

Jaroslav Hašek

Peripețiile

bravului soldat

Švejk

EDITURA CULTURALĂ „DOI BANI”
BUCUREȘTI, 1935

Jaroslav Hašek

Peripețiile bravului soldat Švejk

Traducerea Gafița Buga

EDITURA CULTURALĂ „DOI BANI” – BUCUREȘTI, 1935

CARTEA ÎNTÎI

ÎN SPATELE FRONTULUII

I - Intervenția bravului soldat Švejk în războiul mondial

Care va să zică, ni l-au ucis pe Ferdinand¹, i se adresă menajera domnului Švejk care — după ce părăsise cu ani în urmă serviciul militar, fiind declarat timpit iremediabil de către comisia medicală militară — trăia acum din negoțul de ciini, niște pocitanii de cotarle vagabonde, cărora le ticluia pedigriuri false.

În afară de această ocupație, suferea de reumatism și tocmai își ungea genunchii cu alifie camforată.

— Pe care Ferdinand, doamnă Mullerova? întrebă Švejk continuând să-și maseze genunchiul. Eu cunosc doi. Unul, servitor la droghistul Prusa, care a băut o dată, din greșeală, o sticlă cu ulei de păr, celălalt, Ferdinand Kokoska, care adună căcăței de câine. Nu-i nici o pagubă, nici de unul, nici de altul.

— Dar, conașule, e vorba de domnul Ferdinand, arhiducele de la Konopiste, ăla gras și cucernic!

— Maica ta Cristoase, strigă Švejk, asta-i bună! Și unde i s-a întâmplat asta, mă rog, domnului arhiduce?

— La Sarajevo, conașule, știți, cu revolverul: Trecea pe acolo cu arhiducesa lui, în automobil.

— Ia te uită, doamnă Mullerova, în automobil! Păi, te cred, un domn ca el își poate îngădui asta și nici prin minte nu-i trece cât de tragic se poate sfârși o plimbare cu automobilul. Și încă la Sarajevo; în Bosnia, care va să zică, doamnă Mullerova. O fi isprava turcilor. Da, da, n-ar fi trebuit să le luăm Bosnia și Herțegovina. Să știi că asta e, doamnă Mullerova... Care va să zică, domnul arhiduce e acum în împărăția cerului. S-a chinuit mult?

— Domnul arhiduce și-a dat duhul numaidecît, conașule. Cu revolverul nu-i glumă. Nu demult, la noi la Nusle, un domn s-a jucat cu revolverul; și-a împușcat toată familia și pe deasupra și portarul care se dusesse să vadă cine trage la etajul trei.

— Unele revolve, doamnă Mullerova, nu iau foc, nici în ruptul capului. Sînt de felurite feluri. Ei, dar pentru domnul arhiduce și-au cumpărat, desigur, ceva mai bun și m-aș prinde că omul care i-a făcut-o s-a îmbrăcat frumos pentru treaba asta. Gîndește-te numai: să tragi în domnul arhiduce e lucru mare. Nu merge să-l împuști ca braconierul pe pădurar. Întîi și-ntîi,

¹ Franz Ferdinand (1863—1914), arhiduce, nepotul lui Franz Josef. Uciderea lui la Sarajevo la 28 iunie 1914 a constituit pretext pentru declanșarea primului război mondial.

cum te înfățișezi înaintea-i? Pentru că nu-i îngăduit să te apropii în zdrențe de un domn ca dînsul. Trebuie să ai țilindru, dacă vrei să nu-ți puie polițistul mîna-n guler.

— Cică ar fi fost mai mulți, conașule.

— Păi, cred și eu, doamnă Mullerova, spuse Švejk, isprăvind cu masa-jul; dacă dumneata ai vrea să-l împuști pe arhiduce sau pe împărat, de bună seamă că te-ai sfătui mai întîi cu cineva. Unde-s mulți, și minte-i mai multă: unul zice una, altul, alta, și așa se face treaba, cum spune și imnul nostru. Principalul e să pîndești momentul cînd îți trece pe dinainte un asemenea domn. Așa s-a întîmplat, dacă îți mai amintești, cu domnul cela, Lucheni, care a înjunghiat-o pe răposata noastră Elisabeta cu stiletul... în timp ce se plimbau împreună. Te mai poți încrede în cineva? De-atunci nici o împărăteasă nu mai iese la plimbare! Ei, dar soarta asta îi așteaptă și pe alții. Și-o să vezi, doamnă Mullerova, or să ajungă și la țar, și la țarină, și poate că, ferească Dumnezeu, chiar la împărat, dacă de pe acu au început-o cu nepotu-su. Bătrînul are mulți dușmani. Chiar mai mulți decît Ferdinand. Cum spunea mai deunăzi un domn, la cîrciumă: are să vie vremea cînd împărații or să pice unul după altul, și nici procurorul-general n-o să-i scape. Pe urmă, neavînd cu ce plăti consumația, cîrciumarul s-a văzut silit să-l dea pe mîna poliției. Doar domnul i-a ars cîrciumarului o palmă și polițaiului două. L-au ridicat cu duba și l-au dus să se trezească. Da, doamnă Mullerova, multe se mai întîmplă în ziua de azi! Asta-i o pierdere grea pentru Austria. Cînd eram militar, un infanterist l-a împușcat pe căpitan. Și-a încărcat flinta și s-a dus la cancelarie. I-a spus că n-are ce căuta acolo, dar el îi dădea într-una că trebuie să-i vorbească domnului căpitan. Căpitanul a ieșit afară și cît ai zice pește i-a ars două perechi de palme. El a pus mîna pe flintă și l-a găurit drept în inimă. Glonțul a ieșit prin spinarea domnului căpitan și-a mai făcut și paguba în cancelarie; a spart o sticlă cu cerneală și s-au pătat actele oficiale.

— Și ce s-a întîmplat cu soldatul ? întrebă după un răstimp doamna Mullerova, în vreme ce Švejk se îmbrăca.

— S-a spînzurat cu cozondracii, spuse Švejk, periindu-și pălăria tare. Și, cînd stai să te gîndești, nici nu erau cozondracii lui. Îi ceruse împrumut de la un gardian — cică-i cad pantalonii. De ce? Să aștepte pînă l-or împușca? Știi, doamnă Mullerova, în situații d-astea toți își pierd capul. Pe gardian l-au degradat și i-au mai dat șase luni de închisoare. Dar nu le-a făcut pe toate. A șters-o în Elveția și azi face pe predicatorul în nu știu ce biserică. Azi, doamnă Mullerova, nu sînt mulți oameni cinstiți pe lume. Eu cred că și domnul arhiduce Ferdinand s-a înșelat în privința omului care l-a împușcat la Sarajevo. A văzut și el un domn acolo și și-o fi zis că e un om cumsecade dacă strigă ura. Și cînd colo, domnul acela l-a doborât. Cîte gloanțe i-a tras, unul sau mai multe?

— Gazetele scriu, conașule, că domnul arhiduce era ciuruit. A descărcat în el toate gloanțele.

— Da, treaba asta se face foarte repede, doamnă Mullerova, grozav de repede. Eu, pentru o treabă ca asta, mi-aș cumpăra un browning. Pare o jucărie, dar poți împușca cu el, în două minute, douăzeci de arhiduci, slabi sau grași, la alegere. Cu toate că, între noi fie vorba, doamnă Mullerova, într-

un arhiduce gras nimerești mai ușor decît într-unui slab. Îți aduci aminte, cînd și-au împușcat regele în Portugalia? Și acela era un bondoc. Cred și eu: unde s-a mai văzut rege slab?... Ei, acu eu mă duc la cîrciuma „U Kalicha”² și, dacă o veni careva după foxterierul pentru care am luat arvună, spune-i că e la crescătoria mea de la țară, că i-am tăiat de curînd urechile și că nu poate fi transportat pîn-ce nu i s-or vindeca; nu de alta, da să nu răcească. Cheia las-o la portăreasă.

În cîrciuma „U Kalicha” nu era decît un singur mușteriu: agentul secret Bretschneider, de la Siguranță. Cîrciumarul Palivec spăla farfurioarele, în timp ce Bretschneider încerca zadarnic să-l tragă de limbă.

Palivec era cunoscut ca spurcat la gură; expresiile cur și căcat îi reve-neau pe limbă la fiecare două vorbe. În același timp era însă și un om citit și nu pierdea prilejul să recomande tuturor pasajul în care Victor Hugo pome-nește de ultimul cuvînt adresat englezilor de comandantul vechii gărzi a lui Napoleon, în bătălia de la Waterloo.

— Frumoasă vară, nu-i așa? începu vorba Bretschneider.

— Ca un căcat, răspunse Palivec, aranjînd farfurioarele în galantar.

— Mare bine ne-au făcut ăia, la Sarajevo, reluă Bretschneider fără să pară convins.

— Care Sarajevo? întrebă Palivec. Vinăria din Nusle? Acolo, în fiecare zi e cîte o încăierare; așa-i la Nusle.

— La Sarajevo, în Bosnia, domnule cîrciumar! Acolo l-au împușcat pe arhiducele Ferdinand. Ce ai de zis?

— Eu unul nu mă bag în daravelile astea; n-au decît să mă pupe-n cur cu toții, răspunse cuviincios domnul Palivec aprinzîndu-și luleaua. Într-o treabă belalie ca asta, nu-i greu să-ți frîngi gîtul. Eu sînt negustor; dacă vine cineva și cere bere, îi dau bere. Sarajevo, politică, arhiduce răposat... nu-s de nasul nostru; asta nu poate duce decît la Pankrac³.

Bretschneider amuți și, dezamăgit, își roti privirile prin cîrciumă.

— Aici atîrna pe vremuri portretul împăratului, reîncepu el după un răstimp. Chiar acolo unde e oglinda.

— Da, aveți dreptate, răspunse domnul Palivec, atîrna acolo, dar s-au căcat muștele pe el, așa că l-am suit în pod. Știți cum se-ntîmplă: se găsește un deștept să spuie o prostie și, cît ai bate din palme, încep să curgă neplă-cerile gîrlă. Asta-mi lipsește?

— Trebuie să fi fost urît de tot la Sarajevo, ce zici domnule cîrciumar?

La această întrebare directă și vicleană, domnul Palivec răspunse cu multă prudență:

— Pe vremea asta, în Bosnia și Herțegovina e îngrozitor de cald... Cînd făceam acolo armata, locotenentul nostru își punea gheață la cap.

— La ce regiment ați slujit, domnule cîrciumar?

— Nu țin minte toate fleacurile, niciodată nu m-am interesat de căcățișuri de astea și niciodată n-am fost curios să le știu, răspunse domnul Palivec. Prea multă curiozitate strică.

² „La Potirul”.

³ Numele unei închisori din Praga.

Agentul secret Bretschneider amuți de-a binelea și fața lui posomorită se mai învioră abia la sosirea lui Švejk care, intrînd în cîrciuma, comandă o bere neagră, făcînd următoarea observație: „Și la Viena e astăzi zi de doliu”.

Ochii lui Bretschneider începură să lucească plini de speranță și spusese scurt:

— La Konopiste sînt arborate zece drapele negre.

— Ar trebui să fie douăsprezece, fu de părere Švejk, după ce trase o dușcă.

— De ce douăsprezece? întrebă Bretschneider.

— Ca să fie număr rotund ; cu duzina socoteala se face mai ușor și apoi revine și mai ieftin, răspunse Švejk.

Se așternu o tăcere pe care tot Švejk o întrerupse oftînd:

— Care va să zică, acum e în împărăția cerurilor, deie-i Domnul veșnică slavă. Nici n-a apucat sârmanul să ajungă împărat. Pe vremea cînd făceam eu militărie, un general a căzut de pe cal și, foarte liniștit, și-a dat duhul. Cînd au vrut să-l ajute să se suie iar pe cal, au băgat de seamă că era mort de-a binelea. Și cînd te gîndești că trebuia să fie avansat feldmareșal. Asta s-a întîmplat la o paradă militară. Parăzile astea sînt lucru dracului. Și la Sarajevo, tot o paradă trebuie să fi fost. Îmi aduc aminte că o dată, la o astfel de paradă, îmi lipseau douăzeci de nasturi la mundir și pentru asta mi-au dat paisprezece zile de carceră, din care două le-am făcut ca Lazăr, legat fedeleș. Dar în armată fără disciplină se duce dracului totul. Locotenentul nostru Makovec ne spunea mereu: „Dacă n-ar fi disciplina, mă, tîmpiților, v-ați cătăra ca maimuțele în copaci; milităria vă face oameni, idioților, neisprăviților!” Și n-avea dreptate? Închipuți-vă un parc, să zicem la Karlak⁴ și acolo în fiecare copac cîte un soldat fără disciplină. Vedeți, de asta m-am temut eu întotdeauna.

— Sarajevo, reluă Bretschneider discuția, e isprava sîrbilor.

— Vă înșelați, răspunse Švejk, asta au făcut-o turcii din pricina Bosniei și Herțegovinei. Și Švejk își expuse opiniile sale în legătură cu politica externă a Austriei în Balcani. Turcii au pierdut în 1912 războiul cu Serbia, Bulgaria și Grecia. Ei ar fi vrut ca Austria să le sară în ajutor și, pentru că n-a făcut-o, l-au împușcat pe Ferdinand.

— Ți-s dragi turcii? se adresă Švejk cîrciumarului Palivec. Ți-s dragi cîinii aștia păgîni? Nu ți-s dragi, nu-i așa?

— Mușteriu-i mușteriu, zise Palivec, fie el și turc. Noi, negustorii, nu ținem socoteală de politică. Plătește-ți berea și șezi în cîrciuma și trîncănește ce poțtești. Asta-i principiul meu. Mi-e totuna dacă cel care i-a făcut seama lui Ferdinand al nostru e sîrb, turc, catolic sau mahomedan, anarhist sau „mladoceh”⁵.

— Bine, domnule cîrciumar, glăsui Bretschneider care începuse să tragă din nou nădejde că din cei doi unul tot se va prinde în horă, dar trebuie să recunoașteți că asta-i o pierdere mare pentru Austria.

În locul cîrciumarului răspunse Švejk :

— Pierdere este, nu se poate tăgădui. Îngrozitoare pierdere. Ferdinand nu poate fi înlocuit cu orice dobitoc. N-ar fi stricat însă să fie ceva mai gras.

⁴ Parc în Preaga.

⁵ Membru al partidului național liberal.

— Ce vreți să spuneți? se învioră Bretschneider.

— Ce vreau să spun? răspunse liniștit Švejk. Uite, foarte simplu. Dacă ar fi fost mai gras, nu mai încape îndoială că l-ar fi lovit damblaua înainte, când alerga la Konopiste după babele care adunau vreascuri și ciuperci pe moșia lui, și n-ar mai fi pierit de o moarte așa de rușinoasă. Stau și mă gîndesc: nepotul împăratului... și dumnealor... îl împușcă. E o rușine, vuiesc gazetele. La noi, la Budejovice, cu ani în urmă, într-o mică ceartă, în piață, a fost înjunghiat un negustor de vite, un oarecare Bretislav Ludvik. Negustorul avea un fiu, Bohuslav, și oriunde s-ar fi dus să vîndă porci, nimeni nu cum-păra nimic de la el și fiecare zicea: „Ăsta e băiatul înjunghiatului, o fi și el un hoțoman ca tat-su”. Pînă la urmă a fost silit să se arunce în Vltava de pe po-dul de la Krumlov; a trebuit să-l pescuiască, să-l învie, să pompeze apa din el, ca să-și dea ultima suflare în brațele medicului în timp ce-i făcea o injec-ție.

— Ciudate comparații mai aveți dumneavoastră, spuse Bretschneider cu tîlc. Începeți cu Ferdinand și isprăviți cu un negustor de vite.

— Da de unde, se apără Švejk, Doamne ferește! Eu să fac asemenea apropiere? Domnul circiumar mă cunoaște. Spune și dumneata: am făcut eu vreodată comparații între oameni? Dar, la drept vorbind, eu n-aș vrea să fiu în pielea văduvei arhiducelui. Ce-o să facă acum? Copiii au rămas orfani, moșia de la Konopiste fără stăpîn. Să se mărite din nou cu un alt arhiduce? La ce bun? Pleacă din nou la Sarajevo și are să fie văduvă pentru a doua oa-ră. Tot așa, cu ani în urmă, era la Zliv, lângă Hluboka, un pădurar; avea un nume tare urît. L-au împușcat braconierii; după el a rămas o văduvă cu doi copii, care peste un an s-a măritat cu alt pădurar; cu unul Pepik al lui Savlovic din Mydlovary. I l-au împușcat și pe ăsta. Pe urmă s-a măritat pen-tru a treia oară, tot cu un pădurar, zicînd: „Să fie cu noroc a treia oară. Dacă nici acum n-o ieși bine, apoi nu mai știu ce să fac.” Se înțelege că i l-au îm-pușcat și pe ăsta, și a rămas sărmana, de pe urma pădurarilor, cu șase copii grămadă. S-a dus pînă la cancelaria ducelui de la Hluboka și s-a plîns că numai necazuri are cu pădurarii. Acolo au povățuit-o să-l ia pe Jares, paznic la iazurile din Razice. Ce să vă mai spun: i l-au înecat în timp ce prindea pește în iaz și a rămas și de la ăsta cu doi copii. Pe urmă a luat un jugănar din Vodnany, care i-a crăpat într-o noapte capul cu securea și s-a dus să se predea de bună-voie. Înainte de a-l spînzura, în fața tribunalului regional din Pisek, a mușcat preotul de nas, spunînd că nu-i pare rău de nimic și adăugînd ceva tare urît despre măria-sa împăratul.

— Dar nu știți ce-a zis? întrebă Bretschneider, trăgînd speranțe să mai afle ceva.

— Nu v-aș putea spune, pentru că nimeni nu s-a încumetat s-o repete. Se zice că a fost ceva atît de înspăimîntător și de fioros, încît un consilier de tribunal, care se afla de față, a înnebunit, și nici pînă în ziua de azi nu i-au dat drumul de la popreală, ca să nu dea lucrurile în vileag. N-a fost vorba numai de-o insultă obișnuită la adresa împăratului, din acelea care se spun la beție.

— Da ce fel de insulte se aduc împăratului, la beție? întrebă Bretschneider.

— Domnilor, eu v-aș ruga să întoarceți foaia, interveni cârciumarul Palivec. Mie nu-mi plac socotelile astea. Se trîncănește ce se trîncănește și pe urmă dă omul de bucluc.

— Ce fel de insulte se aduc împăratului la beție? repetă Švejk. Tot felul! Îmbățați-vă numai, puneți să vi se cînte imnul austriac și veți vedea ce urmează. Veți auzi atîtea despre împărat, că numai pe jumătate de-ar fi ade-vărate, ar fi destul să fie făcut de rîs, pe toată viața. Dar el, bătrînul, zău că n-o merită, săracul. Soția, Elisabeta, i-a fost înjunghiată, pe urmă i s-a pră-pădit Jan Orth; frate-su, împăratul Mexicului, a fost împușcat într-o fortă-reață, la zid. Și acum, la bătrînețe, i-au mai împușcat și nepotul. Ar trebui să aibă omul nervi de oțel. Pe lîngă asta îl mai înjură și bețivii. Dacă ar iz-bucni astăzi ceva eu unul m-aș duce voluntar să-l apăr, chiar dacă m-ar face harcea-parcea.

Švejk dădu peste cap o dușcă zdravănă, apoi urmă :

— Și dumneavoastră credeți că împăratul o să lase treaba asta, cu una cu două? Se vede că nu-l cunoașteți. Să se facă război cu turcii! Mi-ați ucis nepotul? Acum, păzea! Războiul e sigur. Serbia și Rusia ne ajută. O să intre în ei ca-n brînză.

În această clipă profetică, Švejk era măreț. Fața lui deschisă, surîzătoare ca o lună plină, strălucea de avînt. Pentru el totul era limpede.

— Se poate întîmpla, continuă el să proorocească viitorul Austriei, ca în caz de război cu Turcia, nemții să ne atace, pentru că nemții și turcii țin în-tre ei. Sînt niște javre fără pereche. Ne putem însă alia cu Franța care, încă din 71, are o răfuială cu Germania. Țasta-i începutul. Are să fie un război pe cînte, atîta pot să vă spun.

Bretschneider se ridică, adresîndu-li-se solemn :

— Mai mult nici nu e nevoie să spuneți, veniți cu mine pe coridor și acolo am să vă spun și eu ceva.

Švejk ieși pe coridor, după agentul secret; acolo îl aștepta o mică sur-priză. Vecinul de masă îi arătă vulturul și-i declară că îl arestează și că-l va duce imediat la direcția poliției.

Švejk încercă să explice că trebuie să fie o greșeală, că el e absolut ne-vinovat, că nu rostise nici o vorbă care ar fi putut jigni pe cineva.

Bretschneider îi comunică însă că se făcuse vinovat de crime penale, printre care un rol important îl avea înalta trădare.

Apoi se întoarseră în cârciumă și Švejk se adresă domnului Palivec :

— Eu am cinci halbe, o chiflă și niște crenvurști. Acum, mai dați-mi o șliboviță, pentru că sînt arestat și trebuie să plec.

Bretschneider îi arătă și domnului Palivec vulturul; se uită o clipă la el, apoi îl întrebă:

— Sînteți însurat ?

— Sînt.

— Și soția dumneavoastră poate să conducă prăvălia cînd lipșiți?

— Poate.

— Atunci totul e în ordine, domnule cârciumar, spuse vesel Bretschneider. Chemați-o pe soția dumneavoastră și predați-i prăvălia. Di-seară venim să vă luăm.

— Nu-ți face sînge rău, îl mîngîie Švejk, eu nu mă duc decît pentru înaltă trădare.

— Dar eu? Pentru ce? se tîngui domnul Palivec. Eu care am fost atît de prevăzător!

Bretschneider zîmbi triumfător:

— Pentru că ați spus că s-au căcat muștele pe împărat. Acolo o să vi-l scoată pe nas pe împăratul ăsta.

Și Švejk părăsi cîrciuma „La Potirul” însoțit de agentul secret, pe care, privindu-l drept în față cu zîmbetul său blajin, îl întrebă la ieșirea în stradă:

— Trebuie să cobor de pe trotuar?

— Cum adică?

— Păi, socoteam că dacă sînt arestat n-am dreptul să merg pe trotuar.

Cînd intrară pe poarta Direcției poliției, Švejk întrebă:

— Bine am petrecut! Veniți des pe la „Potirul”?

Și în timp ce Švejk era dus la biroul pe primiri, domnul Palivec preda cîrciuma soției în lacrimi, mîngîind-o în felul lui:

— Nu plînge, nu zbiera, ce pot să-mi facă pentru tabloul ăla căcat, al măriei-sale împăratul?

Așa și-a făcut intrarea bravul soldat Švejk în războiul mondial, după felul lui sucit de a fi. Pentru istorici e interesant prin aceea că a întrezărit viitorul. Dacă mai tîrziu situația s-a desfășurat totuși altfel decît a expus-o el la „Potirul”, trebuie să ținem seama de faptul că nu avea pregătirea diplomatică necesară.

II - Bravul soldat Švejk la Direcția poliției

Atentatul de la Sarajevo umpluse cancelaria prefecturii de poliție cu acuzați. Oamenii erau aduși pe rînd, și bătrînul inspector le zicea cu blîndețe:

— O să vă iasă Ferdinand pe nas!

În una din numeroasele celule de la etajul întii, în care a fost condus, Švejk găsi o societate de șase inși. Cinci ședeau în jurul mesei, iar într-un ungher, pe pat, stătea retras un bărbat între două vîrste, vrînd parcă să se izoleze de ceilalți.

Švejk îi întrebă pe fiecare de ce sînt arestați.

Cei cinci din jurul mesei i-au răspuns aproape la fel: „Pentru Sarajevo”; „din pricina lui Ferdinand”; „din cauza asasinării arhiducelui”; „pentru Ferdinand”; „pentru că l-au executat pe arhiduce la Sarajevo”.

Al șaselea, care se ținea deoparte, răspunse că el n-are nici în clin, nici în mîneacă cu ceilalți, și nu vrea să fie bănuît, el aflîndu-se acolo numai pentru tentativă de omor și jefuirea unui bătrîn din Holic.

Švejk se așeză la masă în grupul conspiratorilor, care își povesteau, pentru a zecea oară, cum au intrat în dandana.

Năpasta îi lovise pe toți, în afară de unul, fie la cîrciumă, fie la vinărie, fie la cafenea. Excepție făcea numai un domn din cale-afară de gras, cu ochelari și cu ochii plînși. Fusese arestat la el acasă, deoarece cu două zile înainte de atentatul din Sarajevo plătise la restaurantul „U Brejsky” consu-

mația la doi studenți sîrbi de la politehnică și fusese văzut apoi de detectivul Brix, beat, în tovărășia lor la „Montmartre” în strada Retez, unde de asemeni plătise pentru ei, după cum a confirmat sub proprie semnătură, în procesul-verbal.

La toate întrebările puse la comisariatul de poliție cu prilejul anchetei preliminare, el răspunse stereotip, văicărindu-se:

— Eu țin o papetărie !

La care primea același răspuns stereotip:

— Asta nu vă dezvinovățește.

Domnul cel scund, profesor de istorie, dăduse de belea într-o vinărie, în vreme ce expunea proprietarului vinăriei istoricul diferitelor atentate. Fusese arestat tocmai în clipa cînd rezuma analiza psihologică a fiecărui atentat prin cuvintele:

— Ideea atentatului e simplă ca oul lui Columb.

— Tot atît de simplă, precum ai să înfunzi dumneata Pankracul, îl completă comisarul, la interogatoriu.

Al treilea conspirator era președintele societății de binefacere „Dobromil” din Hodkovicky. În ziua în care se săvîrșise atentatul, „Dobromil”-ul organizase o serbare urmată de un concert, în grădină. În timpul serbării s-au pomenit deodată cu un sergent de jandarmi, care îi somă pe participanți să se împrăstie, amintindu-le că Austria e în doliu, la care președintele „Dobromil”-ului îi răspunse blajin:

— Aveți numai o clipă răbdare, pînă se termină de cîntat *Hei, Slovane*⁶.

Acum stătea cu capul în mîini și se tînguia:

— În august avem alegerea noului prezidiu. Dacă nu sînt acasă pînă atunci, te pomenești că nu mă mai aleg. Am fost de zece ori președinte. Aș muri dac-aș păți o rușine ca asta.

Ciudată festă mai jucase răposatul Ferdinand celui de-al patrulea arestat, un om așezat, de o lealitate ireproșabila.

Două zile încheiate evitase orice discuție în legătură cu Ferdinand, pînă cînd într-o seară, la cafenea, la o partidă de cărți, tăind riga de ghindă cu atuul, un șapte de tobă, strigase:

— Șapte gloanțe, ca la Sarajevo.

Cel de-al cincilea, arestat — după propria-i mărturisire — tot din pricina asasinării domnului arhiduce la Sarajevo, avea și acum părul și barba zbîrlite de spaimă, ceea ce îl făcea să semene cu un grifon.

În restaurantul unde fusese agățat nu numai că nu scosese o vorbă, dar nu citise nici măcar ziarele, care relatau despre asasinarea lui Ferdinand. Ședea la masă singur-singurel, cînd un domn oarecare se apropie, luă loc în fața lui și începu să-l întrebe repezit :

— Ați citit?

— N-am citit.

— Știți ceva despre asta?

— Nu știu.

— Dar știți despre ce e vorba?

— Nu știu, nu mă interesează.

— Totuși ar trebui să vă intereseze.

⁶ Cîntec al panslaviștilor cehi.

— Nu știu ce ar trebui să mă intereseze! Eu îmi fumez trabucul, beau cîteva halbe, mănînc și nu citesc ziarele. Ziarele mint. La ce bun să-mi fac sînge rău?

— Așadar, nici asasinatul de la Sarajevo nu vă interesează?

— Pe mine nu mă interesează nici un fel de asasinat, fie el la Praga, la Viena, la Sarajevo sau la Londra. Pentru asta există autorități, tribunale și poliție. Dacă se întîmplă cîteodată, pe undeva, să fie ucis careva, așa-i trebuie; de ce-i atît de bleg și imprudent să se lase omorît?

Acestea au fost ultimele lui cuvinte, în menționata convorbire. De atunci nu face decît să repete cu voce tare, din cinci în cinci minute:

— Sînt nevinovat, sînt nevinovat.

Aceste vorbe le strigase și în poarta prefecturii de poliție, le va repeta și în drum spre tribunalul din Praga, și tot cu ele va intra și în temniță.

După ce ascultă toate aceste teribile povestiri de comploturi, Švejk socoti că n-ar strica să-i lămurească pe toți, asupra situației lor desperate.

— Da, e rău de noi, încep eu cu vorbe blajine, și vă înșelați cînd spuneți că vouă, nouă tuturor, nu ni se poate întîmpla nimic. Pentru ce, mă rog, avem poliție, dacă nu ca să ne pedepsească pentru gurile noastre sparte? Cînd trăim vremuri atît de primejdioase, încît se împrăștie arhiducii apoi nimeni nu trebuie să se mai mire că e dus la poliție. Toate astea se fac de ochii lumii, ca să se facă vîlvă în jurul înmormîntării lui Ferdinand. Cu cît vom fi mai mulți, cu atît mai bine și mai frumos. Cînd eram ostaș, ne pomeneam uneori cu jumătate din companie la arest. Și cîți nevinovați n-au fost osîndiți; și nu numai în armată, ci și la tribunalele civile. Îmi amintesc cum odată a fost osîndită o femeie, pentru că își gîtuise gemenii abia născuți. Cu toate că s-a jurat ea că nu putea să sugrume gemenii, pe motiv că nu născuse decît o fetiță pe care a gîtit-o fără să-i pricinuiască nici o durere, tot pentru dublu asasinat a fost osîndită. Tot așa, cu un țigan din Zabehlice, și el nevinovat. Se furișase în noaptea de Crăciun în dugheana unui băcan. A jurat că voia numai să se-ncălzească; dar nu i-a folosit la nimic. O dată încă-put pe mîna tribunalului, s-a terminat, e rău. Dar răul e necesar. S-ar putea să nu fie toți oamenii chiar atît de pușlamale pe cît s-ar crede; dar cum să deosebești astăzi pe cel bun de o haimana, mai ales pe vremurile astea, cînd l-au făcut zob pe Ferdinand? Cînd eram eu ostaș, la noi la Budejovice a fost împrășcat în pădure, în spatele cîmpului de exerciții, cîinele domnului căpitan. Cum a aflat căpitanul de isprava asta, ne-a chemat pe toți, ne-a aliniat și a ordonat să ne numărăm din zece în zece, iar al zecelea să iasă din front. Se-nțelege că și eu eram printre cei năpăstuiți, că eram al zecelea, da am stat smîrnă, fără să clipim măcar. Căpitanul a trecut de cîteva ori prin fața noastră și numai ce-l auzim: „Haimanalelor, potlogarilor, hiene tîrcate ce sînteți! Îmi vine să vă snopesc în bătaie pentru cîinele ăsta, să vă tai în bucățele, să vă fac tăitei, să vă împrășc și să vă fac saramură. Dar, pentru că sînt om bun, vă dau la toți zece zile de arest.” Vedeți? Și-atunci era vorba de un cățel, pe cînd acum e vorba de însuși domnul arhiduce! Uite pentru ce e necesară teroarea. Doliul ăsta își are și el rostul lui.

— Eu sînt nevinovat, sînt nevinovat, o ținea într-una bărbatul cu părul vîlvoi.

— Și Isus Cristos a fost nevinovat, zise Švejk, și tot l-au răstignit. De cînd e lumea lume, nu s-a sinchisit nimeni de-un om nevinovat. „*Maul halten und weiter dienen*”⁷ cum ni se spunea nouă la militarie. Așa e cel mai bine și cel -mai frumos.

Švejk se întinse pe laviță și adormi liniștit.

Între timp mai fură aduși încă doi arestați. Unul din ei era bosniac. Umbla agitat prin celulă, scrișnea din dinți, și la fiecare două vorbe zicea : „*Jebem ti...*” îl chinuia gîndul ca nu cumva la Direcția poliției să i se piardă coropca cu care făcea negoț ambulant.

Al doilea oaspe era cîrciumarul Palivec, care, zărindu-l pe prietenul său Švejk, îl trezi din somn, adresîndu-i-se cu un glas jalnic:

— Uite-mă și pe mine aici.

Švejk îi scutură mîna cu afecțiune, răspunzîndu-i:

— Asta într-adevăr mă bucură! Știam eu că domnul acela o să se țină de cuvînt, cînd a spus că are să vină să vă ridice. Punctualitatea e mare lucru.

Domnul Palivec ținu însă să precizeze că asemenea punctualități nu fac nici cît un căcat, întrebîndu-l apoi în șoaptă dacă ceilalți domni arestați nu sînt cumva pungași, ceea ce pe el, ca negustor, l-ar putea compromite. Švejk îl lămuri că, în afară de unul, care încercase să ucidă și să jefuiască un bătrîn din Holice, restul oamenilor se afla acolo din pricina arhiducelui.

Domnul Palivec se simți jignit, susținînd că el nu e arestat din pricina unui fleac de arhiduce, ci pentru însăși maiestatea-sa împăratul. Afirmația stîrnind interesul societății, Palivec povesti cum l-au murdărit muștele pe împărat.

— Mi l-au necinstit, bestiile, își încheie el povestirea, și la urmă m-au băgat și pe mine în criminal! Asta nu le-o iert eu muștelor, încheie el amenințător.

Švejk se duse din nou să se culce, dar n-apucă să doarmă mult, pentru că veniră să-l ia la interogatoriu.

Și astfel Švejk, urcînd scara spre secția a III-a, își ducea crucea spre vîrfurile Golgotei, fără să-și dea seama de martiriul său.

Citind inscripția care lămurea că scuipatul pe jos e oprit, ceru voie gardianului să-i permită să folosească scuipătoarea și, bucuros în naivitatea lui, își făcu intrarea în cancelarie, cu vorbele:

— Bună seara la toată lumea, domnilor!

În loc de răspuns, cineva îi dădu un ghiont sub coaste și-l împinse în fața unei mese, la care ședea un domn, o mutră nepăsătoare de funcționar cu trăsături de o cruzime atît de bestială, încît părea un evadat din cartea lui Lombroso *Tipuri de criminali*.

Se uită la Švejk cu o ferocitate care trăda setea de sînge și-i spuse :

— Nu face pe tîmpitul.

— N-am de ce să mă fac, răspunse Švejk cu gravitate. Eu am fost reformat din armată pentru tîmpenie și declarat idiot în mod oficial de o comisie specială. Sînt un idiot oficial.

Domnul cu mutra de criminal scrișni din dinți.

⁷ Ține-ți gura și făți slujba mai departe. (germ.)

— Crima de care ești acuzat și cele de care te-ai făcut vinovat dovedesc că ești în toate mințile.

Și-i înșiră un pomelnic lung de diferite crime, începînd de la înalta trădare și sfîrșind cu insultarea maiestății-sale și a membrilor casei imperiale. În centrul acestui noian de învinuiri cel mai greu trăgea aprobarea asasinării arhiducelui Ferdinand, de unde răsărea o altă ramură cu noi crime, printre care strălucea aceea de instigare la revoltă, întrucît toate se întîmplaseră într-un local public.

— Ei, ce ai de zis ? întrebă triumfător domnul cu înfățișarea feroce.

— Slavă Domnului, e destul, răspunse Švejk cu candoare. Ce e prea mult strică.

— Ei, vezi că recunoști?

— Eu recunosc tot. Disciplina-i disciplină; fără disciplină nu faci nici o ispravă. Cînd eram eu ostaș, tot așa...

— Vorba! se răsti la el inspectorul de poliție. Și să nu deschizi gura decît atunci cînd te-oi întreba eu! Înțeles?

— Păi, cum să nu înțeleg? zise Švejk. Raportez supus precum că înțeleg și că, în tot ce veți binevoi să-mi spuneți, știu să mă orientez.

— Cu cine ai legături?

— Cu menajera mea, stimate domn.

— Și în cercurile politice locale nu ai nici o cunoștință?

— Am, onorate domn; îmi cumpăr zilnic ediția de după-masă a ziarului *Narodni politika*, „Cățelușa” cum i se spune.

— Ieși afară! răcnii la el domnul cu mutra de fiară.

În timp ce era scos din birou, Švejk apucă să-i mai spună:

— Noapte bună, stimate domn!

Înapoindu-se în celulă, Švejk aduse la cunoștința arestaților că interogatoriul e un moft. „Se rățoiește puțin la tine și te dă afară.”

— Pe vremuri, povesti Švejk, era mai rău. Am citit odată într-o carte cum că acuzații erau puși să umble pe tablă înroșită și să bea plumb topit, ca să vadă dacă erau sau nu vinovați. Alteori le zdrobeau picioarele în butuci, ori îi întindeau pe o scară, dacă nu voiau să mărturisească, și le ardeau șoldurile cu torța de pompier, așa cum i-au făcut sfîntului Jan Nepomuk. Se zice că zbiera sfîntul, de parcă l-ar fi tras în țepă, și n-a încetat să zbiere decît atunci cînd l-au aruncat în apă de pe podul Eliska, într-un sac impermeabil. De multe ori omul era sfîrtecat în patru, sau ținut la stîlp în fața muzeului. Ăl de stătea doar închis în camera de tortură se simțea ca un nou-născut.

— În ziua de azi, reluă Švejk cu satisfacție, arestul e floare la ureche. Nici tu spintecare, nici tu butuci, pat avem, masă avem, lavițe avem, nu ne înghesuim ca sardelele, ciorbă ni se dă, pîine ni se dă, ulciorul cu apă ni se aduce, latrina o avem colea, sub nas. În toate se vede progresul. E drept că-i cam departe pînă la interogator: treci prin trei coridoare și urci și un etaj; în schimb, pe culoar e curat și animație. Unul vine, altul pleacă, unu-i tînăr, altul bătrîn, bărbați, femei de-a valma. Îți pare bine că cel puțin nu ești singur. Fiecare își vede mulțumit de drumul lui și nu are a se teme că la birou o să i se spună : „Așadar, am chibzuit și am hotărît ca mîine să fii sfîșiat în patru sau ars pe rug, la alegere”. Era desigur neplăcut să alegi și sînt incre-

dințat, domnilor, că mulți dintre noi, într-un astfel de moment, am fi stat la cumpănă. Ei, dar astăzi, spre binele nostru, lucrurile s-au schimbat.

Tocmai își sfârșea pledoaria întru apărarea tratamentului modern aplicat cetățeanului în închisori, când paznicul deschise ușa, strigînd :

— Švejk, îmbracă-te; ești chemat la interogator.

— De-mbrăcat mă-mbrac eu, răspunse Švejk, n-am nimic împotriva; dar cred că e o greșeală la mijloc, pentru că eu am mai fost dat afară de la interogator. Și-apoi, teamă mi-e că ceilalți domni, aci prezenți, se vor supăra pe mine, văzînd că mă duc de două ori la interogator, pe cîtă vreme dumnealor n-au fost încă niciodată în seara asta. Ar avea motive să fie geloși pe mine.

— Haide, ieși odată și nu mai trîncăni, răspunse gardianul acestei întîmpinări de gentleman.

Și astfel Švejk se pomeni din nou în fața domnului cu mutră de criminal, care, luîndu-l iute, îl întrebă răstit și categoric:

— Recunoști totul?

Švejk își aținti ochii albaștri și blajini pe chipul necruțător al omului din față și zise cu blîndețe:

— Dacă doriți să recunosc, recunosc, onorate domn. Iar dacă mi-ați spune: Švejk, să nu recunoști nimic, aș tăgădui pînă în pînzele albe, măcar să știu că aș fi făcut bucățele-bucățele.

Asprul domn însemnă ceva în acte și, întinzîndu-i lui Švejk condeiul, îl pofti să semneze.

Și Švejk iscăli denunțul lui Bretschneider, la care erau adăugate următoarele :

„Toate învinuirile, mai sus-menționate, împotriva mea sînt întemeiate.

Josef Švejk”

După ce semnă, se adresă asprului funcționar :

— Mai am ceva de iscălit? Ori să mai vin mîine dimineață?

— Mîine dimineață ai să fii dus la tribunal, fu răspunsul.

— La ce oră, domnule? Nu de alta, dar nu care cumva, Doamne ferește, să adorm.

— Ieși afară! zbieră domnul pentru a doua oară în acea zi la Švejk, de la celălalt capăt ai mesei. În timp ce se întorcea la noul său cămin zăbrelit, Švejk îi zise gardianului care-l însoțea : Toate merg ca pe roate ! îndată ce ușa se închise în urma lui, tovarășii de arest îl năpădiră cu tot felul de întrebări, la care Švejk răspunse hotărît :

— Am mărturisit, după cît se pare, că l-am ucis pe arhiducele Ferdinand.

Îngroziți, cei șase bărbați se ghemuiră sub păturile păduchioase ; doar bosniacul exclamă : *Dobro došli*.⁸ Întinzîndu-se pe partea lui de prici, Švejk mai spuse:

— Ce păcat că n-avem un ceas deșteptător. A doua zi de dimineață fu însă trezit fără deșteptător și, la orele șase fix, era dus cu duba spre tribunalul teritorial.

⁸ Bine-ați venit (srb.).

— Cine se scoală de dimineată departe ajunge, le zise Švejk tovarășilor lui de călătorie, în timp ce duba ieșea pe poarta Direcției poliției.

III - Švejk în fața medicilor legiști

ODĂIȚELE CONFORTABILE ȘI CURATE ALE TRIBUNALULUI, PEREȚII VĂRUIȚI, ZĂBRELELE DATE CU LAC NEGRU, PRECUM ȘI ROTOFEIUL DOMN DEMARTINI, PAZNICUL-ȘEF AL ARESTULUI PREVENTIV, CU REVERURI VIOLETE ȘI GALON DE ACEEAȘI CULOARE LA CHIPIU, ÎI FĂCURĂ CEA MAI BUNĂ IMPRESIE LUI ŠVEJK. CULOAREA VIOLETĂ NU E DE RI-GOARE NUMAI ACI, CI ȘI LA CEREMONIILE RELIGIOASE, DE MIERCUREA MORȚILOR ȘI VENEREA MARE.

Se repeta glorioasa istorie a stăpînirii Ierusalimului de către romani. Arestații erau scoși și înfățișați Pilaților anului 1914, jos, la parter. Judecătorii de instrucție, Pilați ai vremurilor moderne, în loc să-și spele mîinile cu ostentație, trimit să li se aducă de la restaurantul Teissig papricaș și bere de Plzen înaintînd procuraturii, unul după altul, actele de acuzare.

Aici, în majoritatea cazurilor, logica dispăre: paragraful cutare achită, paragraful cutare te spînzură, paragraful cutare spune tîmpenii, paragraful cutare își rîde de tine, paragraful cutare ucide și nu iartă.

Excepție făceau cîțiva domni (întocmai ca la Direcția poliției) care nu prea luau legile în serios, căci pretutindeni se mai găsește și grîu printre ne-ghină.

În fața unuia din aceștia fu adus Švejk. Era un domn mai în vîrstă, cu înfățișare blîndă, care, interogîndu-l pe vremuri pe faimosul ucigaș Vales, nu uitase niciodată să-i spună : „Poftim, luați loc, domnule Vales, uitați, un scaun liber”.

Cînd Švejk fu adus în fața lui, îl pofti, cu înnăscuta-i amabilitate, să ia loc, adresîndu-i-se:

— Care va să zică, dumneavoastră sînteți domnul Švejk ?

— Dacă socot bine sînt chiar el, replică Švejk, dat fiind că și tata a fost Švejk, iar mama doamna Švejkova. Nu pot să-i fac de rușine tăgăduindu-mi numele.

Un zîmbet prietenos flutură pe buzele judecătorului de instrucție.

— Văd că dumneata ai făcut isprăvi, nu glumă! Ai multe pe conștiință!

— Eu am întotdeauna multe pe conștiință, zise Švejk zîbind și mai amabil decît domnul consilier de tribunal, poate chiar mai multe decît dumneavoastră, domnule judecător.

— Asta se vede din procesul-verbal pe care l-ai iscălit, zise judecătorul de instrucție, cu un ton nu mai puțin amabil; nu s-a exercitat nici o presiune asupra dumitale la poliție?

— Da de unde, onorate domn! Chiar eu i-am întrebat dacă trebuie să iscălesc și, cînd mi-au spus să iscălesc, am iscălit. Că doar nu era să mă bat cu ei, din pricina propriei mele iscălituri! La ce mi-ar fi folosit? O rînduială trebuie să existe.

— Te simți deplin sănătos, domnule Švejk?

— Deplin, n-aș putea zice, domnule judecător. Am reumatism și mă ung cu alifie camforată. Bătrînul funcționar zîmbi iarăși cu bunătate.

— Ce-ai zice, dacă am pune să te examineze medicii legiști?

— De, eu zic că nu-s chiar așa rău bolnav și-i păcat să-și piardă domnii vremea cu mine fără rost. M-a examinat și doctorul de la Direcția poliției, care voia să constate dacă nu cumva am blenoragie.

— Știi ce, domnule Švejk? Să încercăm totuși și cu medicii legiști. O să întocmim o comisie: pe dumneata te trimitem, pînă una-alta, la arestul preventiv. În vremea asta te mai odihnești puțin. Deocamdată, încă o întrebare: din procesul-verbal reiese că dumneata ai fi declarat, ba ai și răspîndit zvonul că în curînd o să izbucnească războiul.

— Războiul, domnule judecător, o să izbucnească foarte curînd.

— Nu te apucă așa, din cînd în cînd, un fel de crize ?...

— Asta, mă rog, nu: doar o dată era să mă apuce roata unui automobil în Piața Carol, dar de atunci au trecut ani mulți.

Cu aceasta interogatoriul luă sfîrșit. Švejk îi întinse mîna judecătorului de instrucție și, întorcîndu-se în odăița lui, se adresă vecinilor :

— Va să zică, din pricina asasinării arhiducelui Ferdinand, voi fi examinat de medicii legiști.

— Și eu am fost examinat o dată de medicii legiști, zise un tînăr. Asta s-a întîmplat cînd am ajuns în fața curții cu juri pentru niște covoare. M-au declarat slab la minte. Acum am șterpelit o treierătoare cu aburi și nu pot să-mi facă nimic. Avocatul meu mi-a spus ieri că, o dată declarat nebun, trebuie să trag foloase toată viața.

— Eu unul n-am nici o încredere în medicii legiști, interveni un bărbat cu înfățișare inteligentă. O dată, după ce falsificasem niște polițe, am asistat, pentru orice eventualitate, la prelegerile doctorului Heveroch și, după ce m-au prins, am făcut pe paralticul, așa cum l-a descris el. Am mușcat de picior un medic legist din comisie, am băut cerneală din călimară și, să mă iertați, mi-am făcut nevoile într-un colț, în fața întregii comisii. Dar pentru că am mușcat pe unul de pulpă m-au declarat perfect sănătos și asta m-a pierdut.

— Mie nu mi-e frică de domnii ăștia, zise Švejk. Cînd eram ostaș, m-a examinat un medic veterinar și am ieșit bine la examen.

— Medicii legiști sînt niște ticăloși, glăsui un pipernicit. Mai deunăzi am dezgropat din întîmplare în livada mea un schelet și medicii legiști au spus că e vorba de un om asasinat cu patruzeci de ani în urmă, lovit în cap cu un obiect neascuțit. Eu n-am decît treizeci și opt de ani și totuși m-au închis, cu toate că le-am arătat actul de botez, extrasul de naștere și actele de identitate în regulă.

— Eu cred, interveni Švejk, că ar fi bine să privim lucrurile cu mai multă îngăduință. Oricine poate și trebuie greșească, în măsura în care se gîndește mai mult la un lucru. Medicii legiști sînt și ei oameni și oamenii au cusururile lor. Să vedeți ce s-a întîmplat o dată la Nusle, lîngă podul de peste Botici: într-o noapte, pe cînd mă întorceam acasă de la cîrciuma „U Banzetu”, s-a apropiat de mine un domn și m-a plesnit în cap cu o vînă de bou; cînd m-a văzut lungit la pămînt, a îndreptat lanterna asupra-mi și a zis: „M-am înșelat, nu e asta”. Și s-a infuriat așa de rău că greșise, încît mi-a mai croit una peste spinare. E în firea omului să greșească, pînă la moarte. Așa a fost și cu domnul acela care, într-o noapte, a dat peste un ciine turbat, pe jumătate înghețat și l-a luat acasă la el, vîrîndu-l în patul nevastei. Cum

s-a încălzit și și-a venit în fire, cîinele a mușcat toată familia, iar pe copilașul din leagăn l-a sfîșiat și l-a mîncat. Și să vă mai spun și o pățanie de la noi, cu un strungar care a deschis cu o cheie biserica de la Podoly; crezînd că e la el acasă, s-a descălțat în sacristie, încredințat că e bucătăria lui, s-a culcat în altar, convins că e în patul lui, și s-a învelit cu niște odăjdii cu inscripții sfinte, punîndu-și Evanghelia și alte cărți sfinte sub cap, ca să i-l țină sus, în loc de pernă. Dimineața, a dat peste el paracliserul. Cînd și-a venit în fire, bietul om s-a scuzat zîmbind că a nimerit greșit. „Frumoasă greșală, n-am ce zice, i-a răspuns paracliserul; pentru o greșală ca asta trebuie să tirnosim din nou biserica.” Strungarul a fost dus apoi în fața medicilor legiști care au dovedit că era perfect lucid și treaz, căci — după spusele lor — dacă ar fi fost beat n-ar fi nimerit cu cheia în broasca bisericii. Urmarea a fost că strungarul a murit la Pankrac.

— Să vă mai spun una și anume cum s-a înșelat la Kladno un cîine polițist — cîine lup — al cunoscutului reitmaistru Rotter. Reitmaistrul Rotter dresa cîini din aștia cu care făcea experiență pe pielea vagabonzilor, pînă cînd toți vagabonzii au început să ocolească districtul Kladno. Văzînd cum stau lucrurile, reitmaistrul a ordonat jandarmilor să-i aducă cu orice preț un om suspect. Și așa, i-au adus într-o bună zi un om destul de bine înțolit, pe care l-au găsit șezînd pe-o buturugă, în pădurea de la Lany. A pus numaidecît să i se taie o bucată din poala hainei, pe care a dat-o cîinilor polițiști să o miroasă. După asta l-au dus pe omul cu pricina undeva afară din oraș, într-o cărămidărie, și-au pus pe urmele lui cîinii dresați, care l-au găsit și l-au adus înapoi. După asta omul nostru a trebuit să se suie pe o scară în pod, să sară peste un zid, să se arunce într-un eleșteu, cu cîinii după el. În cele din urmă s-a dovedit că omul era un deputat radical ceh, care, făcîndu-i-se lehamite de Parlament, plecase într-o excursie în pădurile le lîngă Lany. De aceea spun eu că oamenii sînt supuși greșelilor, fie ei învățați sau tîmpiți și fără carte. Chiar și miniștrii greșesc.

*

Comisia de medici legiști care avea să hotărască dacă orizontul spiritual al lui Švejk este sau nu pe măsura crimelor de care fusese acuzat era alcătuită din trei domni foarte serioși. Părerile lor erau diametral opuse.

Se înfruntau trei școli științifice și trei concepții psihiatrice diferite.

Dacă în cazul lui Švejk s-a ajuns totuși la o perfectă înțelegere între aceste tabere științifice opuse, lucrul se poate explica numai prin impresia de-a dreptul uluitoare pe care Švejk a făcut-o asupra întregii comisii cînd, intrînd în camera unde urma să i se examineze starea psihică și zărind pe perete portretul monarhului austriac, a strigat: „Domnilor, trăiască împăratul Franz Josef !”

Afacerea era limpede ca lumina zilei. Prin manifestarea spontană a lui Švejk cădeau o serie întreagă de întrebări rămînînd în picioare numai cîteva din cele mai importante. Din răspunsuri urma să fie confirmată prima impresie despre Švejk, pe baza sistemului doctorului în psihiatrie Kellerson, a doctorului Heveroch și a englezului Weiking.

— Radiul e mai greu ca plumbul?

— Eu nu l-am cîntărit, mă rog, răspunse Švejk cu zîmbetul lui binevoitor.

— Dumneata crezi în sfîrșitul lumii?

— Mai întîi ar trebui să-l apuc, dar asta n-o mai cred.

— Ai putea socoti diametrul pămîntului?

— Nu, vă rog, n-aș fi în stare, răspunse Švejk. Dar v-aș spune și eu, domnilor, o ghicitoare : Avem o casă cu trei caturi; în casa aceasta la fiecare etaj sînt cîte opt ferestre. Pe acoperiș sînt două creste și două coșuri. În fiecare cat sînt doi chiriași. Și acum, spuneți-mi, domnilor, în ce an a murit bunica portarului?

Medicii legiști se priviră semnificativ. Cu toate acestea, unul din ei mai puse o întrebare:

— Nu cumva știi care e adîncimea cea mai mare în Oceanul Pacific?

— Nu, nu știu, mă rog, sună răspunsul; dar socot că trebuie să fie mai mare decît aceea de sub stîncă Vysehrad, în Vltava.

Președintele comisiei întrebă scurt:

— Ajunge?

Dar unul din membri mai puse următoarea întrebare:

— Cît face 12.897 înmulțit cu 13.863 ?

— 729, răspunse Švejk fără să clipească.

— Cred că ajunge, zise președintele comisiei. Puteți duce acuzatul la locul lui.

— Vă mulțumesc, domnilor, zise Švejk respectuos, și mie mi-e de ajuns.

După plecarea lui, consiliul celor trei se opri la concluzia că Švejk este un tîmpit și un idiot învederat, după toate legile naturii descoperite de savanții psihiatri.

Referatul transmis judecătorului de instrucție cuprindea printre altele:

„Subsemnații medici legiști au ajuns la concluzia ca individul Josef Švejk, trimis spre cercetare în fața sus-numitei comisii, suferă de tîmpenie totală și cretinism congenital, exprimîndu-se prin cuvinte ca: «Trăiască împăratul Franz Josef I», manifestare care ajunge cu prisosință pentru a lămuri că Josef Švejk este un idiot manifest. De aceea, sub semnata comisie propune:

I. Stingerea acțiunii împotriva lui Josef Švejk.

II. Transportarea și internarea lui Josef Švejk, spre supraveghere, într-o clinică de psihiatrie, pentru a se constata în ce măsură starea lui mintală este primejdioasă pentru cei din jurul său.”

În timp ce se redacta acest referat, Švejk le povestea colegilor săi de arest:

— L-au dat uitării pe Ferdinand și s-au distrat cu mine, spunînd tîmpenii și mai mari. În cele din urmă, ne-am zis că ne ajunge cîte ne-am povestit și ne-am despărțit.

— Eu nu mai am încredere în nimeni, zise pipernicitul, în a cărui livadă fusese dezgropat din întîmplare un schelet. Toți sînt pungași.

— Și pungașii ăștia își au rostul lor, observă Švejk, întinzîndu-se pe salteaua de paie. Dacă toți oamenii ar voi numai binele celorlalți, curînd ar ajunge să se omoare între ei.

IV - Švejk e dat afară din balamuc

MAI TÎRZIU, ŠVEJK NU GĂSEA DESTULE CUVINTE DE LAUDĂ, VORBIND DE VIAȚA DIN BALAMUC:

— Zău dacă înțeleg de ce se supără nebunii, cînd îi oprește acolo. Acolo poate omul să se tăvălească în pielea goală pe podea, să urle ca un șacal, să se înfurie și să muște. Dacă ar face una ca asta pe promenadă, s-ar cruci lumea ; acolo însă e un lucru firesc! Libertate cum n-au visat-o nicicînd socialiștii. Omul se poate da drept Dumnezeu ori Maica Domnului, drept regele Angliei, ori papa de la Roma, sau drept împăratul Austriei, sau sfîntul Václav, cu toate că ăsta a fost întotdeauna legat și despuiat și a zăcut într-o chilie uitată. Era acolo unul care striga în gura mare că e arhiepiscop; și ce credeți că făcea? Se ghiftuia! Și mai ceva, ceva prea-prea, nu-mi vine să spun, că-i de rușine, dar nimeni nu se rușina. Unul a mers pînă acolo că se dădea drept sfîntii Ciril și Metodiu, ca să i se dea porție dublă. Nu lipsea nici domnul însărcinat care ne poftea pe toți la botez. Mai erau închiși acolo o droaie de șahiști, politicieni, pescari și cercetași, colecționari de mărci, fotografi amatori. Era și un colecționar de ulcele vechi pe care le numea scrumiere. Unul stătea mereu în cămașă de forță, ca să nu poată socoti cînd o să fie sfîrșitul lumii. M-am mai întîlnit acolo cu niște profesori. Unul din ei s-a ținut tot timpul după mine și mi-a spus că leagănul ȋiganilor a fost în munții Krkonose, iar altul m-a încredințat că înăuntrul globului pămîntesc mai este un glob mult mai mare ca cel de deasupra.

Fiecare spunea ce-i place și tot ce îi venea la gură, întocmai ca în Parlament. Uneori își spuneau basme și, dacă se întîmpla ca prințesa din poveste s-o sfîrșească rău, se încăierau. Cel mai furios era un domn, care se dădea drept al 16-lea volum al dicționarului științific al lui Otto și ruga pe toți să-l deschidă și să găsească expresia „cusătoare de cartonaje”, pentru că altfel — zicea el — e pierdut. Se liniștea abia după ce îl băgau în cămașă de forță. Atunci se bucura că a intrat în presa legătorului de cărți și se ruga să-l taie modern. Ce să vă mai spun, trăiam ca-n sînul lui Avraam. Poți să răcnești, să urli, să cînti, să plîngi, să behăi, să muncești, să ȋopăi, să te închini, să te dai de-a berbeleacul, să umbli în patru labe, să sari într-un picior, să alergi roată împrejur, să joci, să te zbungui, să stai toată ziua pe vine, ori să te cațări pe pereți. Nimeni nu vine să-ȋi spună: „N-aveți voie să faceți una ca asta, nu-i frumos, domnule, ar trebui să vă fie rușine; și mai zi-ceți că sînteți om cult”. E adevărat că sînt și nebuni liniștiți de tot. Așa era un inventator, care se scobea într-una în nas și numai o dată pe zi zicea: „Uite, chiar acum am inventat electricitatea!” Cum vă spun, era foarte frumos pe acolo și cele cîteva zile, pe care le-am petrecut în balamuc, au fost clipele cele mai fericite din viața mea.

Și într-adevăr, chiar primirea ce i s-a făcut lui Švejk la balamuc, unde a fost dus de la tribunalul teritorial ca să fie pus sub observație, a întrecut toate așteptările lui. Mai întîi, l-au dezbrăcat în pielea goală, i-au pus un fel de halat și l-au condus la baie, luîndu-l discret de subsuori, în vreme ce unul dintre îngrijitori îi ținea de urît povestindu-i anecdote despre evrei. La baie l-au băgat într-o cadă cu apă caldă, apoi l-au scos și l-au pus sub un

duș rece. Așa i-au făcut de trei ori la rînd, întrebîndu-l dacă îi place. Švejk răspunse că e mai bine decît în baia de lîngă podul Carol și că lui personal îi place grozav să facă baie. „Dacă mi-ați tăia și unghiile și m-ați tunde, atunci nu mi-ar mai lipsi nimic pentru a fi cu totul fericit”, adăugă el zîmbind binevoitor.

Și această dorință îi fu îndeplinită. După ce l-au frecat bine cu buretele, l-au înfășurat într-un cearșaf și l-au dus la secția întîi, unde l-au întins în pat, l-au acoperit cu plăpumi și l-au rugat să doarmă.

Și azi vorbește Švejk cu multă plăcere despre clipele acelea. „Închipu-ți-vă că m-au dus pe brațe. Pot spune: eram pe deplin fericit.”

Și într-adevăr, adormi fericit. Apoi îl treziră ca să-i dea o cană cu lapte și o chiflă. Chifla era gata tăiată în bucățele mici și, în vreme ce unul din îngrijitori îl ținea de amîndouă mîinile, celălalt muia bucățelele de chiflă în lapte și-l îndopa cu ele, cum îndopi gîsca cu boțuri de mămăligă. După ce l-au hrănit, l-au luat frumușel de subsuori și l-au dus la closet, unde l-au rugat să-și facă nevoile, atît cea mare cît și cea mică.

Și despre această frumoasă clipă povestește Švejk cu plăcere și, desigur, nu e nevoie să reproduc propriile lui cuvinte prin care mărturisea ce au făcut pe urmă cu el. Țin să amintesc doar una din mărturisirile lui Švejk :

— În timpul ăsta, unul din ei mă ținea în brațe.

După ce l-au adus înapoi, l-au culcat iar în pat și l-au rugat din nou să doarmă. După ce adormi, îl treziră și-l duseră în camera de consultații, unde Švejk, stînd gol pușcă în fața a doi medici, își aminti de glorioasa vreme a recrutării sale. Fără voie, de pe buze îi scăpă cuvîntul :

— Tauglich ⁹.

— Ce-ai zis ? întrebă unul din medici. Fă cinci pași înainte și cinci înapoi.

Švejk făcu zece.

— Nu ți-am spus să faci cinci? zise medicul.

— La mine nu contează cîtiva pași în plus, răspunse Švejk.

După aceea medicii îl poftiră să se așeze pe scaun și unul îi ciocăni genunchii. Apoi, adresîndu-se celuilalt, spuse că reflexele sînt cu totul normale, la care, drept răspuns, celălalt medic clătină din cap și se apucă și el să ciocănească genunchii lui Švejk, în timp ce primul îi ridica pleoapele și-i cerceta pupilele. Apoi plecară la masă și schimbară cîteva expresii latinești.

— Ascultă, știi să cînti? îl întrebă unul din ei. N-ai putea să ne cînti ceva?

— Cum să nu, domnilor? răspunse Švejk. E drept că nu prea am voce și nici ureche muzicală, dar o să încerc să vă fac pe plac, dacă vreți să vă distrați.

Și Švejk se porni :

Visînd în jilțul monahal,

Călugăr mic, în seara calmă,

De ce îți cade fruntea-n palmă

Și-o lacrimă pe chipul pal ?

— Mai departe nu mai știu, continuă Švejk, dar dacă doriți vă cînt :

⁹ Apt (germ.).

*Mi-e tristă inima și grea
Dar gândul zhoară-n depărtări,
Acolo, în albastre zări,
Acolo e nădejdea mea.*

— Nici asta nu-l știu tot, oftă Švejk. Mai știu strofa întâi din Kde domov muj, apoi Generalul Windischgratz¹⁰ și ceilalți comandanți au început războiul în zorii zilei și vreo două cîntece naționale ca Ocrotește-l Doamne și Cînd mergem spre Jaromer, apoi Te slăvim de mii de ori...

Medicii se uitară unul la altul și unul din ei întrebă :

— A mai fost cercetată vreodată starea dumatăle mintală?

— În armată, răspunse Švejk solemn și mîndru. Am fost declarat în mod oficial tîmpit învederat de către domnii medici militari.

— Mie mi se pare că ești un simulant, se răsti la el un al doilea medic.

— Eu, domnilor, se apără Švejk, nu sînt de ioc simulant, eu sînt un idiot adevărat, puteți să vă informați la cancelaria Regimentului 91, din Ceske Budejovice, ori la comandamentul militar de la Karlin.

Cel mai vîrstnic dintre medici făcu un semn de deznădejde și zise îngrijitorilor, arătînd spre Švejk:

— Dați-i hainele înapoi și duceți-l la clasa a treia, pe primul coridor; pe urmă unul din voi să-i ducă la cancelarie toate actele. Și spuneți-le să se grăbească, să nu-l mai ție mult pe capul nostru.

Medicii aruncară încă o privire zdrobitoare lui Švejk, care, reverențios se retrăgea de-a-ndaratelea spre ușă, ploconindu-se ca un om binecrescut. La întrebarea unuia dintre paznici de ce se ține de prostii, el răspunse:

— Fiindcă nu sînt îmbrăcat, sînt gol și nu vreau să le arăt dosul domnilor ăstora, ca să nu creadă că sînt prost crescut sau obraznic.

Din clipa în care primiseră ordinul să-i înapoieze hainele, paznicii nu-i mai dădură nici o atenție. îi porunciră să se îmbrace și unul din ei îl duse la clasa a treia unde, în cele cîteva zile cît a stat pînă i s-au făcut formele de dare afară, a avut prilejul să-și exprime frumoasele lui impresii. Medicii dezamăgiți îl proclamă „simulant cu mintea redusă” și, cum îi dădură drumul înainte de masă, Švejk le făcu o mică scenă.

Le spuse că, dacă îl dau afară din balamuc, nu se cade să-l alunge fără să-i dea mai întâi de mîncare.

Conflictul fu curmat de sergentul chemat de portar, care îl conduse la comisariatul de poliție din strada Salmova.

V - Švejk la comisariatul din strada Salmova

DUPĂ FRUMOASELE ZILE ÎNSORITE, PETRECUTE ÎN BALAMUC, URMARĂ PENTRU ŠVEJK CEASURI DE ADEVĂRATĂ PERSECUȚIE. INSPECTORUL DE POLIȚIE BRAUN ARANJĂ SCENA ÎNTÎLNIRII CU ŠVEJK CU O CRUZIME DEMNĂ DE CĂLĂII ROMANI DE PE VREMEA DRĂGĂLAȘULUI ÎMPĂRAT NERO. ASPRU, CA PE ATUNCI CÎND SE ZICEA: „ARUNCAȚI-L PE TÎLHARUL ĂSTA DE CREȘTIN ÎN GURA LEILOR”, INSPECTORUL BRAUN ORDONĂ: „BĂGAȚI-L LA ZDUP!”

¹⁰ General austriac, care în 1848 a înăbușit mișcările revoluționare din Praga și Viena.

Nici o vorbuliță mai mult sau mai puțin. Numai ochii domnului inspector Braun luceau în acest timp cu o perversă voluptate.

Švejk făcu o temenea și rosti mîndru:

— Sînt gata domnilor. Cred că „zdup” înseamnă celulă, ceea ce nu e tocmai așa de rău.

— Aici să nu faci pe nebunul, îi răspunse polițaiul. La care Švejk replică:

— Eu n-am pretenții și vă sînt cît se poate de recunoscător pentru tot ce faceți pentru mine.

În celulă, pe laviță, ședea un om abătut. Părea nepăsător, și înfățișarea lui trăda limpede că scîrțîitul cheii în broască nu-i trezea speranța că ușa i se va deschide spre libertate.

— Am onoarea, i se adresă Švejk, așezîndu-se lîngă el, pe laviță. Cît o fi ceasul?

— De ceas îmi arde mie? răspunse omul.

— Nu-i chiar așa de rău aici, urmă Švejk. Lavița e făcută din scînduri date la rindea.

Bărbatul cel grav nu-i dădu nici un răspuns; se sculă și începu să măsoare cu pași repezi micul spațiu dintre ușa și laviță, de parcă s-ar fi grăbit să salveze ceva.

Între timp Švejk se uita cu interes la mîzgăliturile de pe pereți. Văzu o inscripție, în care un arestat necunoscut jura poliției ură pe viață și pe moarte. Textul suna așa: „Vă vin eu de hac !” Alt arestat scrisese : Pupați-mă în c., curcanilor!” Altul făcea pur și simplu constatarea: „Am stat aici de la 5 iunie 1913 și s-au purtat frumos cu mine. Josef Marecek, negustor din Vrsovice.” Mai era și o inscripție, care te înduioșa prin profunzimea ei: „Îndurare, Dumnezeu mare...” și sub ea : „Pupați-mă în c.” Litera „c” era însă tăiată și pe margine era scris cu litere mari : „pulpană”. Alături, un suflet poetic scrisese versurile :

*Soarele apune, iată,
Dar privirea-mi luneca
Spre colina luminată,
Unde șade mîndra mea.*

Bărbatul care alerga între ușa și laviță, de parcă ar fi vrut să cîștige cursa maratonului, se opri deodată obosit și, așezîndu-se din nou la locul lui, își sprijini capul în mîini și izbucni:

— Dați-mi drumul! Nu, nu-mi dau drumul! rosti apoi ca pentru sine. Nu-mi dau drumul, nu și nu. Sînt aici de la șase dimineața. Îi venise chef de vorbă. Se îndreptă din șale și îl întrebă pe Švejk:

— N-ai cumva o curea la dumneata, ca s-o isprăvesc odată?

— Ba vă pot servi, cu cea mai mare plăcere, răspunse Švejk, desfăcîndu-și cureaua. Eu n-am văzut niciodată cum se spînzură oamenii cu cureaua în celulă. Partea proastă e, reluă Švejk, rotindu-și ochii împrejur, că nu se vede nici un cîrlig pe aci. Ivărul de la fereastră n-are să vă ție. Doar să vă spînzurați în genunchi, de laviță, cum a făcut un călugăr de la mănăstiri-

rea Emausy; s-a spînzurat de crucifix pentru o tînă ră evreică. Eu unul mă prăpădesc după sinucigași, așa că nu te sfii, dă-i drumu.

Amărîtul, căruia Švejk îi strecură în mîină cureaua, se uită la ea, o zvîrli într-un colț și se porni apoi pe plîns, ștergîndu-și lacrimile, cu mîinile-i negre, în vreme ce se tînguia:

— Am copilași, m-au adus aici pentru beție și viață imorală, oh, Dumnezeu, sărmana nevastă-me! Ce o să zică de mine la birou? Am copilași, m-au arestat pentru beție și viață imorală — și tot așa mereu.

În cele din urmă se mai liniști puțin, se duse spre ușă și începu să bată în ea cu picioarele și cu pumnii. De afară se auziră pași și un glas tună: „Ce vrei?”

— Dați-mi drumul! spuse domnul cu un glas jalnic, de parcă ar fi dispărut și ultima picătură de viață din el.

— Unde vrei să mergi? fu întreat din partea cealaltă.

— La slujbă! răspunse nefericitul părinte, soț, slujbaș, bețiv și desfrînat.

Un hohot de rîs, de rîs diabolic, răsună în tăcerea coridorului, și pașii se depărtară iar.

— Pare-mi-se că domnul ăla vă urăște, dacă rîde așa de dumneavoastră, zise Švejk, în timp ce bărbatul desperat își reluă locul de lîngă el. Cînd un gardian are necaz pe careva, e în stare de orice. Șezi mata liniștit, dacă tot nu vrei să te spînzuri, și așteaptă să vezi cum se vor desfășura lucrurile. Dacă ești slujbaș, înșurat și cu copii, trebuie să ți-o spun, e rău de dumneata. Dacă nu mă înșel, te aștepti să te dea afară din slujbă.

— Asta n-aș putea spune, oftă omul, pentru că nici eu nu-mi amintesc ce-am făcut; știu doar atît că m-au dat afară de undeva, pe cînd voiam să intru iar, ca să-mi aprind trabucul. Și începusem așa de frumos! Șeful biroului nostru își sărbătorea onomastica și ne-a poțtit la vinărie; de-acolo ne-am dus la alta, în a treia, în a patra, în a cincea, în a șaptea, în a opta, în a noua...

— Doriți poate să vă ajut la numărare? zise Švejk. Eu mă pricep la treaba asta; am fost într-o noapte în douăzeci și opt de localuri. Dar, îți spun pe cînte, în nici unul n-am băut mai mult de trei halbe.

— Ce să-ți mai spun continuă nefericitul subaltern al șefului care își serbase cu atîta tîmbălău onomastica. După ce am colindat cam o duzină de cîrciumi, am băgat de seamă că șeful se rătăcise — măcar că-l legasem cu o sfoară și-l duceam după noi, ca un cățeluș. Și așa am pornit să-l căutăm peste tot, și pînă la urmă ne-am pierdut unul de altul, pînă ce m-am pomenit singur, singurel, într-o cafenea de noapte de pe Vinohrady, un local foarte serios, unde am băut lichior de-a dreptul din sticlă. Pe urmă, nu mai ții minte ce-am făcut; atîta știu că aci la comisariat, cînd m-au adus, cei doi domni gardieni au dat declarații că m-am îmbătat și că m-am purtat necuviincios, că am bătut o damă, că am tăiat cu briceagul o pălărie străină pe care o luasem din cuier, că am gonit apoi capela de dame, că am învinuit în fața lumii pe oberchelner că mi-a furat o hîrtie de douăzeci de coroane, că am spart placa de marmură de la masa la care am stat și am scuipat intențonat în cafeaua neagră a unui domn necunoscut de la o masă alăturată. Mai mult n-am făcut, cel puțin nu-mi pot aduce aminte să mai fi săvîrșit și

altceva. Și, crede-mă, sînt un om cumsecade, inteligent și care nu se gîndește decît la familia lui. Ce spui de toate astea? Eu nu-s cîrcotaș de felul meu.

— Te-ai căznit mult pînă ai spart placa de marmură? întrebă Švejk cu interes, în loc să-i răspundă. Ori ai spart-o dintr-o lovitură?

— Dintr-o lovitură, răspunse domnul inteligent.

— Atunci ești pierdut, zise Švejk îngîndurat. Au să-ți dovedească că ai făcut exerciții anume pentru treaba asta. Dar cafeaua domnului necunoscut în care ai scuipat era cu sau fără rom? Și, fără să aștepte răspunsul, se simți dator să dea cîteva explicații: Dacă era cu rom, are să fie mai rău, pentru că e mai scumpă. La tribunal se adună toate ca să iasă la socoteală cel puțin o crimă.

— La tribunal... murmură descurajat conștiinciosul tată de familie și, lăsîndu-și capul în piept, căzu în starea aceea neplăcută, în care te mănîncă remușcărilor¹¹.

— Și știi cei de-acasă, întrebă Švejk, că ești închis, ori trebuie să aștepte pînă va scrie la gazetă?

— Crezi dumneata că va scrie la gazetă? întrebă cu naivitate victima zilei onomastice a superiorului său.

— Mai mult ca sigur, veni răspunsul sincer, pentru că nu era în obiceiul lui Švejk să-și ascundă gîndurile în fața aproapelui. Să știi că pățania dumitale are să placă grozav cititorilor. Și mie îmi place să citesc rubrica despre bețivi și isprăvile lor. Deunăzi, la „Potirul”, un mușteriu și-a spart singur capul cu o halbă. A aruncat-o în sus și-a așteptat să-i cadă în cap. L-au scos din local și a doua zi am și citit cazul în gazete. Tot așa la Bendlovka, cînd i-am cîrpit o palmă unuia de la pompele funebre și el mi-a dat-o înapoi. Ca să ne împăcăm a trebuit să ne închidă pe amîndoi, și gata, a și apărut în gazetele de după-amiază! Și pe domnul consilier care a spart la cafeneaua „La cadavrul” două farfurioare crezi că l-au iertat? Chiar a doua zi a apărut la gazetă. Dumneata cel mult poți trimite din închisoare o rectificare gazetelor, cum că știrea publicată nu te privește și că dumneata nu ești nici rudă, nici tovarăș cu purtătorul acestui nume, iar acasă poți cere printr-o scrisoare să taie rectificarea din gazetă și să o păstreze pentru a o putea citi și dumneata, după ce-ți vei fi ispășit osînda. Nu ți-e frig? întrebă Švejk compătimitor, văzînd că domnului inteligent îi clănțanesc dinții. Anul ăsta avem un sfîrșit de vară cam răcoros.

— Sînt nenorocit, se tîngui colegul lui Švejk; adio avansare!

— Asta așa-i! încuviință Švejk, binevoitor. Dacă, după ce-ți vei fi ispășit osînda, nu te vor primi înapoi la slujbă, nu știi zău dacă vei găsi la repezeală un alt post, pentru că pînă și la ecarisaj dacă ai voi să intri, tot îți vor cere un certificat de bună purtare. De, clipa asta de plăcere pe care ți-ai îngăduit-o costă cam scump! Dar nevasta și copiii dumitale au cu ce trăi cît vei fi închis? Ori o să fie silită să cerșească și să-și împingă copiii la tot felul de păcate?

Se auzi un hohot.

— Bieții mei copii, biata mea nevastă!

¹¹ Unii scriitori întrebuițează expresia „îl rod remușcărilor”. Nu mi se pare expresia cea mai nimerită. Și tigrul mănîncă oameni și nu-i roade (n.a.).

Nesăbuitul păcătos se sculă și începu să vorbească de copiii lui. Avea cinci, din care cel mai mare, de doisprezece ani, era cercetaș. Nu bea decît apă și ar fi trebuit să fie o pildă pentru părintele lui care pentru prima dată în viață căzuse în acest păcat.

— E cercetaș? strigă Švejk. Îmi place să aud vorbindu-se de cercetași. O dată, la Midlovary, lângă Zlive, în districtul Hluboka, regiunea Budejovice, pe vremea cînd noi, cei din Regimentul 91, făceam manevre, țărani au pornit la o vînătoare de cercetași care se cam înmulțiseră în pădurea comunală. Au pus mîna pe trei dintr-înșii. Cel mai mic, în timp ce-l legau fedeleș, atît s-a văicărit și a plîns sărăcuțul, încît noi, soldați încercați, n-am putut îndura și ne-am retras. În timp ce-i legau, cei trei cercetași au mușcat opt țărani. După aceea, la primărie, bătuți cu bastonul, au mărturisit că n-a fost pajiște prin împrejurimi pe care să nu se fi tăvălit cînd se încălzeau la soare și că lanul de secară, de lângă iazul de la Razice, a fost mistuit de foc în preajma secerișului din curată întîmplare, în vreme ce ei frigeau în secară o căprioară, pe care o uciseseră cu cuțitul în pădurea comunală. În bîrlogul lor din pădure s-a găsit peste o jumătate chintal de resturi de oase de vînat cu pene și păr, o cantitate uriașă de sîmburi de cireșe, o grămadă de cotoare de mere verzi și alte bunătăți.

Nefericitul tată de cercetaș era însă de neconsolat.

— Ce-am făcut, ce-am făcut! se văita el. Mi-am distrus reputația.

— Asta așa-i, întări Švejk, cu sinceritatea lui naivă. După cele întîmplate, ți-ai făcut o reputație proastă pentru toată viața, pentru că, pe lângă ceea ce o să citească la gazetă, cunoscuții dumitale au să mai adauge și ei cite ceva. Așa se întîmplă întotdeauna, dar să nu-ți pese de asta. Oamenii cu reputație proastă sau știrbită sînt cel puțin de zece ori mai numeroși decît cei cu reputație bună. Asta-i o nimica toată.

Pe coridor se auziră pași greoi; cheia scîrțîi în broască, ușa se deschise și un polițist strigă numele lui Švejk.

— Iertați-mă, vă rog, răspunse Švejk cavalierește, eu n-am fost adus aici decît de la prînz, pe cînd domnul de-alături așteaptă de la șase dimineața. Eu nu-s grăbit.

Drept răspuns, mîna vînjoasă a polițistului îl trase pe coridor și îl duse în tăcere la etajul întîi.

La masa din a doua odaie ședea comisarul, un domn gras, cu o figură binevoitoare, care îi zise:

— Care va să zică, dumneata ești Švejk ăla? Și cum de-ai ajuns aici?

— Foarte simplu, răspunse Švejk, am venit însoțit de un domn polițist, fiindcă nu am înțeles să fiu dat afară din balamuc, înainte de a mi se fi servit prînzul, ca și cum aș fi fost o lepădătură de fată din alea, de pe stradă.

— Știi ce, Švejk, zise cu blîndețe domnul comisar, la ce bun să ne mai amărîm cu dumneata în strada Salmova? N-ar fi mai nimerit să te trimitem la Direcția poliției?

— Dumneavoastră sînteți, ca să zic așa, stăpîn pe situație, zise Švejk, mulțumit. Drumul spre Direcția poliției, acum pe seară, e o mică plimbare foarte plăcută.

— Îmi pare bine că ne-am înțeles, zise comisarul vesel. Nu-i așa că e mai bine cînd ne înțelegem? Ce zici, Švejk?

— Și eu mă străduiesc să mă înțeleg cu toată lumea, răspunse Švejk, și credeți-mă, domnule comisar, n-am să uit niciodată bunătatea dumnea-voastră!

Înclinându-se respectuos, plecă cu polițistul jos în camera de gardă și, peste un sfert de ceas, Švejk putea fi văzut pe strada Jecna, colț cu Piața Carol, însoțit de un polițist, care avea la subsuoară un registru mare, cu titlul : *Arrestantenbuch* ¹².

La colțul străzii Spalena, Švejk și însoțitorul său dădură peste o mulțime de oameni care se îngrămădeau în jurul unui afiș.

— E manifestul maiestății-sale împăratul, privitor la declarația de război, zise polițistul către Švejk.

— Eu am prezis-o, răspunse el, dar la balamuc nu se știe încă nimic, deși puteau să o afle de la prima mână.

— Cum așa? îl întreabă polițistul.

— Pentru că acolo sînt închiși mulți domni ofițeri, lămuri Švejk și, apropiindu-se de un alt grup, care se îmbulzea în fața manifestului, strigă: Trăiască împăratul Franz Josef ! Războiul ăsta îl cîștigăm! Cineva din mulțime îi tuflă pălăria peste urechi și așa, înghesuit de oameni, bunul soldat Švejk păși din nou pe poarta Direcției poliției.

— Războiul ăsta îl cîștigăm cu siguranță, v-o repet, domnilor! cu aceste cuvinte se despărți Švejk de mulțimea care îl însoțea.

Și undeva, din zările îndepărtate ale istoriei, se pogorî peste Europa adevărul că ziua de mîine va răsturna socotelile de azi.

VI - Švejk se întoarce acasă

Peste direcția poliției pogorîse duhul autorității străine, care urma să constate pînă unde merge entuziasmul cu care populația întîmpinase vestea războiului, bineînțeles cu excepția celor care nu tăgăduiau a fi copiii unei națiuni obligate să singereze pentru interese cu totul străine ei. Direcția poliției reprezenta cel mai frumos grup de scorpii birocratice, care nu cunoșteau în afară de temniță și spînzurătoare nici un alt mijloc pentru apărarea existenței unor paragrafe întortocheate.

Cu toate acestea își tratau victimele cu o perfidă indulgență, cumpănindu-și dinainte fiecare vorbă.

— Îmi pare foarte rău, făcu una din aceste scorpii vărgate în negru și galben, cînd i-l aduseră pe Švejk, că ai picat iar în mîinile noastre. Noi credeam că ai să te faci om cumsecade, dar ne-am înșelat.

Švejk dădu din cap tăcut și făcu o figură atît de nevinovată, încît fiara negru-galbenă îl privi cu nedumerire, rostind apoi apăsător :

— Nu face pe tîmpitul!

Trecu însă numaidecît la tonul prietenos și continuă:

¹² Registru de arestați (germ.).

— Pentru noi, e foarte neplăcut să te ținem închis și te pot asigura că, după părerea mea, vina dumatăle nu este așa de mare, întrucât cu slaba dumatăle inteligență nu încapă nici o îndoială că ai fost îndemnat de cineva. Spune-mi, domnule Švejk, cine te îndeamnă să faci astfel de prostii?

După ce tuși, Švejk răspunse:

— Eu, mă rog, n-am cunoștință de nici un fel de prostii!

— Nu? Adică dumneata socotești că nu-i o prostie, domnule Švejk, zise polițistul cu un prefăcut ton părintesc, să faci agitație în fața unui manifest privitor la război, lipit la un colț de stradă și să ațîți poporul cu strigăte ca: „Trăiască împăratul Franz Josef ! Războiul e câștigat” ? Așa reiese din raportul polițistului care te-a adus aici.

— Nu puteam sta nepăsător, declară Švejk, ațintindu-și ochii blajini în privirea inchișitorului. Mi-am ieșit din fire când i-am văzut pe toți cum citesc manifestul fără nici un semn de bucurie. Nici un strigăt de slavă, nici un ura, absolut nimic, domnule consilier; s-ar fi zis că nu pe ei îi privea. Atunci eu, vechi soldat din Regimentul 91, n-am mai putut răbda și am strigat vorbele cu pricina și socot că, în locul meu, dumneavoastră ați fi făcut la fel. Dacă e război, trebuie să-l câștigăm și musai să strigăm: slavă împăratului! Asta nu poate să mi-o scoată nimeni din cap.

Învinsă și îmblinzită, scorpia negru-galbenă nu putu să îndure privirea mieluşelului Švejk; își plecă ochii pe acte și zise:

— M-aș asocia în totul avîntului dumatăle dacă el s-ar fi manifestat în alte împrejurări. Știi însă foarte bine că erai însoțit de un polițist, așa că o astfel de manifestare patriotică putea și trebuie să fi avut un efect mai mult comic decît serios asupra publicului.

— Când un om circulă însoțit de un polițist, răspunse Švejk, înseamnă că se află într-un moment greu din viață. Și dacă nici într-un asemenea moment nu uită ceea ce se cuvine să facă, cum e în cazul ăsta, eu socot că nu e un om de disprețuit.

Scorpia tărcată negru și galben îl mai privi o dată în ochi și mîrîi.

Švejk răspunse cu obișnuita, nevinovata, modesta și blajina căldură a privirii sale.

O clipă, cei doi se priviră fără să clipească.

— Lua-te-ar dracu, Švejk, zise în cele din urmă conțopistul. Dacă te mai prind o dată pe-aci, nu te mai întreb nimic, ci te expediez de-a dreptul la tribunalul militar, la Hradcany. M-ai înțeles?

Pînă să se dumirească, Švejk se apropie de el, îi sărută mîna și spuse:

— Dumnezeu să vă răsplătească pentru toate. Dacă-ți avea vreodată nevoie de un cățeluș de rasă pură, — binevoiți să poftiți la mine. Eu fac negoț cu ciini.

Și astfel, Švejk se văzu iar liber și în drum spre casă. Stătea la cum-pănă dacă să facă sau nu un popas la „Potirul”. În cele din urmă, se hotărî să deschidă ușa localului din care nu demult ieșise întovărășit de detectivul Bretschneider.

În cîrciumă domnea o liniște mormîntală. La mese ședeau cîțiva mușterii, printre care și paracliserul de la biserica Sfîntului Apolinar. Erau posomorîți. La tejghea, cîrciumăreasa Palivcova se uita pierdută la halbele de bere.

— După cum vedeți, m-am și întors, zise Švejk vesel. Dați-mi o halbă de bere. Dar pe unde-i domnul Palivec, s-a întors și el acasă?

Drept răspuns, Palivcova se porni pe plîns și, schimbînd tonul la fiecare cuvînt, izbucni printre suspine:

— I-au... dat... zece... ani... acum... o săptămîină...

— Ia te uită, zise Švejk, a și făcut șapte zile.

— El, care era atît de prevăzător, continuă să bocească Palivcova, cum spunea chiar dînsul!

Mușteriii tăceau cu cerbicie, de parcă duhul rătăcitor al lui Palivec i-ar fi îndemnat la și mai multă luare-aminte.

— Prevederea este mama înțelepciunii, zise Švejk așezîndu-se la masă, cu halba de bere, al cărei guler de spumă era ciuruit de lacrimile doamnei Palivcova, scurse în vreme ce i-o aducea la masă. Vremurile de azi impun omului mare băgare de seamă.

— Ieri am avut două înmormîntări, zise paracliserul de la Sfîntul Apolinar, ca să schimbe vorba.

— O fi murit cineva, zise al doilea mușteriu, la care al treilea adăugă:

— Au fost înmormîntări cu catafalc?

— Tare aș, vrea să știu, interveni Švejk, cum or să fie înmormîntările militare acum, pe timp de război.

Auzindu-l, mușteriii se sculară, plătiră și plecară tăcuți. Švejk rămase singur cu doamna Palivcova.

— Asta n-aș fi crezut-o, zise el, să condamne la zece ani un om nevinovat. Că au condamnat cîte un nevinovat la cinci ani, am mai auzit, dar la zece ani, mi se pare cam mult!

— Dacă omul meu a mărturisit! se bocea Palivcova. Tot ce a spus aici despre muștele acelea și despre portret a repetat și la Direcția poliției și la tribunal. Am fost la proces să depun mărturie, dar ce puteam eu dovedi, cînd mi-au spus că legătura de rudenie cu bărbatul mă oprește să depun ca martoră. M-am speriat așa de tare de legătura asta de rudenie, încît m-am lăsat păgubașă de mărturii, de frică să nu iasă cumva alt bucluc; el, sărmanul, s-a uitat așa, nu știu cum, la mine, că n-am să uit cîte zile oi avea ochii lui. Și apoi, după sentință, cînd l-au luat, le-a strigat pe coridor: „Trăiască libertatea de gîndire !” Așa de rău se prostise.

— Da domnul Bretschneider n-a mai dat pe aici? întrebă Švejk.

— A fost în vreo două rînduri, răspunse circiumăreasa, a băut cîte o bere sau două, m-a întrebat cine mai vine și a stat să asculte mușteriii cum vorbeau despre fotbal. Ori de cîte ori îl zăresc încep să vorbească de fotbal. Iar dumnealui nu-și găsea locul, de parc-ar fi fost gata să turbeze, dintr-o clipă într-alta. În toată vremea asta n-a reușit să înhațe decît un tapițer din strada Pricna.

— Asta atîrnă de priceperea lui, remarcă Švejk. Tapițerul acela e un om prost?

— Cam ca bărbatul meu, răspunse ea plîngînd. L-a întrebat dacă ar trage în sirbi. El i-a răspuns că nu știe să tragă cu pușca, dar că a fost o dată la tir și a „împușcat” de o coroană fără să nimerească. După aceea l-am auzit cu toții pe domnul Bretschneider zicînd, în vreme ce-și scotea carnetul

: „Ia te uită, încă o frumoasă crimă de înaltă trădare!” și a plecat cu tapițerul din strada Pricna, care de atunci nu s-a mai întors.

— De întors, mulți n-au să se mai întoarcă, zise Švejk. Dă-mi un rom.

Tocmai când cerea Švejk al doilea rom, intră în circiumă agentul secret Bretschneider. După ce își roti grăbit privirile prin localul gol, se așează lângă Švejk și, comandînd o bere, așteptă să-l audă ce mai spune.

Švejk luă o gazetă la întîmplare și, privind anunțurile din ultima pagină, izbucni:

— Ia te uită, Cimpera din Straskov 5, poșta Racineves, vinde gospodăria cu 13 pogoane de pămînt, școală și gară în localitate!

Bretschneider bătea nervos toba pe masă cu degetele și, întorcîndu-se către Švejk, zise:

— Stau și mă mir de ce te interesează gospodăria aceea, domnule Švejk.

— A, dumneata erai, făcu Švejk, întinzîndu-i mîna, nu te-am mai recunoscut, am o memorie foarte slabă. Dacă nu mă înșel, ultima oară ne-am văzut în biroul de primire al Direcției poliției. Ce-ați mai făcut de atunci, veniți des pe aici?

— Azi am venit pentru dumneata, zise Bretschneider. La Direcția poliției mi s-a spus că vinzi cîini. Aș avea nevoie de un șoricar frumos, ori de un șpiț, sau ceva asemănător.

— Vă pot face rost de orice, răspunse Švejk. Doriți un animal de rasă, ori un vagabond ?

— Cred, răspunse Bretschneider, că am să mă hotărăsc pentru unul de rasă.

— Dar ce-ați zice de un cîine polițist? întrebă Švejk. Te duce după miros pe urma crimei. Știu un măcelar din Vrsovice care are unul; îi trage căruciorul ; ăsta însă s-a îndepărtat de profesiunea lui, ca să zic așa.

— Eu aș dori un șpiț, zise Bretschneider, cu prefăcută nepăsare. Un șpiț care să nu muște.

— Doriți un șpiț știrb? întrebă Švejk. Știu eu unul, la un cîrciumar din Dejvice.

— Atunci mai bine un șoricar, îngăimă încurcat Bretschneider, ale cărui cunoștințe chinologice erau încă foarte elementare și, dacă n-ar fi primit ordin de la Direcția poliției, ar fi fost desigur cu totul nule.

Ordinul suna însă precis, clar și aspru. Să-l cerceteze cît mai de aproape pe Švejk, în ceea ce privește negoțul de cîini, în care scop avea dreptul să-și aleagă ajutoare și să dispună de sumele necesare pentru cumpărarea cîinilor.

— Șoricarii îs fie mai mari, fie mai mici, zise Švejk. Eu am cunoștință de doi mai mici și de trei mai mari. Îi puteți ține în brațe pe toți cinci. Vi-i recomand cu toată căldura.

— Așa ceva mi-ar conveni, declară Bretschneider. Cam cît ar costa unul?

— După mărime, răspunse Švejk. Depinde de mărime. Șoricarul nu-i ca vițelul; la șoricar e tocmai dimpotrivă, cu cît e mai mic, cu atît e mai scump.

— Eu mă gîndesc la cîțiva mai măricei, ca să stea de pază, răspunse Bretschneider, care se temea să nu încarce prea mult fondurile secrete ale poliției statului.

— Bine, zise Švejk, din cei mai măricei vă pot da cu cincizeci de coroane, din cei și mai mari cu patruzeci și cinci de coroane ; dar am uitat un lucru. Cum să fie? Pui, mai bătrîni, cîini sau cățele?

— Mi-e totuna, răspunse Bretschneider, căruia i se puneau probleme de care nu se mai lovise înainte. Procură-mi-i și mîine seară, la ora șapte, viu la dumneata să-i iau. O să-i am?

— Pofțiți, o să-i aveți, răspunse prompt Švejk, dar în cazul ăsta sînt silit să vă cer o arvună de treizeci de coroane.

— Cum nu, zise Bretschneider, numărînd banii. Și acum să ne aducă cîte un sfert de vin, plătesc eu.

După ce băură, Švejk mai dădu și el un sfert. Apoi iarăși Bretschneider, îndemnîndu-l pe Švejk să nu se teamă de el, pentru că nu e de serviciu și deci pot discuta politică.

Švejk răspunse că el nu vorbește niciodată politică la cîrciumă și că politica e pentru copiii mici.

Bretschneider, dimpotrivă, avea păreri mai revoluționare, susținînd că statele slabe sînt sortite pieirii și ceru în această privință părerea lui Švejk.

Švejk declară că el n-a avut niciodată de a face cu statul, dar că a avut odată în îngrijire un pui slab, de St. Bernard, pe care l-a hrănit cu posmagi cazoni, și că pînă la urmă tot a pierit.

După ce băură fiecare al cincilea sfert, Bretschneider se declară anarhist și-l întrebă pe Švejk în ce organizație ar fi bine să se înscrie.

Švejk îi răspunse că un anarhist cumpăraseră pe vremuri de la el un cîine Leonberg, cu o sută de coroane, și că i-a rămas dator pînă azi cu ultima rată.

La al șaselea sfert, Bretschneider vorbi despre revoluție și împotriva mobilizării. Švejk se plecă spre el și îi șopti la ureche:

— Chiar acum a venit în local un mușteriu, să nu vă audă, ați putea avea neplăceri. Vedeți, cîrciumăreasa a și început să bocească.

Într-adevăr, doamna Palivcova plîngea pe scaunul ei de după tejghea.

— De ce plîngi, cucoană cîrciumăreasă? întrebă Bretschneider. În trei luni cîștigăm războiul, vine amnistia, bărbatul dumitale se înapoiază și facem aici un chef la toartă. Sau poate crezi că nu cîștigăm războiul? se adresă lui Švejk.

— Ce rost are să tot pălăvrăgim despre asta? zise Švejk. De cîștigat trebuie să-l cîștigăm, și basta. Ei, dar acum trebuie să mă duc acasă.

Švejk plăti consumația și se înapoie la bătrîna lui menajeră, madam Mullerova, care se sperie strașnic cînd văzu că bărbatul care învîrte cheia în ușa e Švejk.

— Eu, conașule, socoteam că o să vă întoarceți abia peste vreo cîțiva ani, zise ea, cu obișnuita-i sinceritate. De aceea mi-am făcut pomană cu un biet portar de la o cafenea de noapte și l-am luat în gazdă. La noi a fost în trei rînduri percheziție de domițiliu și negăsind nimic au spus că sînteți pierdut, fiindcă sînteți viclean.

Švejk se convinsese repede că necunoscutul se instalase foarte comod. Dormea în patul lui, ba fusese chiar așa de altruist, încît se mulțumise numai cu jumătate din pat, cealaltă jumătate cedînd-o unei creaturi cu păr lung, care din recunoștință dormea cu mîna după gîtul lui, în vreme ce în jurul patului zăceau aruncate de-a valma tot felul de veșminte de damă și bărbătești. Din haosul acesta se vedea bine că portarul de la cafeneaua de noapte se întorsese foarte bine dispus, cu dama lui.

— Domnule, zise Švejk, scuturîndu-l pe intrus, vezi să nu scapi masa de prînz! Mi-ar părea grozav de rău să spui despre mine că te-am dat afară cînd nu mai puteai găsi nimic de mîncare.

Portarul de la cafeneaua de noapte era foarte somnoros și i-a trebuit multă vreme pînă să se dezmeticească și să înțeleagă că stăpînul patului se înapoiase și-și reclama drepturile.

După obiceiul tuturor portarilor de la cafenelele de noapte, și acest domn amenință că va snopi în bătaie pe oricine ar îndrăzni să-l trezească și încercă să-și continue somnul.

Švejk îi adună între timp calabalicul, i-l aduse lîngă pat și, scuturîndu-l puternic, îi zise :

— Dacă nu te îmbraci, te arunc în stradă, așa cum ești. E în interesul dumatăle însă să zbori de-aci îmbrăcat.

— Voiam să dorm pînă la opt seara, zise portarul sfios, trăgîndu-și pantalonii. Eu plătesc acestei doamne două coroane pe zi pentru pat și am dreptul să-mi aduc fete de la cafenea. Mareno, scoală!

După ce își puse gulerul și-și înodă cravata, se dezmetici într-atît, încît îl putu asigura pe Švejk că „Mimoza” e unul din cele mai cumsecade localuri de noapte, unde au acces numai dame cu condicuța în perfectă regulă, și-l invită călduros să binevoiască a o vizita.

Tovarășa lui, dimpotrivă, nu părea de loc mulțumită de Švejk și-și exprimă această nemulțumire prin cîteva cuvinte bine simțite, dintre care cele mai cuviincioase erau: vită încălțată.

După plecarea nepoțiților, Švejk simți nevoia să se răfuiască cu madam Mullerova, dar ia-o de unde nu-i. Cu caligrafia ei lăbărțată doamna Mullerova mîzgălise cu creionul o explicație puerilă cu privire la închirierea patului lui Švejk :

„Iertați-mă, conașule, n-am să vă mai văd, mă arunc pe fereastră.”

„Minte”, își zise Švejk și așteptă.

Nu trecu o jumătate de ceas și nefericita madam Mullerova se furișă în bucătărie. După expresia ei nenorocită, se vedea bine că aștepta de la Švejk cuvinte de mîngiere.

— Dacă vrei neapărat să te-arunci pe fereastră, îi zise Švejk, du-te în odaie: fereastra e deschisă. Nu te-aș sfătui să sari pe fereastra bucătăriei, pentru că ai cădea peste trandafirii din grădină, i-ai strivi și ar trebui să-i plătești. Pe fereastra odăii zbori frumușel pe trotuar și, dacă ai noroc, îți frîngi gîtul. Dar dacă ai ghinion, nu-ți rupi decît coastele, mîinile și picioarele, așa că o să mai ai de plătit și spitalul.

Madam Mullerova izbucni în plîns, intră tăcută în odaie, închise fereastra și, înapoindu-se, zise : „Trage și nu e bine pentru reumatismul conașului !”

Se duse apoi să aranjeze patul, rîndui toate cu multă grijă și, înapoindu-se la Švejk, în bucătărie, îi zise cu ochii înlăcrămați:

— Cei doi cățeluși, conașule, pe care-i aveam în curte, au pierit și St. Bernard-ul a fugit, cînd au venit să facă percheziție.

— Maica ta, Cristoase! strigă Švejk. O să dau de bucluc; acumă cu siguranță c-o să mă caute poliția.

— Să vedeți, a mușcat pe un domn comisar cînd l-a scos de sub pat, în timpul percheziției, continuă madam Mullerova. Unul din domnii aceia a zis că e cineva sub pat, așa că, în numele legii, au somat St. Bernard-ul să iasă și, cum el nu voia, l-au tras cu de-a sila. Cîinele să-i înghită, nu alta, apoi a zbughit-o pe ușă și dus a fost. Pe mine m-au luat la întrebări: cine vine pe la noi, dacă nu primim cumva niscaiva bani din străinătate, și pe urmă m-au făcut proastă cînd le-am spus că din străinătate vin bani foarte rar, ultima dată de la domnul director din Brno, arvuna de șaizeci de coroane, pentru pisica de Angora, pe care ați anunțat-o în *Narodni politika* și în locul căreia i-ați trimis puiul acela chior de foxterier, într-o lada de curmale. Pe urmă au vorbit cu mine foarte cuviincios și mi-au recomandat pe portarul de la cafeneaua de noapte, ca să nu-mi fie frică singură în casă, chiar acela pe care l-ați dat afară.

— Mare ghinion am eu cu autoritățile, madam Mullerova! Să vezi acumă cîți au să vie la mine, să cumpere cîini, oftă Švejk.

Nu știu dacă domnii care au cercetat arhiva după terminarea războiului, au descifrat registrul fondului secret al poliției de stat, unde era scris : B... 40 K, F... 50 K, L... 80 K ș.a.m.d., dar cu siguranță că s-au înșelat, închipuindu-și că B.F.L. erau inițialele domnilor care pentru 40, 50, 80 etc. coroane vindeau națiunea cehă vulturului negru-galben.

„B” înseamnă St. Bernard, „F” — foxterier, „L” — leonberghez. Pe toți cîinii ăștia i-a luat Bretschneider de la Švejk, ducîndu-i la Direcția poliției. Erau niște javre scîrboase, care n-aveau nici în clin nici în mîneacă cu vreuna din rasele pure, drept care le dăduse Švejk.

St.Bernard-ul era o amestecătură de pudel, corcit cu cine știe ce dulău de stradă, foxterierul avea urechi de dog, era de mărimea unui cîine de măcelărie și cu picioarele scălimbe, de parcă ar fi fost rahitic. Leonberghezul avea un cap care aducea cu botul păros al unui grifon, coada retezată, înălțimea unui dog și spatele gol, ca la faimoasele cățelușe chelboase americane.

Detectivul Kalous a venit și el să cumpere un cîine, dar s-a întors cu o javră holbată și vărgată ca o hienă, cu coamă de cîine ciobănesc scoțian; și astfel, în registrul fondului secret, a apărut un nou : D... 90 K.

Această jigodie juca rolul de dog.

Dar nici lui Kalous nu i-a fost dat să scoată ceva de la Švejk. S-a întîmplat cu el ca și cu Bretschneider. Švejk întorcea pînă și cele mai abile convorbiri politice în așa fel, încît aducea vorba de lecuitul jegului la cîini și căței, și orice capcană, cît de iscusită, pe care i-o întindea, se termina prin aceea că detectivul pleca de la Švejk cu o nouă corcitură de javră. Asta a fost și sfîrșitul celebrului agent Bretschneider. După ce a adunat vreo șapte dihănii din astea, s-a închis cu ele în odaia de clin dos și, nedîndu-le de mîncare, într-o bună zi javrele l-au devorat.

Probitatea lui a mers pînă acolo, încît a scutit statul de cheltuielile de înmormîntare.

în dosarul său de serviciu, la Direcția poliției, la rubrica: „comportare în serviciu” au fost trecute următoarele cuvinte pline de dramatism: „Mîncat de propriii lui cîini”.

Aflînd mai tîrziu de această tragică întîmplare, Švejk exclamase:

— Îmi frămînt mereu capul să știu: cum dracu au să-l reîntrească la judecata de apoi ?

VII - Švejk pleacă la oaste

ÎN TIMP CE ÎN GALIȚIA CODRII DE PE MALUL RÎULUI ERAU MARTORI AI FUGII ARMA-TEI AUSTRIECE PESTE RAB, IAR LA SUD, ÎN SERBIA, DIVIZIILE EI ÎȘI MÎNCAU BINEMERITA-
TA PAPARĂ, CU GÎNDUL LA SCOATEREA MONARHIEI DIN IMPAS, MINISTRUL DE RĂZBOI ÎȘI
AMINTEA DE ŠVEJK.

Cînd i se aduse ordinul de chemare cu mențiunea ca în termen de o săptămînă să se prezinte la Strelecky Ostrov, pentru control medical, Švejk zăcea în pat, chinuit de reumatism.

Madam Mullerova îi făcea cafeaua la bucătărie.

— Madam Mullerova, se auzi, din odaie, glasul slab al lui Švejk, ma-
dam Mullerova, poftim puțin încoa...

Cînd menajera veni la patul lui, Švejk i se adresă cu același glas stins :

— Șezi, madam Mullerova.

Glasul lui avea ceva tainic și solemn.

După ce madam Mullerova se așeză, Švejk o anunță ridicîndu-se în
capul oaselor:

— Plec la război!

— Maică Precistă! strigă madam Mullerova. Ce să faceți dumneavoastră
acolo?

— Să lupt, răspunse Švejk cu o voce ca din mormînt. Nu-i a bună cu
Austria. La nord dușmanii se năpustesc asupra Cracoviei, iar aci în sud îna-
intează spre Ungaria. Ne bat de ne sting peste tot, și de aceea mă cheamă la
armată. Am citit chiar ieri în gazetă că nori grei amenință scumpa noastră
patrie.

— Da dumneavoastră nici nu vă puteți mișca!

— N-are-a face, madam Mullerova! Am să mă prezint în cărucior. Îl știi
pe cofetarul din colț? El are unul. Cu ani în urmă îl scotea la aer pe afurisi-
tul cela de bunică-su, ologul. Ai să mă duci dumneata, cu căruciorul ăsta, la
militărie, madam Mullerova.

Madam Mullerova se porni pe plîns.

— N-ar fi bine, conașule, să mă reped după doctor?

— Nu te repezi nicăieri, madam Mullerova, că eu, lăsînd la o parte pi-
cioarele astea, sînt o carne de tun clasa una, iar acum, cînd Austria stă așa
de prost, orice infirm trebuie să fie la locul lui. Du-te și vezi-ți liniștită de ca-
fea.

Și în vreme ce madam Mullerova, plînsă și zguduită de emoție, strecu-
ra cafeaua, bravul soldat Švejk cînta în pat :

*„Generalul Windischgratz cu ai lui comandanți
În zorii zilei războiul au început.
Hop, hop, hop !
Războiul l-au început și așa strigau :
«Ajută-ne, Cristoase și Sfântă Născătoare»,
Hop, hop, hop !”*

Înspăimîntată, madam Mullerova, sub impresia înfiorătorului cîntec războinic, uită de cafea și, tremurînd toată, asculta îngrozită cum bravul soldat Švejk cînta mai departe, în pat:

*Cu Sfînta Născătoare și cele patru poduri
ridicați, Piemonte, avanposturi mai puternice,
hop, hop, hop !
Ce mai bătălie a fost la Solferino,
a curs acolo sînge pînă la genunchi,
hop, hop, hop !
Pînă la genunchi și carne cu furgonul,
se măcelărea doar Regimentul 18,
hop, hop, hop !
Regiment 18, nu-ți fie teamă de nevoi
că pentru tine se cară bani cu carul,
hop, hop, hop !*

— Pentru Dumnezeu, conașule, se auzi un glas plîngăreț din bucătărie, dar Švejk ținu să sfîrșească războinicul său cîntec:

*Banii în furgoane și hrana în căruțe,
care regiment mai e în stare s-o facă,
hop, hop, hop !*

Madam Mullerova o zbughi pe ușă și alergă după doctor. Se întoarse peste un ceas, în vreme ce Švejk trăgea un pui de somn.

Fu trezit de un domn plinuț, care, după ce-i ținu un timp mîna pe frunte, zise:

— Nu-ți fie teamă, eu sînt doctorul Pavek, din Vinohrady... dă mîna încoace... și bagă-ți termometrul la subsuoară... Așa... scoate limba... mai mult... ține-o așa... de ce boală au murit tatăl și mama dumatăle?

Și astfel, în timp ce la Viena se aștepta ca toate națiunile austro-ungare să dea cele mai frumoase pilde de credință și devotament, doctorul Pavek îi prescrie lui Švejk, împotriva elanului său patriotic, bromură, recomandîndu-i bravului și neînfricatului soldat să-și ia gîndul de la armată.

— Stai lungit și nu te agita; mîine vin iar.

A doua zi, cînd veni, o întrebă în bucătărie pe madam Mullerova cum îi mai merge pacientului.

— I-e mai rău, domnule doctor, răspunse ea, sincer îngrijorată. Noaptea, cînd l-a apucat reumatismul, a început să cînte imnul, scuzați, austriac.

La această nouă manifestare de lealitate a pacientului, doctorul Pavek se văzu silit să reacționeze cu o doză mai mare de bromură.

A treia zi, madam Mullerova îi raportă că starea lui Švejk se agravase și mai mult.

— După-amiază, domnule doctor, m-a trimis să-i aduc o hartă a câmpului de luptă și noaptea l-au apucat vedeniile: zicea că Austria va învinge.

— Dar prafurile le ia exact după prescripție?

— Nici n-a trimis încă după ele, domnule doctor.

Doctorul Pavek, după ce-i trase lui Švejk un perdaf, plecă declarînd că în viața lui nu mai vine să trateze un bolnav care nesocotește ajutorul lui medical, refuzînd bromură.

Mai rămăseseră încă două zile pînă la data cînd Švejk trebuia să se prezinte în fața comisiei de recrutare.

În vremea asta el își făcu o sumedenie de pregătiri importante. Înainte de toate, o trimise pe madam Mullerova să-i cumpere un chipiu militar; după aceea trimise să împrumute de la cofetarul din colț căruciorul cu care pe vremuri dumnealui își plimba la aer bunicul paralytic și morocănos. Apoi își aduse aminte că avea nevoie de cîrje. Din fericire, cofetarul păstrase ca o amintire de familie și cîrjele bunicului.

Nu-i mai lipsea decît floarea de recrut. Și de aceasta îi făcu rost madam Mullerova, care în ultimul timp slăbise vizibil și pe unde umbla numai într-un plîns o ținea.

Și astfel, în acea zi memorabilă, străzile orașului Praga putură vedea o pildă emoționantă de lealitate.

O femeie bătrînă, împingînd un cărucior în care ședea un bărbat cu chipiu ostășesc și cocardă lustruită, făcînd semne din cîrje. La butonieră îi strălucea țipător buchețelul de recrut.

Și omul acesta care agita într-una cîrjele, striga pe străzile Pragăi:

— La Belgrad ! La Belgrad !...

În urma lui mergea un grup de oameni care se adunase în fața casei din care pornise Švejk la război. Grupul de oameni nu contenea să crească.

Švejk constată că polițiștii postați la încrucișările străzilor îl salutau.

În piața Vaclav cortegiul din jurul lui Švejk spori cu cîteva sute de capete, iar la capătul străzii Cracovia, un tînăr cu șapcă de student avu nefericirea să fie snopit în bătaie pentru că strigase : *Heil! Nieder mit den Serben!*¹³

La colțul străzii Vodickova, poliția călare interveni în această hărmălaie, împrăștiind mulțimea.

Cînd Švejk îi arătă inspectorului de circumscripție, negru pe alb, că trebuie să se prezinte în fața comisiei de recrutare, inspectorul fu oarecum dezamăgit; pentru a preîntîmpina noi incidente hotărî ca doi polițiști călări să însoțescă căruciorul în care se afla Švejk, pînă la Strelecky Ostrov.

Despre această întîmplare apăru următorul articol în Prazske uredni noviny :

„Patriotismul unui infirm. Ieri după-amiază, trecătorii de pe străzile principale ale orașului Praga au fost martorii unei scene care constituie o minunată dovadă că în aceste vremuri mari și de grea cumpănă, și fiii nați-

¹³ Trăiască! Jos sîrbi! (germ.)

unii noastre pot da pilda cea mai frumoasă de credință și devotament față de tronul venerabilului nostru monarh. S-ar părea că re trăim glorioasele vremuri ale grecilor și romanilor, în care un Mucius Scaevola a poruncit să fie dus la bătlăie neținând seama de mîna lui arsă. Cele mai sacre sentimente și interese au fost demonstrate ieri, în chip strălucit, de un invalid în cîrje, pe care o bătrînică îl împingea într-un cărucior pentru infirmi. Acest fiu al națiunii cehe, fără să ție seamă de infirmitatea lui, a cerut să fie transportat spre a-și jertfi viața pentru împăratul său. Iar dacă strigătul lui: «La Belgrad !» a găsit un răsunset atît de puternic pe străzile Pragăi, aceasta este o mărturie că praghezii dau o pildă înălțătoare de dragoste pentru țară și dinastie”.

În același sens s-a exprimat și ziarul *Prager Tagblatt*, care în încheierea articolului amintea că infirmul voluntar era însoțit de o ceată de nemți, care l-au apărat cu piepturile lor, ca să nu fie linșat de agenții cehi ai antantei celor patru mari puteri.

Publicînd această știre, ziarul *Bohemia* propuse răsplătirea patriotului infirm anunțînd că darurile din partea cetățenilor germani, pentru acest necunoscut, se primesc la administrația ziarului.

Dar dacă după părerea acestor trei ziare, țara cehă n-a putut da un cetățean mai nobil decît Švejk, domnii din comisia de recrutare erau de altă părere.

Îndeosebi medicul militar șef Bautze, un bărbat neînduplecat, care vedea în toate pur și simplu o încercare de a chiuli de la armată, de a scăpa de front, de gloanțe și de șrapnele.

Expresia lui : „Das ganze tschechische Volk ist eine Simulantenbande”¹⁴ a rămas de pomină.

În cele zece săptămîni de activitate la comisie, el a reperat din 11.000 de civili, 10.999 de simulanți și l-ar fi scos la iveală și pe cel de-al 11.000-lea, dacă pe acest om norocos nu l-ar fi lovit damblaua, chiar în clipa cînd zbierase la el: „*Kehrt euch !*”¹⁵

— Ridicați simulantul! ceruse Bautze, după ce constatase că omul își dăduse sufletul.

Și în fața lui, în acea zi memorabilă, stătea Švejk gol pușcă, ca toți ceilalți, acoperindu-și pudic goliciunea cu cîrjele în care se sprijinea.

— *Das ist wirklich ein besonderes Feigenblatt*¹⁶, zise Bautze. Asemenea frunze de smochin n-au fost nici în rai.

— Reformat pentru tîmpenie, citi sergentul-major, uitîndu-se în dosar.

— Și ce te mai doare? întrebă Bautze.

— Raportez supus că sînt reumatic, dar că voi sluji maiestății-sale împăratului pînă m-or face harcea-parcea, zise Švejk cu modestie. Mi-s genunchii umflați.

Bautze aruncă bravului soldat o privire înfiorătoare și zbieră :

— Sie sind ein Simulant!¹⁷ Și, întorcîndu-se către subofițer, șopti foarte calm : Der Kerl sogleich einsperren!¹⁸

¹⁴ Întregul popor ceh este o bandă de simulanți (germ.).

¹⁵ Stînga împrejur ! (germ.)

¹⁶ Într-adevăr, originală frunză de smochin (germ.).

¹⁷ Ești un simulant ! (germ.)

¹⁸ La arest cu ticălosul ăsta, imediat ! (germ.)

Doi soldați cu baioneta la armă îl duseră pe Švejk la arestul comendurii.

În timp ce mergea sprijinit în cîrje, Švejk băgă de seamă cu groază că reumatismul începe să-l lase.

Madam Mullerova, care îl aștepta cu căruciorul sus, pe pod, văzîndu-l între baionete, se porni pe plîns și părăsi căruciorul pentru totdeauna.

Iar bravul soldat Švejk pășea sfîos, însoțit de apărătorii înarmați ai statului.

Baionetele sclipeau în bătaia soarelui; la Mala Strana, în fața monumentului lui Radecky¹⁹, Švejk se întoarse spre mulțimea care-l urma :

— La Belgrad! La Belgrad!

Și mareșalul Radecky privi visător, din înălțimea monumentului său, în urma bravului soldat Švejk, care se depărta cu buchetul de recruti la butonieră, șchiopătînd în cîrjele vechi, în vreme ce un domn grav făcea cunoscut oamenilor de primprejur că era vorba de un „dizertor”.

VIII - Švejk simulant

ÎN ACESTE ZILE ÎNĂLȚĂTOARE, MEDICII MILITARI ÎȘI DĂDEAU TOATĂ OSTENEALA SĂ ALUNGE DEMONUL ÎNȘELĂCIUNII DIN SUFLETUL SIMULANȚILOR, PENTRU A-I READUCE ÎN SÎNUL OȘTIRII.

Fură introduse cîteva noi mijloace de torturare a simulanților și a celor bănuîți că simulează ca, de pildă ofticoșii, reumaticii, bolnavii de hernie, rinichi, tifos, diabet, congestie pulmonară și de alte maladii.

Tortura la care erau supuși simulanții era sistematizată, iar gradele de torturare erau următoarele:

Dietă absolută: dimineăța și seara cîte o ceașcă de ceai, timp de trei zile, administrîndu-li-se totodată tuturora, indiferent de boala de care se plîngeau, o doză de aspirină pentru sudație.

Pentru a nu-și închipui că în armată se linge miere, li se aplică așa-numitul tratament: „linsul chininei”, care consta dintr-o serioasă doză de chinină în prafuri.

Spălături stomacale de două ori pe zi, cu un litru de apă caldă.

Clistir cu apă săpunită și glicerină.

Împachetaj în cearșafuri muiate în apă rece.

S-au găsit oameni curajoși, care au suportat cele cinci grade de tortură, după care au fost transportați într-un simplu coșciug, la cimitirul militar. Au fost însă și din cei slabi, care ajunși la clistir declarară că se simt bine și că nu doresc altceva decît să plece în tranșee, cu cel dintîi batalion de marș.

Pe Švejk îl vîrîră la restul diviziei, în baraca bolnavilor, printre simulanții slabi de înger.

— Nu mai pot răbda, îi spuse vecinul de pat, pe care îl aduseseră de la infirmerie, unde îi făcuseră a doua spălătură stomacală.

Omul simula miopia.

¹⁹ Josef Vaclav Radecky (1766—1858), feldmareșalul austriac de origine cehă, învingătorul lui Carol Albert în bătălia de la Novara (1849).

— Miine mă duc la regiment, hotărî al doilea vecin, din stînga, căruia tocmai i se făcuse clistirul. Acesta simula că e surd ca un butuc.

În patul de lîngă ușă, zăcea un ofticos, înfășurat într-un cearșaf muiat în apă rece.

— Asta e al treilea în săptămîna asta, îi atrase atenția vecinul din dreapta. Dar ție ce-ți lipsește?

— Eu am reumatism, răspunse Švejk, stîrnind un sincer hohot de rîs în toată asistența. Rîdea pînă și muribundul, care simula tuberculoza.

— Cu reumatismul nu te băga între noi, îi atrase cu seriozitate atenția un bărbat gras. Reumatismul nu-i socotit aici mai mult decît o bătătură; eu sînt anemic, îmi lipsesc o jumătate de stomac și cinci coaste și nimeni nu mă crede. A fost aici și un surdomut; paisprezece zile în șir, la fiecare jumătate de ceas, l-au împachetat într-un cearșaf muiat în apă rece și în fiecare zi i-au făcut clistir și i-au pompat stomacul. Sanitarii erau gata să creadă că a izbutit și că va pleca acasă, cînd uite că doctorul îi prescrie un vomitiv. Să-și verse mațele pe gură, nu altceva, și deodată și-a pierdut tăria. „Nu mai pot s-o fac pe surdomutul, ne zice el, mi-a revenit graiul și auzul.” Bolnavii l-au îmbărbătat cu toții, încercînd să-l convingă să nu se prostescă, dar el o ținea morțiș că aude și vorbește la fel ca toată lumea. Și așa a și declarat a doua zi la vizită.

— S-a ținut el bine destul timp, își dădu părerea un om, care susținea că are un picior mai scurt cu un decimetru întreg. Nu ca ăla care s-a prefăcut că l-a lovit damblaua și după trei chinine, un clistir și o zi de post s-a lăsat păgubaș. A mărturisit tot, și pînă să ajungă să-i pompeze stomacul, n-a mai rămas nici pomeneală de dambla. Cel mai bine s-a ținut un mușcat de un cîine turbat. A mușcat și el, a lătrat și, ce-i drept, se pricepea s-o facă de minune, numai spume la gură nu putea face. L-am ajutat și noi cît am putut. De cîte ori nu l-am gîdilat ceasuri întregi înainte de vizită, de-l apucau cîrceii și se făcea vînat, dar zadarnic, spumă la gură tot nu-i venea. Era îngrozitor. Ne-a părut rău, tare rău de el cînd într-o bună zi, la vizită, s-a dat bătut. S-a sculat deodată în fața patului, drept ca o lumîinare, a salutat și a zis: „Raportez supus, domnule doctor-șef, că probabil cîinele care m-a mușcat n-a fost turbat”. Medicul-șef l-a privit atît de ciudat, încît săracul a început să tremure din tot corpul și a continuat: „Raportez supus, domnule doctor-șef, că nu m-a mușcat nici un cîine, eu singur m-am mușcat de mîină”. După această mărturisire, l-au judecat pentru automutilare, fiindcă și-a mușcat mîna ca să nu plece pe front.

— Bolile astea la care e nevoie de spumă la gură, interveni simulantul gras, e greu să le imiți. Așa, de pildă, boala copiilor. A fost și pe aici unul cu boala copiilor, care ne spunea că la el nu are importanță o criză în plus, așa că făcea uneori și cîte zece pe zi. Se zvîrcolea în spasme, strîngea pumnii, holba ochii, de-i ieșeau ca cepele, se lovea, scotea limba, ce să vă mai spun, epilepsie curată, calitatea întii! Dar uite că într-o bună zi se trezește cu niște buboaie, două pe gît și două pe spate, și s-a isprăvit cu spasmele și zvîrcolele pe dușumea, că nu mai putea să miște capul, nici să șază, nici să stea culcat. A făcut febră și la vizită, în delir, a dat totul în vileag. Ce-am mai pătimit și noi cu buboaiele lui, fiindcă a trebuit din pricina lor să mai zacă aici trei zile și i-au dat dieta a doua; dimineața cafea cu chifle, la prînz supă

și găluște cu sos, seara „puree” sau supă, în timp ce noi eram siliți să privim flămânzi, cu stomacurile pompate și cu dietă totală, cum dumnealui înfuleca, plescăia și rîgîia, de sătul ce era. Trei inși s-au înmuiat din pricina lui și s-au dat de gol. Ăștia zăceau de o boală de inimă.

— Cel mai ușor se poate simula nebunia, fu de părere, unul din simulanți. În odaia de alături sînt doi din corpul nostru didactic. Unul din ei țipă într-una, zi și noapte: „Rugul lui Giordano Bruno fumează încă, reluați procesul lui Galileu!”, iar al doilea latră, întîi de trei ori, rar : ham... ham... ham... apoi repede de cinci ori în șir ham, ham, ham, ham, ham, ham, apoi iarăși rar și așa o ține mereu. Rezistă așa, de mai bine de trei săptămîni. De fapt și eu am vrut, la început să fac pe nebunul, pe fanaticul religios și să predic infailibilitatea papei, dar pînă la urmă mi-am făcut rost de un cancer la stomac de la un frizer din Mala Strana, pentru cincisprezece coroane.

— Eu cunosc un coșar de la Brevnov, intră în vorbă un alt pacient, care pentru zece coroane îți aranjează o temperatură, de-ți vine să sari pe fereastră.

— Asta nu-i nimic, spuse altul, la Vrsovice e o moașă care pentru douăzeci de coroane îți scrîntește așa de binișor piciorul, că rămii schilod pe toată viața.

— Eu am piciorul scrîntit numai pe cinci coroane, se auzi un glas din rîndul de paturi de lîngă fereastră. Pe cinci coroane și trei halbe de bere.

— Pe mine boala asta a mea mă costă pînă acum peste două sutare, zise vecinul său, uscat ca un băț. Nu-i otravă pe lume pe care să n-o fi folosit. Sînt un depozit ambulant de otrăvuri. Am băut sublimat, am aspirat aburi de argint viu, am mestecat arsenic, am fumat opiu, am băut tinctură de opiu, mi-am presărat morfină pe pîine, am înghițit stricnină, am băut soluție de fosfor dizolvat în acid sulfuric și acid picric. Mi-am distrus ficatul, plămîinii, rinichii, fierea, creierii, inima, mațele. Și nimeni nu știe ce boală am.

— Cel mai bine, susținea unul de lîngă ușă, e să-ți faci injecții subcutanate cu gaz. Vărul meu a avut norocul să-i taie brațul pînă la cot și azi nici nu-i pasă de război.

— Toate astea, zise Švejk, trebuie să le îndurăm pentru împăratul nostru. Și pompatul stomacului și clistirul. Cu ani în urmă, pe vremea cînd slujeam la regimentul meu, era și mai rău. Pe atunci bolnavii erau legați cobză și aruncați la zdup să se tămăduiască. De paturi, ca aici, ori de scuipători, nici pomeneală. Bolnavii zăceau pe scînduri goale. O dată, unul avea un tifos adevărat, iar altul, alături de el, vărsat negru. Amîndoi au fost legați cobză, în timp ce medicul regimentului îi bușea cu piciorul în burtă, zicînd că-s simulanți. După ce au murit amîndoi, chestia a ajuns în parlament și a apărut și în gazete. Pe noi ne-au oprit să citim gazetele și ne-au făcut și control prin lăzi, să vadă cine are. Și cum sînt eu ghinionist, din tot regimentul numai la mine s-au găsit ziare. M-au scos la raport și colonelul nostru, un bou, Dumnezeu să-l ierte, a început să zbiere la mine, să stau drept și să spun cine a scris povestea aia la gazetă, că dacă nu, îmi întinde gura pînă la urechi și mă ține la închisoare, pînă mi-or putrezi ciolanele. Pe urmă a venit medicul regimentului, mi-a tot vînturat pumnul pe sub nas, și a răcnit : „Sie

verfluchter Hund, sie schabiges Wesen, sie unglückliches Mistvieh ²⁰, haimana socialistă!” Eu mă uit țintă în ochii lor, nu clipesc, și tac chitic, cu mîna dreaptă la chipiu și cu stînga pe vipușca pantalonilor. Dumnealor mi-au dat mereu tîrcoale, au tot hămăit la mine ca cîinii, dar eu... nimic. Tac și dau onorul, cu mîna stîngă pe vipușca pantalonilor. După ce au turbat așa, cam vreo jumătate de ceas, colonelul se repede la mine și răcnește: „Ești tîmpit, ori nu ești!” „Cu tot respectul, raportează supus, domnule colonel, că sînt tîmpit.” „Douăzeci și una de zile carceră pentru tîmpenie, două zile de post pe săptămîină, o lună închisoare, patruzeci și opt de ore în fiare. Închideți-l, puneți-l la post negru și legați-l, ca să se învețe minte că statul n-are nevoie de tîmpiți. Îți scoatem noi din cap gazetele, nătărăule !” Așa a hotărît domnul colonel după o astfel de letargie. În timp ce zăceam la închisoare, la cazarmă s-au întîmplat minuni. Colonelul nostru a interzis cu desăvîrșire cititul. Pînă și gazeta *Prazske uredni noviny* era interzisă; la cantină n-aveau voie să împacheteze în ziare nici cîrnați, nici brînză. De atunci soldații au început să citească, și regimentul nostru a devenit cel mai cult. Citeam toate gazetele și în fiecare companie se scriau poezioare și cîntecele împotriva domnului colonel. Și, cînd se întîmpla cîte ceva la regiment, se găsea întotdeauna în trupă cîte un binevoitor care să scrie la gazetă, sub titlul *Teroare în armată*. Dar nu se mulțumeau numai cu atît. Au scris deputaților la Viena să le ia apărarea și domnii s-au pus pe interpelări, una după alta, spunînd că domnul colonel al nostru este o bestie și așa mai departe. Nu știu care ministru a trimis o comisie să facă cercetări, și unu, Franta Henclu, din Hluboka, a căpătat doi ani de închisoare, fiindcă el a fost acela care trimisese jalba deputaților la Viena, pentru palma care i-a ars-o domnului colonel pe cîmpul de exercițiu. După plecarea comisiei, domnul colonel a ordonat să se alinieze tot regimentul și ne-a spus că soldatul e soldat, că trebuie să-și ție fleanca și să-și facă datoria și că, dacă ceva nu-i place, asta înseamnă nesupunere. „Care va să zică, tîlharilor, ați crezut că comisia o să vă dea dreptate, hai? zicea domnul colonel. V-a dat un rahat. Și acum, fiecare companie să defileze în fața mea și să repete tare ce am spus eu!” Și așa am defilat, companie după companie, „pentru onor la dreapta”, unde sta domnul colonel, cu mîna pe cureaua flintei și am răcnit la el: „Așa ne-am închipuit noi, tîlharii, că comisia o să ne de-a dreptate, un rahat ne-a dat!” Domnul colonel a rîs ținîndu-se de burtă, pînă ce a început să defileze compania a unsprezecea. Aceasta mărșăluiește, bate talpa, și cînd ajunge în dreptul domnului colonel, nimic, tăcere, nici pîs. Colonelul s-a făcut roșu ca un rac, a trimis compania înapoi, să mai repete o dată. Și iar defilează, și iar tace și fiecare șir se uită obraznic în ochii domnului colonel. „Stai zice domnul colonel, pe loc repaus!” Și începe să se plimbe de colo pînă colo, prin curtea regimentului, își pleznește cizma cu cravașa, scui-pă, apoi deodată se oprește și zbiară : „*Abtreten!*”²¹, își încalecă gloaba și pe-aci ți-e drumul. Am așteptat să vedem ce o să se întîmple cu compania a unsprezecea, și cînd colo, nimic. Așteptăm o zi, așteptăm două, o săptămîină încheiată, și tot nimic. Domnul colonel nici nu s-a mai arătat pe la cazarmă; trupa, gradații și ofițerii nu mai puteau de bucurie. Pe urmă ne-a venit alt colonel, iar despre cel vechi se spunea că era undeva într-un sa-

²⁰ Cîine blestemat, făptură scîrboasă, vită nefericită (germ.).

²¹ Rupeți rîndurile ! (Germ.)

natoriu, pentru că scrisese cu mîna lui împăratului că Compania a unsprezecea s-a răzvrătit.

Se apropia vremea vizitei de după-amiază. Medicul militar, Grunstein, trecea de la pat la pat: în urma lui un subofițer sanitar, cu condica de procese-verbale.

— Macuna?

— Present!

— Clistir și aspirină! Pokorny?

— Present!

— Spălătură stomacală și chinină! Kovarik?

— Present!

— Clistir și aspirină ! Kotatko!??

— Present!

— Spălătură stomacală și chinină!

Și așa trecea, de la unul la altul, fără milă, mașinal, tăios.

— Švejk?!

— Present!

Doctorul Grunstein se uită la noul pacient.

— Ce te doare?

— Am onoarea să vă raportez că am reumatism!

În cursul carierei sale de practician, doctorul Grunstein se obișnuise să vorbească cu o ironie fină, care avea un efect cu mult mai mare decît zbieretele.

— Aha, reumatism, îi zise el lui Švejk. Grea boală, foarte grea. Ce întimplare, să te apuce reumatismul tocmai în toiul războiului, cînd omul trebuie să plece la luptă. Nu mă îndoiesc că ești foarte mîhnit din pricina asta.

— Am onoarea să raportez că sînt foarte mîhnit.

— Închipuiți-vă, e mîhnit! Frumos din partea duminică că reumatismul te-a făcut să-ți amintești de noi. În timp de pace nevolnicii umblă lela în haimalic, dar cum izbucnește războiul, îi și apucă reumatismul, și gata, nu-i mai țin picioarele. Nu te dor cumva genunchii?

— Mă dor, să trăiți!

— Și nopți întregi nu poți dormi, nu-i așa? Reumatismul e o boală foarte primejdioasă, dureroasă și grea. Avem noi leac pentru reumatism. Mai întii dietă absolută. Celelalte metode de tratament au dat rezultate excelente. Aici ai să te vindeci mai repede decît la Piestany²² și ai să mărșăluiești spre front, de au să-ți sfîrșie călcîiele.

Întorcîndu-se spre ofițerul sanitar, zise:

— Scrie: Švejk, dietă absolută, de două ori pe zi spălături stomacale, o dată pe zi clistir și, pentru rest, vom vedea. Duceți-l deocamdată la infirmerie, faceți-i spălătură stomacală și, pînă și-o veni în fire, trageți-i și o clismă, da una zdravănă, pînă ce o chema toți sfinții să-i sperie reumatismul și s-o ia la sănătoasa.

Adresîndu-se apoi tuturor celor ce zăceau în paturi, le ținu un discurs plin de frumoase și înțelepte sentințe:

²² Oraș în Cehoslovacia, renumită stațiune balneo-climatică

— Să nu vă închipuiți că aveți în fața voastră un bou care se lasă dus de nas. Pe mine purtarea voastră nu mă scoate de loc din sărite. Știu că sînteți simulanți și că vreți să scăpați de armată. De aceea vă tratez ca atare. Ostași ca voi mi-au trecut pe dinainte cu sutele. În paturile astea au zăcut mulți, mulți oameni, căroră nu le lipsea nimic în afară de spiritul militar. Credeau dumnealor că, în timp ce camarazii lor luptau pe cîmpul de bătălie, ei au să stea tolăniți în paturi, au să capete mîncare ca bolnavii și c-o să le meargă așa pînă la sfîrșitul războiului. S-au înșelat amarnic însă, așa cum vă înșelați și voi. Și peste douăzeci de ani o să țipați și-n somn, cînd veți visa cum v-ați lecuیت aici.

— Am onoarea să raportez, domnule *oberarzt*, se auzi o voce slabă, de la patul de lîngă fereastră, că m-am făcut bine. Am băgat de seamă în noaptea asta că nu mă mai sufoc.

— Cum te cheamă ?

— Kovarik, să trăiți; spuneți adineauri să mi se facă clistir.

— Foarte bine, clistirul o să ți-l mai facă o dată de plecare, hotărî doctorul Grunstein, ca să nu te plîngi cumva că n-ai fost îngrijit cum trebuie. Așa! Și acum toți bolnavii pe care i-am citit să se alinieze în urma subofițerului, pentru ca fiecare să primească ce i se cuvine.

Și fiecare își căpătă porția cinstită, așa cum îi fusese prescrisă. Dar pe cînd unii se străduiau să influențeze pe executorii ordinelor medicale, fie prin rugăminți, fie amenințîndu-i că vor ajunge și dînșii să fie trecuți la serviciul sanitar și că s-ar putea să le pice și ei o dată în mîină, Švejk avu o țînută bărbătească.

— Nu mă cruța, îl îndemna el pe călăul care îi administra clistirul. Gîndește-te la jurămîntul tău. Chiar dacă în locu-mi ar fi taică-tu sau fratele tău bun, tu trebuie să-i aplici clistirul fără șovăială. Gîndește-te că de clistirele astea depinde soarta Austriei și că izbînda e a noastră !

A doua zi, la vizită, doctorul Grunstein îl întrebă pe Švejk cum îi place la spitalul militar.

Švejk răspunse că este o instituție dreaptă care urmărește o țîntă înălțătoare. Drept răsplată primi același tratament, completat cu o aspirină și trei prafuri de chinină, pe care i le-au dizolvat într-un pahar cu apă ca să le ia numaidecît.

Nici Socrate nu și-a sorbit cupa cu otravă cu atîta seninătate cum și-a băut chinina bravul soldat Švejk, asupra căruia doctorul Grunstein încerca-se toate gradele de tortură.

Cînd, în prezența doctorului, Švejk fu împachetat într-un cearșaf ud, la întrebarea cum i se pare, el răspunse:

— Cu respect vă raportează supus, domnule *oberarzt*, că mă simt ca într-un bazin de înot ori ca la băile de mare.

— Tot mai ai reumatism ?

— Cu respect vă raportează, domnule *oberarzt*, că nu vrea de loc să mă lase !

Švejk fu supus la o nouă tortură.

Pe vremea aceea, văduva unui general de infanterie, baroneasa de Botzenheim, se căznea să descopere soldatul despre care ziarul *Bohemia* publicase nu demult un articol descriînd cum acest infirm, în timp ce era

transportat într-un cărucior pentru bolnavi, striga: „La Belgrad !”, manifestație patriotică în urma căreia redacția *Bohemiei* a luat inițiativa să adreseze cititorilor săi un apel pentru o colectă întru ajutorarea lealului erou-invalid.

În sfârșit, în urma investigațiilor făcute la Direcția poliției, s-a putut afla că era vorba de Švejk; restul n-a mai fost greu de urmărit. Baroneasa de Botzenheim, însoțită de dama de companie și de cameristul ei, cu un coș încărcat, o porni spre Hradcany.

Biata baroneasă habar n-avea ce înseamnă să zacă cineva în spitalul militar din arestul garnizoanei. Cartea de vizită îi deschise ușa închisorii, iar în cancelarie toți se purtară cu ea extrem de amabili și în cinci minute află că „*der brave Soldat Švejk*”, de care se interesa, zăcea în baraca a treia, patul nr. 17. O însoți doctorul Grunstein, în persoană, năucit de această întâmplare.

Švejk ședea pe pat, după obișnuita cură zilnică, prescrisă de doctorul Grunstein, înconjurat de un grup de simulanți sfrijiți și hămesiți, care nu se dăduseră încă bătuți și se luptau dârji cu doctorul Grunstein, pe frontul die-tei absolute.

Oricine ar fi stat să-i asculte ar fi avut impresia că a nimerit într-o societate gastronomică, într-o școală superioară de bucătari sau la niște cursuri de menaj.

— Chiar și jumările cele mai rele, făcute cu seu de vacă, se pot mânca, spunea unul care zăcea de „gastrită învechită”, numai calde să fie. După ce se topește, seul se scurge pînă se usucă, se sarează, se pipărează, și pe cîntea mea că nu le dau nici pe jumările de gîscă.

— Las-o mai ușor cu jumările de gîscă, făcu cel cu „cancer la stomac”, peste jumările de gîscă nu există nimic mai bun. Ce sînt pe lîngă ele jumările de porc? Bineînțeles că trebuie să le prăjești pînă se rumenesc, așa cum fac evreii. Ei iau o gîscă grasă, îi scot untura cu piele cu tot și apoi o topesc.

— Știi că te înșeli în privința jumărilor de porc? observă vecinul lui Švejk. Se înțelege de la sine că vorbesc de jumările făcute din untură topită în casă, după cum li se și spune: jumări de casă. Să nu fie nici prea rumenite, dar nici galbene. Trebuie să fie ceva între aceste două nuanțe. Jumările astea nu trebuie să fie nici prea moi, nici prea tari. Nu trebuie să le ronțai, pentru că atunci sînt arse. Trebuie să se topească în gură, și în aceiași timp să nu-ți curgă untura pe bărbie.

— Care din voi a mîncat jumări din untură de cal? se auzi glasul cui-va. Nimeni nu răspunse însă, căci în clipa aceea intra ca o furtună subofițerul sanitar.

— Toată lumea în pat, sosește o arhiducesă; nu cumva să-și scoată car-eva picioarele murdare de sub pătură!

Nici o arhiducesă autentică n-ar fi intrat cu mai multă prestanță și seriozitate ca baroneasa von Botzenheim. În urma ei se îmbulzea o escortă întregă, din care nu lipsea nici sergentul contabil al spitalului, care în toată socoteala asta vedea mîna tainică a inspecției ce avea să-l ia de lîngă vaca grasă din spatele frontului, ca să-l azvîrle în bătaia șrapnelor, undeva pe sub sîrmele ghimpate.

Era palid la față, dar și mai palid era doctorul Grunstein. Cartea de vizită a bătrînei baroneze, cu titlul „văduvă de general”, îi juca pe dinaintea

ochilor, împreună cu tot ce putea fi în legătură cu micul carton dreptunghiular, adică protecție, plingere, transferare pe front și alte grozăvii de acest fel.

— Asta e, zise el, cu un calm prefăcut, conducînd pe baroneasă spre patul lui Švejk. E un băiat cu multă răbdare.

Baroneasa von Botzenheim se așeză pe scaunul oferit lîngă patul lui Švejk și începu:

— Cesky zoldat, pine zoldat, zoldat infalit, la mine place cesky austriac.

Îl mîngîie pe Švejk pe obrazii dolofani, apoi continuă:

— Eu tot citit la gazeta, eu aducem la tumneata papic, fumat, bombon, cesky zoldat, pine zoldat. *Johann, kommen Sie her!*

Valetul, care cu barba lui stufoasă aducea cu banditul Babinsky, trase un coșcogeamite coș lîngă patul lui Švejk, în vreme ce dama de companie a bătrînei baroneze, o femeie înaltă, cu fața plînsă, se așeză pe patul lui și-i îndreptă la spate perna de paie, convinsă fiind că așa se cuvine să se poarte cu bolnavii eroi.

Între timp, baroneasa scotea darurile din coș. O duzină de pui fripți înfășurați în foiță de mătase roz și legați cu panglică negru-galbenă, două sticle cu un fel de lichior de război, cu eticheta: *Gott strafe England* !²³ Pe partea cealaltă a etichetei: Franz Josef ținîndu-se de mîină cu Wilhelm, de parcă ar fi vrut să se joace de-a „Iepurașu-n groapa sa stă singurel. Sărmane iepuraș, ce te doare de nu poți zburda?”

Mai scoase apoi trei sticle de vin pentru convalescenți și două cutii de țigări. Le înșiră toate cu eleganță pe patul gol de lîngă Švejk, adăugînd și o carte frumos legată : *Întîmplari din viața monarhului nostru*, scrisă de eminentul redactor șef al actualului organ oficial *Ceskoslovenska republika* care era un mare admirator și cunoscător al lui Franz. Apoi mai apărură pe pat pachete cu ciocolată cu aceeași inscripție: „*Gott strafe England*”, și cu chipurile împăraților Austriei și Germaniei. Pe ciocolată însă împărații nu se mai țineau de mîină, ci fiecare își vedea de ale lui, întorcîndu-și reciproc spatele. Nostimă era peria de dinți dublă, cu inscripția: „*Viribus unitis*”²⁴, pentru ca cel ce-și va curăța măselele cu ea să-și aducă aminte de Austria. Un dar elegant și foarte potrivit pentru front și tranșee era serviciul de manichiură. Pe capacul cutiei era o poză care înfățișa un șrapnel făcînd explozie și un soldat cu cască, care înainta cu baioneta la armă. Sub poză sta scris: „*Fur Gott, Kaiser und Vaterland!*”²⁵ Pachetul de pesmeți n-avea nici o poză, avea în schimb o inscripție în versuri:

*Osterreich, du edles Haus,
steck deine Fahne aus,
lass sie im Winde wehn,
Osterreich muss ewig stehn!*
cu traducerea cehă de partea cealaltă :
*Austrie, cămin drag,
Înălță sus al tău steag.
În vînt flamura să-ți flîlîie,*

²³ Dumnezeu să pedepsească Anglia! (Germ.)

²⁴ Cu forțe unite (lat.).

²⁵ Pentru Dumnezeu, împărat și patrie! (Germ.)

în veci vei trăi, Austrie !

Ultimul dar era un ghiveci cu o zambilă albă. Când toate darurile despachetate fură înșirate pe pat, baroneasa nu-și putu stăpîni lacrimile de emoție. Cătorva simulanți hămesiți le curgeau balele. Doamna de companie a baronesei îl sprijinea pe Švejk, care ședea în capul oaselor, și plîngea și ea. În tăcerea ca de biserică, Švejk, împreunîndu-și mîinile pentru rugăciune, începu:

— Tatăl nostru carele ești în ceruri, sfințească-se numele tău, vie împărăția ta... pardon, conită, nu așa, voiam să zic : Tatăl nostru, părinte curesc, blagoslovește aceste daruri, de care, din mila ta, ne vom bucura. Amin!

După ce rosti aceste cuvinte, luă un pui de pe pat și începu să înfulece, urmărit de privirile îngrozite ale doctorului Grunstein.

— Cu ce poftă mănîncă soldatul, îi șopti entuziasmată bătrîna baroneasă doctorului Grunstein. Cu siguranță că s-a făcut bine și poate pleca pe front. Sînt atît de mulțumită că darurile astea i-au venit la timp.

Trecu apoi de la un pat la altul, împărți țigări și bomboane de ciocolată și, revenind iar la Švejk, îi mîngîie părul, adresîndu-i-se : „*Behut euch Gott!*”²⁶ și ieși pe ușă cu întreaga suită.

Pînă să se înapoieze doctorul Grunstein de jos, unde o însoțise pe baroneasă, Švejk împărțise puii, pe care bolnavii îi devoraseră cu atîta grabă, încît doctorul Grunstein în loc de pui nu găsi decît o grămadă de oase atît de curate, de parcă puișorii ar fi căzut de vii într-un cuib de vulturi, iar schelele lor ar fi stat luni în șir în bătaia soarelui. Se evaporase și sticla de lichior și cele trei sticle de vin. Și pachetele de ciocolată și pesmeții dispăruseră în burțile pacienților. Unul băuse pînă și sticla cu lac de unghii, care se afla în serviciul de manichiură și mușcase și din pasta de dinți anexată la perie.

La întoarcere, doctorul Grunstein își reluă poza belicoasă și ținu un lung discurs. Parcă i se luase o piatră de pe inimă după plecarea vizitatorilor. Mormanul de oase roase îi întări convingerea că toți pacienții erau incorigibili.

— Soldați, începu el, dacă ați fi avut numai un pic de minte, nu v-ați fi atins de nimic și v-ați fi zis că, dacă înghițiți tot, domnul *oberarzt* n-are să vă creadă că sînteți bolnavi. Prin fapta voastră însă, ați dovedit că nu știți să prețuiți bunătatea mea. Eu vă pompez stomacul, vă fac clistire, mă căznesc să vă țin la dietă absolută și voi vă umflați burțile. Vreți să vă alegeți cu un ulcer la stomac? Vă înșelați însă amarnic, pentru că înainte ca stomacul vostru să le mistuie, am să vi-l curăț așa de bine, încît o să vă aduceți aminte pînă la moarte și o să vă povestiți și copiilor voștri cum v-ați ghiftuit odată cu pui fripți și cu tot felul de alte bunătăți, care, cu toate astea, n-au apucat să vă rămînă nici un sfert de ceas în pîntec, pentru că v-au fost pompate afară, calde încă. Ei, și acum, în rînd cîte unul după mine, ca să vă amintiți că nu sînt bou ca voi, ci nițeluș mai deștept decît toți la un loc. În afară de asta, vă mai aduc la cunoștință că miine trimit pe capul vostru o comisie, că prea trîndăviți aci de atîta vreme fără să aveți nici pe dracu, de vreme ce în cinci minute ați putut să va umpleți burțile, așa cum ați dovedit-o adineauri. Și-acum, înainte, mars!

²⁶ Dumnezeu să te ocrotească ! (Germ.)

Cînd îi veni rîndul lui Švejk, doctorul Grunstein îl privi lung și amintirea ciudatei vizite îl făcu să-l întrebe: „Dumneata o cunoști pe doamna baroneasă?”

— Mi-e mamă vitregă, răspunse Švejk. În vîrstă fragedă m-a lepădat și acum m-a regăsit...

Doctorul Grunstein zise scurt:

— Dacă-i așa, mai faceți-i un clistir lui Švejk.

Seara, în saloane era jale mare. Cu cîteva ceasuri înainte avuseseră cu toții tot felul de bunătăți în burtă și acum n-aveau decît ceaiul slab și o felie de pîine.

Numărul 21, de lîngă fereastră, zise:

— Mă credeți, camarazi? Mie îmi place mai mult puiul pane decît fript!

Cineva bombăni : „Aruncați-i pătura în cap”, dar toți erau atît de slăbiți după acel ospăț neizbutit, încît nimeni nu se mișcă.

Doctorul Grunstein s-a ținut de cuvînt. Dimineața sosiră cîteva medici militari din faimoasa comisie.

Trecură gravi printre șirurile de paturi, oprindu-se la fiecare și poruncind invariabil: „Arată limba!”

Švejk scoase așa de tare limba, încît fața i se schimonosi într-o strîmbătură tîmpită și ochii i se închiseră.

— Cu respect vă raportează, domnule *stabartz*, că limbă mai lungă nu am.

Urmă apoi o convorbire interesantă între Švejk și comisie. Švejk susținea că raportase aceasta de teamă ca nu cumva dumnealor să creadă că el își ascunde limba de ei.

Din această pricină aprecierile membrilor comisiei cu privire la Švejk erau foarte împărțite.

Jumătate susținea că Švejk este „*Ein bloder Kerl*”²⁷, în vreme ce cealaltă jumătate afirma că e un potlogar care vrea să-și bată joc de armată.

— Doar dracul să-și bage coada, răcnii la Švejk președintele comisiei, ca să nu te dibuim noi!

Švejk privi întreaga comisie cu candoarea divină a unui copil nevino-vat.

Medicul militar șef se apropie de el:

— Aș vrea să știi, porc de cîine, ce gîndești tu acum?

— Raportează supus că eu nu gîndesc de fel.

— *Himmeldonnerwetter!*²⁸ urlă unul din membrii comisiei zornăind din sabie. Auziți, dumnealui nu gîndește de fel. De ce, elefant siamez, de ce nu gîndești?

— Cu respect raportează că eu nu gîndesc, pentru că în armată soldatului îi este interzis să gîndească. Cînd, cu ani în urmă, eram la Regimentul 91, domnul căpitan ne zicea întotdeauna: „Soldatul n-are voie să gîndească singur. Pentru el gîndesc superiorii. Cum începe soldatul să gîndească, nu mai e soldat, ci un nespălat de civil. Gîndirea nu duce la...”

— Vorba, îl întrerupse mînios președintele comisiei, despre dumneata mai avem noi informații. *Der Kerl meint: man wird glauben, er sei ein*

²⁷ Un bleg (germ.).

²⁸ Ei, drăcie! (germ.)

*wirklicher Idiot*²⁹... Dumneata nu ești de loc idiot, Švejk, ești deștept, ești șmecher, un *lump*, ești o haimana, pricepi...?

— Raportez supus că pricep.

— Ți-am mai spus să-ți ții fleanca, n-ai auzit?

— Raportez supus că am auzit să-mi țin fleanca.

— *Himmelherrgott*³⁰, tacă-ți gura; când ți-am poruncit să taci, taci!

— Raportez supus că știu că trebuie să tac.

Domnii ofițeri se uitară unii la alții, apoi chemară sergentul-major:

— Pe omul ăsta, zise medicul-șef al comisiei, arătînd spre Švejk, duceți-l la cancelarie și așteptați acolo raportul nostru. O să-l lecuiască ea, garnizoana, de pălăvrăgeala asta. E sănătos tun, se prefacă mizerabilul și pe deasupra mai și trîncănește, bătîndu-și joc de superiorii săi. Își închipuie că am venit aici pentru distracția lui și că războiul e o glumă, o aiureală. Ține minte, Švejkule, că la garnizoană o să-ți arate ei că armata nu-i o jucărie cum crezi.

Švejk plecă la cancelarie cu sergentul-major. Pe drum, în curte, fredonă:

*„C-un ordin de chemare
Nu-și pierde nimeni firea,
Cînd crede că oștirea
E-o glumă oarecare.”*

Și în timp ce în cancelarie ofițerul de serviciu zbiera la Švejk, căutînd să demonstreze că oamenii de teapa lui trebuiesc împușcați, sus, în sălile spitalului, comisia dădea iama prin simulanți. Din șaptezeci de pacienți n-au scăpat decît doi. Unul cu un picior sfîrtecat de grenadă și al doilea cu o carie a oaselor.

Au fost singurii care n-au auzit cuvîntul: *tauglich*; toți ceilalți, inclusiv cei trei muribunzi tuberculoși, au fost declarați apți pentru front, cu care ocazie medicul-șef nu lăsa să-i scape prilejul de a rosti o cuvîntare.

Cuvîntarea lui a fost pigmentată cu cele mai variate înjurături și foarte succintă în ceea ce privește conținutul: „Toți sînt niște vite și lepădături și numai dacă vor lupta vitejește pentru maiestatea-sa împăratul, vor putea reveni în rîndul oamenilor, iar după război li se va ierta păcatul că au voit să scape de militarie prin simulare”. După care, el personal își exprimă convingerea că acest lucru nu se va întîmpla și că pe toți îi așteaptă ștreangul.

Un tînăr medic militar, suflet bun și neprihănit încă, îl rugă pe medicul-șef să-i îngăduie să vorbească și el. Cuvîntarea lui, rostită în limba germană, se deosebi de aceea a superiorului său prin optimism și naivitate.

Vorbi multă vreme, arătînd că fiecare din cei care părăsesc spitalul, pentru a se întoarce la regimentele lor, pe front, trebuie să fie un cavaler și un învingător. El era convins că vor mînuie cu îndemînare armele, pe cîmpul de bătaie, și că vor avea o comportare onorabilă în orice situație, fie militară, fie particulară. Că vor fi războinici invincibili, care vor aminti de gloria lui Radecky și a prințului Eugeniu de Savoia. Că vor face să rodească cu sîngele

²⁹ Nespălatul își închipuie că o să-l luăm drept idiot sadea ... (germ.)

³⁰ Cerescule Doamne! (germ.)

lor cîmpiile întinse și glorioase ale imperiului și că se vor achita în mod victorios de menirea pe care le-a harăzit-o istoria. Neînfricoșați, disprețuindu-și viața, să se avînte tot înainte sub steagurile ciuruite ale regimentelor lor, spre noi lauri, spre noi izbînzii.

Mai tîrziu, pe coridor, medicul militar șef îi spuse naivului tînăr:

— Domnule coleg, crede-mă că toate astea sînt de prisos. Din pușlamalele astea nici Radecky, nici prințul dumitale Eugeniu de Savoia n-ar fi scos soldați de ispravă. Poți să le vorbești și dumnezeiește și drăcește, că pentru ei totuna e. Asta-i o bandă de derbedei!

IX - Švejk la garnizoana

Supremul refugiu al celor care nu voiau să meargă la război era garnizoana. Am cunoscut un profesor suplinitor de matematici, care nu voia să facă serviciul la artilerie. În acest scop, și ca să ajungă în arestul garnizoanei, a furat ceasornicul unui locotenent. A comis fapta, după o matură chibzuință. Războiul nu-i inspira respect și nu-l încînta. I se părea o dobitocie să tragă în inamic și să ucidă de partea cealaltă, cu șrapnele și granate, niște bieți suplinitori, matematicieni ca și el.

„Nu vreau să-mi atrag antipatii prin violența mea”, își zise, și cu sînge rece fură ceasornicul. I-au cercetat mai întîi starea psihică, iar după ce declară că voise să se îmbogățească, îl duseră în arestul garnizoanei. De altfel au fost mulți cei arestați pentru furturi și înșelăciuni. Idealiști și neidealiști. Oameni care considerau războiul drept un izvor de venituri, diverși subofițeri de administrație din spatele frontului, sau de pe front, care săvîrșiseră tot felul de matrapazlîcuri cu rațiile și cu soldele, și hoți mărunți, de o mie de ori mai cinstiți decît cei care îi trimiseseră acolo. În arestul garnizoanei mai erau închiși soldați, pentru tot felul de alte infracțiuni cu caracter pur militar, ca încălcarea disciplinei, tentativă de revoltă, dezertare. Un tip special de arestați îl alcătuiau „politicii”, din care optzeci la sută erau cu totul nevinovați, iar din aceștia nouăzeci și nouă la sută erau condamnați.

Aparatul anchetatorilor militari era grandios. Un astfel de aparat judecătoresc precede în orice stat totală decădere politică, economică și morală. Strălucirea puterii și a gloriei trecute conservă judecătoriile, poliția, jandarmeria și banda de delatori venali.

În fiecare unitate militară Austria avea agenți provocatori, care își denunțau camarazii cu care dormeau într-un pat și își împărțeau pîinea în timpul marșurilor.

Se înțelege că și poliția statului furniza material arestului garnizoanei, prin domnii Klima, Slavicek et Co. Cenzura militară trimitea aici pe autorii corespondenței dintre cei de pe front și cei rămași acasă pradă disperării. Tot aici îi aduceau jandarmii și pe bătrînii care trăiau de pe urma copiilor și care trimiteau scrisori pe front. Tribunalul militar le dădea cîte doisprezece ani pentru cuvintele lor de mîngiere și pentru descrierea mizeriei de acasă.

De la închisoarea garnizoanei, de pe Hradcany, era un drum care ducea prin Brevnov, spre cîmpul de exerciții de la Motol. Pe acest drum se putea vedea adeseori trecînd cîte un om cu cătușe la mîini, însoțit de santinele,

iar în urma lui căruța care transporta coșciugul. Pe câmpul de exerciții de la Motol se auzea ordinul scurt: „*An Feuer*”³¹ Și apoi pe la toate regimentele și batalioanele se mai citea un ordin de zi despre împușcarea unui răzvrătit, care se prezentase la cazarmă și domnul căpitan îi croise cu sabia nevasta care nu se putea despărți de el.

La închisoarea garnizoanei, triumviratul compus din gardianul-șef Slavik, căpitanul Linhart și sergentul Repa, poreclit și „gîdele”, își îndeplinea cu zel misiunea. Cîți deținuți n-au fost uciși în bătaie în celule! Nu-i exclus ca domnul căpitan Linhart să fie și astăzi căpitan sub regimul republican. Aș dori să i se socotească și anii de serviciu la închisoarea garnizoanei. În ce-i privește pe Slavicek și Klima, lor le sînt socotiți acești ani de către poliția statutului. Repa a ieșit din armată și își vede de meseria lui de meșter zidar. Se prea poate să fie membru în vreo societate patriotică din republică.

Gardianul-șef Slavik și-a ales, în republică, meseria de hoț și acum stă la răcoare. Sărmanul, n-a știut să se strecoare, așa cum au știut s-o facă alți militari de teapa lui.

*

Se înțelege că, luîndu-l în primire pe Švejk, gardianul-șef Slavik îi aruncă o privire plină de reproșuri:

— Aha, care va să zică și tu ai o faimă proastă, dacă ai ajuns pînă aici? Las' pe noi, băiatule, că-ți îndulcim noi viața, ca la toți cei care ne-au picat în mină, și să știi, flăcăule, că mîinile noastre nu-s mînușite de damă.

Apoi, ca să dea și mai multă greutate privirii sale, își vîrî pumnul vînjos sub nasul lui Švejk și spuse:

— Ia miroase, tîlharule!

Švejk mirosi și remarcă :

— Nu prea am chef să-l simt pe la nas, că miroase a cimitir.

Vorba aceasta liniștită și cumpănită avu darul să placă gardianului-șef.

— Ehei, zise el, aplicîndu-i lui Švejk un pumn în burtă, stai drept. Ce-ai prin buzunare? Dacă ai țigări, poți să le păstrezi, banii însă dă-i înapoi, ca să nu ți-i fure. Numai atîta ai? Zău? Nu minți, minciuna se pedepsește!

— Unde-l băgăm? întrebă sergentul Repa.

— Să-l băgăm la numără șaișpe, hotărî gardianul-șef printre cei în izmene; ce dracu, nu vedeți ce scrie domnul căpitan Linhart: „*Streng behuten, beobachten !*”³²

— Da, da, se adresă el solemn lui Švejk. Pe netrebnici îi tratăm ca pe netrebnici. Dacă se revoltă careva, îl ducem la secret, îi rupem toate coastele și-l lăsăm să zacă pînă crapă. Avem dreptul s-o facem. Cum am făcut cu măcelarul, nu-i așa, Repa?

— Da, ne-a dat de furcă, domnule șef! răspunse visător sergentul Repa. Ăla trup, nu glumă! L-am călcat mai bine de cinci minute pînă să-i pîriie coastele și să-i dea sîngele pe bot. Și a mai trăit încă zece zile. Ca pia-tra, nu alta!

³¹ La ochi! Foc! (Germ.)

³² Să fie păzit și ținut cu strășnicie sub observație! (Germ.)

— Așa că vezi, tîlharule, cum merge la noi, dacă cineva se răscoală sau încearcă să evadeze, își încheie pedagogica-i expunere gardianul-șef Slavik. Asta însemnează de fapt sinucidere, care la noi se și pedepsește ca atare. Sau să te păzească Dumnezeu, neisprăvitule, să te plîngi de ceva, la vreo inspecție. Cînd o veni inspecția și te-o întreba: „Ai vreo reclamație?” ține minte, putoare, că trebuie să stai drepti, să saluți și să răspunzi: „Raportez supus că n-am nici o reclamație, sînt foarte mulțumit”. Ce-ai să spui, îpuțitule? Ia repetă !

— Raportez supus că n-am nici o reclamație, sînt foarte mulțumit, repetă Švejk, cu o figură atît de blajină, încît gardianul-șef se înșelă, luînd-o drept o dovadă de cinste și sinceritate.

— Ei, și-acum dezbracă-te pînă la izmene și treci la numărul șaispe, îi spuse binevoitor, fără să mai adauge neisprăvitule, ori îpuțitule, sau putoare, cum îi era obiceiul.

La numărul șaisprezece, Švejk se întîlni cu nouăsprezece oameni fără pantaloni. Erau cei pe actele cărora fusese înscrisă observația: „*Streng behuten, beobachten!*” și care erau supravegheați ca nu cumva să fugă.

Dacă izmenele lor ar fi fost curate și dacă n-ar fi fost zăbrele la feres-tre, ai fi putut crede, la prima vedere, că te afli în vestiarul unei băi.

De la sergentul Repa, Švejk fu luat în primire de *zimmerkommandant*³³, un individ bărbos, cu cămașa desfăcută la piept. Acesta îi trecu numele pe o bucată de hîrtie care atîrna pe perete și îi zise :

— Miine avem teatru. Ne duce la capelă să ascultăm predica. Noi, ăștia în izmene, stăm sub amvon. Să vezi ce bazaconie are să fie!

Ca la toate închisorile și aresturile preventive și la închisoarea garnizoanei capela se bucura de o mare popularitate. Se înțelege de la sine că frecventarea silită a capelei nu întărea întru credință vizitatorii și nici nu le sporea moralitatea. Nici nu putea fi vorba de așa ceva.

Serviciul divin și predicile erau însă o plăcută evadare din plictiseala închisorii. Oamenii nu se gîndeau de loc să se apropie de Dumnezeu, dar nădăjduiau că pe coridoare sau prin curte vor găsi vreun muc de țigară sau de trabuc aruncat. Dumnezeu era uitat cu desăvîrșire în fața unui chiștoc care zăcea stingher prin scui pătoare sau undeva pe pămînt, în praf. Acest ciuruc puturos era mai presus de Dumnezeu și de mîntuirea sufletului.

Ei, și pe urmă predica, ce minunat prilej de petrecere, ce comedie! Preotul de campanie, Otto Katz, era un om foarte simpatic. Predicile sale, atît de atrăgătoare și de distractive, aduceau o înviorare în plictiseala garnizoanei. Se pricepea să pălăvrăgească atît de frumos despre nemărginita bunătate a domnului și să ridice moralul arestaților desfrînați și necinstiți! Se pricepea atît de bine să înjure de pe amvon și de la altar! Și ce minunat știa să răcnească „*ite missa est*”³⁴, să officieze serviciul divin într-un fel atît de original și să încurce toată rînduiala sfintei slujbe, iar cînd era bine cherchelit, să scornească rugăciuni noi și o nouă sfîntă slujbă, un rit al său, ceva nemaiauzit pe aceste meleaguri!

Și ce spectacol era cînd se întîmpla cîteodată să alunece și să cadă cu potirul, cu sfintele taine, ori cu Evanghelia, învinuindu-l cu glas tare pe mi-

³³ Șeful de cameră (germ.).

³⁴ Iată, slujba s-a terminat (lat.), formula de încheiere a liturghiei catolice.

nistrantul de la compania arestaților că i-a pus piedică intenționat, și luînd măsuri pe loc, în fața sfintelor taine, trimițîndu-l la carceră și băgîndu-l în fiare.

Năpăstuitul era bucuros căci treaba asta făcea parte din reprezentația de la capela deținuților. Juca doar un rol mare în piesă și era cinstit cum se cuvine.

Preotul de campanie Otto Katz, cel mai desăvîrșit preot militar, era evreu. Lucrul nu trebuie de altfel să ne surprindă. Arhiepiscopul Kohn a fost și el evreu și pe deasupra prietenul lui Machar.

Preotul de campanie Katz avea un trecut și mai pitoresc decît vestitul arhiepiscop Kohn.

Absolvise Academia comercială și făcuse armata cu termen redus. Se pricepea atît de bine în codul comercial și la tranzacțiile de bursă, încît într-un singur an a dus firma Katz et Co. la un filament atît de glorios și de reușit, că bătrînul Katz a plecat în America de Nord, după ce a pus la cale un fel de lichidare cu creditorii săi, fără știrea acestora și a tovarășului său care plecase în Argentina.

Așadar, după ce a pricopsit, în mod dezinteresat, America de Nord și de Sud cu firma Katz et Co., tînărul Otto Katz se văzu în situația unui om fără speranță în vreo moștenire, fără adăpost, silit deci de împrejurări să reintre în cadrele active ale armatei.

Dar mai înainte de a-și realiza proiectul, voluntarul Otto Katz avu o idee genială. Se boteză. Se converti întru Cristos, pentru ca acesta să-l sprijine în carieră. Se converti cu credința fermă că fapta lui nu-i decît o tranzație comercială între el și fiul Domnului.

Fu botezat cu mare solemnitate la mănăstirea Emaus. Însuși părintele Alban îl cufundase în cristelniță. A fost o privești minunată, la care au ținut să fie de față un maior pios de la regimentul unde făcea armata Otto Katz, o domnișoară bătrînă, de la institutul de domnișoare nobile de la Hradcany și un reprezentant al consistoriului, cu fața turtită, care îi fu naș.

Termină cu bine examenul de ofițer, și noul creștin Otto Katz rămase în armată. La început i se păru că toate merg bine, ba avusese chiar de gînd să urmeze cursurile pentru ofițerii de stat-major.

Într-o bună zi însă se cherscheli și se duse la mănăstire, își descinse sabia și îmbracă rasa. Fusese pe la arhiepiscopul de la Hradcany de unde ajunsese la seminarul teologic. Înainte de hirotonisire, se îmbătă criță într-un local faimos unde serveau femei, pe o stradă dincolo de Vejvodovice, și astfel, din brațele voluptății și ale petrecerii, trecu de-a dreptul la hirotonie. După hirotonie se duse la regimentul lui căutîndu-și un protector și, după ce fu numit preot militar, își cumpără cai, se plimbă prin Praga și luă parte la toate chiolhanurile ofițerilor din regimentul său.

Pe coridorul locuinței sale răsunau adesea înjurăturile creditorilor nemulțumiți. Aducea în casă și fete de stradă, sau trimitea ordonanța să i le aducă. Îi plăcea grozav să joace ferbel și existau anumite bănuieli că trișa, dar nimeni nu l-a prins ținînd asul ascuns în mîneca largă a sutanei: în cercurile ofițerești i se spunea „sfîntul părinte”.

Nu-și pregătea niciodată predica deosebindu-se astfel de predecesorul său, care vizitase și el arestul garnizoanei. Acesta suferise de ideea fixă că

ostașii aflați în arestul garnizoanei puteau fi aduși pe calea cea bună de pe amvon. În momentele lui de exaltare religioasă venerabilul prelat dădea ochii peste cap, căutînd să convingă deținuții că se impune o reformă a prostituției, o reformă a protecției mamelor nemăritate, vorbindu-le totodată și despre educarea copiilor din flori. Predicile sale cu caracter abstract erau inactuale, și plicticoase.

Dimpotrivă, preotul de campanie Otto Katz ținea predici pe care toți le așteptau cu bucurie.

Erau clipe de adevărată sărbătoare cînd erau duși la capelă cei de la „numărul șaisprezece”, în izmene. Îmbrăcați, ar fi putut evada mai ușor.

Cei douăzeci de deținuți, în izmene albe, ca toți atîția îngeri nevinovați, erau postați sub amvon. Unii din ei, căroră le zîmbise norocul, ascundeau în gură cîte un muc de țigară, găsit pe drum, pentru că — firește — neavînd buzunare, n-aveau alt loc unde să-l ascundă.

În jurul lor stăteau ceilalți deținuți ai închisorii, care făceau haz de cele douăzeci de perechi de izmene de sub amvonul pe care urca pastorul, zornăind din pinteni.

— *Habhacht!*³⁵ striga slujitorul Domnului. Pentru rugăciune, toți după mine! Și tu de colo din fund, tîlharule, nu-ți sufla nasul cu degetele, că ești în lăcașul Domnului, și-acu te bag la răcoare! Ia să vedem, păcătoșilor, dacă n-ați uitat *Tatăl nostru* ? Haide, să încercăm!... Poftim. Știam eu că n-o să meargă! De *Tatăl nostru* vă arde vouă? Vă umflați cu cîte două porții de carne cu salată de fasole și vă tolăniți cu burta în jos pe laviță, vă scobiți în nas, da la Dumnezeu nu vă mai gîndiți... Am, sau n-am dreptate?

Se uita de pe amvon în jos, spre cei douăzeci de heruvimi în izmene albe, care se veseleau de minune, ca toți ceilalți, în vremea asta, în fund se juca „maso”³⁶.

— E grozav aici, îi șopti Švejk vecinului său, bănuir că ar fi retezat unui camarad, în schimbul sumei de trei coroane, toate degetele de la mînă, ca să scape de armată.

— Stai că mai este, sosi imediat răspunsul celuilalt. Azi e iarăși bine făcut și are să pâlăvrăgească despre căile pierzaniei.

Și într-adevăr, preotul de campanie era într-o dispoziție de zile mari. Nici el nu știa de ce, dar se apleca mereu peste amvon, încît la un moment dat era cît pe ce să-și piardă echilibrul și să se dea de-a berbeleacul.

— Ia cîntați ceva, băieți, strigă el de sus, ori vreți să vă învăț eu un cîntecel nou? Ei, atunci cîntați după mine:

*„Dintre toate cea mai dragă
Mi-e iubita mea,
Singur nu mă duc la ea.
Se mai duc și alții,
Se mai duc cu miile,
De-i pupă călcîile.
Cine-i cea mai dragă oare ?...
E preasfînta născătoare...”*

³⁵ Dreptî! (Germ.)

³⁶ Joc cu briceagul, obișnuit în închisori.

— Voi n-o să-l învățați niciodată, trîntorilor, continuă preotul de campanie. După mine ar trebui să vă împuște pe toți, pricepeți? Da, da, v-o spun asta din înălțimea acestui loc sfînt, netrebnicilor, pentru că Dumnezeu este ceva care nu se teme de voi și care o să vă întoarcă pe dos pînă v-o năuci de cap, căci voi șovăiți să vă apropiați de Cristos și mergeți mai bucuroși pe calea spinoasă a păcatului.

— Asta voiam, îi șopti vecinul lui Švejk cu satisfacție. E beat turtă.

— Calea spinoasă a păcatului, tîmpiților, e calea luptei cu metehnele. Sînteți fiii rătăciți, care preferați să trîndăviți în celulă decît să vă întoarceți fața către tatăl nostru din ceruri. Ridicați-vă ochii sus, în slăvi; vă veți mîntui, și liniștea va pogori în sufletele voastre, derbedeilor. Aș dori să încetați cu nechezatul acolo în fund, că doar nu sînteți armăsari și nu vă treziți în grajd, ci în lăcașul Domnului. Țineți minte asta, dragii mei. Așadar... unde m-am oprit ? *Ah, ja, uber den Seelenfrieden, sehr gut.*³⁷ Gîndiți-vă, vitelor, că nu sînteți decît oameni, că trebuie să priviți și prin întunecimea norilor cît mai departe, la orizont, și să știți că aici, pe lumea asta, toate trecătoare sînt și că veșnic e numai Dumnezeu. *Sehr gut, nicht wahr, meine Herren?*³⁸ Ar trebui să mă rog ziua și noaptea pentru voi, pentru ca bunul Dumnezeu, tîmpiților, să-și pogoare duhul în inimile voastre de gheață, să vă spele păcatele cu sfîntul său har, ca să fiți pe veci ai lui, lichelelor, și în vecii vecilor să vă iubească. Dar vă-nșelați. Eu unul nu vă bag în rai. Preotul de campanie sughiță. Nu și nu, repetă el cu înverșunare, nu fac nimic pentru voi, nici prin gînd nu-mi trece, pentru că sînteți niște netrebnici, fără putință de îndreptare. Pe căile pe care le bateți, milosîrdia cerească nu vă ajunge; nici suflarea dragostei divine nu vă binecuvîntă, căci bunului Dumnezeu nici prin gînd nu-i trece să se ostenească cu niște tîlhari ca voi.

— Hei, ăia de jos, în izmene, mă auziți?

Cele douăzeci de izmene se uitară în sus și răspunseră într-un glas:

— Cu respect vă raportăm că auzim!

— Nu-i destul să auziți, urmă preotul de campanie. Trebuie să simțiți norul întunecat al vieții în care zîmbetul lui Dumnezeu nu vă izbăvește de durere, tîmpiților, căci și bunătatea Domnului are margini; iar tu, catirule de colo din fund, nu te rînji, că te bag la zdup, pînă te-o lua dracu. Și voi, de colo de jos, să nu vă închipuiți că sînteți la cîrciumă. Dumnezeu e cel mai milostiv, dar numai cu oamenii cumsecade, nu și cu drojdia societății ome-nești, care nu respectă legile și nici măcar „*dienstreglama*”³⁹. Asta am vrut să vă spun. De rugat nu știți să vă rugați și vă închipuiți că la biserică se vine de florile mărului, că aici e teatru sau cinematograf. Vă scot eu trăsnaile astea din cap, ca să nu credeți cumva că am venit aici să vă distrez și să vă fac viața plăcută. O să vă bag pe toți la carceră, asta am să fac, derbedeilor. Îmi pierd vremea cu voi și vād că tot ce fac e de pomană. Nici feldmareșalul ori arhiepiscopul n-ar fi în stare să vă îndrepte și să vă aducă pe calea cea bună. Și totuși o să vă amintiți odată de mine, că v-am vrut binele.

³⁷ Ah, da, la liniștea sufletească, foarte bine (germ.)

³⁸ Foarte bine, nu-i așa, domnii mei? (germ.)

³⁹ Regulamentul interior (în limba germană, stîlcit).

Printre cele douăzeci de izmene se auzi un hohot. Švejk izbucnise în plîns.

Preotul se uită în jos. Švejk își ștergea ochii cu palmele. Fețele vesele ale celor dimprejur exprimau aprobarea.

Preotul de campanie continuă, arătînd spre Švejk.

— Luați cu toții pildă de la omul ăsta. Ce face? Plînge. Să nu plîngi, îți spun, să nu plîngi! Vrei să te îndrepti? Asta, flăcăule, nu-i așa ușor, cum crezi. Acuma plîngi, dar înainte chiar de a te înapoia la locul tău, ai să fii iar derbedeul de mai înainte. Ehei, trebuie să mai cugeți mult asupra milei și bunătații nemărginite a lui Dumnezeu, să te frămînti mult, ca sufletul tău să poată găsi drumul drept pe care trebuie să pășească. Vedem cu toții cum a bocit un om care vrea să se întoarcă pe calea cea bună, dar voi, ceilalți, ce faceți? Nimic! Absolut nimic! Țala de colo mozește ceva în gură, de parcă s-ar trage din rumegători, iar ceilalți, dincolo, își caută păduchii pe cămașă, în lăcașul Domnului. Ce dracu! Nu puteți să vă scărpițați acasă, trebuie să așteptați pentru asta slujba bisericească? Și dumneata, domnule gardian-șef, nu observi nimic? Sînteți doar cu toții soldați, și nu civili tîmpiți. S-ar cuveni deci să vă purtați soldățește, măcar cît vă aflați în biserică. Porniți odată, crucea mamei voastre, în căutarea Domnului, iar păduchii să vi-i căutați acasă. Și cu asta am isprăvit, golanilor, și vă cer ca la slujbă să vă purtați cuviincios, să nu se mai întîmple ca ultima oară cînd cei din fund au vîndut rufăria statului pe piine și au crăpat-o pe cînd ieșeam cu sfintele daruri.

Preotul coborî din amvon și intră în sacristie, urmat de gardianul-șef. Peste puțin, acesta se întoarse și se duse întins la Švejk, îl scoase din grupul celor douăzeci de izmenari și-l duse în sacristie.

Preotul stătea foarte comod pe masă și își răsucea o țigară.

Cînd intră Švejk, îi spuse:

— Care va să zică, ești aici. M-am gîndit la toate și cred că te-am dibuit cum se cuvine, mă-nțelegi, drăguțule? E prima oară cînd îmi bocește cineva în capelă.

Sări de pe masă și, zgîlțîindu-l pe Švejk de umeri, strigă sub chipul melancolic al sfîntului Francisc de Sales⁴⁰ :

— Recunoaște, derbedeule, că ai plîns numai așa, de florile mărului.

Din icoana lui, sfîntul Francisc din Sales se uita, nedumerit, la Švejk. Din altă icoană, de pe peretele opus, se uita la el, cu ochi mirați, un martir în al cărui șezut erau înfipti dinții unui ferăstrău, cu care îl tăiaseră niște mercenari romani. Fața martirului nu arăta nici suferință, nici bucurie, nici iluminarea mucenicului. Chipul lui nedumerit voia să spună parcă: „Ce o mai fi și asta, ce v-ați apucat să faceți cu mine, domnilor?”

— Cu respect vă raportează, domnule *feldkurat*, răspunse Švejk, cu seriozitate, mizînd totul pe o singură carte, că mărturisesc atotputernicului Dumnezeu și domniei-voastre, preacinstite părinte, care sînteți locțiitorul lui, că într-adevăr am plîns numai așa, de florile mărului. Am văzut că la predica dumneavoastră lipsea un păcătos pocăit, pe care în zadar l-ați fi căutat în timpul predicii. Așa că am vrut într-adins să vă fac o bucurie, ca să nu credeți că nu se mai găsesc și oameni cinstiți și am vrut să mă mai înveselesc și eu, ca să-mi mai ușurez inima.

⁴⁰ Francois de Sales (1567—1622), episcop de Geneva, predicator și scriitor.

Preotul de campanie privi cu atenție fața sinceră a lui Švejk. O rază de soare juca pe icoana întunecată a sfântului Francisc, luminînd chipul martirului cu ochi mirați de pe peretele opus.

— Dumneata începi să-mi plăci, făcu preotul de campanie, așezîndu-se din nou pe masă. Din ce regiment faci parte? Și începu să sughiță.

— Cu respect vă raportează, domnule *feldkurat*, că fac și nu fac parte din Regimentul 91, că la drept vorbind nici nu știu bine care e situația mea militară.

— Și de ce ești închis aici? întrebă preotul, continuând să sughiță.

Din capelă răsunau sunetele armonium-ului care ținea loc de orgă. Muzicantul, un învățător închis pentru dezertare, scotea din armonium cele mai jalnice melodii bisericești. Sunetele acestea se îmbinau cu sughițul preotului într-o nouă gamă dorică.

— Cu respect vă raportează, domnule *feldkurat*, că nu știu de ce stau închis aici și că nu mă plîng că sînt închis. Am avut ghinion, și atîta tot. Eu vreau întotdeauna numai binele și cînd colo toate îmi ies anapoda, întocmai ca mucenicului din icoana de colo.

Preotul de campanie se uită la icoană, îl pufni rîsul și spuse:

— Știi că-mi plăci cu adevărat? Trebuie să mă interesez de dumneata la domnul judecător, dar acum nu mai avem vreme. Să isprăvesc odată cu sfînta slujbă. *Kehrt euch! Abtreten!*

Cînd se întoarse la grupul izmenelor, sub amvon, și ceilalți îl întrebă ce voise preotul de la el în sacristie, Švejk răspunse scurt și răspicat :

— E beat.

Noua performanță a preotului de campanie, sfînta liturghie, fu urmărită de toți cu mare atenție și cu simpatie fățișă. Unul din cei aflați sub amvon făcu chiar prinsoare că preotului o să-i scape chivotul din mînă. Puse rămășag pe toată rația lui de pîine, contra două palme, și cîștigă.

Dar ceea ce umplea inimile tuturor de bucurie, în timp ce oficia preotul de campanie, nu era de loc misticismul credincioșilor sau evlavlia adevăraților catolici. Deținuții încercau același sentiment ca la teatru, atunci cînd nu cunoști subiectul piesei. Acțiunea se încurcă și aștepti cu nerăbdare să vezi cum se va desfășura mai departe. Arestații se cufundau în spectacolul pe care li-l oferea, cu mare sacrificiu, preotul de campanie de lîngă altar.

Se lăsară pradă desfătărilor estetice pe care le-o prilejuiau odăjdiiile îmbrăcate de-a-ndoaselea, și cu o caldă înțelegere și afecțiune înflăcărată urmăreau tot ce se petrecea în altar. Ministrantul cu păr roșu, un dezertor al bisericii, specializat în mici pungășii la Regimentul 28, se străduia să încropească pe de rost tot ritualul: tehnica și textul sfîntei liturghii. Era în același timp și ministrant și suflerul oficiantului, care cu o totală indiferență încurca fraze întregi și în locul slujbei obișnuite ajungea pînă la rugăciunile din postul Crăciunului pe care începea să le cînte, spre satisfacția generală a publicului.

N-avea nici glas, nici ureche muzicală și sub bolta capelei răsuna un fel de guițat și de grohăială, ca într-o cocină.

— Astăzi e beat tun, nu glumă, spuneau cu bucurie și deplină mulțumire cei din fața altarului. E criță! Iar a făcut-o lată. De bună seamă că s-a îmbătat la niscaiva muieri.

Și pentru a treia oară poate, se auzi dinspre altar cîntarea *feldkuratului*: „*Ite, missa est!*” care răsuna ca un strigăt de război al pieilor roșii, de se cutremurau ferestrele.

Părintele se mai uită o dată în potir să vadă dacă nu cumva mai rămăsese vreo picătură de vin, făcu un gest plictisit și se adresă auditoriului:

— Și acum puteți pleca acasă, derbedeilor, slujba s-a isprăvit. Am băgat de seamă că nu arătați adevărată smerenie, cum s-ar cuveni, cînd vă aflați în biserică, în fața sfîntelor taine, golani ce sînteți. În fața Domnului Dumnezeu vostru, nu vă sfiți să rîdeți în gura mare, să tușiți și să vă hliziți, să vă tirșiți picioarele, chiar în fața mea, care țin aci locul Fecioarei Maria, al lui Isus Cristos și al lui Dumnezeu tatăl, tîmpiților. Dacă pe viitor se mai întîmplă una ca asta, apoi întorc foaia, așa cum meritați, ca să știți că nu există numai un singur iad, acela despre care v-am vorbit nu demult, ci încă unul, pe pămînt, și chiar dacă v-ați putea izbăvi de cel dintîi, de cel din urmă nu scăpați. *Abtreten!*

Preotul de campanie, care în exercițiul funcțiunii știa să-și îndeplinească atît de frumos această veche îndatorire față de arestați, se duse în sacristie, își schimbă hainele, își turnă în cupă vin sfînțit din damigeană și-l dete pe gît, apoi, cu ajutorul ministrantului roșcovan, încălecă pe calul priponit în curte. Dar, aducîndu-și aminte de Švejk, descălecă și o porni spre biroul judecătorului militar Bernis.

Judecătorul Bernis era un om de lume, dansator de prima mînă, cu moralitate dubioasă, care se plictisea grozav și scria versuri în limba germană pentru albume de amintiri, ca să aibă întotdeauna o rezervă la îndemînă. El era elementul cel mai important al întregului corp judecătoresc, căci posedea o cantitate atît de mare de restanțe și de acte încurcate, încît impunea respect întregului Consiliu de război de la Hradcany. Obişnuia să piardă actele de acuzare și trebuia să născocească altele noi. Încurca numele, pierdea firele acuzării și ticluia altele, cum îi trăsnea prin cap. Condamna dezertorii pentru hoție și hoții pentru dezertare. Încurca pînă și procesele politice, pe care le născocea. Făcea cele mai variate scamatorii juridice, spre a-i convinge pe inculpați că au săvîrșit crime pe care nici nu le-au visat vreodată. Inventă acte de lezmajestate și atribuia expresiile incriminate născocite celor ale căror acte de acuzare sau de denunț se pierduseră în haosul de acte oficiale și dosare.

— Servus, i se adresă preotul de campanie, întinzîndu-i mîna. Cum merge?

— Potrivit, răspunse judecătorul Bernis. Iar mi-au încurcat materialul, de nu-l mai descurcă nici dracu. Ieri am trimis sus dosarul, gata lucrat, în legătură cu un vlăjgan acuzat de răzvrătire și mi l-au înapoiat cu mențiunea că, în cazul de față, nu e vorba de răzvrătire, ci de un furt de conserve. Și pe deasupra mai pusesem și un număr aiurea; cum de i-au dat curs, Dumnezeu știe.

Judecătorul de instrucție scuipea scîrbit.

— Mai joci cărți? îl întrebă preotul.

— Am pierdut tot; ultima dată am jucat maca cu colonelul ăla chel și m-a curățat. Cunosc în schimb o fetișcană nostimă. Dar tu ce mai faci, preasfinte?

—Am nevoie de o ordonanță, zise preotul. În ultima vreme am avut un contabil bătrîn, fără studii academice, dar o vită clasa una. Toată ziua bocea și se ruga să-l aibă Dumnezeu în pază, așa că l-am trimis cu batalionul de marș pe front. Se spune că batalionul a fost făcut harcea-parcea. Pe urmă mi-au trimis un flăcău care toată ziua-mi ședea prin cîrciumi și bea pe socolă mea. Asta era mai suportabil, dar îi transpirau picioarele. Așa că l-am expediat și pe el cu batalionul de marș. Azi, la predică, am găsit un pezevenghi care așa, de florile mărilor, a început să plîngă. Așa unul mi-ar trebui mie. Îl cheamă Švejk, și e închis la numărul șaispe. Aș vrea să știu de ce l-au arestat și dacă nu s-ar putea aranja cumva ca să-l iau de aci?

Judecătorul de instrucție scotoci prin dosare, căutînd actele în legătură cu Švejk, dar, ca de obicei, nu găsi nimic.

— Trebuie să fie la căpitanul Linhart, conchise el după o îndelungă căutare. Dracu știe unde mi se pierd toate actele! Se vede că le-am trimis lui Linhart. Stai că-l chem chiar acum... Alo! Aci locotenentul judecător Bernis, domnule căpitan. V-aș ruga să-mi spuneți dacă n-aveți cumva pe acolo actele referitoare la unul Švejk... Cum? Švejk trebuie să fie la mine? Mă mir... Cum? Le-am luat în primire de la dumneavoastră? Mă mir... E la numărul șaispe... Da, știu, domnule căpitan, că numărul șaispe depinde de mine. Credeam însă că actele lui Švejk zac pe undeva pe-acolo, pe la dumneavoastră... Cum ați spus? Nu-mi permiteți să vorbesc așa cu dumneavoastră?... La dumneavoastră nu zace nimic?... Alo, alo!...

Judecătorul Bernis se propti de masă și începu să condamne furios dezordinea care domnea în conducerea anchetelor. Între el și căpitanul Linhart exista de mult o dușmănie, în care amîndoi erau foarte consecvenți. Dacă se întîmpla ca vreun act de al lui Linhart să cadă în mîinile lui Bernis, acesta îl dosea, așa că nimeni nu-i mai dădea de urmă. Linhart făcea același lucru cu actele ce-i aparțineau lui Bernis. Își pierdeau reciproc anexele actelor ⁴¹.

(Actele referitoare la Švejk au fost găsite abia după război, în arhiva tribunalului militar, cu următorul referat : „*Intenționa să arunce masca prefăcătoriei și să acționeze public împotriva persoanei împăratului și a statului nostru*”. Actele lui erau rătăcite printre hîrțile privitoare la un oarecare Josef Koudela. Pe coperta dosarului era o cruce și dedesubt scria : „*Rezolvat*” și data.)

— Uite cum l-am pierdut pe Švejk, zise judecătorul Bernis. Am să pun să-l cheme aici și, dacă nu mărturisește nimic, îi dau drumul și-l trimit la tine; restul aranjezi tu la regiment.

După plecarea *feldkurat*-ului, judecătorul Bernis trimise după Švejk, dar îl lăsă să aștepte la ușă, deoarece tocmai primise o telefonogramă de la Direcția poliției cum că la biroul nr.1 s-a primit materialul cerut pentru actul de acuzare nr. 7267 cu privire la infanteristul Maixner, cu semnătura căpitanului Linhart.

În acest timp, Švejk cercetă biroul judecătorului de instrucție.

Nu s-ar putea spune că încăperea și mai ales fotografiile de pe pereți îi făcuseră o impresie prea bună. Erau fotografii de la diferite execuții, făcute de

⁴¹ Treizeci la sută din oamenii închiși în arestul garnizoanei au rămas acolo tot timpul războiului fără să fi fost măcar o dată interogați (n.a.).

armată în Galiția și în Serbia. Fotografii artistice cu bordeie incendiate și pomi, ale căror crăci se aplecau sub povara celor spînzurați. Foarte reușită era fotografia unei familii spînzurate din Serbia: un băiețandru, tatăl și mama. Doi soldați cu baioneta la armă păzeau pomul de care atîrnau cei executați; un ofițer stătea victorios pe primul plan, fumînd o țigară. De partea cealaltă, în fund, se vedea bucătăria de campanie, în plină activitate.

— Așadar, cum e cu dumneata, Švejkule? întrebă judecătorul Bernis, după ce clasă telefonograma la dosar. Ce-ai comis? Vrei să mărturisești, ori vrei să aștepți pînă va fi întocmit actul de acuzare împotriva dumitale? Așa nu mai poate să meargă. Să nu crezi că te afli în fața unei judecătoreii civile, unde te anchetează niște civili tîmpiți. La noi e tribunal militar, *K.u.K. Militargericht*⁴². Singura dumitale scăpare de la o pedeapsă severă și dreaptă este să mărturisești.

Judecătorul de instrucție Bernis avea o metodă aparte, cînd pierdea materialul împotriva acuzatului. După cum vedeți însă nu era nimic deosebit și nici nu trebuie să vă prindă mirarea că rezultatele unei astfel de anchete și ale unui astfel de interogatoriu erau, în toate cazurile, egale cu zero.

În schimb, judecătorul de instrucție Bernis se credea grozav de perspicace pentru că fără material împotriva acuzatului, fără să știe ce vină are, de ce e la închisoarea garnizoanei, reușea numai prin cercetarea comportării și a fizionomiei celui adus la interogator să inventeze motivele pentru care fusese arestat.

Perspiciacitatea și capacitatea lui de a cunoaște oamenii erau atît de mari, încît o dată a învinovățit de crimă politică pe un țigan, trimis de regimentul său la comenduire, pentru că furase cîteva duzini de rufărie — (fusese ajutor de magaziner!) — susținînd că ar fi vorbit undeva, într-o cîrciumă oarecare, față de niște soldați, despre înființarea unui stat național independent compus din țările Coroanei, Boemia și Slovacia, în frunte cu un rege slav. „Avem dovezi, îi spusese nenorocitului de țigan, așa că nu-ți rămîne decît să mărturisești în care cîrciumă ai spus asta, din ce regiment erau soldații care te ascultau și cînd s-a întîmplat faptul.” Nefericitul țigan născoci și data și cîrciuma și regimentul de unde erau ascultătorii lui imaginari și, ieșind de la interogator, evadă pentru totdeauna de la comenduire.

— Văd că dumneata nu vrei să mărturisești nimic, zise judecătorul de instrucție Bernis, constatînd că Švejk tăcea chitic. Va să zică, nu vrei să spui de ce ești aici, de ce te-au închis? Mie însă ai putea să-mi spui, înainte de a-ți spune eu. Îți atrag atenția încă o dată să mărturisești. Va fi mai bine pentru dumneata, pentru că mărturia înlesnește ancheta și ușurează pedeapsa, ca la judecățile civile.

— Cu onoare vă raportează supus, se auzi glasul blajin al lui Švejk, că eu mă aflu aci, la comenduire, ca un prunc găsit.

— Ce vrei să zici cu asta?

— Cu onoare vă raportează supus că vă pot lămuri, foarte simplu. Pe strada noastră era un cărbunar care avea un băiețaș de doi ani, absolut nevinovat. Băiețașul a ajuns o dată pe jos, de la Vinohrady pînă la Liben, unde un polițist l-a găsit șezînd pe trotuar. L-a dus la comisariat și l-a închis. Precum vedeți, băiețașul nu avea absolut nici o vină și cu toate astea a fost

⁴² *Königlich und Kaiserlich Militargericht* — Tribunalul militar chezarocrăiesc (germ.).

arestat. Chiar dacă ar fi știut să vorbească și dacă l-ar fi întrebat cineva de ce a fost închis, tot n-ar fi știut. Cam la fel e și cu mine. Și eu sînt un copil găsit.

Privirea scrutătoare a judecătorului de instrucție îl măsură de jos pînă sus. Surprinzînd pe chipul lui Švejk atîta nepăsare și nevinovăție, iradiind din întreaga lui ființă, Bernia începu să se plimbe nervos prin cancelarie și, dacă nu i l-ar fi făgăduit preotului de campanie, dracu știe ce s-ar fi ales de el.

În cele din urmă însă se opri din nou la masa lui de lucru.

— Ascultă, se adresă el lui Švejk, care privea drept înainte, indiferent, dacă te mai întilnesc o dată, ai să mă pomenesci! Luați-l de aci!

După ce Švejk fu condus înapoi la numărul șaisprezece, judecătorul de instrucție Bernis trimise să-l cheme pe gardianul-șef Slavik.

— Pînă la noi ordine, se răsti el scurt, Švejk va fi pus la dispoziția părintelui Katz. Să se întocmească hîrțile de punere în libertate. Doi oameni să-l ducă la domnul preot.

— Să-l punem în fiare, domnule locotenent?

Judecătorul bătui cu pumnul în masă:

— Ești un bou! Ți-am spus doar deslușit: să se întocmească hîrțile de punere în libertate!

Și tot ce se adunase în cursul zilei în sufletul judecătorului de instrucție — căpitanul Linhart și Švejk — se revărsă acum asupra gardianului-șef ca un torent, terminîndu-se cu vorbele:

— Ei, acum înțelegi că ești un bou încoronat?

E drept că așa ceva s-ar cuveni să se spună numai regilor și împăraților, dar nici gardianul-șef, om simplu, cap neîncoronat, nu se declară mulțumit cu asta. Plecînd de la judecătorul de instrucție, Slavik îl lovi cu picioarul pe arestatul de corvoadă care făcea curățenie pe coridor.

În ce-l privește pe Švejk, gardianul-șef fu de părere că trebuia să mai doarmă o noapte la comenduire așa, ca supliment.

*

Noaptele petrecute în arestul comendurii se numără, pe drept cuvînt, printre amintirile cele mai plăcute.

Lîngă „numărul șaisprezece” era carcera, o hrubă întunecoasă de unde și în noaptea aceea se auzeau gemetele unui soldat arestat, căruia sergentul-major Repa, din ordinul gardianului-șef Slavik, îi rupsese coastele pentru un act de indisciplină.

După ce se potoliră gemetele, la numărul șaisprezece se auzea cum pocneau păduchii între unghiile arestaților.

Deasupra ușii, într-o spărtură în zid, se zărea o lampă cu petrol, prevăzută cu o sită protectoare, care arunca o lumină slabă și pîlpîitoare. Mirosul de petrol se amesteca cu emanațiile firești ale trupurilor omenești nespălate și cu duhoarea hîrdăului, al cărui conținut se tulbura de cîte ori era folosit, trimițînd un nou val de putoare la „numărul șaisprezece”.

Mîncarea proastă îngreuna tuturor digestia și cea mai mare parte dintre ei sufereau de gaze, cărora le dădeau drumul în tăcerea nopții. Cu astfel de semnale își răspundeau unii altora, la tot soiul de glume.

Pe coridoare răsunau pașii măsurați ai santinelei. Din cînd în cînd se deschidea ferestruica de la ușă, prin care se uita gardianul.

Dinspre patul din mijloc se auzea un glas povestind în șoaptă:

— Înainte de a fi încercat să spăl putina și pînă să mă bage printre voi eram la numărul doispe. Acolo, cum s-ar zice, sînt cei cu pricini mai ușoare. Într-o zi, au adus un om de la țară. Vai de capul lui! I-au dat paispe zile, pentru că ținuse niște soldați să doarmă la el. La început s-a crezut că era vorba de un complot, mai tîrziu s-a lămurit însă că o făcuse pentru bani. S-ar fi convenit să-l închidă printre cei cu vinile cele mai ușoare; acolo fiind însă plin, a ajuns la noi. Cîte nu și-a adus de acasă cu el și ce i-au mai trimis pe urmă, pentru că îi dăduseră voie să-și aducă singur hrana ca să-și mai îndulcească traiul. Și de fumat avea voie. Avea două șunci, două pîini cît toate zilele, ouă, unt, țigări, tutun, ce să vă mai spun? Avea în două tăgîrte tot ce-i trebuie. Și dumnealui socotea că toate îi erau sortite numai lui. Am încercat noi să batem șaua, dar am văzut că iapa nu pricepe c-ar trebui să împartă cu noi, așa cum făceau și alții cînd căpătau cîte ceva. Zgîrie-brînză asta îi dădea într-una că va sta închis paispe zile și că și-ar strica stomacul cu varza și cu cartofii mucegăiți care ni se dădeau. Zicea că ne cedează toată rația lui de mîncare și porția de pîine, că tot nu-s de el și că noi putem să le împărțim sau să le luăm pe rînd, de fiecare dată altul. Trebuie să vă mai spun că dumnealui era o persoană atît de distinsă, încît nici pe hîrdău nu-i dădea mîna să se așeze și aștepta pînă a doua zi, la plimbare, să-și facă nevoile la latrina din curte. Era atît de răsfățat, că-și adusesese pînă și hîrtie igienică. Noi i-am răspuns că nu ne interesează porția lui și am răbdat așa o zi, două, trei. Păcătosul înfuleca șunca, își ungea pîinea cu unt, își cojea ouăle, ce mai tura-vura, trăia ca în rai.

Fuma țigară după țigară și nu dădea nimănui un fum, de leac. Spunea că noi n-avem voie să fumăm și că, dacă l-ar vedea gardianul că ne dă un fum, l-ar închide. Și cum vă spun, am răbdat noi preț de trei zile. Dar în noaptea celei de-a patra, i-am făcut-o! Se scoală dumnealui de dimineață — am uitat să vă spun că totdeauna, dimineața, la prînz și seara, înainte de a începe să se îndoape, dumnealui se închina, se închina mult — și înainte de a se închina, își căuta tăgîrtele sub laviță. Tăgîrtele erau la locul lor, dar închircite și crețe, ca niște prune uscate. Începu să țipe că a fost jefuit și că nu i-au lăsat decît hîrtia de closet. Pe urmă a rămas vreo cinci minute pe gînduri, zicîndu-și că ne țineam de glume și că i-am ascuns bunătățile pe undeva. Apoi ne-a spus vesel: „Vă cunosc eu, hoțomanilor, știu că o să-mi dați totul înapoi, dar ce-i drept, gluma v-a reușit”. Era între noi unul de la Liben, care i-a zis: „Știți ce, acoperiți-vă cu pătura și numărați pînă la zece. După asta uitați-vă iar în tăgîrtele dumneavoastră.” S-a acoperit omul ca un copil cuminte și a prins a număra : un, doi, trei... Dar cel de la Liben îi spune din nou: „Nu așa repede, trebuie să numărați foarte încet”. Și dumnealui sub pătură a nceput a număra rar, în răstimpuri: un, doi, trei... Cum a zis zece, a sărit repede de pe laviță și s-a uitat în tăgîrte. „Maica ta Cristoase, s-a apucat să țipe, tot goale sînt!” Văzîndu-i mutra tîmpită, ne-am tăvălit de

rîs. Și numai ce-l auzim pe cel de la Liben spunînd : „Mai încercați o dată!” Și credeți-mă că, de prost ce era, a încercat și a doua oară și cînd a văzut iar că nu era nimic în tăgîrte, afară de hîrtia de closet, a început să lovească cu pumnii în ușă și să țipe: „M-au furat, m-au furat, ajutor, deschideți, pentru Dumnezeu, deschideți!” Gardienii au dat numaidecît năvală, chemînd pe șeful lor Slavik și pe caporalul Repa. Noi, toți ca unul, ziceam că a înnebunit, că înainte cu o zi se ghiftuise pînă noaptea tîrziu și că înfulecase tot. Dumnealui bocea și spunea într-una: „Trebuie să se mai găsească pe undeva, măcar fărîmituri”. Puteau să le caute mult și bine, că atît de deștepți am fost și noi. Ce n-am putut hali, am expediat cu o sfoară la etajul doi. Nu ne-au putut dovedi cu nimic, măcar că netotul o ținea într-una cu „trebuie să mai fie pe undeva niște fărîmituri!” În ziua aceea n-a pus nimic în gură, pîndind dacă nu cumva vreunul dintre noi mănîncă ceva sau fumează. Nici a doua zi la prînz nu s-a atins de mîncarea de la cazan ; seara însă cartofii mucegăiți și varza stricată au început să-i priască, numai că acum nu s-a mai închinat ca atunci cînd se desfăta cu șuncă și ouă. Pe urmă unul dintre noi a căpătat de afară ceva țigări și atunci dumnealui a început iar să ne vorbească, rugîndu-ne să-i dăm și lui un fum. Dar nu i-am dat nimic.

— Mie îmi era teamă să nu-i fi dat careva să tragă și el un fum, observă Švejk. Nu de alta, dar ar fi stricat toată povestea. Asemenea mărinimie nu se găsește decît în romane, dar la comenduire și în astfel de împrejurări ar fi o tîmpenie.

— Dar pătura i-ați pus-o în cap, sau nu? se auzi un glas.

— Asta am uitat s-o facem.

Urmă o discuție în șoaptă, dacă ar fi trebuit ori nu să-i tragă o chelfăneală cu pătura în cap. Majoritatea era pentru. Discuția amuți pe nesimțite. Scărpinîndu-se la subsuori, pe piept, și pe burtă, unde se strîng mai mult păduchii în rufărie, și trăgîndu-și peste cap păturile pline și ele de păduchi, ca să nu-i supere lumina lămpii cu petrol, adormiră...

Dimineața, la orele opt, Švejk fu poftit la cancelarie.

— În partea stingă, lîngă ușa cancelariei, e o scui pătoare în care se aruncă mucuri de țigări, îl informă pe Švejk unul dintre arestați. La etajul întii, mai treci pe lîngă una. Coridoarele se mătură abia pe la nouă, așa că mai poți găsi ceva.

Švejk însă îl dezamăgi. Nu se mai înapoie la numărul șaisprezece. Cele nouăsprezece izmene făcură tot felul de presupuneri, gîndindu-se la ce i s-ar fi putut întîmpla.

Un soldat pistruiat de la apărarea teritorială, înzestrat cu multă fantazie, lansă zvonul că Švejk își împușcase căpitanul și că l-au dus să-l execute pe cîmpul de exerciții de la Motol.

X - Švejk ordonanță la preotul de campanie

1

Odiscea lui Švejk își relua firul, sub privegherea a doi soldați cu baioneta la armă, însărcinați să-l însoțească pînă la preotul de campanie.

Însoțitorii lui erau doi bărbați, care se întregeau bine. Unul era lung și deșirat, celălalt scund și gras. Lungul șchiopăta de piciorul drept, scundul, de piciorul stîng. Amîndoi slujeau în spatele frontului pe temeiul că, înainte de război, fuseseră reformati.

Mergeau grav pe lîngă trotuar, trăgînd din cînd în cînd cu coada ochiului la Švejk, care păsea în mijloc și saluta în dreapta și în stînga pe cine îi ieșea în cale. Hainele lui civile se pierduseră în magazia comendurii, o dată cu capela militară, cu care plecase la încorporare. La ieșirea din arest, îi dădură o tunică cazonă veche, care aparținuse unui burtos, cu un cap mai înalt decît el.

În pantalonii pe care îi purta ar fi încăput încă trei ca Švejk. Faldurile nesfîrșite de la călcîie la piept, pînă unde îi ajungeau pantalonii, stîrneau involuntar ilaritatea și mirarea trecătorilor. Bluza imensă, peticită în coate, murdară și soioasă, filfia pe el, ca haina de pe sperietorile de păsări. Pantalonii îi atîrnau ca la clovnii de circ. Capela militară, pe care de asemenea i-o schimbaseră la comenduire, îi cădea peste urechi.

La zîmbetele trecătorilor, Švejk răspundea cu blajinu-i surîs prietenesc și cu blîndețea privirii sale naive.

Și așa se îndreptau spre cartierul Karlin, unde era locuința preotului de campanie.

Cel dintîi care i se adresă lui Švejk fu însoțitorul cel scund și gras. Treceau tocmai pe sub arcadele de jos, din Mala Strana.

— De unde ești de fel? întrebă grăsunul.

— Din Praga.

— Și n-ai să dai bir cu fugiții?

Lunganul se amestecă și el în vorbă. E un fenomen ciudat: oamenii mărunți și grași sînt de obicei optimiști, pe cînd cei lungi și uscați sînt, dimpotrivă, sceptici.

De aceea lunganul îi spuse mărunțelului:

— Ce-ar mai lua-o el la sănătoasa, dac-ar putea!

— Dar de ce s-o ia? grăi burtosul. Acum e ca și liber, a scăpat de comenduire. Uite în plicul ăsta scrie tot.

— Și ce zice, mă rog, în plicul pe care-l duci părintelui? întrebă lunganul.

— Asta n-o știu.

— Păi vezi, nu știi nimic, da de trîncănit trîncănești.

Trecură podul Carol într-o tăcere desăvîrșită. În strada Carol, grăsunul se adresă iar lui Švejk:

— Nu știi cumva de ce te ducem la părinte?

— La spovedanie, răspunse Švejk într-o doară. Mîine au să mă spînzure. Așa se face întotdeauna și asta se numește mîngîiere duhovnicească.

— Și, mă rog, de ce vor să te... cum zici... întrebă cu prudență lunganul, în vreme ce grăsunul se uita cu compătimire la Švejk.

Amîndoi erau meșteșugari de la țară și capi de familie.

— Nu știu, răspunse Švejk, zîmbind blajin. Nu știu nimic. Se vede că așa mi-a fost scris.

— Pesemne că te-ai născut într-o zodie nenorocită, observă mărunțelul, compătîmîndu-l cu un aer de cunoscător. La noi, la Jasenna, lîngă Josefov, tot așa l-au spînzurat pe unul pe vremea războiului cu Prusia. L-au ridicat și, fără să-i spună o vorbă, l-au spînzurat.

— Eu socot, observă sceptic lunganul, că nu se spînzură omul numai așa, de florile mărunțelului; trebuie să fie totdeauna ceva la mijloc, ca să se poată întemeia pedeapsa.

— Pedepsele nu se motivează decît în timp de pace; în război nu se mai ține seama de viața omului. Ce mi-e dacă moare pe front, ori îl spînzură acasă? Ori pe jos, ori în urma căruței, tot aia-i...

— Ia ascultă, nu cumva ești din ăia politici? întrebă lunganul. După tonul întrebării sale, se vedea că începuse să-l îndrăgească pe Švejk.

— Politic? Sînt, și încă ce politic! rîse Švejk.

— Nu cumva ești socialist-național?

Burtosul începuse la rîndu-i să fie prudent. Se amestecă în vorbă:

— Ce ne pasă nouă de asta! zise el. Uite, ne vede lumea. Cel puțin dacă am putea intra în vreun gang, să scoatem baionetele, să nu mai bată la ochi. Nu-i așa că n-ai să-ți iei cîmpii? Am avea necazuri din pricina asta. Nu-i așa, Tonik? se întoarse el către lungan, care zise încet:

— Baionetele le-am putea scoate. E doar de-ai noștri.

Încetă să mai fie sceptic și sufletul i se umplu de milă pentru Švejk. Căutară așadar un gang, unde-și scoaseră baionetele, și grăsunul îi îngădui lui Švejk să meargă alături de el.

— Ai fuma o țigară, nu? întrebă el. Numai dacă ți-ar.... Ar fi vrut să zică: „Numai dacă ți-ar da să fumezi înainte de a te spînzură”, nu isprăvi însă fraza, reproșîndu-și că ar însemna o lipsă de delicatețe.

Fumau cîteștrei, și însoțitorii lui Švejk începură să-i vorbească de familiile lor, de la Hradec Kralove, de neveste, de copii, de peticul de pămînt, de singura vacă.

— Mi-e sete, făcu deodată Švejk.

Lunganul și scundul se uitară unul la altul.

— Și noi am merge la o bere, răspunse mărunțelul, simțînd încuviințarea lunganului, dar undeva unde să nu bată la ochi.

— Să mergem la „Kuklik”, propuse Švejk. Armele puteți să le lăsați la bucătărie; cîrciumarul Serabona e sokol, nu trebuie să vă temeți de el. Acolo se cîntă din vioară și din armonică, continuă Švejk, și apoi vin și fete de stradă și fel de fel de oameni din lumea bună, care nu au voie să pună piciorul prin localurile de lux.

Lunganul și mărunțelul schimbă o privire, apoi lunganul zise:

— Atunci, să mergem acolo; pînă la Karlin e cale lungă.

Pe drum, Švejk le povesti tot felul de snoave, astfel că intrară bine dispuși la „Kuklik” și făcură așa cum îi sfătuisese Švejk. Carabinele le ascunseră în bucătărie și intrară în local, unde vioara și armonica umpleau încăperea, cu sunetele cîntecului la modă: „La Pankrac, sus pe deal, sînt alei frumoase...”

O fată, care ședea în brațele unui tînăr blazat, cu părul lins pieptănat cu cărare, cînta cu glas răgușit: „Vorbeam și eu cu o fetiță și altul merge-acum cu ea”.

La o masă dormea, beat, un negustor de sardele. Din cînd în cînd se trezea, lovea cu pumnul în masă și bolborosea : „Nu se poate” și iar adormea. În dosul biliardului, sub oglindă, ședea alte trei fete, care strigau unui conductor de la calea ferată: „Tinere, fă-ne și nouă cînte cu un vermut”. Lîngă muzică doi inși nu se învoiau dacă o oarecare Mafka a fost sau nu ridicată de patrulă. Unul susținea că o văzuse cu ochii lui, iar celălalt pretindea că s-a dus să se culce cu un soldat, la hotelul „Vales”.

Lîngă ușă un soldat povestea unor civili cum a fost rănit în Serbia. Avea mîna bandajată și buzunarele pline cu țigări, pe care le căpătase de la dînșii. Zicea că nu mai poate să bea, iar unul dintre ei, un bătrînel chelbos, îl îmbia mereu: „Bea, bea, ostașule, cine știe dacă ne-om mai întîlni vreodată. Să poruncesc să-ți cînte ceva? Îți place *Orfanul*?”

Era cîntecul preferat al bătrînelului cu chelie și într-adevăr, după scurt timp, vioara și armonica începură să sune, în vreme ce bătrînelul, cu lacrimi în ochi, cînta cu glas tremurat: „Cînd prinse a îngăima, pe mama o chema, pe mama o chema”...

De la masa vecină se auzi: „Ia mai slăbește-ne cu asta! Du-te și te culcă. Spînzură-te de cuiul de colo. Cară-te cu orfanul dumitale!”

Și, ca o ultimă lovitură, cei de la masa vrăjmașă începură să cînte: „Despărțirea, vai, despărțirea inima mi-o frînge, inima mi-o frînge...”

— Franto! îl strigară pe ostașul rănit, după ce reușiră să-i astupe gura *Orfanului*. Lasă-i în plata Domnului, și vino să stai cu noi. Dă-i dracului și trimite încoa țigările. Altă treabă n-ai, decît să-i distrezi pe bobocii ăia?

Švejk și însoțitorii săi priveau cu interes tot ce se petrecea în jurul lor.

Pe Švejk îl năpădiră amintirile, din vremea cînd adeseori, înainte de război, venea și el pe acolo. Își aminti cum trecea în inspecție comisarul de poliție Drasner și cum prostituatele, care se temeau de el, îi făcuseră un cîntec, cu textul schimbat; cum într-un rînd, cîntau cu toatele în cor:

Cu Drasner fu să fie

Ce n-a fost niciodată :

Ciupindu-se, o fată

Îi tot scuipa-n chelie.

În clipa aceea, ca la comandă, intrase Drasner cu suita lui, vînat de mînie și fioros. Parcă ar fi tras cineva într-un stol de potîrnichi. Agenții secreți îi strînsesă pe toți grămadă. Și el, Švejk, era în gloata aceea, dar ghinionist cum e, îndrăznise să-i spună comisarului, pe cînd acesta îl soma să se legitimeze: „Aveți autorizația Direcției poliției?” Švejk își mai aduse aminte de un poet care ședea întotdeauna acolo, sub oglindă, și în hărmălaia aceea generală de la „Kuklik”, în sunetele de armonică, scria versuri și le citea prostituatelor.

Însoțitorii lui Švejk n-aveau astfel de amintiri. Pentru ei totul era nou. Le plăcea și începură să se simtă bine. Cel dintîi care își găsi mulțumirea deplină fu grăsunul, pentru că oamenii ca el, în afara optimismului, mai au și o mare înclinație spre epicureism. Lunganul luptă un răstimp cu sine însuși. Dar o dată cu scepticismul, își pierdu încetul cu încetul și cumpătarea, precum și restul de judecată ce-i mai rămăsese.

— Eu mă duc să dansez, zise el, după a cincea bere, cînd văzu perechile dansînd *slapak*⁴³.

Grăsunul se lăsă cu totul pradă plăcerilor și-i jucau ochii în cap. Lîngă el o femeie spunea anecdote pornografice.

Švejk bea. Lunganul dansă, apoi se înapoie cu dansatoarea la masă. După care cîntară, dansară și băură fără încetare, giugiulindu-și tovarășele de petrecere. Și în această atmosferă de dragoste venală, de nicotină și alcool părea că plutește vechea zicală : „După noi, potopul!”

Pe la amiază luă loc la masa lor un soldat care se oferă, pentru o bănuță, să le facă rost de un flegmon și o infecție a sîngelui. Zicea că are seringa la el și că le injectează în picior sau în mîină o doză de petrol lampant⁴⁴. Asta i-ar face să zacă cel puțin două luni la spital, iar dacă ar alimenta bine rana cu scuipat poate chiar și jumătate de an, așa că cei în drept vor fi siliți să-i scutească cu totul de militărie.

Lunganul, care își pierduse cu desăvîrșire echilibrul sufletesc, se duse cu soldatul la latrină, unde lăsă să-i administreze în picior, sub piele, o injecție cu petrol.

În amurg, Švejk propuse să-și urmeze drumul spre locuința preotului de campanie. Grăsunul, căruia i se împleticea limba în gură, îl ademenea să mai stea... Lunganul fu și el de aceeași părere, zicînd că părintele putea să mai aștepte. Lui Švejk însă nu-i mai plăcea la „Kuklik” și de aceea îi amenință că pleacă singur.

Numai așa porniră la drum, dar Švejk fu silit să le făgăduiască că vor mai face un popas undeva.

Se opriră dincolo de strada Florența, într-o mică cafenea, unde grăsunul își vîndu ceasornicul de argint, ca să se poată veseli în continuare.

De acolo, Švejk trebui să-i ducă de subsuori. Noua misiune îi dădu serios de furcă. Li se muiau mereu genunchii și mereu voiau să mai intre undeva, într-un local. Grăsunul era cît pe ce să piardă plicul destinat preotului de campanie, așa că Švejk fu silit să-l ducă el.

Švejk trebuia să le atragă mereu atenția cînd prin preajma lor trecea vreun ofițer ori vreun gradat. După eforturi și strădanii supraomenești, reuși să-i tîrască pînă la casa din strada Kralovska, unde locuia preotul de campanie.

Le puse baionetele la carabină și-i sili, dîndu-le cîteva ghionturi în coaste, să-l escorteze ei pe el și nu invers. La etajul întîi, la ușa apartamentului pe care se afla o carte de vizită : *Otto Katz, Feldkurat*, veni să le deschidă un soldat. Din odaie se auzeau glasuri și clinchete de pahare și sticle.

— Wir... melden... gehorsam... Herr... Feldkurat... *abia reuși să în-gaime lunganul, salutînd pe soldat*, ein... Paket... und ein Mann gebracht ! ⁴⁵

— Intrați, îi pofti soldatul. Unde v-ați aranjat așa de bine? Și domnul *feldkurat* e... Scuipă cu scîrbă.

⁴³ Dans popular ceh.

⁴⁴ Acesta era un mijloc destul de verificat de a ajunge la spital. Mirosul de petrol, care rămîne însă în umflătură, trădează, benzina e mai bună pentru că se volatilizează mai repede. Mai tîrziu, amatorii își injectau eter cu benzină, iar în ultima vreme au descoperit alte mijloace mai perfecționate. (n.a.)

⁴⁵ Cu respect... vă raportăm... domnule... *feldkurat*, am adus un... plic... și un ostaș! (Germ.)

Soldatul dispăru cu plicul. Așteptară mult pe coridor, pînă se deschise ușa, pe unde apăru, nu pășind, ci zburînd, preotul de campanie. Era numai în vestă și cu un trabuc în mînă.

— Va să zică, ai și sosit? se adresă el lui Švejk. Aha, ai venit însoțit? Îi... n-ai un chibrit?

— Cu respect vă raportează, domnule *feldkurat*, că nu am.

— Îi... și de ce n-ai chibrituri? Orice soldat trebuie să aibă chibrituri, ca să poată să-și aprindă țigara. Soldatul care n-are chibrituri este... Ce este?

— Este, raportează cu respect, fără chibrituri, răspunse Švejk.

— Foarte bine, este fără chibrituri și nu poate da nimănui un foc. Așadar, asta ar fi una la mînă, și acum s-o vedem și pe cealaltă. Nu-ți put cum-va picioarele, Švejkule?

— Cu respect vă raportează că nu-mi put.

— Asta ar fi deci a doua chestiune. Și acum a treia. Bei rachiu?

— Cu respect vă raportează supus că rachiu nu beau, numai rom.

— Bine! Uită-te la soldatul ăsta. Pe ăsta l-am împrumutat pentru o zi de la locotenentul Feldhuber; e ordonanța lui. Da nu bea nimic, e ab... ab... ab... stinent și de aceea are să plece cu batalionul de marș pe front. Pen... pentru că eu n-am ce face cu un astfel de om. Asta nu e ordonanță, e o vacă. Și vaca bea numai apă și rage ca un bou. Ești abstinent, se adresă el soldatului. Mă... mă... mmm-mir că n-nu... ți-e rușine, netotule. Meriți o pereche de palme.

Preotul de campanie își îndreptă apoi atenția asupra celor care îl aduseseră pe Švejk și care, tot căznindu-se să stea drepti, se clătinau, sprijinindu-se zadarnic în carabinele lor.

— Voi v-ați îm... îmbătat, zise părintele. V-ați îmbătat, în exercițiul funcțiunii, și de aceea am să pu... pun să vă în... închidă. Švejkule, ia-le puștile și du-i în bucătărie, și păzește-i, pînă vine patrula, ca să-i ducă. Am să tele... telefonez îndată la ca... ca... cazarmă.

Și astfel cuvintele lui Napoleon: „În război situația se schimbă în fiecare clipă”, își găsiră și aci cea mai deplină confirmare.

De dimineață, cei doi îl escortaseră cu baioneta la armă temîndu-se să nu le scape, pentru ca pe urmă el să fie acela care-i condusesese, trebuind pe deasupra să-i și păzească.

La început, nu-și dădură prea bine seama de această schimbare, dar după ce stătură la bucătărie și-l văzură pe Švejk la ușă, cu baioneta la armă, se dumeriră.

— Aș bea ceva, oftă micuțul optimist, în vreme ce lunganul fu din nou cuprins de o criză de scepticism și spuse că totul e o trădare mizerabilă. Apoi începu să-l acuze în gura mare pe Švejk că i-a băgat în încurcătura asta și-i reproșă că le făgăduise, chipurile, că mîine va fi spînzurat, și că acum se vede că totul n-a fost decît bătaie de joc, și cu spoveditul, și cu spînzurătoarea.

Švejk tăcea și se plimba pe dinaintea ușii.

— Ce boi am fost! strigă lunganul.

În cele din urmă, după ce ascultă toate învinuirile, Švejk declară:

— Acum vedeți și voi că milităria nu e jucărie. Eu îmi fac datoria. Și eu am intrat în beleaua asta ca și voi, dar, vorba ăluia, mie mi-a surîs norocul.

— Aș bea ceva, repeta disperat optimistul.

Lunganul se sculă și porni spre ușă, împleticindu-se.

— Hai, lasă-ne să plecăm acasă, prietene, se rugă el de Švejk. Nu fă pe nebunu cu noi!

— Pleacă de lângă mine, răspunse Švejk. Trebuie să va păzesc. Acuma nu ne cunoaștem.

În ușă se ivi chipul preotului de campanie:

— Nu știu cum se face, dar nu pot prinde legătura cu cazarma, așa că duceți-vă acasă și ți... țineți minte că în timpul serviciului nu e voie să be... beți. Marș!

Spre cinstea preotului de campanie, trebuie să spunem că nici nu telefonase la cazarmă, neavînd telefon în casă, și că vorbise într-un picior de lampă.

2

De trei zile Švejk era ordonanța la preotul de campanie Otto Katz și în acest răstimp nu-l văzuse decît o singură dată. A treia zi, veni ordonanța locotenentului Helmich, să-i comunice lui Švejk că trebuie să vie să-l ia pe părinte acasă.

Pe drum îi povesti că preotul de campanie se certase cu locotenentul, că spărsese pianina, că e beat-criță și nu vrea să plece. Că locotenentul e și el beat și l-a zvîrlit pe popă pe coridor: zace lângă ușă pe podea și moțăie.

Sosind la fața locului, Švejk îl zgîlții pe preot, iar cînd acesta începu să bolborosească și deschise ochii, Švejk salută și zise:

— Cu respect vă raportează supus, domnule *feldkurat*, că sînt aici...

— Și ce... ca... cauți aici?

— Cu respect vă raportează supus că am venit să vă iau, domnule *feldkurat*.

— Dumneata ai venit să mă iei... și unde mergem?

— Acasă la dumneavoastră, domnule *feldkurat*.

— Și de ce să mă duc acasă la mine? Ce, aici nu sînt la mine acasă?

— Cu respect vă raportează supus, domnule *feldkurat*, că vă aflați pe coridor, într-o casă străină.

— Și cum... cum... am... ajuns aci?

— Cu respect vă raportează că ați fost în vizită.

— În... în... vizită n-am... fost. Du... dumneata te... în... șeli...

Švejk îl ridică în picioare și-l propti de perete. Preotul de campanie se bălăbănea cînd într-o parte, cînd într-alta, cînd venea peste el, și în acest timp bolborosea: „Eu... cad”.

— Cad, repetă el încă o dată, rîzînd prostește. În sfîrșit, Švejk reuși să-l lipească de perete, poziție în care începu iar să moțăie.

Švejk îl trezi.

— Ce doriți? zise părintele, încercînd zadarnic să lunece pe perete în jos, ca să se așeze pe dușumea. Cine sînteți, la urma urmei?

— Cu respect vă raportează, răspunse Švejk, proptindu-l din nou de perete, că sînt ordonanța dumneavoastră, domnule *feldkurat*.

— N-am nici o ordonanță, spuse cu greu preotul de campanie, făcînd o nouă încercare de a se agăța de Švejk. Eu nu sînt *feldkurat*. Sînt un porc, adăugă el, cu sinceritatea bețivului. Dă-mi drumul, domnule, nu te cunosc.

Mica bătălie se sfîrși cu victoria absolută a lui Švejk, care folosi biruința spre a-și tirî stăpînul pe scări pînă în gang, unde preotul opuse rezistență spre a nu fi scos în stradă.

— Nu te cunosc, domnule, îi spunea într-una lui Švejk privindu-l drept în ochi, în timpul luptei. Îl cunoști pe Otto Katz? Eu sînt. Eu am fost la episcop, zbieră el, agățîndu-se de poarta gangului. Vaticanul se interesează de mine, pricepi?

Švejk lăsă la o parte convenționalul „cu respect vă raportează” și vorbi cu preotul de campanie pe un ton mai familiar:

— Dă drumul la ușă, că de nu, te ating peste bot. Mergem acasă, și basta! Gural!

Preotul își descleștă mîinile de pe ușă și se prăbuși în brațele lui Švejk.

— Bine, să mergem undeva, dar la „Suhu” nu merg, acolo sînt dator.

Švejk îl îmbrînci și-l scoase din gang, tirîndu-l apoi cu el pe trotuar, spre casă.

— Cine-i domnul ăsta? întrebă unul din trecători.

— Frate-meu, răspunse Švejk. A căpătat concediu și a venit să mă vadă și de bucurie s-a îmbătat: credea că am murit.

Preotul, care în acest timp mormăia o arie dintr-o operetă pe care nimeni n-ar fi recunoscut-o, auzind ultimele cuvinte rostite de Švejk, se îndreptă din șale, adresîndu-se trecătorilor:

— Care din voi e mort să se prezinte în termen de trei zile la comandamentul corpului, pentru ca trupul lui să poată fi prohodit.

Apoi amuți de-a binelea, dînd mereu să cadă cu nasul în trotuar, în vreme ce Švejk, ținîndu-l de subsuori, îl trăgea spre casă.

Cu capul înainte și picioarele înapoi, încurcîndu-se în ele ca o pisică deșelată, preotul mormăia în surdină: „*Dominus vobiscum... et cum spiritu tuo. Dominus vobiscum*”⁴⁶

La stația de trăsuri, Švejk propti părintele lîngă un perete și se duse să tocmească o birjă.

Unul din birjari spuse că-l cunoaște foarte bine pe domnul acesta, că l-a dus o dată și-i ajunge.

— Mi-a borît în trăsură, spuse el, fără ocol, și nici cursa nu mi-a plătit-o. L-am plimbat mai bine de două ceasuri, pînă să-și găsească locuința. Abia peste o săptămînă, după ce am fost pe la el de vreo trei ori, mi-a dat cinci coroane pentru tot pocinogul pe care mi l-a făcut.

După lungi tratative, unul din birjari se hotărî să-i ducă acasă.

Švejk se înapoie la preotul de campanie care dormea. Pălăria neagră, tare (pentru că de obicei umbla în civil) i-o luase cineva din cap și plecase cu ea.

Švejk îl trezi și cu ajutorul birjarului îl urcă în trăsură, unde părintele căzu într-o stare de apatie totală. Îl confundă pe Švejk cu colonelul Just, de

⁴⁶ „Domnul fie cu voi... și cu duhul tău” (lat.).

la Regimentul 75 infanterie, și repetă de câteva ori la rînd: „Nu te supăra, camarade, că te tutuiesc. Sînt un porc.”

La un moment dat, părea că hurducăturile birjei îl vor face să-și vină în fire. Se îndreptă din șale și începu să cînte un crîmpei dintr-un cîntec necunoscut. S-ar putea să fi fost numai o fantezie a lui.

*V-ați dus, frumoase vremi ferice!
Eram de soartă răsfățat,
Iubit și domiciliat
La Merklin lîngă Domazlice.*

Curînd însă căzu din nou într-o stare de apatie totală și, întorcîndu-se către Švejk, îi zise, făcîndu-i cu ochiul:

— Ei, cum o mai duceți astăzi, stimată doamnă? Plecați undeva în vi-legiatură? întrebă din nou, după o scurtă pauză; și, văzînd toate dublu, întrebă: Aveți un băiat așa de mare? și-l arată cu degetul pe Švejk.

— Stai jos! se răsti la el Švejk, cînd părintele voi să se cațere pe capră. Te-nvăț eu să fii om de treabă!

Preotul amuți, privind în juru-i cu ochișori de godac, fără să-și dea seama ce-i cu el.

De altfel, nu-și mai dădea seama de nimic și, adresîndu-se lui Švejk, îi spuse neliștit:

— Doamnă, dați-mi vă rog clasa întîi. Apoi încercă să-și lase pantalonii în jos.

— Încheie-te imediat, porcule! zbieră la el Švejk. Toți birjarii te cunosc! Nu-i destul c-ai borît o dată, ce mai vrei să faci? Crezi că iar ai să rămîi dator ca data trecută?

Preotul își sprijini melancolic capul în palme și începu să cînte : „Nu mă mai iubește nimeni...” Lăsa baltă însă cîntecul și începu : „*Entschuldigen Sie, lieber Kamerad, Sie sind ein Trottel, ich kann singen was ich will*”⁴⁷.

Voia de bună seamă să fredoneze ceva, dar, în loc de fluierat, din gura lui izbucni un „prrr” atît de puternic, că opri trăsura în loc.

Cînd, la îndemnul lui Švejk, porniră din nou la drum, preotul încercă să-și aprindă țigareta.

— Nu arde, constată el disperat, după ce stricase o cutie de chibrituri, dumneata îmi suflă în chibrit.

Își pierdu însă pe moment firul gîndurilor și începu să rîdă cu hohote:

— Asta-i bună, sîntem singuri în tramvai, nu-i așa domnule coleg? și începu să se scotocească prin buzunare. Mi-am pierdut biletul, țipă el. Opriți, trebuie găsit biletul.

Resemnat, făcu un semn cu mîna:

— N-au decît, să meargă mai departe...

După asta bolborosi: „În cazurile cele mai frecvente... Da, e în ordine... În toate cazurile... Dumneata te înșeli... Etajul al doilea?... Asta-i o scuză... Nu e vorba de mine, ci de dumneavoastră, stimată doamnă... Socoteala... Am de plată o cafea neagră...”

⁴⁷ Scuză-mă, scumpe camarad, ești un tîmpit, și pot să cînt ce mă taie capul (germ.).

Începu ca prin vis să se certe cu un dușman imaginar, care îi contesta dreptul de a sta în restaurant lângă fereastră. Apoi confundă birja cu trenul și, plecându-se în afară, strigă în stradă în germană și în cehă: „Nimburg, schimbăți trenul!”

Švejk îl trase spre el, și părintele uită de tren și începu să imite tot felul de glasuri de animale. Se opri mai mult la cocoș și cucurigul lui răsună din birjă ca un semnal al victoriei.

O bună parte din timp fu foarte activ, agitat, și încercă să sară din trăsură, adresându-se oamenilor care treceau prin preajmă cu epitetul „haimana”. Apoi aruncă batista în stradă și țipă la birjar să oprească trăsura, că și-a pierdut bagajele. După aceea începu să istorisească: „La Budejovice a fost odată un toboșar... S-a însurat... Peste un an a murit... Se porni pe rîs. Frumoasă anecdotă, nu-i așa?”

În tot timpul ăsta, Švejk avu o atitudine foarte severă față de el.

La nenumăratele încercări ale părintelui de a face cîte o boroboacă ca, de pildă, să se arunce din trăsură, ori să rupă scaunul, Švejk îi îndesă cîțiva ghionți sub coaste, pe care părintele îi încasă cu mult calm.

O singură dată încercă să se răzvrătească și să sară din trăsură, zicînd că nu vrea să meargă mai departe, că știe el că în loc de Budejovice călătoresc spre Podmokly. Dar într-o clipă Švejk potoli această revoltă și-l sili pe preot să revină în poziția inițială, pe scaun, avînd totodată grija ca nu cumva să adoarmă. Dintre expresiile pe care le folosea, cea mai aleasă era: „Nu dormi, scîrnăviel!”

Apoi preotul fu cuprins subit de o criză de melancolie, îl podidiră lacrimile și-l întrebă pe Švejk dacă avea mamă.

— Eu, oameni buni, sînt singur pe lumea asta, țipă el din trăsură. Fie-vă milă de mine!

— Nu mă face de rușine, îi atrase atenția Švejk. Potolește-te; o să spună toată lumea că te-ai cherchelit.

— Eu n-am băut nimic, camarade, răspunse părintele. Nu-s beat, sînt treaz...

*Deodată însă se ridică în picioare și salută: Ich melde gehorsam, Herr Oberst, ich bin besoffen*⁴⁸.

— Sînt un porc, repetă el de zece ori în șir, cu sinceră deznădejde.

Și, adresîndu-se lui Švejk, se rugă și se milogi cu încăpăținare:

— Aruncă-mă din automobil. De ce mă duci cu dumneata?

Se așeză din nou și mormăi:

— În jurul lunii se formează cercuri... Dumneata, domnule căpitan, crezi în nemurirea sufletului? Un cal poate ajunge în cer?

Izbucni apoi într-un rîs zgomotos, dar peste puțin timp se întristă și, privindu-l pe Švejk, zise apatic:

— Nu vă supărați, domnule, parcă v-am mai văzut eu pe undeva! N-ați fost cumva la Viena? Mi-aduc aminte de dumneavoastră, de la seminar.

Un timp se amuză, declamînd versuri latinești : „Aurea prima sata est, aetas, quae vindice nullo”... ⁴⁹

⁴⁸ Cu respect raportează, domnule colonel, că sînt beat. (germ.)

⁴⁹ Mai înții a fost epoca de aur, care, neavînd nevoie de judecător... (primul vers din *Metamorfozele* lui Ovidiu)

— Mai departe nu știu, zise el. Aruncați-mă, vă rog! De ce nu vreți să mă aruncați? Nu mi se întâmplă nimic. Vreau să cad în nas, declară el cu hotărîre. Domnule, continuă el cu glas rugător, scumpe prietene, trage-mi o palmă.

— Una sau mai multe? întrebă Švejk.

— Două.

— Poftim...

Preotul de campanie numără cu glas tare palmele pe care le căpătă, făcînd în același timp o mutră fericită.

— Asta face foarte bine la stomac, zise el. Ajută digestia. Mai trage-mi una și peste bot. Mulțumesc din inimă, strigă el, după ce Švejk îi satisfăcuse foarte prompt dorința, sînt mulțumit. Rupeți-mi, vă rog, vesta.

Manifesta dorințele cele mai diferite. Îl rugă pe Švejk să-i răsucească un picior, să-l sugrume o clipă, să-i taie unghiile, să-i scoată dinții din față.

Avea dorințe de martir, cerînd lui Švejk să-i taie capul, să-l bage într-un sac și să-l arunce în Vltava.

— Mie mi-ar sta de minune steluțele în jurul capului, spuse el cu entuziasm. Mi-ar trebui vreo zece.

Începu apoi să vorbească despre concursurile hipice de la care trecu repede la balet, fără să insiste însă prea mult.

— Dansezi ceardaș? îl întrebă pe Švejk. Cunoști dansul ursului? Uite așa...

Vru să sară în sus și căzu peste Švejk, care începu să-l boxeze, așezîndu-l înapoi pe canapea.

— Vreau ceva, strigă preotul de campanie, dar nici eu nu știu ce. Dumneata nu știi ce vreau? și lăsa capul în jos, într-o resemnare totală.

— Ce-mi pasă mie ce vreau, zise grav. Și nici dumitale, domnule, n-are ce să-ți pese. Nu te cunosc. Cum îndrăznești să mă fixezi? Știi să lupți cu spada?

O clipă se arătă mai agresiv și încercă să-l doboare pe Švejk de pe scaun.

Apoi, după ce Švejk îl liniști, făcîndu-l, fără sfială, să-i cunoască superioritatea fizică, preotul întrebă:

— În ce zi sîntem astăzi, luni sau vineri?

Era curios să mai afle dacă erau în decembrie sau în iunie și vădi un deosebit talent de a pune întrebările cele mai variate:

— Sînteți căsătorit? Vă place să mîncăți gorgonzola? Ați avut ploșnițe acasă? O duceți bine? Ciinele dumitale a avut rapăn?

Mai tîrziu deveni și mai comunicativ, mărturisind că a rămas dator pentru cizmele de călărie, pentru cravașă și pentru șa, că în urmă cu trei ani a avut blenoragie și s-a tratat cu hipermanganat.

— Pentru altceva nu era vreme, nici vorbă, zise el rîgîind. S-ar putea să vi se pară destul de amar. Dar spune și dumneata, ce să fac, îi? Trebuie să mă ierți și dumneata. Autoterme, continuă el, uitînd despre ce vorbise cu o clipă înainte, se numesc vasele care mențin băuturile și mîncărurile la temperatura inițială. Ce părere ai, domnule coleg, care joc e mai cinstit: ferbel sau douăzeci și unu?

— Zău, te-am mai văzut eu undeva, strigă, încercînd să-l îmbrățișeze pe Švejk și să-l sărute cu buzele pline de bale. Am învățat la aceeași școală! Bunul meu prieten, rosti duios, mîngîindu-și piciorul, ce mare te-ai făcut de cînd nu te-am văzut! Bucuria că te văd răscumpără orice suferință.

Deveni poetic și începu să vorbească despre reîntoarcerea la lumina soarelui a fețelor fericite și a inimilor fierbinți.

Apoi îngenunche, începu să cînte *Ave Maria*, iar după aceea să rîdă în gura mare.

Cînd ajunseră în fața locuinței lui, nu izbutiră să-l dea jos din trăsură.

— N-am ajuns încă la destinație! striga el. Ajutor! Vor să mă răpească! Eu vreau să călătoresc mai departe!

Fu smuls din trăsură, în adevăratul înțeles al cuvîntului, ca o midie fiartă din scoica ei. În primul moment, părea că-l vor rupe în două, așa își agățase picioarele de dosul scaunului.

Rise însă cu hohote, declarînd că i-a păcălit:

— Mă rupeți, domnilor!

Fu tîrît apoi prin gang, pe scară în sus, spre locuința lui și acolo azvîrlit pe canapea, ca un balot. Declară că el nu plătește cursa de automobil pe care nu o comandase și trecu mai bine de un sfert de ceas pînă să se lămurească că era vorba de o birjă.

Dar de acord nu se declară în nici un chip, pretinzînd că el nu călătorește decît cu cupeul.

— Vreți să mă înșelați, continuă să se apere preotul, făcînd cu înțeles din ochi lui Švejk și birjarului. Noi am venit pe jos.

Și deodată, într-un acces de mărinimie, aruncă birjarului punga:

— Ia tot. *Ich kann bezahlen*.⁵⁰ La mine nu contează creșterii.

Mai corect ar fi fost însă să spună că la el nu contează treizeci și șase de creșteri, adică exact cîți avea în pungă. Noroc că birjarul îl supuse unei percheziții amănunțite, amintindu-i în același timp de cîteva perechi de palme.

— N-ai decît să mi le tragi, răspunse părintele. Ce, crezi că nu le-aș suporta? Suport și cinci de la unu ca tine!

În vesta preotului birjarul găsi o piesă de cinci coroane. Plecă, blestemîndu-și soarta și pe preot, că l-a făcut să-și piardă o groază de timp și i-a stricat socotelile.

Otto Katz adormi greu, frămîntat de tot soiul de planuri. Voia să întreprindă cîte și mai cîte, să cînte la pian, să ia lecții de dans și să-și prăjească pește.

După asta i-o făgădui lui Švejk pe soră-sa, pe care n-o avea. Îsși exprimă de asemenea dorința de a fi transportat în pat și, în cele din urmă, ațipi declarînd că nu-i decît un porc.

⁵⁰ Eu pot să plătesc (germ.).

A doua zi dimineața, cînd Švejk intră în odaia preotului, îl găsi lungit pe divan, frămîntîndu-și creierul să deslușească cine și cum l-a udat în asemenea hal, încît să i se lipească pantalonii de canapeaua de piele.

— Cu respect raportez, domnule *feldkurat*, zise Švejk, că azi noapte v-ați...

În cîteva cuvinte îl lămuri că se înșală dacă își închipuie că a fost udat. Preotul își simțea capul greu, ca de plumb, și era prost dispus.

— Nu-mi amintesc, zise el, cum de am ajuns din pat pe canapea.

Nici n-ați fost în pat; cum am sosit v-am așezat pe canapea ; de acolo nu v-am mai putut clinti.

— Și ce boroboațe am făcut, dac-am făcut? Nu care cumva m-am îmbătat?

— Criță, răspunse Švejk. Beat turtă, domnule *feldkurat*. aiurați. Socot că v-ar face bine dacă v-ați primeni și v-ați spăla.

— Mă simt ca după o chelfăneală zdravănă, se vaită preotul, și mi-e sete. Nu cumva m-am băut ieri?

— N-ați ajuns pînă acolo, domnule *feldkurat*. Setea de azi urmează pe cea de ieri. De asta nu scapă omul așa de ușor. Eu am cunoscut un tîmplar care s-a îmbătat pentru întîia oară în 1910, în seara de Anul Nou, și a doua zi, la întîii ianuarie, i-a fost așa de sete și atît de rău, încît și-a cumpărat o scrumbie și s-a pus din nou pe băut și așa o ține într-una, de patru ani, în fiecare zi, fără ca nimeni să-l poată ajuta, căci de cu sîmbătă își cumpără o scrumbie pentru toată săptămîna. Asta-i așa, ca un fel de morișcă, cum zicea un bătrîn sergent-major din regimentul 91.

Preotul era mahmur și deprimat. Dacă cineva ar fi stat să-l asculte ar fi putut fără doar și poate să creadă că se află la conferințele doctorului Alexandr Batek: „Să declarăm război, pe viață și pe moarte, demonului alcoolului, care ne ucide cei mai buni bărbați” și că este un cititor al lucrării *O sută de scînteii etice*.

E drept că le mai modifica el, pe ici pe colo.

— Dacă omul ar bea cel puțin niște băuturi mai acătării, zicea el, cum sînt: aracul, maraschino, coniacul; da eu am băut *borovicka*⁵¹. Mă mir că pot bea așa ceva. Are un gust scîrbos. Dacă ar fi fost cel puțin *griotka*⁵². Oamenii născocesc fel de fel de porcării și le beau ca apa. *Borovicka* asta nu e nici măcar gustoasă, n-are nici culoare și te arde pe gît. Și dacă ar fi măcar veritabilă, ienupăr distilat, cum am băut eu odată în Moravia. Dar poșirca de aseară era făcută dintr-un fel de spirt de surcele și ulei. Uite cum am răgușit. Ce mai tura-vura, rachiul e otravă, hotări el. Altceva-i o băutură naturală. Nu-i făcută la fabrică, negustorește, de ovrei. Așa-i și cu romul. Rar găsești rom bun. Dacă aș avea acum un rachiu de nuci veritabil, oftă el după o scurtă pauză, mi-ar drege stomacul. Cum are căpitanul Snabl, la Bruska.

Începu să scotocească prin buzunare și să caute prin pungă.

Toată averea mea e de treizeci și șase de creițari. Ce-ar fi dacă aș vinde canapeaua — hai, ce zici? Crezi c-ar cumpăra-o cineva? Proprietarului îi spun că am împrumutat-o, sau că ne-a furat-o cineva. Nu, canapeaua o păstrează. Te trimit mai bine la domnul căpitan Snabl, să-ți împrumute o sută de

⁵¹ Rachiul de ienupăr.

⁵² Vișinată.

coroane. A cîștigat alaltăieri la cărți. Dacă nu faci nimic acolo, te duci la Vrsovice, la cazarmă, și încerci cu locotenentul Mahler. Dacă nu izbutești nici acolo, te duci la Hradcany, la căpitanul Fiser. Țuia îi spui că am băut banii cu care trebuia să plătesc nutrețul calului. Și dacă nici acolo n-o nime-rești, amanetăm pianul, fie ce-o fi. Am să-ți scriu pentru fiecare cîteva rînduri. Să nu te dai bătut. Spune-le că am nevoie, că sînt pe drojdie.. Scornește ce te taie capul, dar să nu te întorci cu mîinile goale, că te trimit pe front. Întreabă-l pe căpitanul Snabl de unde ia rachiul acela de nuci și cum-pără-mi două sticle.

Švejk își îndeplini de minune misiunea. Sinceritatea naivă și figura lui cinstită avură darul să inspire încredere, lăsînd impresia că ceea ce spune el e numai adevărul adevărat, așa că toți îl crezură pe cuvînt.

Švejk găsi că e mai nimerit să nu vorbească nici căpitanului Snabl, nici căpitanului Fiser și nici locotenentului Mahler despre plata nutrețului pentru cal, ci să-și întemeieze rugămintea, declarînd că preotul de campanie era obligat să plătească o pensie alimentară. Și așa căpătă bani peste tot.

Se întoarse din expediție, acoperit de glorie și fluturînd cele trei sute de coroane primite. Preotul de campanie, care între timp se spălase și se schimbase, rămase uimit foarte.

— I-am luat o dată, lămuri Švejk, ca să nu fim siliți, mîine, poimîine, să alergăm iar după bani. A mers destul de ușor, numai în fața căpitanului Snabl a trebuit să cad în genunchi. Țta-i mare javră. Cum i-am spus că avem de plătit pensie alimentară...

— Pensie alimentară? repetă părintele îngrozit.

— Da, pensie alimentară, domnule *feldkurat*, despăgubire fetelor. Mi-ați spus să scornesc ce m-o tăia capul și altceva nu mi-a trecut prin scăfirle. La noi acasă, un cizmar a plătit pensie alimentară la cinci fete o dată și era disperat săracu; s-a împrumutat cu bani pentru asta și toată lumea l-a crezut. Era într-o situație îngrozitoare. M-au întrebat de ce fel de fată e vorba, și eu le-am spus că e foarte frumoasă, că n-are nici cincisprezece ani. Mi-au cerut și adresa ei.

— Tii, ce pocinog mi-ai făcut, Švejkule! oftă preotul, învîrtindu-se nervos prin odaie. Altă boroboată! urmă el, apucîndu-se cu mîinile de cap. Ah, și cum mă doare capul!

— Le-am dat adresa unei baba surde de pe strada noastră, îl lămuri Švejk. Voiam să execut întocmai ordinul, pentru că ordinul e ordin. Nu m-am dat bătut... trebuia să scornesc ceva. Și voiam să vă mai spun că pe coridor așteaptă oamenii pentru pian. I-am chemat să-l ducă la casa de amanet, domnule *feldkurat*. Nu-i nici o pagubă dacă scoatem pianul din casă. O să fie mai mult loc și o să avem mai mulți bani puși deoparte. O s-avem li-niște cîteva zile. Și dacă o întreba domnul proprietar ce vrem să facem cu pianul, îi spun eu că s-au rupt sîrmele și l-am trimis la fabrică, să-l dreagă. Portăresei i-am și spus-o, ca să nu se mire cînd l-om încărca. Am găsit și un cumpărător pentru canapea. E un cunoscut de-al meu, negustor de mobilă veche. Mi-a spus că vine după-prînz. Astăzi canapelele de piele se plătesc bine.

— Altă boroboată n-ai mai făcut, Švejk? întrebă preotul ținîndu-se mereu cu mîinile de cap și luînd o înfățișare de om ajuns la disperare.

— Cu respect vă raportează, domnule *feldkurat*, că am adus în loc de două sticle cu rachiu de nuci, din cel care cumpără domnul căpitan Snabl, cinci sticle, ca să fie nițică provizie și să avem ce bea. Pot să mă duc cu pianul ăsta înainte de a închide casa de amanet?

Preotul făcu un gest disperat cu mîna, și peste puțin, pianul fu urcat în camion.

Cînd se întoarse de la casa de amanet, Švejk îl găsi pe preot așezat în fața unei sticle desfundate de rachiu de nuci și blestemînd că la prînz i se servise un șnițel care nu era destul de bine prăjit.

Părintele se îmbătase iar. Îi declară lui Švejk că de a doua zi va începe o viață nouă.

Băutorul de alcool, zicea el, e un materialist vulgar, dar omul trebuie să ducă mai ales o viață spirituală.

Filozofă cam vreo jumătate de ceas. Cînd desfundă a treia sticlă, veni negustorul de mobilă veche și preotul îi vîndu canapeaua pe o nimica toată, poftindu-l să ia loc să mai schimbe o vorbă. Se făcu foc cînd negustorul se scuză că se duce să mai cumpere și o măsuță de noapte.

— Păcat că n-am eu una, se tîngui preotul, dar de, omul nu se gîndește la toate.

După plecarea negustorului de mobilă veche, preotul se așeză la tacla-le cu Švejk, cu care mai goli o sticlă. O bună parte a convorbirii lor fu consacrată părerilor personale ale părintelui despre femei și jocul de cărți.

Stătură de vorbă multă vreme. Amurgul îl surprinse în aceeași conversație amicală.

Noaptea însă lucrurile luară altă întorsătură. Preotul reveni la starea în care se aflase în ajun, îl confundă pe Švejk cu altcineva și-i zicea: „Te rog, nu se poate, nu pleca, îți mai aduci aminte de cadetul ăla cu părul roșu?”

Această idilă dură pînă în momentul în care Švejk îl luă scurt:

— Gata, m-am săturat. Acu, bagă-te în pat și dormi! Ai înțeles?

— Mă bag, drăguțule, mă bag... se poate?... cum să nu mă bag! biigui preotul. Îți amintești cînd mergeam împreună, în clasa a cincea, și-ți făceam temele la limba greacă? Aveți o vilă la Zbraslav. Și puteți să călătoriți cu vaporul pe Vltava. Știți ce e aia Vltava?

Švejk îl sili să-și scoată cizmele și să se dezbrace. Preotul se supuse, protestînd, în fața unor persoane imaginare.

— Vedeți, domnilor, se adresa el dulapului și ficusului, cum se poartă cu mine rudele mele? Nu vreau să știu de rude, hotărî el deodată, întinzîndu-se în pat. Nu vreau să știu de ele, chiar dacă s-ar uni cerul și pămîntul împotriva mea!

În curînd odaia răsună de sforăitul sfîntiei-sale.

Între timp Švejk făcu o vizită la el acasă, la bătrîna lui îngrijitoare madam Mullerova. Din păcate nu o găsi acasă decît pe vara doamnei Mullerova, care îl înștiință plîngînd că madam Mullerova fusese arestată chiar în seara în care plecase el la militarie. Bătrîna fusese judecată de tribunalele militare

și, neputîndu-se dovedi nimic împotriva ei, fusese internată în lagărul de concentrare de la Steinhof, de unde trimisese chiar o carte poștală.

Švejk luă această relicvă de familie și citi:

„Dragă Aninka! O ducem foarte bine aci, sîntem cu toții sănătoși. Vecina mea de pat mine, are. Încolo toate bune. Mîncare avem destulă, și strîngem cartofi pentru supă. Am auzit că domnul Švejk a murit, cată dar de află unde zace, ca după război să-i putem împrajmii mormîntul. Am uitat să-ți spun că în pod, în colțul întunecos, într-o lădiță, era un cățeluș mic, un pui de șoricar. Au trecut însă atîtea săptămîni de cînd nu i s-a dat nimic de mîncare, de atunci de cînd au venit să mă ridice pentru. Cred că acum e prea tîrziu și că bietul cățeluș o fi și el în Domnului.”

Și peste întreaga scrisoare stampila trandafirie : „Zensuriert K.u.K. Konzentrationslager Steinbof”.⁵³

— Într-adevăr, cățelușul era mort, glăsui printre sughițuri verișoara doamnei Mullerova. Și casa dumitale e de nerecunoscut. Am chiriașe niște croitorese. Și-au făcut salon de croitorie în odaia dumitale. Unde te-ntorci, numai jurnalle de modă pe pereți și flori la ferestre.

Verișoara doamnei Mullerova era neliniștită.

Printre sughițuri și văicăreli își mărturisii în cele din urmă teama că Švejk fugise din armată și vrea s-o amărască, nenorocind-o și pe ea. Pînă la urmă, ajunse să-i vorbească ca unui aventurier.

— Bună glumă, n-am ce zice, făcu Švejk. Ei bine, află, madam Kejrova, că ai toată dreptatea, am dezertat. Ca să scap a trebuit să ucid cincisprezece vagmiștri și plutonieri majori. Dar nu cumva să spuneți cui-va...

Și Švejk își părăsi inospitaliera-i locuință, adăugînd:

— Madam Kejrova, am cîteva gulere și plastroane la spălătorie, scoate-mi-le ca să am cu ce mă îmbrăca civil cînd m-oi întoarce din armată. Mai aveți grijă să nu-mi mănînce moliile hainele din dulap. Iar domnișoarele care dorm în patul meu prezintă-le complimente din parte-mi.

După asta, Švejk se duse la „Potirul”. Cînd îl văzu, doamna Palivcova declară că nu-i dă de băut, încredințată fiind că fugise din armată.

— Bărbatul meu, începu ea vechea poveste, era atît de prevăzător și cu toate astea l-au arestat și stă închis, fără nici o vină. Și oameni ca ăștia umblă slobozi prin lume, fug din armată... Noi sîntem mai cu băgare de seamă decît dumneata, își încheie ea disertația, și cu toate astea suferim. Nu oricine are norocul dumitale.

La această convorbire asistă și un om în vîrstă, un lăcătuș de la Smichov, care se apropie de Švejk spunîndu-i :

— Domnule, fii te rog bun și așteaptă-mă afară; trebuie să vorbesc cu dumneata.

În stradă se înțelese cu Švejk, pe care și el, după cîte auzise de la circiumăreasa Palivcova, îl credea dezertor.

Îi destăinui că are un fecior, care a fugit din armată și se află la bunică-sa, la Jasenna, lîngă Josefov.

Fără să țină seama de faptul că Švejk îl asigura că nu e dezertor, îi strecură în mînă o monedă de zece coroane.

⁵³ Cenzurat Lagărul de concentrare chezaro-crăiesc Steinhof (germ.).

— Țasta-i un prim-ajutor, zise el, trăgându-l la vinăria după colț. Eu te înțeleg, de mine nu trebuie să-ți fie teamă!

Švejk reveni noaptea târziu la preotul de campanie, care nu se întoarse încă acasă.

Sfinția-sa sosi abia spre ziuă, îl trezi pe Švejk și-i spuse:

— Mîine mergem să ținem sfința slujbă la garnizoană. Fă cafea cu rom. Sau mai bine fierbe un grog.

XI - Švejk se duce cu feldkuratul Otto Katz să officieze slujba religioasă de campanie

1

PREGĂTIRILE DE MASACRARE A OAMENILOR S-AU FĂCUT TOTDEAUNA ÎN NUMELE LUI DUMNEZEU, SAU AL UNEI FIINȚE PRESUPUSE SUPERIOARE, PE CARE A SCORNIT-OMENIREA ÎN FANTEZIA EI CREATOARE.

Vechii fenicieni officiau un serviciu divin înainte de a tăia gîtul unui prizonier, cu aceeași solemnitate cu care generațiile mai noi, cu cîteva mii de ani mai târziu, aveau să-l officieze înainte de a porni la război, pentru a-și trece dușmanul prin foc și sabie.

Canibalii din Guineea și Polinezia, înainte de a-și mîncă într-un cadru solemn prizonierii, sau oamenii nefolositori, cum sînt misionarii, călătorii, agenții diferitelor firme comerciale, sau simplii curioși, aduc mai întîi jertfe zeilor lor, oficiînd cele mai variate ritualuri religioase. Dat fiind însă că la ei n-a pătruns încă portul odăjdiilor, își împodobesc șoldurile cu cununi confecționate din penele pestrițe ale păsărilor pădurii.

Sfînta inchiziție, înainte de a-și arde victimele, oficia cea mai solemnă slujbă religioasă, sfînta liturghie, cu cîntări.

La execuțiile răufăcătorilor nu lipsesc niciodată preoții, stingherind delicvenții cu prezența lor.

În prusia, sărmanul condamnat era condus la secure de pastor, în Austria preotul catolic îl însoțea la ștreang, în Franța la ghilotină, în America tot preotul îl așază pe scaunul electric, în Spania pe fotoliul pe care era sugrumat cu un aparat ingenios, iar în Rusia, revoluționarii erau duși la moarte de un popă bărbos ș.a.m.d.

Și peste tot aveau față de cel năpăstuit o atitudine, de parcă ar fi voit să spună: „Ție îți taie numai capul, te spînzură, te sugrumă, ori bagă în tine 15 000 volți, dar cît am eu de suferit!”

Marele măcel al războiului mondial nu putea nici el să înceapă fără o binecuvîntare bisericească. Preoții militari, din toate armatele, se rugau și officiau slujbe pentru victoria părții a cărei pîine o mîncău.

La execuțiile soldaților răzvrățiți preotul era totdeauna prezent. La execuțiile legionarilor cehi⁵⁴ de asemeni preotul n-a lipsit niciodată.

Nimic nu s-a schimbat din vremea cînd tîlharul Vojtech poreclit „sfîntul”, a pornit, cu paloșul într-o mîină și cu crucea în cealaltă, să nimească pe slavii din Baltica.

În întreaga Europă oamenii mergeau ca vitele la abator, spre care, în afara măcelarilor-împărați, regi, președinți și alți potentăți și voievozi, erau

⁵⁴ Membri ai legiunilor cehe care au luptat împotriva austrieilor.

conduși și de preoții de toate credințele care le dădeau binecuvîntarea și îi puneau să jure fals că vor lupta pe uscat, în aer și pe mare etc.

Slujbele religioase din armată se oficiau de două ori: prima dată înaintea plecării detașamentelor spre a-și ocupa pozițiile pe front și a doua oară în imediata apropiere a frontului, în preajma dezlănțuirii măcelurilor.

Îmi amintesc cum o dată, în timpul unei astfel de slujbe, un aeroplan inamic a aruncat asupra noastră o bombă, care a căzut chiar pe altarul de campanie, nemailăsînd din preotul militar decît niște zdrențe sîngerînde.

După această întîmplare, ziarele au scris despre el ca despre un martir, în vreme ce avioanele noastre îi făcură o manifestație asemănătoare preotului din tabăra adversă.

Noi am făcut mare haz pe chestia asta și pe crucea provizorie, sub care erau îngropate rămășițele preotului de campanie, apăru peste noapte următoarea inscripție funerară :

*„Ce m-aștepta pe mine,
Te-ajunse și pe tine.
Cerule, ce l-ai făgădui mereu,
Căzu acum pe capul tău.
Și unde-ai cîntat osanale,
Zac ciolanele tale.”*

2

Švejk prepară un grog teribil, care întrecea chiar și grogurile vechilor mateloți. Pînă și piraii din secolul al optsprezecelea ar fi fost mulțumiți bînd din acest grog.

Preotul de campanie Otto Katz era entuziasmat.

— Unde ai învățat să faci minunăția asta? întrebă el.

— Cu ani în urmă, pe cînd hoinăream prin lume, răspunse Švejk, la Bremen, de la un marinar depravat, care spunea că grogul trebuie să fie așa de tare, încît cel ce l-a băut, de cade cumva în mare, să poată trece înot Canalul Mîneicii. După un grog slab te-neci ca un cățeluș.

— După grogul ăsta, Švejkule, o să meargă slujba strună, fu de părere preotul, și mă gîndesc să rostesc și cîteva cuvinte de rămas bun. Slujba, în fața întregii trupe, nu e glumă, ca slujba de la arestul comendurii sau ca predica pentru derbedeii de acolo. Aici trebuie să fii într-adevăr cu mintea trează. Altar de campanie avem. E demontabil, ediție de buzunar. Maica ta Cristoase, Švejkule! strigă el deodată, apucîndu-se de cap. Ce dobitoci sîntem! Știi unde am ascuns altarul demontabil? În canapeaua pe care am vîndut-o.

— Nenorocire, domnule *feldkurat*, zise Švejk. Îl cunosc eu pe negustorul de mobilă veche, ce-i drept, dar alaltăieri m-am întîlnit cu nevasta lui: e arestat din pricina unui dulap de furat, iar canapeaua noastră e la un învățător de la Vrsovice. Mare dandana cu altarul ăsta! Cel mai bine ar fi să bem grogul și să pornim în căutarea lui, pentru că, dacă nu mă înșel, fără altar de campanie nu se poate ține slujba.

— Adevărat, numai altarul ne mai lipsește, zise preotul îngîndurat, încolo totul e pregătit pe cîmpul de exerciții. Tîmplarii au și construit podiu-

mul. Chivotul ni-l împrumută de la Brevnov. Potirul... ar trebui să-l am pe al meu, dar unde o fi...

Căzu pe gânduri : „Să zicem că l-am pierdut... Luăm cupa locotenentului Wittinger, de la regimentul 75. Cîndva, cu ani în urmă, a alergat la un concurs și a cîștigat-o pentru clubul «Sport-Favorit»! E un bun alergător. A făcut patruzeci kilometri, Viena-Modling, într-o oră și patruzeci și opt de minute, cel puțin așa se laudă mereu. M-am înțeles încă de ieri cu el. Ce dobitoac sînt că las toate pînă în ultimul moment! De ce, blegul de mine, nu m-am uitat în canapea?”

Sub influența grogului preparat după rețeta marinarului depravat din Bremen, începu să se ocărăască singur, aplicîndu-și cele mai variate nume de animale.

— E timpul să mergem să căutăm altarul de campanie, îl îndemnă Švejk, că s-a luminat de ziuă. Să-mi pun numai uniforma și să mai beau un grog.

În sfîrșit, porniră. În drum spre nevasta negustorului de mobilă veche, preotul de campanie îi spuse lui Švejk că în ajun cîștigase mulți bani la „binecuvîntarea Domnului” și că, dacă va ieși bine și cu slujba din ziua aceea, va putea să răscumpere pianul de la casa de amanet.

Era ceva asemănător cu făgăduielile de jertfă ale păgînilor.

De la nevasta negustorului, trezită din somn, aflară adresa învățătorului de la Vrsovice, noul proprietar al canapelei. Preotul de campanie fu foarte galant. O ciupi de obraji și o gîdilă sub bărbie.

O porniră spre Vrsovice pe jos, sfinția-sa simțind nevoia să se plimbe la aer curat, ca să-și mai primenească gîndurile.

La Vrsovice, în casa învățătorului — un domn în vîrstă și evlavios — îi așteptă o surpriză neplăcută. Găsind altarul de campanie în canapea, bătrînul, incredințat că întîmplarea era un semn dumnezeiesc, îl dăruise bisericii din Vrsovice, pentru sacristie, luîndu-și libertatea de a scrie pe dosul altarului următoarele „*Dăruit întru cînstirea și lauda Domnului, de domnul Karalik, învățător pensionar, în anul Domnului 1914*”. Surprins în izmene, învățătorul se simțea foarte stingherit.

Din convorbirea avută cu el, reieșea că atribuisese descoperirii sale însemnătatea unei minuni și porunci dumnezeiești. Cînd cumpărase canapeaua, un glas lăuntric i-ar fi spus: „Uită-te și vezi ce e în lada acestui divan”. Mai văzuse, zicea, în vis un înger, care i-a poruncit ritos: „Deschide lada canapelei!” Și el a ascultat porunca.

Cînd a văzut înăuntru altarul în miniatură, demontabil-pliant, cu un loc anume pentru tabernacol, a înghenuncheat în fața canapelei și s-a rugat fierbinte, aducînd laudă Domnului, a socotit apoi drept o poruncă cerească să împodobească cu el biserica de la Vrsovice.

— Păi, nu prea ați făcut bine, zise preotul de campanie. De vreme ce obiectul nu vă aparține, trebuia să-l predați poliției, nu unei afurisite de sacristii.

— Minunea asta vă poate crea neplăceri, interveni și Švejk. Dumneata ai cumpărat o canapea și nu un altar, care e trecut în inventarul armatei. Porunca asta cerească poate să vă coste scump. Nu trebuia să dați nimic îngerilor. Un țaran de la Zhor a dezgropat și el cu plugul pe ogorul lui un po-

tir, provenit din jefuirea unei sfinte biserici, și ascuns acolo, pentru vremuri mai bune, cînd furtul va fi dat uitării. Și el a crezut că e vorba de o poruncă cerească, și în loc să topească potirul s-a dus cu el la preot, zicînd că vrea să-l dăruiască bisericii. Domnul părinte și-a zis că țăranul avea muștrări de cuget și trimise după primar. Primarul a chemat jandarmii, iar țăranul nevinovat a fost osîndit pentru furt de obiecte sfinte, deoarece îndruga mereu ceva despre o minune. Încercînd să se apere, a început să vorbească de un înger, ba a mai amestecat-o în daravă asta și pe Maica Domnului, și pînă la urmă s-a ales cu zece ani de pușcărie. Cel mai bine ați face să mergeți cu noi la preot, ca să ne dea înapoi bunul armatei. Altarul de campanie nu-i o pisică sau o pereche de ciorapi, pe care le puteți dăruia cui poftiți.

Bătrînul tremura din tot trupul și, în timp ce se îmbrăca, îi clănțăneau dinții.

— Credeți-mă că eu n-am avut și n-am urmărit nici un gînd rău. Am socotit că în urma acestei porunci cerești, pot să împodobesc bisericuța noastră săracă de la Vrsovice.

— Pe socoteala armatei, se înțelege, zise Švejk, aspru și apăsător. Mulțumesc lui Dumnezeu de așa poruncă. Tot așa s-a întîmplat și cu unul Pivonka, din Chotebor, care, cînd i s-a încurcat mîna pe funia unei vaci străine, tot poruncă dumnezeiască credea că e.

Așa de mult se zăpăcise bietul bătrîn de toată vorbăria asta, încît nici nu mai încercă să se dezvinovățească. Se căznea să se îmbrace cît mai repede și să descurce încurcătura.

Preotul de la Vrsovice dormea încă. Trezit de larma de afară, începu să bombăne, crezînd, în mahmureala lui, că era chemat la vreo împărtășanie.

— Să mă mai slăbească cu ultima împărtășanie, mormăi el furios, în timp ce se îmbrăca fără nici un chef. Ce oameni! Își amintesc de moarte tocmai cînd ți-e somnul mai dulce, ca pînă la urmă să te mai ciorovăiești cu ei pentru bani!

Se întîlniră în tindă, el, reprezentantul lui Dumnezeu printre catolicii civili de la Vrsovice, și celălalt, reprezentantul pe pămînt al lui Dumnezeu, atașat pe lîngă armată.

La urma urmei era vorba de o contestație între un civil și un militar.

Dacă preotul din Vrsovice susținea că altarul de campanie n-avea ce căuta în canapea, preotul militar fu de părere că, în nici un caz, nu își avea locul în sacristia unei biserici unde vin numai civili.

Švejk interveni în discuție arătînd că e ușor să îmbogățești o biserică săracă, pe spinarea armatei. Cuvîntul „săracă” îl rosti între ghilimele.

În cele din urmă, intrară în sacristia bisericii și preotul le eliberă altarul de campanie, în schimbul următoarei adevărinite:

„Am primit altarul de campanie, care printr-o întîmplare a ajuns în biserică din Vrsovice.

Preot milita : Otto Katz.”

Faimosul altar era produsul unei firme evreiești, „Moritz Mahler” din Viena, care fabrica tot felul de obiecte și odoare bisericesti, ca mătânii, icoane etc.

Altarul se compunea din trei părți, cu o poleială de aur, vizibil falsă, ca și gloria sfintei biserici.

Fără puțină fantezie ar fi fost greu să deslușești ce anume voiau să reprezinte icoanele zugrăvite în cele trei părți. Un lucru însă era sigur, că era un altar pe care la fel de bine l-ar fi putut folosi păgînii de pe Zambezi, sau șamanii buriatilor și ai mongolilor.

Zugrăvit în culori țipătoare, arăta de departe ca o tăblie multicoloră, din acelea pentru examinarea daltoniștilor de la calea ferată.

O singură figură atrăgea luarea-aminte: un fel de om despuiat, purtînd aureolă de sfînt, cu trupul verzui ca tîrîța unei gîște care pute, în prima fază de descompunere.

Nimeni nu-i făcea nici un rău acestui sfînt. Dimpotrivă, era străjuit de ambele părți de două făpturi înaripate, care trebuiau să închipuie îngerii. Spectatorul avea însă impresia că sfîntul acela despuiat urla, îngrozit de societatea în mijlocul căreia se află. Îngerii păreau niște dihănii din basme, ce-va între o pisică sălbatică, cu aripi, și un monstru apocaliptic.

În fața lui era o icoană, care voia să înfățișeze sfînta treime. În ceea ce privește porumbița, luată în linii mari, pictorul nu prea a avut ce să-i strice. Pictase o pasăre oarecare, ce putea fi la fel de bine și porumbiță și găinușă de rasă albă.

În schimb, Dumnezeu-tatăl arăta ca un bandit din vestul sălbatic, așa cum e înfățișat publicului în pasionantele filme de aventuri.

Fiul Domnului, dimpotrivă, era un bărbat tînăr, vesel, cu o burtă respectabilă, acoperită cu ceva ce semăna a chiloți de baie. Luat în întregime, făcea impresia unui sportsman. Crucea, pe care-o avea în mînă, o ținea cu eleganța cu care se ține o rachetă de tenis.

De departe totul se confunda într-o pată, care făcea impresia unui tren ce intră în gară. În ceea ce privește a treia icoană, era greu de ghicit ce anume voia să reprezinte.

Soldații se certau întotdeauna, încercînd să dezlege șarada. Unul din ei recunoscuse în ea un peisaj din regiunea Sazava.

Sub icoană se afla însă următoarea inscripție : „*Heilige Maria, Mutter Gottes, erbarme unser*”⁵⁵.

În sfîrșit, Švejk reuși să încarce cu bine altarul în trăsură, apoi se urcă pe capră, lîngă birjar; în spatele lui, preotul își întinse comod picioarele peste sfînta treime.

Švejk tăfăsuia cu birjarul despre război.

Birjarul era răzvrătit. Făcea tot felul de reflecții cu privire la victoriile armatelor austriece, ca de pildă: „Ați turtit fesul în Serbia” și altele asemănătoare. Cînd ajunseră la bariera orașului, vameșul îi întrebă ce anume transportă.

Švejk răspunse:

— Sfînta treime, Sfînta fecioară și *feldkuratul*.

În acest timp, pe cîmpul de exerciții, companiile, gata de marș, așteptau cu nerăbdare. Mai avură însă de așteptat, pentru că Švejk și *feldkuratul* trebuiau să treacă și pe la locotenentul Wittinger, după cupa sportivă, apoi la mănăstirea Brevnov, după chivot, artofor și altele trebuincioase sfîntei slujbe, inclusiv o sticlă de vin pentru împărtășanie. Se vede cît de colo că nu e așa de simplu să oficiezi slujba religioasă în armată.

⁵⁵ Sfînta fecioară Maria, Maica Domnului, îndură-te de noi (germ.).

— Toate le facem de mîntuială, zise Švejk birjarului.

Și avea dreptate, căci ajungînd pe cîmpul de exerciții, lângă podiumul cu pereții laterali de scîndură și cu o masă, pe care trebuia instalat altarul de campanie, preotul își aminti că uitase de ministrant.

Oficiul de ministrant i-l făcea întotdeauna un infanterist, care prefera-se însă să fie mutat la telefon și acum era plecat pe front.

— Nu face nimic, domnule *feldkurat*, zise Švejk, pot și eu să-i țin locul.

— Dar te pricepi?

— N-am făcut-o niciodată, recunosc Švejk, dar de ce na-ș încerca? Acum e război și în război oamenii fac treburi la care nici n-ar fi visat altădată. Un fleac de „*et cum spiritu tuo*”, la „*dominus vobiscum*” al dumneavoastră, oi fi eu în stare să-i trag. Și apoi socot că nu e așa de mare scofală să mă învîrtesc în jurul dumneavoastră cum se învîrte pisica în jurul mămăligii fierbinți. Și să vă spăl mîinile și să vă torn vinișor din cănițe...

— Bine, încuviință *feldkuratul*, dar mie să nu-mi torni apă. Mai bine toarnă de pe acum vin și în celelalte căni. De altfel, o să-ți dau eu de veste la timp, cînd să treci la stînga, cînd la dreapta. Dacă fluier încet, o dată, înseamnă la dreapta, de două ori, la stînga. Și nici cu cartea de rugăciuni nu-i nevoie să te obosești prea mult. Restu-i o jucărie. Nu cumva ai trac?

— Mie nu mi-e frică de nimic, domnule *feldkurat*, nici să fac pe ministrantul.

Și într-adevăr, preotul a avut dreptate cînd a spus că „restu-i o jucărie”.

Lucrurile au mers strună.

Cuvîntarea *feldkuratului* a fost scurtă:

— Soldați! Ne-am adunat aci, ca înainte de a porni pe cîmpul de luptă să ne înălțăm inimile către Dumnezeu, ca să ne dăruiască izbînda și să ne ție sănătoși. Nu vreau să vă țin mult cu vorba. Vă doresc numai bine.

— *Ruht!*⁵⁶ strigă bătrînul colonel, din aripa stîngă a coloanei.

Slujbei religioase de campanie i se zice „de campanie” pentru că e pusă aceluiași legi, ca și tactica pe cîmpul de bătălie. În timpul manevrelor îndelungate de pe vremea războiului de treizeci de ani, slujbele religioase de campanie erau și ele nespuse de lungi.

În acord cu tactica modernă, cînd mișcările de trupe se fac cu repezi-ciune și operativitate, slujba religioasă de campanie trebuie să se supună aceluiași ritm.

Slujba din acea zi a ținut exact zece minute și cei care au stat în preajma preotului s-au mirat grozav auzindu-l fluierînd în timpul slujbei.

Švejk răspundea cu precizie la semnale. Trecea cînd în dreapta altarului, cînd în stînga și nu spunea altceva decît: „*Et cum spiritu tuo*”.

Toată ceremonia evoca un dans indian în jurul pietrei de sacrificiu, avînd darul binefăcător de a risipi monotonia cîmpului de exercițiu, searbăd și prăfuit, cu alea de pruni la orizont și cu latrinele al căror miros înlocuia mirozna mistică a cădelnițelor din bisericile gotice.

Petreceau cu toții de minune. Ofițerii, în jurul colonelului, își povesteau anecdote și astfel totul se desfășură în cea mai perfectă ordine. Ici-colo se auzea printre soldați: „Dă-mi și mie un fum”.

⁵⁶ Pe loc repaus ! (Germ.)

Și norișorii albaștri ai fumului de tutun se înălțau încetișor spre cer ca fumul jertfei. Fumau cu toții de la mic la mare, văzînd că și domnul colonel își aprinsese țigara.

În sfîrșit se auzi comanda: *Zum Gebet* !⁵⁷ Cît ai bate din palme, se stîrni un vîrtej de pulbere și caierul de uniforme cenușii îngenunche în fața cupei locotenentului Wittinger cucerită pentru apărarea culorilor clubului „Favorit Sport”, în cursa Viena-Modling.

Cupa era plină și aprecierea unanima a celor prezenți la manipulațiile preotului de campanie, care începuse să circule printre șirurile de ostași, fu exprimată prin cuvintele: „Da bine mai știe să sugă!”

Această operație fu repetată de două ori. Apoi se auzi încă o dată: „Pentru rugăciune”. Fanfara intonă grav: „Ocroțește-l, Doamne”⁵⁸, după care urmă încolonarea și plecarea.

— Strînge catrafusele astea, îi porunci preotul de campanie lui Švejk, arătînd spre altarul de campanie, să le putem duce înapoi, de unde le-am luat!

Porniră din nou cu birjarul lor și restituiră toate, cîstit, afară de sticla cu vin sfințit.

Ajungînd în sfîrșit acasă, după ce-l trimiseră pe nenorocitul de birjar la comandament, ca să-și încaseze drepturile ce i se cuveneau pentru diversele curse, Švejk se adresează preotului de campanie:

— Cu respect vă raportează, domnule *feldkura*: nu vă supărați că vă întreb: ministrantul trebuie să fie numaidecît de aceeași religie cu cel care oficiază?

— Firește, răspunse preotul, altminteri slujba nu e valabilă.

— Atunci să știți, domnule *feldkurat*, că s-a făcut o mare greșeală, zise Švejk. Eu n-am religie. Mare ghinionist mai sînt!

Feldkuratul se uită la Švejk, tăcu un timp, îl bătu apoi pe umăr și zise:

— Bea vinul sfințit care a mai rămas în sticlă și închipuiește-ți că te-ai întors în sînul bisericii.

XII - Controversă religioasă

Se întîmpla ca Švejk să nu-l vadă zile întregi pe duhovnicul sufletelor militare. Preotul de campanie își împărțea timpul între datorie și desfrîu și pe acasă dădea foarte rar, murdar, nespălat, ca un cotoi în călduri, care-și face explorările amoroase pe acoperișuri.

Cînd venea pe acasă și avea chef de vorbă, obișnuia, înainte de a adormi, să stea la taifas cu Švejk despre tot soiul de idealuri înălțătoare, despre avînt, despre plăcerile spirituale.

Uneori încerca să se exprime în versuri, citînd din Heine.

Švejk avu cîntecul să mai officieze o dată cu preotul de campanie slujba religioasă la un detașament de pionieri săpători, unde din greșeală mai fuse-se invitat un preot militar, un fost catihet, om cu mare frică de Dumnezeu, care a rămas perplex cînd colegul său îi oferi o dușcă de coniac, din bidonul

⁵⁷ Pentru rugăciune ! (Germ.)

⁵⁸ Imnul austriac.

lui Švejk, pe care acesta obișnuia să-l poarte totdeauna cu el la astfel de solemnități.

— E o marcă bună, îl îndemnă *feldkuratul* Otto Katz. Bea oleacă și du-te acasă. De rest am eu grijă, simt nevoia să stau sub cerul liber, mă cam doare capul azi.

Preacuviosul preot militar plecă, clătînînd din cap, iar Katz se achită, ca totdeauna, în mod strălucit, de misiunea lui.

De data aceasta sîngele Domnului se transformă în șpriț și predica fu mai lungă, dat fiind că din trei în trei cuvinte adăuga cîte un : „și așa mai departe” sau „de bună seamă”.

— Ostași, astăzi veți pleca pe front, și așa mai departe. Îndreptăți-vă acum gîndurile spre Dumnezeu și așa mai departe, de bună seamă. Nu puteți ști, de bună seamă, ce se va întîmpla cu voi și așa mai departe...

Și tot așa tuna într-una de la altar: „Și așa mai departe” și „de bună seamă”, alternând cu Dumnezeu și cu toți sfinții.

În înflăcărarea și avîntul său oratoric, *feldkuratul* îl evocă și pe prințul Eugen de Savoia ca pe un sfînt care-i va ocroti în vreme ce ei vor construi poduri peste rîuri. Slujba religioasă se sfîrși, fără nici un incident, plăcută și distractivă. Săpătorii se desfătaseră de minune.

La înapoiere, conductorul nu voi să-i lase în tramvai cu altarul demonstrabil.

— Cînd ți-oi trage una în cap cu sfîntul ăsta! îl amenință Švejk pe conductor.

Ajungînd în sfîrșit cu bine acasă, constatară că pierduseră undeva, pe drum, tabernacolul.

— Nu face nimic, observă Švejk. Primii creștini au slujit sfînta liturghie și fără tabernacol. Dacă am da șfară în țară, cîstitul aducător ar cere de bună seamă răsplată. Să fi fost bani, poate că nu s-ar fi găsit nici un aducător cîstit, cu toate că oameni din ăștia mai sînt. La noi, la Budejovice, a fost la regiment un soldat, un dobitoc cumsecade, care într-o zi a găsit pe stradă șase sute de coroane pe care le-a predat la poliție. În gazete s-a scris despre el că e om cîstit. Și așa a ajuns de batjocura lumii. Nimeni nu mai sta de vorbă cu el, toți îi ziceau: „Tîmpitule, cum ai putut să faci o prostie ca asta? Dacă mai ai un pic de onoare în tine, ar trebui să te usture pînă la moarte!” Era în vorbă cu o fată și ea n-a mai vrut să știe de el. Cînd a venit acasă, în concediu, și s-a dus să asculte muzică, prietenii l-au dat afară din cîrciumă. Sărmanul de el, a pus-o la inimă, s-a îmbolnăvit de inimă rea și pînă la urmă s-a aruncat înaintea trenului. Altă dată, tot așa, un croitor de pe strada noastră a găsit un inel de aur. Oamenii l-au sfătuit de bine, să nu-l ducă la poliție, el însă, încăpățînat, nu i-a ascultat. L-au primit cuviincios, așa cum nu se obișnuiește la poliție, mai ales că, ziceau, fusese anunțată pierderea unui inel de aur cu briliant; pe urmă însă, uitîndu-se la piatră, i-au spus: „D-apoi bine, omule, asta-i sticlă, nu briliant. Cat ți s-a dat pentru briliant? Am mai văzut noi cîstiți de ăștia, de felul dumitale”. Pînă la urmă s-au lămurit că mai pierduse unul un inel de aur, cu un briliant fals, o amintire de familie, zicea, dar croitorul a stat închis trei zile, pentru că, în enervarea lui, și-a permis să insulte gardianul. A căpătat răsplata legală de zece la sută, o coroană și douăzeci heleri, ciurucul găsit valorînd douăsprezece coroane. A

aruncat recompensa legală în fața păgubașului care l-a dat în judecată pentru atentat la onoare și croitorul s-a mai ales și cu zece coroane amendă. După asta, spunea cui voia să asculte că omul cîstit nu merită decît douăzeci și cinci la spate, că trebuie bătut la sînge și tăiat în bucățele în piața publică, ca să fie pildă și să nu mai facă și alții ca el. Eu cred că tabernacolul nostru nu ni-l mai aduce nimeni înapoi, măcar că are pe dos ștampila regimentului, pentru că nimeni nu vrea să aibă de-a face cu efecte militare. Decît să între cumva în bucluc, mai bine îl aruncă-n gîrlă. Ieri, la cîrciuma „La cununa de aur”, am stat de vorbă cu unul de la țară, un om de cincizeci și șase de ani, care se ducea la prefectură, la Nova Paka, să întrebe de ce i-au rechiziționat căruța. La întoarcere, după ce l-au luat la goană, s-a oprit să caște gura la un convoi militar, care staționa în piață. Un tînăr l-a rugat să vadă nițel de cai că vine numaidecît. Zicea că duce provizii de conserve pentru armată. Și dus a fost. Cînd s-a urnit convoiul, l-au silit să meargă cu ei și a ajuns tocmai în Ungaria, unde a rugat și el pe cineva să-i vadă de căruță și numai așa a scăpat, altfel îl tîrau pînă în Serbia. S-a întors hututui de tot și zicea că nu mai vrea să aibă de-a face cu cele militare cîte zilișoare o mai avea.

Seara, primiră vizita preacuviosului preot de campanie, care dimineăta voise să officieze împreună cu ei slujba religioasă pentru detașamentul de pionieri-săpători. Era un fanatic, care își băgase-n cap să-i aducă pe toți pe căile Domnului. Pe vremea cînd fusese catihet, insufla copiilor sentimentul religios folosind ca argument suprem bătaia, și dînd astfel prilej diferitelor gazete să publice din cînd în cînd despre el scurte note intitulate : *Catihetul brută, un catihet bătăuș* etc. Era încredințat că pentru copii nuiaua e scula cea mai de preț într-un învățal catehismului.

Rămăsese șchiop de un picior, în urma unei vizite făcute de tatăl unui elev, pe care preacuviosul îl cîrpise zdravăn pentru că își manifestase anumite îndoieli în ceea ce privește sfînta treime. Îi trăsese trei palme: în numele tatălui, prima, a fiului, a doua, și a sfîntului duh, a treia.

Acum venea să-l readucă pe calea cea dreaptă pe colegul său Katz, să-i deschidă sufletul. Începu făcînd următoarea observație:

— Sînt mirat că la dumneata nu văd nici un crucifix. Mă întreb unde-ți citești breviarul? Nici o icoană de sfinți nu împodobește pereții odăii dumitale. Ce-ai acolo, deasupra patului?

Katz zîmbi:

— Asta-i *Suzana în baie*, iar femeia goală, de sub ea, o veche cunoștință a mea. În dreapta, e o stampă japoneză, reprezentînd împreunarea dintre o gheișă și un bătrîn samurai. Un lucru foarte original nu? Breviarul îl țin în bucătărie. Švejkule, adu-l încoace și deschide-l la pagina a treia.

Švejk ieși; din bucătărie se auziră una după alta trei pocnituri.

Preacuviosul părinte rămase încremenit: pe masă își făcură apariția trei sticle de vin destupate.

— E un vin ușor, de liturghie, domnule coleg, zise Katz, de calitate foarte bună, riesling. Aduce la gust cu vinul de Moselle.

— Nu beau, răspunse cu dîrzenie preacuviosul, eu am venit la dumneata să-ți vorbesc din inimă, să-ți deschid sufletul.

— Tocmai de aceea o să ți se usuce gîtlejul, domnule coleg, zise Katz. Bea, că eu te ascult. Sînt un om foarte răbdător și știu să ascult părerile altora.

Evlaviosul preot bău puțin și holbă ochii.

— Bun vin, al dracului, nu-i așa, domnule coleg?

Fanaticul răspunse aspru:

— Bag de seamă că dumneata drăcuiești.

— Obişnuința, răspunse Katz. Uneori mi se întîmplă să blestem. Švejk, mai toarnă-i un pahar domnului părinte. Te pot asigura că înjur și de dumnezei, de văzduh și de grijanie. Sînt convins că, după ce vei sluji cît mine în armată, ai să începi și dumneata să sudui. Nu e chiar atît de greu, și nouă, duhovnicilor, ne sînt foarte, foarte familiare cuvintele: cer, Dumnezeu, cruce și preasfinți. Sună așa de frumos, și cine altul le rostește mai bine ca noi, specialiștii? Hai, bea, colega!...

Mașinal fostul catihet mai trase o înghițitură. Se vedea că vrea să spună ceva, dar nu izbutea. Își adună gîndurile.

— Capul sus, domnule colega, continuă Katz, nu sta așa plouat, de parc-ar fi să te spînzure peste cinci minute. Am auzit despre dumneata că o dată, într-o vineri, ai mîncat din greșeală, la restaurant, cotlet de porc, crezînd că era joi, și că la closet ți-ai băgat degetul în gît ca să-l dai afară, încredințat fiind că Dumnezeu te va pedepsi. Eu mănînc carne fără frică în timpul postului, și iadul nu mă-nspăimîntă. Pardon, beți, vă rog. Așa-i că acum te simți mai bine? Sau poate că dumneata ai o concepție înaintată despre iad și mergi cu spiritul vremii și cu reformiștii? Adică, în locul cazanelor obișnuite cu pucioasă pentru bieții păcătoși, vezi vase papiniane, cazane cu mare presiune? Păcătoșii sînt prăjiți în margarină, fripți pe grătare cu curent electric, milioane de ani în șir trec peste ei mașini de bătătorit șoselele, iar de scîrțitul dinților se îngrijesc dentiștii cu instrumente speciale; gemetele sînt înregistrate pe plăci de gramofon, iar discurile se trimit apoi în rai spre a-i înveseli pe cei drepți. În rai funcționează pulverizatoare cu apă de Colonia, iar filarmonica execută numai Brahms, de ți se urăște, așa că pînă la urmă ajungi să preferi iadul sau purgatoriul. Îngerii au în bucle șezutului elice de aeroplan, ca să nu-și obosească prea mult aripioarele. Hai, bea, domnule coleg; Švejkule, toarnă-i coniac, am impresia că domnul părinte nu se simte bine.

După ce-și veni în fire, cuviosul prelat murmură:

— Religia e o chestiune de raționament. Cine nu crede în existența sfintei treimi...

— Švejkule, îl întrerupse Katz, mai toarnă un coniac domnului *feldkurat*, ca să-și vie în fire. Și spune-i și dumneata ceva... Švejk...

— Cu respect vă raportează, domnule *feldkurat*, începu Švejk, că nu demult, la Vlasim, a fost un paroh care, după ce i-a fugit bătrîna menajeră, luîndu-i averea și băiatul, avea o servitoare cu ziua. Parohul ăsta s-a apucat la bătrînețe să-l studieze pe sfîntul Augustin despre care se zice ca stă printre sfînții părinți, și acolo a citit că cel ce crede în antipozi va fi blestemat. Și-a chemat slujnica și i-a spus: „Ascultă, dumneata mi-ai spus odată că ai un fecior lăcătuș, și că-i plecat în Australia. Asta înseamnă că se află la antipozi, și sfîntul Augustin poruncește ca toți acei care cred în antipozi să fie

blestemați.” „Sfinția-ta, se tîngui femeia, feciorul meu îmi trimite din Australia scrisori și bani”. „Astea-s năluciri diavolești, îi răspunse domnul paroh; după sfîntul Augustin, nu există nici o Australie, asta-i ispita anticristului.” În duminica următoare o afurisi în biserică și strigă în gura mare că nu există nici o Australie. Din biserică l-au dus de-a dreptul la balamuc. Sînt ei mai mulți care și-ar avea locul acolo. La mănăstirea Ursulinelor se află o sticlută cu lapte din care sfînta fecioară l-a alăptat pe Isus, iar la orfelinatul de la Benesov, cînd li s-a dat să bea apă de la Lourdes, bieții orfani s-au ales cu o cufureală cum nu s-a mai pomenit.

Preacredinciosului preot de campanie i se făcu negru înaintea ochilor și nu-și veni în fire decît după ce mai trase o dușcă de coniac, care i se sui la cap.

Clipind din ochi, îl întrebă pe Katz:

— Dumneata nu crezi în cinstea fără de prihană a preasfîntei născătoare Maria? Nu crezi că degetul sfîntului Ioan Botezătorul, care se păstrează la călugării piariști, e autentic? Și în general, dumneata nu crezi în Dumnezeu? Dacă nu crezi, de ce ești preot militar?

— Domnule coleg, răspunse Katz, bătîndu-l familiar pe spate, atîta vreme cît statul va găsi de cuviință că soldații care pleacă să moară pe cîmpul de bătălie au nevoie de binecuvîntarea lui Dumnezeu, profesia de preot militar este o profesie onorabilă și care nu cere multă osteneală. În ceea ce mă privește, am preferat-o alergării pe cîmpul de instrucție și manevrelor. Pe vremea aceea primeam ordine de la superior, pe cînd azi fac ce vreau. Reprezint pe cineva care nu există, și eu însumi joc rolul lui Dumnezeu. Dacă nu vreau să-i iert cuiva păcatele, nu i le iert, chiar dacă mă roagă în genunchi. De altfel, tîmpiți deăștia nici nu se prea găsesc.

— Eu îl iubesc pe Dumnezeu, interveni preacredinciosul preot de campanie, care începuse să sughiță, grozav de mult îl iubesc. Dați-mi puțin vin. Eu îl prețuiesc pe Dumnezeu, continuă el apoi. Îl prețuiesc și-l cinstesc. Pe nimeni nu prețuiesc mai presus de dînsul.

Lovi cu pumnul în masă, de săriră sticlele în sus:

— Dumnezeu este o ființă înălțătoare, ceva suprapămîntesc. El este cinstit în lucrările sale. E o apariție strălucitoare, ca lumina soarelui, nu, nu, asta nu mi-o poate scoate nimeni din cap. Și pe sfîntul Iosif îl prețuiesc, pe toți sfinții îi prețuiesc în afară de sfîntul Serapion. Urît nume are!

— Ar trebui să ceară schimbarea numelui, observă Švejk.

— Mi-e dragă sfînta Ludmila; și sfîntul Bernard, continuă fostul catihet, care a mîntuit mulți pelerini la Sf. Gotthard. Poartă atîrnată de gît o sticlă de coniac și-i caută pe cei înzăpeziți.

Discuția luă apoi altă întorsătură. Preacuviosul preot de campanie începu să vorbească aiurea:

— Eu îi cinstesc pe inocenți. Sărbătoarea lor este la 28 decembrie; pe Irod îl urăsc... Cînd găina doarme, nu poți avea ouă proaspete...

Se porni pe rîs cu hohote și începu să cînte: „Sfînte Dumnezeule, sfînte tare...”

Se întrerupse repede însă și, adresîndu-se lui Katz, îl întrebă tăios :

— Nu știi că la 15 august este înălțarea Maicii Domnului?

Petrecerea era în toi. Se iviră și alte sticle și din cînd în cînd se auzea glasul lui Katz:

— Spune-mi că nu crezi în Dumnezeu, dacă nu, nu-ți mai torn.

S-ar fi putut crede că se reîntorseseră vremurile de persecuție ale primilor creștini. Fostul catihet cînta un cîntec pe care odinioară îl cîntau martirii din arenele romane și urla:

— Cred în Dumnezeu, nu mă lepăd de el. Ține-ți vinul tău! Pot și eu trimite să-mi aducă.

În cele din urmă, îl culcară în pat. Înainte de a adormi, mai declară ridicînd dreapta în semn de jurămint:

— Cred în Dumnezeu-tatăl, în fiul și în sfîntul duh. Aduceți-mi breviarul.

Švejk îi puse în mînă o carte aflată pe masa de noapte, și așa se făcu că preacuviosul preot de campanie adormi cu *Decameronul* lui Boccaccio în mînă.

XIV - Švejk se duce să miruiască

Preotul de campanie Otto Katz ședea dus pe gînduri, aplecat asupra circularei cu care se întorsese de la cazarmă. Era o decizie a Ministerului de Război:

„Ministerul de Război suspendă pe tot timpul războiului dispozițiile în vigoare cu privire la administrarea ultimei miruiri a ostașilor și stabilește următoarele reguli pentru duhovnicii militari :

1. Pe front, ultima miruire se suspendă.

2. Se interzice bolnavilor în stare gravă și răniților să plece în spatele frontului, pentru ultima miruire. Preoții militari au datoria să predea imediat astfel de oameni tribunalelor militare respective pentru a fi urmăriți mai departe.

3. În spitalele militare din interior, ultima miruire poate fi oficiată în masă, pe baza avizului medicilor militari, în măsura în care aceasta nu va stingheri buna funcționare a instituției militare respective.

4. În cazuri excepționale, comandamentul spitalelor militare din interior poate autoriza anumite persoane să primească individual ultima ungere cu sfîntul mir.

5. Preoții militari sînt datori, la invitația comandamentului spitalelor militare, să acorde ultima miruire celor propuși de comandament.”

Feldkuratul mai citi încă o dată ordinul prin care i se făcea cunoscut că, a doua zi, trebuia să se ducă la spitalul militar din Piața Carol spre a administra celor grav răniți sfîntele taine.

— Ascultă, Švejk, striga *feldkuratul*, asta-i curată porcărie, ce zici? Parcă eu aș fi singurul preot militar din toată Praga! De ce nu-l trimit acolo pe părintele ăla credincios, care a dormit deunăzi la noi? Cică să mergem să administrăm sfîntele taine în Piața Carol. Am și uitat cum se face.

— Foarte simplu, domnule *feldkurat*. Să cumpărăm un catehism; trebuie să scrie acolo, zice Švejk. Știți, ăsta e pentru pastorii duhovnicești ca și

o călăuză pentru străini. La mănăstirea din Emausy era un ajutor de grădinar Care, vrînd să intre în cinul monahicesc și rîvnind sutana pentru a-și mai cruța veșmintele, a trebuit să cumpere un catehism de unde aflat-a el cum se face sfînta cruce, cine a fost singur-feritul de păcatul strămoșesc, ce va să zică să ai cugetul curat și alte alea. După care, vînzînd el pe furiș, din grădina mănăstirii, jumătate din recolta de castraveți, a fost silit să părăsească sfîntul lăcaș, rușinat foarte. Cînd l-am întîlnit mi-a spus: „Castraveți mă tăia capul să vînd și fără catehism”.

Cînd Švejk aduse catehismul, preotul de campanie exclamă:

— Ia te uită, miruirea cea mai de pe urmă poate fi administrată numai de preot și numai cu untdelemn sfînțit de un episcop. Așa că să știi, Švejkule, dumneata nu poți da ultima miruire. Ia citește-mi cum se dă!

Švejk se apucă să citească:

— Preotul unge cu ulei sfînțit bolnavul și diferitele organe ale simțurilor, rostind în același timp următoarea rugăciune: „Fie ca prin această sfîntă miruire și prin îndurarea lui, să-ți ierte Dumnezeu tot ce ai păcătuit cu vâzul, cu auzul, cu mirosul, cu gustul, cu graiul, cu pipăitul și cu umbletul”.

— Mult aș da să știi, Švejkule, îl întrerupse părintele, cum poate păcătui bietul om cu pipăitul, că nu pricep; poți să mă lămurești?

— Păi, se poate, domnule *feldkurat!* De pildă, cînd pipăie prin buzunarul altuia, sau la bal, cînd dansează... știți bine și dumneavoastră cum e pe acolo!

— Dar cu umbletul, Švejk?

— Cînd face pe șchiopul anume, ca să li se facă oamenilor milă de el.

— Dar cu mirosul?

— Cînd nu-i place vreun miros urît.

— Dar cu gustul, Švejk?

— Cînd are poftă de... cineva.

— Dar cu graiul?

— Graiul merge mîna în mîna cu auzul, domnule *feldkurat*. Cînd unul bate cîmpii prea mult și altul îl ascultă.

După aceste considerațiuni filozofice, preotul de campanie încetă cu întrebările și zise:

— Ne trebuie, deci, untdelemn sfînțit de episcop. Ține zece coroane și du-te de cumpără o sticlă. La intenvența militară cu siguranță că nu se află așa ceva.

Așadar, Švejk porni la drum în căutarea uleiului sfînțit de episcop și se încredință că e o treabă mai anevoiasă chiar decît ar fi fost să caute apa vie din basmele Bozenei Nemcova.

Intrase în cîteva drogherii, dar nu apuca să spună: „Dați-mi, vă rog, o sticlută cu ulei sfînțit de episcop”, că cei de față ori izbucneau în hohote de rîs, ori se ascundeau înspăimîntați sub tejghea, în vreme ce Švejk își lua o înfățișare cît se poate de gravă.

Se gîndi, în cele din urmă, să-și încerce norocul la farmacie. La prima farmacie au pus laborantul să-l dea afară. La a doua au vrut să telefoneze la postul de prim-ajutor, iar la a treia dirigintele îi spuse că firma Polak, din strada Lungă, o prăvălie cu lacuri și uleiuri, are, fără îndoială, în depozit, uleiul cerut.

Firma Polak, din strada Lungă, era într-adevăr o firmă dibace. Nu lăsa nici un mușteriu să plece neservit conștiincios. Dacă cerea balsam de Copaiva, îi umplea sticla cu terebentină și omul pleca mulțumit.

Cînd intră Švejk să ceară de zece coroane ulei sfințit de episcop, stăpînul se adresează vînzătorului.

— Fii bun, domnule Tauchen, și toarnă un litru de ulei de cînepă, numărul 3.

Și vînzătorul, înfășurînd sticla în hîrtie, îi zise lui Švejk pe un ton scris profesional:

— E de prima calitate; dacă aveți nevoie de pensule, lac, vopsele, poftiți la noi. O să fiți bine servit.

În acest timp, preotul de campanie repeta din catehism ceea ce nu băgase în cap, pe vremuri, la seminar. Îi plăcea grozav anumite fraze întru totul desfătătoare, la citirea cărora rîdea cu poftă: *„Numele de «ultimă miruire» vine de acolo că aceasta este de obicei cea din urmă din toate sfintele ungeri pe care biserica le dă omului”*.

Sau: *„Ultima miruire o poate primi orice creștin catolic, care s-a îmbolnăvit, grav, dar și-a revenit”*.

„Bolnavul trebuie să fie miruit, dacă se poate, înainte de a-și pierde cunoștința.”

Apoi sosi o ordonanță care aduse o scrisoare prin care i se făcea cunoscut *feldkuratului* că a doua zi, la oficierea miruirii la spital, vor asista și cîteva reprezentante ale „Uniunii doamnelor din nobilime pentru educația religioasă a soldaților”.

Această „Uniune” era alcătuită din babe isterice, care împărțeau soldaților, prin spitale, icoane sfințite și povești despre soldatul catolic care-și dă viața pentru maiestatea-sa împăratul. Poveștile acestea erau ilustrate cu o fotografie în culori, înfățișînd cîmpul de bătălie. Peste tot zac cadavre și hoi-turi de cai, care de muniții răsturnate și tunuri cu afetul în sus. La orizont arde un sat, explodează șrapnele și în primul plan se vede un soldat murind, cu un picior retezat. Un înger se apleacă asupra-i și îi întinde o cunună, cu următoarea inscripție pe panglică : *„Chiar astăzi te voi duce în rai”*. Și muri-bundul zîmbește fericit, de parcă i ar fi adus înghețată.

După ce citi cuprinsul scrisorii, Otto Katz scui-pă scîrbit și își zise în sinea lui: „Mîine iar mă așteaptă o zi grea!”.

Cunoștea el bine clica asta — cum îi zicea el — de la biserica Sf. Ignat, unde cu ani în urmă ținuse predici pentru ostași. Pe vremea aceea își dădea încă multă osteneală cu predicile sale, iar reprezentantele „Uniunii” ședeau de obicei în spatele colonelului. Erau două femei înalte și uscățive, îmbrăcate în negru, cu mătânii la gît. Într-o zi, după predică s-au agățat de el și vreme de două ceasuri i-au vorbit despre educația religioasă a soldaților și nu l-au slăbit pînă cînd, scos din fire, nu le-a spus: „Scuzați vă rog, doamnelor, dar mă așteaptă domnul căpitan la o partidă de ferbel”.

— Care va să zică, ulei avem, spuse Švejk, solemn, cînd se întoarse de la firma Polak. Ulei de cînepă numărul 3, calitatea întii; putem să ungem cu el un batalion întreg. E o firmă solidă. Vinde și vopsele, lacuri și pensule. Ne-ar mai trebui un clopoțel.

— De ce ai nevoie de clopoțel, Švejk?

— Trebuie să sunăm tot drumul, domnule *feldkurat*, ca oamenii să-și scoată pălăriile când trecem cu sfântul duh, adică cu uleiul ăsta numărul 3. Așa se obișnuiește, și eu știu mulți care au intrat la pușcărie pentru că nu s-au descoperit. La Zizkov o dată un preot a snopit în bătai pe un orb care la un asemenea prilej nu și-a scos pălăria, și pe deasupra l-a și închis, pentru că la judecătorie i s-a dovedit că nu era surdo-mut, ci numai orb și că a auzit sunetul clopoțelului, și a mai tulburat și liniștea publică în toiul nopții. Asta e ca la Joia Verde. Altădată oamenii nici nu ne-ar fi luat în seamă, iar acum au să-și scoată pălăriile în fața noastră. Așadar, dacă nu aveți nimic împotriva, domnule *feldkurat*, îl aduc numaidecât.

Primind încuviințarea, după o jumătate de ceas, Švejk se întoarce cu clopoțelul.

— E de la poarta cîrciumii din gang, „La cruciulița”, spuse el. M-a costat cinci minute de frică, dar a trebuit să aștept cam mulțisor, pentru că oamenii forfoteau tot timpul.

— Eu mă duc la cafenea, Švejkule. Dacă vine cineva, să aștepte.

După vreun ceas, sosi un domn mai în vîrstă, cărunt, țănoș și cu privirea încruntată.

Din toată înfățișarea lui se vedea bine că era tare furios. După privire părea că ursita l-a trimis anume ca să distrugă mizerabila noastră planetă și să-i piardă urmele în haos. Vorba-i era aspră, scurtă și tăioasă. „Acasă? S-a dus la cafenea? Să aștept? Bine, aștept pînă dimineața. Pentru cafenea are, dar să-și plătească datoriile, nu! Popă, ptiu!”

Scuipă în bucătărie.

— Nu scuipați aici, domnule, îi spuse Švejk uitîndu-se cu interes la domnul străin.

— Ba am să scuip încă o dată, uite, na! replică domnul, cu încăpăținare, scuipînd pentru a doua oară pe podea. Să-i fie rușine. Preot militar, rușine!

— Dacă sînteți om cu carte, îi atrase atenția Švejk, atunci lăsați-vă de obiceiul de a scuipa în casă străină. Sau credeți că dacă e război mondial vă puteți permite orice? Trebuie să vă purtați cuviincios, domnule, și nu ca un derbedeu. Să vă purtați ca un om binecrescut, să vorbiți frumos, nu ca un necioplit, civil timpit ce sînteți!

Înțepatul domn sări de pe scaun, începu să tremure de mînie și răcni:

— Cum îndrăznești... eu nu sînt om cumsecade? Ce sînt atunci, hai spune?...

— Un prost crescut! răspunse Švejk, privindu-l țintă în ochi. Scuipați pe jos, parcă ați fi în tramvai, în tren sau undeva într-un local public. Mă miram eu mereu de ce se atîrnă afișe că nu-i voie de scuipat pe jos; acum îmi dau seama: din pricina dumitale erau. Trebuie să vă cunoască lumea, peste tot.

Domnul înțepat începu să se facă fețe-fețe și se silea să răspundă printr-o avalanșă de înjurături la adresa lui Švejk și a preotului de campanie.

— Ați isprăvit cu pălăvrăgeala? îl întrebă Švejk liniștit, după ce auzi ultima oară. („Sînteți amîndoi niște derbedei; cum îi turcu și pistolu”). Ori doriți să mai adăugați ceva înainte de a zbura pe scară?

Întrucît domnul înțepat obosise așa de rău, încît nu mai găsea nici o înjurătură inedită și amuțise, Švejk socoti că în zadar ar mai aștepta urma-rea.

Deschise deci ușa, îl răsuci pe domnul înțepat cu fața spre coridor și îi trase un șut, de care nu s-ar fi rușinat nici cel mai bun jucător internațional de fotbal.

În urma severului domn, se auzi, pe scară, glasul lui Švejk :

— Altă dată, cînd vă veți duce undeva în vizită, printre oameni cumse-cade, aveți grijă să vă purtați cuviincios.

Înțepatul domn se plimbă multă vreme prin fața casei, în așteptarea preotului de campanie.

Švejk deschisese fereastra și-l urmărea.

În cele din urmă sosi și părintele, care-și conduse musafirul în odaie și-l pofti să șadă pe un scaun, în fața lui.

Fără să scoată o vorbă, Švejk aduse o scui pătoare și o puse înaintea musafirului.

— Ce mai e și asta, Švejk?

— Cu respect vă raportează, domnule *feldkurat*, că am avut adineauri cu dumnealui o mică neplăcere din pricina scui patului pe jos.

— Lasă-ne, Švejk, avem de lămurit o chestiune.

Švejk salută:

— Cu respect vă raportează, domnule *feldkurat*, că vă las.

Se duse în bucătărie și în acest timp în odaie se încinse o conversație foarte animată.

— Dumneata ai venit să-ți încasezi banii pentru polița aia, dacă nu mă-nșel? se adresă duhovnicul militar musafirului.

— Da, și sper că...

Preotul oftă:

— Omul ajunge uneori în asemenea hal, că nu-i mai rămîne decît spe-ranța. Ce frumos sună vorba „a spera” din acea trinitate care înalță omul deasupra haosului vieții: „credință, speranță, dragoste”.

— Sper, domnule *feldkurat*, că suma...

— Desigur, stimate domn, îl întrerupse preotul de campanie, pot să-ți repet, încă o dată, că cuvîntul „a spera” întărește omul în lupta cu viața. Nu-ți pierde speranța. Ce frumos e să ai un ideal, să fii o ființă curată, neprihă-nită, care împrumută bani pe poliță și speră că va fi achitată la timp. Speră, speră mereu, că îți voi achita o mie două sute de coroane, cînd eu n-am nici o sută în buzunar.

— Va să zică, dumneata..., bîlbîi musafirul.

— Da, va să zică eu... răspunse preotul de campanie.

Chipul musafirului luă din nou o expresie aspră.

— Asta-i escrocherie, domnule! izbucni el ridicîndu-se.

— Liniștește-te, stimate domn...

— Escrocherie curată! repetă musafirul cu înverșunare. Ai abuzat de încrederea mea!

— Domnule, replică preotul de campanie. Sînt convins că schimbarea aerului v-ar face bine. Aci e zăduf prea mare. Švejk, strigă el spre bucătărie, domnul vrea să iasă la aer curat.

— Cu respect vă raportează, domnule *feldkurat*, se auzi din bucătărie, că pe domnul ăsta l-am mai dat o dată afară.

— Se repetă! sună ordinul, care fu executat prompt și cu hotărîre.

— Bine că am isprăvit cu el, domnule *feldkurat*, înainte de a începe să facă scandal aci, zise Švejk înapoindu-se din coridor. Era la Malesice un cârciumar, ahtiat după *Biblie*, care pentru orice avea cite un citat din Sfînta scriptură, și cînd altoia pe cite unul, cu vîna de bou, nu uita să zică: „Cel care cruță nuiaua, își urăște feciorul; iar cel care îl iubește, la timp îl pedepsește; îți arăt eu ție, să te bați la mine în cârciumă”.

— Vezi, Švejkule, ce pățește omul care nu respectă preoțimea? se veselește preotul. Bine zicea sfîntul Ioan Gură de Aur: „Cine pe preot îl cinstește, pre Cristos cinstește, cine îl umilește, pre Cristos umilește, și preotul e al său vicar”. Pentru mine trebuie să ne pregătim, după cuviință. Fă niște jumări de ou cu șuncă; pregătește și un puncu Bordeaux și pe urmă să ne reculegem pentru că așa spune în rugăciunea de seară: „Ferește, Doamne, cu mila ta, această casă, de gîndurile rele ale dușmanului!”

Există pe lumea asta oameni de o rezistență cumplită; printre aceștia se număra și bărbatul dat de două ori afară din casa preotului. Tocmai în momentul cînd cina era gata, sună cineva. Švejk se duse să deschidă, dar după o clipă se înapoie și raportează:

— Iar a venit, domnule *feldkurat*. L-am închis deocamdată în baie, ca să putem lua masa în liniște.

— Nu faci bine ce faci, Švejk, îl muștră părintele. Nu știi că „o dată cu oaspetele îți intră și Dumnezeu în casă?” În timpurile mai vechi, la ospete, mesenii erau înveseliți de bufoni. Adu-l încoace, să ne ție de urît.

Švejk se înapoie repede, cu îndărătnicul musafir, care se uita încruntat drept înainte.

— Luați loc, îl pofti binevoitor duhovnicul militar. Tocmai terminam cina. Am avut homari și acum mai avem jumări cu șuncă. Da, nu trăiești rău cînd oamenii îți împrumută bani.

— Sper că n-am venit la dumneata ca să-ți bați joc de mine, zise omul cu fața întunecată. Mă aflu astăzi aici pentru a treia oară. Sper că acum o să se lămurească totul...

— Raportează supus, domnule *feldkurat*, observă Švejk, că dumnealui e tare de cap. Asta îmi amintește de unul Bousek, din Liben; de optsprezece ori l-au dat afară într-o seară, de la „Exner”, și de fiecare dată s-a întors în local, pe motivul că și-ar fi uitat luleaua. Intra pe fereastră, pe ușă, prin bucătărie, prin zid, prin pivniță și cu siguranță că și-ar fi dat drumul și pe horn, dacă nu l-ar fi dat jos pompierii de pe acoperiș. Era așa de încăpățînat, că ar fi putut ajunge ministru sau deputat. Au făcut pentru el ce au putut.

Rezistentul domn, ca și cînd n-ar fi ascultat ce se vorbea, repetă cu încăpățînat: „Eu țin să fiu lămurit, vreau să fiu ascultat!”

— Asta se aprobă, răspunse preotul. Vorbește, stimate domn. Vorbește cît poțezi, iar noi, între timp, vom continua ospățul. Sper că nu te stingherește. Švejk, adă la masă!

— După cum știți, zise încăpățînatul, războiul e în toi. Suma am împrumutat-o înainte de război, și dacă n-ar fi război n-aș insista atît să-mi plătiți. Am însă o tristă experiență.

Scoase din buzunar un carnețel și urmă:

— Totul e însemnat. Locotenentul-major Janata îmi datora 700 de coroane și a avut îndrăzneala să cadă pe Drina. Locotenentul Prasek a căzut prizonier pe frontul rus și îmi datorează vreo 2000 de coroane. Căpitanul Wichterle, care-mi datorează aceeași sumă, s-a lăsat ucis la Ruska Rava de propriii lui soldați. Locotenentul-major Machek, prizonier în Serbia, mi-e dator 1500 coroane. Am mulți din ăștia în catastif. Unul cade în Carpați, cu polița mea neplătită, altul e luat prizonier în Ungaria, altul se îneacă în Serbia, înțelegi acum îngrijorarea mea! Războiul ăsta are să mă ruineze, dacă n-am să fiu energic și neînduplecat. Dumneata poți să-mi răspunzi, că pe dumneata nu te amenință nici o primejdie... Privește însă aici... Și-i puse preotului carnețelul sub nas: Vedeți ? Preotul militar Matyas, din Brno, a murit acum o săptămână la spitalul de contagioși. Îmi vine să-mi smulg părul. Nu mi-a plătit datoria de 1800 de coroane și dumnealui intră în baraca holericii, ca să dea sfintele taine unui oarecine, cu care nu avea nici în clin, nici în mînecă.

— Era de datoria lui s-o facă, dragă domnule, interveni duhovnicul. Și eu mă duc mîine să miruiesc.

— Și tot în baraca holericii, observă Švejk. Puteți să veniți cu noi, ca să vedeți ce va să zică să te jertfești.

— Domnule preot, continuă îndărătnicul bărbat, crede-mă, sînt într-o situație desperată. Războiul ăsta se duce ca să-i radă de pe suprafața pămîntului pe toți datornicii mei?

— Pînă te-or încorpora și pe dumneata și te-or trimite pe front, observă Švejk. Și atunci eu cu domnul *feldkurat* o să facem o sfîntă slujbă, poate dă Dumnezeu din cer ca prima grenadă să te sfirtece.

— Domnule, asta-i o chestiune serioasă, se adresă încăpățînatul domn prelatului. Vă cer ca ordonanța dumneavoastră să nu se amestece în treburile noastre, ca să putem ajunge odată la o înțelegere.

— Îmi dați voie, domnule *feldkurat*, interveni Švejk. Binevoiți a-mi porunci cu adevărat să nu mă amestec în afacerile dumneavoastră, pentru că altfel vă voi apăra mai departe interesele așa cum șade bine și cum se cuvine din partea unui ostaș adevărat. Domnul are toată dreptatea, dumnealui vrea să plece singur de aci. Și nici mie nu-mi place să mă dau în spectacol, eu sînt un om de societate.

— Știi, Švejkule, toată povestea asta a început să mă plictisească, zise preotul, ca și cum nici n-ar fi ținut seama de prezența musafirului. Credeam că omul ăsta are să ne distreze, că o să ne spună niscaiva anecdote și cînd colo, dumnealui îmi cere să-ți ordon să nu te amesteci în vorbă, cu toate că pînă acum ai avut de două ori de furcă cu el. În ajunul zilei în care mă aflu în fața unui act religios atît de important, cînd trebuie să-mi îndrept toate gîndurile spre Dumnezeu, dumnealui mă pisează cu o poveste tîmpită, pentru niște nenorocite de o mie două sute de coroane nu mă lasă să mă reculeg, mă îndepărtează de Dumnezeu și vrea să-i mai spun încă o dată că acum nu-i dau nici un ban. Nu vreau să mai stau de vorbă cu el, ca să nu-mi strice această seară sfîntă. Spune-i tu, Švejk: „Domnul *feldkurat* nu-ți dă nimic!”

Švejk execută ordinul, zbierîndu-i musafirului la ureche.

Încăpățînatul musafir continua însă să șadă în fotoliu.

— Švejk, îl îndemnă preotul de campanie, întreabă-l cît mai are de gînd să caște gura la noi?

— Nu mă mișc de aci, pînă ce nu primesc banii, insist cu strășnicie încăpățînatul.

Duhovnicul militar se sculă, se îndreptă spre fereastră și zise:

— În acest caz ți-l dau pe seama dumatăle, Švejk. Fă cu el ce vrei...

— Poftiți vă rog, domnule, zise Švejk, apucînd antipaticul musafir de umăr. Un lucru bun trebuie încercat de trei ori.

Și pentru a treia oară își repetă rolul său, repede și elegant, în vreme ce preotul de campanie bătea cu degetele geam ritmul unui marș funebru.

Seara aceea, închinată reculegerii, avu mai multe faze. *Feldkuratul* se apropie de Dumnezeu cu atîta ardoare și cuvioșie, încît pe la miezul nopții mai răsuna încă din apartamentul său cîntecul:

*„Pe cînd noi mărșăluim,
Toate fetele plîngeau...”*

iar bravul soldat Švejk îi ținea isonul.

*

La spitalul militar erau doi oameni care doreau să primească sfintele taine: un maior bătrîn și un funcționar de bancă, ofițer de rezervă. Amîndoi se aleseseră în Carpați cu cîte un glonț în burtă și zăceau unul lîngă altul. Ofițerul de rezervă socoti de datoria lui să ceară să fie miruit, pentru a-și imita superiorul, considerînd că, dacă n-ar proceda la el, ar fi dat dovadă de nesupunere. Evlaviosul maior o făcea din superstiție, sperînd că rugăciunea preotului îi va reda sănătatea. Dar în aceeași noapte, înainte de ultima miruire, amîndoi își dădură sufletul și a doua zi de dimineață, cînd duhovnicul militar și Švejk sosiră la spital, cei doi zăceau cu fețele pămîntii, ca toți cei ce mor sufocați.

— Ce mai paradă am făcut, domnule *feldkurat*, și cînd colo, uite cum ne strică totu, se supără Švejk, aflînd la cancelarie că cei doi bolnavi nu mai au nevoie de nimic.

Și ce-i drept, paradă au făcut, nu glumă. Au venit cu trăsura, Švejk suna din clopoțel, iar preotul ținea în mînă, înfășurată într-un șervet, sticluta cu ulei, cu care, solemn și grav, binecuvînta pe trecătorii care își scoteau pălăria. E drept că prea mulți n-au fost, cu toate că Švejk se silea să facă larmă mare, cu clopoțelul lui. În urma trăsorii alergau cîțiva copii nevinoși; unul din ei se cocoță în spate, pe arcuri, în vreme ce tovarășii lui strigau cît puteau: „Atinge-l, că s-a agățat de trăsură!” Švejk suna din clopoțel, birjarul lovea cu biciul înapoi, iar în strada Vodickova, o portăreasă, membră în congregația sfintei Maria, alergînd într-un suflet după trăsura care gonia și ajungînd-o, primi binecuvîntarea din mers, după care își făcu cruce, scui-pă și zise: „Aleargă cu sfîntul duh, ca toți dracii, să te-apuce oftica, nu altceva” Și se întoarse gîfîind la locul ei.

Sunetul clopoțelului o irita însă cel mai mult pe iapa birjarului. Se vede că îi stârnea vechi amintiri, pentru că mereu se uita înapoi și din când în când încerca să danseze pe asfalt.

Asta a fost marea paradă de care vorbea Švejk. Preotul de campanie se dusesse între timp la cancelarie, să aranjeze partea financiară a ultimei miruiri. Din socoteala înfățișată sergentului contabil, reieșea că visteria oștirii îi datora o sută cincizeci de coroane, pentru untdelemnul sfințit și cheltuielile de drum.

Urmă apoi între comandantul spitalului și omul bisericii o ceartă, în timpul căreia *feldkuratul* izbi de câteva ori cu pumnul în masă, zbierînd:

— Să nu vă închipuiți, domnule căpitan, că ultima miruire e gratuită. Când un ofițer de cavalerie este transferat la herghelie, i se plătește indemnizație. Îmi pare nespus de rău că cei doi n-au apucat să primească ultima miruire. Ar fi costat cu cincizeci de coroane mai mult.

Švejk aștepta în acest timp jos, în camera de gardă, cu sticluța de untdelemn sfințit, care stîrni un mare interes în rîndurile soldaților.

Unul era de părere că untdelemnul acela ar fi foarte bun pentru curățat pușca și baioneta.

Un soldat mai tinerel, din Ceskom oravskâ vysocina, care mai credea încă în Dumnezeu, își imploră camarazii să nu mai vorbească despre astfel de lucruri și să nu se lege de sfintele taine. „Ca buni creștini ce sîntem, trebuie să nădăjduim.”

Un bătrîn rezervist îi aruncă „bobocului” o privire disprețuitoare și spuse:

— Frumoasă speranță, ca un proiectil să-ți reteze scăfirlia. Ne-au împuiat capul cu minciuni. Odată, în sat la noi, a venit un deputat din partidul catolic și ne-a vorbit despre o cerească pace care pogoară deasupra pămîntului. S-a apucat să ne spună că Dumnezeu nu vrea război, că dorește ca toți oamenii să trăiască în pace și să se aibă ca frații. Bună glumă! Dobitocul! De cînd a izbucnit războiul, în toate bisericile se fac rugăciuni pentru „succesul armelor”, iar despre Dumnezeu ni se vorbește ca despre un comandant de stat-major, care conduce operațiile militare. Cîte înmormîntări n-am văzut eu din spitalul ăsta, și cîte picioare și mîini retezate nu-s scoase de aici, cu carul!

— Și pe soldați îi îngroapă goi, zise un altul, iar uniformele lor sînt date altora, vii, și tot așa mai departe.

— Pînă vom cîștiga războiul, se amestecă Švejk.

— Hodorogule! Uite cine vrea să cîștige războiul, interveni dintr-un colț un caporal. Pe front cu voi, în tranșee! Ce v-aș mai goni eu spre baionetele inamicului, înainte, prin sîrme ghimpate, peste mine, în bătaia mitralierelor. Să chiulească în spatele frontului, asta poate oricine; cine e bucuros să cadă pe front?

— Eu unul socotesc că e foarte frumos să te lași înjunghiat cu baioneta, zise Švejk, și nici un glonț în burtă nu e rău, dar și mai frumos e cînd te sîrteacă grenada. Te uiți cum îți zboară picioarele, cu burtă cu tot și ți se pare atît de ciudat că mori din așa ceva, înainte ca vreunul să te lămurească cum devine cazul.

Tînărul soldat oftă din inimă. Își căina viața tînără și-i părea rău că se născuse într-un veac atît de păcătos, ca să fie dus la tăiere, ca vitele la zălhana. Pentru ce toate acestea?

Un soldat, învățator de profesie, care parcă i-ar fi citit gîndurile, spuse:

— Unii învățați explică războaiele ca o urmare a apariției petelor pe soare. Cum se ivește o asemenea pată, spun ei, se întîmplă întotdeauna o grozăvie. Cucerirea Cartaginei...

— Ia mai slăbește-ne cu învățătura, îl întrerupse caporalul, și du-te mai bine de mătură odaia, că azi e rîndul dumitale. Ce ne pasă nouă de niște săracii de pete pe soare? Din partea mea, pot să fie și douăzeci, că nu-mi țin nici de cald, nici de rece.

— Petele alea din soare au cu adevărat o mare însemnătate, se amestecă în vorbă Švejk. Odată s-a ivit o pată din astea și eu chiar în ziua aceea am fost bătut măr în circiuma „La Banzetu” din Nusle. De atunci, de cîte ori mă duceam undeva, mă uitam totdeauna în gazetă, să văd dacă nu cumva s-a mai ivit vreo pată. Și cum se arăta, adio mamă, nu mă mai duceam nicăieri, și numai așa am scăpat teafăr. Ba, cînd vulcanul cela, Mont-Pelee a distrus toată insula Martinica, un profesor a scris în *Narodni politika* că el de mult atrăsese atenția cititorilor asupra unei mari pete pe soare. Și a dracului *Narodni politika*, nesusind la timp în Martinica, toți de pe insulă s-au ars.

În acest timp, duhovnicul militar se întîlni sus, în cancelarie, cu o doamnă de la „Uniunea doamnelor din nobileme pentru educarea religioasă a ostașilor”, o matahală bătrînă și hidoasă, care o pornise de dimineață prin spital, împărțind în dreapta și-n stînga iconițe sfințite, pe care soldații răniți sau bolnavi le aruncau în scui pătoare.

Îi scotea pe toți din sărite cu palavrele ei neroade; îndemna ostașii să se căiască pentru păcatele săvîrșite, și să se îndrepte cu adevărat, pentru ca Dumnezeu, după moartea lor, să le acorde veșnica mîntuire.

Îngălbenise de mînie, în timp ce vorbea cu duhovnicul militar. Susținea că războiul, în loc să-i înobileze pe ostași, îi transformă în fiare. Jos, în saloane, bolnavii scoaseră limba la ea, făcînd-o hîrcă și talpa iadului. „*Das ist wirklich schrecklich, Herr Feldkurat, das Volk ist verdorben*”⁵⁹

Și-i explică apoi cum își închipuie ea educația religioasă a soldatului. Numai cînd soldatul crede în Dumnezeu și este pătruns de credință, numai atunci luptă el vitejește pentru împăratul său, și nu se teme de moarte, pentru că știe că-l așteaptă raiul.

Mai trîncăni cîteva nerozii asemănătoare din care se vedea bine că era ferm hotărîtă să nu-l scape din mîină pe duhovnic, care se despărți însă de ea într-un chip foarte puțin galant.

— Să mergem acasă, Švejk, strigă el în camera de gardă.

La întoarcere, nu mai făcură nici o paradă.

— Pe viitor ducă-se cine-o vrea să împărtășească, zise cuvioșia sa. Asta-i bună! Să mă ciorovăiesc cu ei la plată pentru fiecare suflet pe care vor să-l mîntuiască! Nu-ntîlnești decît contabili și lichele!

Zărind în miinile lui Švejk sticluța cu „untdelemn sfințit”, se întunecă la față:

— Ascultă, Švejk, cel mai bine ar fi să ne ungem cu el cizmele.

⁵⁹ E într-adevăr îngrozitor, domnule *feldkurat*, poporul e destrăbălat (germ.).

— O să încerc să ung broasca, adăugă Švejk, că scîrție grozav cînd veniți noaptea acasă.

Așa luă sfîrșit ultima miruire care nu a avut loc.

XIV - Švejk ordonanță la locotenentul-major Lukáš

1

Norocul lui Švejk nu ținu mult. Soarta nemiloasă curmă legăturile prietenești dintre el și preotul militar. Dacă pînă la întîmplarea de mai jos, feldkuratul fusese o figură simpatcă, isprava săvîrșită acum a avut însă darul să-l demaște.

Otto Katz îl vîndu pe Švejk locotenentului-major Lukáš, mai bine zis îl pierdu la cărți. Așa se vindeau pe vremuri, în Rusia, robii. Accidentul s-a întîmplat așa, pe neașteptate. La locotenentul-major Lukáš, într-o societate aleasă, se juca „douăzeci și unu”.

Feldkuratul pierduse tot și, în cele din urmă, întrebă:

— Cît îmi împrumutați pe ordonanța mea? Un tembel foarte simpatc, un tip interesant, ceva *non plus ultra*⁶⁰. Ordonanță ca el n-ați avut nici unul, de cînd sînteți.

— Îți împrumut o sută de coroane, se oferî locotenentul-major Lukáš. Dacă pînă poimîine nu mi-i restitui, îmi trimiți aici această pasăre rară. Al meu e un păcătos. Oftează într-una, scrie scrisori acasă și fură; fură de stinge, tot ce-i cade sub mînă. Îi mai trag eu cîte o chelfăneală, dar degeaba. I-am scos și cîteva dinți din față, dar ticălosul tot nu s-a îndreptat.

— Atunci ne-am înțeles, se învoi cu ușurință preotul. Pe poimîine: ori suta de coroane, ori Švejk.

Pierdu și această sută de coroane și plecă acasă întristat. Știa bine, fără umbră de îndoială, că nu va face rost de o sută de coroane și că de fapt îl vînduse pe Švejk, pe o nimica toată, ca un mizerabil.

„Puteam să cer și două sute de coroane”, își zise el cu ciudă și, urcînd în tramvaiul care avea să-l ducă acasă, fu cuprins de remușcări și duioșie.

„Nu-i frumos din partea mea, își spuse, sunînd la ușa locuinței sale. Cum o să mă mai uit eu acum în ochii lui tembeli și inocenți?”

— Švejk dragă, zise el, după ce intră în casă, astăzi s-a întîmplat ceva nemaipomenit. Am avut un ghinion grozav la cărți. Am mizat totul și aveam în mînă un as, pe urmă mi-a picat un zece. Bancherul, cu un valet la mînă, a tras și a făcut și el douăzeci și unul. Și așa am tras de cîteva ori cînd la as, cînd la decar, și de fiecare dată am avut aceeași carte cu bancherul. Am pierdut toți banii.

Tăcu.

— Pînă la urmă, te-am pierdut și pe dumneata. Am împrumutat pe dumneata o sută de coroane și dacă pînă poimîine nu le înapoiez, nu mai ești al meu, ci al locotenentului-major Lukáš. Mie îmi pare foarte rău, zău...

— O sută de coroane mai am eu, zise Švejk. Pot să vă împrumut.

— Dă-le înapoi, se învioră feldkuratul. Îi duc numaidecît lui Lukáš. Zău, mi-ar părea nespun de rău să mă despart de dumneata.

⁶⁰ Mai presus de orice (lat.)

Lukáš fu foarte surprins, pomenindu-se din nou cu Katz.

— Vin să-ți restitui datoria, zise preotul, privind triumfător în jurul său. Dați-mi și mie o carte.

— Banco, se auzi glasul părintelui, când îi veni rîndul. Cu un ochișor numai, strigă el, am tras mai mult.

— Banco să fie, spuse el la al doilea tur, banco blind...

— Douăzeci și unu, anunță bancherul.

— Eu am numai nouăsprezece, zise preotul cu jumătate de gură, mizînd ultimele patruzeci de coroane, din cele o sută împrumutate de Švejk, ca să se răscumpere din noua robie.

În drum spre casă, *feldkuratul* ajunsese la convingerea că totul s-a sfîrșit, că nimic nu-l mai putea scăpa pe Švejk, că așa i-a fost scris: să-l slujească pe locotenentul-major Lukáš.

Cînd Švejk îi deschise ușa, spuse:

— Totul e în zadar, Švejk. Împotriva fatalității nimeni nu poate lupta. Te-am pierdut și pe dumneata și cele o sută de coroane ale dumitale. Am făcut tot ce mi-a stat în putință, dar destinul e mai tare decît mine. Te-a aruncat în ghearele locotenentului-major Lukáš și se apropie vremea cînd va trebui să ne despărțim.

— Și era mult în bancă? întrebă Švejk liniștit. Dumneavoastră v-a venit rar carte? Cînd nu pică carte e foarte rău, dar uneori și cînd cade prea bine e nenorocire. Pe strada Na Zderaze trăia un tinichigiu. Îi zicea Vejvoda; juca întotdeauna „marias”⁶¹ într-o cîrciumă din dosul „Cafenelei secolului”. Într-o zi, îl pune dracu să zică: „Ce-ar fi dacă am juca douăzeci și unu, la cinci bănuți?” Am jucat douăzeci și unu pe cinci bănuți și el ținea banca. La primul tur au pasat toți și așa a crescut miza la zece bănuți. Bătrînul Vejvoda le dorea tuturor să cîștige și zicea într-una: „Cine o trage pe aia mică a cîștigat!” Nu vă puteți închipui ce ghinion a avut. Cartea mică nu voia să pice nici în ruptul capului și banca creșcu, se adunaseră o sută de coroane. Dintre jucători nici unul nu avea atîția bani ca să acopere banca. Pe Vejvoda îl treceau nădușelile. Nu se mai auzea decît: „Aia mică”. Pontau cu toții numai cîte un cinci și de fiecare dată se curățau. Un meșter hornar s-a înfuriat. Pe masă se adunaseră vreo două sute. S-a dus acasă după bani și a făcut „banco”. Vejvoda voia să se descotorosească de bancă, și după cum a povestit mai tîrziu, ar fi vrut să tragă pînă la treizeci, numai să nu cîștige, și cînd colo, i-au picat doi ași. S-a prefăcut că nu are nimic și a strigat dinadins: „Șaisprezece cîștigă”. Dar meșterul hornar avea numai cincisprezece. Nu-i asta ghinion? Bătrînul Vejvoda se făcuse galben ca ceara și era grozav de nenorocit; în jurul lui lumea începuse să înjure și să mormăie că umblă cu fofirliga, că mai mîncase el o dată bătaie pentru că ar fi măsluit cărțile, deși era jucătorul cel mai cinstit. Dar nu s-au lăsat și au continuat să pondeze coroană după coroană. Se strînseseră cinci sute de coroane. Pe cîrciumar nu l-a răbdât inima. Tocmai adunase banii de bere să-i ducă la fabrică. I-a scos, s-a așezat la masă și a pontat mai întîi cîte două sute; pe urmă a închis ochii, a întors scaunul ca să-i aducă noroc și a zis că ține tot ce e în bancă. „Să jucăm, a zis el, cu cărțile pe față”. Bătrînul Vejvoda ar fi dat nu știu ce numai să piardă. S-au mirat cu toții cînd a întors cărțile și s-a văzut un șap-

⁶¹ Joc de cărți.

te pe care l-a păstrat. Cîrciumarul rîdea pe sub mustață fiindcă avea douăzeci și unu. Bătrînului Vejvoda i-a mai picat un șapte și l-a păstrat și pe acesta. „Acum vine un as sau un decar, a cobit cîrciumarul cu răutate. Îmi pun gîtul, domnule Vejvoda, că v-ați curățat.” S-a așternut apoi o tăcere mormîntală. Vejvoda trage, întoarce cartea și iese un al treilea șapte. Cîrciumarul s-a făcut alb ca varul; erau ultimii lui bani. S-a dus în bucătărie și peste puțin timp se pomenesc cu băiatul de prăvălie țipînd să vină să-l scape, căci se spînzurase de cerceveaua ferestrei. I-au tăiat frînghia, l-au readus în simțiri, și s-a jucat mai departe. Nimeni nu mai avea o lețcaie în buzunar, toți banii erau în bancă, în fața lui Vejvoda, care zicea într-una: „Aia mică, a luat-o” și ar fi vrut cu orice preț să se curețe; dar fiindcă era silit să dea cartea pe față și să o pună pe masă, nu putea să facă nici o șmecherie și să tragă dinadins mai mult. Cei de față erau uluiți de bafta lui și s-au înțeles să ponteze pe datorie, cu bonuri iscălite, că bani nu mai aveau. Meșterul hornar ajunsese să fie dator peste un milion și jumătate, cărbunarul de la Na Zderaze aproape un milion, portarul de la „Cafeneaua secolului” opt sute de mii de coroane, un student în medicină peste două milioane. Numai caniotă erau peste trei sute de mii de coroane, în bonuri, se înțelege. Bătrînul Vejvoda încerca în fel și chip să scape de bancă. Se ducea mereu la closet și dădea altuia să-i țină locul, dar cînd se înapoia, îl anunțau că tot el a câștigat și că i-ar fi picat douăzeci și unu. Au trimis să cumpere alte cărți, dar ce folos? Se oprea Vejvoda la cincisprezece, celălalt avea paisprezece. Toți se uitau furioși la el și mai abitir decît ceilalți trîncănea un pavator, care investise cu totul, mari și late, opt coroane. Striga în gura mare că un om ca Vejvoda n-are ce căuta pe lumea asta, că ar trebui ciomăgit și înecat ca un pui de cătea. Nu vă puteți închipui deznădejdea bătrînului Vejvoda. Pînă la urmă, să vedeți ce-i trăsnește prin minte: „Eu mă duc la closet, îi zise el hornarului. Joacă dumneata în locul meu meștere.” Și așa cum era, fără pălărie, a ieșit în stradă și-a fugit într-un suflet pînă în strada Myslikova să cheme poliția. A dat de o patrulă și a denunțat că în cutare cîrciumă se joacă jocuri de noroc. Polițiștii l-au poftit să se ducă înainte, că ei vin numaidecît după el. S-a înapoiat, care va să zică, la cîrciumă, unde i-au spus că între timp studentul medicinist pierduse peste două milioane, iar portarul, peste trei milioane și că în caniotă au pus cinci bonuri de cîte o sută de mii de coroane. N-a trecut mult și-au dat năvală polițiștii în cîrciumă. Pavatorul, cînd i-a văzut, s-a apucat să strige: „Salvați-vă, care cum puteți”, dar era prea tîrziu. Au sechestrat banca și i-au dus pe toți la poliție. Cărbunarul de pe Na Zderaze s-a împotrivit, așa că l-au dus cu duba. În bancă era peste o jumătate de miliard în bonuri și o mie cinci sute bani gheață. Inspectorul de poliție, cînd i-au arătat ditai mormanul de bănet, a rămas trăsnit și-a exclamat: „N-am mai pomenit una ca asta! Mai rău ca la Monte Carlo!”

Au rămas cu toții acolo, în afară de bătrînul Vejvoda, pînă dimineața. Lui Vejvoda, ca denunțator, i-au dat drumul și i-au făgăduit că va căpăta drept răsplată treimea legală din banca sechestrată, vreo șazeci de milioane, dar pînă dimineața a înnebunit și umbla prin Praga comandîndu-și cu duzinele case de bani încăpătoare. Asta zic și eu noroc la cărți.

Terminîndu-și povestea, Švejk se duse să prepare grog și-și văzură de „lucru”. Noaptea târziu, după ce Švejk izbutise cu chiu, cu vai să-l așeze în pat, preotul lăcrima, spunînd printre sughituri:

— Te-am vîndut, camarade, te-am vîndut rușinos. Afurisește-mă, bate-mă cît vrei. Te-am aruncat în voia soartei. Nu pot să mă uit în ochii tăi. Zgîrie-mă, mușcă-mă, ucide-mă. Nu merit altceva. Știi ce sînt eu? Și, cufundîndu-și fața în pernă, preotul gemu încet, cu glas blajin: Sînt un ticălos, lipsit de caracter, asta sînt, și adormi buștean.

A doua zi, ocolind privirile lui Švejk, plecă devreme de tot de acasă și nu se înapoie decît noaptea, aducînd cu sine un infanterist voinic și gras.

— Arată-i, zise el, ferindu-se iar de privirile lui Švejk, cum merg lucrurile pe aici, ca să fie orientat și învață-l cum se face grog. Mîine dimineață te prezinți la locotenentul- major Lukáš.

Švejk și succesorul său petrecură o noapte plăcută cu prepararea grogului. Spre ziuă, infanteristul abia se mai ținea pe picioare și mormăia un potpuriu ciudat din diferite cîntece populare, pe care le amesteca între ele: „Pe lîngă Hodov curge un pîrâu, draga mea îți toarnă bere roșie. Munte, munte, înalt mai ești, trei fete trec pe șosea, pe Muntele Alb ară un țaran.”

— Nu mi-e rușine cu tine, frățioare, zise Švejk. Cu însușirile tale faci casă bună cu *feldkuratul*.

Și așa se face că în dimineața aceea locotenentul-major Lukáš văzu pentru prima oară fața cinstită și jovială a bravului soldat Švejk, care îi raportă:

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, că eu sînt Švejk, ăla pierdut de domnul *feldkurat* la cărți.

2

Instituția ordonanțelor ofițerești datează din vremuri străvechi. Se pare că Alexandru Macedon a avut și el țucălarul lui. Un lucru e cert că pe vremea feudalismului acest rol îl jucau mercenarii cavalerilor. Ce era Sancho Panca al lui Don Quijote? Mă mir că pînă acum n-a fost scrisă încă istoria ordonanțelor ofițerești. Am afla din ea că în timpul asediului cetății Toledo, ducele de Almavira și-a mîncat ordonanța fără sare, fapt pe care ni-l povestește ducele însuși, în memoriile sale, arătînd că ordonanța lui avea carnea fragedă și moale, asemănîndu-se la gust cu ceva între carnea de găină și cea de măgar.

Într-o veche carte bavareză despre arta militară, găsim și instrucțiuni cu privire la ordonanțele militare. După această carte, cel care era sortit acestei cariere trebuia să fie: evlavios, plin de virtuți, să nu mintă, să fie modest, curajos, cinstit și harnic. Într-un cuvînt, ordonanța trebuia să fie un model. Timpurile noi au modificat modelul. De obicei „țucălarul” modern nu-i nici evlavios, nici virtuos, nici cinstit. Minte, își înșală stăpînul și adeseori îi transformă viața într-un adevărat infern. E un sclav șiret, care scornește tot felul de tertipuri, ca să amărască viața stăpînului. În această nouă generație de țucăleri nu găsești ființe care să meargă cu devotamentul pînă a se lăsa să fie consumate fără sare de stăpînii lor, ca mărinimosul Fernando, al ducelelui de Almavira. Pe de altă parte, vedem că stăpînii care luptă pe viață și pe

moarte cu ordonanțele lor moderne folosesc spre a-și menține autoritatea, cele mai variate metode, caracteristice unui regim de teroare. În anul 1912, la Graz, în Stiria, s-a judecat un proces în care rolul principal îl juca un căpitan care-și ucisese ordonanța, călcînd-o în picioare. A fost achitat, pe temeiul că era numai la al doilea caz. În concepția domnilor judecători, viața „țucălarului” n-are nici o valoare. El nu este decît un obiect și în multe cazuri un manechin pentru antrenamentele stăpînilor, un rob, o fată la toate.

De aceea nu trebuie să ne prindă mirarea că o astfel de situație impune sclavului să fie șiret și potlogar. Poziția lui pe planeta noastră nu poate fi comparată decît cu suferințele picolilor din vremurile străvechi, educați în credința că trăiesc pentru a fi pălmuiți și torturați.

Există însă și cazuri în care țucălarul ajunge favoritul stăpînului, și atunci devine spaima companiei, a batalionului. Toate gradele caută să-l corupă. El hotărăște concediile, el e în măsură să pună o vorbă bună, ca treburile să iasă bine la raport.

În timp de război, acești favoriți erau răsplătiți cu medalii de argint, mici și mari, pentru „bărbăție și credință”.

La regimentul 91 am cunoscut cîteva cazuri. Un țucălar a căpătat marea medalie de argint pentru că se pricepea de minune să frigă gîștele pe care le fura. Altul s-a ales cu medalia mică de argint, pentru că primea de acasă pachete cu tot felul de bunătăți, așa încît chiar pe vremea lipsurilor celor mai cumplite stăpînul său se ghidea pînă nu mai putea să se miște.

Propunerea de decorare a fost redactată de stăpînul său astfel:

„Pentru meritul de a fi dat dovadă de bărbăție și vitejie deosebită în luptă, disprețuindu-și propria lui viață și nepărăsind nici o clipă pe ofițerul său, sub focul puternic al dușmanului care înainta”.

În vremea asta, pe undeva, în spatele frontului, el ciordea găinile din curțile oamenilor. Războiul a schimbat poziția ordonanței față de stăpînul său și a făcut din el ființa cea mai hulită de trupă. Ordonanța primește totdeauna o cutie întreagă de conserve, în timp ce restul trupei numai o cutie la cinci oameni. Bidonul ei e veșnic plin cu rom sau coniac. Toată ziua ronțăie ciocolată și mestecă pesmeți dulci, ofițerești, fumează țigările stăpînului, stă acasă, se gătește ceasuri întregi și poartă veston de mare ținută.

Ordonanța e întotdeauna în relațiile cele mai bune cu furierul, pe care îl aprovizionează din belșug cu resturile care pică de la masa lui. Susnumiții, împreună cu sergentul-contabil, alcătuiesc un adevărat triumvirat, care, trăind în imediata apropiere a ofițerului, cunoaște toate operațiunile și planurile de război.

Grupa cea mai bine informată e întotdeauna aceea al cărei caporal se are bine cu ordonanța ofițerului.

Cînd acesta zice: „La două și treizeci și cinci de minute spălăm putina”, la două și treizeci și cinci de minute fix soldații austrieci încep „să se detașeze” de inamic.

Ordonanța e în relațiile cele mai strînse cu bucătăria de campanie, îi place să dea tîrcoale cazanului și poruncește, de parcă s-ar trezi la restaurant cu lista de bucate în față.

— Vreau o costită, zice el bucătarului. Ieri mi-ai trimis o bucată de coadă. Să-mi pui și o bucată de ficat în supă; știi bine că splină nu mănînc.

Marea măiestrie a țucălarului se vădește atunci cînd seamănă panică. Cînd poziția în care se află începe să fie bombardată, inima îi cade în pantaloni. În acest timp el se află în adăpostul cel mai sigur, cu bagajele sale și ale stăpînului, își bagă capul sub pătură, ca să nu-l nimerească vreo grenadă, și nu are altă dorință decît să-și vadă stăpînul rănit, ca astfel să ajungă cu el cît mai departe de front, în interiorul țării.

Știe să întrețină panica sistematic, învăluind totul în mister: „Mi se pare că ridică telefoanele”, comunica el confidențial trupei. Și e fericit cînd poate să spună: „Le-au și strîns”.

Nimeni nu pornește în retragere atît de bucuros ca el. În clipa aceea nu mai ține seama că deasupra capului îi șuieră grenadele și șrapnelele, își croiește neobosit drum cu bagajele spre statul-major, unde staționează trenul de luptă, îi place trenul armatei austriece și are o predilecție pentru plimbările în vehicul. La nevoie, în cazurile cele mai grave, se urcă și în carul sanitar, cu două roate. Cînd nu are încotro și e silit să meargă pe jos, are înfățișarea unui om lovit de cea mai mare nenorocire. În asemenea cazuri lasă bagajele stăpînului în tranșee și nu cară decît propriile lui bunuri.

Dacă se întîmplă ca ofițerul să scape de captivitate prin fugă, iar el să cadă prizonier, nu uită niciodată să ia cu sine în captivitate bagajele stăpînului. Ele trec atunci în proprietatea lui și le păzește ca ochii din cap.

Am văzut un asemenea prizonier în Rusia. A mers pe jos cu ceilalți de la Dubno pînă la Darnin, dincolo de Kiev. Ducea cu el în afară de ranița proprie și a ofițerului său, care avusese norocul să fugă, încă cinci valize de mînă, de diferite mărimi, două pături, o pernă și o legătură pe care o purta pe cap. Se plîngea că două cufere îi furaseră cazacii.

N-am să-l uit niciodată pe omul acela, care s-a chinuit așa, cu povara, prin toată Ucraina. Era o mașină de transport vie, și nu pot să înțeleg cum de a putut parcurge cu tot calabalîcul ăsta atîtea sute de kilometri pe jos, ca să plece apoi cu trenul pînă la Tașkent, să-și păzească averea și pînă la urmă să moară întins pe geamantanul lui, răpus de tifos exantematic, în lagărul de prizonieri.

Astăzi aceste ordonanțe sînt împrăștiate prin întreaga noastră republică și pâlăvrăgesc despre actele lor de vitejie. Ei au luat cu asalt orașele Sokal, Dubno, Nis, Piave. Fiecare din ei este un Napoleon. „I-am spus colonelului nostru să telefoneze la statul-major, că se poate porni la asalt”.

Cei mai mulți dintre ei erau reacționari și trupa îi ura. Unii din ei erau și denunțatori și nu mai puteau de bucurie cînd vedeau pe careva legat.

Cu timpul au devenit o adevărată castă. Egoismul lor nu cunoștea margini.

3

Locotenentul-major Lukáš era prototipul ofițerului activ din putreda monarhie austriacă. Școala de cadeti făcuse din el o ființă cu două fețe, un fel de amfibie. În societate vorbea nemțește, scria nemțește, dar citea cărți cehe, iar pe vremea cînd funcționa ca profesor la școala de teteriști, în exclu-

sivitate cehi, le șoptea confidențial: „Să fim cehi, dar să n-o știe nimeni. Și eu sînt ceh.”

Privea „cehismul” ca un fel de organizație secretă, de care era mai bine să te ferești, de la distanță.

Altfel, era om cumsecade, nu se temea de superiori, la manevre avea grijă de compania lui, așa cum se cuvine și este drept să fie. Știa întotdeauna să-i rostuiască o cartiruie bună, prin șure, și adeseori își cinstea ostașii, din modesta lui soldă, cu cîte un butoi de bere.

Îi plăcea să-i audă pe soldați cîntînd în marș. Trebuiau să cînte și cînd se duceau și cînd se întorceau de la exerciții. Și, mergînd alături de ostași, cînta cu ei:

*„Cînd se apropie miezul nopții,
ovăzul din saci îl iau hoții,
tumtarara bum !”*

Era foarte iubit de soldați, pentru că era drept și nu teroriza pe nimeni.

Gradații tremurau în fața lui, și într-o lună de zile făcea din cea mai mare brută de sergent-major un adevărat mieluşel.

Știa, ce-i drept, să zbiere, dar de înjurat nu înjura niciodată. Folosea cuvinte și fraze alese: „Uite ce este, măi băiete, zicea el, mie nu-mi face plăcere să te pedepsesc; dar n-am ce face, pentru că în disciplină valoarea și vitejia armatei și fără disciplină armata este ca trestia legănată în bătaia vîntului. Dacă dumneata nu-ți ții uniforma în regulă și nasturii sînt rău cusuți sau lipsesc e o dovadă că uiți de îndatoririle pe care le ai față de oștire. Poate să ți se pară de neînțeles ca pentru un lucru de nimic, căruia ca civil nu i-ai da nici o importanță, cum ar fi, de pildă, un nasture de la bluză găsit lipsă la inspecție, să te trezești la arest. Dar vezi că în armată o astfel de neglijență a exteriorului dumitale trebuie să fie pedepsită exemplar. De ce? Nu pentru faptul că dumitale îți lipsește un nasture ești pedepsit, ci ca să te deprinzi cu ordinea. Azi nu-ți coși nasturele și începi să te lași pe tînjală. Mîine are să-ți pară greu să-ți desfăci arma și s-o cureți, poimîine o să-ți uiți baioneta în cine știe ce cîrciumă și, pînă la urmă, ai să adormi în post, pentru că ai început, cu nenorocitul ăsta de nasture, să duci o viață dezordonată. Asta-i băiete, și dacă te pedepsesc acum, e ca să te feresc de o pedeapsă și mai grea, pentru eventualele abateri pe care le-ai putea săvîrși, uitînd încetul cu încetul de îndatoririle dumitale. Îți dau cinci zile de arest și aș dori ca atunci cînd vei primi piine și apă să te gîndești că pedeapsa nu e răzbunare, ci un mijloc de educație, urmărind îndreptarea ostașului pedepsit.”

Ar fi trebuit de mult să fie căpitan, dar prudența lui în chestiunea naționalității nu i-a folosit la nimic, deoarece față de superiori avea o atitudine într-adevăr sinceră în relațiile de serviciu, lingușirile fiindu-i cu totul străine.

Păstrase această trăsătură proprie caracterului țaranului din Cehia de sud, unde se născuse, într-un sat împrejmuț de codri deși și heleștee.

Cu toate că față de soldați era drept și nu-i chinuia, avea totuși o latură ciudată. Își ura ordonanțele, căci totdeauna se brodiseră să i se trimită țucălarii cei mai neghiobi și mai nesuferiți din tot regimentul.

Îi lovea peste gură, îi pălmuia, se străduia să le facă educația prin vorbă și faptă, uitînd că-s soldați. Ani de zile la rînd zadarnic s-a luptat cu ei. Îi schimba mereu, ca pînă la urmă să ofteze: „Iar m-am ales cu o vită încălțată!” Își considera ordonanțele ca animale de cea mai inferioară specie.

Îi plăceau foarte mult animalele. Avea un canar de Harz, o pisică de Angora și un grifon. Nici una din ordonanțele pe care le-a schimbat nu s-a purtat însă mai prost cu aceste dobitoace decît locotenentul-major Lukáš cu ordonanțele, cînd îi făceau vreo boroboată.

Pe canar îl chinuiau cu foamea; una din ordonanțe i-a scos un ochi pisicii de Angora; grifonul era lovit ori de cîte ori le ieșea în cale și, în sfîrșit, unul din predecesorii lui Švejk l-a înșfăcat și l-a dus la hingherul de la Pankrac ca să-l ucidă, fără să-i pară rău de cele zece coroane plătite din buzunarul lui. Raportă apoi locotenentului-major foarte simplu că fugise în vreme ce-l plimba. A doua zi ordonanța mărșăluia cu compania pe cîmpul de instrucție.

Cînd Švejk veni să-i raporteze lui Lukáš că intră în serviciul lui, acesta îl duse în odaie și îi zise:

— Pe dumneata mi te-a recomandat preotul Katz și nădăjduiesc că n-ai să-l faci de rușine. Am avut pînă acum o duzină de ordonanțe, dar nici una din ele n-a făcut purici la mine. Îți atrag atenția că sînt foarte sever și pedepsesc aspru orice josnicie și orice minciună. Doresc să-mi spui întotdeauna adevărul și să execuți fără să crîcnești toate ordinele mele. Dacă zic: „Sari în foc”, trebuie să sari în foc, chiar dacă nu-ți convine. Unde te tot uiți?

Švejk se uita cu interes într-o parte, de peretele unde atîrna colivia canarului, dar îndreptîndu-și ochii blajini spre locotenentul-major răspunse cu glas blind:

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, că aveți acolo un canar de Harz.

Și curmîndu-i astfel locotenentului-major șirul vorbii, Švejk sta pe loc, smirna, fără să clipească, privind țintă în ochii superiorului său.

Locotenentul-major ar fi vrut să-l mustre, dar remarcînd expresia nevinovată a feței lui Švejk spuse numai:

— Domnul *feldkurat* mi te-a recomandat drept un mare timpit și mi se pare că nu s-a înșelat.

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, că, într-adevăr, domnul *feldkurat* nu s-a înșelat de fel. Cînd eram militar activ am fost reformat pentru tîmpenie, și pe deasupra, vădită. Din pricina asta am fost dat afară din Regimentul doi: eu și încă unul, un domn căpitan din Kaunitz. Acela, domnule locotenent-major, să-mi fie cu iertare, cînd mergea pe stradă, se scobea în același timp cu un deget de la mîna stîngă în nara stîngă, și cu cealaltă mîna în nara dreaptă și cînd mergea cu noi la instrucție, ne înșira întotdeauna ca pentru defilare și zicea: „Soldați, î, țineți minte, î, că azi e miercuri, î, fiindcă mîine va fi joi, î” ...

Locotenentul-major dădu din umeri, ca un om care nu-și găsește cuvintele pentru a spune ce vrea.

Trecu prin fața lui Švejk, plimbîndu-se nervos între ușă și ferestre, în vreme ce Švejk, cu mutra cea mai nevinovată, făcea „capul la dreapta”, ori „capul la stîngă”, după locul unde se afla locotenentul-major, pînă cînd aces-

ta plecă ochii și, privind covorul, mormăi ceva, care n-avea nici o legătură cu observațiile lui Švejk despre căpitanul timpit:

— Mda, care va să zică țin la ordine, la curățenie, și nu uita că la mine nu se minte. Iubesc cinstea. Urâsc minciuna și o pedepsesc fără milă, mă înțelegeți?

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, că înțeleg. E tare rău când omul minte. Cum începe să se încurce, s-a curățat. Într-un sat, dincolo de Pelhrimov, era un învățător, îi zicea Marek; umbla după fata pădurarului Spara, care i-a trimis vorbă că dacă se mai întâlnește cu fata lui în pădure, când i-o ieși în cale îl împușcă în șezut cu două cartușe umplute cu sare. Învățătorul i-a răspuns că nu e adevărat, că el nu umblă după fată, dar într-o zi, când trebuiau iar să se întâlnească, pădurarul l-a dibuit și era gata, gata să-i facă operația făgăduită, dar învățătorul se dezvinovăți, zicând că venise să culeagă flori; altă dată iar, cică voia să prindă cărăbuși, și așa s-a încurcat din ce în ce, pînă când într-o zi, cuprins de spaimă cum era, a început să jure că venise să pună niște capcane pentru iepuri. Atunci pădurarul l-a legat fedeleș și l-a dus la postul de jandarmi. De acolo a ajuns la judecătorie și domnul învățător era gata-gata să intre la răcoare. Dacă ar fi spus adevărul adevărat, s-ar fi ales numai cu alicele cu sare. Eu unul mi-am zis întotdeauna că cel mai bine este să mărturisești fățiș și, dacă fac vreo boro-boată, să vin și să spun: „Cu respect vă raportează că am făcut cutare și cutare”. Cît despre cinste, asta-i un lucru tare frumos, căci cu ea omul ajunge întotdeauna cel mai departe. Asta-i ca la întrecerile de marș. Cum începe unul să umble cu fofirlica și să fugă, gata, e descalificat. Așa a pățit-o un văr al meu. Omul cinstit e stimat și prețuit de toată lumea, e mulțumit de sine însuși și se simte ca un nou-născut când se duce la culcare și poate să-și zică: „Și azi am fost cinstit.”

Înainte ca Švejk să-și termine expunerea, locotenentul-major Lukáš se așezase pe scaun și, privind cizmele ordonanței, făcu următoarea reflecție: „Doamne, când mă gîndesc că și eu îndrug adesea prăpăstii de astea și că singura deosebire e forma în care le spun”.

Cu toate acestea, nevrînd să-și piardă autoritatea, așteptă ca Švejk să isprăvească și zise:

— La mine trebuie să-ți lustruiești cizmele, să ai uniforma curată, nasturii bine cusuți, să faci impresia unui soldat, și nu a unui derbedeu de civil. Ciudat că nici unul din voi nu are ținută militărească. Numai una din toate ordonanțele pe care le-am avut avea o ținută marțială. Dar pînă la urmă mi-a furat uniforma de paradă și a vîndut-o în cartierul evreiesc.

Tăcu o clipă, apoi continuă înșirîndu-i lui Švejk toate îndatoririle, fără să uite bineînțeles să accentueze în mod special că trebuie să fie credincios, discret, să nu vorbească nicăieri de ceea ce se întîmplă acasă.

— La mine vin în vizita cucoane, țin să sublinieze, și uneori, cîte una rămîne și peste noapte, când nu sînt de serviciu a doua zi de dimineață. În asemenea cazuri ne aduci cafeaua la pat, când sun, înțelegeți?

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, că înțeleg; dacă așa da așa, buzna, la pat, pe neașteptate, s-ar putea ca doamnei să nu-i placă. Eu mi-am adus o dată acasă o domnișoară și tocmai când ne simțeam mai bine servitoarea a venit cu cafeaua la pat. Toanta s-a speriat și mi-a

vărsat cafeaua în spinare și a mai zis și „Bună dimineța, conașule!” Eu știu ce se cade și ce trebuie făcut, cînd doarme o cucoană.

— Bine, Švejk, cu cucoanele trebuie să ne purtăm întotdeauna cu băgare de seamă, zise locotenentul-major, care începuse să se mai lumineze discutînd despre subiectul care îi umplea timpul liber, între cazarmă, cîmpul de instrucție și cărțile de joc.

Femeile erau sufletul casei sale. Ele îi aranjau căminul. Avea vreo cîteva duzini și multe din ele se străduiau, în timpul cît ședeau la el, să-i împodobească locuința cu tot felul de zorzoane.

Una din ele, nevasta unui proprietar de cafenea, care rămăsese la el două săptămîni încheiate, pînă cînd venise bărbatul să o ia acasă, i-a brodat o față de masă frumoasă, i-a făcut monograme la toată rufăria de corp și ar fi terminat poate și covorul de perete, dacă bărbatul ei nu ar fi pus capăt acestei idile.

O domnișoară, pe care după trei săptămîni au venit să o ia părinții, voia să-i transforme dormitorul în budoar, și-i înșirase peste tot fel de fel de marafeturi, vase, iar deasupra patului îi atîrnase icoana îngerului păzitor.

În toate colțurile dormitorului și ale sufrageriei se simțea mîna femeii, care pătrunsese pînă și în bucătărie, unde se puteau vedea cele mai diferite vase și obiecte de gătit, primite în dar din partea unei generoase soții de fabricant, amorezată, care pe lîngă dragoste îi adusese și un aparat special de tăiat varză și tot felul de zarzavaturi, o mașină de tăiat pesmeți, una de tocat carne, castroane, crățiți, tigăi, oale și Dumnezeu mai știe ce.

Plecă însă după o săptămînă, neputîndu-se împăca cu gîndul că pe lîngă ea locotenentul-major mai avea încă vreo douăzeci de iubite, fapt care înrîurea în mod nefast randamentul nobilului mascul în uniformă.

Locotenentul-major Lukáš întreținea de asemenea o vastă corespondență, avea un album cu fotografiile amantelor și o colecție de diferite relicve, manifestînd în ultimii doi ani o înclinare spre fetișism. Avea în colecție tot soiul de jartiere de damă, patru perechi de chiloți apelpisiți, cu danteluță, trei combinezoane fine, străvezii, băsmăluțe de linon, ba chiar și un corset și cîteva perechi de ciorapi.

— Azi sînt de serviciu, zise el. Mă întorc abia la noapte, ai grijă de toate și deretică prin casă. Ultima mea ordonanță a plecat azi pe front, cu batalionul de marș, pentru puturoșenia lui.

După ce mai dădu cîteva ordine, cu privire la canar și la pisica de Angora, plecă, neuitînd să mai arunce, din pragul ușii, cîteva adagii despre cînste și ordine.

După plecarea lui Lukáš, Švejk deretică cu grijă întreaga gospodărie, așa că noaptea tîrziu, cînd locotenentul-major se întoarse acasă, îi putu raporta :

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, că totul e în regulă, numai pisica n-a avut de lucru și a mîncat canarul.

— Cum? tună locotenentul-major.

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, cum s-a întîmplat: știam că pisicile nu iubesc canarii și că nu le vor binele. Așa că mi-am zis să le fac cunoștință, să-i împrietenesc, și dacă bestia s-ar încumeta cumva să-i facă vreun rău, aveam de gînd să-i scutur blana, să țină minte

cîte zile o avea cum trebuie să se poarte cu un canar, pentru că mie tare mi-s dragi animalele. La noi, în casa în care stau, locuiește un pălărier care și-a dresat așa de bine pisica, că de unde mai înainte i-a mîncat trei canari, acum nu mai mîncă nici unul, iar canarul poate să se așeze pe spinarea ei. Am vrut și eu să încerc și am scos canarul din colivie și i l-am dat bestiei să-l miroasă. Pînă să mă dezmeticesc, maimuța i-a înhățat capul. Nu m-aș fi așteptat, zău, din partea ei la atîta neobrăzare. Dacă ar fi fost, domnule *oberlaintnant*, o vrabie, n-aș fi avut nimic de zis, dar un canar așa de frumos, de Harz! Și cu cîtă poftă l-a înghițit, cu pene cu tot, și cum mîrîia de plăcere! Pisicile nu au cultură muzicală și nu pot suferi să audă canarul cîntînd, pentru că bestiile nu pricep ce e aia. Am ocărit eu pisica, dar altceva nu i-am făcut. Doamne păzește! Am așteptat să hotărîți dumneavoastră cum s-o pedepsim pentru isprava ei.

În vreme ce povestea întîmplarea, Švejk se uita în ochii locotenentului-major cu atîta sinceritate, încît acesta, deși se îndreptase spre el cu intenții agresive, se retrase, se așeză pe scaun și-l întrebă:

— Ascultă, Švejk, să fii oare, într-adevăr, atît de dobitoc?

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, răspunse Švejk solemn, sînt! Încă din copilărie mă paște ghinionul. Întotdeauna vreau să îndrept cîte ceva, să fac bine, și cînd colo, mereu se ivește cîte o neplăcere pentru mine și cei din jurul meu. Eu n-am vrut decît să-i apropiu, ca să se împrietenească și să se înțeleagă, și zău că n-am nici o vină că l-a înghițit. Cu ani în urmă, într-o casă, la Stupart, o pisică a mîncat chiar un papagal, pentru că și-a bătut joc de ea, imitîndu-i mieunatul. Pisicile au însă șapte vieți în ele. Dacă porunciți, domnule locotenent-major, s-o execut, va trebui s-o strivesc cu ușa, altfel nu crapă.

Cu mutra cea mai nevinovată și cu zîmbetul său blajin, Švejk îi expuse locotenentului-major cum se execută pisicile. Dacă cei de la societatea pentru protecția animalelor i-ar fi auzit solilocul, l-ar fi trimis, fără doar și poate, la balamuc.

Cu prilejul acesta dovedi atîta pricepere în acest domeniu, încît locotenentul-major, uitînd de supărare, îl întrebă:

— Dumneata te pricepi la animale? Ți-s dragi dobitoacele?

— Da. Cel mai mult îmi plac cîinii, mărturisi Švejk, pentru că sînt o afacere rentabilă pentru cine știe să-i vîndă. Mie nu mi-a mers, pentru că am fost totdeauna cînstit; cu toate astea, tot s-au găsit unii care să vină și să mă ia la rost zicînd că le-am vîndut o lepădătură în locul unui cîine de rasă, sănătos, ca și cum toți cîinii ar trebui să fie de rasă și sănătoși. Și fiecare voia să-i dau pe loc arborele genealogic, așa că am fost silit să dau la tipărit fel de fel de certificate și să fac dintr-un dulău oarecare, născut într-o cărămidărie, un cîine nobil, de rasa cea mai pură, provenit din crescătoria de cîini Arnim von Barheim, din Bavaria. Și zău că oamenii erau bucuroși că au dat lovitură, că au pus mîna pe un animal de rasă pură, iar eu puteam să le ofer, de pildă, un șpiț de la Vrsovice, drept un dax; și dumnealor se mirau numai de ce un cîine așa de rar, adus tocmai din Germania, era atît de păros și n-avea picioarele strîmbe. Așa se face la toate crescătoriile, și ați rămîne uluit, domnule locotenent-major, dacă ați ști potlogăriile care se fac cu certificatele la marile crescătorii de cîini. Cîini, care să zică singuri despre

ei: „Eu sînt rasă pură”, nu prea există. Ori mă-sa, ori bunică-sa a greșit cu vreo javră, ori a avut mai mulți tați, moștenind de la fiecare cîte ceva. De la unul urechile, de la altul coada, de la celălalt părul de pe bot, de la al treilea nasul, de la al patrulea picioarele crăcănate, de la al cincilea mărimea, și dacă o fi avut doisprezece tați din ăștia, vă puteți da seama, domnule locotenent-major, cam cum poate să arate un asemenea cîine. Eu am cumpărat un cîine din ăștia; îi zicea Balaban; de la toți tații cîți îi va fi avut moștenise atîta urîtenie, că toți cîinii îl ocoleau; l-am cumpărat de mila. Era atît de părăsit! Acasă stătea tot timpul într-un colț și era așa de trist, că m-am văzut nevoit să-l vînd drept un grifon. Cea mai mare bătaie de cap am avut-o cu vopsitul. Trebuia să aibă culoarea piperului și a sării. Și așa a ajuns cu stăpînul său pînă în Moravia și de atunci nu l-am mai văzut.

Expunerea aceasta chinologică avu darul să-l intereseze foarte mult pe locotenentul-major, așa că Švejk putu continua în tihnă:

— Cîinii nu-și pot vopsi singuri părul, cum fac cucoanele; de asta trebuie să aibă grijă cel care vrea să-i vîndă. Dacă aveți un cîine bătrîn, albit de-a binelea, și vreți să vindeți ramolitul dîndu-l drept un cățeluș de un an, sau chiar drept un pui de nouă luni, atunci cumpărați pulbere de argint, topiți-o în apă, vopsiți-l negru și vedeți cum arată. Ca să prindă putere, îl îndopați cu arsenic, ca pe cai, iar dinții îi frecați cu șmirghel, din acela cu care se curăță cuțitele ruginite. Înainte de a-l duce la vînzare, îi turnați pe gît șliboviță să se îmbete nițel și pe loc se înviorază, e vesel, latră de bucurie și se împrietenește cu oricine, ca un consilier beat. Dar principalul, domnule locotenent-major, este să le vorbești oamenilor, să-i toci la cap pînă se năucește mușteriul. Dacă cineva vrea să cumpere de la dumneavoastră un șoricar și n-aveți în casă decît un cîine de vînătoare, atunci trebuie să vă pricepeți să-l convingeți ca în loc de șoricar să plece de la dumneavoastră cu cîinele de vînătoare, iar dacă se nimerește să n-aveți acasă decît un șoricar și careva dorește să cumpere un dog nemțesc din aceia răi, păzitori, puteți să-l prostiți pînă într-atîta ca pînă la urmă, în loc de dog, să plece cu șoricarul în buzunar. Pe vremuri, cînd făceam negoț de animale, mă pomenesc o dată că-mi vine o cucoană, care-mi zice că i-a zburat papagalul în grădină, și că niște băieți care se jucau în fața vilei de-a pieile roșii i-au prins papagalul, i-au smuls toate penele din coadă și s-au împopoțonat cu ele, ca polițiștii. Și, de rușine că a rămas fără coadă, papagalul s-a îmbolnăvit și veterinarul l-a dat gata cu niște prafuri, așa că dorește să cumpere alt papagal, da unul binecrescut, nu din ăia obraznici care nu știu decît să înjure. Și ce era să fac eu, dacă n-aveam acasă nici un papagal și nici nu știam de vreunul? Nu aveam decît un bulldog, rău al dracului și chior de-a binelea. Ce să vă mai spun, domnule locotenent-major, că de la patru după-amiază și pînă la șapte seara a trebuit să-mi umble gura, pînă ce am făcut-o să cumpere, în loc de papagal, bulldogul acela chior. A fost mai greu decît într-o încurcătură diplomatică și la plecare i-am zis: Să mai poftească acum băieții să-i smulgă și ăștia coada; mai mult n-am mai apucat să-i spun acelei doamne, care a trebuit să se mute din Praga după ce bulldogul îi mușcase pe toți locatarii blocului. Credeți-mă, domnule locotenent-major, că e foarte greu să pui mîna pe un animal ca lumea.

— Mie mi-s tare dragi cîinii, spuse locotenentul-major. Cîțiva dintre camarazii mei, care sînt acuma pe front, au cîinii cu dînșii și mi-au scris că, în tovărășia unui animal atît de credincios și de devotat, războiul li se pare mai ușor. Așadar, dumneata cunoști bine toate rasele de cîini și nădăjduiesc că, dacă aș avea un cîine, l-ai îngriji cum trebuie. Care rasă e cea mai bună, după părerea dumitale? Mă gîndesc la un cîine de campanie. Am avut o dată un grifon, dar nu știu...

— După părerea mea, domnule *oberlaintnant*, grifonul e un cățel foarte drăguț. E drept că nu oricui îi place, fiindcă are părul țepos și barbă aspră pe bot, ca un pușcăriaș pus în libertate. Mie îmi pare frumos tocmai pentru că-i urît, ș-apoi e și deștept. Nici nu se compară cu un tîmpit de St. Bernard. E mai deștept chiar decît foxterierul. Am cunoscut eu unul...

Locotenentul-major Lukáš se uită la ceas și întrerupse expunerea lui Švejk:

— E tîrziu, trebuie să mă culc. Mîine sînt iar de serviciu, așa că ai toată ziua la dispoziție să găsești un grifon.

Se duse la culcare, iar Švejk se întinse pe canapea în bucătărie și începu să citească gazetele pe care le adusese locotenentul-major de la cazar-mă.

„Ia te uită făcu Švejk pentru el, urmărind cu interes ultimele informații, sultanul l-a decorat pe împăratul Wilhelm cu medalia de război și eu nici măcar cu cea mică, de argint, nu m-am pricopsit încă.”

Căzu pe gînduri, apoi deodată sări în sus, exclamînd : *„Era cît pe ce să uit...”*

Se duse în odaia locotenentului-major care dormea buștean și-l trezi:

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, că n-am primit nici un ordin în ce privește pisica.

Locotenentul-major, buimăcit de somn, se întoarse pe partea cealaltă și mormăi: „Trei zile de carceră” și adormi din nou.

Švejk ieși tiptil din odaie, scoase nenorocita de pisică de sub canapea și-i spuse:

— Ai trei zile de carceră! *Abtreten!* Marș!

Și pisica de Angora se furișă iar sub canapea.

4

Švejk se pregătea să plece în căutarea unui grifon cînd se pomeni cu o tînără doamna care dorea să vorbească cu locotenentul-major Lukáš. Văzu lîngă ea două valize grele, de voiaj, și pe scară șapca hamalului, care cobora.

— Nu-i acasă, spuse Švejk răstit, dar tînăra doamnă se și furișase în vestibul, poruncindu-i aspru:

— Du cuferele în odaie.

— Fără încuviințarea domnului locotenent-major nu se poate, răspunse Švejk. Domnul locotenent-major mi-a ordonat să nu fac niciodată nimic fără ordinul dumnealui.

— Dumneata ești nebun? strigă tînăra doamnă. Am venit în vizită la domnul locotenent-major.

— Eu nu știu nimic, răspunse Švejk neînduplecat. Domnul locotenent-major e de serviciu, se întoarce abia la noapte, și mi-a dat ordin să fac rost de un grifon. Nu știu nimic, de nici un fel de cufere și de nici o cucoană. Acum trebuie să încui casa, așa că v-aș ruga frumos să fiți bună și să plecați. N-am primit nici un ordin, și nu pot lăsa în casă o persoană pe care n-o cunosc. S-a mai întâmplat o dată pe strada noastră, la cofetarul Belcicky, care a lăsat pe unu să intre în casă și dumnealui, nepoftitu, i-a deschis dulapul cu haine și pe-aci i-a fost drumul. Nu vreau să zic cu asta nimic rău despre dumneavoastră, urmă Švejk, văzînd că tînăra doamnă face o mutră desperată și că o podidiseră lacrimile; dar, hotărît, aici nu puteți rămîne; de asta trebuie să vă dați și dumneavoastră seama, pentru că toată casa mi-a fost încredințată mie și sînt răspunzător de cel mai mic lucru. De aceea vă rog înc-o dată, foarte frumos, să nu vă mai obosiți degeaba. Pînă nu primesc ordin de la domnul locotenent-major, nu-l cunosc nici pe frate-meu. Îmi pare rău, zău, că trebuie să vă vorbesc așa, dar la militărie trebuie să fie ordine.

Între timp, tînăra doamnă își mai venise în fire. Scoase din poșetă o carte de vizită, scrise pe ea cîteva rînduri cu creionul, o băgă într-un plicușor și zise cu obidă:

— Du scrisoarea asta domnului locotenent-major; eu aștept aici răspunsul. Na, ține și cinci coroane pentru drum.

— Cu mine nu merge-așa, cucoană, răspunse Švejk jignit de îndărătnicia nepoftitului oaspe. Păstrați-vă coroanele, le las aici pe scaun și, dacă vreți, poftiți cu mine la cazarmă, și așteptați acolo; eu am să predau scrisorica dumneavoastră domnului locotenent-major și vă aduc și răspuns. Dar ca să rămîneți aici, de asta, hotărît, nici nu încape vorbă...

După această lămurire, Švejk scoase valizele în vestibul și făcînd să zornăie legătura de chei, ca un paznic de castel, zise cu hotărîre, din ușă:

— Închidem!

Tînăra doamnă ieși descurajată pe coridor. Švejk încuie ușa și o luă înainte. Vizitatoarea, tiptil-tiptil, ca un cățeluș, se luă după dînsul, și nu reuși să-l ajungă decît la tutungerie, unde Švejk intrase să-și cumpere tutun.

Acum mergea alături de el, străduindu-se să lege o conversație:

— I-o dai negreșit?

— Dacă am spus c-o dau, o dau.

— Și o să-l găsești pe domnul locotenent-major?

— Asta n-o mai știu.

Merseră apoi tăcuți, unul lîngă altul, și abia după un răstimp mai îndelungat, tovarășa de drum începu din nou:

— Va să zică, crezi că ai să-l găsești pe domnul locotenent-major?

— Eu nu cred nimic.

— Da unde socoți dumneata c-ar putea să fie?

— Nu știu.

Cu aceasta, conversația fu întreruptă pentru mai mult timp, pînă ce tînăra doamnă o reluă întrebînd:

— N-ai pierdut scrisoarea?

— Pîn-acum, n-am pierdut-o.

— Atunci, o dai sigur domnului locotenent-major?

— Da.

— Și ai să-l găsești?

— V-am mai spus o dată că nu știu, replică Švejk. Stau și mă mir: cum pot fi pe lume oameni atât de ciudați, să te întrebe mereu același lucru. Asta-i ca și cum aș opri pe fiecare trecător și l-aș întreba, hodoronc-tronc, în câte sîntem azi.

Răspunsul acesta puse capăt oricărei încercări de a întreține o conversație cu Švejk, așa că restul drumului, pînă la cazarmă, se scurse într-o tăcere desăvîrșită. De abia în fața porții, Švejk o pofti pe tînăra doamnă să aștepte și se așternu pe taifas cu soldații de la poartă, vorbindu-le despre război, ceea ce trebuie s-o fi bucurat nespus pe tînăra doamnă, care se plimba nervoasă pe trotuar, luînd o înfățișare foarte nenorocită la vederea lui Švejk care își continuă expozeul, cu o mutră atât de tembelă, încît amintea pe aceea reprodusă recent în *Cronica războiului mondial*: „*Prințul moștenitor al tronului, întreținîndu-se cu doi aviatori care au doborât un aeroplan rusesc*”.

Švejk se așezase pe banca din fața porții și începuse să explice soldaților că pe frontul de luptă din Carpați, atacurile oștilor austriece au eșuat, în schimb de partea cealaltă, comandantul orașului Przemysl, generalul Kusmanek, a ajuns la Kiev și că, în urma noastră, în Serbia au rămas unsprezece puncte de sprijin și că sîrbii n-or să mai reziste multă vreme, alergînd după trupele noastre.

Acestea zise, începu să critice diferitele bătălii cunoscute și cu acest prilej descoperi un nou ou al lui Columb și anume că un batalion împresurat din toate părțile trebuie să se predea.

După ce se sătura de vorbă, găsi de cuviință să iasă în drum și să spună desperatei doamne să nu plece nicăieri, pentru că el se întoarce numaidecît; se duse apoi sus în cancelarie, unde-l găsi pe locotenentul-major Lukáš, care tocmai explica unui locotenent o schemă de tranșee, reproșîndu-i că nu știe să deseneze și că habar n-are de geometrie.

— Vedeți, așa se desenează asta! Dacă ai de trasat pe o linie orizontală dată o linie verticală, trebuie s-o desenezi în așa fel, ca să formeze cu ea un unghi drept. Ai înțeles? Procedînd astfel, vei executa tranșeele cum trebuie și nu le vei îndrepta spre dușman. Vei rămîne la șase sute de metri distanță de el. Dar, așa cum ai desenat dumneata, împingi poziția noastră în linia inamicului și stai cu tranșeele dumitale perpendicular pe inamic, în timp ce dumneata ai nevoie de un unghi obtuz. E doar atât de simplu, nu?

Locotenentul rezervist, casier de bancă în civilitate, care sta deznădăduit în fața acestor planuri, fără să priceapă o boabă, răsufă ușurat cînd Švejk se apropie de locotenent:

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, că o cucoană vă trimite scrisoarea asta și așteaptă răspuns. Și în acest timp îi făcu din ochi, cu înțeles și confidențial.

Locotenentul-major nu părea bine impresionat de cele ce citea:

„*Lieber Heinrich! Mein Mann verfolgt mich. Ich muss unbedingt bei Dir ein paar Tage gestieren. Der Bursch ist ein grosses Mistvieh. Ich bin unglücklich.*”

*Deine Katy.*⁶²

Locotenentul-major Lukáš oftă; îl conduse pe Švejk în cancelaria de alături, care era goală, încuie ușa și începu să se plimbe nervos printre birouri. Oprindu-se în cele din urmă în fața lui, zise:

— Doamna asta îmi scrie că ești un dobitoc. Ce i-ai făcut?

— Eu nu i-am făcut nimic! Cu respect vă raportează domnule *oberlajtnant*, că m-am purtat foarte cuviincios, dar dumneaei a vrut numaidecît să se instaleze în casă. Și fiindcă nu aveam nici un ordin de la dumneavoastră, n-am lăsat-o. Pe deasupra a mai venit și cu două cufere, ca și cum ar fi fost la dumneaei acasă.

Locotenentul-major mai oftă o dată adînc și Švejk îl imită.

— Cum? strigă locotenentul-major amenințător.

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, că ăsta-i un caz grav. Acum doi ani, un tapițer din strada Vojteska s-a pomenit cu o domnișoară pe care n-a mai putut-o urni din casă. Nemaivînd încotro, a trebuit să se otrăvească și a otrăvit-o și pe ea, cu gaz aerian, și numai așa s-a isprăvit pătărană. Cu femeile nu-i de glumit! Eu unul le cunosc!...

— Caz grav, repetă locotenentul-major după Švejk, și niciodată nu spusese un adevăr mai adevărat. Scumpul Heinrich se afla, fără îndoială, într-o situație tare încurcată. O soție urmărită de soț vine în vizită la el pentru cîteva zile, tocmai cînd urmează să sosească doamna Mickova, din Trebon, pentru ca după trei zile să repete ceea ce-i oferă cu regularitate, de patru ori pe an, cînd vine la Praga pentru cumpărături. În afară de asta peste două zile urma să vie la el o domnișoară care i-a făgăduit să-i cedeze, după ce se codise o săptămînă încheiată, urmînd ca peste o lună să se mărite cu un inginer.

Locotenentul-major se rezemă de un birou, cu capul plecat. Tăcea și se frămînta cum s-o descurce. Pentru moment însă nu găsi altă soluție decît să se așeze, să ia un plic și o hîrtie, și să scrie:

„Dragă Katy! Sînt de serviciu pînă la nouă seara. Vin la zece. Te rog să te simți ca la tine acasă. În ceea ce îl privește pe Švejk, ordonanța mea, i-am și dat ordin să-ți satisfacă toate dorințele.

Al tău, Heinrich.”

— Scrisoarea asta s-o dai cuconiței, zise locotenentul-major. Îți poruncesc să te porți față de ea respectuos și cu tact și să-i împlinești toate dorințele, care pentru dumneata trebuie să fie ordine. Trebuie să te porți cu ea galant și s-o servești conștiincios. Ține o sută de coroane, de care ai să-mi dai socoteală, pentru cazul că te va trimite să-i cumperi ceva. Te duci să-i comanzi cina și așa mai departe. Apoi, să cumperi trei sticle de vin și o cutie de țigări Memphis. Așa. Asta-i tot deocamdată. Poți pleca și-ți repet încă o dată, să-ți întreprind cap: trebuie să-i îndeplinești orice dorință pe care i-ai citit-o în ochi.

⁶² Dragă Heinrich! Bărbatul meu mă urmărește. Trebuie neapărat să rămîn cîteva zile la tine. Ordonanța ta e un mare dobitoc. Sînt nenorocită. A ta, Katy (germ.).

Tînăra doamnă pierduse orice speranță de a-l mai revedea pe Švejk; de aceea fu foarte surprinsă cînd îl zări ieșind din cazarmă și îndreptîndu-se spre ea, cu o scrisoare în mînă.

Salutînd militărește, îi întinse scrisoarea și raportă:

— Conform ordinului domnului *oberlaintnant*, trebuie să mă port față de dumneavoastră, stimată doamnă, respectuos și cu tact, să vă servesc conștiincios și să vă împlinesc toate dorințele pe care o să vi le citesc în ochi. Am ordin să vă hrănesc și să vă cumpăr tot ce veți dori. Am căpătat pentru asta de la domnul *oberlaintnant* o sută de coroane, dar din astea trebuie să cumpăr și trei sticle de vin și-o cutie de țigări Memphis.

După ce citi scrisoarea tînăra doamnă își recăpătă încrederea în sine, pe care și-o manifestă poruncindu-i lui Švejk să-i aducă o birjă ; iar cînd dorința îi fu împlinită, îi porunci să se urce pe capră, lîngă birjar.

Porniră spre casă. Ajungînd la domiciliu, tînăra doamnă jucă de minune rolul de stăpînă a casei. Švejk trebui să care valizele în dormitor și să bată covoarele în curte în timp ce doamna se făcuse foc și pară dînd de-o pînză de păianjen după oglindă.

Această activitate febrilă îi trăda intenția de a se întări pentru mai multă vreme pe această poziție, cucerită cu atîta trudă.

Pe Švejk îl treceau toate nădușelile. După ce bătu covoarele, cucoana își aduse aminte că trebuiau date jos și scuturate și perdelele. Apoi primi ordin să spele geamurile și la bucătărie. După asta se apucă să mute mobila dîndu-și cu acest prilej frîu liber nervilor și, pe cînd Švejk se spetea cărînd mobila dintr-un colț într-altul, conîța, neplăcîndu-i aranjamentul, făcea mereu alte combinații, născocind altă rînduială.

După ce a întors toată casa cu susul în jos, încetul cu încetul elanul ei întru aranjarea cuibului începu să scadă și în cele din urmă se potoli.

Mai scoase așternut curat din dulapul de rufe, înfăță singură puișorii și pernele, și se vedea bine că operația aceasta o făcea din dragoste și venerație pentru, pat, obiect care îi stîrnea în trup o puternică vibrație senzuală.

Îl trimise apoi pe Švejk după mîncare și după vin. Pînă să se întoarcă, se schimbă într-o străvezie haină de interior, care o prindea tulburător de bine.

În timpul mesei bău o sticlă de vin, fumă o mulțime de țigări, apoi se întinse în pat, în timp ce Švejk se ospăta la bucătărie, cu pîinea de la manutanță pe care o muia într-un pahar cu un fel de rachiu dulce.

— Švejk! se auzi deodată din dormitor. Švejk!

Švejk deschise ușa și o zări pe tînăra conîță întinsă peste perne, într-o poziție foarte ademenitoare.

— Vino mai aproape!

Švejk se apropie de pat, în timp ce cuconîța, cu un zîmbet ciudat, îi măsură umerii lați și pulpele groase.

Dînd la o parte țesătura subțire care-i acoperea și ascundea totul, rosti poruncitor:

— Scoate-ți cizmele și pantalonii, ia să vedem...

Și așa se întîmplă că, la înapoierea locotenentului-major de la cazarmă, bravul soldat Švejk putu să-i raporteze:

— Cu respect raportează, domnule *oberlaintnant*, că am împlinit toate dorințele cucoanei și că am servit-o conștiincios, așa cum mi-ați ordonat.

— Ți mulțumesc, Švejk, zise locotenentul-major, a avut multe dorințe?

— Circa șase, răspunse Švejk. Acum doarme dusă și ostenită de atîta călătorie. Eu i-am făcut tot ce i-am citit în ochi.

5

În vreme ce mulțimi de ostași înfundate în pădurile de pe Dunajec și de pe Raab stăteau sub ploaia de grenade, și tunurile de calibru greu nimiceau companii întregi îngropîndu-le în masivul Carpaților, iar orizonturile tuturor cîmpurilor de luptă erau roșii de vîlvătaia orașelor și satelor incendiate, locotenentul-major Lukáš și Švejk trăiau neplăcuta idilă cu doamna care fugise de la bărbatul ei și făcea acum pe stăpîna casei.

Locotenentul-major Lukáš profită de plecarea cucoanei la plimbare, pentru a ține cu Švejk un consiliu de război, hotărînd cum să se descotoarsească de ea.

— Cel mai bun lucru ar fi, domnule *oberlaintnant*, zise Švejk, dacă bărbatul ei, de la care a fugit și care o caută, după cum spuneți că zice în scrisoarea pe care v-am adus-o, ar ști unde se află dumneaei, ca să vie după dînsa. Să-i trimitem telegramă, că se află la dumneavoastră și că poate veni să și-o ridice. În Vsenory, anul trecut, s-a întîmplat un caz, la fel, într-o vilă. Dar atunci telegrama a trimis-o chiar femeia și bărbat-su a venit după ea și i-a cîrpit pe amîndoi. Și unul și altul erau civili. În cazul nostru, față de un ofițer, n-o să îndrăznească... La urma urmei dumneavoastră n-aveți nici o vină că doar n-ați poftit pe nimenea și dacă dumneaei a fugit, a făcut-o de capul ei! O să vedeți dumneavoastră că o telegramă ca asta e de mare folos. Chiar dacă or ieși cîteva perechi de palme...

— Dumnealui e un om foarte inteligent, îl întrerupse locotenentul-major. Îl cunosc, face comerț de hamei, en gros. Hotărît, trebuie să-i vorbesc. Telegrama se trimite.

Telegrama pe care o expedie era foarte scurtă și concisă, în spirit comercial: „Adresa actuală a soției dumneavoastră este...” și urma adresa locotenentului-major Lukáš.

Și așa se face că tînăra doamnă Katy fu foarte neplăcut surprinsă cînd se pomeni cu negustorul de hamei, dînd buzna pe ușă. Părea tare cumseca-de și grijuliu. Doamna Katy, fără să-și piardă o clipă cumpătul, făcu prezențările de rigoare: „Bărbatul meu, domnul locotenent-major Lukáš”. Altceva nu-i mai veni în minte.

— Luați loc vă rog, domnule Wendler, îl pofti politicos locotenentul-major Lukáš, scoțînd tabachera din buzunar. Fumați?

Inteligentul negustor luă cuviincios o țigară și, slobozind fumul din gură, zise cu mult calm:

— Plecați în curînd pe front, domnule locotenent-major?

— Am cerut mutarea la Regimentul 91 din Budejovice unde voi pleca probabil, imediat ce termin cu școala de tineri cu termen redus. Avem nevoie de o sumedenie de ofițeri și e trist că tinerii, care au dreptul la termenul re-

dus, nu se prezintă. Preferă să rămână infanteriști de rînd, decît să se străduiască să devină cadeti.

— Războiul a dăunat serios negoțului cu hamei, dar cred că nu poate să mai dureze mult, afirmă negustorul, uitîndu-se cînd la nevastă-sa, cînd la locotenentul-major.

— Situația noastră e excelentă, replică locotenentul-major Lukáš. Astăzi, nimeni nu se mai îndoiește că războiul se va sfîrși cu izbînda puterilor centrale. Franța, Anglia și Rusia sînt prea slabe pentru a se putea împotrivi granitului austro-turco-german. E drept că pe unele fronturi am suferit mici înfrîngeri; cum spargem însă frontul rusesc, între masivul Carpaților și Dunajecul mijlociu, nu mai încape nici cea mai mică îndoială că vine sfîrșitul războiului. Francezii sînt și ei amenințați cu pierderea întregii Franțe răsăritene în cel mai scurt timp și cu intrarea armatelor germane în Paris, lucru absolut sigur. În afară de asta, manevrele noastre în Serbia progresează de asemeni cu succes; retragerea trupelor noastre, care de fapt nu înseamnă decît o mișcare strategică, e interpretată de mulți în mod cu totul greșit, în contradicție cu prezența de spirit și sîngele rece absolut necesare în timp de război. Vom vedea foarte curînd că manevrele noastre, pe cîmpul de operații de la miazăzi, bine calculate, își vor da roadele. Priviți, vă rog...

Locotenentul-major Lukáš îl apucă ușor de umăr pe negustorul de hamei și-l conduse spre harta cîmpului de luptă oare atîrna pe perete și, arătîndu-i diferite puncte, îi dădea lămuriri:

— Beskyzii orientali, ca și sectoarele de pe frontul Carpaților, constituie pentru noi un excelent punct de sprijin. O lovitură puternică pe această linie și nu ne oprim decît la Moscova. Războiul va lua sfîrșit mai curînd decît bănuim.

— Dar Turcia? întrebă negustorul de hamei, chibzuind în sinea lui cum să procedeze, spre a ajunge la miezul chestiunii pentru care venise.

— Turcii se țin bine, răspunse locotenentul-major, conducîndu-l din nou la masă: Hali Bey, președintele parlamentului turc, și Ali Bey au sosit la Viena, Feldmareșalul Liman de Sanders a fost numit comandant suprem al armatelor turcești din Dardanele. Goltz Pașa a venit de la Țarigrad la Berlin, iar Enver Pașa, viceamiralul Usedom Pașa și generalul Djevad Pașa au fost decorați de împăratul nostru, în definitiv, cam multe decorații într-un interval atît de scurt.

Statură apoi un timp față în față, fără să-și spună nimic, pînă ce locotenentul-major găsi cu cale să pună capăt penibilei situații cu următoarea întrebare:

— Cînd ați sosit, domnule Wendler ?

— Azi-dimineată.

— Îmi pare foarte bine că m-ați găsit acasă, pentru că după-amiază mă duc întotdeauna la cazarmă și fac serviciu de noapte. Întrucît locuința este liberă toată ziua, am putut oferi ospitalitate conîței. Aici n-o deranjează nimeni în timpul șederii la Praga. Ca veche cunoștință...

Negustorul de hamei tuși:

— Katy este fără îndoială o femeie ciudată, domnule locotenent-major; vă rog să primiți mulțumirile mele cele mai călduroase pentru tot ce ați făcut pentru ea. I se năzare așa din senin să plece la Praga, chipurile ca să-și tra-

teze nervii; eu eram plecat în călătorie de afaceri și, cînd mă înapoiez, casa vreaște, și Katy ia-o de unde nu-i.

Străduindu-se să facă o mină cît mai sinceră, o amenință cu degetul și, schițînd un zîmbet forțat, o întrebă:

— Credeai, se vede, că dacă eu sînt plecat poți pleca și tu? Bineînțeles că nu te-ai gîndit însă...

Văzînd că discuția era pe cale să ia o întorsătură neplăcută, locotenentul-major Lukáš îl conduse din nou pe inteligentul negustor de hamei în fața hărții strategice și, arătîndu-i localitățile subliniate, zise:

— Uitasem să vă atrag atenția asupra unei împrejurări interesante. E vorba de acest arc mare, îndreptat spre sud-vest, unde masivul muntos formează un mare cap de pod. În această direcție este îndreptată ofensiva aliaților. Închizînd această cale, care leagă capul de pod de cea mai importantă linie de apărare a inamicului, se taie comunicațiile între aripa dreaptă și armata de nord, de pe Vistula. Acum e clar?

Negustorul de hamei răspunse morocănos că totul e foarte limpede, dar temîndu-se, în delicatețea lui, ca această replică să nu fie interpretată drept o aluzie, făcu următoarea remarcă, înapoindu-se la locul lui:

— Din cauza războiului, hameiul nostru și-a pierdut debușeul în străinătate. Astăzi, sînt pierdute pentru export Franța, Anglia, Rusia și țările balcanice. Doar în Italia mai trimitem hamei, dar mi-e teamă că și Italia se va amesteca în această conflagrație. Pe urmă însă, după ce vom cîștiga războiul, o să dictăm noi prețurile mărfurilor.

— Italia rămîne în strictă neutralitate, încercă să-l mîngieie locotenentul-major. Asta-i...

— De ce nu recunoaște că e legată prin tratatul tripartit cu Austro-Ungaria și Germania? răbufni negustorul de hamei căruia i se îngrămădiseră toate în cap, deodată: hameiul, nevasta și războiul. Mă așteptam ca Italia să pornească împotriva Franței și Serbiei. În felul ăsta războiul de mult s-ar fi sfîrșit. Mie-mi putrezește hameiul în magazine, tranzacțiile în țară sînt slabe, exportul este egal cu zero, și Italia își păstrează neutralitatea. De ce a mai reînnoit atunci, în 1912, tripla alianță cu noi? Unde-i ministrul de externe italian, marchizul di San Giuliano? Ce face dumnealui? Doarme, sau ce? Știi dumneata ce dever am avut eu pînă la război și ce am azi? Să nu credeți că nu urmăresc evenimentele, urmă el, uitîndu-se furios la locotenentul-major. Acesta trăgea liniștit din țigară, scoțînd rotocoale de fum, care se înșiruiau unul după altul și se spargeau, operație urmărită cu mult interes de doamna Katy. De ce s-au retras nemții înapoi la graniță, dacă erau aproape de Paris? De ce se dau lupte îndârjite de artilerie între Meuse și Moselle? Știți că la Combres și Woewre pe Marche au ars trei fabrici de bere, unde trimiteam anual peste 500 de baloturi de hamei? Că a ars și fabrica de bere Hartmansweiler din Munții Vosgi, că la Nideraspach, lingă Mulhouse, fabrica de bere a fost făcută una cu pămîntul? Asta înseamnă o pierdere de 1200 baloturi de hamei pe an, pentru firma mea. De șase ori s-au bătut nemții cu belgienii, pentru fabrica de bere Klosterhoeck — asta-i iar o pierdere de 350 de baloturi de hamei anual.

De atîta enervare nu mai putu continua, se ridică, se apropie de nevastă-sa și-i spuse cu ton poruncitor:

— Katy, pleci imediat cu mine acasă. Îmbracă-te! Evenimentele astea mă enervează teribil, se scuză apoi. Înainte vreme eram foarte calm.

Și-n timp ce nevastă-sa se duse să se îmbrace, i se adresă în șoaptă locotenentului-major.

— Asta nu mi-o face pentru întâia oară. Anul trecut a fugit cu un su-pleant și am găsit-o tocmai la Zagreb. Am încheiat atunci cu fabrica de bere de acolo o tranzacție pentru 600 de baloturi de hamei. Ehe, sudul era într-adevăr o mină de aur! Hameiul nostru mergea pînă la Țarigrad. Astăzi sîntem pe jumătate ruinați. Dacă guvernul limitează și la noi în țară producția de bere, ne dă lovitura de grație.

Și aprinzîndu-și țigara, oferită de gazdă, izbucni desperat:

— Varșovia singură cumpăra înainte de război 2370 de baloturi de hamei. Fabrica Augustin este cea mai mare fabrică de bere din Varșovia. Reprezentantul ei venea să mă viziteze în fiecare an. Îți spun drept, am ajuns la desperare! Noroc că n-am copii.

Această încheiere logică, trasă drept concluzie a vizitei anuale făcute de reprezentantul fabricii de bere Augustin, din Varșovia, stîrni pe buzele locotenentului-major un zîmbet discret, surprins de negustorul de hamei, care își continuă expunerea:

— Fabricile ungurești din Sopron și Nagykanizsa cumpărau anual de la mine circa o mie de baloturi de hamei, pentru berea de export pe care o trimiteau pînă la Alexandria. Astăzi refuză orice comandă din cauza bloca-dei. Le ofer hameiul cu 30 la sută mai ieftin și nu comandă nici un balot! Peste tot stagnare, ruină, mizerie, și colac peste pupăză, necazuri conjugale.

Negustorul de hamei amuți, iar tăcerea fu întreruptă de doamna Katy, pregătită de plecare:

— Cum facem cu valizele mele?

— O să vină un hamal să le ia, Katy, zise negustorul de hamei mulțu-mit, bucurîndu-se că pînă la urmă totul se sfîrșise fără ieșiri violente și sce-ne penibile. Dacă mai ai de făcut cumpărături e cazul să mergem. Trenul pleacă la două și douăzeci.

Amîndoi își luară prietenește rămas bun de la locotenentul-major și negustorul de hamei fu atît de bucuros că scăpase de buclucul ăsta încît la despărțire, în antreu, îi zise locotenentului-major:

— Dacă, ferească Dumnezeu, vei fi rănit în război, vino să-ți faci con-valescența la noi. O să te îngrijim cum nu se poate mai bine.

Întorcîndu-se în dormitor, unde doamna Katy se îmbrăcase de voiaj, locotenentul-major găsi pe lavoar patru sute coroane și un bilețel cu următo-rul conținut:

„Domnule locotenent-major! Nu mi-ați luat apărarea în fața maimuțoiului de bărbatu-meu, un idiot fără pereche. I-ați permis să mă ridice, ca pe un ob-iect oarecare pe care l-a uitat în casă. În același timp v-ați permis chiar să amintiți că mi-ați oferit ospitalitate. Sper că nu v-am pricinuit cheltuieli mai mari decît alăturata sumă de patru sute de coroane, pe care vă rog să binevo-iți a le împărți cu ordonanța dumneavoastră.”

Locotenentul-major Lukáš rămase o clipă tăcut, cu biletul în mână, apoi îl rupse încetișor. Se uită zîmbind la banii de pe lavoar și observînd pieptenele pe care, în tulburarea ei, cucoana Katy îl uitase pe toaletă, în timp ce își aranja coafura în fața oglinzii, îl luă și-l depuse în colecția de fetișuri.

— Švejk se înapoie după-prînz. Fusese plecat în căutarea grifonului.

— Švejk, zise locotenentul-major, ai, noroc. Cucoana care a locuit la mine, a plecat. A venit soțul ei și a luat-o. Și pentru toate serviciile pe care i le-ai adus, ți-a lăsat patru sute de coroane, pe lavoar. Trebuie să-i mulțumesci frumos, respectiv soțului ei, pentru că de fapt sînt banii lui, pe care dumneaei și-i luase la drum. Să-ți dictez scrisoarea.

Și-i dictă următoarele :

„Mult stimate domn, vă rog să binevoiți a transmite doamnei mulțumirile mele cordiale, pentru cele patru sute de coroane pe care mi le-a dăruit pentru serviciile ce i le-am adus, cu prilejul vizitei dumisale la Praga. Tot ce am făcut pentru domnia-sa am făcut cu plăcere și de aceea nu pot primi această sumă și v-o trimit...”

— Ei, ce s-a întîmplat, Švejk, hai, scrie mai departe?, ce te tot sucești? Unde am rămas?

— Și v-o trimit... zise Švejk cu glas tremurînd, plin de tragism.

— Așa, bine:

„...și v-o trimit înapoi, cu asigurarea profundului meu respect. Sărutări de mîini respectuoase conîței. Josef Švejk, ordonanță la domnul locotenent-major Lukáš.”

— Gata ?

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant* că mai lipsește data.

— 20 decembrie 1914. Așa. Și acum scrie adresa pe plic. Ia cele patru sute coroane, du-le la poștă și trimite-le la aceeași adresă.

Și locotenentul-major Lukáš începu să fluiere vesel o arie din opereta *Divorțul*.

— Voiam să te mai întreb ceva, Švejk, strigă locotenentul-major după Švejk care se pregătea să plece la poștă; ce se aude cu cîinele pe care te-ai dus să-l cauți?

— Am pus ochii pe unul, domnule *oberlaintnant*, un animal clasa întâi. Dar o să fie greu să punem mîna pe el. Mîine, nădăjduiesc totuși să-l aduc. Mușcă.

6

Ultimele cuvinte, locotenentul-major Lukáš nu le mai auzise, deși erau foarte importante. „Mușcă al dracului, javra”, ar fi vrut să mai adauge Švejk, dar pînă la urmă se răzgîndi: „La o adică ce-i pasă locotenentului-major? Vrea cîine, cîine va avea!”

De bună seamă că-i foarte ușor să spui: „Adu-mi un câine!” Proprietarii de câini au mare grijă de câinii lor, chiar când nu sînt de rasă pură. Pînă și javra care nu-i bună decît să încălzească picioarele vreunei babe e îndrăgită de stăpînu-său, care nu îngăduie să i se facă vreun rău.

În afară de asta, chiar câinele simte instinctiv, mai cu seamă dacă-i un animal de rasă, că într-o bună zi va fi înstrăinat. Trăiește în permanență cu teama că va fi furat, că trebuie să fie furat, în mod inevitabil. Când iese, de pildă, la plimbare și se îndepărtează de stăpînul lui, la început e vesel, zburdalnic. Se joacă cu ceilalți câini, se urcă pe ei, necuviincios, miroase pietrele, ridică piciorușul la fiecare colț, chiar și peste coșul cu cartofi al zarzavagiului, într-un cuvînt, se bucură atît de mult de viață, că lumea i se pare, cu siguranță, tot atît de frumoasă ca unui tînăr care și-a trecut cu bine bacalauratul.

Deodată însă veți observa că veselia lui începe să dispară, să pălească. Îl cuprinde neliniștea. Aleargă speriat pe stradă, adulmecă nervos, scheaună, și în culmea desperării își bagă coada între picioare, urechile i se pleoștesc și o ia razna prin mijlocul străzii, fără nici o țintă.

Dacă ar putea să vorbească, fără îndoială că ar striga: Dumnezeuule, Doamne, simt că mă fură cineva!

Ați vizitat vreodată o crescătorie de câini? Ați văzut spaima animalelor? Ei bine, toți câinii de-acolo sînt de furat. Metropola a educat un anumit soi de pungași care trăiesc exclusiv din furtul de câini. Există o rasă de căței mici de salon, șoricari pitici, micuți, ca o mînușă, care încap în buzunarul pardesiului sau în manșonul conitei care-i duce la plimbare. Pînă și de-acolo se pricep pungașii să-l sustragă. Dogul nemțesc, tărcat, renumit pentru răutatea lui, care păzește furios vila stăpînului de la marginea orașului, ți-l fură noaptea. Câinele polițist îl fură ziua-n amiaza mare de sub nasul detectivului. Puteți merge cu câinele legat de curea. V-o taie și dispăre cu el, cît ai zice pește, iar dumneata stai pe loc și te uiți prosteste, la cureaua care ți-a rămas în mînă. Cincizeci la sută din câinii pe care-i întîlniți pe stradă și-au schimbat de cîteva ori stăpîinii, și adeseori se întîmplă să cumpărați, după ani de zile, propriul dumneavoastră câine, care v-a fost furat când era pui, în timp ce mergeați cu el la plimbare. Primejdia cea mai mare ca un câine să fie furat e atunci când este scos să-și facă treaba mică sau mare. Mai cu seamă în timpul ultimului act se pierd cei mai mulți. De aceea, în această împrejurare, orice câine se uită cu băgare de seamă în jurul lui.

Există mai multe sisteme de furat câini. Fie direct, după metoda furtului de buzunar, fie prin ademenirea nenorocitului animal. Câinele e o ființă credincioasă, dar numai în cartea de citire sau de științe naturale. Dați-i celui mai credincios câine să miroasă salam fript, de cal, și e pierdut.

Uită de stăpînul alături de care merge, face cale întoarsă și se ia după dumneavoastră; în acest timp îi curg bale din gură și, presimțind marea bucurie pe care i-o va prilejui salamul, dă prietenește din coadă și nările îi vibrează, ca celui mai sălbatic armăsar, când este dus la prăsilă.

*

La Mala Strana, lângă treptele care duc la castel, se află o cârciumioară. Într-o zi, ședeau acolo la o masă, într-un colț mai întunecat doi bărbați, un militar și un civil. Aplecați unul spre celălalt își șopteau, în tăină. Arătau ca niște conspiratori de pe vremea republicii venețiene.

— În fiecare zi, la ora opt, îi șopti civilul ostașului, trece cu el servitoarea prin colțul pieței Havlicek, spre parc. Dar bestia mușcă al dracului. Nu se lasă mîngîiat.

Și, aplecîndu-se și mai mult spre ostaș, îi șopti la ureche: „Nici crenvurști nu mîncîcă”.

— Nici fierți? întrebă soldatul.

— Nici fierți.

Scuipară amîndoi.

— Dar ce crapă javra asta a dracului?

— Dumnezeu știe. Sînt unii cîini răsfățați și răzgîiați ca un arhiepiscop.

Soldatul și civilul ciocniră, apoi civilul continuă să șoptească:

— O dată, tot așa, un spiț negru, de care aveam nevoie pentru crescătoria de la Klamovka, nu voia să mînce crenvurști de la mine. Trei zile m-am ținut scai de el, pînă ce n-a mai putut răbda și am întrebato de-a dreptul pe cucoana care-l ducea la plimbare cu ce anume hrănește cîinele, că-i așa de frumos? Cucoana s-a simțit foarte măgulită și mi-a spus numaidecît că cel mai mult îi plac cotletele. Eu i-am cumpărat un șnițel. Ziceam că-i mai bun. Și ce să vezi, jigodia nici nu l-a mirosit, că era de vițel și dumnealui era învățat cu carne de porc. A trebuit să-i cumpăr un cotlet. I-l dau să-l miroasă și o iau la fugă; cîinele după mine. Cucoana țipa cît o ținea gura: „Puntik! Puntik!” Dar ți-ai găsit: drăguțul de Puntik nici n-o auzea. A fugit după mine, pînă după colț, unde i-am pus frumușel lăntișorul de gît și a doua zi era în crescătoria de la Klamovka. Sub gît avea un smoc de fire albe, dar le-au vopsit frumos în negru așa de bine, că nu l-a mai recunoscut nici dracu. Ceilalți cîini însă, pe care i-am aranjat, și slavă Domnului c-au fost destui, s-au prins toți la salamul de cal prăjit. Eu cred că și tu ai face cel mai bine dacă ai întreba ce-i place mai mult cîinelui; tu, vorba aceea, soldat ești, chipeș ești, ție o să ți-o spuie mai degrabă. Eu am mai întrebato, dar s-a uitat la mine cu niște ochi, să mă împungă, nu alta, și mi-a spus: „Ce te privește pe dumneata?” Prea frumoasă nu-i dumneaei, e o maimuță, dar cu un soldat o să stea de vorbă.

— Dar spune drept, e grifon veritabil? De altceva nici nu vrea să audă *oberlaitnantul* meu.

— O frumusețe de grifon! Pe cinstea mea: piper și sare, rasă pură, așa cum tu te numești Švejk și eu Blahnik. Pe mine mă interesează numai să știu ce mîncîcă să ți-laduc.

Cei doi prieteni ciocniră din nou. Încă de pe vremea cînd Švejk trăia din negoțul de cîini, înainte de război, Blahnik era furnizorul lui. Era om cu experiență și se spunea despre el că obișnuia să cumpere de la hingherie, pe sub mînă, cîini suspecti, bănuți de turbare, pe care îi revîndea. O dată a fost chiar mușcat de un cîine turbat, și la institutul Pasteur din Viena era ca la el acasă. Acum socotea de datoria lui să dea soldatului Švejk o mînă de ajutor, în mod dezinteresat. Știa toți cîinii din Praga și din împrejurimi și de aceea

vorbea în șoaptă, ca să nu se dea de gol față de cârciumar, căci îi ciordise în urmă cu șase luni din prăvălie un pui de basset căruia îi dăduse să sugă lapte dintr-un biberon în așa fel încât prostuțul, închipuindu-și pesemne că suge la mamă-sa, nici n-a mișcat sub manta.

Din principiu, fura numai câini de rasă pură și ar fi putut ocupa cu cinste funcția de expert juridic în materie.. Era furnizorul tuturor crescătorilor, dar livra și persoanelor particulare. Când trecea pe stradă, câinii, pe care îi furase cândva, mîrîiau la el, iar când se oprea în fața unei vitrine, adeseori câte un câine răzbunător ridica piciorul la spatele lui și-i stropea pantalonii.

*

A doua zi, la orele opt dimineața, bravul soldat Švejk putea fi văzut plimbîndu-se între piața Havlicek și parc. Aștepta servitoarea cu grifonul. În sfîrșit, așteptarea se dovedi rodnică, și în preajma lui apărură alergînd un câine bărbos, ciufulit, cu păr aspru și ochi negri, inteligenți. Era vesel, ca toți câinii după ce și-au făcut nevoile, și se repezea la vrăbiile care se ospătau pe uliță cu bălîgar de cal.

Apoi trecu pe lîngă Švejk și însoțitoarea cîinelui. Era o fată cam trecută, cu cosițele împletite cunună în jurul capului. Fluieră după cîine, răsucind lăntîșorul și cravașa elegantă.

Švejk o acosta:

— Nu vă supărați, domnișoară, pe unde se poate ajunge la Zizkov?

Servitoarea se opri și-l privi cu bănuială, vrînd să se încredințeze că vorbește serios; chipul blajin al lui Švejk o încredință că soldatul avea într-adevăr de gînd să meargă la Zizkov. Expresia feței i se îndulci și-i explică cu bunăvoință pe unde s-o ia pentru a ajunge la Zizkov.

— Nu-s de mult în Praga, zise Švejk. Eu nu-s de aici, îs de la țară. Nici dumneata nu ești din Praga?

— Eu îs din Vodnany.

— Ia te uită! înseamnă că nu sîntem departe unul de altul, replică Švejk. Eu îs din Protivin.

Cunoștințele geografice despre sudul Cehiei, însușite pe vremuri de Švejk cu prilejul manevrelor în această regiune, avură darul să umple inima fetei de nostalgia locurilor natale.

— Atunci trebuie să-l cunoști în Protivin pe măcelarul Pejhar, care are prăvălie în piață!

— Cum să nu-l cunosc! sări Švejk. E chiar frate-meu. Toți oamenii de la noi îl iubesc. E tare cumsecade, servește frumos, are carne bună și nu înșală la cîntar.

— Nu cumva dumneata ești al lui Jares? întrebă fata, începînd să-i placă soldatul necunoscut.

— Ba da.

— A lui care Jares, cel din Krce, lîngă Protivin, sau cel din Razie?

— A celui din Razie.

— Mai cară și acum bere?

— Mereu. Nu se lasă.

— Dar trebuie să fi trecut mult de șaizeci de ani!

— Șaizeci și opt a împlinit în primăvară, răspunse calm Švejk. Acum și-a făcut rost de un câine și treaba merge strună. Câinele șade în căruță. Taman așa unul, ca cel de colo, care fugărește vrăbiile. Frumos câine, tare frumos.

— Țasta e al nostru, îl lămuri noua cunoștință. Eu slujesc la domnu colonel. Matale-l știi pe domnul colonel al nostru?

— Cum să nu-l știu? răspunse Švejk. E un om cumsecade și deștept: și la noi la Budejovice a fost un colonel așa.

— Stăpînul nostru e rău; mai deunăzi, cînd se vorbea că în Serbia am mîncat bătaie, a venit acasă supărat foc și toate farfuriile din bucătărie le-a dat de pămînt, iar pe mine a vrut să mă dea afară.

— Va să zică, cățelușul e al dumneavoastră? o întrerupse Švejk. Ce păcat că *oberlăitnantul* meu nu poate să sufere nici un câine, că mie tare mi-s dragi. Tăcu o clipă, apoi izbucni deodată: Partea proastă-i că nu fiecare câine mănîncă ce-i dai!

— Fox al nostru e foarte mofturos; a fost o vreme cînd nu voia de loc să mănînce carne, dar acu iar a început.

— Și ce-i place mai mult?

— Ficat, ficat fiert.

— De vițel sau de porc?

— Totuna, rîse „conjudețeanca” lui Švejk, luînd ultima întrebare drept o glumă nereușită.

Se mai plimbară puțin, apoi li se alătură grifonul care mergea legat în lanț. Se arată foarte prietenos față de Švejk: încerca să-i apuce prin botniță pantalonii, sărea pe el, și deodată, ca și cînd i-ar fi presimțit gîndurile, încetă să zburde și o porni înainte, trist și abătut, uitîndu-se înapoi, chiorîș, de parcă ar fi vrut să spună: va să zică, mi-a sunat și mie ceasul.

Servitoarea îl mai informă pe Švejk că în fiecare seară, la orele șase, iese la plimbare cu câinele, că ea nu are încredere în nici un bărbat din Praga, o dată dăduse un anunț la gazetă și i s-a prezentat un lăcătuș, s-o ia de nevastă, dar după ce a stors de la ea opt sute de coroane, chipurile pentru o invenție, s-a făcut nevăzut. Hotărît, la țară oamenii îs mai cinstiți. Dacă ar fi să se mărite numai unul de la țară ar lua, dar asta după război. Căsătoriile în timp de război, după ea, sînt o prostie, pentru că de obicei femeia rămîne văduvă.

Švejk îi dădu multe speranțe că va mai veni la ora șase și plecă să-i comunice prietenului său Blahnik că Fox mănîncă orice fel de ficat.

— Am să-l cinstesc cu ficat de vacă, hotărî Blahnik, Tot cu ficat de vacă l-am umflat și pe St. Bernard-ul fabricantului Vydra, un câine foarte credincios. Mîine îți aduc câinele fără greș.

Blahnik se ținu de cuvînt. A doua zi, abia isprăvise Švejk de dereticat prin casă, cînd auzi la ușă un lătrat de câine, după care Blahnik intră iute în vestibul, tîrînd după el încăpățînatul grifon, mai zbîrlit decît îi fusese dat să fie. Rotea ochii sălbatic, iar privirea-i fîroasă amintea pe aceea a unui tigru flămînd închis în cușcă la grădina zoologică. Clămpănea din dinți și mîrîia, vrînd să spuie parcă: „Vă sfîșii, vă-nghit!”

Legară câinele în bucătărie, de piciorul mesei, apoi Blahnik îi povesti lui Švejk cum au decurs peripețiile răpirii.

— Am trecut înadins pe lângă el cu ficatul fiert împachetat în hîrtie. A început să adulmece și să sară la mine. Nu i-am dat nimic, văzîndu-mi de drum. Cîinele după mine. În dreptul parcului, am cotit-o pe ulița Bredovska, unde i-am dat prima bucățică. A înghițit-o din mers și nu mă slăbea din ochi. Am luat-o apoi pe strada Jindriska, unde i-am dat înc-o porție. Pe urmă, după ce s-a ghiftuit, i-am pus lăntișorul și l-am tîrit prin Piața Vaclav spre Vinohrady, pînă la Vrsovice. Nu mă întreba ce mi-a făcut pe drum: cînd treceam linia de tramvai, dumnealui s-a lungit pe șine și nu era chip să-l urnesc din loc. Voia poate să-l calce tramvaiul. Am adus cu mine și un certificat; l-am cumpărat de la papetarul Fuchs. Îl completezi tu, Švejkule, că la asta, slavă Domnului, te pricepi tu!

— Trebuie să fie scris de mîna ta. Scrie că provine de la crescătoria Bulow, din Lipsca. Tatăl, Arheim von Kahlsberg, mama, Emma von Trautensdorf, fiica lui Siegfried von Busenthal. Tatăl a luat premiul întîi la expoziția de grifoni din 1912, la Berlin. Mama, decorată cu medalia de aur a „Asociației pentru creșterea cîinilor de rasă” din Nurenberg. Ce vîrstă zici că are?

— După dinți, doi ani.

— Scrie că are un an și jumătate.

— N-a fost bine retezat, Švejkule; ia te uită la urechile lui.

— Se poate aranja. I le retezăm dac-o fi nevoie, după ce s-o obișnuie cu noi. Acuma s-ar înrăi și mai mult.

Cîinele mîrîia furios, se agita gîfîind, dar în cele din urmă se culcă cu limba scoasă, ostenit, așteptîndu-și soarta.

Încetul cu încetul se mai potoli. Doar din cînd în cînd mai scheuna a jale.

Švejk îi întinse restul de ficat pe care i-l lăsase Blahnik. Dar grifonul nici nu-l băgă în seamă. Îi aruncă o privire disprețuitoare și se uită la cei doi prieteni, de parcă ar fi vrut să spună: „*M-am păcălit eu o dată, acum mîncăți-l voi*”.

Zăcea resemnat pe podea, prefăcîndu-se că doarme. Dar deodată, în urma nu se știe cărui gînd, se sculă și începu să facă frumos. Se predase.

Această scenă duioasă nu avu darul să-l impresioneze pe Švejk.

— Cuș! strigă el nenorocitului, care se culcă din nou, scheunînd.

— Ce nume să-i trec în pedigriu? întrebă Blahnik. Îl chema Fox, să găsim ceva asemănător, ca să-l priceapă repede.

— Hai să-l botezăm, să zicem, Max; ia te uită, Blahnik, cum ciulește urechile. Scoală, Max!

Sărmanul grifon înstrăinat de cămin și de nume, se ridică în patru labe, așteptînd alte porunci.

— Eu zic să-l dezlegăm, hotărî Švejk, să vedem ce face.

Cum îl sloboziră însă, cîinele se repezi la ușă, unde lătră scurt, de trei ori, la clanță, nădăjduind probabil în generozitatea acestor oameni haini. Dar văzînd că cei doi nu manifestă nici o înțelegere pentru dorința sa arzătoare de a ieși afară, făcu o băltoacă la ușă, incredințat că acum va da cu el de-a berbeleacul, așa cum i se întîmplase cîndva, cînd era mic și colonelul îl educase cu asprime, ca la militările, să fie „zimmerrein”.

În loc de asta, Švejk se mulțumi să constate: „Mare pișicher e dumnealui”, apoi îl croi cu cureaua și-i băgă botul în băltoacă, încît nu mai prididea bietul animal să se lingă.

Umilit, Max începu să schelălăiască și să alerge prin bucătărie, mirosind cu disperare propriile urme; pe urmă netam-nesam se apropie de masă, mîncă tot restul de ficat rămas pe jos, se ghemui lingă sobă și adormi, obosit de această aventură.

— Cît îți datorez? îl întrebă Švejk pe Blahnik la despărțire.

— Las-o încurcată, Švejkule, făcu Blahnik duios. Ce nu fac eu pentru un vechi prieten, mai cu seamă cînd e și ostaș. Cu bine, băiete, și ai grijă, nu care cumva să-l plimbi vreodată prin Piața Havlicek; să nu se întîmple vreo nenorocire. Dacă mai ai nevoie de un cîine, știi unde stau.

Švejk îl lăsă pe Max să doarmă și între timp cumpără de la măcelărie un sfert de kilogram de ficat, îl puse la fiert și, dacă văzu că javra nu se trezește, îi vîrî sub nas o bucată caldă.

Max începu să se lingă în somn, apoi se întinse leneș, mirosi ficatul și-l înfulecă. După care se duse la ușă și repetă încercarea cu clanța.

— Max! îl strigă Švejk. Vino aici!

Cîinele se apropie neîncrezător, Švejk îl luă în brațe, îl mîngîie, și pentru prima dată, Max dădu prietenos din coada-i bearcă, prinse ușor între dinți mîna lui Švejk și se uită la el cu ochii-i inteligenți ca și cum ar fi vrut să spună: „Văd că n-am încotro, știu c-am pierdut partida!”

Švejk continuă să-l mîngîie și începu să-i povestească cu glas blajin:

— A fost odată un colonel, care avea un cățeluș, pe care-l chema Fox. Servitoarea îl ducea la plimbare, și a venit un domn și l-a furat pe Fox. Fox a ajuns apoi în armată, la un locotenent și acolo l-au botezat Max. Max, dă lăbuța! Ei vezi, javră, că o să fim prieteni buni, dacă o să fii cuminte și ascultător? Că de nu, coboară milităria din pod!

Max sări din brațele lui Švejk și începu să se gudure vesel în juru-i. Seara, cînd se întoarse locotenentul-major de la cazarmă Švejk și Max erau prieteni la cataramă.

Uitîndu-se la Max, Švejk făcu următoarea reflecție filozofică: „La drept vorbind, soldatul e și el un om furat de la căminul lui”.

Locotenentul-major Lukáš fu foarte plăcut impresionat cînd îl văzu pe Max, care manifestă și el o bucurie deosebită că vede din nou un bărbat cu sabie la cingătoare.

Întrebat de unde e cîinele și cît costă, Švejk răspunse cu un calm desăvîrșit că i l-a dăruit un vechi camarad, care pleca la oaste.

— Bine, Švejk, observă locotenentul-major, jucîndu-se cu Max. La zi întîi capeți de la mine cincizeci de coroane pentru cîinele ăsta.

— Nu pot să primesc, domnule *oberlaintnant*...

— Švejk, i-o tăie scurt locotenentul-major, cînd ai intrat la mine în serviciu, ți-am atras atenția că trebuie să ascuți fără să crîcnești. Dacă îți spun că ai să capeți cincizeci de coroane, trebuie să le iei și să le bei. Ce-ai să faci cu cele cincizeci de coroane, Švejk?

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, că am să le beau, așa cum mi-ați ordonat.

— Și dacă s-ar întâmpla să uit, Švejk, îți ordon să-mi amintești că am să-ți dau cincizeci de coroane, pentru câine. Ai înțeles? N-are purici? Mai bine fă-i o baie și piaptăna-l. Mîine sînt de serviciu, dar poimîine mă duc cu el la plimbare.

În timp ce Švejk îl scălda pe Max, colonelul, fostul lui stăpîn, zbiera la el acasă și amenința că, dacă pune mîna pe cel care i-a furat câinele, îl trimite în fața curții marțiale, îl împușcă, îl spînzură, îl închide pe douăzeci de ani și-l taie în bucățele.

„Der Teufel soll den Kerl buserieren, răsuna prin casa colonelului, de se cutremurau ferestrele, mit solchen Meuchelmorden werde ich bald fertig”⁶³.

Peste capul lui Švejk și al locotenentului-major Lukáš plutea o primejdie catastrofală.

XV - Catastrofa

Colonelul Frederik Kraus, supranumit și von Zillergut, după un sat oarecare de lîngă Salzburg, pe care strămoșii săi îl păpaseră încă în secolul al optsprezecelea, era un idiot solemn. Cînd deschidea gura nu articula decît truisme, întrebînd în același timp dacă toată lumea înțelegea expresiile cele mai obișnuite: „Așadar fereastră, domnilor da. Știți dumneavoastră ce e o fereastră?”

Sau: „Drumul la marginile căruia se află de o parte și de alta șanțuri se numește șosea. Da, domnilor. Știți dumneavoastră ce-i un șanț? Un șanț e o deschizătură în pămînt, la care lucrează mai mulți oameni. Este o adîncitură. Da. Se lucrează cu cazmalele. Știți ce-i o cazma?”

Suferea de mania explicatului și o făcea cu pasiunea inventatorului care vorbește de invențiile lui.

„Cartea, domnilor, este un mănunchi de mai multe coli de hîrtie, tăiate în diferite formate, care sînt tipărite și adunate la un loc, legate și încleiate. Da. Știți dumneavoastră, domnilor, ce este cleiul? Cleiul este lipici.”

Era atît de timpit, încît ofițerii îl ocoleau de la distanță, ca să nu fie obligați să audă explicații ca: „trotuarul nu ține de partea carosabilă a străzii; el este o fișie mai ridicată, asfaltată, de-a lungul caselor; fațada este acea parte a clădirii pe care o vedem din stradă, sau de pe trotuar; spatele casei nu-l putem vedea de pe trotuar, lucru de care ne putem convinge ușor, mergînd prin mijlocul străzii.”

Oricînd era dispus să demonstreze această interesantă descoperire. Din fericire însă, într-o bună zi, fu călcat de o mașină. De atunci se tîmpi și mai rău. Oprea ofițerii și-i otrăvea cu teorii nesfîrșite despre omletă, soare, termometre, iepe, ferestre și mărci poștale.

Te prindea într-adevăr mirarea că acest sinistru dobitoc reușise într-un timp relativ destul de scurt să avanseze și să fie susținut de oameni cu mare influență ca, de pildă, un general comandant de armată, care-l proteja, cu toată incontestabila sa incapacitate militară.

⁶³ Înghiți-l-ar dracu. Cu criminalii ăștia, o termin eu repede (germ.).

La manevre făcea adevărate minuni cu regimentul său. Niciodată nu sosea la timp unde trebuia, ducea regimentul încolonat împotriva puștilor automate, iar odată, cu ani în urmă, la manevrele imperiale din Cehia, de sud, i s-a întâmplat să dispară de-a binelea cu regiment cu tot, și să ajungă cu el tocmai în Moravia, unde se mai învîrte cîteva zile, după ce manevrele se terminaseră și soldații se aflau prin cazărmi. Cei mari însă au închis ochii și la această ispravă.

Relațiile sale de prietenie cu generalul comandant și cu alți cîteva înalți demnitari ai vechii Austrii, tot atît de tîmpiți ca și el, i-au adus diferite decorații și ordine cu care se mîndrea grozav, considerîndu-se cel mai bun soldat sub soare și cel mai mare specialist în ale strategiei și în celelalte discipline militare.

În cursul inspecțiilor la regiment, obișnuia să intre în vorbă cu soldații, întrebîndu-i mereu același lucru:

— De ce puștile introduse în armată se numesc Manlicher?

La regiment era poreclit „*Manlichertrottel*”. Era teribil de răzbunător și capabil să nenorocască pe ofițerii în subordine dacă nu-i erau pe plac; cînd voiau să se însoare, anexa la cererile lor, adresate organelor superioare, referate foarte proaste.

Îi lipsea jumătate din urechea stîngă, pe care i-o retezase în tinerețe un adversar la un duel cauzat de simpla constatare că Frederik Kraus von Zillergut e un timpit fără pereche.

Dacă am face așadar o analiză a facultăților lui mintale, am ajunge la convingerea că nu erau cu nimic prejos celor care îi aduseseră caraghiosului Habsburg, Franz Josef, faima de idiot notoriu.

Același debit verbal, același bagaj de enorme naivități. O dată, la un banchet oferit la cazinoul ofițerilor, cînd venise vorba de Schiller, colonelul Kraus von Zillergut se amestecă netam-nesam în vorbă: „Am văzut ieri, domnilor, un plug cu aburi tras de o locomotivă. închipuiți-vă, domnilor, de o locomotivă; dar nu numai de una, de două locomotive! Zăresc fum, mă duc mai aproape și ce să vezi: o locomotivă, iar de partea cealaltă a doua. Spuneți și dumneavoastră, domnilor, dacă nu e caraghios ? Două locomotive, ca și cum una n-ar ajunge.”

Tăcu, și după o clipă de gîndire, urmă: „Dacă se isprăvește benzina, automobilul trebuie să se oprească. Și asta am văzut-o ieri. Și se pălăvrăgește despre virtutea inerției, domnilor. Nu merge, stă locului, nu se mișcă, n-are benzină. Nu vi se pare ridicol?”

În timpenia lui, era și foarte evlavios. Avea în apartament un mic altar de casă. Se ducea foarte des să se spovedească și să se împărtășească la biserica Sfîntului Ignațiu, iar de la izbucnirea războiului, se ruga pentru izbînda oștilor austriece și nemțești. Amesteca creștinismul cu visurile sale despre hegemonia germană. După credința lui, Dumnezeu trebuia să ajute imperiului să prade bogățiile și să cotopească teritoriile celor învinși.

Se înfuria cumplit cînd citea în gazete că un nou transport de prizonieri a fost adus în țară.

— Ce rost are să transporti prizonieri? obișnuia el să spună în asemenea prilejuri. Trebuie să împușcați toți fără milă. Să jucăm pe cadavre. Toți civilii din Serbia să fie arși pînă la unul. Copiii să fie spintecați cu baionetele!

Era așadar la fel de fioros ca „poetul” german Vierordt, care în timpul războiului a publicat versuri propovăduind ideea ca Germania să urască și să ucidă cu inimă de fier milioanele de diavoli francezi:

„Spre înaltul cerului,
peste culmile munților
să se înalțe mormane de oase omenești
și carne fumegîndă.”

*

Terminînd cursurile cu teteriștii, locotenentul-major Lukáš ieși la plimbare cu Max.

— Îmi permit să vă atrag atenția, domnule *oberlaintnant*, zise Švejk, gri-juliu, că trebuie să fiți foarte atent cu cîinele ăsta, să nu fugă. S-ar putea să i se facă dor de fostul lui cămin și s-o ia razna dacă i-ați da drumul din curtea. Și v-aș mai sfătui să nu treceți cu el prin Piața Havlicek, pentru că pe acolo hoinărește dulăul măcelarului de la „Mariansky obraz”, care e foarte rău și mușcă al dracului. Cum zărește cîine străin prin raionul lui, se burzu-luiește, bănuindu-l că vrea să-i fure mîncarea. E ca cerșetorul de la biserica Sfîntul Hastal.

Max zburda vesel prin casă, se încurca printre picioarele locotenentului-major, răsucea curelușa în jurul săbiei și se arăta grozav de bucuros, presimțind plimbarea.

Ieșind în stradă, locotenentul-major Lukáš se îndreptă cu cîinele spre Prikopy. În colțul străzii Panska trebuia să se întâlnească cu o doamnă. În același timp însă se gîndea și la ale lui. Despre ce să vorbească el a doua zi elevilor? Cum determinăm înălțimea unei coline? De ce indicăm întotdeauna înălțimea pornind de la nivelul mării? Cum se calculează înălțimea simplă a unei coline a cărei înălțime a fost stabilită în raport cu nivelul mării? Ei, drăcia dracului, ce i-a venit Ministerului de Război să introducă asemenea lucruri în programul școlii? Astea-s pentru artilerie. Și pe urmă, nu sînt hărțile statului-major? Cînd dușmanul e la cota 312, ce rost mai are să stai să te gîndești de ce înălțimea acestui deal a fost stabilită de la nivelul mării, sau să calculezi ce înălțime are dealul respectiv? Te uiți pe hartă, și basta!

Firul acestor gînduri îi fu curmat de un „halt” autoritar, tocmai cînd se apropia de strada Panska.

La auzul acestui strigăt, cîinele încercă să se smulgă cu lanț cu tot, și lătrînd de bucurie se năpusti asupra celui care rostise autoritarul „halt”.

În fața locotenentului-major se afla colonelul Kraus von Zillergut. Locotenentul-major Lukáš salută și luă poziția de drepți în fața superiorului, cerîndu-și scuze că nu-l văzuse.

Colonelul Kraus era vestit printre ofițeri pentru mania lui de a opri lumea pe stradă. El considera salutul drept un element de care depindea izbînda în război și pe care se întemeiază toată forța armatei.

— În salut, soldatul trebuie să pună tot sufletul, declara el cu o convingere oarbă, de caporal.

Avea grijă ca cel care dă onorul să execute salutul conform regulamentului pînă în cele mai mici amănunte, corect și cu demnitate.

Îi pîndea pe toți cei care treceau prin fața lui, de la soldat pînă la locotenent-colonel. Soldații care salutau într-o doară, atingînd doar cozorocul capelei, ca și cum ar fi vrut să spună „noroc bun”, erau duși chiar de el de-a dreptul la cazarmă, pentru a fi pedepsiți.

Scuza: „N-am văzut” nu era valabilă.

— Soldatul, obișnuia el să spună, trebuie să-și caute superiorul prin mulțime și să nu se gîndească decît la îndeplinirea îndatoririlor sale, prescrie-se în regulamentul serviciului interior. Cînd cade pe cîmpul de luptă, înainte de-și da sufletul, e dator să salute. Cel care nu știe să salute, sau se face că nu vede, sau salută de mîntuială, în ochii mei nu mai e om, e o bestie.

— Domnule locotenent-major, începu colonelul Kraus pe un ton aspru, gradele inferioare sînt datoare să dea onorul gradelor superioare. Obiceiul ăsta n-a fost încă desființat. Asta ar fi una. Și-n al doilea rînd: de cînd au luat obiceiul domnii ofițeri să iasă pe promenadă cu cîini furați? Da, cu cîini furați. Un cîine care aparține altuia e un cîine furat.

— Cîinele ăsta, domnule colonel... replică locotenentul- major Lukáš.

— E al meu, domnule locotenent-major, îl întrerupse răstit superiorul. E Fox al meu.

Și Fox, alias Max, își aminti de fostul stăpîn, ștergînd cu totul din inimă pe noul său protector: se smuci cu lanț cu tot și se năpusti asupra colonelului, manifestând bucuria pe care o simte liceanul de clasa a șasea în clipa cînd se vede înțeles de ființa iubită.

— Plimbatul cu cîini furați domnule locotenent-major, nu cadrează cu demnitatea de ofițer. N-ați știut? Un ofițer nu poate cumpăra un cîine înainte de a fi încredințat că-l poate cumpăra fără urmări nefaste, tuna mai departe colonelul Kraus, mîngîindu-l pe Fox-Max, care, din ticăloșie, începu să mîrîie la locotenentul-major, arătîndu-și colții, de parcă l-ar fi asmuțit colonelul: „șo, pe el!”

— Domnule locotenent-major, urmă colonelul, dumneata socoți că e drept să călărești pe un cal furat? N-ai citit anunțul din *Bohemia* și din *Tageblatt*, că mi s-a pierdut grifonul? N-ai citit anunțul pe care l-a dat la gazetă superiorul dumitale?

Colonelul își frîngea mîinile.

— Într-adevăr, frumos, ofițeri tineri! Unde-i disciplina? Colonelul publică anunțuri și locotenentul-major nu le citește.

„Ah, dacă ți-aș putea cîrpi cîteva perechi de palme boșorogule”, își spunea în același timp locotenentul-major Lukáš, uitîndu-se la favoriții colonelului, care-i aminteau de părul urangutanului.

— Vino cu mine o clipă, îl rugă colonelul. Și merseară împreună, întreținîndu-se foarte plăcut: Pe front, domnule locotenent-major, nu ți se mai poate întîmpla una ca asta. De bună seamă că e foarte neplăcut să te plimbi în spatele frontului cu cîini furați. Da! Să te plimbi cu cîinele superiorului, într-o vreme în care pierdem zilnic sute de ofițeri pe cîmpul de bătălie, și anunțurile nu se citesc. Aș putea publica o sută de ani că mi s-a pierdut cîinele. Două sute de ani, trei sute de ani!

Colonelul își suflă nasul zgomotos, semn că-i sărise zdravăn țandăra:

— Îți poți continua plimbarea, se întoarse deodată brusc și-și văzu de drum, plesnindu-și furios cu cravașa pulpanele mantalei.

Locotenentul-major Lukáš trecu pe celălalt trotuar, de unde auzi din nou: „Halt!” Colonelul oprise un nenorocit le rezervist care se gîndea probabil acasă, poate la mama lui, și nu-l băgase în seamă.

Colonelul îl tîrî personal la cazarmă, pentru a-i administra pedeapsa cuvenită, tratîndu-l pe drum cu tot felul de insulte.

„Ce să fac eu cu Švejk? se gîndi locotenentul-major. Îi mut fâlcile; nu, atîta nu-i ajunge. Chiar dacă l-aș jupui de viu, tot e prea puțin pentru un nătărău ca el!” Și, fără să nai țină seama că trebuia să se întîlnească cu o cucoană, o luă spre casă cu-o falcă-n cer și una-n pămînt.

„Îlucid, ticălosul !” își zise, urcîndu-se în tramvai.

*

În acest timp, bravul soldat Švejk încinsese o discuție cu ordonanța de la cazarmă. Soldatul adusese niște hîrtii locotenentului, să le iscălească, și îl aștepta.

Švejk îl cinsti cu o cafea. Stînd la taifas, își împărtășiră unul altuia părerea că Austria va pierde războiul.

Vorbeau despre asta cu atîta siguranță, ca și cînd lucrul ar fi fost de la sine înțeles. În nesfîrșita lor convorbire, fiecare cuvînt ar fi fost considerat, fără îndoială, la tribunal drept o crimă de înaltă trădare și amîndoi ar fi ajuns la spînzurătoare.

— Împăratul trebuie să se fi tîmpit de-a binelea din toată afacerea asta, declară Švejk. Las' că prea deștept n-a fost el niciodată, dar războiul ăsta cu siguranță că-i pune capac.

— E tîmpit, întări sentențios soldatul. E tîmpit de dă în gropi. Poate că el, săracul, nici nu știe că-i război. Le-o fi fost, poate, rușine să i-o spună. Ce, crezi că s-a iscălit chiar el pe manifestul ăla către popoarele lui? Aș! Asta-i curată șarlatanie! L-au tipărit fără știrea lui, că el nu mai e în stare să judece.

— S-a sfîrșit cu el, adăugă Švejk, cu siguranța cunoscătorului. Se scapă-n pantaloni și trebuie să-l hrănească ca pe un copilaș. Deunăzi ne-a povestit un domn la cîrciumă că are două doici și că împăratul suge țîță de trei ori pe zi.

— De s-ar sfîrși odată, ofta soldatul de la cazarmă, să mîncăm o bătaie zdravănă și să fie iarăși liniște în Austria.

Și discuția continuă pe această pantă, pînă cînd Švejk dădu Austriei sentința definitivă: o monarhie așa de tîmpită nici n-are ce căuta pe lumea asta, la care celălalt, pentru a da oarecum o confirmare practică acestei aprecieri, adăugă: Cum ajung pe front, spăl putina!

Apoi, după ce amîndoi exprimară părerea poporului ceh cu privire la război, soldatul de la cazarmă repetă ceea ce auzise în ziua aceea prin Praga: că la Nachod se aud bubuituri de tun și că țarul Rusiei va sosi foarte curînd în Cracovia.

După care își manifestaseră indignarea că grîul din Cehia este cărat în Germania și că soldații nemți capătă țigări și ciocolată.

Își amintiră apoi de războaiele din trecut și Švejk argumentă cu seriozitate că nici pe vremea cînd în cetățile asediate se aruncau bombe puturoase nu era o fericire să lupți. Citise el că undeva o cetate fusese încercuită trei ani de zile și dușmanul nu făcea altceva decît să se distreze în felul ăsta cu cei încercuiți.

Fără îndoială c-ar mai fi avut de spus multe lucruri interesante și instructive, dacă convorbirea nu le-ar fi fost întreruptă de întoarcerea locotenentului-major Lukáš.

Locotenentul-major semna hîrțiile, oprindu-și din cînd în cînd privirile nimicroare asupra lui Švejk. După plecarea soldatului, îi poruncii să-l urmeze în odaie.

Ochii locotenentului-major aruncau fulgere înspăimîntătoare. Se așeză pe scaun și, uitîndu-se la Švejk, chibzuia cum să înceapă masacrul.

„Mai întîi îi ard cîteva peste bot, își zise locotenentul-major, apoi îi zdrobesc nasul și-i rup urechile, pe urmă văd eu ce-i mai fac.”

Švejk se opri în fața lui și, privindu-l cu ochii lui blajini și nevinovați, se încumetă să tulbure tăcerea premergătoare furtunii, cu următoarele cuvinte :

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, că vi s-a prăpădit pisica. A înghițit crema de ghetă și-a binevoit să crape. Am aruncat-o în pivniță, dar în a vecinului. O pisică de Angora, așa de cuminte și de frumoasă, nu mai găsiți...

„Dumnezeule, ce mă fac cu el? îi săgetă prin minte locotenentului-major. Are o mutră așa de timpită!”

Ochii blajini și nevinovați străluceau cu aceeași netulburată blîndețe și bunătate, imbinat cu un desăvîrșit echilibru sufletesc, care vădea că totul e în perfectă ordine, că nu s-a întîmplat nimic, și chiar dacă se va fi întîmplat ceva, tot e bine, din moment ce se întîmplă ceva. Locotenentul-major Lukáš sări în sus, dar nu-l lovi pe Švejk, așa cum își pusese în gînd să facă de la bun , început. Îi vîrî doar pumnul sub nas și zbieră:

— Švejkule, ai furat cîinele!

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, că nu știu să se fi întîmplat un asemenea caz în ultima vreme și îmi îngădui să vă mai amintesc, domnule *oberlaintnant*, că pe Max l-ați luat după-masă la plimbare, așa că eu nu l-am putut fura. Mi-am zis eu, de cum v-am văzut venind fără cîine, că ceva trebuie să se fi întîmplat. Asta îmi amintește o întîmplare: pe strada Spalena este un curelar, pe nume Kunes. Curelarul nu era chip să iasă cu cîinele: ori îl lăsa pe undeva, prin vreo cîrciumă, ori i-l fura, ori i-l lua careva cu împrumut și uita să i-l mai aducă înapoi...

— Švejk, dobitocule, *himmellaudon*, tacă-ți gura! Dumneata ori ești un ticălos rafinat, ori ești o vită și un timpit fără pereche. Tot timpul mă omori cu exemplele, dar ține minte, cu mine nu te joci! De unde ai adus cîinele? Cum ai ajuns la el? Știai că e al colonelului nostru care și l-a luat înapoi cînd ne-am întîlnit din întîmplare? Știi că asta-i o rușine nemaipomenită? Haide, spune adevărul, l-ai furat ori nu l-ai furat?

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, că nu l-am furat.

— Știai că e un cîine furat?

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, știam că e un câine de furat.

— Švejk, pentru numele lui Dumnezeu, te împușc, vită ce ești, dobito-cule, boue, măgarule, scârnavie. Ești chiar atât de tîmpit?

— Chiar așa, cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*.

— De ce mi-ai adus un câine furat, de ce mi-ai băgat în casă bestia aia? De ce?

— Ca să vă fac o bucurie, domnule *oberlaintnant*!

Și ochii lui Švejk priveau cu seninătate și blîndețe chipul locotenentului-major, care se așeză pe scaun suspinînd:

— De ce mă pedepsește Dumnezeu cu vita asta?

Ședea pe scaun, într-o resemnare tăcută; se simțea neputincios nu numai să-i cîrpească lui Švejk o pereche de palme dar fie și să-și răsucească o țigară; nici nu-și dădu seama de ce-l trimise pe Švejk să cumpere *Bohemia* și *Tageblatt* și de ce-l puse să citească și el anunțul domnului colonel, cu privire la câinele furat.

Švejk se înapoie cu ziarele deschise la mica publicitate. Era radios și raportă vesel:

— Este, domnule *oberlaintnant*! Și ce frumos descrie domnul *oberst* grifonul furat! Ți-e mai mare dragul, și-i mai da și o sută de coroane răsplată celui care i-l aduce înapoi. Asta-i recompensă, clasa-ntii! De obicei nu se dă decît cincizeci de coroane. Era la Kosire unul, Bozetch, care numai din asta trăia. Fura cîte un câine, apoi căuta în ziare la mica publicitate și, cum dădea de anunț, se și înființa. O dată a furat un spiț negru, de toată frumusețea, și fiindcă stăpînul nu dădea nici o veste a dat el singur anunț la gazetă. L-a costat cinci coroane, atîtea anunțuri a dat, pînă ce s-a prezentat un domn, care pretindea că el pierduse câinele, dar că-și zisese că ar fi zadarnic să-l mai caute, fiindcă nu mai credea în cinstea oamenilor. Acum, zicea el, vede că tot se mai găsesc oameni cinstiți pe lume și asta îl bucură. Zicea că în principiu nu e pentru răsplătirea cinstei, dar că-i dăruiește ca amintire o carte a lui, despre creșterea floriilor în casă și-n grădină. Drăguțul de Bozetch a înșfăcat spițul negru de laelele dinapoi și dă-i cu el în capul stăpînului și de atunci s-a jurat că nu mai dă anunțuri la ziare. Zicea că mai bine vinde câinele la crescătorie, dacă nu dă nimeni anunț.

— Du-te de te culcă, Švejk, îi porunci locotenentul-major. Ai fi în stare să-mi îndrugi la prăpăstii pînă dimineață.

Apoi se duse și el la culcare și toată noaptea îl visă numai pe Švejk: că furase și calul prințului moștenitor, pe care i-l adusesese lui, și că prințul moștenitor l-a recunoscut în timpul parăzii, pe cînd el, nenorocosul locotenent-major Lukáš, trecea călare în fruntea companiei.

Dimineața, locotenentul-major se simțea ca după o noapte de chef, urmată de o bătaie zdravănă. O mare greutate îi apăsă sufletul. Spre dimineață, istovit de visul îngrozitor, adormi din nou și nu se trezi decît cînd auzi niște bătăi în ușă. În crăpătura ei se ivi chipul plin de bunătate al lui Švejk, care întrebă cînd să-l trezească pe domnul locotenent-major.

Locotenentul-major gemu în pat:

— Afară, dobito-cule. Of, e îngrozitor!

În timp ce Švejk îi aducea gustarea de dimineață, locotenentul-major se pomeni surprins de o nouă întrebare:

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, n-ați dori să vă fac rost de un cățeluș?

— Cum te-aș mai trimite, Švejkule în fața tribunalului militar! oftă adânc locotenentul-major. Dar știu că asta n-ar schimba nimic. Domniile lor te-ar achita, fără-ndoială, fiindcă asemenea timpit n-au mai văzut de cînd s-au născut. Privește-te în oglindă! Cînd îți zărești mutra asta de dobitoc, nu-ți vine rău? Ești cea mai proastă glumă a naturii. Hai, spune drept Švejk, dumneata te placi?

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, că nu mă plac; nu știu cum, dar în oglinda asta arăt cam spanchiu sau cam așa ceva. Asta-i oglindă neșlefuită. Băcanul Stanek, al de vinde ceai chinezesc, a avut odată în fața prăvăliei o oglindă bulbucată, și oricine se privea în ea, îi venea să borască. Îți făcea gura mare, capul cît o baniță, burta ca de popă bine băut; ce mai tura-vura, erai altul. O dată a trecut pe acolo domnul prefect, s-a privit și el și pe loc a poruncit să se scoată oglinda.

Locotenentul-major îi întoarse spatele, suspină adânc și găsi cu cale că ar fi mai nimerit să se ocupe de cafeaua cu lapte decît de Švejk.

Švejk se și apucase să deretice prin bucătărie. Locotenentul-major Lukáš îl auzi cîntînd:

*„Grenevil mărșăluiește pe sub poarta Prasna.
Sabia îi strălucește și-i plînge frumoasa”.*

După un răstimp, din bucătărie se auzi din nou:

*„Noi, ostașii, sîntem domni,
Ne iubesc fetele toate,
Bani avem și peste tot noi o ducem bine”.*

„Cred și eu că ție îți merge bine, nătărăule”, își spuse locotenentul-major scuipînd scîrbit.

În ușă se ivi capul lui Švejk :

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, că a venit după dumneavoastră de la cazarmă; trebuie să vă duceți numaidecît la domnu colonel; ordonanța e aici.

Și pe un ton confidențial, adăugă:

— O fi poate din pricina cățelului...

— Am auzit, se adresă locotenentul-major în vestibul ordonanței care tocmai se pregătea să-i raporteze.

Rostise aceasta cu un glas sugrumat și plecă, aruncîndu-i lui Švejk o privire nimicitoare.

Nici vorbă de raport: pe locotenentul-major îl aștepta ceva mai rău. Cînd intră în cancelarie, colonelul ședea în fotoliu și era foarte întunecat:

— Acum doi ani, domnule locotenent-major, începu colonelul, v-ați manifestat dorința de a fi transferat la regimentul 91 din Budejovice. Dumneavoastră știți unde se află Budejovice? Pe Vltava, da, pe Vltava; acolo se

varsă în ea Egerul, sau cam așa ceva. Orașul e mare, așa zice, plăcut, și dacă nu mă înșel are și cheiuri. Știți ce este un chei? E un zid, ridicat deasupra apei. Da... De altfel, asta n-are nici o legătură cu chestiunea. Am făcut pe-acolo niște manevre.

Colonelul tăcu și, uitându-se stăruior în călimară, trecu repede la altă temă:

— Știți, cîinele meu s-a stricat la dumneavoastră. Nu vrea să mai mănînce nimic. Ia te uită, în călimară e o muscă! Ce ciudat să cadă iarna muște în călimară! Ce dezordine!

„Hai, dă drumul odată la ce ai de spus, hodorogule”, își zise locotenentul-major.

Colonelul se ridică și începu să se plimbe prin cancelarie.

— Am stat și-am chibzuit mult, domnule locotenent-major, cum să fac ca să nu se mai repete ceea ce s-a întîmplat, și mi-am adus aminte că ați dorit să fiți transferat la regimentul 91. Comandantul suprem ne-a comunicat nu de mult că la regimentul 91 din Budejovice se simte o mare lipsă de ofițeri, pentru că sîrbii i-au *ucis* pe toți. Vă asigur, pe cuvînt de onoare, că pînă în trei zile veți fi la regimentul 91, la Budejovice, unde se formează cîteva *batalioane de marș*. Nu trebuie să-mi mulțumiți. Armata are nevoie de ofițeri care...

Și neștiind ce să mai zică, se uită la ceas și spuse:

— E zece și jumătate! E timpul să plec la raportul pe regiment.

Cu asta, plăcuta convorbire luă sfîrșit. Locotenentul-major se simți foarte ușurat cînd ieși din cancelarie. Se duse la școala de teteriști unde anunță că în zilele ce urmează pleacă pe front, și că organizează cu acest prilej o petrecere de adio la Nekazanka.

Cînd sosi acasă, îl întrebă pe Švejk, cu tîlc:

— Ascultă, Švejk, dumneata știi ce este un „marșbatalion”?

— Cu respect vă raportează, domnule oberlaintnant, că „marșbatalionul” este un „marșbatiac” și că „marșca” este o „marșcompanie”. Așa le prescurtăm noi.

— Ei află atunci, Švejkule, urmă locotenentul-major cu glas ceremonial, că pleci cu mine, cu „*marșbatiacul*”, dacă îți place așa de mult prescurtarea. Dar să nu-ți închipui că pe front o să te poți ține de parascovenii ca aici. Ei, ce zici, te bucuri?

— Cu respect raportează, domnule *oberlaintnant*, că mă bucur mult, răspunse bravul soldat Švejk. Ce bine are să fie cînd vom cădea împreună pentru maiestatea-sa împăratul și pentru familia lui!

CARTEA A DOUA

PE FRONT

I - Peripețiile lui Švejk în tren

Într-un compartiment de clasa adoua al acceleratului Praga—Ceske Budejovice se aflau trei persoane: locotenentul-major Lukáš, în fața lui un domn mai în vîrstă, chel de-a binelea, și Švejk, care stătea sfios în picioare, lîngă ușă, spre culoar, și se pregătea tocmai să primească o nouă avalanșă de ocări din partea locotenentului-major, care fără a ține seama de prezența civilului chelbos, tunase și fulgerase împotriva lui Švejk în tot lungul drumului făcîndu-l vită încălțată etc.

Nu era vorba decît de un lucru mărunț: de numărul geamantanelor pe care Švejk le avea în seama lui.

— Auzi, ne-au furat un cufăr! îi reproșa locotenentul-major lui Švejk. Și ție ți se pare o nimica toată, nătărăule?

— Cu regret vă raportează, domnule *oberlaintnant*, răspunse cu glas scăzut Švejk, că într-adevăr l-au furat. Pungașii mișună prin gări și parcă văd cum a fost: unuia din ei trebuie să-i fi plăcut mai mulțisor cufărul dumneavoastră și, profitînd de absența mea, cînd am venit să vă raportează că bagajele sînt în regulă, l-a ciordit. Numai un moment prielnic i-a putut permite să fure cufărul. Ei pîndesc momentele astea. Cu doi ani în urmă, în Gara de Nord-Vest, i-au furat unei cuconițe căruciorul cu fetiță cu tot, dar pungașii au fost atît de cumsecade că au predat fetița la comisariatul de poliție de pe strada noastră, spunînd că au găsit-o într-un gang. Pînă la urmă, ziazele au făcut din sărmana cucoană o mamă denaturată. Și Švejk declară cu multă convingere: La gară s-a furat de cînd e lumea și se va fura și de acum înainte. Altfel nu se poate.

— Ascultă Švejk, interveni locotenentul-major, eu sînt convins că o dată și o dată o să ți se-nfunde! Nu-mi pot da încă seama dacă faci pe boul sau dacă ești bou din naștere. Ce era în cufăr?

— Mai nimic, domnule *oberlaintnant*, răspunse Švejk, fără să piardă din ochi țeasta lucioasă a civilului care ședea în fața locotenentului și care, după cît se părea, nu dădea nici o atenție scenei, citind nestingherit *Neue Freie Presse*. Nu era decît oglinda din odaie și cuierul de fier din vestibul, așa că de fapt noi n-am suferit nici o pagubă; și oglinda și cuierul erau ale proprietarului.

În fața gestului amenințător al locotenentului-major, Švejk continuă cu blîndețe:

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, că n-am știut dinainte că ne vor fura cufărul, cît despre oglindă și cuier i-am spus domnului

proprietar că i le vom înapoia la reîntoarcerea din război. În țara dușmanilor sînt destule oglinzi și cuiere, așa că nu-i vom pricinui domnului proprietar nici o pagubă. Cum vom cuceri un oraș...

— Tacă-ți gura, Švejk, îi curmă vorba locotenentul-major cu glas amenințător. Într-o bună zi am să te trimit în fața tribunalului militar. Trebuie să-ți dai seama că ești cel mai timpit dintre toți timpiii de pe glob. Altul nici într-o mie de ani n-ar fi fost în stare să facă atîtea dobitocii cîte mi-ai făcut în cele cîteva săptămîni de cînd ești la mine. Nădăjduiesc că-ți dai seama de asta!

— Cu respect că raportează, domnule *oberlaintnant*, că-mi dau seama. Eu am spirit de observație, dar îmi vine mai tîrziu și totdeauna după ce s-a întîmplat ceva neplăcut. Sînt un ghinionist, așa cum era unul Necheleba din strada Nekazanka care se ducea la cîrciuma „în crîngul haimanalelor”. Voia întotdeauna să facă numai bine și să înceapă de sîmbătă o viață nouă; și de fiecare dată îl auzeai a doua zi: „Și așa, măi fraților, pe nepusă masă, m-am trezit la zdup”. Așa cădea peste el întotdeauna necazul tocmai cînd se gîndea că se duce liniștit acasă, ca pînă la urmă să se dovedească ba că a dărîmat pe undeva vreun gard, ba că a deshămat calul unui birjar, ba că a vrut să-și curețe luleaua cu pana de cocoș a vreunei patrule polițienești. Asta l-a dus la disperare și de nimic nu-i părea mai rău decît că ghinionul ăsta îl urmărea din generație în generație. Bunicul lui a plecat odată să vagabond...

— Ascultă, Švejk, slăbește-mă cu poveștile dumitale.

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, că tot ce vă spun aici e adevărul adevărat. Bunicul lui a plecat odată să vagabond...

— Švejk! se înfurie locotenentul-major. Încă o dată îți interzic să-mi mai povestești ceva. Nu vreau să aud nimic! Cînd vom ajunge la Budejovice, mă răfuiesc eu cu dumneata. Află, Švejk, că am să te bag la arest!

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, că nu știam, spuse Švejk, liniștit. Despre una ca asta încă n-ați pomenit.

Fără voie, locotenentul-major scrișni din dinți, oftă, scoase din manta ziarul *Bohemia* și citi coloanele despre marile victorii și despre acțiunea submarinului german „E” în Marea Mediterană; cînd ajunse la știrea despre noua invenție germană de aruncare în aer a orașelor cu ajutorul unor bombe speciale lansate din avioane, care explodează de trei ori la rînd, fu stîngherit de glasul lui Švejk, care se adresa domnului cu chelie:

— îmi dați voie, stimate domn, nu binevoiți a fi domnul Purkrabek, reprezentantul băncii „Slavia”?

Văzînd că domnul cu chelie nu binevoiește să-i răspundă Švejk se adresă locotenentului-major:

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, că odată am citit în ziare că un om normal trebuie să aibă pe cap cam vreo șaizeci pînă la șaptezeci de mii de fire de păr, și că părul negru este mai rar, după cum se vede în numeroase cazuri.

Și continuă necruțător:

— Pe urmă, ne-a spus odată un medic la cafeneaua „U Spirku” că pierderea părului se datorește unei emoții sufletești de șase săptămîni.

În clipa aceea se întîmplă ceva îngrozitor. Domnul cu chelie sări ca ars și zbieră la el:

— *Marsch heraus, Sie Schweinkerl!*⁶⁴ Apoi îl îmbrînci pe culoar și, întorcîndu-se în compartiment, îi oferi locotenentului-major o mică surpriză, prin aceea că i se prezentă.

Se întîmplase o mică eroare. Individul cu chelie nu era domnul Purkrabek, reprezentantul băncii „Slavia”, ci nici mai mult nici mai puțin decît generalul-major von Schwarzburg. Generalul-major făcea tocmai, îmbrăcat în civil, o călătorie de inspecție prin garnizoane și se ducea să facă o surpriză la Budejovice.

Von Schwarzburg era cel mai fioros general din cîți s-au cunoscut vreodată; ori de cîte ori găsea cîte ceva în neregulă, conversația pe care obișnuia s-o aibă eu comandantul garnizoanei era următoarea:

— Aveți revolver?

— Am.

— Bine! În locul dumneavoastră, cu siguranță că aș ști ce am de făcut cu el, pentru că ceea ce văd aici nu-i garnizoană, ci cocină de porci.

Și într-adevăr, după inspecția lui, pe ici pe colo se împușca cîte unul, fapt pe care generalul-major von Schwarzburg îl constata cu satisfacție.

— Așa și trebuie! Ala zic și eu ostaș!

Se părea că nu-i place cînd după inspecție rămîne cineva în viață. Avea mania să transfere ofițerii în locurile cele mai neplăcute. Era de ajuns să găsească cel mai mic chițibuș pentru ca ofițerul să-și ia rămas bun de la garnizoana lui și să pribegească pe la granița muntenegreană sau în vreo garnizoană prăpădită și plină de bețivi, în vreun colț murdar din Galiția.

— Domnule locotenent-major, întrebă el, unde ai făcut școala de cădeți?

— La Praga.

— Va să zică, dumneata ai făcut școala de cădeți și nici nu știi măcar că ofițerul răspunde de inferiorul său. Frumos din partea dumitale. În al doilea rînd, stai la taifas cu ordonanța dumitale, cum ai sta cu un prieten intim. Îi permiți să vorbească neîntrebat. Asta-i și mai frumos. În al treilea rînd, îi permiți să insulte superiorii dumitale. Și asta-i cît se poate de frumos; toate astea duc la o singură concluzie. Cum te numești, domnule locotenent-major?

— Lukáš.

— Și din ce regiment faci parte?

— Am fost...

— Mulțumesc, nu-i vorba de unde ați fost. Vreau să știu unde sînteți acum.

— În regimentul 91 infanterie, domnule general-major. M-au transferat...

— V-au transferat? Foarte bine au făcut. N-are să vă strice să plecați cît mai curînd, cu regimentul 91 infanterie, undeva pe cîmpul de bătălie.

— Asta s-a și hotărît, domnule maior.

Generalul-major începu să-i țină o adevărată predică, arătînd că în ultimii ani ofițerii vorbesc cu inferiorii lor pe ton familiar și că în asta vede primejdia răspîndirii unor principii democratice. Soldatul trebuie ținut sub teroare, trebuie să tremure în fața superiorului, să-i fie teamă de el. Ofițerii

⁶⁴ Ieși afară, porcule! (Germ.)

trebuie să țină trupa la distanță de zece pași și să nu-i permită să gîndească independent sau, la urma urmei, să gîndească măcar, căci în aceasta constă tragica eroare a ultimilor ani. Înainte vreme trupa se temea de ofițeri ca de foc, în timp ce astăzi...

Generalul-maior gesticula cu desperare:

— Astăzi majoritatea ofițerilor se bat pe burtă cu soldații. Asta am vrut să spun.

Apoi generalul-maior luă din nou ziarul și se cufundă în lectură. Locotenentul-maior Lukáš ieși alb ca varul pe culoar, să se răfuiască cu Švejk.

Îl găsi stînd în picioare lîngă fereastră, cu o figură atît de blajină și de mulțumită, cum nu o poate avea decît un pruncușor de o lună, care a supt și apoi face nani.

Locotenentul-maior se opri și-i făcu semn, arătîndu-i un compartiment gol. Intră după el și închise ușa.

— Švejkule, începu el solemn, ți-a sunat ceasul să primești o pereche de palme cum nu s-au pomenit. De ce te-ai legat de domnul cu chelie? Știi ca e generalul-maior von Schwarzburg?

— Raportează, domnule *oberlaintnant*, îngăimă Švejk cu o figură de martir, că de cînd mă știu, nici prin gînd nu mi-a trecut să insult pe cineva și că habar n-am de nici un fel de general-maior. Seamănă într-adevăr ca două picături de apă cu domnul Purkrabek, reprezentantul băncii „Slavia”. Ți-a venea la cîrciuma de lîngă noi și odată, cînd a adormit cu capul pe masă, un binevoitor i-a scris pe chelie cu creionul chimic: „Ne permitem prin aceasta, conform tarifului III c, aici anexat, să vă oferim economiile pentru zestrea și lucrurile copiilor dumneavoastră cu ajutorul asigurării pe viață!” Se înțelege că toți au plecat, numai eu singur am rămas cu el și, cum am întotdeauna ghinion, dumnealui după ce s-a trezit și s-a uitat în oglindă s-a infuriat zicîndu-și că eu i-am făcut-o; și el a vrut să-mi dea o pereche de palme.

Cuvintele „și el” lunecaseră oarecum cu dojană și cu atîta duioșie de pe buzele lui Švejk, încît locotenentului-maior îi căzu mîna jos.

Dar Švejk continuă:

— Pentru o greșeală atît de mică, domnul acela n-ar fi trebuit să se înfurie: ar trebui în adevăr să aibă șaiszeci de mii pînă la șaptezeci de mii de fire de păr, așa cum scria într-un articol în care spunea tot ce trebuie să aibă un om normal. Mie, de cînd sînt nu mi-a trecut prin minte că există vreun domn general-maior cu chelie. Asta e, cum s-ar zice, o tragică eroare, care se poate întîmpla oricui, cînd dai prea repede crezare la tot ce auzi. Odată, cu ani în urmă, croitorul Hyvl ne-a povestit ce i s-a întîmplat în timp ce se întorcea din Știria, unde lucrase, spre Praga, prin Leoben. Avea cu dînsul o șuncă pe care și-o cumpăraseră la Maribor. Și-așa, cum mergea trenul, își închipuia că e singurul ceh printre pasageri, dar cînd la Saint Moritz începu să-și taie din șuncă, domnul din fața lui începu să facă ochi dulci șuncii și să-i lase gura apă. Văzînd asta, croitorul Hyvl își spuse cu glas tare: „Ce-ai mai înfuleca și tu, nătărăule”, iar domnul din față îi răspunde cehește: „Păi, te cred că aș înfuleca dacă mi-ai da”. Și așa, pînă la Budejovice au dat gata șunca. Pe domnul ăla îl chema Vojtech Rous.

Locotenentul-maior Lukáš se uită la Švejk, apoi intră în compartiment. De abia se așeză pe locul lui, cînd în ușă se ivi figura zîmbitoare a lui Švejk.

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, că peste cinci minute sîntem în Tabor. Trenul stă cinci minute. Nu ordonați să vă comand ceva de mîncare? Cu ani în urmă aveau aici o minunată...

Locotenentul-major țîșni furios din compartiment și pe culoar îi spuse:

— Îți mai atrag încă o dată atenția că, cu cît te arăți mai puțin, cu atît sînt mai fericit. Aș fi foarte bucuros să nu te mai văd de loc și fii sigur că de asta voi avea eu grijă. Să nu te mai arăți în fața ochilor mei. Piei dinaintea mea, dobitocule, negliobule!

— Înțeles, să trăiți, domnule *oberlaintnant*.

Švejk salută, făcu militărește stînga-mprejur și se duse la capătul culoarului unde se așeză în colț pe scăunelul conductorului și intră în vorbă cu însoțitorul de tren.

— Pot să vă întreb ceva?

Însoțitorul care nu avea chef de vorbă de loc, dădu slab și apatic din cap.

— Pe la mine, se încinse la vorbă Švejk, venea un om cumsecade, îi zicea Hofman, și susținea mereu că semnalele de alarmă nu-s bune de nimic și că nu funcționează cînd tragi de mîner. Pe mine drept să spun, nu mă prea interesează asemenea lucruri, dar, pentru că am acum prilejul să văd un asemenea aparat, aș vrea și eu să știu ce am de făcut dacă, din întîmplare, aș avea nevoie de el.

Švejk se ridică și se apropie împreună cu însoțitorul de frîna de alarmă sub care scria : *În caz de pericol*.

Însoțitorul socoti de datoria lui să-i explice cum funcționează aparatul.

— Bine v-a spus, cine v-a spus, că trebuie tras de mînerul ăsta, dar v-a mințit că nu funcționează. Trenul trebuie să se oprească, frîna fiind în legătură cu locomotiva prin toate vagoanele. Frîna de alarmă trebuie să funcționeze.

În timp ce vorbeau, amîndoi țineau mîna pe mînerul semnalului de alarmă, și fără să-și dea seama traseră de el și trenul se opri.

Bineînțeles, nu se putură pune de acord asupra celui care a dat semnalul.

Švejk susținea că nu putea să fie el, că n-a făcut-o el, că el nu-i un derbedeu.

— Chiar m-am mirat, îi spuse blajin conductorului, cum de s-a oprit trenul așa deodată. Merge, și deodată stă. Uite, asta mă roade mai mult chiar decît pe dumneavoastră.

Un domn serios se ridică în apărarea însoțitorului de cale ferată, susținînd că auzise cum soldatul începuse cel dintîi să vorbească despre semnalele de alarmă.

Dimpotrivă, Švejk continuă să-și apere oarecum cîntea lui, susținînd că el n-are nici un interes să întîrzie trenul, întrucît pleacă la război.

— Domnul șef de gară are să vă lămurească, hotărî conductorul. Treaba asta o să vă coste douăzeci de coroane.

În timpul acesta, călătorii săreau din vagoane, șeful de tren fluieră, o doamnă alerga înspăimîntată cu valiza peste șine, în cîmp.

— Merită, într-adevăr, douăzeci de coroane, spuse Švejk cu prudență, păstrîndu-și un calm desăvîrșit, ba e chiar prea ieftin. Odată, cînd împăratul

a venit în vizită la Zizkov, un oarecare Franz Snor i-a oprit caleașca înge-nunchind în fața lui pe linia de tramvai, în mijlocul străzii. Comisarul din circumscripție i-a spus domnului Snor, plângînd, că nu trebuia s-o facă toc-mai în circumscripția lui, că ar fi putut s-o facă cu o stradă mai jos care ține de consilierul de poliție Kraus. Acolo ar fi trebuit să-i facă plecăciune împă-ratului. După aceea, pe domnul acela Snor l-au arestat.

Švejk se uită în juru-i. Cercul curioșilor se îngroșase cu alți curioși strînși de gura conductorului-șef.

— Ei, și-acum să plecăm mai departe, spuse Švejk. Nu-i frumos să întîrzie trenul. Dacă ar fi în timp de pace, treacă-meargă, dar în vreme de război, trebuie să se știe că în fiecare tren călătoresc militari, generali-maiori, *oberlaintnanți*, ostași. Orice întîrziere de soiul ăsta e o chestie gravă. Napoleon a întîrziat la Weterloo cu cinci minute ⁶⁵ și s-a dus de-a dura cu toată gloria lui...

În clipa aceea, prin grupul de ascultători își croi drum locotenentul-major Lukáš. Era îngrozitor de palid și nu izbuti să spună altceva decît „Švejk!”

Švejk salută și spuse:

— Raportez, domnule *oberlaintnant*, că sînt învinuit că am oprit trenul. Inventarul căilor ferate are plumbi foarte ciudați la frînele de alarmă. Nu-i chip să se apropie omul de ele, că-l și lovește năpasta; îndată îi cer douăzeci de coroane, așa cum cer de la mine acum.

Șeful de tren coborî, fluieră, și trenul porni din nou.

Călătorii se întoarseră la locurile lor în compartimente, iar locotenentul-major Lukáš se așeză la locul lui, fără să scoată o vorbă.

Nu mai rămăsese decît conductorul trenului, Švejk și însoțitorul. Conductorul scoase condica de procese-verbale și alcătui o dare de seamă asupra întregii întîmplări. Însoțitorul se uită cu ură la Švejk, care întrebă liniștit

— Sînteți de mult la calea ferată?

Întrucît însoțitorul nu răspunse, Švejk declară că a cunoscut la Uhrineves, lingă Praga, pe unul Mlicek Frantisek care, tot așa, trăgînd odată semnalul de alarmă, s-a speriat atît de tare, încît și-a pierdut graiul paispre-zece zile. Nu și-a revenit decît atunci cînd s-a dus în vizită la grădinarul Vanek din Hostivar; acolo s-a luat la bătaie și-n timpul bătaii Vanek a rupt o vînă de bou pe spinarea lui.

— Asta, adăugă Švejk, s-a întîmplat în mai 1912.

Însoțitorul deschise ușa closetului și se încuie în el.

Švejk rămase singur cu conductorul care-i cerea să plătească amenda de douăzeci de coroane, spunînd că în caz de neplată va trebui să-l predea șefului de gară de la Tabor.

— Foarte bine, spuse Švejk. Mie îmi place să stau de vorbă cu oameni învățați și o să-mi facă plăcere să-l văd pe șeful gării din Tabor.

Švejk își scoase pipa din bluză, o aprinse și, slobozind fumul înecăcios de tutun cazon, continuă:

— Cu ani în urmă, la Svitava, șef de gară era domnul Wagner. Era un adevărat zbir cu subalternii, pe care-i teroriza cît putea; și mai cu seamă se pusese pe capul unui acar, Jungwirt, pînă cînd sărmanul de disperare, s-a

⁶⁵ Întîrzierea a fost, de fapt, mult mai mare, de cîteva ore.

înecat în gîrlă. Dar înainte de a o face, i-a scris șefului de gară o scrisoare în care zicea că o să-l sperie peste noapte. Și zău, nu vă mint, i-a făcut-o. Drăguțul de șef stătea noaptea la telegraf. Se aud semnalele și șeful recepționează o telegramă: „Ce mai faci, nătărăule? Jungwirt.” Asta a ținut o săptămînă întreagă, pînă cînd șeful, înnebunit, s-a apucat într-o zi să trimită pe toate firele telegrame de serviciu, răspunzînd fantomei: „Iartă-mă, Jungwirt”. Și în noaptea următoare aparatul îi transmite următorul răspuns: „Spînzură-te de semaforul de lîngă pod. Jungwirt”. Și domnul șef l-a ascultat. Din pricina asta l-au arestat pe telegrafistul de la stația de dincolo de Svitava. Vedeți că între cer și pămînt sînt chestiuni despre care noi habar n-avem.

Trenul intra în gara Tabor și așa cum se cuvine, înainte de a coborî din tren însoțit de conductor, Švejk îi raportă locotenentului-major Lukáš:

— Raportez supus, domnule *oberlaintnant*, că voi fi predat la domnul șef de gară.

Locotenentul-major Lukáš nu-i răspunse nimic. Era stăpînit de o mare supărare. În cele din urmă, își spuse că cel mai bun lucru e să nu ia nimic în serios. Să nu-i pese nici de Švejk, nici de chelbosul de general-maior din fața lui; să șadă liniștit, să coboare din tren la Budejovice, să se prezinte la regiment și să plece pe front cu o companie de marș. Pe front să se lase eventual ucis și să scape de lumea asta mizerabilă, în care-și duce traiul o dihanie ca Švejk.

Cînd trenul se puse în mișcare, locotenentul-major Lukáš, uitîndu-se pe fereastră, pe peron, îl văzu pe Švejk încins într-o aprigă discuție cu șeful de gară. Švejk era înconjurat de un grup de oameni printre care se zăreau și cîțiva de la căile ferate.

Locotenentul-major Lukáš scoase un oftat. Nu era un oftat de regret. I se ușurase inima știind că Švejk rămăsese pe peron. În cele din urmă, pînă și chelbosul de general-maior i se părea o javră mai suportabilă.

*

Trenul gîfia de mult în drum spre Budejovice, dar pe peronul gării oamenii nu se mai risipeau din jurul lui Švejk.

El își susținea cu tărie nevinovăția și convinse pe cei din jur pînă într-atît, încît o doamnă exclamă:

— Iar au început să-i chinuie pe bieții soldați.

Mulțimea își însuși această părere, iar un domn declară șefului de gară că plătește amenda de douăzeci de coroane pentru Švejk, convins fiind că nu el era vinovatul.

— Priviți-l numai, urmă domnul, cucerit de expresia nevinovată a lui Švejk, care întorcîndu-se către mulțime, exclamă:

— Oameni buni, sînt nevinovat.

Între timp apăru plutonierul de jandarmi care arestă un cetățean din mulțime, spunîndu-i:

— Las' că vă-nvăț eu să mai îndemnați oamenii la răscoală! O să vă treacă pofta să mai spuneți că dacă se procedează așa cu soldații, nimeni nu le mai poate cere să cîștige războiul.

Nefericitul cetățean nu fu în stare să mai rostească nimic altceva decât că e măcelar la Stara Brana și că nici pe departe nu s-a gândit la așa ceva.

Între timp, domnul cel cumsecade, care credea în nevinovăția lui Švejk, plăti pentru el amenda la biroul gării, și-l conduse pe Švejk la restaurantul de clasa a treia unde îl cinsti cu bere. Aici aflînd că toate actele și foaia de drum se aflau la locotenentul-major Lukáš, foarte generos, îi dădu o monedă de cinci coroane pentru bilet și pentru alte cheltuieli.

Cînd plecă, îi șopti lui Švejk, confidențial:

— Așa, soldățelule, cum îți spun, dacă ajungi prizonier în Rusia, salută-l din partea mea pe meșterul berar Zeman din Zdolbunov. Ți-ai notat, nu-i așa, cum mă cheamă? Fii deștept și caută să nu stai prea mult pe front.

— De asta nu aveți nici o grijă, spuse Švejk. Nu strică niciodată să vezi meleaguri străine pe gratis.

Švejk rămase singur la masă și în vreme ce-și bea liniștit moneda de cinci coroane, căpătată de la generosul binefăcător, pe peron, oamenii care nu asistaseră la convorbirea lui cu șeful de gară, și văzuseră de departe numai mulțimea adunată, își șopteau unul altuia că fusese prins un spion care a fotografiat gara. Această afirmație fu combătută însă de o doamnă, care susținea că nu era vorba de nici un spion, dar că a auzit că un cavaler a tăiat un ofițer la closetul de doamne, pentru că dăduse buzna peste iubita lui, care îl condusesese la gară.

Urmarea acestor zvonuri fanteziste, obișnuite pe vreme de război, a fost că jandarmii evacuasera peronul. Švejk: continuă să bea liniștit, amintindu-și cu duioșie de locotenentul lui. Ce-o să facă oare, sărmanul, cînd o ajunge la Ceske Budejovice și n-are să-și găsească ordonanța în tot trenul!

Înainte de sosirea trenului de persoane, restaurantul de clasa a treia se umplu de soldați și civili. Predominau soldați din cele mai diferite unități și de cele mai felurite naționalități, pe care urgia războiului îi azvîrlise în spitalele militare din Tabor și care plecau acum din nou pe front pentru a se alege cu alte răni, ciopîrțeli și dureri. Se duceau să-și cucerească crucea de lemn de pe mormînt, unde după ani și ani, pe cîmpiile triste ale Galiției orientale, se va legăna bătută de vînt și ploaie, capela militară austriacă spălăcită, cu „franticul”⁶⁶ ruginit, pe care din cînd în cînd se va așeza, întristat, cîte un corb bătrîn, amintindu-și de marea desfătare de pe vremuri, cînd găsea aici un îmbelșugat ospăț de gustoase cadavre omenești și hoituri de cai, cînd sub șapca pe care stă se afla cea mai aleasă trufanda — ochiul de om.

Unul din acești candidați la suferință, eliberat după operație din spitalul militar, îmbrăcat într-o uniformă soioasă, pătată de sînge și noroi, se așeză la masa lui Švejk. Era chircit, tras la față, posomorît. Puse pe masă un pachetel, scoase din buzunar punga stricată și începu să-și numere banii.

Se uită apoi la Švejk și-l întrebă:

— Magyar ?

— Eu, frățioare, sînt ceh, răspunse Švejk. Nu vrei să bei?

— Nem tudom, buratom.⁶⁷

⁶⁶ Insigna lui Franz Josef.

⁶⁷ Nu pricep, prietene (magh.).

— Nu face nimic, îl îndemnă Švejk, punînd halba plină în fața soldatului posomorît. Haide, trage-i o dușcă zdravănă.

Soldatul pricepu, bău și mulțumi.

— *Koszonom szívesen!*⁶⁸ Se uită iar la conținutul pungii, și în cele din urmă oftă.

Švejk înțelese că ungurul ar fi vrut să bea o bere, dar că nu avea destui bani; de aceea porunci să i se aducă una, drept care ungurul mulțumi din nou și începu să-i povestească ceva prin semne, arătîndu-i mîna ciuruită, în vreme ce-i vorbea în limbaj internațional : „Pif, paf, puc!”

Švejk dădu din cap compătimitor și pipernicitul convalescent îl mai făcu să înțeleagă, lăsîndu-și mîna stîngă pînă la jumătate de metru de pămînt și ridicînd apoi trei degete, că avea acasă trei copii mici.

— *Nincs ham, nincs ham*, continuă el, vrînd să spună că acasă n-au ce mîncă, și-și șterse ochii înlăcrimați, cu mîneca murdară a mantalei cazone, în care se vedea gaura de glonte care îi străbătuse trupul pentru gloria regelui Ungariei.

Și nu-i de mirare, că petrecîndu-și timpul în acest fel, încetul cu încetul Švejk nu mai rămase cu nimic din moneda de cinci coroane și că, încet dar sigur, se desprindea tot mai mult de Ceske Budejovice, pierzînd cu fiecare halbă de bere, cu care se cinstea pe sine și pe convalescentul ungur, posibilitatea de a-și cumpăra bilet.

Prin stație mai trecu un tren spre Budejovice, dar Švejk continua să stea la masă și să asculte cum îi repeta maghiarul: „Pif, paf, puc! *Harom, gyermek, nincs ham eljen!*”⁶⁹

Ultimul cuvînt îl repeta ori de cîte ori ciocneau paharele.

— Bea, bea, ungurașule, îi răspundea Švejk, trage-i! Voi nu ne-ați cinsti pe noi așa...

Un ostaș de la masa alăturată se amestecă în vorbă spunînd că, sosind la Seghedin cu regimentul 28, ungurii i-au întîmpinat amenințîndu-i cu pumnii.

Soldatul nu mințea, dar părea că se simte jignit de acest lucru care, de fapt, devenise mai tîrziu un lucru obișnuit pentru toți ostașii, cehi și, în cele din urmă, îl făceau chiar și maghiarii cînd s-au săturat să se mai bată pentru regele Ungariei.

Aceste spuse, soldatul se așeză la masa lor și povesti cum i-au părut pe unguri la Seghedin, măturîndu-i din cîteva cîrciumi. În același timp însă recunoscă că și ei știu să se încaiere și că s-a ales cu o lovitură de cuțit în șale, așa că au trebuit să-l trimită în spatele frontului să se lecuiască.

Acum însă, cînd se va întoarce la regiment, de bună seamă că comandantul batalionului va da ordin să fie băgat la arest, pentru faptul că n-a mai avut timp să-i plătească ungurului lovitura primită, așa cum trebuie și cum se cuvine. În felul acesta s-ar fi ales și ungurul cu ceva din încăierare, iar onoarea întregului regiment ar fi fost salvată.

— *Ihre Dokumenten*, document dumneavoastră? Așa îl luă cu frumosul pe Švejk șeful patrului militare de control, un sergent însoțit de patru soldați

⁶⁸ Mulțumesc frumos (magh.).

⁶⁹ Trei copii, și nimic de mîncare, să trăoești! (magh.)

cu baioneta la armă. Eu văzut ședeți, *nicht fabre*⁷⁰, ședeți, baut, baut, într-una, soldat!

— N-am, drăguțele, răspunse Švejk. Domnul locotenent-major Lukáš, regiment numărul 91, le-a luat cu el și eu am rămas aici, în gară.

— *Was ist das Wort*⁷¹ trachuțele? se adresă sergentul unuia din soldații săi, un bătrîn milițian, care după cum se părea i le făcea toate pe dos, deoa-rece îi răspunse calm:

— *Dräguť* das ist wie : Herr Feldwebel.⁷²

Sergentul continuă convorbirea cu Švejk :

— Tocument, toți soldați far tocrement închis *auf Bahnhofs Militarkommando den lausigen Bursch Wie einen tollen Hund*.⁷³

Și așa îl duseră pe Švejk la comandamentul militar al gării, unde, în camera de gardă, stăteau oameni de trupă, ce arătau la fel cu bătrînul milițian, care știuse să-i traducă atît de frumos în limba germană cuvîntul „dră-guțele” dușmanului său firesc, domnului sergent.

Camera de gardă era împodobită cu litografii, pe care în vremea aceea ministerul de război le trimitea tuturor birourilor pe unde se perindau sol-dați, la fel ca și în școli și cazărmi.

La intrare, ochii bravului soldat Švejk se opriră asupra unui tablou, care, după cum reieșea din textul explicativ, înfățișa pe fruntașul Frantisek Hamm și pe caporalii Paulhart și Bachmayer din regimentul chezaro-crăiesc 21 de pușcași, îndemnînd trupa la rezistență. Pe peretele opus atîrna un ta-blou cu titlul: „Fruntașul Jan Danko din regimentul 5 de husari honvezi cercetînd poziția bateriilor inamice”.

Pe partea dreaptă, mai jos, atîrna un afiș: „*Pilde exceptionale de bărbă-ție*”.

Cu asemenea afișe — ale căror texte, cu fantezistele lor pilde excepțio-nale, erau ticluite în birourile ministerului de război, de către diferiți ziariști germani mobilizați în armată — voia bătrîna și neroada Austrie să însufle-țească soldații care nu le citeau niciodată, iar atunci cînd asemenea pilde de bărbăție le erau trimise pe front, broșate în cărți, își răsuceau din ele țigări din tutun de pipă cînd nu le dădeau o folosință și mai potrivită, pentru a co-rrespunde valorii și spiritului acelor pilde excepționale de curaj.

În timp ce sergentul era dus să caute un ofițer, Švejk începu să citeas-că un afiș mare.

Vizitiul Josef Bong

„Soldații corpului sanitar transportau răniții spre furgoanele pregătite într-o rîpă adăpostită. De îndată ce fură pline, o porniră spre postul de ajutor. Rușii, urmărind aceste furgoane, începură să le atace cu grenade. Calul furgo-narului Josef Bong, din escadronul 3 de furgonari, a fost ucis de o schijă de grenadă. Bong se tînguia: «Sărmanul meu bălan, s-a sfîrșit cu tine!» în clipa aceea fu atins de o schijă de grenadă. Cu toate acestea, el își deshămă calul

⁷⁰ Că n-ați plecat (încorect în germ.)

⁷¹ Ce înseamnă cuvîntul (germ.)

⁷² Drăguť înseamnă cam așa ceva: domnule plutonier (germ.).

⁷³ ...la Comandamentul militar al gării, pe toți nespălații, ca pe niște cîini turbați (încorect în germ.).

și trase singur furgonul la adăpost sigur. Apoi se întoarse după harnașamentul calului său mort. Rușii nu conteneau să tragă. «Trageți, trageți, nebunilor, că eu harnașamentul... harnașamentul tot nu vi-l las aici!» și continua să-l scoată de pe cal, repetând într-una acele vorbe. În sfârșit, fu gata și se tîrî cu harnașamentul înapoi spre furgon. Sanitarii începuseră să-l înjure pentru că lăpse prea mult. «N-am vrut să las acolo harnașamentul, e aproape nou și mi-am zis că ar fi păcat de el. Lucruri din astea nu avem de prisos», se scuză viteazul soldat, plecînd spre infirmerie și abia aici declară că e rănit... Mai târziu majorul îi împodobi pieptul cu medalia de argint, pentru bărbăție.”

Terminînd de citit și văzînd că sergentul nu se mai întoarce, Švejk se adresă milițienilor din camera de gardă:

— Asta zic și eu pildă de bărbăție! În felul ăsta în armata noastră vor fi numai harnașamente noi. Dar cînd eram la Praga, am citit în ziarul *Prazske uredni listy* despre un caz și mai frumos. Era vorba de un doctor, Josef Vojnov, teterist voluntar în compania a 7-a vînători de cîmp, care se afla în Galiția. Asta, în timp ce conducea un atac la baionetă, a fost lovit de un glonte drept în cap și, în vreme ce-l duceau spre postul de prim-ajutor, zbie-ra că nu se lasă pansat pentru un fleac de zgîrietură. Ținea morțiș să por-nească din nou la atac cu grupa lui, dar o grenadă îi retează glezna piciorului. Au vrut din nou să-l ducă, dar el șontic-șontic, sprijinindu-se în baston, o porni spre linia de luptă, apărîndu-se de inamic cu bastonul; și iată că-l ajunge o nouă grenadă care-i retează mîna în care ținea bastonul. Dar el tot nu se lăsă: își trecu bastonul în cealaltă mînă, zbierînd că asta nu le-o iartă el și Dumnezeu știe ce s-ar fi întîmplat cu dînsul dacă, peste o clipă, un pro-iectil nu l-ar fi dat gata. Dacă pînă la urmă nu l-ar fi doborît, poate că ar fi căpătat și el medalia de argint pentru bărbăție. Cînd proiectilul i-a retezat capul, așa cum se rostogolea, tot mai striga: „Mereu la datorie, grăbește cu credință, chiar dacă în jurul tău adie suflul morții!”

— Așa scriu ei la gazetă, spuse unul dintre soldați, dar dacă i-ai băga în luptă i-ar apuca strechea cît ai zice pește.

Apoi milițianul scuipă continuînd:

— La noi la Caslav a fost un redactor din Viena, neamț. Făcea serviciul ca furier. Cu noi nici nu voia să vorbească cehește, dar cînd l-au repartizat la batalionul de marș, în care eram numai cehi, imediat a știut cehește.

În ușa își făcu apariția sergentul, cu o mutră acră, și începu să zbiere:

— Wenn man drei Minuten este weg, da hort man nichts anderes als⁷⁴: *cehește, cehi*.

Ieșind afară, pentru a se duce, probabil, la restaurant, îi spuse capo-ralului să-l ducă numaidecât pe derbedeul acela păduchios la locotenent, imediat ce acesta va sosi.

— Domnul locotenent se distrează iar cu telegrafista din stație, bom-băni caporalul după plecarea lui. Se ține de capul ei mai bine de două săptămîni și ori de cîte ori vine de la telegraf e foarte furios și spune despre ea : *Das ist aber eine Hure, sie will nicht mit mir schlafen*”⁷⁵

⁷⁴ Cum lipsești trei minute, nu mai auzi decît... (germ.).

⁷⁵ Asta e o curvă, nu vrea să se culce cu mine (germ.).

Și de data asta era furios se vede, căci, de cum sosi, se auziră cărți trântite pe masă.

— N-ai încotro, băiete, trebuie să mergi la el, îi spuse cu compătimire lui Švejk caporalul. Ehei, câți soldați au trecut prin mâinile lui!... Și mai bătrâni și mai tineri...

Apoi îl duse pe Švejk într-un birou unde la o masă cu hîrtii răvășite ședea un locotenent tânăr, grozav de furios.

Cînd îl văzu pe Švejk însoțit de caporal exclamă foarte răspicat: „Aha !” După care urmă raportul caporalului:

— Raportez supus, domnule locotenent, că omul acesta a fost găsit în gară, fără acte.

Locotenentul clătină din cap, ca și cînd ar fi vrut să spună că prevăzuse cu ani în urmă că în această zi și la această oră Švejk va fi găsit în gară fără acte, căci oricine s-ar fi uitat în clipa aceea la Švejk trebuia să aibă impresia că este absolut cu neputință ca un bărbat cu o asemenea înfățișare și ținută să poată avea asupra lui vreun act. În clipa aceea, Švejk arăta ca picat din cer, dintr-o altă planetă, și avea aerul că privește cu mirare o lume nouă în care i se cere o prostie, pînă acum necunoscută lui, cum ar fi de pildă să aibă acte.

Uitîndu-se la Švejk, locotenentul reflectă o clipă ce anume să-i spună. În sfîrșit, îl întrebă:

— Ce făceai în gară?

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent, că așteptam trenul de Ceske Budejovice, ca să pot ajunge la regimentul meu 91, unde sînt ordonanță la domnul *oberlaintnant* Lukáš, pe care am fost silit să-l părăsesc, fiind dus la șeful de gară din pricina amenzii, bănuind că aș fi oprit acceleratul în care călătoream, cu ajutorul frînei de alarmă și protecție.

— M-ai înnebunit, zbieră locotenentul. Vorbește lămurit, pe scurt, și nu-mi înșira dobitocii.

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent, că chiar din clipa în care m-am așezat cu domnul *oberlaintnant* Lukáš în acceleratul care trebuia să ne ducă cît mai repede la regimentul 91 de infanterie chezaro-crăiesc am avut ghinion. Mai întîi mi s-a pierdut un geamantan, pe urmă ca să nu ne încurcăm... un domn general-maior chel de tot...

— *Himmel Herrgott*, oftă locotenentul.

— Raportez supus, domnule locotenent, că trebuie să v-o spun pe șleau, ca să vă dați seama de toată tărășenia, cum spunea întotdeauna răposatul cizmar Petrlik, cînd îi porunca fiului lui să-și scoată pantalonii, înainte de a începe să-l croiască.

Și în vreme ce locotenentul gîfîia de ciudă, Švejk continuă:

— Așa s-a întîmplat că nu i-am prea plăcut domnului general-maior cu chelie și domnul *oberlaintnant* Lukáš, la care sînt ordonanță, m-a trimis afară pe coridor. Pe coridor, am fost învinuit că am făcut ceea ce v-am spus. Pînă să se lămurească chestiunea, am rămas pe peron singur. Trenul plecase, și cu el și domnul *oberlaintnant* cu valizele și cu toate actele lui și ale mele și eu am rămas zălog aici ca un orfan, fără acte.

Švejk îl privea cu o blîndețe atît de înduioșătoare, încît locotenentul nu se mai îndoia că tot ce auzea de la omul acesta cu înfățișare de imbecil congenital era purul adevăr.

Apoi locotenentul îi aminti toate trenurile care trecuseră spre Budejovice după accelerat, întrebîndu-l de ce le-a pierdut.

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent răspunse Švejk zîmbind binevoitor, că în timp ce așteptam primul tren, a dat peste mine năpasta de a fi băut la masă halbă după halbă.

„Bou ca ăsta n-am mai văzut, își zise locotenentul. Recunoaște tot. Atîția mi-au trecut pe dinainte și toți negau cu înverșunare, pe cînd ăsta îți spune liniștit: «Am pierdut toate trenurile, fiindcă am băut halbă după halbă!»”

Aceste reflecții le rezumă într-o singură frază, cu care i se adresa lui Švejk:

— Dumneata, omule, ești degenerat. Știi ce va să zică un degenerat?

— Și la noi pe strada Boiste, colț cu Katerinska, cu onoare vă raportează, domnule locotenent, a fost un om degenerat. Taică-su fusese conte polonez, iar maică-sa, moașă. El mătura strada și, după ce se cherchelea, nu dădea voie să i se spună altfel decît „domnule conte”.

Locotenentul socoti că e momentul să pună capăt acestei discuții și spuse foarte apăsător:

— Ascultă ce-ți spun, dobitocule: te duci la casierie, îți cumperi bilet și pleci la Budejovice. Dacă te mai prind pe-aici, întorc foaia și te dau dezertor. *Abtreten!*

Întrucît Švejk continua însă să stea nemișcat, cu mîna la cozorocul capelei, locotenentul zbieră :

— *Marsch hinaus*, n-ai auzit, *abtreten?! Caporal Palanek* du-l pe timpit! ăsta la casierie și cumpără-i un bilet pentru Ceske Budejovice!

Nu trecu însă nici o clipă și caporalul Palanek apărură din nou în birou. Prin ușa întredeschisă se zărea, în spatele lui, fața blîndă a lui Švejk.

— Ce s-a mai întîmplat?

— Raportează supus, domnule locotenent, șopti confidențial caporalul Palanek, că n-are bani de drum, și n-am nici eu. Pe gratis nu vor să-l ducă pentru că nu are, cum s-ar zice, actele militare, cum că merge la regiment.

Locotenentul rezolvă repede această complicată problemă.

— Atunci să se ducă pe jos, hotărî el. N-au decît să-l bage la arest, la regiment, pentru întîrziere; n-avem vreme de pierdut cu el.

— N-ai ce face, camarade, îi spuse lui Švejk caporalul Palanek cînd ieși din cancelarie. Trebuie s-o întinzi, băiete, pe jos, pînă la Budejovice. În camera de gardă avem rația de pîine; ți-o dăm să ai la drum.

Și peste o jumătate de ceas, după ce-l mai tratară pe Švejk cu cafea neagră și-i mai dădură, în afară de pîine, un pachet de tutun cazon, ca să aibă pe drum pînă la regiment, Švejk ieși din Tabor. Întunericul nopții răsună de cîntecul lui. Cînta un vechi cîntec soldătesc:

„Cînd mergeam spre Jaromer
Creadă-ne cine-o vrea...”

Dar dracu știe cum s-a întâmplat că bravul soldat Švejk, în loc s-o ia spre sud, spre Budejovice, merse tot înainte, spre apus.

Pășea pe șoseaua troienită, sub gerul aspru, înfășurat în mantaua lui cazonă, ca cel din urmă soldat din garda lui Napoleon, întorcându-se din campania Moscovei; cu singura deosebire că Švejk cânta vesel:

„Eu am ieșit la spațir
În crîngul înverzit...”

Iar în pădurile troienite, în tăcerea nopții, cîntecul răsuna așa de puternic, că stîrnea cîinii prin sate.

Cînd i se ura de cîntat, Švejk se așeza pe o movilă de pietriș, își aprindea luleaua și, după ce se odihnea, o pornea mai departe spre noi aventuri, îndreptîndu-se, chipurile, spre Budejovice.

II - Anabasa⁷⁶ lui Švejk spre Budejovice

Anticul conducător de oști, Xenofon, a străbătut toată Asia Mică și a ajuns Dumnezeu știe unde, fără hartă. Vechii goți au întreprins de asemenea expedițiile lor, fără cunoștințe topografice. Mărșăluia în aceeași direcție se numește anabasis. A răzbate prin meleaguri necunoscute, a fi încercuit de vrăjmași, care pîndesc prilejul cel mai potrivit ca să-ți sucească gîtul, asta e anabasis. Oamenii cu mintea ascuțită, așa cum era Xenofon, și toate triburile prădalnice, care au năvălit în Europa cine știe de prin ce meleaguri ale Mării Caspice sau de Azov, fac în marș adevărate minuni.

Undeva, pe lîngă Marea Nordului, unde au ajuns, tot fără hartă, și legiunile romane ale lui Cezar, acestea s-au gîndit într-o bună zi să se înapoieze la Roma, dar pe altă cale, pentru a vedea și mai multe în marșul lor. Și au ajuns și ele la Roma. De atunci, după cum se știe, se spune că toate drumurile duc la Roma.

La fel, toate drumurile duc și la Ceske Budejovice, lucru de care era pe deplin convins bravul soldat Švejk, atunci cînd în loc de meleagurile Budejovicelor i-a răsărit în față satul Milevsko.

Merse însă mereu înainte, căci nu există soldat viteaz pe care să-l stingherească un Milevsko oarecare în drumu-i spre Ceske Budejovice, unde tot trebuie să ajungă odată și odată.

Și așa își făcu Švejk apariția la nord de Milevsko, la Kvetov, după ce istovise toate cîntecele cazone pe care le cunoștea despre marșul ostașilor, astfel că înainte de Kvetov se văzu silit s-o ia de la început cu cîntecul:

„Cînd noi mărșăluiam
Toate fetele plîngeau...”

Pe drumul care duce de la Kvetov la Vraz — adică tot spre nord — o bătrână care se întorcea de la biserică intră în vorbă cu Švejk, adresîndu-i se cu creștinească binecuvîntare:

— Bună ziua, ostașule, încotro ți-e drumul?

⁷⁶ *Anabasis-Expediția în interior*, titlul unei lucrări a lui Xenofon (430— 359), în care vorbește de retragerea celor 10.000.

— Ei, măicuțo, eu mă duc la Budejovice, la regiment, răspunse Švejk, la război.

— Vai de mine, ostașule, ai greșit drumul, exclamă speriată bătrînica. În partea asta, prin Vraz, nu ajungi acolo; pe-aici, dac-o ții mereu înainte, ajungi la Klatov.

— Eu cred, spuse Švejk abătut, că și din Klatov se poate merge la Budejovice. Ce-i drept, frumoasă plimbare pentru omul care se grăbește să ajungă la regiment, ca pînă la urmă să mai aibă, colac peste pupăză, și ne-cazuri pentru strădania lui de a se înfățișa la vreme unde trebuie.

— Și pe la noi a fost un tîrîie-brîu d-ăsta. Îi zicea Tonicek Masku, oftă bătrînica. Mi-e neam după nepoată. Trebuia să plece la Plzen, la armată. De dus s-a dus. Dar după o săptămână l-au și căutat jandarmii, pentru că nu sosise la regimentul lui. Și după altă săptămână s-a ivit la noi, în civil, zicînd că i-au dat drumul acasă în conced. Și s-a dus primarele la jandarm și jandarmii l-au ridicat din conced. Acum a trimis carte de pe front, că e rănit, și că și-a pierdut un picior.

Bătrînica se uită la Švejk cu compătimire:

— Așteaptă-mă, în pădurice, ostașule; am să-ți aduc o fiertură de cartofi, să te mai încălzești. Căsuța noastră se vede de-acolo, e tocmai în dosul păduricii, oleacă mai la dreapta. Prin satul nostru, Vraz, nu poți trece. Jandarmii îs ca niște diavoli. O iei pe urmă din pădurice spre Malcin. De-acolo, ocolește Cizovul. La Cizov jandarmii hăituiesc dezertorii, ca hingherii. Mergi de-a dreptul prin pădure și dai de Sedlec, lîngă Horazclove. Acolo e un jandarm tare cumsecade și dă drumul oricui prin sat. Niscaiva acte la dumnea-ta ai?

— N-am, măicuțo!

— Dacă-i așa, nu te duce nici acolo, mergi mai degrabă la Radomysl, dar vezi să ajungi mai pe-n-serat, că seara-s toți jandarmii la crîșmă. Acolo, caută pe ulița de jos, dincolo de Florianek, o căsuță cu dungă albastră, și întreabă de moș Melicharek. Mi-e frate. Spune-i multă sănătate din partea mea. El o să-ți arate pe unde să ajungi la Budejovice.

Švejk o așteaptă pe bătrînică în pădurice mai bine de o jumătate de ceas, și după ce se încălzi cu zeama de cartofi pe care bătrînică i-o adusese într-o oală, învelită într-o pernă, ca să nu se răcească, femeia scoase din boccea un codru de pîine și o bucată de slănină, le băgă în buzunarele lui Švejk, îi făcu semnul crucii și-i spuse că are „acolo” doi nepoți.

După aceea, îi mai repetă o dată, amănunțit, satele prin care trebuia să treacă, și cele pe care trebuia să le ocolească. La urmă, scoase din buzunarul jachetei o coroană, și i-o dădu să-și cumpere la Malcin rachiul, să aibă de drum, căci pînă la Radomysl e cale lungă.

De la Cizov, Švejk a mers, după sfatul bătrînei, spre răsărit, spre Radomysl, socotind că oriunde s-ar afla pînă la urmă tot la Budejovice avea să ajungă.

La Malcin se întovărăși cu un bătrîn care cînta la armonică și pe care Švejk îl găsisese în cîrciumă în timp ce-și cumpăra rachiul pentru calea lungă pînă la Radomysl.

Bătrînul îl luă pe Švejk drept dezertor, și-l sfătui să meargă cu el la Horazdovice, unde avea o fiică măritată, al cărui soț era și el dezertor. Se vedea bine că bătrînul băuse vîrtos la Malcin.

— Își ține bărbatul de două luni ascuns în grajd, i se destăinui el lui Švejk. Are să te ascundă și pe tine și o să rămîneți acolo pînă la sfîrșitul războiului. În doi n-o să vi se urască.

După refuzul cuviincios al lui Švejk, bătrînul își ieși din fire și o luă la stînga, peste cîmp, amenințîndu-l că se duce să-l denunțe jandarmilor din Cizov.

La Radomysl, unde sosi către seară, Švejk îl găsi pe Ulița de jos, dincolo de Florianek, pe unchiașul Melicharek. Cînd îi transmise sănătate din partea surorii din Vraz, unchiașul nu prea păru impresionat.

Insista într-una pe lîngă Švejk să-i arate actele. Era un om cu idei preconcepute; pomenea mereu de niște tîlhari, bandiți, vagabonzi și hoți care mișună prin toată regiunea Pisek.

— Fug din armată, nu le arde de oștire, umblă haimana prin împrejurimi și fură pe unde pot, îl muștrului el pe Švejk energic și fără înconjur. Și toți arată, de parcă nici n-ar ști să numere pînă la cinci... Da, da, așa-i adevărul supără, adăugă el cînd Švejk se ridică de pe laviță. Cînd omul are cugetul curat nu pregetă să-și arate actele. Cînd nu le are...

— Ei, rămii cu bine, unchiașule.

— Da, da, cu bine, și a doua oară du-te la altul mai prost.

După ce se pierdu în bezna nopții, moșul continuă să bombăne în urma lui:

— Se duce, zice, la Budejovice la regimentul lui. De la Tabor... Și șmecherul o ia întîi pe la Horazdovice și-abia pe urmă la Pisek. Păi, ăsta face ocolul lumii...

Švejk umblă din nou aproape toată noaptea, pînă cînd, deodată, în apropiere de Putim, dădu în cîmp peste un stog de paie. În timp ce le scormonea, auzi pe aproape de tot un glas:

— De la care regiment? Încotro o iei?

— De la 91, la Budejovice.

— Ce-ți veni să mergi acolo?

— *Acolo e oberlaintnantul meu.*

Din stog se auzi hohotul mai multor oameni. Cînd rîsul se potoli, Švejk îi întrebă de la ce regiment erau. Află, astfel, că doi erau de la 35, iar unul de la artilerie, tot din Budejovice. Cei de la 35 ziceau că fugiseră de la companie, cu o lună înainte, iar artileristul zicea că e pe drumuri chiar din clipa mobilizării. Era de acolo, din Putim, și stogul de paie îi aparținea. Noaptea doarme întotdeauna în stog. Ieri i-a găsit pe ceilalți doi în pădure, așa că i-a adus la el, în stogul lui.

Cu toții trăgeau nădejde că într-o lună, două războiul va lua sfîrșit. Credeau că rușii se și află dincolo de Budapesta și în Moravia. Așa se vorbea peste tot în Putim. Spre dimineață, înainte de a se crăpa de ziuă, mama artileristului avea să le aducă dejunul. Cei de la 35 se hotărîseră să plece apoi la Strakonice, unde unul din ei avea o mătușă, care la rîndul ei avea în munți, dincolo de Susice, un cunoscut, stăpînul unor joagăre, și acolo cică aveau să fie bine ascunși.

— Și tu, ăsta de la 91, dacă vrei, îl poftiră pe Švejk, poți să vii și tu cu noi. Cacă-te pe *oberlaintnantul* tău.

— Păi, lucrul nu-i chiar așa ușor, răspunse Švejk și se vîrî în paie.

Dimineața, cînd se trezi, ceilalți erau plecați și unul din ei, de bună seamă artileristul, îi pusese la picioare o bucată de pîine să aibă la drum.

O luă prin pădure, și lingă Stekno se întîlni cu un vagabond bătrîn, care îl întîmpină ca pe un vechi prieten, cu o dușcă de rachiu.

— În astea să nu umbli, îl sfătui el. Uniforma militară ar putea o dată să te coste al dracului de scump. Acum, peste tot e plin de jandarmi, și de cerșit, nu poți cerși în astea. Se înțelege că după noi astăzi nu mai umblă jandarmii ca altădată, acum vă caută pe voi. Numai pe voi vă caută, repetă el cu atîta convingere, încît Švejk găsi cu cale să nu-i spună nimic despre regimentul 91. N-avea decît să creadă despre el ce-i place. De ce să spulbere iluzia unui bătrîn atît de cumsecade?

— Și încotro te duci? întrebă vagabondul după un răstimp și după ce amîndoi, cu lulelele aprinse, ocoliseră satul.

— La Budejovice.

— Maica ta Cristoase! se sperie vagabondul. Acolo te umflă cît ai zice pește. Nici n-apuci să te încălzești. Trebuie să umbli în haine civile, zdrențuroase și să faci pe ologul... Da nu-ți fie teamă. Acum mergem la Strakonice, Volyn, Dub, și numai dracul ar trebui să-și vîre coada ca să nu facem noi rost de haine civile. Prin partea Strakonicelui, mai sînt încă destui oameni proști și cinstiți; lasă uneori noaptea deschis și ziua nu închid de loc. Acum, iarna, se reped pe undeva, prin vecini, ca să mai schimbe o vorbă, așa că te alegi numaidecît cu „civilul”. De fapt, ce-ți trebuie? Ghete ai, așa că numai de ceva pe deasupra ai nevoie. Mantaua militară e veche?

— Veche.

— Atunci păstrează-o. La țară merge. Ai nevoie de pantaloni și haină. Cînd o să avem „civilul”, pantalonii și tunică le vindem la Herrman, ovreiul din Vodnany. Cumpără efecte de la stat și pe urmă le vinde prin sate. Astăzi mergem la Strakonice, își dezvoltă mai departe planul. La patru ceasuri de aici e vechea stîină de la Schwartzenberg. Acolo am un cunoscut cioban bătrîn ca și mine: rămînem acolo peste noapte și dimineața o întindem spre Strakonice să facem rost pe undeva de haine civile.

La stîină, Švejk dădu de un bătrînel simpatic care își mai aducea aminte de cele povestite de bunicul lui despre războaiele franceze. Era cu vreo douăzeci de ani mai în vîrstă ca bătrînul vagabond și de aceea îi spunea acestuia, ca și lui Švejk, „băiatule”.

— Așa, băieți, începu el să povestească după ce se așezară în jurul cuptorului în care fierbeau cartofii în coajă, pe vremea aceea bunicul meu a dezertat și el, ca și ostașul ăsta. Dar l-au înhățat la Vodnany și l-au bătut așa de rău, că i-au făcut curu ferfeniță. Și pot să zic că încă a avut noroc. Feciorul lui Jares din Razice, de dincolo de Protivin, bunicul bătrînului Jares, paznic de iaz, s-a ales, la Pisek, cu plumbi pentru că a-ncercat să fugă din armată. Dar, mai înainte de a-l împușca în tranșeele din Pisek, a trebuit să alerge printre două șiruri de soldați și a încasat șase sute de lovituri de ciomag, așa că moartea a fost pentru el o ușurare și o izbăvire. Și întorcîndu-se către Švejk, cu ochii în lacrimi: Și tu cînd ai șters-o?

— După mobilizare, cum ne-au dus la cazarmă, răspunse Švejk, înțelegînd că uniforma nu-l putea convinge pe bătrînul cioban.

— Ai sărit peste zid? întrebă curios ciobanul, avîndu-l desigur în minte pe bunicul lui cînd povestea cum a sărit și el peste zidul cazărni.

— Altfel nu se putea, moșule.

— Și straja a fost puternică, și a tras?

— Da, moșule.

— Și încotro o iei acum?

— L-a apucat sminteala, răspunse vagabondul în locui lui Švejk. Ține cu tot dinadinsul să ajungă la Budejovice. Ce să-i faci, așa-s tinerii, fără minte, se duc singuri la pierzanie. Trebuie să-i fac puținică școală. Facem rost de unu „civil” și pe urmă o să meargă strună. Pînă la primăvară om scoate-o noi la capăt, și pe urmă ne ducem undeva să muncim la vreun chiabur. Anul ăsta are să fie lipsă mare de oameni și foamete, și se spune că au să scoată toți vagabonzii la munca cîmpului. Așa că mă gîndesc să mă duc mai bine de bunăvoie. E lipsă de oameni. Îi măcelărește...

— Cum adică, întrebă ciobanul, crezi că nu se isprăvește anul ăsta? Da, să știi, băiete, se poate să ai dreptate! Au mai fost războaie lungi. Țăla al lui Napoleon, pe urmă din cîte ni s-au povestit — războaiele suedeze, războiul de șapte ani... Osîndă dumnezeiască au fost. Că Dumnezeu nu mai suferă să vadă atîta păcătoșenie. Nici carnea de berbec nu le mai plăcea, da, da, băieți, strîmbau din nas. Al'dată umblau pe aici cu duiumul să le vîndă carnea pe sub mînă vreun berbec, dar în vremea din urmă nu ți-ar mai fi mîncat decît porc, păsări și încă unse numai cu unt sau untură. Așa că Dumnezeu s-a mîniat pe ei pentru păcatele lor, și n-o să-și mai vină în fire decît atunci cînd or să-și fiarbă lobodă, așa cum se făcea pe vremea războiului lui Napoleon. De altfel nici stăpînirea noastră nu mai avea astîmpăr, parcă o apucase mîncărimea. Bătrînul conte Schwartzenberg, de pildă, umbla numai în trăsură, iar contele cel tînăr, mucosul, pute numai a automobil. Dar o să-i scoată Dumnezeu benzina pe nas!

Apa de la cartofi, care fierbea pe vatră, dădu în clocot și după o scurtă pauză bătrînul cioban spuse profetic:

— Războiul ăsta n-are să-l cîștige împăratul nostru. Nu-i nici un avînt războinic, fiindcă el, cum zice domnul învățător din Strakonice, nu s-a lăsat încoronat. Acum poate să ungă — cum se zice — buzele cui o vrea cu miere... Dacă ai făgăduit, golan bătrîn, că te lași încoronat, trebuia să te ții de făgăduială.

— S-ar putea, fu de părere vagabondul, ca acu s-o mai dreagă el cumva.

— Acum, nu-i mai pasă nimănui de asta, sări ciobanul întăritat. Ar trebui să fii de față cînd se strîng vecinii jos, la Skocice. Fieștecare are pe cîte unul în război, și să-i auzi cum îți vorbesc. După războiul ăsta, zice că va fi libertate: n-au să mai fie nici curți boierești, nici împărați, nici baroni, și moșiile cîcă se vor lua. Din pricina unor vorbe din astea l-au și ridicat jandarmii pe unul Korinek, cîcă îndeamnă lumea la răscoală. Da, da, astăzi jandarmii au dreptul s-o facă.

— Au avut ei și înainte, zise vagabondul. Eu îmi aduc aminte că la Kladno era plutonier de jandarmi unu de-i zicea domnu Rotter. Într-o bună

zi, s-a apucat să crească cîini polițiști, cum le zice, din aceia cu fire de lup, de miroase totul, cînd sînt învățați. Și avea plutonieru ăla din Kladno o mulțime de cîini din ăștia la învățătură. Avea pentru ei o căsuță anume unde trăiau cîinii lui ca baronii. Și într-o bună zi îi dă prin minte să facă o încercare pe pielea noastră, a bietilor vagabonzi. Și așa dădu poruncă jandarmilor să cutreiere toate împrejurimile Kladno-ului ca să adune de zor vagabonzii și să-i predea de-a dreptul în mîinile lui. Odată, am pornit-o și eu așa, de la Lany, și mă afund adînc prin pădure, dar ce folos că n-am mai apucat să ajung la casa pădurarului, că m-au și înșfăcat și m-au dus la domnu plutonier. Ce să vă mai spun, oameni buni; nici nu vă poate trece prin minte cîte am pătimit eu cu cîinii lui. Mai întîi i-a pus pe toți să mă miroasă pe urmă a trebuit să mă cațăr pe o scară, și cînd am ajuns sus, au dat drumul, după mine, unei javre, și jivina m-a tras jos de pe scară, a pus etichete pe pieptul meu și mîrîia, și-mi arăta colții drept în față. După aceea, au luat javra și au dus-o de acolo, și mi-au spus să mă ascund undeva, că pot pleca oriunde vreau. Am luat-o așadar spre valea Kacakului, prin pădure, și m-am pitit într-o rîpă, și ce să vezi: peste o jumătate de ceas, doi lupoi din ăia se și aflau lîngă mine, m-au trîntit la pămînt, și în timp ce unul mă ținea de gît, al doilea a dat fuga la Kladno și peste un ceas a venit la mine chiar domnul plutonier Rotter cu jandarmii lui, a chemat cîinele și mi-a dat cinci coroane și adeverință cum că pot cerși două zile la rînd prin părțile Kladno-ului. Dar mie nu-mi ardea de asta; am luat-o la fugă spre Berounsko, de parcă îmi ardea pămîntul sub picioare, și a doua oară pe la Kladno nu m-am mai arătat. Îl ocoleau toți vagabonzii, căci domnul plutonier făcea probă pe pielea lor. Iubea cîinii ăștia la nebunie. Pe la posturile de jandarmi se povestea că în zilele cînd pleca în inspecție și vedea pe undeva un cîine lup, acolo nu mai făcea nici un fel de inspecție și de bucurie trăgea la măsca toată ziua cu șeful de post.

Și în vreme ce ciobanul cojea cartofii și turna în străchini lapte covăsit, vagabondul își depăna înainte amintirile despre drepturile jandarmilor:

— La Lipnice era un șef de post care stătea în vale, sub cetate. Locuia chiar la postul de jandarmi, și eu, bătrîn, cumsecade, am crezut întotdeauna că postul de jandarmi trebuie să fie undeva într-un loc mai răsărit, cum ar fi în piață sau, mă rog, cam așa ceva, și nu într-o uliță dosnică. De aceea o iau frumușel pe la marginea tîrgului și nu mă uit la firme. Iau așa casă după casă, pînă cînd ajung într-o căsuță, la catul întîi: deschid ușa și mă prezint: „Fie-vă milă și pomană de un biet cerșetor”. Da, frățioare, și picioarele mi-au înlemnit. Era postul de jandarmi. Puști pe pereți, cruce pe masă, condici pe un scrin: deasupra mesei, măria-sa împăratul se uita drept la mine. Și, pînă să apuc să îndrug ceva, s-a năpustit asupra-mi șeful de post și mi-a ars un palmoi, acolo în ușă, de m-am dus de-a berbeleacul pe scara de lemn, pînă jos, și nu m-am oprit decît la Kejzlice. Așa stă treaba cu drepturile jandarmilor.

Se puseră pe mîncat și curînd se culcară în odaia caldă, întinși pe lavițe. Noaptea, Švejk se îmbracă în tăcere și ieși afară. Luna se ivise la răsărit și la lumina ei prielnică Švejk se îndreptă către soare-răsare, repetîndu-și mereu în gînd: „Nu se poate să nu ajung eu la Budejovice”.

Dat fiind că la dreapta, cînd ieși din pădure, se vedea un oraș, Švejk o coti mai spre nord, apoi spre sud, unde iar se zărea un oraș (era Vodnany). Îl ocoli cu băgare de seamă și pe acesta mergînd peste cîmp, și soarele de dimineață îl întîmpină pe povârnișurile întroienite de deasupra orașului Protivin.

„Mereu înainte, își spuse bravul soldat Švejk. Datoria te cheamă. Trebuie să ajung la Budejovice.”

Dar printr-o nefericită întîmplare, în loc să se îndrepte de la Protivin spre sud către Budejovice, pașii lui Švejk se îndreptară spre nord, către Pisek.

Pe la amiază, Švejk zări în fața lui un sat. Coborînd o colină mică, își zise în gînd: „Nu mai merge așa; trebuie să întreb pe unde se ajunge la Budejovice”.

Și, intrînd în sat, fu foarte surprins văzînd pe stîlpul indicator de lîngă prima căsuță: „Comuna Putim”.

— Maica ta Cristoase! oftă Švejk. Va să zică, iar sînt în Putim, unde am dormit în stogul de paie.

După asta nu mai fu de loc surprins, cînd dincolo de iaz dintr-o căsuță văruiată în alb, pe care atîrna drept emblemă o găină (căreia în alte locuri i se zice vultur), se ivi un jandarm, ca un păianjen ce-și veghează pînza.

Jandarmul se duse de-a dreptul la Švejk și-l luă scurt: „Încotro?”

— La Budejovice, la regimentul meu.

Jandarmul rîse sarcastic:

— Păi, dumneata tocmai de acolo vii. Budejovicele dumitale l-ai lăsat în urmă, și-l trase la post.

Șeful de post din Putim era vestit prin partea locului ca un om care acționează cu foarte mult tact și totodată foarte expeditiv. El nu înjura nicio dată deținutul sau arestatul, în schimb îl supunea unui interogatoriu atît de încîlcit, încît și un nevinovat și-ar fi recunoscut o vină.

Doi jandarmi de la post îi țineau isonul și încîlcitul interogatoriu se desfășura întotdeauna în rîsetele întregului personal jandarmeresc.

— Criminalistica se bazează pe istețime și amabilitate, le spunea întotdeauna șeful de post subordonaților săi. N-are nici un rost să zbieri la ci-neva. Delicvenții și suspiecții

Trebuie să luați cu binișorul, dar în același timp trebuie să ai grijă să se înece în valuri de întrebări.

— Ei, bine ai venit, ostașule! îl luă în primire șeful de post pe Švejk. Ia loc, rogu-te; de bună seamă că ești obosit de drum; ei, ia povestește-ne, unde te duci.

Švejk îi spuse și lui că se duce la Ceske Budejovice, la regiment.

— Pe cîte vād, fără îndoială că ai rătăcit drumul, îi spuse zîmbitor șeful de post, pentru că dumneata vîi dinspre Budejovice, lucru de care te poți convinge. Vezi deasupra capului dumitale atîrna harta Cehoslovaciei. Ia te uită, ostașule. La sud de noi, e Protivin. La sud de Protivin e Hluboka și mai la sud, Ceske Budejovice. Așa că vezi, dumneata nu mergi spre Budejovice, ci vii de la Budejovice.

Șeful de post se uită binevoitor la Švejk, care spuse calm și cu demnitate:

— Și totuși mă duc la Budejovice.

Afirmația era mai tare decât a lui Galileu: „Și totuși se învîrtește!” deoarece se pare că acesta o făcuse în momente de mare furie.

— Știi, măi băiete, i se adresă șeful de post lui Švejk, cu aceeași bunăvoință, eu caut să-ți explic și dumneata singur ai să ajungi, pînă la urmă, la convingerea că orice încercare de a tăgădui îngreunează mărturisirea.

— Aici aveți toată dreptatea, spuse Švejk. Orice tăgadă îngreunează mărturisirea și dimpotrivă.

— Vezi, flăcăule, că și singur tot la asta ajungi. Spune-mi mie, cu inima deschisă, de unde ai ieșit cînd ai pornit-o spre Budejovicele dumitale. Zic anume „al dumitale”, fiindcă de bună seamă că trebuie să mai fie și alt Budejovice, care se află undeva la nord de Putim și care pînă acum n-a fost încă trecut pe hartă.

— Am ieșit din Tabor.

— Și ce făceai la Tabor?

— Așteptam trenul de Budejovice.

— De ce n-ai plecat cu trenul la Budejovice?

— Pentru că nu aveam bilet.

— Și de ce dumitale, ca ostaș, nu ți-au dat foaie de drum gratuită?

— Pentru că nu aveam la mine nici un act.

— Aici voiam să ajung, îi spuse victorios șeful de post unuia dintre jandarmi. Nu-i chiar așa de prost pe cît se face; începe să se încurce bine socoteala.

Șeful de post o luă de la capăt, ca și cum n-ar fi auzit răspunsul cu actele.

— Așadar, dumneata ai ieșit din Tabor. Încotro mergeai deci?

— Spre Ceske Budejovice.

Expresia feței șefului de post se înăspri puțin și privirile-i căzură asupra hărții.

— Poți să ne arăți pe hartă cam pe unde ai luat-o spre Budejovice?

— Nu mai ții minte toate locurile pe unde-am trecut; știu numai că aici, în Putim, am mai fost o dată.

Slujbașii postului de jandarmi se uitară unul la altul cercetător, iar șeful de post continuă:

— Așadar, la Tabor ai fost în gară. Ai ceva asupra dumitale? Scoate tot.

După ce-l percheziționară și nu găsiră asupra lui nimic, decât luleaua și chibriturile, șeful de post îl întrebă:

— Spune-mi de ce n-ai nimic, absolut nimic la dumneata?

— Pentru că n-am nevoie de nimic.

— Of, Dumnezeule, oftă șeful de post, mare chin mai e și cu dumneata! Dumneata ai spus că la Putim ai mai fost o dată. Ce ai căutat aici?

— Mergeam prin preajma Putim-ului spre Budejovice.

— Vezi bine cum te încurci! Dumneata singur spui că mergeai spre Budejovice. Pasămite acum te-ai convins că *vii* dinspre Budejovice.

— Se vede treaba că am făcut un ocol.

Șeful de post schimbă din nou, cu tot personalul, o privire semnificativă.

— Cu ochurile astea ale dumitale mi se pare mie că hoinărești prin împrejurimi. Ai stat multă vreme la Tabor în gară?

— Pînă la plecarea ultimului tren spre Budejovice.

— Și ce-ai făcut acolo?

— Am vorbit cu soldații.

O nouă privire foarte semnificativă a șefului de post către personal.

— Și, de pildă, despre ce ai vorbit și ce anume i-ai întrebat?

— I-am întrebat la ce regiment sînt și încotro pleacă.

— Foarte bine. Și nu i-ai întrebat cumva ce efectiv are, de pildă, regimentul și cum este împărțit?

— Așa ceva nu i-am întrebat, pentru că astea le știu de mult pe dinafară.

— Care va să zică, dumneata ești perfect informat despre compoziția armatei noastre?

— Desigur, domnule șef de post.

Șeful de post dădu ultima lovitură, uitîndu-se victorios la jandarmii lui.

— Știi rusește?

— Nu știu.

Șeful de post făcu un semn brigadierului și, după ce trecură amîndoi în odaia alăturată, șeful, cu entuziasmul totalei sale victorii și foarte sigur de sine, declară, frecîndu-și miinile:

— L-ai auzit? Nu știe rusește! Mare șmecher! A recunoscut totul în afară de ce-i mai important. Mîine îl expediem la Pisek, la domnul șef de raion. Criminalistica se bazează pe istețime și blîndețe. Ați văzut cum l-am înecat în valul de întrebări. Cine ar fi putut crede despre el una ca asta? Pare așa de tîmpit și de prost... dar tocmai pe oamenii ăștia trebuie să-i iei cu dibăcie. Acuma îl las să șadă și mă duc să scriu procesul-verbal.

Și chiar în după-amiaza aceea, mai bine zis spre seară, șeful de post scria zîmbind satisfăcut procesul-verbal, în care, la fiecare frază, apărea cuvîntul : *spionageverdachtig*⁷⁷.

Pe măsură ce scria, în ciudata lui nemțească oficială, situația se limpezea tot mai mult în mintea șefului de post Flanderka și cînd încheie : „*So melde ich geborsam, wird den feindlichen Offizier heutigen Tages, nach Bezirksngen- darmeriekommando Pisek, uberliefert*”⁷⁸ mai zîmbi o dată mulțumit de opera lui și strigă la brigadier:

— Ați dat ceva de mîncare ofițerului inamic?

— Conform ordinului dumneavoastră, domnule șef de post, asigurăm cu hrană numai pe cei care sînt aduși și interogați pînă la orele 12.

— Acum e vorba de o mare excepție, spuse cu gravitate șeful de post. Asta trebuie să fie un ofițer superior, vreun grangur mare. Îți dai seama că rușii n-au să trimită pentru spionaj un caporal oarecare. Trimiteți la cîrciuma „Na Kocourku”⁷⁹ să i se aducă prînzul. Dacă nu se mai găsește nimic, să i se gătească ceva. Pe urmă, să fiarbă ceai cu rom și toate astea să

⁷⁷ Suspectat de spionaj (germ.).

⁷⁸ Vă raportează supus că ofițerul inamic va fi înaintat astăzi către comandamentul de plasă Pisek (germ.).

⁷⁹ La Motanul.

le trimite încoace. Să nu spuneți pentru cine sînt. În general să nu pomeniți nimănui de persoana pe care o avem aici. E secret militar. Și acum ce face?

— A cerut să i se dea puțin tutun. Acum șade în camera de gardă atît de mulțumit, de parcă ar fi la el acasă. „E bine, cald, aici, la dumneavoastră”, zice. „Dar soba nu afumă? Îmi place foarte mult aici la dumneavoastră. Dacă soba începe cumva să afume, trebuie să puneți să curețe coșul. Dar asta numai după-amiază și niciodată cînd soarele se află deasupra coșului.”

— Ce rafinament! spuse șeful de post plin de entuziasm. Se prefăce, de parcă nici n-ar fi vorba de el. Și cu toate astea, știe bine c-o să fie împușcat. Un om ca ăsta trebuie prețuit, chiar dacă e dușmanul nostru. Merge la moarte sigură. Nu știu dacă noi am fi în stare de una ca asta. Poate că am șovăi, am da înapoi. Pe cînd el șade liniștit și spune: E cald, e bine la dumneavoastră: da soba nu afumă? Asta înseamnă caracter, domnule brigadier. Pentru treaba asta omul are nevoie de nervi de oțel, spirit de satisfacție, tărie și entuziasm. Dacă ar fi în Austria un asemenea entuziasm... dar mai bine să nu vorbim despre asta. Și la noi există entuziaști. Ai citit în *Narodni politika* despre *oberlaitnantul* de artilerie Berger care s-a cocoțat pe un brad înalt și și-a încropit acolo, pe o cracă, *beobachtungs- punkt*⁸⁰? Cum ai noștri se retrăseseră, dacă ar fi coborît, ar fi căzut prizonier. Dar el s-a hotărît să aștepte pînă ce ai noștri au să izgonească vrăjmașul. Și două săptămîni a așteptat. Două săptămîni încheiate a stat în copac și, ca să nu moară de foame, i-a ronțăit tot vîrfurile, hrănindu-se cu crenguțe și ace de brad. La revenirea alor noștri era atît de slăbit încît, nemaiputîndu-se ține de copac, s-a prăbușit mort, la pămînt. După moarte a fost distins cu medalia de aur pentru merit și vitejie.

Și șeful de post adăugă foarte grav:

— ăsta spirit de sacrificiu, domnule brigadier. Asta zic și eu eroism! Ei, uite cum ne-am luat iar cu vorba: fugi repede și comandă prînzul, iar pe dumnealui trimite-l la mine.

Brigadierul îl aduse pe Švejk. Șeful de post îi făcu semn, prietenește, să se așeze și începu mai întîi să-l întrebe dacă are părinți.

— Nu am.

Șeful de post se gîndi că e mai bine așa, că cel puțin n-o să aibă nimeni a-l plînge. În același timp se uită la fața blîndă a lui Švejk și bătîndu-l deodată pe umăr, dintr-un imbold de bunătate, se aplecă spre el și-l întrebă cu un ton părintesc:

— Ei, și cum vă place în Cehia?

— Eu în Cehia mă simt peste tot bine, răspunse Švejk, în drumul meu am dat numai peste oameni foarte cumsecade.

Șeful de post încuviință dînd din cap:

— Lai noi, oamenii sînt buni și îndatoritori. Ei, cîte un furt sau o încăierare pe ici, pe colo, nu contează. Dar eu sînt aici de paisprezece ani, și dacă stau și socotesc, omorurile se reduc cam la trei sferturi pe an.

— Vreți să spuneți omor neizbutit? întrebă Švejk.

— Da de unde, n-am vrut să spun asta. În cincisprezece ani am anchetat numai unsprezece omoruri. Dintre care cinci au fost cu furt, iar celelalte șase din cele obișnuite, care nu merită nici o atenție.

⁸⁰ Post de observație (germ.).

Șeful de post tăcu și, după un răstimp, trecu din nou la metoda lui de interogare.

— Și ce-ați vrut să faceți la Budejovice?

— Să intru la datorie, la regimentul 91.

Drept care, șeful de post îl invită pe Švejk să poftească înapoi în camera de gardă, și repede, ca să nu uite, mai adaugă în raportul său adresat comandamentului de jandarmi din Pisek: „Cunoscînd la perfecție limba cehă, voia să încerce la Ceske Budejovice să se înroleze în regimentul 91 infanterie”.

Șeful de post își frecă fericit mîinile, bucurîndu-se de bogăția materialului adunat și de rezultatele precise ale metodei lui de anchetare. Își aminti de predecesorul său, șeful de post Burger, care nu vorbea de loc cu deținutul și-l înainta tribunalului raional cu un scurt raport: „Conform relatărilor brigadierului a fost reținut pentru vagabondaj și cerșetorie”. Dacă și asta se mai cheamă interogatoriu!

Și, uitîndu-se peste paginile raportului său, șeful de post zîmbi mulțumit scoțînd din masa lui de scris dosarul secret al comandamentului teritorial de jandarmi din Praga cu inscripția: „Strict confidențial”, și citi încă o dată:

„Se atrage atenția tuturor posturilor de jandarmi că sînt obligate să urmărească cu toată atenția toate persoanele care trec prin raionul lor. Strămutarea trupelor noastre în ținuturile Galiției de răsărit a făcut ca unele formațiuni militare rusești, trecînd Carpații, să ocupe poziții în interiorul imperiului nostru, fapt care a dus la strămutarea liniei frontului mai adînc spre apusul imperiului. Această nouă situație a înlesnit spionilor ruși, în timpul mișcării frontului, să pătrundă mai adînc pe teritoriul statului nostru, mai cu seamă în Silezia și Moravia, de unde, după știri vrednice de crezare, numeroși spioni ruși au pornit-o spre Cehia. S-a constatat că printre ei există mulți cehi din Rusia, instruiți în școlile militare superioare rusești, care, cunoscînd la perfecție limba cehă, par să fie spioni din cei mai periculoși, întrucît pot face și cu siguranță că și fac propagandă de înaltă trădare de patrie în rîndurile populației cehe. De aceea, comandamentul teritorial ordonă reținerea tuturor suspectilor și mai cu seamă sporirea vigilenței în locurile în apropierea cărora se află garizoane, centre de instrucție și gări prin care trec trenuri militare. Cei reținuți să fie supuși unei percheziții imediate și trimiși în fața instanțelor superioare”

Șeful de post Flanderka rîse din nou mulțumit și băgă circulara secretă „*Sekretreservaten*” printre celelalte dosare cu titlul „*Dispoziții secrete*”.

Erau multe, elaborate de Ministerul de Interne în colaborare cu Ministerul Apărării Teritoriale, căruia îi era subordonată jandarmeria.

Comandamentul teritorial de jandarmi din Praga nu mai prididea să le multiplice și să le expedieze.

Se aflau acolo:

Dispoziții în legătură cu controlul stării de spirit a populației locale.

Instrucțiuni asupra felului în care trebuie urmărită, în convorbirile cu populația locală, influența pe care o au asupra spiritului acesteia știrile venite de pe front.

Chestionarul în legătură cu atitudinea populației locale față de împrumuturile și colectele de război.

Chestionarul cu privire la atmosfera care domnește printre recruți și printre cei care urmează a fi recrutați.

Chestionarul în legătură cu atmosfera din rîndurile membrilor administrației locale și ale intelectualilor.

Dispozițiile cu privire la constatarea neîntîrziată a simpatiilor politice ale populației, precum și a influenței diferitelor partide politice.

Dispoziții cu privire la controlarea activității fruntașilor partidelor politice locale și a gradului de lealitate a anumitor partide politice, cu influență în rîndurile populației.

Chestionarul în legătură cu ziarele, revistele și broșurile care sosesc în raionul postului de jandarmi.

Instrucțiuni cu privire la constatarea legăturilor pe care le întrețin persoanele suspectate de nelealitate, și în ce constă lipsa lor de lealitate.

Instrucțiuni asupra modului în care vor fi recrutați denunțătorii și informatorii plătiți, din rîndurile populației locale.

Instrucțiuni pentru informatorii plătiți, recrutați din rîndurile populației locale, înregistrați în serviciu pe lîngă posturile de jandarmi.

Fiecare zi aducea noi instrucțiuni, circulări, chestionare și dispoziții. Inundat de această puzderie de inovații ale Ministerului de Interne, șeful de post Flanderka avea o grămadă de restanțe și completa chestionarele stereotip, raportînd că la el totul e în ordine și că lealitatea în rîndurile populației locale este de gradul I.

Ministerul de Interne din Austria născocise pentru lealitatea și atașamentul față de puterea imperială următoarele grade : I. a, I. b, I. c, — II. a, II. b, II. c, — III. a, III. b, III. c, — IV. a, IV. b, IV. c. Acest ultim patru roman legat de „a” însemna trădător și ștreang, legat de „b” însemna internare, iar legat de „c” însemna: sub observație și arestat.

În biroul șefului de post se aflau tot felul de imprimate și registre. Guvernul voia să știe ce anume gîndește despre el, fiecare cetățean.

De cîte ori nu și-a frînt mîinile șeful de post Flanderka privind aceste tipărituri, care, o dată cu sosirea corespondenței, se înmulțeau necruțător. Cum zărea cunoscutul plic cu ștampila *Portofrei-dienstlich*⁸¹, inima începea să-i bată puternic, iar noaptea, gîndindu-se la toate, ajungea la convingerea că el nu va mai apuca sfîrșitul războiului, că comandamentul teritorial de jandarmi îl va face să-și piardă ultima fărîmă de minte și că lui nu-i va fi dat să se bucure de victoria armelor austriece, pentru că o să aibă fie o doagă în plus fie una în minus. Și comandamentul raional de jandarmi îl bombarda zilnic cu întrebările : de ce nu e completat chestionarul cu numărul 72345/721a/f d, cum a fost rezolvată instrucțiunea cu numărul 88992/822gfch z, care sînt rezultatele practice ale circularii cu numărul 123456/123926/r v etc., etc.

Cea mai mare bătaie de cap i-o dădea însă instrucțiunea asupra modului de recrutare a denunțătorilor și informatorilor plătiți, din rîndurile populației locale. În cele din urmă, dîndu-și seama că-i imposibil să recurgă la cineva din partea locului, unde oamenii sînt grei de cap, se gîndi să se folo-

⁸¹ Scutit de taxe poștale, oficial (germ.)

sească în acest scop de ciobanul comunal căruia oamenii îi ziceau „Pepek, hop!” Era un cretin care ori de câte ori i se striga așa sărea în sus; o biată făptură, năpăstuită de natură și uitată de oameni, un infirm care pentru câțiva galbeni pe an și pentru olecuță de mâncare păștea vitele comunei.

Șeful de post l-a chemat și i-a spus:

— Ascultă, Pepek, știi cine-i bătrînul Prochazka?

— Beee.

— Nu behăi și ține minte că așa îi zic oamenii măriei-sale împăratul. Știi cine este împăratul?

— Țsta este domn' mpărat.

— Bine, Pepek! Ține minte dar: atunci cînd colinzi din casă în casă la vremea mesei și auzi pe cineva zicînd că domnul împărat este un dobitoc sau altceva asemănător, să vii numaidecît la mine și să-mi spui. Pentru asta ai să capeți un gologan, iar dacă ai să auzi pe cineva spunînd că nu cîștigăm războiul vii iarăși, pricepi, la mine și mi-l spui p-ăl de-a cutezat să zică una ca asta, și iar capeți un gologan. Dacă aud însă că tănuiești ceva, apoi are să fie rău de tine. Te ridic și te expediez la Pisek. Și acum, hop!

După ce țopăi, îi dădu doi gologani și, mulțumit, scrisese un raport către șeful comandamentului raional de jandarmi, aducîndu-i la cunoștință că a și recrutat un informator.

A doua zi veni la el preotul și-i comunică foarte confidențial că de dimineață l-a întilnit la marginea satului pe ciobanul comunal Pepek-Hop, care i-ar fi spus: „Conașule, dom șef a spus ieri că dom'mpărat e dobitoc și că nu cîștigăm războiul. Meee. Hop!”

După o îndelungată convorbire lămuritoare cu preotul, șeful de post ordonă ca ciobanul comunal să fie arestat.

După cîtva timp, la Hradcany, în Praga, acesta fu osîndit la doisprezece ani pentru înaltă trădare. Actul de acuzare arăta că s-a făcut vinovat de acțiuni primejdioase și subversive, de ațîțare la răscoală, de lezmajestate și încă alte cîteva crime și infracțiuni.

La tribunal, Pepek-Hop s-a comportat așa cum se comporta la pășcut sau cu vecinii. La toate întrebările a behăit ca o capră, iar după pronunțarea sentinței a slobozit un: „Meee, hop !” și-a țopăit. Pentru asta i s-a mai aplicat o pedeapsă disciplinară: pat tare în celulă și post negru.

De atunci șeful de post n-a mai avut informator și a trebuit să se mulțumească cu născocirile unui informator fictiv, sporindu-și astfel venitul lunar cu cincizeci de coroane pe care le bea la cîrciuma „Na Kocourku”. La al zecelea pahar îl apucau scrupulele. Berea i se părea din ce în ce mai amară și de la mesele vecine auzea mereu aceleași vorbe: „Azi șeful nostru de post e cam trist. Parcă n-ar fi în apele lui.” Făcîndu-i-se lehamite, pleca acasă și după plecarea lui se găsea totdeauna cineva care să spună:

— Iar au cacarisit-o ai noștri pe undeva prin Serbia, de-i șeful nostru așa plouat.

Acasă, șeful de post mai completă un chestionar: „Starea de spirit în rîndurile populației: I. a”.

De multe ori, nopțile șefului de post erau lungi și fără somn. Aștepta mereu inspecții, anchete. Visa ștreanguri, visa cum e dus la spînzurătoare și cum pentru ultima oară, la locul de execuție, chiar ministrul Apărării Terito-

riale îl întreabă: „*Wachmeister, wo ist die Antwort des Zirculars Nr. 1789678/23792 X.Y.Z. ?*”⁸²

Și acum! Prin toată clădirea postului de jandarmi parcă ar fi răsunat din toate ungherele vechea urare vinătorească: „Vinătoare bună!” și șeful de post Flanderka se și vedea, sigur de el, cum comandantul raionului îl bate pe umăr și-i spune: „*Ich gratuliere Ihnen, Herr Wachmeister*”⁸³.

În mintea lui se conturau de asemenea și alte imagini încântătoare, care încolțiseră undeva, într-una din circumvoluțiunile creierului său funcționăresc: decorații, avansare rapidă în grad, prețuirea capacităților sale criminalistice, care aveau să-i deschidă calea spre o strălucită carieră.

Chemă brigadierul și-l întreabă:

— I-ai servit masa?

— I s-a dat costiță afumată cu varză și găluște. Supă n-a mai fost. A băut un ceai și mai vrea unul.

— Să i se dea! încuviință cu largheță șeful de post. Și după ce va bea ceaiul, să fie adus la mine.

— Ei, cum v-a plăcut? întreabă șeful de post când, după o jumătate de oră, brigadierul îl aduse pe Švejk sătul și mulțumit ca de obicei.

— A mers, domnule șef de post, numai că n-ar fi stricat ceva mai multă varză. Dar ce să-i faci, eu știu că nu erați pregătiți pentru așa ceva. Carnea afumată a fost bună; trebuie să fi fost de casă, din porc de casă. Și ceaiul cu rom mi-a făcut bine.

Șeful de post se uită la Švejk și începu:

— E adevărat că în Rusia se bea mult ceai? Au și acolo rom?

— Rom se găsește în toată lumea, domnule șef de post.

„Nu mai umbla cu fofirliga, își zise șeful de post. Acum e prea târziu. Ar fi trebuit să fii de la-nceput mai cu băgare de seamă la ce spui!” Și aplecându-se spre Švejk, îl întreabă confidențial:

— În Rusia sînt fete frumoase?

— Fete frumoase sînt în toată lumea, domnule șef de post.

„Ei, fir-ai al naibii să fii ! își zise din nou șeful de post. Acuma cauți să ieși basma curată.”

Și șeful de post scoase întrebarea numărul 42:

— Ce-ați vrut să faceți la regimentul 91?

— Am vrut să plec cu el pe front.

Șeful de post îl privi pe Švejk mulțumit și făcu următoarea remarcă:

— Foarte bine. Țasta e cel mai bun mijloc de a ajunge, în Rusia... Într-adevăr, bună chibzuială, se luminează el, urmărind ce efect au cuvintele lui asupra arestatului.

Dar ochii lui Švejk nu exprimau decît o totală seninătate.

„Omul ăsta nici nu clipește, se îngrozi în sinea lui șeful de post. Asta-i educația lor militară. Eu, unul, să fiu în situația lui și să-mi spună cineva ce-i spun eu, mi-ar tremura genunchii...”

— Mîine dimineață o să vă ducem la Pisek, spuse el, în treacăt. Ați fost vreodată la Pisek?

— În 1910, la manevrele imperiale.

⁸² Șefule, unde-i răspunsul la circulara Nr. ... (germ.)

⁸³ Vă felicit, domnule șef de post (germ.).

După acest răspuns, surîsul șefului de post deveni și mai binevoitor, și mai triumfător. Simțea că s-a depășit pe sine însuși cu sistemul lui de interogare.

— Ați făcut toate manevrele?

— Desigur, domnule șef de post, ca infanterist.

Cu calmul lui imperturbabil, Švejk se uita la șeful de post care jubila, grăbit să introducă acest amănunt în raportul său. Chemă brigadierul și, dându-i-l pe Švejk în primire, completează raportul:

„Planul lui era următorul: strecurându-se în rîndurile regimentului 91 infanterie, intenționa să ceară trimiterea pe front și cu cel mai apropiat prilej să ajungă în Rusia, întrucît și-a dat seama că este imposibil să se reîntoarcă altfel, datorită vigilenței organelor jandarmerești. Că s-ar fi putut descurca de minune la regimentul 91 infanterie, lucrul este lesne de înțeles, întrucît, conform declarațiilor sale, a recunoscut, după un lung și întortocheat interogatoriu, că a făcut, încă în anul 1910, toate manevrele imperiale în împrejurimile orașului Pisek, ca infanterist. Din asta se poate vedea că e foarte capabil în specialitatea lui. Țin să reamintesc că acuzațiile adunate sînt rezultatul sistemului meu de interogare încrucișată.”

În ușa își făcu apariția brigadierul:

— Domnule șef, deținutul vrea să meargă la privată.

— *Baionet auf!* hotărî șeful de post. Sau nu, adu-l înapoi.

— Dumneavoastră vreți să vă duceți la closet? întrebă binevoitor șeful de post. N-o fi cumva altceva la mijloc? și își pironi privirea pe fața lui Švejk.

— Jur că nu-i decît treabă mare, domnule șef de post, răspunse Švejk.

— Numai să nu fie altceva la mijloc, repetă bănuitor șeful de post, scoțîndu-și revolverul din toc. Vă însoțesc eu. Revolverul e foarte bun, îi spuse lui Švejk, are șapte focuri și trage cu precizie.

Dar mai înainte de a ieși în curte, chemă brigadierul și-i șopti confidențial:

— Dumneata pui baioneta la armă și, cît o fi el înăuntru, nu miști din spatele privatei, să nu ne facă cumva figura... Privata nu era decît o mică și banală gheretă de lemn, așezată în mijlocul curții, deasupra unei gropi în care se scurgea urina dintr-o grămadă de gunoaie, din apropiere.

În această veterană construcție își făcuseră nevoile generații întregi. Acum era ocupată de Švejk, care se ținea cu mîna de sfoara de la ușa, în vreme ce prin ferestruica din spate brigadierul nu-l slăbea din ochi, ca nu cumva să intre în pămînt.

Asupra ușii erau ațintiți ochii de șoim ai șefului de post, care se gîndea în care picior ar trebui să-l împuște dacă ar încerca să fugă.

Dar ușa se deschise încetișor și Švejk ieși mulțumit, adresîndu-se șefului de post:

— N-am stat prea mult? N-am abuzat cumva?

— O, da de unde, da de unde, răspunse șeful de post gîndind în sinea lui: „Ce oameni fini și cuviincioși! Știe bine ce-l așteaptă; toată cinstea pentru așa oameni. Cuiiincioși pînă în ultima clipă. Unul de-al nostru, în locul lui, ar fi în stare de așa ceva?”

Șeful de post rămase în camera de gardă alături de Švejk, pe patul liber al jandarmului Rampa, care era de serviciu pînă dimineața, în patrulare

prin sate, și care între timp ședea liniștit la „Calul negru” în Protivin și juca stos cu niște meșteri cizmari, spunându-le din când în când că Austria trebuie să învingă.

Șeful de post își aprinse luleaua, îi dete și lui Švejk să și-o umple pe-a lui; brigadierul puse lemne pe foc și postul de jandarmi luă înfățișarea celui mai plăcut ungher de pe fața globului, un colțișor liniștit, cuib cald în faptul amurgului de iarnă, când oamenii stau de vorbă pe întuneric, la gura sobei.

Dar toți tăceau. Șeful de post își urmărea firul gândului și în cele din urmă, întorcându-se spre brigadier, zise:

— După părerea mea, nu-i drept ca spionii să fie spânzurați. Omul care se jertfește pentru datorie — ca să zic așa, patria lui — trebuie să fie executat onorabil, cu plumbi. Ce zici, domnule brigadier?

— Hotărît, trebuie împușcat *numai* și nu spânzurat, încuviință brigadierul. Să zicem că și pe noi ne-ar trimite și ne-ar spune: „Trebuie să aflați câte puști automate au rușii în *maschinengewerabteilungul*⁸⁴ lor”. Ce-am face? Ne-am schimba hainele și ne-am duce. Și pentru asta să ne spînzure, ca pe orice ucigaș de rînd?

Atît de tare se mîniase brigadierul, încît strigă, sărind în picioare:

— Eu cer să fiu împușcat și îngropat cu onoruri militare.

— O fi, dar aici e un „dacă”, țină să remarce Švejk. Dacă omul e deștept, nu poți găsi nici o dovadă împotriva-i.

— Ba pot! spuse apăsător șeful de post. Dacă și ceilalți sînt tot atît de deștepti și dacă au *metoda lor*. De altfel, dumneavoastră o să vă convingeți singur de asta!... O să vă convingeți, repetă el apoi, pe un ton potolit, întovărășit de un surîs binevoitor. La noi nu prind tertipurile nimănui; adevărat, domnule brigadier?

Brigadierul dădu din cap în semn de aprobare, afirmînd că pentru unii oameni cauza e pierdută dinainte, că nici simularea calmului celui mai desăvîrșit nu le ajută, ba dimpotrivă, și că de multe ori cu cît cineva pare mai calm, cu atît se trădează mai sigur.

— Dumneata ai școala mea, domnule brigadier, declară cu mîndrie șeful de post. Calmul e un balon de spumă, calmul artificial este *corpus delicti*. Și, întrerupîndu-și expunerea cu privire la teoria lui, se adresă brigadierului: Ce mîncăm astă-seară?

— Dumneavoastră, domnule șef, nu vă duceți astăzi la cîrciumă?

Întrebarea puse în fața șefului de post o nouă și grea problemă, care se cerea rezolvată fără întîrziere.

Dacă, profitînd de lipsa lui peste noapte, Švejk ar fugi? E drept că brigadierul e un om de nădejde, prudent, totuși pînă acum i-au scăpat doi vagabonzi. De fapt lucrurile s-au întîmplat așa: odată, pe timp de iarnă, fiindu-i lehamite să bată drumul cu ei prin zăpadă, pînă la Pisek, lîngă Razice, în cîmp, le-a dat drumul și a tras, de formă, un foc în aer.

— Trimitem baba după cină și pe urmă cu ulciorul după bere, rezolvă șeful de post complicata problemă. Să mai alerge și ea.

Și baba Pejzlerka, care îi slujea, avu într-adevăr de alergat.

După cină, între postul de jandarmi și cîrciumă „La Motanul”, se statornici un du-te-vino neîntrerupt. Numărul urmelor lăsate de ghetete mari și

⁸⁴ Compania de mitraliere (germ.)

grele ale babei Pejzlerka, pe această linie de legătură, erau o mărturie neștearsă că șeful de post își compensase din plin absența de la „Motanul”.

Și când, în cele din urmă, baba Pejzlerka își făcu apariția în cârciumă spunînd că domnul șef de post transmite închinăciuni și că dorește să i se trimită o sticlă de rachiu polonez, cârciumarul nu-și mai putu stăpîni curiozitatea.

— Pe cine au? răspunse baba Pejzlerka. Un om suspect. Chiar înainte de a ieși, amîndoi îl țineau de gît și dom' șef de post îl mîngîia pe cap și-i spunea: „Scumpul meu băiat slav, spionașul meu!”

Mai tîrziu, mult după miezul nopții, brigadierul sforăia năprasnic, întins pe somieră, îmbrăcat cum era, în uniformă.

În fața lui ședea șeful de post cu restul de rachiu polonez pe fundul sticlei; îl ținea pe Švejk pe după gît. Lacrimile îi curgeau șiroaie pe fața arsă de soare, mustățile îi erau năclăite de lichior, și bolborosea într-una:

— Spune-mi, nu-i așa că în Rusia nu au rachiu polonez așa de bun? Hai, spune, ca să pot dormi liniștit. Recunoaște bărbătește.

— N-au.

Șeful de post se lăsă greu peste Švejk.

— Mi-ai făcut o mare bucurie, ai recunoscut. Așa trebuie să fie la interogatoriu. Dacă ești vinovat, la ce bun să tăgăduiești?

Se sculă și împleticindu-se cu sticla goală spre camera lui, bolborosi:

„Dacă n-ar fi ajuns pe un drrrum gre-șit, toate s-ar fi pu-utut sfîrși al-ltfel”.

Înainte de a se trînti pe pat însă, îmbrăcat în uniformă, scoase din sertarul mesei de scris raportul lui și încercă să-l completeze cu următorul material :

„Ich muss noch dazu beizufügen dass die russische «Kontuszowka»⁸⁵, pe baza paragrafului 56...”

Făcu o pată de cerneală pe care o linse rîzînd prosteste, apoi se trînti pe pat și adormi buștean.

Spre ziuă, sforăitul însoțit de fluierături nazale al plutonierului de jandarmi, care dormea întins în patul de lîngă peretele de vizavi, îl trezi pe Švejk. Se sculă, îl scutură pe brigadier și se duse din nou să se întindă. Asta s-a întîmplat la cîntători; mai tîrziu, la răsăritul soarelui, baba Pejzlerka, care dormise și ea mai mulțisor după alergătura nocturnă, veni să aprindă focul. Găsi ușa deschisă și pe cei trei cufundați într-un somn adînc. Lampa cu petrol din camera de gardă mai pîlpîia încă. Baba Pejzlerka îi trase pe rînd jos din pat. Brigadierului îi spuse:

— Mă mir că nu vă e rușine să dormiți îmbrăcat, ca un nerușinat, iar lui Švejk îi atrase atenția să se încheie cel puțin la pantaloni cînd vede o femeie.

În cele din urmă, îl îndemnă energic pe somnorosul brigadier să-l trezească și pe domnul șef de post, atrăgîndu-i atenția că nu mai e nici un fel de rînduială dacă mai sforăie la acel ceas.

— În bune mîini ați căzut, mormăi baba către Švejk, în timp ce brigadierul era plecat să-l trezească pe șeful de post. Unul mai bețivan ca altul. Ar fi în stare să-și bea și nasul dintre ochi. Mie îmi sînt datori pe trei ani de

⁸⁵ La acestea trebuie să adaug că Kontuszowka rusească ... (germ.) Kontuszowka – varietate de rachiu.

serviciu și, cînd le amintesc, șeful îmi spune întotdeauna: „Taci, babo, că de nu, pun să te aresteze; știm noi că feciorul dumitale e braconier și că ciordește lemne din pădurea boierească”. Și uite așa mă canonesc cu ei, iacă-i al patrulea an.

Baba oftă adînc, apoi urmă:

— Fiți cu băgare de seamă, mai ales în fața șefului de post; la chip e numai miere, da-n inimă, fiere. Pentru el omul nu-i bun decît de arestat.

Șeful de post se lăsă trezit cu mare greutate. Brigadierul avu mult de furcă pînă să-l convingă că e dimineață.

În cele din urmă, își dezlipi pleoapele, își frecă ochii, și cu mintea tulbure începu să-și reamintească de întîmplările din ajun. Un gînd îngrozitor îi fulgeră prin minte și, uitîndu-se îngrijorat la brigadier, întrebă:

— N-a fugit?

— Da de unde, ăsta-i om cinstit.

Brigadierul începu să umble prin odaie, se uită pe fereastră, se întoar-se iar, rupse o bucată de hîrtie dintr-un ziar de pe masă și răsuci între degete un cocoloș mic de hîrtie. Se vedea bine că vrea să spună ceva.

— Am să te ajut eu, domnule brigadier. Se vede treaba că ieri am făcut-o iarăși lată de tot!

Brigadierul se uită la superiorul său, cu un aer dojenitor:

— Dacă ai ști, domnule șef, cîte ai spus ieri, ce-ai putut vorbi cu el!

Și plecîndu-se spre urechea șefului de post, îi șopti:

— Că cehii și rușii sîntem cu toții de un sînge, slavi, că Nikolai Nikolaevici va fi săptămîna viitoare la Presov, că Austria nu se mai ține și că atunci, cînd va fi anchetat mai departe, să tăgăduiască și să le întoarcă toate pe dos, ca să reziste pînă ce vor veni cazacii să-l elibereze; că nu mai poate dura mult și crapă măgarul; că va fi ca după războaiele husite, că țăranii vor porni asupra Vienei cu furcile în mîini, că împăratul e un moșneag ramolit și că în curînd o să dea ortu popii, că împăratul Wilhelm e o vită ; i-ați mai spus că o să-i trimiteti bani la închisoare, ca s-o ducă mai bine și multe altele.

Brigadierul se îndepărtă de șeful de post și continuă:

— De toate astea îmi amintesc bine, pentru că la început eram mai puțin afumat. Pe urmă m-am turtit și eu, și mai departe nu mai știu cum a fost.

Șeful de post se uita la brigadier.

— Ei, eu îmi amintesc, declară el, că dumneata ai spus că față de ruși sîntem niște pigmei și ai zbierat de față cu baba: „Trăiască Rusia!”

Brigadierul începu să se plimbe nervos prin odaie.

— Ai zbierat ca un buhai, spuse șeful de post, pe urmă ai căzut de-a curmezișul patului și ai început să sforăi.

Brigadierul se opri lîngă fereastră și, bătînd cu degetele în geam, spuse:

— Nici dumneata, domnule șef de post, nu ți-ai ținut gura în fața babei și îmi amintesc că i-ai spus: „Ține minte babo, că împărații și regii nu se gîndesc decît la buzunarul lor și d-aia fac război, chiar cînd sînt babalici ca bătrînul Prochazka, pe care nu-l mai pot lăsa să iasă din privată ca să nu le murdărească tot Schonbrunul”.

— Am zis eu asta?

— Da, domnule șef de post, asta ați spus-o înainte de a ieși în curte să vă răstiți la bocanci, și ați mai spus: „Babo, babo, bagă-mi degetul în gît”.

— Da și dumneata, n-am ce zice, bine ai mai brodit-o, îl întrerupsese șeful de post. De unde și pînă unde ai ajuns la prostia asta, că Nikolai Nikolaevici o să fie regele Cehiei?

— De asta nu-mi aduc aminte, răspunse fără convingere brigadierul.

— Păi, cum să-ți mai amintești? Erai beat criță și, cînd ai vrut să ieși afară, în loc de ușă ai nimerit soba.

Amuțiră amîndoi, pînă cînd șeful de post întrerupsese îndelungata tăcere:

— Eu am spus întotdeauna că alcoolul e o pacoste. Dumneata nu ții mult la băutură și totuși bei. Ce ne făceam dacă omul nostru fugea? Cum am fi justificat? Ah, Doamne, cum îmi vîjiie capul! Află, domnule brigadier, continuă șeful de post, că chestiunea e absolut limpede tocmai pentru că n-a fugit. E vorba de un om periculos și rafinat. Cînd o să-l ancheteze mai departe, o să spună că aici a fost liber toată noaptea, că eram beți și că ar fi putut să fugă de o mie de ori dacă s-ar fi simțit vinovat. Norocul e că unui asemenea om nu i se dă crezare, iar dacă noi, sub prestare de jurămint, o să arătăm că tot ce spune e o născocire și minciună sfruntată nici Dumnezeu nu-i mai ajută și pe deasupra se mai asigură de sancțiunea unui paragraf în plus. Oh, dacă nu mi-ar vîjii capul așa tare!

Se lasă tăcere. Apoi din nou șeful de post:

— Cheam-o pe baba noastră.

— Ascultă, babo, îi spuse șeful Jezzlerkăi, privind-o cu asprime în ochi, fă rost de un crucifix cu postament și adu-l înapoi.

În fața privirii nedumerite a Jezzlerkăi, șeful de post zbieră:

— Te-ai întors?

Apoi șeful de post scoase din sertar două lumînări pe care se vedeau urme de ceară roșie de la sigilarea scrisorilor oficiale, și cînd, în cele din urmă, Jezzlerka intră tremurînd cu crucifixul, șeful de post așeză crucea între cele două lumînări, la marginea mesei. Aprinse luminările și spuse cu ton grav:

— Șezi, babo.

Încremenită, Jezzlerka căzu în fotoliu, căscînd ochii la șeful de post, la lumînări și crucifix. O cuprinse teama și, cum ținea mîinile pe șorț, se vedea cum îi tremură cu genunchi cu tot.

Șeful de post trecu grav pe lîngă dînsa și, oprindu-se pentru a doua oară în fața ei, i se adresă solemn:

— Babo, ieri seară ai fost martora unui mare eveniment. S-ar putea ca mintea dumitale proastă să nu fi priceput asta. Soldatul acela e iscodă, spion, babo.

— Maica ta Cristoase, țipă Jezzlerka. Sfîntă fecioară Maria!...

— Gura, babo! Ca să aflăm ceva de la el, am fost nevoiți să spunem vrute și nevrute. N-ai auzit cumva ce spuneam?

— Ba de auzit, am auzit, răspunse cu tremur în glas Jezzlerka.

— Dar toate vorbele astea, babo, au fost numai o nadă, ca să-i cîștigăm încrederea. Numai așa am izbutit. Ne-a spus tot. L-am prins cu ocaua mică.

Șeful de post tăcu o clipă, cît să potrivească mucerile lumînărilor, apoi urmă grav, uitîndu-se cu asprime la Pejzlerka:

— Dumneata, babo, ai fost de față, și ai aflat toată taina. Ei bine, taina asta e oficială, așa că să nu te puie dracu să sufli vreun cuvîntel, că... Chiar pe patul de moarte, de-i pomeni de ea, n-ai mai avea drept să fii îngropată.

— Maica ta Cristoase, Iosife, se tîngui Pejzlerka, cît sînt de nenorocită de cînd am intrat aici.

— Nu zbiera, babo, scoală-te, apropie-te de crucifix și ridică în sus două degete de la mîna dreaptă. Ai să juri. Spune după mine!

Pejzlerka se apropie de masă, împleticindu-se și tînguindu-se într-una: „Sfîntă fecioară Maria, cine m-a pus să calc pe aici!”

De pe cruce o privea chipul chinuit al lui Cristos. Lumînările fumegau și totul îi părea Pejzlerkai îngrozitor, năprasnic. Se pierdu toată, genunchii i se loveau unul de altul, mîinile îi tremurau.

Ridică două degete în sus, și șeful de post începu să rostească apăsător și grav:

— Jur în fața lui Dumnezeu cel atotputernic și a dumneavoastră, domnule șef de post, că despre tot ce am auzit și am văzut aici nu voi sufla o vorbă pînă la moarte, nimănui, chiar dacă s-ar întîmpla să fiu întrebată. Așa să-mi ajute Dumnezeu! Și acum sărută, babo, crucifixul, porunci șeful de post, după ce Pejzlerka, suspinînd adînc, jură și făcu smerită semnul crucii.

— Așa, și acum du crucifixul înapoi de unde l-ai împrumutat și spune că am avut nevoie de el pentru interogatoriu.

Copleșită, Pejzlerka ieși din odaie în vîrful picioarelor cu crucifixul. Se vedea pe fereastră cum întorcea mereu capul spre postul de jandarmi, de parcă ar fi vrut să se încredințeze că n-a fost numai un vis și că într-adevăr îi fusese dat să trăiască această clipă groaznică.

În acest timp, șeful de post își transcria raportul! completat peste noapte cu „pete de cerneală” pe care le linsese cu manuscris cu tot, de parcă ar fi fost marmeladă.

Pe cînd îl copia în întregime, își aminti că mai avea de pus o întrebare. Puse așadar să-l cheme pe Švejk și-l întrebă:

— Știți să fotografiați?

— Știu.

— Și de ce nu purtați cu dumneavoastră un aparat?

— Pentru că nu am nici unul, urmă sincer și clar răspunsul.

— Dar dacă ați avea, ați fotografia? întrebă șeful de post.

— Dacă aș avea, ar fi altceva, răspunse Švejk simplu, înfruntînd cu seninătate expresia interogativă a șefului de post care, din cauza migrenei care îi revenise, nu putu formula decît această întrebare:

— E greu de fotografiat o gară?

— Nimic mai ușor, răspunse Švejk, pentru că nu mișcă. Gara stă mereu pe loc și nu e nevoie să-i spui: „Zîmbiți, va rog.”

Așadar șeful de post putu să-și completeze raportul:

„Zu dem Bericht, Nr. 2172, melde ich...”⁸⁶

Și se lăsă furat de condei:

„Printre altele, în timpul interogatoriului meu întortocheat, a declarat că știe să fotografieze, de preferință gări. E drept că nu s-a găsit nici un aparat de fotografiat asupra lui, dar nu mai rămîne îndoiala că îl ascunde undeva și că nu-l poartă la el pentru a nu da de bănuț, fapt confirmat de altfel și de propria lui mărturisire, că ar fotografia dacă ar avea la el aparatul.”

Cu capul greu după întâmplările din ajun, șeful de post încurca din ce în ce mai mult raportul în partea privitoare la fotografiat și scria într-una :

„Reiese cu certitudine, din propria sa declarație, că numai faptul că nu avea aparatul de fotografiat asupra lui l-a împiedicat să fotografieze clădirile garilor, și în general punctele de importanță strategică, și este neîndoios că așa ar fi făcut dacă ar fi avut asupra lui acel aparat de fotografiat, pe care l-a ascuns. Numai împrejurării că n-a avut la îndemînă aparatul de fotografiat îi putem mulțumi că asupra lui nu au fost găsite nici un fel de fotografii.”

— Ajunge, fu de părere șeful de post și iscăli.

Era extrem de mulțumit de opera sa, pe care cu mare fală i-o citi brigadierului.

— A reușit, îi spuse brigadierului. Vedeți, așa se scriu rapoartele. Trebuie să cuprindă totul. Interogatoriul, domnule, nu-i o treabă simplă. Principalul e să înșiri tot ce ai de spus, ca cei de sus să facă niște ochi cît cepele. Adu-l încoa pe omul nostru, să isprăvim o dată cu el.

— Așa... și acum, i se adresă grav lui Švejk, domnul brigadier are să vă ducă la Pisek, la *Bezirksgendarmeriekommando*. Conform regulamentului, ar trebui să vă punem cătușe. Dar mă gîndesc că, întrucît sînteți un om cumsecade, nu vă mai punem cătușe. Sînt convins că nici pe drum nu veți încerca să fugiți.

Și vizibil înduioșat de chipul plin de bunătate al lui Švejk, șeful de post adăugă:

— Și la rău, nu uitați de mine. Ia-l, domnule brigadier, ține și raportul.

— Așadar, cu bine, spuse Švejk cu blîndețe. Vă mulțumesc, domnule șef de post, pentru tot ce ați făcut pentru mine. Cînd s-o ivi prilejul am să vă scriu, iar dacă voi mai avea vreodată drum pe aici, am să mă opresc și pe la dumneavoastră.

Švejk ieși cu brigadierul în șosea. Oricine îi întîlnea, așa cum erau angajați într-o convorbire amicală, îi lua drept niște vechi cunoscuți care întîmplător, au același drum, spre oraș, sau chiar spre biserică.

— Nu mi-aș fi închipuit niciodată — mărturisi Švejk ca o călătorie spre Budejovice e legată de atîtea greutăți. Asta îmi amintește cazul măcelarului Chaura din Kobylisy. Ajunsese într-o noapte la Moran, lîngă statuia lui Palacky, și toată noaptea s-a învîrtit în jurul ei, fiindcă i se părea că zidul care înconjură statuia nu mai avea sfîrșit. Cuprinzîndu-l deznădejdea, spre ziuă a început să strige, istovit: „Patrulă”. Și a cerut polițiștilor veniți în gra-

⁸⁶ În legătură cu raportul nr. ... vă aduc la cunoștință... (germ.).

bă să-l lămurească pe unde se merge la Kobylisy, pentru că el umblă de cinci ceasuri de-a lungul unui zid care nu se mai sfîrșește. Polițiștii l-au luat cu dînșii, și dumnealui le-a spart totul în celulă.

La aceasta, brigadierul nu răspunse nimic, zicîndu-și în sinea lui: „Ce-mi tot bați capul cu povești? Iar mi-ai servit o gogoasă despre Budejovice.”

Trecînd pe lîngă un iaz, Švejk îl întrebă pe brigadier dacă sînt mulți pescari clandestini prin partea locului.

— Pe aici nu sînt decît braconieri, răspunse brigadierul. Pe fostul șef de post au vrut să-l zvîrle în apă. Paznicul iazului de la pichet trage-n ei cu alice, la șezut, da de pomană. Pușlamalele își pun o bucată de tablă sub pantaloni.

Brigadierul începu să vorbească apoi despre progres, demonstrînd că oamenii inventaseră multe lucruri și totul, ca să se înșele între ei; apoi dezvoltă o nouă teorie cum că războiul este o adevărată fericire pentru omenire, deoarece în bătălie, pe lîngă mulți oameni cumsecade, mor și fel de fel de pușlamale și derbedei.

— Oricum, sînt prea mulți oameni pe lume, filozofă el adînc. Au început să se înghesuie unul peste altul și omenirea s-a înmulțit peste măsură.

Se apropiau de un han.

— Al dracului mai suflă azi, spuse brigadierul. Mă gîndesc că un păhărel n-are ce să ne strice. Să nu spuneți nimănui că vă duc la Pisek. Asta-i secret de stat.

Brigadierului îi jucau înaintea ochilor instrucțiunile de la centru în legătură cu suspiecții și cu îndatoririle fiecărui post de jandarmi:

„Izolarea acestora de populația locală și supravegherea strictă, ca în timpul transportului spre instanțele superioare să nu provoace discuții inutile prin împrejurimi.”

— Nu-i nevoie să destăinuim cine anume sînteți, urmă brigadierul, nu privește pe nimeni ce ați săvîrșit. Nu-i voie să se răspîndească panică... Pe vremurile astea de război continuă el, panica e dăunătoare: scapi o vorbă, și gata, se răspîndește cu iuțeala fulgerului peste tot. Înțelegeți?

— Dacă-i așa, eu unul n-am să răspîndesc panică, făgădui Švejk, și se conformă întocmai, cînd hangiul intră cu ei în vorbă. Švejk ținu să accentueze:

— Uite fratele zice că într-un ceas vom fi la Pisek.

— Fratele matale are conced? îl întrebă curios hangiul pe brigadier, care fără să clipească răspunse:

— Chiar azi i se termină.

— Frumos l-am îmbrobodit se adresă zîmbind lui Švejk, după ce hangiul se îndepărtă, fără panică. Sîntem în război.

Cînd înainte de intrarea în han, brigadierul declarase că, după părerea lui, un păhărel nu poate strica, fusese optimist, și nu ținuse seama de cantitate: dar după ce trase pe gît douăsprezece păhărele declară cu hotărîre că pînă la ora trei comandantul postului regional de jandarmi e plecat la masă, așa că n-are nici un rost să ajungă mai devreme; și, în afară de asta, vremea se stricase, trăgînd a viscol.

— Dacă ajungem pînă la orele patru după-amiază la Pisek, e bine, slavă Domnului. Pînă la șase e destul timp.

După cum se arăta vremea, trebuia să meargă pe întuneric; așa că ori plecau imediat, ori mai tîrziu, totuna era. Pisek-ul nu se mută.

— Să fim bucuroși că stăm la căldură, fu ultimul său cuvînt. Pe o vreme ca asta, cei din tranșee o duc mai greu ca noi, ăștia de-aici, de lîngă sobă.

Soba mare, de teracotă, dogorea și brigadierul avu prilejul să constate că, de bună seamă, căldura exterioară trebuie întregită cu folos de cea interioară, cu ajutorul diferitelor feluri de rachiuri, dulci și tari, cum zic cei din Galiția.

Și cu toate că hanul era izolat, jupînul avea opt feluri, din care bea singur, de urît, în timp ce crivățul șuiera prin toate ungherele.

Brigadierul îl îndemna mereu să țină pasul cu el, învinuindu-l că bea puțin, ceea ce era o învederată nedreptate, întrucît hangiul abia se mai ținea pe picioare; ținea morțiș să joace stos și susținea că auzise noaptea salve de artilerie dinspre răsărit la care brigadierul răspundea într-un sughit:

— Fără pa-pa-anică. Așa su-sună în-instrucțiunile.

Și începu să demonstreze că instrucțiunile sînt ansamblul legilor în devenire. Cu acest prilej dădu în vileag cîteva din ordinele secrete. Hangiul nu mai înțelegea nimic și nu izbuti decît să declare că războiul nu se cîștigă cu instrucțiuni.

Se lăsase întunericul, cînd brigadierul hotărî s-o pornească cu Švejk la drum, spre Pisek. Era o ceață s-o tai cu cuțitul și brigadierul spunea într-una:

— Direcția nasului, înainte marș, pînă la Pisek.

Cînd rosti comanda pentru a treia oară, glasul nu i se mai auzi din șosea, ci de undeva de jos, unde ajunsese alunecînd pe zăpadă de pe povîrnișul șoselei. Ajutîndu-se cu carabina, reuși cu greu să se cațere înapoi pe șosea. Švejk îl auzi rîzînd înfundat: „Al dracului lunecuș”. Peste o clipă însă iar o porni de-a rostogolul pe pantă, zbierînd atît de tare, încît acoperi zgomotul vîntului: „Cad, panica!”

Brigadierul părea o furnică harnică care se încapățîna să se cațere pe locul unde cădea mereu.

De cinci ori repetă brigadierul acest exercițiu, și cînd se văzu din nou lîngă Švejk, spuse cu deznădejde:

— Aș putea foarte bine să vă pierd.

— N-aveți teamă, domnule șef, spuse Švejk. Bine-ar fi dacă ne-am lega unul de altul. În felul ăsta nu ne putem pierde. Aveți cătușele la dumneavoastră?

— Jandarmul trebuie să aibă întotdeauna cătușele asupra lui, spuse cu convingere brigadierul, orbecăind în jurul lui Švejk. Asta este pîinea noastră cea de toate zilele.

— Atunci, să ne prindem, îl îndemnă, Švejk. Haide, încercați.

Cu o mișcare iscusită, brigadierul prinse un ochi al cătușei de mîna stîngă a lui Švejk, iar cealaltă de mîna sa dreaptă, așa că erau amîndoi legați ca doi frați gemeni, împleticindu-se pe șosea, nu se putea îndepărta unul de altul. Brigadierul îl trăgea pe Švejk peste movilele de pietriș, iar cînd cădea, îl

trăgea și pe Švejk după dînsul. Între timp, cătușele li se înfigeau în mînă, pînă cînd brigadierul hotărî că așa nu mai merge și că trebuie să le desfacă iar. După o lungă și zadarnică trudă de a se descotorosi pe el și pe Švejk de cătușe, brigadierul suspină:

— Of, sîntem legați pentru vecii-vecilor.

— Amin, adăugă Švejk și își continuă drumul anevoios.

Și cînd după aceste cumplite chinuri, seara tîrziu, puseră, în sfîrșit piciorul pe scările comandamentului jandarmeriei din Pisek, brigadierul îi spuse lui Švejk, copleșit de deznădejde:

— Acum vine partea îngrozitoare: nu ne mai putem despărți.

Și într-adevăr fu îngrozitor cînd șeful de post hotărî să trimită după comandantul König.

Primele cuvinte ale căpitanului au fost:

— Ia, suflați spre mine! Ei, acu înțeleg, spuse el, constatînd cu mirosul ascuțit și încercat faptul care nu mai lăsa nici o îndoială: rom, kontusovka, anason, lichior de scorușe, lichior de nuci, vișinată, lichior de vanilie.

— Domnule șef de post, se adresează el subalternului său, aveți în față o pildă de felul cum nu trebuie să arate un jandarm. Să ajungă în halul ăsta! E o ispravă pe care numai tribunalul militar o poate judeca. Auzi! Să te legi de delicvent cu cătușele... Să vii beat, *total besoffen*⁸⁷. Să intri aici ca o vită! Scoateți-le cătușele! Ce vrei? se răsti la brigadier, care cu mîna liberă saluta invers.

— Raportez supus, domnule căpitan, că v-am adus un *bericht*⁸⁸.

Trimitem noi *bericht* despre dumneata la tribunal, spuse tăios căpitanul. Domnule șef de post, închideți-i pe amîndoi; dimineța să mi-i aduceți la interogatoriu, iar *berichtul* ăsta din Putim studiați-l și trimiteți-mi-l acasă.

Comandantul de jandarmi din Pisek era un bărbat foarte aprig și perseverent, birocrat tipicar în urmărirea inferiorilor.

Pe la posturile de jandarmi care țineau de raionul lui, furtuna nu se potolea niciodată. Revenea cu fiecare act semnat de căpitan, care toată ziua transmitea tot felul de note și avertismente pentru întregul raion.

*

De la izbucnirea războiului, peste posturile de jandarmi din raionul Pisek se buluceau nori grei.

Atmosfera era încărcată. Tunetele birocratismului bubuiau și băteau în șefii de post, în brigadieri, în trupă și în curieri. Pentru orice tîmpenie, cercetări și pedepse disciplinare.

— Dacă vrem să cîștigăm războiul, spunea el cu prilejul inspecțiilor făcute pe la posturile de jandarmi, „a” trebuie să fie „a”, „b” — „b” ; peste tot trebuie să fie pus punctul pe „i”.

Bănuia numai trădare în juru-i și era ferm convins că din cauza războiului fiecare jandarm din raion își are păcatele lui, că fiecare dintre ei are în aceste vremuri grele cîte o neglijență în serviciu.

⁸⁷ Beat mort (germ.)

⁸⁸ Raport (germ.).

De sus era bombardat cu hîrtii în care Ministerul Apărării Teritoriale îi arăta că din raionul Pisek, conform informațiilor ministrului de război, sînt oameni care trec la dușman.

Și-l zoreau mereu să vegheze menținerea lealității în raion. Era o situație îngrozitoare. Femeile din împrejurimi se duceau să-și însoțească bărbații la armată și el știa sigur că acești bărbați făgăduiesc femeilor lor că nu se vor lăsa uciși pentru măria-sa împăratul.

Spălăcitele orizonturi începură să se întunece de norii revoluției. În Serbia, în Carpați, batalioane întregi treceau la inamic. Regimentul 28, regimentul 11... În acestea din urmă erau soldați din regiunea și raionul Pisek. În fierberea premergătoare revoltei, recruții din Vodnany soseau cu garoafe de organdi negru. Prin gara Pisek treceau soldați din Praga și azvîrleau înapoi țigarele și ciocolata pe care le ofereau, în vagoanele de porci, doamnele din înalta societate a Pisek-ului.

A trecut apoi un batalion de marș și cîțiva evrei din Pisek au zbierat: „Heil, nieder mit den Serben !” și s-au ales cu cîteva perechi de palme atît de zdravene, încît o săptămînă întreagă n-au mai putut să se arate pe stradă.

Aceste întîmplări arătau limpede că acel „Doamne-miluieste” intonat la orgă prin biserici nu era decît o poleială deșartă și o mascaradă, așa cum posturile de jandarmi răspundeau la chestionarele trimise prin rapoarte a la Putim, cum că totul este în perfectă ordine, că nicăieri nu se mai face agitație împotriva războiului, că spiritul populației este de categoria unu roman A, entuziasmul, unu roman a-b.

— Voi nu sînteți jandarmi, ci polițai comunali, obișnuia să spună căpitanul în raidurile sale pe la posturile de jandarmi. În loc să vă ascuțiți atenția de o mie de ori, voi vă îndobitociți de pe-o zi pe alta.

Și, după ce făcea această descoperire zoologică, obișnuia să adauge:

Acasă vă lăfăiți și vă ziceți în gînd : Mit ganzem Krieg Kann man uns Arsch lecken ⁸⁹.

Urmărea apoi, cu regularitate, toate îndatoririle nefericiților de jandarmi, ținînd adevărate prelegeri despre situația generală și despre felul în care trebuie luate lucrurile în mînă, pentru ca într-adevăr să fie așa cum trebuie să fie. După zugrăvirea unui astfel de tablou luminos al perfecțiunii jandarmerești, tinzînd la întărirea puterii imperiului austriac, urmau amenințările, anchetele disciplinare, mutările și înjurăturile.

Căpitanul era ferm convins că e o santinelă, că apără ceva și că toți ceilalți jandarmi de la toate posturile jandarmerești, de sub comanda lui, sînt o adunătură de puturoși, de egoști, de oameni josnici, șarlatani, care nu se pricep absolut la nimic, decît la rachiu, bere și vin. Și avînd soldă mică, ca să poată trage la măsă, se lasă mituiți și astfel distrug Austria, încet dar sigur. Singurul om în care aveau încredere era șeful gărzii de la comandamentul raional, care cu toate acestea, ori de cîte ori intra în cîrciumă, avea obiceiul să spună: „Azi, iar m-am prăpădit de rîs cu boșorogul nostru”.

*

⁸⁹ Să ne pupe-n cur cu tot războiul lor (germ.).

Căpitanul studia *berichtul* șefului de post din Putim, cu privire la Švejk. În fața lui stătea șeful de post Matejka care, în gîndul lui, își spunea că domnul căpitan ar putea să-l pupe în cur cu toate „*berichte*” lui, dat fiind că jos, la *Otawa*, era așteptat la o partidă de „șnops”.

— Ascultă, Matejko, glăsui căpitanul, ultima dată v-am spus că cel mai mare idiot pe care l-am cunoscut vreodată e șeful de post din Protivin, dar după „*berichtul*” ăsta se vede că-l întrece șeful de post din Putim. Soldatul cu care a venit dihania asta, bețivanul de brigadier, încîrligați ca doi cîini, nu-i spion. E cu siguranță un dezertor ca toți dezertorii. După neroziile pe care le-a scris, chiar și un copil își poate da seama, de la prima privire, că șeful de post era beat cu un popă papistaș. Aduceți numaidecît soldatul, porunci el, după ce aruncă încă o privire peste raportul sosit din Putim. Nu-i destul că scrie tîmpeniile pe care le scrie, îl mai trimite pe deasupra și cu dobitocul de brigadier. Oamenii ăștia încă nu mă cunosc cum trebuie; eu știu să fiu și al dracului. Dacă n-ar face de trei ori în pantaloni, de frică, în fața mea, ar rămîne convinși că mă las călcat în picioare.

Apoi începu să vorbească despre atitudinea refractară a jandarmilor de astăzi față de toate ordinele, spunînd că după felul cum alcătuiesc „*berichte*” se poate vedea ușor că orice terchea-berchea de șef de post își bate joc de toate, numai ca să încurce lucrurile și mai mult.

— Adică dacă de sus mi se atrage atenția că nu-i exclusă posibilitatea ca prin ținutul nostru să mișune spioni, șefii de post încep să-i fabrice cu duiumul, și dacă va mai ține războiul, în scurt timp o să iasă un adevărat balamuc. Treci pe la cancelarie și spune-le să telegrafieze la Putim după șeful de post, să se prezinte mîine la Pisek. O să-i scoată ea, telegrama, din cap împlinirea asta extraordinară cu care-și începe raportul.

— Tu, de la care regiment ai fugit? îl întîmpină capitanul pe Švejk.

— De la nici un regiment.

Căpitanul se uită la Švejk și surprinse pe fața iui blajină atîta liniște, încît îl întrebă:

— Cum ai ajuns în uniformă?

— Orice soldat, cînd se încorporează, primește o uniformă, răspunse Švejk cu un zîmbet naiv. Eu slujesc la regimentul 91. N-am fugit de la regiment, ci *dimpotrivă*.

Cuvîntul „*dimpotrivă*” fusese rostit cu o astfel de intonație, încît căpitanul făcu o mină disperată și întrebă:

— Cum adică, *dimpotrivă*?

— E cît se poate de simplu, se destăinui Švejk. Eu mă duc spre regimentul meu, eu îl caut, și tot eu fug de el? Nu doresc nimic altceva decît să ajung cît mai repede la regimentul meu. Îmi ies din fire cînd mă gîndesc că mă așteaptă tot regimentul, în timp ce eu mă îndepărtez vîzînd cu ochii de Ceske Budejovice. Domnul șef de post din Putim mi-a arătat pe hartă că Budejovice vine la sud și în loc să mă trimită într-acolo, dumnealui m-a îndreptat spre miazănoapte.

Căpitanul făcu un gest cu mîna, ca și cînd ar fi vrut să spună: „Ăsta face și alte isprăvi, mai gogonate, decît să îndrepte oamenii spre miazănoapte”.

— Care va să zică dumneata nu poți da de regimentul dumitale, și cum s-ar spune erai în căutarea lui?

Švejk îi lămuri întreaga situație. Îi povesti de Tabor și-i înșiră toate localitățile prin care trecuse, căutînd să ajungă la Budejovice : Milevsko — Kvetov — Vraz — Malcin — Cizov — Sedlec — Horazdovice — Radomysl — Putim — Stekno — Strakonice — Volyn — Dub- Vodnany — Protivin și iarăși Putim.

Cu multă însuflețire zugrăvi lupta sa cu destinul, cum a vrut cu orice preț, neținînd seama de piedici, să ajungă la regimentul lui 91, din Budejovice, și cum toată strădania lui rămăsese zadarnică.

Vorbea aprins, în vreme ce căpitanul desena mașinal cu creionul, pe o bucată de hîrtie, cercul închis, din care bravul ostaș Švejk nu izbutea să iasă, în drum spre regimentul lui.

— A fost o muncă de Hercule, constată în sfîrșit, după ce ascultase cu vădită plăcere povestea lui Švejk. Văd că ești foarte amărît că de atîta vreme n-ai putut ajunge la regimentul tău. Trebuie să fi fost o adevărată desfătare să te vadă omul cum te învîrteai în jurul Putim-ului.

— Lucrurile s-ar fi putut lămuri încă de atunci insistă Švejk, dacă n-aș fi dat de acest domn șef de post în cuibul ăla nenorocit. Nu m-a întreat nici de nume nici de regiment și totul i s-a părut ciudat. Ar fi trebuit să ordone să fiu dus la Budejovice, și la cazarmă i s-ar fi spus cu siguranță dacă eu sînt Švejk, acela care-și caută regimentul, sau un om suspect. Aș fi putut fi de două zile la regimentul meu și să-mi îndeplinesc îndatoririle de ostaș.

— De ce nu i-ai atras atenția la Putim că e vorba de o greșeală?

— Pentru că mi-am dat seama că degeaba vorbesc cu el. Bătrînul cîrciumar Rampa din Vinohrady spunea întotdeauna, atunci cînd cineva cerea pe datorie, că sînt momente cînd oamenii devin fuduli de ureche.

Căpitanul nu stătu prea mult pe gînduri și-și spuse că drumul cu atîtea ocolișuri ale unui om care vrea să ajungă la regimentul lui e un semn vădit de degenerare și în consecință puse să se bată la mașină, respectînd toate regulile și frumusețea stilului oficial, următoarele :

*„Onoratului comandant al regimentului nr. 91 infanterie
Ceske Budejovice.*

Alăturat, vă transmit pe Josef Švejk, care, după cum declară, aparține de regimentul dumneavoastră; numitul a fost reținut, conform declarației sale, la Putim, raionul Pisek, de către postul de jatidarmi, bănuît fiind de dezertare. Respectivul susține că se îndreaptă spre sus-numitul regiment. Respectivul este mic de stat și îndesat, cu fața și nasul potrivite, ochii albaștri, fără semne particulare, în anexa b 1 se trimite decontarea cheltuielilor pentru hrana respectivului, spre a binevoi să fie trecută în contul Ministerului Apărării Teritoriale, cu rugămintea de a ne confirma primirea respectivului. În anexa C I se trimite, pentru confirmare, situația efectelor pe care reținutul le-a avut asupra sa în momentul arestării.”

*

Călătoria de la Pisek la Budejovice cu trenul se scurse repede și plăcut pentru Švejk. Însoțitorul lui era un jandarm tânăr, un boboc, care nu-l scăpa din ochi și se temea grozav să nu fugă. Tot drumul era frământat de o problemă grea: „Dacă ar trebui acum să mă duc să fac treabă mică sau treabă mare, cum aș face?”

Rezolvă problema în așa fel, încât Švejk trebui să-i fie naș.

Tot drumul de la gară și pînă la cazarma Marianska din Budejovice, nu-l slăbi din ochi pe Švejk, și ori de cîte ori se apropiau de vreun colț sau de vreo răscruce de drumuri, începea să-i povestească, așa ca din întîmplare, cîte gloanțe adevărate primesc în fiecare escortă, la care Švejk răspundea că e convins că nici un jandarm n-ar trage după cineva pe stradă, ca nu cumva să provoace vreo nenorocire.

Jandarmul îl contrazicea și așa, pe nesimțite, ajunseră la cazarmă.

A doua zi, de serviciu pe cazarmă era locotenentul-major Lukáš. Ședea la masă, în cancelarie, liniștit, cînd deodată se pomeni în fața lui cu Švejk.

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlăitnant*, că sînt iar aici, salută Švejk cu o mină triumfătoare.

La această scenă a mai asistat sergentul Kotatko, care mai tîrziu a povestit că, după raportul lui Švejk, locotenentul-major Lukáš a sărit în sus, s-a apucat cu mîinile de cap și a leșinat în brațele lui Kotatko, iar după ce l-au readus în simțire, Švejk, care în tot timpul acesta dăduse onorul repetase:

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlăitnant*, că sînt iar aici!

Atunci, locotenentul-major Lukáš, galben ca ceara, apucase cu mîna tremurîndă hîrțile care-l priveau pe Švejk, le iscălise, ceruse tuturor să iasă afară, spunînd jandarmului că totul e în regulă, și se închisese apoi cu Švejk în cancelarie.

Așa a luat sfîrșit anabasisul lui Švejk spre Budejovice. Fără îndoială că, dacă lui Švejk i-ar fi fost lăsată libertatea de mișcare, ar fi ajuns și singur la Budejovice. Dacă autoritățile s-au fîlit că ele l-au transportat pe Švejk la locul datoriei e o eroare. Pentru energia și setea lui de luptă, intervenția autorităților n-a fost decît plumb în aripi.

*

Švejk și locotenentul-major Lukáš se uitau unui în ochii celuilalt.

În ochii locotenentului-major era spaimă, groază și deznădejde, în vreme ce Švejk îl privea cu blîndețe și calm, ca pe o iubită pierdută și regăsită.

În cancelarie era liniște ca în biserică. De pe culoar se auzeau pași. Un teterist, voluntar conștiincios, care rămăsese în cazarmă din pricina guturului, așa cum se vedea după glas, fonfăia un pasaj pe care-l învățase pe de rost și anume: cum trebuiesc întîmpinați în fortificații membrii casei imperiale. De pe culoar se auzea clar: „*Sobald die höchste Herrschaft in der Nahe der Festung anlangt, ist das Geschütz auf allen Bastionen und Werken abzufeuern, der Platzmajor empfängt dieselbe mit dem Degen in der Hand zu Pferde, und reitet sodann vor.*”⁹⁰

⁹⁰ Imediat ce înălțimea-sa se apropie de fortăreață, tunurile de pe toate bastioanele și întăriturile trebuie să tragă salve de salut, iar comandantul urmează să-l întîmpine ieșindu-i înainte călare, cu sabia în mînă (germ.).

— Țineți-vă gura, zbieră spre culoar locotenentul-major. Duceți-vă la dracu. Dacă aveți temperatură, rămîneți acasă în pat.

Pașii zelosului teterist se auziră îndepărtîndu-se și, ca un slab ecou, mai răsună din capătul culoarului fonfăitul : „In dem Augenblicke, als der Kommandant salutiert, ist das Abfeuern des Geschützes zu wiederholen, welches bei dem Absteigen der höchsten Herrschaft zum drittenmale zu geschehen hat” ⁹¹.

Și din nou locotenentul-major și Švejk se priviră în tăcere pînă cînd, în cele din urmă, locotenentul-major Lukáš spuse cu amară ironie:

— Fii bine venit, Švejk, la Ceske Budejovice. Se vede într-adevăr că lucrul rău nu piere. Mandatul de arestare împotriva dumitale a fost emis; miine te prezinți la *regimentsraport* ⁹². Eu, unul, nu-mi mai amărăsc zilele cu dumneata. Am avut destule necazuri din pricina dumitale și răbdarea mea a ajuns la capăt. Cînd mă gîndesc că am putut sta atîta vreme cu un idiot ca dumneata...

Începu să umble nervos prin cancelarie:

— Nu, e îngrozitor. Acum stau și mă mir de ce nu te-am împușcat. Ce mi se putea întîmpla? Nimic. Aș fi fost eliberat. Pricepi?

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlăitnant*, că pricep tot.

— Nu începe iar, Švejkule, cu dobitociile astea ale dumitale, că zău îmi pierd cumpătul. În sfîrșit, îți venim noi de hac. Ai împins neghiobia pînă acolo, că a plesnit catastrofal. Locotenentul-major Lukáš își frecă mîinile. S-a isprăvit cu dumneata, Švejkule.

Se întoarse la masa lui de lucru și scrise cîteva rînduri pe o bucată de hîrtie, strigă apoi santinela din fața cancelariei și porunci să-l ducă pe Švejk la temnicer și să-i înmîneze biletul.

Švejk pășea escortat prin curtea cazărmii și locotenentul-major văzu cu vădită bucurie cum temnicerul deschide ușa pe care atîrna tăblița galbenă cu inscripția neagră : *Regimentsarrest* ⁹³, cum Švejk dispăre în spatele ușii și cum, după un scurt răstimp, temnicerul iese singur pe aceeași ușă.

Slavă Domnului, gîndi cu glas tare locotenentul-major, în sfîrșit a intrat la răcoare.

În spațiul întunecos al cazărmii Marianska, Švejk fu primit cu căldură de-un teterist gras, tolănit pe saltea. Era unicul arestat și, singur de două zile, se plictisea. Întrebat de Švejk, răspunse că fusese închis pentru un fleac. Pălmuisse din greșeală, pe cînd era beat, un locotenent de artilerie, noaptea, pe sub niște colonade din piață. De fapt nici nu-l pălmuisse; îi dăduse jos doar chipiul din cap. Lucrurile se întîmplaseră așa pentru că locotenentul stătea noaptea la intrarea în gang și se vede treaba că aștepta vreo prostituată. Era întors cu spatele la el și teteristului i se păruse că era un cunoscut, teterist și el, pe numele lui Materna Frantisek.

— Un puști, îl lămurii el pe Švejk. Și cum spun, m-am apropiat frumuseșel de el, pe la spate, și i-am trîntit chipiul strigîndu-i: „Servus, Franci!” Dobitocul a început să fluiera după patrulă, care m-a umflat și m-a dus...

⁹¹ În timp ce comandantul dă onorul, tunurile vor mai trage o salvă de salut, care va fi repetat pentru a treia oară cînd înălțimea sa va descăleca (germ.)

⁹² Raportul pe regiment (germ.).

⁹³ Arestul regimentului (germ.).

— Se poate, nu zic ba, mărturisi teteristul, ca la înghesuială să-i fi scăpat și cîteva perechi de palme, dar socotesc că asta nu schimbă de loc chestiunea. E limpede că a fost o eroare. Chiar recunoaște că i-am spus: „Servus, Franci” și că numele lui de botez e Anton. Așa că lucrul e cît se poate de clar. Pot să am belele, nu zic. Da numai pentru că am șters-o de la spital și poate din pricina socotelii cu *krankenbuch*⁹⁴ dacă iese cumva la iveală...

— Cînd am fost încorporat, continuă teteristul, mai întîi și întîi am închiriat o cameră în oraș și am încercat să mă asigur de un reumatism. De trei ori m-am pilit, așa cum scrie la carte, și pe urmă m-am dus și m-am culcat afară din oraș, într-un șanț, cînd ploua mai zdravăn, și mi-am scos ghetetele, dar fără rezultat. Atunci m-am apucat, în toiul iernii, să fac baie în fiecare noapte, timp de o săptămînă, în rîul Malsa; și ce să vezi: mi-a ieșit tocmai pe dos. Dragul meu, m-am întărit în așa hal, încît am putut apoi să zac în zăpadă o noapte întreagă, în curtea casei unde locuiam, și dimineața, cînd ai casei m-au trezit, picioarele îmi erau atît de calde, de parcă aș fi purtat pîslari. Să mă fi ales cel puțin cu o anghină, da nici vorbă! Nici măcar cu o afurisită de blenoragie nu m-am putut căptuși, în fiecare zi mă duceam la „Port Arthur”: unii din colegi s-au învățat pînă și de orbită, numai eu am rămas mereu imun. Închipuie-ți, dragul meu, ce ghinion afurisit. Pînă cînd într-o bună zi, la cîrciumă „La trandafirul”, am cunoscut un invalid din Hluboka. Mi-a spus să vin o dată într-o duminică, pe la el, și m-a asigurat că a doua zi am să am picioarele umflate ca niște butoaie. Avea acasă seringă și ac, și cei drept, abia am ajuns acasă de la Hluboka. Avea un suflet de aur, nu m-a înșelat. Și așa, m-am ales, în sfîrșit, cu mult doritul reumatism articular. Se înțelege că m-au trimis numaidecît la spital — și totul mergea strună. După asta norocul mi-a mai surîs o dată: cumnatul meu, doctorul Marek din Zizkov, a fost transferat la Budejovice și lui trebuie să-i mulțumesc că m-am putut menține atîta vreme în spital. Ar fi întins-o el cu mine pînă la comisia de reformare; dar ce să fac dacă am făcut-o de oaie cu nenorocitul ăla de „*krankenbuch*”! Ideea a fost bună, admirabilă. Mi-am făcut rost de un registru mare, am lipit pe el o etichetă apelpisită, pe care am scris cu literă frumoasă : *Krankenbuch des 91 Reg.* Rubricile și toate celelalte erau în perfectă ordine. Am scris acolo nume fictive de bolnavi, temperatura, diagnosticul și în fiecare după-amiază, după terminarea vizitei, ieșeam cu îndrăzneală în oraș cu registrul la subțioară. La poartă făceau de gardă milițieni așa că, și din punctul ăsta de vedere, eram asigurat. Le arătam registrul și mă mai și salutau. Pe urmă mă duceam la un cunoscut de-al meu, funcționar la percepție; acolo mă schimbam în haine civile și mă duceam la o cîrciumă unde, într-un cerc de cunoscuți, rosteam tot felul de injurii la adresa imperiului nostru. Pînă la urmă, obrăznicia mea a mers pînă acolo, încît nici nu mă mai schimbam și umblam prin cîrciumi și prin oraș în haină militară. Mă întorceam la spital abia spre dimineață și cînd mă oprea, noaptea, pe stradă patrula, îi arătam *krankenbuchul* regimentului 91 și nimeni nu mă mai întreba nimic. La poarta spitalului arătam din nou registrul, fără să suflu o vorbă, și într-un fel sau altul reușeam întotdeauna să mă strecur în pat. Așa mi se urcase obrăznicia la cap, încît eram convins că nimeni nu

⁹⁴ Condică de bolnai (germ.)

poate să-mi vină de hac. Și uite că a trebuit să vină eroarea fatală din noaptea aceea, pe sub colonadele din piață, eroare care dovedește limpede, dragul meu, că ulciorul nu merge de multe ori la apă. Înfumurarea precede decăderea. Toată gloria s-a spulberat în vînt. Icar și-a ars aripile. Omul se crede gigant — și nu-i decît un căcat, dragul meu... Nu trebuie să te încrezi în noroc, ci mai bine să-ți plesnești singur dimineața și seara mutra, ca să-ți aduci aminte că prevederea e mama înțelepciunii și că ce-i prea mult strică. După cheiuri și orgii urmează întotdeauna mahmureala. Asta-i o lege a naturii, dragul meu. Cînd stau și mă gîndesc că s-a dus dracului supracomisia, reformarea, că puteam să fiu *felddienstunfähig*⁹⁵. Ce protecție grozavă aveam! Puteam să mă învîrtesc să chiulesc undeva într-o cancelarie pe la comandamentul părții sedentare, dar imprudența mi-a retezat picioarele.

Teteristul își termină spovedania cu următoarele cuvinte, rostite cu glas solemn :

— Pînă și Cartaginei i-au venit de hac! Din Ninive au făcut o ruină, dar capul sus, bunul meu prieten! Să nu-și închipuie dumnealor că dacă mă trimit pe front, am să trag măcar un glonț. *Regimentsraport!* Excluderea din școală! Trăiască cretinismul regalo-imperial! Ce, altă treabă n-am decît să-mi frec coatele pe băncile școlii și să dau examene? Să devin cadet, plutonier, sublocotenent, locotenent. Fac ceva pe ei! Școală de ofițeri! *Behandlung jener Schuler derselben, welche einen Jahrgang repetieren müssen!*⁹⁶ Paralizie militară... Cum se poartă arma: pe umărul drept s-au pe cel stîng? Cîte stelute are un caporal? *Evidenzhaltung Militarreservemanner!*⁹⁷ *Himmelherrgott*, n-avem ce fuma, camarade! Nu vrei să te învăț cum se scuipă în plafon? Privește, uite cum se face. Te gîndești între timp la ceva și dorința ți se împlinește îndată. Dacă îți place berea, pot să-ți recomand apa asta minunată din cană. Dacă ți-e cumva foame și vrei să mănînci cu poftă, îți recomand vorba lungă... și-ți mai pot recomanda, pentru clipele de plictiseală, să scrii versuri. Eu am compus aici o întreagă epopee :

„Unde-i oare temnicerul? Doarme liniștit acasă.

Al armatei stîlp el este

Pînă vine iară veste,

Din Viena, că pe front e iarăși lată.

Atunci, împotriva dușmanului ce dă năvală

El din paturi face baricadă

Dintre obuze încet se strecoară

Dacă reușește:

— Nu va pieri împărăția austro-ungară,

Slavă ție patrie, slavă împăratului!”

— Vezi dar, dragul meu prieten, continuă teteristul. Să mai îndrăznească careva să spună că în rîndurile poporului dispare respectul față de scumpa noastră monarhie. Un arestat, care n-are ce fuma și pe care îl așteaptă *regimentsraport*, dă cea mai frumoasă pildă de devotament față de

⁹⁵ Inapt pentru front (germ.)

⁹⁶ Comportarea față de elevii care trebuie să mai repete un an (germ.).

⁹⁷ Evidența rezerviștilor (germ.).

tron. În versurile sale el preamărește patria-i nesfârșită, amenințată din toate părțile cu dezastrul. I se răpește libertatea, dar asta nu-i împiedică buzele să rostească versuri ce exprimă un neclintit devotament. *Morituri te salutant, Caesar!* Cei ce trag să moară te salută, împărate! Dar temnicerul e o pușlama! Un servitor demn de maiestatea-voastră. Alaltăieri i-am dat cinci coroane să-mi cumpere țigări, și dumnealui, pezevenghiul, îmi spune azi dimineață că aici nu-i voie de fumat, că dacă mi-ar îngădui una ca asta, ar putea să aibă neplăceri, dar că cele cinci coroane mi le înapoiază la soldă. Da, da, camarade, nu mai am încredere în nimeni! Cele mai frumoase principii sînt călcate în picioare. Auzi dumneata, să jefuiești arestații! Și pe deasupra, mizerabilul îți mai și cîntă toată ziua : *Wo man singt, da leg' dich sicher nieder, bese Leute haben keine Lieder!*⁹⁸ Nemernicul, golanul, haimanaua, trădătorul!

Terminând cu istorisirea pățaniilor sale, teteristul îl întrebă pe Švejk de ce anume era învinuit.

— Ai umblat să cauți regimentul? spuse el, după ce Švejk își termină expunerea. Ce-i drept, frumoasă hoinăreală! Tabor, Milevsko, Kvetov, Vraz, Malcîn, Cizov, Sedlec, Horazdovice, Radomysl, Putim, Stenko, Strakomce, Volyn, Dub, Vodnany, Protivin, Putim, Pisek, Budejovice. Spinoasă cale! Va să zică, și dumneata te prezinți mîine la *regimentsraport*? Ne întîlnim deci, frățioare, pe locul de execuție. Mare bucurie pe colonelul nostru, Schroder. Nici nu-ți poți da seama în ce stări îl pun asemenea împrejurări. Galopează prin curtea cazarmii ca ieșit din minți și-i iese limba de un cot, ca la o gloabă de dîrvală. Și apoi cînd începe să trîncănească și să te dăscălească improașcă ca o cămilă băloasă. Și-n timp ce tu aștepti din clipă-n clipă să se prăbușească peste tine cazarma, el îi dă înainte. Eu, unul, îl știu bine; am mai fost eu odată la un asemenea *regimentsraport*.

La încorporare m-am prezentat cu cizme și cu cilindru pe cap; și pentru că croitorul nu-mi terminase la vreme uniforma, m-am dus așa cum eram, în cizme și cilindru, pe cîmpul de exercițiu unde se aflau elevii școlii de teteriști; m-am încolonat și am mărșăluit cu ei, în flancul stîng. Colonelul Schroder, călare, s-a repezit la mine și era cît pe ce să mă doboare la pămînt. „*Donnerweter*, a zbierat el, și cred că s-a auzit pînă la Sumava, *wass machen Sie, Sie Zivilist ?*”⁹⁹ I-am răspuns cuviincios că sînt teterist și că iau parte la exerciții. Ei, și pe urmă să te ții. A trîncănit el și a tot trîncănit și numai după jumătate de ceas a băgat de seamă că salut cu mîna la cilindru. În clipa aceea a mai strigat doar atît, că a doua zi să mă prezint la *regimentsraport* și, de furie, a luat-o la sănătoasa călare, Dumnezeu știe pînă unde, ca un ieșit din minți; apoi s-a întors iar, a zbierat din nou furios, s-a bătut cu pumnul în piept și a poruncit să fiu scos numaidecît de pe cîmpul de exerciții și să fiu dus la *houptwache*. La *regimentsraport* m-a altoit cu paisprezece zile de carceră, a ordonat să fiu îmbrăcat în niște zdrențe imposibile de la magazie și m-a amenințat cu degradarea.

— A fi teterist, zbieră dobitocul, e ceva înălțător! Teteriștii sînt embrionul gloriei și demnităților militare; eroi! Luați pilda teteristului Wohltat, care,

⁹⁸ Unde viers auzi oprește-ți pasul

Fără teamă. Omul rău nu cîntă! (Germ.)

⁹⁹ Ei drăcie ! Ce cauți aici, civilule ? (Germ.)

după examenul obișnuit, a fost avansat la gradul de caporal; s-a prezentat voluntar pe front unde a făcut cincisprezece prizonieri și în timp ce-i preda a fost sfîrtecat de o grenadă. După cinci minute a și sosit ordinul prin care teteristul Wohltat era avansat în gradul de cadet. Și dumneavoastră vă poate fi hărăzit un viitor la fel de frumos; avansare, decorare și numele vostru trecut în cartea de aur a regimentului.

Teteristul scuiță scîrbit:

— Ca să vezi, dragul meu, ce fel de animale se nasc sub soare. Ca și cum eu mă sinchiesc de galoanele de aspirant și de toate avantajele pe care ți le conferă: „Dumneavoastră, tinere aspirant, sînteți un dobitoc”. Ce frumos sună: „*Sînteți un dobitoc*”, în loc de vulgarul „Ești un dobitoc”. Iar după moarte te alegi cu „*signum laudis*” sau cu marea medalie de argint. Furnizor chezero-crăiesc de cadavre cu steluțe și fără de steluțe. Nu-i mai fericit boul? Pe el cel puțin îl taie la abator și nu-l mai tîmîiază în prealabil pe cîmpul de exerciții și la *feldschiessen* ¹⁰⁰.

Durduliul teterist se rostogoli pe celălalt mindir și continuă :

— Nu încape îndoială; într-o bună zi trebuie să crape măgarul; porcăria nu poate să țină o veșnicie. Încearcă să pompezi glorie într-un porc și ai să vezi că pînă la urmă explodează. Dacă m-ar trimite pe front, pe vagon aș scrie cam așa:

*Din trupul nostru se va face rod în lan
Acht Pferde oder achtundvierzig Mann.* ¹⁰¹

În pragul ușii care se deschise apăru temnicerul, aducînd un sfert de porție de pîine pentru amîndoi și apă proaspătă.

Fără să se urnească de pe mindir, aspirantul îl întîmpină cu următoarele cuvinte:

— Ce frumos, ce înălțător este să vizitezi arestații, sfînta Ana a regimentului 91! Fii binevenit, înger al binefacerii, cu inima plină de milosîrdie! Ești împovărat de coșul cu mîncare și băutură, ca să ne ușurezi și să ne îndulcești suferința. Niciodată nu-ți vom uita binele pe care ni-l faci. Luminoasă arătare, în întunecimea închisorii.

— Las' c-o să vă piară pofta de glumă la *regimentsraport*, mormăi temnicerul.

— Nu fi răutăcios, burtosule, ripostă aspirantul, lungit pe laviță. Spune-mi mai bine, ce-ai face dacă ai avea de închis zece aspiranți; nu te uita așa prostește, chelar al cazărmii Marianska. Îți spun eu: ai închide douăzeci și ai elibera zece, netotule. Maica ta Cristoase! Dacă aș fi ministru de război ți-aș arăta eu ce-i aia militarie! Cunoști regula din geometrie că unghiul de incidență e egal cu unghiul de reflecție? Nu? Atunci să te lămuresc. Te rog însă un lucru: indică-mi un punct fix în haos și-ți ridic întreg pămîntul, cu tine cu tot, haidamacule!

Temnicerul holbă ochii mirați, se cutremură și trînti repede ușa.

— Ar trebui înființată o societate de ajutor mutual pentru lichidarea temnicerilor, spuse aspirantul împărțind, corect, porția de pîine în două bu-

¹⁰⁰ Trageri de cîmp (germ.)

¹⁰¹ Opt cai sau patruzeci și opt de soldați (germ.).

căți egale. În conformitate cu paragraful numărul 16 din regulamentul închisorii, arestații în cazarmă trebuie să primească, pînă la pronunțarea sentinței, hrana militară normală; dar aici domnește legea junglei: care cum apucă mai repede înghite rația arestaților.

Ședea alături de Švejk pe marginea laviței, și ronțăiau amîndoi din pîinea cazonă.

— Cînd te uiți la temnicer, își continuă aspirantul meditațiile, îți dai imediat seama cum îl abrutizează pe om războiul. Cu siguranță că și temnicerul nostru, înainte de a intra în armată, a fost un tînăr cu idealuri, un înger cu părul blond, duios și atent față de toți cei din jur, un protector al nenorociților, pe care îi apăra întotdeauna cînd se încăierau pentru vreo fată pe la hramurile din locul lui de baștină. Nu încape îndoială că atunci toți îl prețuiau, pe cînd astăzi... Of, Doamne, cu ce plăcere i-aș da vreo două peste bot! L-aș da cu capul de perete și l-aș azvîrli în latrină. Dar și asta, dragul meu, e o dovadă a abrutizării totale a gîndirii în meseria de militar.

Și aspirantul începu să cînte cu glas tare :

*Nici de draci nu se temea
pînă a-ntîlnit tunarul...*

— Iar dacă raportăm, dragul meu, toate astea la scumpa noastră monarhie, își relua el apoi firul gîndului, ajungem neapărat la concluzia că nici ea nu stă mai bine ca unchiul lui Pușkin, despre care poetul scria că nu mai are mult de trăit, fiindcă-i un cadavru viu :

*Cînd numai pentru tine îți duci veacul,
Ar fi mai bine să te ieie dracul!*

În clipa aceea se auzi din nou scîrțîitul cheii în broască. Temnicerul aprinse lampa cu petrol de pe culoar.

— O rază de lumină în întuneric! strigă aspirantul. Lumina pătrunde în oștire! Noapte bună, domnule temnicer, salută-i pe toți gradații din partea noastră, iar duminică îți urez un vis frumos. Să visezi, să zicem, că mi-ai în-apoiat cele cinci coroane pe care ți le-am dat ca să-mi cumperi țigări și pe care dumneata ai binevoit să le bei în sănătatea mea. Somn dulce, otravă!

Temnicerul mormăi ceva despre „regimentsraportul” de a doua zi.

— Din nou singuri, spuse aspirantul. Ei, și acum, înainte de culcare, voi închina cîteva clipe unei scurte expuneri despre felul în care se dezvoltă, zi de zi, cunoștințele zoologice ale gradaților și ofițerilor. Pentru a asigura material de război viu, proaspăt, și carne de tun conștientă, ehei, pentru asta trebuie studiate bine de tot științele naturale sau cartea *Izvoarele bunei stări economice*, apărută în editura Koci, carte în care la fiecare pagină întîlnești cuvintele: vită, porc, scroafă. În ultima vreme vedem însă că cercurile noastre militare înaintate introduc noi epitete pentru recruți: la compania a unsprezecea, caporalul Althof folosește expresia „capră de Engadin”, sergentul Muller, învățător neamț din munții Kasper, obișnuiește să-și gratuleze recruții cu epitetul „putori cehe”: plutonierul Sondernummer preferă în special expresii ca „broască țestoasă”, „porc de York”, făgăduind în același

timp că fiecare recrut va fi împăiat. Și toate astea le spune cu atîta pricepere și lux de amănunte, de parcă ar descinde dintr-o familie de naturaliști care se ocupă cu împăiatul animalelor. Toți galonații ăștia se străduiesc să însușească dragostea de patrie folosind metode speciale, cum ar fi zbieretele și dansul în jurul recruților, un dans războinic, amintind de sălbaticii din Africa, cînd se pregătesc să sacrifice o antilopă nevinovată sau să pună la frigare un misionar, preparat pentru ospăț. Se înțelege de la sine că soldații nemți sînt scutiți de toate astea. Cînd plutonierul Sondernummer se referă la „*saubande*”¹⁰² are el grijă să adauge repede și „*die tschechische*”¹⁰³, pentru ca nu cumva, Doamne ferește, nemții să aibă impresia că se referă și la ei și să se simtă jigniți. În timpul acestor ceremonii, toți gradații de la compania a unsprezecea holbează ochii furioși, amintind de sărmanul cîine care din lăcomie înghite ciuperca muiată în clei, care îi rămîne în gît și n-o mai poate da afară. O dată, mi-a fost dat să ascult o conversație interesantă între sergentul Muller și caporalul Althof, despre metodele care trebuie folosite în instruirea rezerviștilor. În această convorbire reveneau mereu, la fiecare clipă, cuvintele : *ein Paar Ohrfeigen*¹⁰⁴. Credeam, la început, că se întimplase ceva între ei, că se destramă unitatea militară germană; dar m-am înșelat amar-nic. Nu era vorba decît de bieții soldați.

„Cînd un porc de ceh, îl sfătuia grav caporalul Althof pe sergentul Muller, nu învață nici după treizeci de „*nieder*”¹⁰⁵ să stea drept ca o luminare, apăi nu-i de ajuns să-i dai numai cîteva peste bot. Arde-i un pumn în burtă și cu cealaltă mînă trage-i capela peste urechi, spunîndu-i: „*Kehrt cuch*”¹⁰⁶ și cînd se întoarce îi scapi un picior în tîrîță; și să vezi pe urmă ce drept o să stea, și ce-o să se mai bucure *fahnrich*”¹⁰⁷ Dauerling.”

— Și acum, scumpe prieten, trebuie să-ți spun cîte ceva despre Dauerling, continuă aspirantul. Recruții de la compania a unsprezecea vorbesc despre el înfricoșăți, cu spaima cu care ar povesti o bătrînică părăsită undeva la o fermă în Vestul sălbatic despre isprăvile unui faimos bandit mexican. Dauerling are o faimă de canibal din triburile de antropofagi australiene, care se mănîncă reciproc atunci cînd pică unii în mîna altora. Drumul vieții lui e teribil. De abia născut, dădaca s-a împiedicat cu el în brațe și micuțul Konrad Dauerling a căzut în căpșor. I se mai vîd și astăzi pe cap semnele căderii. Craniul lui are, într-o parte, o teșitură aidoma aceleia pe care ar lăsa-o o cometă ciocnindu-se de polul nord. Nimeni nu mai credea că are să iasă ceva de capul lui, chiar dacă are să reziste acestui șoc cerebral; numai tatăl băiatului, colonelul Dauerling, nu și-a pierdut nădejdea, declarînd că toate se vor aranja, de vreme ce, cum e și firesc, tînărul Dauerling, cînd va fi mare, va îmbrățișa cariera armelor. După o bătălie crîncenă cu cele patru clase inferioare de liceu, pe care le-a urmat în particular, ajutat fiind de doi profesori, dintre care unul a încărunit prea de timpuriu și s-a tîmpit, iar al doilea, disperat, a vrut să se arunce din turnul bisericii Sfîntul Ștefan din Viena, tînărul Dauerling a ajuns la școala de cădeți din Hainsburg. Din feri-

¹⁰² Bandă de ticăloși (germ.)

¹⁰³ Cehi (germ.).

¹⁰⁴ O pereche de palme (germ.)

¹⁰⁵ Culcat (germ.).

¹⁰⁶ Stînga-mprejur (germ.)

¹⁰⁷ Stegar (germ.).

cire, la școala de cădeți nu se ținea seama de educația anterioară, pe motiv că, în general, cultura nu prezintă nici un interes pentru ofițerii activi din armata austriacă. Idealul militarului trebuie să fie numai jocul de-a soldații. Cultura are o înrîurire binefăcătoare asupra oamenilor, le poate înnobila sufletele, și de așa ceva, în armată, nu-i nevoie. Cu cât ofițerimea e mai abrutizată, cu atât mai bine pentru armată.

Elevul Dauerling nu izbutea să ia o notă ca lumea nici măcar la materiile pe care, de bine de rău, ceilalți le stăpîneau. Chiar și în școala aceea și-au putut da seama cu toții că tinărul Dauerling căzuse în cap cînd era mic.

Răspunsurile sale la examen erau o dovadă elocventă a nenorocirii suferite; tîmpenia lor era atît de adîncă, încît erau privite ca modele de imbecilitate și aiureală, iar profesorii nu-l mai numeau decît „*unser braver Trottel*”. Prostia lui era atît de strălucită, încît îndreptătea toate speranțele că peste cîteva decenii va ajunge la Academia Militară Tereziană sau la Ministerul de Război.

Cînd a izbucnit războiul și toți tinerii cadeți au fost făcuți *fahnrichf*, în actele de avansare ale cadeților de la Hainsburg s-a strecurat și numele lui Konrad Dauerling. Și așa a ajuns, într-o bună zi, la regimentul 91 infanterie.

Aspirantul oftă, apoi continuă istorisirea:

— În editura Ministerului de Război a apărut o carte intitulată *Drill oder Erziehung*¹⁰⁸, în care Dauerling a citit că soldații trebuiesc ținuti sub teroare. Succesul instrucției depinde, cică, de gradul de teroare. Și în activitatea lui el a avut întotdeauna succes. Soldații, ca să nu fie nevoiți să-i asculte zbireretele, se prezentau cu grămada la vizita medicală. Din păcate însă șmecheria n-a prins. Fiecare soldat care se prezenta la vizită era pedepsit cu trei zile de carceră și *verschafft*¹⁰⁹. Știi dumneata ce-i aia *verschafft*? Te gonește toată ziua pe cîmpul de exerciții și, pe deasupra, noaptea te mai și închide. Așa se face că în compania lui Dauerling bolnavii au dispărut. Dauerling continuă să păstreze la exerciții vocabularul de cazarmă, obișnuit, care începe cu cuvîntul porc și se termină cu o ciudățenie zoologică: porc de ciine. În același timp, dumnealui e și foarte liberal, lăsînd soldaților libertatea de a hotărî. „Ce vrei, elefantule, două peste bot sau trei zile *verschafft*?” Dacă alegea cineva *verschafft* mai primea pe deasupra și doi pumni în nas, pe care Dauerling îi însoțea cu următoarea explicație: „Lașule, îți aperi rîtul? Ce-ai să faci cînd o începe să bubuie artileria grea?”

Odată, după ce a spart ochiul unui recrutar, dumnealui s-a explicat : „*Pah, was fur Geschichten mit einem Kerl, muss so wie so krepieren*”¹¹⁰. Asta a spus-o și feldmareșalul von Hotzendorf : „*Die Soldaten müssen so wie so krepieren*”.

Metoda preferată și eficace a lui Dauerling este de a-i aduna pe soldații cehi la conferințele sale, în care vorbește despre misiunea militară a Austriei, exprimîndu-și cu acest prilej și principiile generale de educație, începînd de la „manșete” și terminînd cu spînzurătoarea și împușcarea. La începutul iernii, înainte de a intra în spital, aspiranții făceau instrucție alături de compa-

¹⁰⁸ Muștruală sau educație (germ.)

¹⁰⁹ Detențiune aspră (germ.).

¹¹⁰ Ei, ce atîtea povești pentru un soldat, oricum, tot trebuie să crape (germ.)

nia a unsprezecea. Într-o zi, în timpul repausului, Dauerling a ținut recruților cehi următoarea cuvîntare:

„Știu, începu el, că sînteți niște derbedei și că trebuie să vi se scoată din cap toate nebuniile. Cu ceha voastră nici la spînzurătoare n-ajungeți. Comandantul nostru suprem este neamț. Auziți? *Himmellaudon, nieder!*”

Totul se rezumă la „*nieder*”. Și cum stăteau așa, întinși pe burtă, Dauerling se plimbă prin fața lor și le ținu un discurs:

— „*Nieder*” rămîne „*nieder*”, porcilor ; chiar dacă ar fi să vă rămînă oasele acolo în mocirlă. Aflați că „*nieder*” exista încă pe timpul vechii Rome. Pe atunci toată lumea se încorpora la 17 ani și făcea militărie pînă la 60; în timp de război se stătea cîte treizeci de ani pe front, iar ostașii nu se tolăneau ca porcii prin cazărmi. Și pe vremea aceea exista în armată un comandament unic și o limbă unică. Ce credeți voi, că ofițerii romani ar fi înghițit ca trupa să vorbească *etrurisch*¹¹¹? Așa că și eu doresc ca toți să răspundeți nemțește și nu în limba voastră pocită. Vedeți ce bine vă stă culcați în noroi; și acum închipuiți-vă că unuia dintre voi nu i-ar mai place să zacă, și s-ar ridica. Ce credeți că i-aș face? I-aș rupe gura pînă la urechi, fiindcă asta ar însemna încălcarea ierarhiei, revoltă, împotrivire, contravenire la îndatorirea de bun soldat, încălcarea ordinii și disciplinei, și mai cu seamă dispreț față de regulament, ceea ce înseamnă că pe un asemenea om îl așteaptă ștreangul și „*Verwirkung des Anspruches auf die Achtung der Standesgenossen*”¹¹².

O clipă, aspirantul tăcu. Apoi reluă, după ce, de bună seamă, în această scurtă pauză își organizase în minte tema zugrăvirii atmosferei din cazarmă.

— Povestea asta s-a întîmplat pe vremea comandantului Adamicek, un om complet apatic. Cînd era la biroul lui, privea de obicei undeva în gol, ca un nebun taciturn, iar fața lui arăta, de parcă ar fi vrut să spună: „Muștelor, fiți bune, devorați-mă”. Într-o bună zi a ieșit la raport un soldat din compania a unsprezecea pentru a se plînge că în seara anterioară fusese insultat, pe stradă, de *fahnrich* Dauerling, care-l făcuse „porc de ceh”. În civil, soldatul ăsta era legător de cărți și ținea foarte mult la demnitatea națională.

— Care va să zică, așa stau lucrurile, începu comandantul Adamicek, cu vocea lui domoală — vorbea întotdeauna încet. Așa ți-a spus aseară pe stradă ? Trebuie să constatăm dacă aveai învoire să părăsești cazarma. *Abtreten!*

După un timp, Adamicek ordonă să fie chemat la el reclamantul:

— S-a constatat, îi comunică pe același ton moale, că în ziua aceea ai avut învoire să lipsești din cazarmă pînă la orele zece; și de aceea nu vei fi pedepsit. *Abtreten!*

Căpitanului ăstuia îi ieșise vorba că are simțul dreptății, dragul meu! De aceea l-au expediat pe front, iar în locul lui a venit maiorul Wenzel. ăsta era cu adevărat omul satanei cînd era vorba de ațîțări șovine, așa că într-o bună zi i-a astupat gura lui *fahnrich* Dauerling. Nevasta maiorului Wenzel e cehă și se teme ca de dracu de certuri între diferitele naționalități. Cu ani în urmă, cînd era căpitan la Kutna Hora, s-a întîmplat odată la o beție să injure chelnerul de la hotel, făcîndu-l ceh murdar. Trebuie să-ți spun însă că, în

¹¹¹ Limba etruscă (germ.)

¹¹² Aplicarea măsurilor cu privire la raporturile dintre ostașii de același grad (germ.).

societate, căpitanul Wenzel vorbea numai cehește, ca și acasă, și că băieții lui învață la o școală cehă. Dar ce să-i faci, cuvîntul a căzut, gazeta locală a făcut, pe chestia asta, mare tărăboi, și după cîteva zile un deputat a depus o interpelare în parlament, la Viena, în legătură cu purtarea căpitanului Wenzel față de chelnerul de la hotel. Pe chestia asta, Wenzel a avut de îndurat mari neplăceri, pentru că tărășenia s-a întîmplat tocmai în perioada cînd parlamentul discuta aprobarea bugetului militar, și uite că deodată un căpitan bețiv din Kutna Hora, pe nume Wenzel, vine să încurce ıtele.

Mai tîrziu Wenzel a aflat că toate necazurile i se trăgeau de la unul Zitko, *Kadetstellvertreter* de la unitățile de aspiranți. El fusese cel care scrisese articolul la gazetă, pentru că el și căpitanul Wenzel se dușmăneau de moarte, de cînd Zitko se apucase, într-o societate în care se afla și căpitanul Wenzel, să filozofeze afirmînd că e de ajuns să cuprinzi cu ochii natura, să privești norii acoperind orizontul, să vezi munții înălțîndu-se semeț în zare, să asculți în pădure zgomotul cascadelor și cîntecul păsărelelor; că este de ajuns să te gîndești la toate astea, pentru a-ți da seama ce înseamnă un căpitan față de măreția naturii. Un zero, ca orice *Kadetstellvertreter*.

Și cum în ziua aceea domniile ofițeri erau cu toții bine afumați, căpitanul Wenzel a vrut să-l stîlcească în bătaie pe nenorocitul filozof Zitko. Dușmănia a luat proporții din ce în ce mai mari și căpitanul Wenzel nu scăpa nici un prilej să-l persecute pe Zitko, cu atît mai mult cu cît maxima cadetului s-a transformat în zicală: „Ce e căpitanul Wenzel față de măreția naturii?” despre care în Kutna Hora toată lumea știa.

— Am să-l fac pe netrebnicul ăsta să se sinucidă, spunea Wenzel. Dar Zitko părăsi cariera armelor și-și continuă studiile de filozofie. De atunci datează furia maiorului Wenzel împotriva tinerilor ofițeri. Nici măcar locotenenții nu sînt apărați de furia lui. Așa că ce să mai vorbim de cădeți și aspiranți?

— Îi strivesc ca pe niște ploșnițe, spunea Wenzel, și vai de „*fahnrichul*” care ar scoate pe cineva la raport pentru te miri ce. Maiorul Wenzel ia în considerație numai vinile mari și grave, cum ar fi, de pildă: să adormi cînd ești de gardă lîngă poarta pulberăriei, sau să săvîrșești ceva și mai grav, ca, de pildă, să adormi sus pe zidul cazărmii Marinska cînd încerci să-l sari noaptea; să te lași înhățat în timpul nopții de patrula *landwehrului* sau a artileriei; pe scurt, cînd săvîrșești unul din păcatele care fac regimentul de rușine.

— Pentru numele lui Cristos! l-am auzit odată urlînd pe săli; va să zică, pentru a treia oară l-a prins patrula *landwehrului*. La răcoare cu bestia, imediat! Dobitocul trebuie îndepărtat din cazarmă. Trimiteți-l undeva la corvoadă, să care gunoi. Și nici nu s-a luat la bătaie cu ei! Halal ostași, țucălar! De mîncare nimic pînă poimîine; scoateți-i salteaua și băgați-l la carceră, fără pătură, pușlamaua!

Și acum imaginează-ți, scumpe prietene, că de cum a sosit dobitocul de Dauerling a scos la raportul batalionului pe un ostaș care, chipurile, nu l-ar fi salutat intenționat, în timp ce dumnealui, Dauerling, trecea prin piață, duminică după-amiază, în cupeu, în compania unei domnișoare!

În ziua aceea, după cum povestesc subofițerii, raportul pe batalion a fost o adevărată descărcare de fulgere și trăsnete; furierul batalionului a

rupt-o la fugă cu condica în mână, în timp ce maiorul Wenzel zbiera la Dauerling:

— Să nu mai aud de porcării de astea, *himmeldonnerwetter!* Vă interzic! Știi dumneata, domnule *fahnrich*, ce înseamnă raportul pe batalion? Raportul pe batalion nu este un *schweinfest*¹¹³ ! Cum putea să te vadă omul pe dumneata, când treceai prin piață în caleașcă? Dumneata nu știi că trebuie să-ți saluți superiorii pe care îi întâlnești? Asta nu înseamnă de loc că soldatul trebuie să-și sucească capul ca o cioară ca să-l descopere pe domnul *fahnrich*, care trece cu birja prin piață. Te rog, să taci! Raportul pe batalion este o chestiune foarte serioasă. Dacă soldatul ți-a declarat că nu te-a văzut, pentru că tocmai în clipa aceea mă saluta pe mine, care mă aflu pe corso, deci era cu fața spre mine, mă înțelege, spre maiorul Wenzel, și că nu putea deci să se uite înapoi spre vehiculul în care te aflai dumneata, eu cred că trebuie să-i dai crezare. Pe viitor, te-aș ruga să nu mă mai deranjezi cu asemenea fleacuri.

— De atunci, Dauerling s-a schimbat, adăugă aspirantul, căscînd. Ei și-acum să dormim ca să fim odihniți pentru *regimentsraport*. Am vrut doar să-ți arăt, în parte, cam cum se prezintă situația la regiment. Colonelul Schroder nu-l înghite pe maiorul Wenzel. În general, colonelul e un tip ciudat. Căpitanul Sagner, comandantul școlii de aspiranți, vede în Schroder adevăratul tip de ostaș, deși nimic nu-l înspăimîntă mai tare pe colonelul Schroder decît gîndul că ar putea fi trimis pe front. Sagner e un șmecher fără pereche și, la fel cu Schroder, nu-i înghite pe ofițerii de rezervă. Obişnuiește să-i numească civili puturoși... La aspiranți se uită ca la niște fiare sălbatice, care trebuiesc transformate în mașini militare, pentru a li se agăța stelute pe epoleți și a fi expediați pe front spre a fi masacrați în locul ofițerilor activi care trebuiesc păstrați, cu grijă, de prăsilă.

De altfel, continuă aspirantul, învelindu-se cu pătura, totul miroase în armată a putregai. Masele, îngrozite încă, nu și-au revenit în fire. Acum mai merg ele cu ochii închiși spre a fi masacrate și, cînd vreunul e nimerit de un glonte, spune doar în șoaptă: „Mămica...” Nu există eroi dragul meu; există numai vite mîinate la abator și măcelari cuibăriți pe la statul-major. Dar pînă la urmă tot o să izbucnească revolta și ce păruială frumoasă o să mai iasă... Pînă atunci, trăiască armata! Noapte bună!

Aspirantul tăcu. Se suci un timp sub pătură, pînă ce-și găsi locul, apoi întrebă:

- Dormi, camarade?
- Nu dorm, răspunse Švejk, mă gîndesc.
- La ce te gîndești, camarade?

— La marea medalie de argint pentru bărbăție, pe care a primit-o unul Mlicko, tîmplar de pe strada Vavrova, din Praga, pentru că a fost cel dintîi soldat din regimentul lui căruia o grenadă i-a retezat piciorul, la începutul războiului. S-a învîrtit de un picior de lemn, și peste tot pe unde se ducea, începea să se fălească cu medalia lui, arătînd că e cel dintîi invalid al regimentului. Într-o seară a venit și el la cîrciuma „Apollo” din cartierul Vinohrady și acolo s-a luat la ceartă cu niște parlagii de la abator, care, pînă la urmă, i-au smuls piciorul de lemn și l-au altoit cu el în cap. Cel care i-l

¹¹³ Festin cu prilejul tăierii porcului (germ.).

smulsese nu știa că era de lemn, așa că de spaimă a leșinat. La circumscripția de poliție i-au pus la loc piciorul, dar de atunci a prins atîta mînie pe marea medalie de argint pentru bărbăție, încît s-a dus s-o amaneze la „Muntele de pietate”, unde l-au reținut cu medalie cu tot. A avut destule neazuri pe chestia asta. A fost judecat de un fel de tribunal de onoare, anume făcut pentru invalizii de război, care l-a pedepsit cu ridicarea medaliei de argint, iar mai tîrziu chiar cu pierderea piciorului de lemn...

— Cum așa?

— Foarte simplu. Într-o bună zi a venit la el acasă o comisie care i-a comunicat că nu e demn să poarte piciorul artificial, așa că i l-au deșurubat și pe aici le-a fost drumul, cu picior cu tot. Sau și mai și, continuă Švejk, e atunci cînd urmașii vreunui căzut în război capătă pe neașteptate o medalie, însoțită de un certificat cu indicația că le-a fost încredințată că s-o agațe undeva la loc de cinste. Pe strada Bozotech, din cartierul Visegrad, un părinte furios, care-și pierduse băiatul pe front, crezînd că statul își bate joc de el, a agățat medalia la privată. Un polițist, care se folosea de aceeași privată, pe culoar, l-a denunțat pentru înaltă trădare, așa că sărmanul a tras ponoasele.

— Asta arată, replică aspirantul, că gloria e egală cu zero. Nu demult la Viena a apărut o carte intitulată *Însemnările unui aspirant*. În ea am dat de poezia asta grozavă, în traducere cehă:

*A fost odată un vajnic aspirant,
El viața pentru patrie și-a dat
Și pilda sa a dat-o și altora, bucuros,
Cum pentru patrie să lupte curajos,*

*Dar vai, iată-i trupul pe afet,
Cu decorație, de căpitanu-i prinsă în piept,
Și rugi fierbinți spre cer s-au înălțat
Pentru acel ce pentru patrie viața și-a dat.*

— Am impresia, spuse aspirantul după o scurtă întrerupere, că spiritul nostru militar e pe ducă; de aceea, dragă prietene, propun ca, în întunericul nopții, în tăcerea închisorii noastre, să cîntăm cîntecul tunarului Jaburko. Asta ridică moralul militar. Dar trebuie să urlăm, ca să se audă în toată cazarma Marianska. De aceea, aș fi de părere să ne așezăm lîngă ușă.

Așa încît peste puțin timp, din arest se auziră niște zbierete, că se cutremurau ferestrele pe coridor:

*...Și lîngă tun stătea
și într-una-l încă... încă...
și lîngă tun stătea
și-ntr-una-l încărcă.
Dar iată zboară un obuz
și-l lasă fără nici o mîna,
și el tot calm stătea
și-ntr-una-l încă... încă...
și lîngă tun stătea*

și-ntr-una-l încărca.

Din curte se auziră zgomote de pași și glasuri omenești.

— Asta-i temnicierul, remarcă aspirantul, vine cu sublocotenentul Pelikan, care e azi de serviciu. E ofițer de rezervă; mi-e bun prieten, îl cunosc de la asociația „Ceska Beseda”. În civil e contabil la o societate de asigurări. De la asta ne învățăm de țigări. Putem urla înainte, fără frică.

Și din nou se auzi: „*Și lângă tun stătea*” etc.

Cînd ușa se deschise, temnicierul, enervat de bună seamă de prezența ofițerului de serviciu, se răsti tăios:

— Hei, unde vă treziți? La menajerie?!

— Pardon, răspunse aspirantul — aici e filiala orchestrei de la „Rudolfinum”, care dă un concert în folosul arestaților. Tocmai s-a terminat primul număr din program: „Simfonia războiului”.

— Ia lăsați-vă de fleacuri, interveni sublocotenentul Pelikan luînd o mină severă. Cred că știți că începînd de la orele nouă trebuie să vă culcați și să nu mai faceți gălăgie. Numărul dumneavoastră de concert se aude pînă în piață.

— Raportez, domnule sublocotenent, replică aspirantul, că nu ne-am pregătit așa cum se cuvine, și dacă cumva vreo disonanță v-a...

— Așa face în fiecare seară, încercă temnicierul să-și lovească dușmanul. Nu se poartă de loc ca un om inteligent!

— Nu vă supărați, domnule sublocotenent, îi curmă vorba aspirantul, aș dori să vorbesc cu dumneavoastră între patru ochi. Temnicierul să iasă și să aștepte în dosul ușii.

Rămînînd singuri, aspirantul se adresează ofițerului pe un ton amical:

— Haide, Franto, lasă-ne niscaiva țigări. Sport? N-ai altele mai bune? Tu, ca sublocotenent... Pînă una-alta, îți mulțumesc. Mai scoate și cîteva chibrituri...

— Sport! repetă cu dispreț aspirantul după plecarea ofițerului. Chiar în nenorocire omul trebuie să-și păstreze demnitatea. Ține, camarade, fumează de noapte bună. Mîine ne așteaptă judecata cea din urmă.

Totuși înainte de a adormi, aspirantul nu uită să mai cînte :

*Văile și munții, stîncile înalte,
Mi-s prieteni dragi,
Dar nimic pe lume nu poate să-mi dea
Fata ce-am iubit.*

*

Prezentîndu-l pe colonelul Schroder drept o bestie, aspirantul se înșelase, deoarece colonelul nu era cu totul lipsit de simțul dreptății care se manifesta, mai cu seamă după nopțile în care Schroder era satisfăcut de societatea în mijlocul căreia petrecuse în ajun, la restaurant. Și cînd nu era satisfăcut?

În timp ce aspirantul făcea o critică nimicitoare condițiilor de viață din cazarmă, colonelul Schroder petrecea la cazino în compania ofițerilor săi și

tocmai îl asculta pe locotenentul Kretschmann, înapoiat de curînd din Serbia cu o rană la picior (îl împunsese o vacă), povestind cum privise de la postul de stat-major, pe lîngă care fusese atașat, atacul dezlănțuit asupra pozițiilor sîrbești:

— Da... au ieșit din tranșee... înaintează pe toată linia, pe o lungime de doi kilometri, se avîntă, trecînd peste rețeaua de sîrmă ghimpată, și se năpustesc asupra inamicului. Grenadele de mînă la brîu, măștile, puștile petrecute peste umăr, gata să deschidă focul, gata să dea lovitura. Șuieră gloanțele... din toate părțile. Cade un soldat, abia ieșit din tranșee; al doilea se prăbușește peste o ridicătură de pămînt, un al treilea e doborît după câțiva pași, dar trupurile camarazilor se avîntă mereu înainte... înainte, prin norul de praf și fum. Inamicul țintește în toate direcțiile, adăpostit în tranșee, în cazemate și trage asupra noastră cu mitralierele. Și iar cad soldații noștri. O grupă încearcă un asalt asupra postului de mitralieră inamic. E decimată... Dar camarazii atacă, mereu înainte... Uraaa! Cade un ofițer. Nu se mai aud puștile infanteriei, se pregătește ceva îngrozitor. Iar cade o grupă întregă și iar se aud puștile automate ale inamicului: ratatatata... Cade... Iertați-mă... mai departe nu pot... sînt beat...

Ofițerul cu piciorul rănit de cornul vacii amuți și rămase îndobitocit, pe scaun. Colonelul Schroder zîmbi binevoitor și se întoarse spre căpitanul Spiro, care lovise cu pumnul în masă, de parcă ar fi vrut să se certe cu cineva, și repeta într-una vorbe fără șir, din care nu se putea desluși absolut nimic.

— Gîndiți-vă bine, domnilor. Avem sub arme ulani ai miliției austriece milițieni austriece, armată teritorială, vînători bosnieci, vînători austriece, infanteriști austriece, infanteriști maghiari, pușcași imperiali tirolezi, infanteriști bosnieci, honvezi infanteriști, husari unguri, miliție călare, vînători călări, dragoni, ulani, artileriști geniști, sanitari, trenuri de luptă, marinari. Înțelegeți dumneavoastră? Și Belgia? Prima și a doua categorie formează armata operativă, a treia categorie este partea sedentară...

Căpitanul Spiro lovi cu pumnul în masă:

— Da! Armata teritorială are misiunea să asigure ordinea în țară, pe timp de pace!

În acest timp, un tînăr ofițer se străduia, depunînd mult zel, să-l convingă pe colonel de severitatea sa, declarînd cu voce puternică vecinului său:

— Tuberculoșii trebuiesc trimiși pe front; asta le face bine și apoi e de preferat să cadă bolnavii decît cei sănătoși.

Colonelul surise, dar deodată se întunecă la față și, întorcîndu-se către maiorul Wenzel, spuse:

— Am impresia că locotenentul-major Lukáš ne ocolește. De cînd a sosit, nu l-am văzut niciodată în mijlocul nostru.

— Dumnealui scrie poezioare, remarcă cu ironie căpitanul Sagner. Nici n-a sosit bine că s-a și îndrăgostit de doamna inginer Schreiter, pe care a cunoscut-o la teatru.

Colonelul privi posomorit drept înainte:

— Se spune că știe să cînte cuplete, adevărat?

— Încă din școala de cădeți ne distra cu cuplete, răspunse căpitanul Sagner. Și mai știa și o mulțime de anecdote cu mult haz, de ți-era mai mare dragul să le ascuți; zău dacă-l înțeleg de ce nu mai vine printre noi.

Colonelul dădu întristat din cap:

— Da, da. Astăzi nu mai există adevărată camaraderie, îmi amintesc că, înainte vreme, fiecare dintre noi, ofițerii, ne străduiam să contribuim cu ceva la distracția de la cazino. Îmi aduc aminte, de pildă, că odată un locotenent, Dankl, s-a despuiat pînă la piele, s-a întins pe dușumea, și-a înfipt în dos o coadă de scrumbie, și ne-a prezentat „sirena mării”. Un altul, locotenentul Schleisner, știa să ciulească urechile și să necheze ca un armăsar, să imite la perfecție mieunatul pisicilor și zumzetul bondarului. Îmi aduc aminte și de căpitanul Skoday. Ori de cîte ori îi ceream, aducea fete la cazino; erau trei surori pe care le dresase ca pe niște ciini. Le urca pe masă și ele se despuiau în fața noastră, dansau în ritmul muzicii. Era o melodie scurtă și cinste lui: capelmaistrul era la înălțime. Ehei, și să fi văzut ce făcea cu ele pe canapea!... Odată a poruncit să se aducă o cadă cu apă caldă în mijlocul salonului, iar noi, pe rînd, unul după altul, a trebuit să ne scaldăm cu fetele acelea, și el ne fotografia.

Amintindu-și de toate acestea, colonelul Schroder zîmbi fericit.

— Și ce pariuri făceam în cadă, continuă el plescăind din limbă libidinos și agitîndu-se pe scaun. Dar azi? Asta-i distracție? Cupletistul nici nu vine printre noi. Iar tinerii ofițeri de astăzi nici măcar să bea nu știu. Nu-s încă orele douăsprezece și, după cum bine vedeți, cinci zac sub masă, beți turtă. Au fost timpuri cînd stăteam în local cîte două zile, și cu cît beam mai mult, cu atît eram mai treji, și turnam în noi fără încetare bere, vin, lichioruri. Astăzi nu mai există adevăratul spirit militar. Dracu știe care o fi cauza. Nici o vorbă de duh; numai și numai povești fără cap și fără coadă. Ascultați cum vorbesc cei din capătul mesei despre America. Fiți atenți.

De la celălalt capăt al mesei se auzea o voce stridentă, care striga:

— America nu poate intra în război. Americanii și englezii sînt la cuțite. America nu e pregătită de război.

Colonelul Schroder oftă adînc și remarcă:

— Asta-i pălăvrăgeala ofițerilor de rezervă. Nu putea să-i ia dracul înainte de a ajunge aici? Pînă ieri, oamenii ăștia mai erau conșopîști pe undeva la vreo bancă, sau făceau cornete și vindeau mirodenii, sare de lămîie și cremă de ghetete, sau povesteau copiilor la școală că foamea îi gonește pe lupi din pădure; iar astăzi, dumnealor ar vrea să fie pe picior de egalitate cu ofițerii activi, să înțeleagă totul și să-și bage nasul în toate. Și cînd avem ofițeri activi cum este locotenentul-major Lukáš, dumnealui nici nu catadicsește să vie printre noi.

Colonelul plecă acasă prost dispus. A doua zi dimineată, cînd se trezi, se întunecă și mai rău. În gazeta pe care o citea în pat, întîlnise la știrile de pe front de cîteva ori aceeași frază, în care se preciza că „oștile noastre au fost retrase pe poziții dinainte pregătite”. Apuseseră zilele „de glorie” ale armatei austriece, care semănau ca două picături de apă cu zilele de la Sabace.

Sub această impresie porni colonelul Schroder, la orele zece dimineața, spre acea faimoasă ceremonie pe care, poate pe bună dreptate, aspirantul o numise judecata din urmă.

Švejk și aspirantul stăteau aliniați în curtea cazărmii și-l așteptau să sosească. Erau adunați subofițeri, ofițeri de serviciu, aghiotantul regimentului, sergentul furier de la cancelaria regimentului, cu actele învinuiților, pe care îi aștepta securea grea a justiției — *regimentsraport*.

În sfârșit, colonelul își făcu apariția, posomorît, însoțit de căpitanul Sagner de la școala de aspiranți. Bătea nervos cu cravașa în carâmbul cizmelor.

După ce primi raportul, trecu de cîteva ori, fără să scoată o vorbă, prin preajma lui Švejk și a aspirantului, care făceau *rechtsschaut*¹¹⁴, sau *linksschaut*¹¹⁵, după direcția din care apărea colonelul. O făceau cu atîta conștiinciozitate, încît ar fi putut foarte bine să rămînă cu gîturile sucite, dat fiind că nervoasa plimbare a colonelului a durat destul de mult.

În sfârșit, colonelul se opri în fața aspirantului, care raportă:

— Sînt aspirantul...

— Știu, i-o reteză scurt colonelul. Capul răutăților în școala de aspiranți... Cu ce vă ocupați în civil? Aha! Studiați filozofia clasică? Așadar, un intelectual depravat...

— Domnule căpitan, strigă către Sagner adună, te rog, toată școala de aspiranți. Bineînțeles, continuă el apoi, adresîndu-se din nou învinuitului, domnișorul face parte din tagma studenților în filozofie, cu care noi trebuie să ne murdărim mîinile aici. *Kehrt euch!* Nici nu mă îndoiam: faldurile mantalei în dezordine arată, de parcă acum ar fi venit de la fete, sau s-ar fi tăvălit prin bordel. Stai, băiețașule, că te învăț eu...

Elevii școlii de aspiranți intrară în curtea regimentului.

— În careu! ordonă colonelul, și elevii se încolonară într-un careu strîns, în jurul împricinaților și al colonelului.

— Ia uitați-vă la omul ăsta, începu el să zbiere, arătînd cu cravașa spre aspirant. Bețivul ăsta a băut cîntea voastră de aspiranți, în care trebuie să fie educate cadrele de ofițeri fruntași, care să conducă trupele spre glorie, pe cîmpul de bătălie. Dar vă întreb, unde ar fi în stare să-și conducă oamenii acest bețivan? Dintr-o cîrciumă în alta. Ar bea, cu nerușinare, toată rația de rom a ostașilor... Poți să spui ceva în apărarea dumitale? Nu poți. Uitați-vă la el. Nu-i în stare să spună ceva nici măcar pentru propria lui apărare, și în civil studiază filozofia clasică. Într-adevăr, ce-i drept, *un caz clasic*.

Colonelul rosti ultimele cuvinte rar și apăsător, cu tîlc, și după ce scuipă disprețuitor, reluă:

— Un filozof clasic, care în stare de beție se leagă noaptea de ofițeri, smulgîndu-le chipiul de pe cap. *Mensch!*¹¹⁶ Norocul dumitale că n-a fost vorba decît de un *ofițer de artilerie!*

În aceste cuvinte era concentrată toată ura pe care cei de la 91 infanterie o nutreau față de regimentul de artilerie din Budejovice. Vai și amar de artileristul care pica noaptea în mîinile patrului regimentului 91, sau vice-

¹¹⁴ Capul la dreapta (germ.).

¹¹⁵ Capul la stînga (germ.)

¹¹⁶ Omule! (Germ.)

versa. Această ură grozavă, neîmpăcată, transmisă din contingent în contingent, se concretiza prin răzbunări singeroase, sub formă de vendeta, fiind alimentată de ambele părți de tradiționalele povestiri despre artileriștii aruncați în Vltava de către infanteriști, și viceversa, despre încăierările de la „Port-Arthur”, de la „Trandafirul” și de pe alte multe localuri de petrecere din metropola Cehiei de miazăzi.

— Nu încape îndoială, continuă colonelul, că o asemenea faptă trebuie pedepsită exemplar; omul ăsta trebuie eliminat din școala de aspiranți și nimicit din punct de vedere moral. Avem, slavă Domnului, destui intelectuali din ăștia în armată. Furier!

Furierul de la cancelaria regimentului se apropie grav, cu dosarele și cu un creion în mână.

În curte domnea o tăcere care semăna cu liniștea mormintală care se așterne în sala tribunalului, în clipa când președintele se pregătește să rostească: „Ascultați sentința!”

Cu o astfel de voce solemnă rosti colonelul sentința:

— Aspirantul Marek se condamnă la douăzeci și una de zile *verschafft*; iar după ispășirea pedepsei se va trimite la bucătărie să curețe cartofi.

Apoi, întorcându-se spre elevii școlii de aspiranți, le ordonă încolonarea și plecarea. Elevii se încolonară repede în rînduri de cîte patru și o porniră în marș.

Cu acest prilej, colonelul atrase serios atenția căpitanului că elevii nu băteau bine talpa, și-i ordonă să facă cu ei după-amiază o jumătate de oră de marș.

— Trebuie să zbîrniie, domnule căpitan. O clipă, te rog, mai aveam ceva să vă spun; era cît pe ce să uit: întreaga școală rămîne consemnată în cazarmă timp de cinci zile, ca să nu-l uite niciodată pe fostul lor coleg, pe acest derbedeu care se numește Marek.

În acest timp, derbedeul de Marek, care stătea alături de Švejk, privea drept înainte, foarte satisfăcut. Chilipir mai mare pentru el, nici că se putea. Hotărît, medita el, e de o mie de ori mai bine să cureți cartofi la bucătărie, să rotunjești găluște și să cureți oase, decît să zbieri cît te țin bojocii, sub focul vijelios al inamicului: *Einzelfallen! Bajonettauf!*

Terminînd convorbirea cu căpitanul Sagner, colonelul Schroder se întoarse spre Švejk, se opri în fața lui și se uită la el, mult și stăruitor. În clipa aceea, chipul lui Švejk se prezenta în toată splendoarea lui: fața-i zîmbitoare, încadrată de urechile mari ieșite de sub capela îndesată, exprima siguranță de sine și totală nevinovăție. Ochii lui păreau că întreabă: „Nu vă supărați, am făcut vreun rău? Sînt eu vinovat cu ceva?”

Iar colonelul sintetiză toate observațiile sale într-o singură întrebare pe care o adresă furierului:

— Idiot?

— Cu respect vă raportează, domnule *oberst*, idiot, răspunse Švejk în locul furierului.

Colonelul Schroder făcu un semn aghiotantului și se retraseră amîndoi într-o parte. Apoi îl chemă pe furier și cercetară împreună dosarul lui Švejk.

— Aha, spuse în cele din urmă colonelul; care va să zică, ăsta e faimoasa ordonanță a locotenentului Lukáš, pe care, după cum reiese din raportul lui, a pierdut-o la Tabor. Cred că domnii ofițeri ar face bine să se ocupe personal de educația ordonanțelor. Dacă domnul locotenent-major Lukáš a știut să-și aleagă ca ordonanță un idiot atît de notoriu, n-are decît să se frece pe cap cu el. Are destul timp liber pentru că tot nu iese nicăieri. Nu-i așa că nici dumneata nu l-ai văzut vreodată în societatea noastră? Așa e? Ei bine, atunci nu încape nici o îndoială că are destulă vreme să-și strunească ordonanța.

Colonelul se apropie de Švejk și, privindu-i o clipă chipul candid, îi spuse:

— Vită încălțată! Ai să faci trei zile *verschafft* și, după ce ispășești pedeapsa, te prezinți la locotenentul-major Lukáš.

Așa se făcu că Švejk se întilni din nou cu aspirantul în arestul regimentului, iar locotenentul-major Lukáš avu o nespusă bucurie, cînd colonelul îl pofți la el spre a-i comunica următoarele:

— Domnule locotenent-major, după cîte știu, cu o săptămînă în urmă, îndată după sosirea dumneavoastră la regiment, mi-ați înaintat un raport în care cereați să vi se dea o ordonanță, întrucît ordonanța pe care ați avut-o s-a pierdut în gara Tabor. Dat fiind că s-a înapoiat...

— Domnule colonel... se auzi glasul rugător al locotenentului-major Lukáš.

— Am hotărît, continuă apăsător colonelul, să-l bag la arest trei zile, iar după aceea vi-l înapoiez...

Copleșit, locotenentul-major Lukáš părăsi cancelaria.

*

În cele trei zile petrecute în tovărășia aspirantului Marek, Švejk se distra de minune. În fiecare seară organizau manifestări patriotice.

În fiecare noapte, din întunericul închisorii se auzea răsunînd imnul imperial *Gott erhalte unser Kaiser*¹¹⁷, cîntecul *Prinz Eugen, der edle Ritter*¹¹⁸ și o serie întreagă de alte cîntece ostășești. Ori de cîte ori venea temnicerul să-i astîmpere, era întîmpinat cu următorul cuplet :

*Bătrînul nostru temnicier,
Nu are loc de veci în cer.
Știut fiind că locul lui
E tocma-n iadul dracului.
Chiar necuratul îl va duce,
Cu teleguța — să-l usuce.
Ș-apoi, tăind din el surcele
Pe draci va încălzi cu ele.*

Iar pe perete, deasupra laviței, aspirantul desenă portretul temnicerului, sub care scrisese textul unui cîntec vechi:

¹¹⁷ Ocrotește-l, Doamne, pe împăratul nostru. (germ.).

¹¹⁸ Prințul Eugen, nobilul cavalier (germ.).

*Cînd la Praga mă duceam cîrnați să cer
Pe șosea un măscărici am întîlnit..
Nu era el măscărici, ci temnicer;
Mă mușca, dacă la timp n-aș fi fugit.*

Și în timp ce arestații se distrau în fel și chip, întărîtînd temnicerul, așa cum se întărîtă la Sevilla taurii de Andaluzia cu basmaua roșie, locotenentul-major Lukáš aștepta cu neliniște reîntoarcerea lui Švejk care să-l anunțe că reintră în serviciul lui.

III - Pățaniile lui Švejk la Kiralyhid

Regimentul 91 infanterie a fost transferat la Most pe Litava-Kiralyhid.

După trei zile de arest, numai cu trei ore înainte de a fi pus în libertate, Švejk și teteristul au fost duși la postul de gardă și de acolo transportați la gară, sub escortă.

— De mult știam, îi spuse pe drum aspirantului, că vom fi transferați în Ungaria. Acolo se vor forma batalioanele de marș, soldații vor face exerciții de tragere în cîmp, se vor păru cu maghiarii și pe urmă vom pleca voioși mai departe, în Carpați. Aici, la Budejovice, vor trimite, în locul nostru, o garnizoană ungurească, și uite-așa se vor amesteca rasele. Există de altfel o teorie care susține că cel mai bun mijloc împotriva degenerării e siluirea fetelor aparținînd altei națiuni. Treaba asta au făcut-o suedezii și spaniolii în timpul războiului de treizeci de ani, francezii, pe vremea lui Napoleon — și acum în regiunea Budejovice o vor face maghiarii și sînt sigur că nici nu vor trebui să recurgă la o siluire brutală. Pe măsură ce trece timpul, toate se aranjează cu binișorul. După părerea mea, nu va fi vorba decît de o simplă schimbare. Soldatul ceh se va culca cu fetișcanele maghiare, sărmanele noastre fetițe vor strînge la pieptul lor pe soldații honvedului maghiar, iar peste cîteva veacuri antropologii se vor întreba surprinși cum se face că pe malurile rîului Malsa au apărut oameni cu pomeții obrazilor proeminenți.

— în general, remarcă Švejk, felul ăsta de împerecheri e foarte interesant. La Praga, cunosc un chelner negru, pe nume Cristian. Tatăl lui a fost regele Abisiniei. Regele ăsta s-a prezentat cîndva, ca număr de atracție, la un circ din Praga, la Stvanice. Aici s-a îndrăgostit de el o profesoară care scria poezioare despre ciobani și despre pîrîiașele din pădure, în revista *Lady*. Dumneaei s-a dus cu el la hotel unde au păcătuit — cum se spune în *Sfîntă Scriptură* — și grozav s-a minunat cînd a născut un băiat cu totul și cu lotul alb. Da să vezi că, după paisprezece zile, băiețașul a început să se bronzeze. Arămiu, arămiu, dar peste o lună a prins a se înnegri. Peste o jumătate de an s-a făcut tuciuriu ca taică-său — regele Abisiniei. L-au dus la clinica dermatologică să-l decoloreze, dar acolo au spus că pielea e veritabilă, neagră-tuciurie și că nu-i nimic de făcut. Așa de rău își pierduse capul maică-sa că a început să ceară pe la toate revistele rețete și sfaturi împotriva negrelei, că pînă la urmă au umflat-o și au dus-o la balamucul Katerina. Pe micuțul negru l-au dat la orfelinat unde se distrau de minune pe seama lui. Mai

tîrziu s-a făcut chelner și dansator prin cafenelele de noapte. Astăzi, de pe urma lui se nasc mulatri cehi cu mare succes la dame și care nu mai sînt așa de vopsiți ca el. Un student în medicină, care venea pe la cîrciumă „La Potirul”, ne-a povestit odată că socoteala nu-i chiar atît de simplă. O corcitură de asta plodește alte corcitururi și la urmă ajung să nu se mai deosebească de albi. Pe neașteptate însă într-o generație oarecare apare iarăși un negru. Închipuiți-vă nenorocirea. Dumneata te însori cu o domnișoară. Bine. Javra e albă; albă de tot; și deodată, pe nepusă masă, naște un negru. Și dacă cumva, cu nouă luni în urmă, o fi fost la „Variete” să vadă întrecerile atletice la care a concurat și vreun negru, de bună seamă că treaba asta te cam pune pe gînduri.

— Căzul negrului dumitale Cristian, spuse aspirantul, trebuie privit și din punctul de vedere al războiului. Să zicem că pe negrul ăsta îl încorporează. Bun! E praghez și ține deci de regimentul 28. Cred că ai auzit că regimentul 28 a trecut la ruși. Ce zici? Ce-ar spune rușii dacă ar lua prizonier și pe negrul Cristian? Ziarele rusești ar scrie, cu siguranță, că Austria împinge în război trupele sale coloniale, pe care nu le are, și că a ajuns să folosească rezervele de negri.

— Se spunea totuși, interveni Švejk, că Austria are o colonie undeva, la miazănoapte. O țară care se cheamă Țara lui Franz Josef...

— Măi băieți, lăsați chestiile astea, le atrase atenția un soldat din escortă. Nu-i cuminte să vorbești astăzi despre o țară a împăratului Franz Josef. Nu mai pomeniți nici un nume... Ați face mai bine dacă...

— N-ai decît să te uiți pe hartă, îi tăie vorba aspirantul, și ai să vezi că într-adevăr există țara celui mai milostiv monarh al nostru, țara lui Franz Josef. După datele statistice nu se găsesc în ea decît sloiuri care sînt aduse în țară cu spărgătoarele de gheață, aparținînd întreprinderilor frigorifice din Praga. Această industrie este foarte prețuită și respectată pînă și în străinătate, fiind o întreprindere rentabilă, dar în același timp și primejdioasă. Primejdia cea mai mare e atunci cînd gheața este transportată din țara împăratului Franz Josef prin cercul polar. Vă dați seama de primejdie ?

Soldatul din escortă mormăi ceva nedeslușit, iar caporalul se apropie să audă mai bine expunerea aspirantului, care continuă cu toată seriozitatea:

— Această singură colonie a Austriei poate aproviziona cu gheață întreaga Europă, și de aceea este un factor de mare importanță în economia națională. Bineînțeles, colonizarea merge destul de încet, pentru că unii din coloniști nu se prezintă, iar alții mor înghețați. Nu-i mai puțin adevărat că prin schimbarea condițiilor climaterice, lucru de care sînt direct interesate Ministerul Comerțului și Ministerul de Externe, sînt speranțe ca uriașele suprafețe de gheață să fie exploatate așa cum se cuvine. În plus, vor fi construite cîteva hoteluri mari, care vor atrage mulțime de turiști. Bineînțeles că trebuiesc întreprinse lucrări de amenajare a drumurilor și potecilor printre munții de gheață, trebuiesc desenate indicatoarele turistice. Singura piedică, care îngreunează munca organelor noastre locale, sînt eschimoșii... Dumnealor nu vor, nici în ruptul capului, să învețe limba germană, adăugă aspirantul, în timp ce caporalul era numai urechi.

Caporalul era activ. Ca civil fusese argat. Era timpit și brutal, înfuleca tot ce-i cădea sub nas și idealul său în viață era să aibă ciorba asigurată.

— Ministerul învățămîntului, domnule caporal, a construit, pentru ei, o școală cu prețul unor uriașe cheltuieli bănești și sacrificii omenești. Cinci arhitecți au murit de irig...

— Zidarii au scăpat, îl întrerupse Švejk. S-au încălzit cu focul din lulele.

— Dar nu toți, reluă teteristul. Doi din ei au avut ghinion și, uitînd să mai tragă din lulea, lulelele s-au stins și au trebuit să-i îngroape în gheață. Pînă la urmă însă școala tot a fost înălțată, din cărămizi de gheață și beton armat, o combinație foarte rezistentă. Dar eschimoșii au făcut în jurul școlii un foc cu lemnele adunate de la vapoarele comerciale naufragiate printre ghețari, și și-au atins scopul. Gheața pe care fusese construită clădirea s-a topit, și întreaga școală, cu director cu tot și cu reprezentantul guvernului care trebuia să asiste a doua zi la sfeștanie, s-a prăbușit în mare. Nu s-a mai putut auzi decît strigătul reprezentantului guvernului, ajuns în apă pînă la gît: „*Gott strafe England*”. Acuma, cu siguranță că vor trimite trupe care să-i pună la respect pe eschimoși. Nu încapе îndoială că războiul cu ei va fi foarte greu. Armatele noastre vor avea de furcă, mai ales cu urșii polari dresați de eschimoși.

— Asta ne-ar mai lipsi acum, observă cu înțelepciune caporalul. Parcă n-ar fi destule invenții de război. Să luăm, spre pildă, măștile de gaze. O tragi pe cap și ești gata otrăvit; așa ne spuneau la „*Unteroffizierschule*”¹¹⁹.

— Asta-i numai așa, ca să ne sperie, interveni Švejk. Soldatul nu trebuie să se teamă de nimic pe lumea asta. Chiar dacă, în luptă, ai cădea să zicem într-o latrină, te lingi frumușel cu limba și te avîinți mai departe la atac; iar cu gazele otrăvitoare ne-am obișnuit cu toții în cazarmă cînd ni se da pîine proaspătă și mazăre cu hrișcă. Am auzit însă că rușii au descoperit acum ceva grozav împotriva gradaților.

— Cred că e vorba de niște curenți electrici speciali, completă teteristul, care se pun în legătură cu stelutele de pe guler făcîndu-le să explodeze pentru că sînt din celuloid. Asta-i o nouă nenorocire pe capul nostru...

Cu toate că venea de la oi, caporalul pricepu în cele din urmă că cei doi își băteau joc de el și plecă de lîngă ei în fruntea escortei.

De altfel se apropiau de gară, unde populația orașului Budejovice aștepta să-și ia rămas bun de la regimentul ei. E drept că această despărțire nu avea un caracter oficial, dar piața din fața gării era plină de oamenii care așteptau sosirea ostașilor.

Interesul lui Švejk se concentrează asupra mulțimii. Și așa cum se întîmplă mai întotdeauna, și de data asta s-a întîmplat ca bravii soldați să vină în urmă, iar cei escortați sub baionete să sosească cei dintîi. Bravii soldați vor fi înghesuiți mai tîrziu în vagoanele de vite, în timp ce Švejk și aspirantul vor fi instalați într-un vagon special, anume pentru arestați, care, la trenurile militare, era atașat de obicei la vagonul comandantului. Într-un astfel de vagon pentru arestați, locuri cîte poștești.

Švejk nu se putu stăpîni să nu strige către mulțime „*Nazdar!*”¹²⁰ și să nu fluture capela. La această ieșire entuziastă a lui Švejk, mulțimea răspun-

¹¹⁹ Școala de subofițeri (germ.)

se printr-un puternic „*Nazdar*” care se răspîndi mai departe, ecoul împrăștiindu-se în fața gării, unde cei aflați departe de locul cu pricina începuseră să-și spună: „Vin! Vin!”

Caporalul escortei se pierdu cu firea și zbieră la Švejk să-și țină gura. Dar chemarea se răspîndea ca un nahlap. Jandarmii împingeau mulțimea silind-o să deschidă drum escortei, în timp ce oamenii nu conteneau să strige cît îi țineau plămîinii: „*Nazdar!*”, fluturîndu-și șepcile și pălăriile.

Era o manifestație în toată puterea cuvîntului. La ferestrele hotelului din fața gării, niște femei fluturau din batiste și strigau: „Heil !” „*Nazdar-ul*” se amestecă și cu un „heil” din rîndurile mulțimii, iar un entuziast care profită de acest prilej ca să strige: „*Nieder mit den Serben*” fu stîlcit în bătaie și călcat nițel în picioare, chipurile într-o busculadă neintenționată.

Ca o scînteie electrică se răspîndea mai departe zvonul: „Vin!”

Și escorta înainta, în timp ce Švejk, dintre baionete, făcea binevoitor din mîna către mulțime, iar teteristul saluta grav, cu mîna la chipiu.

Ajunși în cele din urmă la gară, se îndreptară spre trenul militar care le fusese indicat. Acolo îi aștepta fanfara „Asociației de tir” al cărei capelmaistru, năucit de această neașteptată manifestație, era gata-gata să intoneze *Gott erhalte unser Kaiser*. Din fericire, la momentul oportun, își făcu apariția, cu gambeta neagră pe cap, *oberfeldkuratul* Lacina de la divizia a 7-a de cavalerie și începu să facă puțină ordine.

Apariția părintelui poate fi explicată foarte simplu. *Oberfeldkuratul* Lacina, spaima popotelor ofițerești, veșnic nesătul, mîncău și hulpav, sosise de cu seară la Budejovice, din întîmplare, ca să participe la mica agapă de adio a ofițerilor care plecau cu regimentul. Mîncase și băuse cît zece și într-o stare de îndoielnică luciditate se duse la popotă să mai cerșească de la bucătari niscaiva resturi de mîncare. Înfulecase și acolo cantități respectabile de găluște cu sos, devorase carnea de pe oase ca o pisică sălbatică și, în cele din urmă, descoperind o sticlă de rom, o trase gîlgîind pe gît. Spre seară se întoarse să-și ia rămas bun, acoperindu-se încă o dată de glorie, printr-o nouă beție. Avea în această privință o experiență bogată. La divizia a 7-a de cavalerie, ofițerii trebuiau să-i plătească întotdeauna consumația.

Dimineata i se năzări că e de datoria lui să facă ordine, la plecarea primelor eșaloane ale regimentului. De aceea trecu în revistă mulțimea, iar la gară făcu atîta zarvă, încît ofițerii însărcinați cu organizarea plecării se închiseră în biroul șefului de gară, ca să nu dea peste ei.

Iată cum și-a putut face apariția la momentul potrivit, în fața gării, pentru a smulge bagheta din mîna șefului de fanfară care voia să dirijeze: „*Gott erhalte unser Kaiser*”.

— Halt, strigă el. Nu începeți, pînă nu vă fac eu semn. Și acum pe loc repaus, pînă revin.

Intră în gară și se luă după escorta pe care o opri cu același: Halt!

— Încotro? îl întrebă cu asprime pe caporal, care nu mai știa ce să facă.

În locul lui răspunse, cu voce blajină, Švejk.

— Sîntem duși la Bruck; dacă domnul *oberfeldkurat* dorește, poate merge cu noi.

— Asta am să și fac, declară părintele și, întorcându-se spre escortă, adăugă: Cine spune că nu pot să merg? *Vorwärts! Marsch!*

Cînd se văzu în vagonul arestaților, preotul de campanie se întinse pe banchetă. Inimosul Švejk își scoase mantaua și o puse sub capul părintelui Lacina, ceea ce făcu pe aspirant să-i șoptească la ureche caporalului, înspăimîntat:

— Trebuie să avem grijă de *oberfeldkurații* noștri.

Părintele Lacina, întins comod pe bancă, începu să pălăvrăgească:

— Iahnia de ciuperci, domnilor, este cu atît mai bună, cu cît are mai multe ciuperci; dar ciupercile trebuiesc mai întii prăjite cu ceapă și abia după aceea se adaugă foile de dafin și ceapa...

— Ceapa ați binevoit s-o puneți mai înainte, îl întrerupse aspirantul, sub privirile deznădăjduite ale caporalului, care vedea totuși în părintele Lacina pe superiorul lui, cu toate că acesta era beat.

Situația caporalului era într-adevăr disperată.

— Da, sublinie Švejk. Domnul *oberfeldkurat* are toată dreptatea. Cu cît e mai multă ceapă, cu atît e mai bine. La Pokomerice era un berar care băga ceapă și în bere; zicea că ceapa taie setea. Ceapa este, în general, un lucru grozav. Ceapa coaptă se pune și la buboaie...

În acest timp, părintele Lacina vorbea cu jumătate de gură, ca din vis:

— Totul depinde de condimente; ce fel de condimente se pun și în ce cantitate. Nimic nu trebuie să fie prea piperat, prea ardeiat...

Vorbea din ce în ce mai rar și mai încet:

— Nici prea mul-te cu-i-șoare, nici lă-mî-ie, nici piper, nici...

Nu apucă să termine și adormi, șuierînd pe nas în clipele cînd se oprea din sforăit.

Caporalul se uita la el încremenit, în vreme ce soldații din escortă rîdeau pe înfundate, pe băncile lor.

— Țsta nu se trezește cu una cu două, făcu Švejk peste puțin timp; e beat turtă. De altfel e totuna, reluă el, spre disperarea caporalului, care îi făcea semne să tacă. N-ai ce-i face: e beat criță, după toate regulile. Dumnealui are rang de căpitan. Oricare dintre *feldkurați*, fie că-i mai mare sau mai mic, are acest dar de la Dumnezeu: că se matu-fește la orice ocazie chiar în fața Domnului. Eu am făcut serviciu la *feldkuratul* Katz; ăla era în stare să-și bea și nasul dintre ochi. Ce face ăsta acum, nu-i nimic față de ce făcea ăla... Am băut împreună artoforul și potirul și l-am fi băut poate chiar și pe Dumnezeu-tatăl, clacă ne-ar fi dat careva ceva pe el.

Švejk se apropie de părintele Lacina, îl întoarse cu fața la perete și spuse cu aerul unui cunoscător:

— O să sforăie pînă la Bruck; apoi se întoarse la locul lui, însoțit de privirile deznădăjduite ale nefericitului caporal, care spuse cu șovăială în glas :

— Poate că ar fi bine să mă duc să anunț...

— Lasă-te păgubaș, îl sfătui teteristul. Dumneata ești *eskortenkomandant*¹²¹, n-ai voie să te depărtezi de noi. De asemenea, potrivit regulamentului, n-ai voie să lași pe nimeni din gardă să părăsească vagonul ca să se ducă să anunțe, atîta timp cît n-ai pentru el un înlocuitor. După

¹²¹ Comandantul de escortă (germ.)

cum vezi, situația e încurcată. Iar ca să dai de veste printr-un foc de armă, să vină cineva, nu merge, pentru că nu se întâmplă nimic deosebit. Pe de altă parte, regulamentul spune că în vagonul arestaților n-are dreptul să stea nici o persoană străină, în afară de arestați și escorta care îi însoțește. Intrarea străinilor de serviciu, strict interzisă! Să vrei să ștergi orice urmă a încălcării regulamentului, aruncându-l pe *oberfeldkurat* din tren, în timpul mersului, nici asta nu se poate, pentru că există aici martori, care au văzut când l-ai lăsat să intre în vagonul în care n-avea ce căuta. Din treaba asta, domnule caporal, te alegi sigur cu degradarea.

Caporalul, uluit, ținu să atragă atenția că nu el îl chemase pe preotul de campanie în vagon, că venise de capul lui și că, la urma urmei, îi era superior și deci nu putea să-l împiedice.

— Aici, numai dumneata ești superior, spuse pe un ton sentențios aspirantul, iar Švejk ținu să adauge:

— Chiar dacă împăratul ar fi dorit să meargă cu noi, dumneata n-ar fi trebuit să-i îngădui. Asta-i ca atunci când vine ofițerul de serviciu la recrutul din post și-l roagă să meargă să-i cumpere țigări, și el îl mai și întreabă ce fel de țigări dorește să-i aducă. Pentru treburi din astea există *festung*¹²².

Caporalul, înspăimântat, încercă să se apere timid, amintind că de fapt Švejk fusese cel dintâi care i-a spus *oberfeldkuratului* că poate să meargă cu ei.

— Eu, domnule caporal, pot să-mi îngădui orice, răspunse prompt Švejk, pentru că sînt idiot, dar din partea dumitale nimeni nu s-ar fi așteptat la una ca asta.

— Sînteți de mult în serviciul activ? îl întrebă pe caporal teteristul, cu un aer nepăsător.

— Al treilea an, răspunse caporalul. Urmează să fiu avansat.

— Acum poți să-i pui cruce avansării, spuse cu cinism aspirantul. Află că din afacerea asta, te alegi sigur cu degradarea.

— De fapt totuna e, reintră Švejk în discuție, să cazi subofițer sau soldat prost... E drept însă că am auzit cum că pe degradați îi bagă în prima linie.

În clipa aceea, preotul de campanie se mișcă pe banchetă.

— Doarme dus, declară Švejk, după ce constată că toate erau în cea mai perfectă ordine cu *feldkuratul*. Cu siguranță că visează oștețe. Mi-e teamă numai să nu facă pe el. *Feldkuratul* meu, Otto Katz, când era beat, nu mai știa ce face în somn. Odată...

Și Švejk începu să povestească, atît de captivant și cu atîta lux de amănunte, pățaniile sale cu preotul de campanie Otto Katz, încît nici nu băgară de seamă că trenul pornise.

Abia urletele din vagoanele din spate curmară firul vorbăriei lui Švejk. Compania a douăsprezecea, formată numai din soldați nemți de la Krumlovsk și din munții Kasper, cînta în cor:

*Wann ich kumm, wann ich kumm,
Wann ich wieda, wieda, kumm.* ¹²³

¹²² Fortăreață (germ.)

¹²³ Cînd am să viu, cînd am să viu,

Iar din alt vagon, un disperat urla, luîndu-și rămas bun de la orașul Budevojice:

*Und du, mein Schatz,
bleibst hier.* ¹²⁴
Holario, holario, hola !

Scotea niște triluri atît de înfiorătoare, încît tovarășii săi se văzură nevoiți să-l tragă cu forța de la ușa deschisă a vagonului de vite.

— Mă mir, se adresă aspirantul caporalului, că la noi n-a venit încă inspecția. Conform regulamentului, dumneata trebuia chiar din gară să ne anunți comandantului care conduce trenul și nu să te ocupi de un preot de campanie beat criță.

Nefericitul caporal se încăpățîna să tacă și privea cu înverșunare stîlpii de telegraf care fugeau în direcție opusă.

— Cînd stau și mă gîndesc că nu sîntem anunțați nimănui, continuă implacabil aspirantul, și că la prima stație va veni, cu siguranță, comandantul trenului, începe să fiarbă-n mine sîngele de ostaș. Dacă stau și socotesc bine, noi sîntem aici ca niște...

— Țigani sau vagabonzi, interveni Švejk. Parcă ne-ar fi teamă de lumina lui Dumnezeu și n-am avea voie să mergem nicăieri, de frică să nu ne închidă.

— În afară de asta, reluă teteristul, pe baza instrucțiunilor din 21 noiembrie 1879, la transportul deținuților militari cu trenul trebuie respectate următoarele reguli: în primul rînd: „Vagonul arestaților trebuie să fie prevăzut cu gratii”. E limpede ca lumina soarelui că așa trebuie să fie și, precum se vede, dispoziția a fost executată întocmai. Ne aflăm în spatele unor gratii perfecte. Asta ar fi deci în ordine. În al doilea rînd: „În completarea dispozițiilor imperiale din 21 noiembrie 1879, în fiecare vagon de arestați trebuie să existe privată. În caz contrar, vagonul trebuie prevăzut cu o găleată acoperită, pentru nevoile trupești mici și mari ale arestaților și ale însoțitorilor acestora.” De fapt, aici unde ne aflăm, nu poate fi vorba de un vagon de arestați în care să se poată instala un closet. Ne aflăm, pur și simplu, într-un cupeu închis, izolat de lumea întreagă. Nu se vede nici măcar găleata...

— Vă puteți face nevoile pe fereastră, răspunse cuprins de disperare caporalul.

— Uitați, replică Švejk, că nici un arestat nu are voie să se apropie de fereastră.

— Pe urmă, în al treilea rînd, continuă necruțător teteristul, ar trebui să existe și un vas cu apă de băut. Nici de vas nu v-ați îngrijit. Apropo! Știți în care stație se vor împărți rațiile de alimente? Nu știți? Eram sigur că nu v-ați interesat...

— După cum vedeți, domnule caporal, remarcă Švejk, nu-i chiar atît de ușor să transporti arestați. Trebuie să aveți mare grijă de noi, că nu

Cînd am să mă reîntorc (germ.).

¹²⁴ Și tu, comoara mea,
rămîi aici... (germ.).

sîntem soldați de rînd, să ne purtăm singuri de grijă. Nouă trebuie să ni se aducă toate sub nas; pentru asta există dispoziții și paragrafe pe care fiecare trebuie să le respecte, căci altfel n-ar mai fi nici o ordine. „Omul arestat e ca un copil în fașă”, spunea întotdeauna un cunoscut vagabond. „El trebuie ferit de răceală, de supărare, ca să fie mulțumit de soarta lui și să simtă că nimeni nu-i vrea răul, sărmanul”.

— De altfel, reluă Švejk peste o clipă, privindu-l prietenos pe caporal, te rog să fii bun și să-mi spui cînd o să fie ceasul unsprezece.

Caporalul se uită întrebător la Švejk.

— Dacă nu mă înșel, domnule caporal, dumneata voiai să mă întrebi de ce trebuie să-mi spui cînd va fi ora unsprezece. Pentru că, de la ora unsprezece, eu aparțin vagonului de vite, domnule caporal, spuse apăsător Švejk; și continuă apoi, cu glas solemn: La *regimentsraport* am fost pedepsit cu trei zile de arest. Mi-am început pedeapsa la ora unsprezece și astăzi la ora unsprezece trebuie să fiu eliberat. De la ora unsprezece nu mai am ce căuta aici. Nici un soldat nu poate fi închis mai mult decît i se cuvine, deoarece în armată trebuiește respectată disciplina și ordinea, domnule caporal.

După această lovitură neașteptată, nefericitul caporal nu-și mai putu reveni atît de curînd. În cele din urmă, obiectă că el nu primise nici un fel de hîrtii privitoare la deținuți.

— Dar, dragă domnule caporal, strigă teteristul, hîrțiile nu vin singure la comandantul escortei. Dacă muntele nu vine la Mohamed, atunci comandantul escortei trebuie să se ducă el după hîrtii. Hotărît, nu-ți este îngăduit să reții pe cineva care trebuie să fie pus în libertate. Pe de altă parte, potrivit regulamentului în vigoare, nimeni nu are voie să părăsească vagonul pentru arestați. Drept să-ți spun, nu știu, zău, cum o să ieși din situația asta blestemată. Acum e zece și jumătate.

Teteristul băgă ceasul în buzunar, apoi reluă:

— Sînt foarte curios, domnule caporal, să știu ce-ai să faci peste o jumătate de ceas.

— Peste o jumătate de ceas aparțin vagonului de vite, repetă visător Švejk.

Zăpăcit și copleșit, caporalul se întoarse către el și-i spuse împăciuitoare:

— Dacă nu vă deranjează, eu cred că aici e mult mai bine decît în vagonul de vite. Eu cred...

Fu întrerupt de strigatul, din somn, al *oberfeldkuratului*:

— Mai mult sos!

— Dormi, dormi, îi spuse cu bunătate Švejk, așezîndu-i sub cap un colț de manta care căzuse de pe bancă, își vede mai departe de-un vis frumos cu mîncare bună.

Iar aspirantul începu să cînte :

*Nani, nani, puișor,
închide ochisorii tăi,
Dumnezeu să te păzească,
îngerul să te-ocrotească,
nani, nani, puișor.*

Nenorocitul de caporal nu mai reacționa la nimic. Privea îndobitocit, pe fereastră, peisajul, lăsînd lucrurile să se desfășoare la voia întîmplării, într-o totală dezorganizare.

În acest timp, retrași în colțul lor, soldații din escortă jucau „maso” și loviturile „la spate” răsunau puternic. Cînd caporalul se uită într-acolo, „dosul” unui infanterist era îndreptat tocmai spre el, ademenitor. Caporalul oftă întristat și se întoarse din nou spre fereastră.

Teteristul stătu pe gînduri cîteva clipe, apoi se adresă caporalului:

— Dumneata ai auzit de revista *Lumea animalelor*?

— Revista asta, răspunse caporalul, cu vizibilă bucurie că discuția lunecase pe alt făgaș, o cumpăra cîrciumarul de la noi din sat, fiindcă iubea la nebunie caprele de Angora și, cum toate i-au pierit, căuta sfaturi în revistă, cum să le îngrijească.

— Iubite prietene, începu teteristul, ceea ce am să-ți spun acum are să-ți dovedească dumitale că nimeni pe lumea asta nu este ferit de greșală! Sînt încredințat, domnilor din fund, că veți înceta de a mai juca „maso”, fiindcă cele ce urmează să vă povestesc sînt lucruri foarte interesante, chiar prin aceea că multe expresii de specialitate nu le veți înțelege. Am să vă istorisesc despre *Lumea animalelor*, ca să mai uităm de necazurile noastre de război.

Cum am devenit redactor la *Lumea animalelor*, la revista asta interesantă, e o întrebare destul de complicată care m-a frămîntat multă vreme, pînă cînd am ajuns la concluzia că lucrul nu s-a putut întîmpla decît într-un moment de necugetare, furat de dragostea ce o nutream față de vechiul meu prieten Hajek, care pînă atunci condusesese cu cinste revista; îndrăgostindu-se de fetița domnului Fuchs, proprietarul revistei, acesta l-a gonit pe dată, avînd însă grija ca înainte de a pleca să-l roage a-i recomanda un redactor ca lumea.

După cum vedeți, pe vremea aceea relațiile de muncă erau foarte ciudate.

Cînd prietenul meu Hajek m-a prezentat proprietarului revistei, acesta m-a primit cu foarte multă căldură și m-a întrebat dacă am oarecare noțiuni despre animale și părea foarte încîntat de răspunsul meu în care i-am declarat că întotdeauna am prețuit foarte mult animalele, că am văzut în ele etapele de dezvoltare spre specia umană și că, mai cu seamă în ceea ce privește ocrotirea animalelor, am respectat întotdeauna dorințele și năzuințele lor. În fond, animalele nu cer altceva decît să fie sacrificate, pe cît posibil fără durere, înainte de a fi mîncate. Crapul se naște cu ideea fixă că nu-i frumos din partea bucătăresei să-i spintece pîntecele de viu, iar obiceiul unora de a suci gîtul cocoșului este în contradicție cu principiile Societății pentru ocrotirea animalelor, care arată că păsările nu trebuie tăiate de mîini neîndemînatice. Aspectul închircit al mrenelor prăjite dovedește că muribundele protestează împotriva faptului că sînt prăjite de vii în margarină. A goni curcanul...

Cînd să-i vorbesc despre curcan, patronul m-a întrerupt și m-a întrebat dacă mă pricep la păsări, cîini, iepuri de casă, albine, dacă cunosc diversitatea vieții animalelor, dacă știu să tai din jurnale străine fotografii bune pentru a fi reproduse, să traduc articole de specialitate despre animale, să

răsfoiesc prin lucrările lui Brehm ca să mă inspir, pentru a redacta, în colaborare cu el, articole de fond privitoare la viața animalelor. M-a întrebat de asemenea dacă aș putea să scriu despre schimbarea anotimpurilor, despre alergările de cai, despre vânătoare, despre dresarea ciinilor polițiști, despre sărbătorile naționale și religioase, pe scurt — dacă aș fi în stare să am o privire gazetărească de ansamblu, pe care s-o sintetizez într-un scurt și concis articol de fond.

I-am declarat că mă gândisem la asta, că mă preocupase încă de mult ideea conducerii luminate a unei asemenea reviste cum este *Lumea animalelor* și că pot face față, cu cinste, tuturor rubricilor, întrucît stăpînesc la perfecție subiectele amintite. Strădania mea, i-am spus eu, va fi însă de a ridica revista la un nivel neobișnuit de înalt, printr-o reorganizare atît din punct de vedere al conținutului, cît și al orientării; să introduc rubrici noi, ca de pildă: „Colțul vesel al animalelor”, „Animalele despre animale”, urmărind în același timp, cu grijă, situația politică; să furnizez cititorilor surprize după surprize, pentru ca să nu aibă timp să-și revie, trecînd de la un animal la altul. Rubrica „O zi din viața animalelor” trebuie să alterneze cu „Noul program pentru rezolvarea problemelor în legătură cu creșterea animalelor domestice” și cu „Mișcarea vitelor cornute”.

M-a întrerupt din nou, declarînd că proiectele mele îl satisfac în totul și că, dacă voi reuși să realizez numai jumătate de ceea ce îmi propun, îmi va dăruia o pereche de porumbei Wyandot, de la ultima expoziție de păsări de la Berlin, care au obținut premiul întîi, iar proprietarul, medalia de aur pentru împerechere excepțională.

Pot să vă spun că m-am străduit să-mi respect în revistă, programul de conducere, pe cît m-au ajutat puterile, ba încă la urmă am descoperit că articolele pe care le scriam depășeau chiar cu mult competența mea.

În dorința de a oferi cititorilor ceva nou, am început să inventez noi animale.

Am pornit de la principiul că, de pildă, elefantul, tigru, leul, maimuța, cîrțița, calul etc. sînt de mult creaturi prea cunoscute cititorilor revistei *Lumea animalelor* și m-am gîndit că cititorul trebuie captivat cu ceva nou, cu noi descoperiri și de aceea am încercat să le prezint o balenă cu pîntece de sulf. Acest nou tip de balenă nu depășea mărimea unui batog, dar era prevăzută cu o bășică plină cu acid formic și un canal special prin care balena mea cu pîntece de sulf lansa prin explozie, oricînd dorea, asupra peștilor mai mici pe care voia să-i înghită paralizîndu-i acid otrăvitor, căruia, mai tîrziu, savantul englez... nu-mi amintesc acum ce nume i-am dat — l-a numit „acid de balenă”. Untura de balenă era cunoscută de toată lumea, dar noul acid a trezit atenția cîtorva cititori, care au întrebat de firma care se ocupă cu prelucrarea acestui acid.

Pot să vă asigur că, în general, cititorii *Lumii animalelor* sînt foarte curioși.

Curînd, după balena cu pîntecele de sulf, am descoperit, unele după altele, o serie întreagă de noi animale. Vă amintesc, în treacăt numai, printre altele de: foca-tărcată — un mamifer din neamul cangurului; boul suplu — un tip de vacă preistorică; infuzorul-sepia, înfățișat ca un tip de guzgan... Animalele mele se înmulțeau de la o zi la alta. Mă minunam eu singur de

succesele pe care le obțineam. Niciodată nu mi-am închipuit că regnul animal trebuia completat atât de mult și că Brehm a putut să treacă cu vederea atâtea animale, în lucrarea sa *Viața animalelor*. Au știut oare Brehm și toți urmașii lui despre liliacul meu de pe insula Islanda „liliacul nordic”; despre pisica mea domestică de pe culmea muntelui Kilimangiaro, pe care am numit-o „cerbul-pachiuha”?

Ce știuseră pînă atunci naturaliștii despre puricele inginerului Kuhn, descoperit de mine în chihlimbar; despre acest purice care era orb fiindcă trăia subteran pe spatele unei cîrțițe preistorice, și ea oarbă, pentru că — așa cum am scris — străbunica lui se împerechease cu un arici orb și el, din grotle de la Adelsberg, care pe vremea aceea se întindeau pînă la Marea Baltică de azi?

Din pricina acestui eveniment lipsit de însemnătate se încinse o aprigă polemică între ziarele *Cas (Timpul)* și *Cech (Cehul)*, deoarece *Cech*, organ clerical, citînd, cu lux de amănunte, în foiletonul său, articolul meu despre puricele orb, trase următoarea concluzie: „Ceea ce Dumnezeu face, este bine făcut”. Dimpotrivă, cum era și firesc, *Cas*, revistă pur realistă, distruse puricele meu o dată cu preasfințitul ziar *Cech* și din clipa aceea se părea că mă părăsește steaua de inventator și descoperitor de noi creaturi.

Abonații revistei *Lumea animalelor* începură să se neliniștească.

Această neliniște a fost stîrnită de scurtele mele note despre apicultură și avicultură, în care dezvoltam o nouă teorie personală, care a produs o adevărată furie, deoarece aplicînd sfaturile mele simple, cunoscutul apicultor Pazourek a murit de apoplexie, în timp ce în regiunile Sumava și Podkrkonose stupăritul a dispărut cu desăvîrșire. În păsări a dat molima și, ce mai tura-vura, au pierit cu duiumul. Abonații îmi scriau scrisori de amenințare și refuzau primirea revistei.

Văzînd cum stau lucrurile, am schimbat sfera de activitate și m-am lansat în domeniul păsărilor sălbatice. Îmi amintesc și acum de scandalul meu cu redactorul-șef al ziarului agricol *Selsky Obzor*¹²⁵, deputatul clerical Josef M. Kadlcak!

Decupasem din revista engleză *Country Life*¹²⁶ fotografia unei păsărele cocoțate într-un nuc. Am botezat-o „nuculeană”, așa cum, în mod logic, n-aș fi stat o clipă la îndoială să scriu că pasărea care sta pe o creangă de ienupăr se numește „ienuperuț”, sau la nevoie „ienuperuță”.

Și să vedeți ce s-a întîmplat... Domnul Kadlcak a îndrăznit să mă atace, printr-o carte poștală obișnuită, în care îmi atrăgea atenția că pasărea respectivă nu era o „nuculeană”, ci o gaiță, pasăre căreia în traducere germană îi spune *Eichelhafer*.

I-am scris o scrisoare în care i-am expus în întregime teoria mea despre „nuculeană”, împănîndu-mi expunerea cu multe înjurături și citate inventate din Brehm.

Deputatul Kadlcak mi-a răspuns în *Selsky Obzor* printr-un articol de fond.

Șeful meu, domnul Fuchs, se afla ca de obicei la cafenea și citea gazetele de provincie, pentru că în ultima vreme începuse să urmărească cu mul-

¹²⁵ Orizontul țăranilor.

¹²⁶ Viața rurală.

tă atenție aluziile pe care presa provincială le făcea la adresa captivantelor mele articole, apărute în *Lumea animalelor*. Când m-am dus la el, mi-a arătat ziarul cu pricina, *Selsky Obzor*, care se afla pe masă și mi-a spus, aproape în șoaptă, privindu-mă cu ochii lui triști, să citesc.

Am citit articolul cu glas tare în fața întregii asistențe din cafenea:

„Onorată redacție !

Am atras atenția că în ultima vreme revista dumneavoastră uzează de o terminologie neobișnuită și neîntemeiată; că nu ține seama îndeajuns de puritatea limbii cehe și că inventează diferite specii de animale. Am prezentat proba zdrobitoare a faimoasei gaițe, denumire străveche, folosită și astăzi în mod curent, pe care redactorul dumneavoastră și-a permis să o prezinte drept «nuculeană». Pentru a-mi sprijini afirmația, am arătat că denumirea folosită de redactorul dumneavoastră ar putea avea un temei în cuvântul german Eichelhafer care în traducere corectă este totuși gaiță.»

— Gaiță! repetă disperat patronul revistei.

Am continuat lectura, păstrându-mi singele rece:

„Drept răspuns, am primit din partea redactorului dumneavoastră o scrisoare foarte nepoliticoasă, cu caracter personal și neprincipial, în care sînt etichetat drept «o vită ignorantă, demnă de condamnat», fapt care merită o sancțiune exemplară. Între oameni cuviincioși, nu se răspunde în felul acesta la obiecțiuni concrete, de natură pur științifică. Aș fi foarte bucuros să știu care din noi doi anume este vită mai mare. Poate, ce-i drept, n-ar fi trebuit să-mi formulez obiecțiunile printr-o simplă carte poștală, ci printr-o scrisoare închisă; dar fiind mult prea copleșit cu munca, nu mi-am dat seama de acest amănunt; acum însă, după ieșirea grosolană a redactorului dumneavoastră, îmi permit să prezint cazul judecății publice.

Redactorul dumneavoastră se înșală amarnic socotind că sînt o vită ignorantă, care habar nu are cum se numește cutare sau cutare pasăre. Aflați, domnilor, că mă ocup cu ornitologia de ani și ani de zile, dar nu din cărți, ci studiind viața păsărilor în natură, avînd în colivii mai multe păsări decît a văzut vreodată redactorul dumneavoastră, de bună seamă un om închis în cîrciumile și localurile de desfrîu din Praga.

Cu toate că cele ce voi spune sînt lucruri secundare, socotesc totuși că n-ar strica dacă redactorul dumneavoastră s-ar convinge mai întîi cui îi reproșează dobitocia; înainte ca invectiva să-i curgă din peniță, să facă un drum pînă la Frydland în Moravia, lîngă Mistek, unde pînă la apariția acestui articol revista dumneavoastră era cumpărată.

De altfel, nu e vorba aici de o polemică personală cu un om iresponsabil, ci de o problemă de știință și de aceea repet încă o dată că a inventa într-o traducere nume de păsări este un lucru nepermis, cînd avem cuvîntul neaoș arhicunoscut gaiță.”

— Da, gaiță! exclamă patronul meu cu o voce și mai deznădăjduită.

Eu însă liniștit, nu m-am lăsat întrerupt și am citit mai departe:

„Asta-i curată neobrăzare din partea unor ignoranți brutali. Cine a îndrăznit vreodată să-i spună gaiței «nuculeană»? În lucrarea Păsările noastre, la pagina 148, veți găsi denumirea latinească: *Ganulus glandarius* B. A.; aceasta este pasărea de care vă vorbesc — gaița.

Nu mă îndoiesc că redactorul revistei dumneavoastră va recunoaște că îmi cunosc mai bine pasărea decât o poate cunoaște un nespecialist. După profesorul doctor Bayer, pasărea de care vorbește dumnealui are denumirea latinească «*mucifraga caryactectes* B», iar acest B nu reprezintă, așa cum mi-a scris redactorul dumneavoastră, începutul cuvântului bou. Ornitologii cehi cunosc numai gaița obișnuită și nicidecum «nuculeana» dumneavoastră, pe care a inventat-o tocmai acest domn căruia, după propria lui teorie, îi aparține inițiala B, pe cartea de vizită. Aceasta este o ieșire pur personală, care nu schimbă cu nimic situația.

Gaița rămîne gaiță chiar dacă redactorul de la Lumea animalelor s-ar întoarce cu curul în sus, și asta dovedește cu câtă ușurință și incompetență știu să scrie câteodată oamenii de teapa redactorului dumneavoastră, care își permite să-l falsifice în mod grosolan pe Brehm. Acest neobrăzat scrie că, după Brehm, gaița ar face parte din familia crocodilului, indicînd pagina 452, unde se vorbește despre sprancioc (*Lanius minor* L.). Mai departe, acest ignorant, dacă îmi este permis să-l numesc astfel, referindu-se din nou la Brehm, afirmă că marele savant a clasificat gaița în grupa a cincisprezecea, a ciorilor, în timp ce Brehm a clasificat ciorile în grupa a 17-a din care fac parte corbul și neamul stăncuțelor. Dumnealui a mers cu nerușinarea pînă acolo, încît a îndrăznit să mă facă și pe mine stăncuță (*colaeus*) și neam de coțofană și de ciori albastre, cu toate că la pagina respectivă din Brehm este vorba de gaițele de pădure și de coțofene pestrițe...”

— Gaițe de pădure! suspină, apucîndu-se cu mîinile de cap editorul revistei. Dă-mi articolul! Vreau să-l citesc singur.

M-am înspăimîntat de vocea răgușită cu care citea:

„Pasărea Colibri sau mierla turcească rămîne de asemenea în traducerea cehă Colibri, tot așa cum sturzul rămîne sturz”.

— Sturzului ar trebui să i se spună „ienupăruț” sau „ienuperuță”, domnule șef, am ținut să subliniez eu, deoarece se hrănește cu sămînță de ienupăr.

Domnul Fuchs trînti furios ziarul pe masă și se băgă sub masa de biliard, bolborosind ultimele cuvinte, pe care le citise: „*Turdus, Colibri*”.

— Nici un fel de gaiță, urlă el de sub biliard. Nu-i adevărat, „nuculeană”! Feriți-vă că mușc, domnilor!

În cele din urmă reușiră să-l scoată de sub biliard, și a treia zi muri de meningită, în sînul familiei.

Ultimele cuvinte pe care le rostise în ultima clipă de luciditate au fost: „Nu e vorba de interesul meu personal, ci de binele societății. Din acest punct de vedere vă rog să primiți părerea mea în ceea ce privește...” și-și dădu ultima suflare.

Terminîndu-și istorisirea, teteristul se adresă, calm, caporalului:

— V-am spus toate astea ca să vă arăt că orice om poate ajunge uneori într-o situație încurcată și să greșească!

Din toată expunerea, caporalul înțelese un singur lucru: că a greșit. De aceea se întoarse din nou spre fereastră, urmărind cu tristețe peisajul care-i defila prin față.

Un interes mai mare îi treziră cele povestite lui Švejk. Soldații din escortă se uitau prostește unul la altul.

Švejk începu:

— Nimic pe lumea asta nu rămîne tănuit, afirmă el. Totul iese la iveală, după cum prea bine ați auzit din cele spuse, că nici măcar timpita aceea de gaiță nu e „nuculeană”. E, într-adevăr, foarte interesant cum unii cad în capcană în chestii din astea. Ce-i drept, să inventezi animale nu-i lucru ușor, dar să înfățișezi astfel de animale inventate e mult mai greu. Cu ani în urmă, era la Praga unu Mestek. Acest Mestek a „descoperit” o sireună pe care a arătat-o odată publicului pe strada Havlickova, din cartierul Vinohrady, în spatele unei draperii. În draperie era o gaură prin care se putea vedea, într-un fel de semiîntuneric, o canapea ordinară, pe care stătea tolănită o femeie din Zizkov. Picioarele îi erau înfășurate într-o eșarfă de mătase verde, care, chipurile, voia să fie coada; părul îi era vopsit tot în verde, și pe miini purta niște mănuși de care erau prinse aripioare de carton verde, iar pe spinare avea legată cu sfoară un fel de cîrmă. Copiii pînă la 16 ani nu aveau acces, iar ceilalți, care aveau peste 16 ani, plăteau intrare și făceau mult haz de faptul că sireuna avea o spinare lată pe care scria : *La revedere!* În ce privește sîinii, nu era mare lucru de ei. Îi atîrnau pînă la buric ca niște zdrențe. La orele șapte seara, domnul Mestek a închis panorama, spunîndu-i femeii: „Sireno, poți pleca acasă”. Dumneaei s-a schimbat și pe la ora zece seara se plimba pe strada Taborska, adresîndu-se discret fiecărui om pe care-l întîlnea, cu cuvintele: „Frumosule, nu mergi cu mine?” Dar cum dumneaei nu avea condicuță, la o razie, domnul comisar Drasner a agățat-o împreună cu alte păsărele de noapte și a băgat-o la răcoare. Iar domnul Mestek a trebuit să închidă prăvălia.

În clipa aceea preotul de campanie căzu de pe banca și continuă să doarmă dus, pe dușumea... Caporalul privi prostește scena, apoi, în tăcerea mormîntală, îl ridică din nou pe bancă, fără să i se dea cel mai mic concurs de către ceilalți. Era limpede că-și pierduse toată autoritatea. Cînd, timid, îndrăzni să spună cu o voce deznădăjduită: „Ați fi putut să-mi dați și voi o mînă de ajutor”, oamenii din escortă îl priviră cu indiferență și nu mișcară un deget.

— Trebuia să-l lași să sforăie acolo unde era, spuse Švejk. Eu așa făceam cu preotul meu. O dată l-am lăsat să doarmă în privată, altă dată mi-a dormit sus pe dulap, altă dată într-o albie de rufe, într-o casă străină și, Dumnezeu mai știe pe unde n-a dormit.

Pe caporal îl cuprinse deodată indignarea și, vrînd să demonstreze că el e stăpînul, spuse cu asprime:

— Tacă-ți gura și nu mai turui! Trăncănești, fără rost, ca orice țucălar. Te ții de om, ca ploșnița.

— Asta așa este, domnule caporal, iar dumneata ești Dumnezeu, răspunse Švejk cu siguranța de sine a filozofului care vrea să înscăuneze pacea

pe pământ, dar se lansează în același timp într-o violentă polemică, dumneata ești maica celor șapte dureri.

— Doamne, Dumnezeule, strigă aspirantul împreunându-și pios miinile, fă ca inimile noastre să fie pline de dragoste pentru gradații noștri, să nu ne mai uităm la ei cu scîrbă. Bindecuvîntează adunarea noastră în această hrubă de închisoare ambulantă.

Caporalul se făcu roș ca racul de furie și urlă:

— Observațiile astea ține-le pentru dumneata, teterist nenorocit!

— Dumneata n-ai nici o vină, răspunse pe un ton împăciuitoare teteristul. Multor neamuri și categorii de creaturi natura le-a refuzat cu desăvîrșire inteligența. Ai auzit dumneata vorbindu-se despre prostia omenească? Nu crezi că ar fi fost mult mai bine dacă te-ai fi născut în altă specie de mamifere și n-ai fi purtat numele ăsta stupid de om și caporal? E o mare greșală că te crezi cea mai perfectă și mai evoluată creatură. Dacă ți s-ar scoate stelutele, ai rămîne un nenorocit ca toți nenorociții, o nulitate, din alea care mor împușcate în toate tranșeele, pe toate fronturile, fără să-i pese cuiva. Dacă îți mai adaugă un galon și fac din dumneata un ipochimen căruia i se spune ciorbagiu, abia n-o să fie nimic de capul dumitale. Orizontul dumitale spiritual se va îngusta și mai mult, iar atunci cînd îți vei lăsa undeva pe cîmpul de luptă oasele fii sigur că nu se va găsi nimeni în toată Europa care să te plîngă.

— Am să te bag la răcoare, strigă cu disperare caporalul.

Teteristul rîse cu hohote.

— Se vede treaba că dumneata vrei să mă bagi la răcoare, pentru că te-am insultat. Asta ar însemna însă să minți, dat fiind că aparatul dumitale mintal nu e în stare să înregistreze nici o jignire; și în afară de asta aș pune rămășag, pe ce vrei, că n-o să-ți amintești absolut nimic din toată convorbirea noastră. Dacă ți-aș spune că ești un embrion, sînt sigur că vei uita-o și pe asta nu numai înainte de prima stație, dar cu siguranță că înainte de a dispăre din fața noastră primul stîlp de telegraf. Ești un creier atrofiat. Numi pot de loc imagina că dumneata ai putea reda încheșat, vreodată, ceea ce m-ai auzit vorbind aci. De altfel, poți întreba pe oricare din cei de față dacă în cuvintele mele a existat măcar cea mai mică aluzie la adresa orizontului dumitale spiritual, sau dacă te-am jignit cu ceva.

— Așa-i, întări Švejk, nimeni nu ți-a spus vreo vorbuliță pe care dumneata s-o poți răstălmăci. Întotdeauna iese rău, cînd cineva se simte jignit. Odată eram la cafeneaua de noapte „Tunelul” și vorbeam cu niște prieteni despre urangutani. Printre noi era și un marinar și povestea marinarul că pe urangutan de multe ori nu-l deosebești de un cetățean bărbos, pentru că un asemenea urangutan are păr în barbă ca niște smocuri. „Să zicem, spunea el, ca domnul ăla de la masa de alături”...

Ne-am uitat atunci cu toții într-acolo; bărbosul s-a sculat de la masă, s-a dus glonț la marinar și i-a ars o palmă; marinarul nu s-a lăsat nici el, a pus mîna pe sticla de bere și dă-i cu ea în cap; domnul cu barbă de urangutan s-a întins pe jos, cît era de lung, și a rămas în neștire. De marinar a trebuit să ne despărțim, pentru că și-a luat repede tălpășița; credea că l-a dat gata.

După aceea, ne-am căznit să-l readucem în simțiri pe domnul acela; da rău am făcut, că dumnealui, cum s-a trezit, a adus patrula peste noi, care, vorba ceea, n-am avut cu dumnealui nici în clin nici în mînecă. Și așa am ajuns cu toții la comisariat. Acolo, el o ținea într-una pe-a lui: că l-am făcut urangutan și că n-am vorbit decît despre el. Și așa o ținea într-una. Noi, de colo, ziceam că nu-i adevărat, că nu-i urangutan; dar el, că da, că este, că a auzit cu urechile lui. Eu l-am rugat pe domnul comisar să-l lămurească dumnealui; și dumnealui l-a lămurit cu toată bunăvoința că nu-i urangutan. Dar el n-a vrut să înțeleagă, și i-a zis domnului comisar că știe el că dumnealui, comisarul, ține cu noi. Atunci, domnul comisar a pus să-l bage la răcoare, ca să se trezească; noi am vrut să ne ducem înapoi la „Tunelul”, dar nu s-a mai putut, că ne-a băgat și pe noi la zdup. Așa că vezi, domnule caporal, ce poate să iasă dintr-un fleac de neînțelegere, cu care nici nu face să-ți prăpădești vremea. Tot așa, la Okrouhlice, era un altul care a făcut pe jig-nitul pentru că odată, la Nemecky Brod, i-a spus cineva cum că ar fi șarpe-tigru. Cuvinte din astea sînt, slavă Domnului, dar pentru ele nu te poate pe-depsi nimeni. De pildă, dacă noi ți-am spune dumitale acum că ești un șobolan, ai putea dumneata să te superi pe noi pentru un fleac ca ăsta?

Caporalul sări ca fript de pe bancă. Nu se poate spune că a zbierat. Necazul, furia, deznădejdea, toate se contopiseră într-o avalanșă de urlete sălbatice; acest interesant număr de concert era acompaniat de șuieratul pe nas, executat de preotul de campanie, care continua să sforăie.

După această manifestare sălbatică, urmă o stare de depresiune totală. Caporalul se așează din nou pe bancă, și ochii lui spălăciți, lipsiți de expresie, fixară depărtările, pădurile și munții.

— Domnule caporal, sparse tăcerea teteristul. Dumneata îmi amintești, așa cum stai acum și urmărești munții falnici și pădurile înmiresmate, de chipul lui Dante. Aceeași față distinsă de poet, de bărbat cu inimă caldă și suflet bun, capabil de sentimente nobile. Rămii, te rog, în această poziție: te prinde foarte bine! Cu cîtă însuflețire și uitare de sine, fără nici un fel de mofturi și fandoseli, ochii dumitale pierduți contemplă peisajul... Cu siguranță că te gîndești cît de frumos va fi la primăvară, cînd pe aceste meleaguri pustii se va întinde un covor cu flori de cîmp de toate culorile...

— ...Covorul îmbrățișează un pîrîiaș, adăugă Švejk, și domnul caporal stă pe o buturugă, scuipe în creion și scrie o poezioară pentru *Micul cititor*.

Caporalul deveni complet apatic, în timp ce teteristul susținea cu hotărîre că văzuse capul caporalului la o expoziție de sculptura.

— Nu te supăra, domnule caporal, dumneata n-ai stat cumva ca model sculptorului Stursa?

Caporalul îl privi trist și răspunse:

— Nu.

Teteristul tăcu, și se lungi pe banchetă.

Soldații din escortă se așezară să joace cărți cu Švejk. De disperare, caporalul se apucă să chibițeze și își permise chiar să remarce că Švejk n-ar fi trebuit să dea din mînă asul de pică. Dacă n-ar fi greșit, ar fi avut un șapte la ultima mînă și ar fi cîștigat.

— În cîrciumile noastre, îi răspunse Švejk, erau pe vremuri niște afișe, foarte frumoase, pentru chibiți. Îmi aduc aminte de unul, care zicea :

*Chibițule,
Dacă nu-ți ții gura,
îți ating figura.*

Trenul se opri într-o stație, unde începu inspecția vagoanelor.

— Era de așteptat, spuse necruțător teteristul, uitându-se cu înțeleș la caporal. Inspecția bate la ușă.

Ofițerul care inspecta trenul intră în vagon.

Comandant al trenului militar fusese numit doctorul Mraz, ofițer în rezervă.

Aceste însărcinări stupide erau întotdeauna încredințate ofițerilor de rezervă. Doctorul Mraz nu mai știa unde îi e capul. Cu toate că în viața civilă era profesor de matematici la liceul real, nu-i ieșea la numărătoare un vagon. Și colac peste pupăză, efectivele fiecărui vagon în parte, anunțate la stația anterioară, nu mai corespundeau cu cifra indicată după imbarcarea în vagoane, în gara Budejovice. Când consultă actele, se trezi deodată că i-au apărut pe hîrtie, dracu știe de unde, două bucătării de campanie în plus. Constatînd că de la plecarea din Budejovice numărul cailor crescuse, fără să poată găsi vreo explicație, îl trecură fiori reci. În lista ofițerilor, nu reușea să descopere doi cadeți, care îi lipseau. În biroul colonelului, instalat în vagonul din față, se căuta cu disperare o mașină de scris care dispăruse. Simțea că-i crapă capul în haosul ăsta; luase trei buline de aspirină și acum, cu cea mai dăznădăjduită mutră inspecta trenul.

Cînd intră cu însoțitorul în compartimentul arestaților, se uită în hîrtii și, după ce-l ascultă pe bietul caporal, care îi raporta că transporta doi arestați, dispunînd de atîția și atîția soldați, mai verifică o dată în acte veridicitatea celor raportate, apoi aruncă o privire împrejur.

— Cine-i dumnealui? întrebă apoi sever arătînd înspre preotul de campanie care dormea pe burtă, cu spatele îndreptat ireverențios spre ofițer.

— R... ra... portez, d-domnule locotenent, bîlbîi caporalul; că noi... asta...

— Cum adică, noi asta, mormăi, supărat doctorul Mraz, ce vrei să spui? Vorbește clar.

— Raportez supus, domnule locotenent, răspunse Švejk în locul caporalului, că domnul care doarme pe burtă este un domn *oberfeldkurat*, beat criță. Dumnealui s-a luat după noi și a dat buzna în vagon; cum dumnealui este superiorul nostru, noi n-am putut să-l dăm afară, ca să nu încălcăm disciplina. De bună seamă că dumnealui s-a înșelat; și-o fi zis că ăsta-i vagonul de stat-major.

Doctorul Mraz oftă și se uită în hîrtoagele lui. Nici pomeneală de vreun preot de campanie care trebuia să meargă cu acest tren, la Bruck. Începu să clipească, nervos. La ultima stație i s-au înmulțit, pe neașteptate, caii; și iată că acum i se naște, din senin, un preot de campanie, în compartimentul arestaților.

Nu izbuti să găsească altă soluție decît să ordone caporalului să întoarcă pe adormit cu burta în sus, deoarece în poziția în care se afla nu era cu putință să-i stabilească identitatea.

Multă trudă îi trebui însă caporalului pînă să-l întoarcă cu fața în sus pe *oberfeldkurat*. În timpul acestei operații părintele se trezi și, zărindu-l pe ofițer în fața lui, îl salută amical:

— *Eh, servus, Fredy, was gibbt's neues? Abendessen schon fertig?* ¹²⁷

Apoi închise iar ochii, și se întoarse cu fața la perete.

Doctorul Mraz își dădu numaidecît seama că avea de a face cu același bețiv din ajun, de la cazinoul ofițerilor, cu faimosul mîncător al tuturor rațiilor ofițerești și oftă adînc.

— Pentru treaba asta, se adresă apoi caporalului, vei ieși mîine la raport.

Dar cînd să plece, îl reținu Švejk:

— Raportez supus, domnule locotenent, că eu n-am ce căuta aici. Eu trebuia să fiu închis numai pînă la unsprezece, căci tocmai astăzi mi s-a împlinit termenul. Am fost închis pe trei zile; acum trebuie să stau cu ceilalți în vagonul de vite și, cum ora unsprezece a trecut de mult, mă rog de dumneavoastră, domnule locotenent, să fiu scos afară de aici, și să fiu dus în vagonul de vite, unde este locul meu, sau la domnul *oberlaitnant* Lukáš.

— Cum te numești dumneata? îl întrebă doctorul Mraz, uitîndu-se din nou în hîrtoage.

— Švejk Josef, raportează supus, domnule *laitnant*.

— Aha, va să zică dumneata ești vestitul Švejk, spuse doctorul Mraz. Într-adevăr, la ora unsprezece, dumneata trebuie să fii eliberat. Dar domnul locotenent major Lukáš m-a rugat să nu-ți dau drumul pînă la Bruck. Zicea că e mai bine așa. Cel puțin pe drum să nu faci vreo șotie.

După plecarea locotenentului, caporalul nu-și putu stăpîni o exclamație de mulțumire:

— Vezi bine, Švejkule, că reclamația la superior nu face nici un căcat. Să fi vrut, vă dădeam în gît pe amîndoi.

— Domnule caporal, ripostă teteristul, căcatul este un argument mai mult sau mai puțin valabil, dar un om inteligent nu trebuie să folosească astfel de cuvinte, indiferent dacă e nervos sau dacă vrea să producă uimire. Și apoi, amenințarea dumitale ridicolă că puteai să ne dai în gît pe amîndoi!... De ce dracu n-ai făcut-o, cînd aveai un prilej atît de bun? Pesemne că numai înalta dumitale maturitate spirituală și o deosebită delicateță te-au împiedicat s-o faci.

— Și-acuma, basta! M-am săturat pînă în gît, se răsti caporalul. Dacă nu încetați, vă bag pe amîndoi la răcoare!

— Dar pentru ce motiv, porumbelule? întrebă teteristul cu nevinovăție.

— Asta-i treaba mea! își făcu curaj caporalul.

— Treaba dumitale? zîmbi teteristul. A dumitale și a noastră. Ca la cărți: dama mea, dama ta. Eu aș spune, mai curînd, că te-a cam zăpăcit faptul că vei fi scos la raport, și de aceea ai început să zbieri la noi. Bineînțeles, nu în calitate oficială.

— Sînteți niște nerușinați, strigă caporalul căznindu-se să pară amenințător.

— Eu, să vă spun una și bună, domnule căprar, interveni Švejk, eu sînt soldat bătrîn, am făcut serviciu și înainte de război, și-ți pot spune că

¹²⁷ Ce mai e nou? E gata cîna? (Germ.)

înjurăturile și sudălmile nu ajută la nimic. Cu ani în urmă, când eram militar, îmi amintesc că la noi în companie era un ciorbagiu; îi zicea Schreiter. Țasta tot așa, se reangajase pentru o ciorbă; putea de mult, de când era caporal, să plece acasă, dar și el era, cum se zice, greu de cap. Și tot așa, omul stătea cît era ziulica de mare pe capul ostașilor; se lipea de noi ca căcatul de cămașă; cutare lucru nu-i plăcea că nu era bine, cutare lucru iarăși, cîcă era împotriva regulamentului; ce să vă mai spun, ne făcea mizerie cum putea, și cînd îl cătai, ne tot zicea: „Soldați sînteți voi? Ciobani sînteți!” într-o bună zi, n-am mai putut răbda și am cerut să ies la *kompanienraport*.

— Ce vrei? mă întrebă căpitanul.

— Raportez supus, domnule căpitan, că am să mă plîng de domnul *feldwebel* Schreiter; noi sîntem soldații împăratului, și nu ciobani. Noi slujim pe maiestatea-sa împăratul, noi nu sîntem păzitori de oi.

— Șterge-o, vierme, de aici, cît mai repede, mi-a zis căpitanul.

Dar nu m-am lăsat, l-am rugat frumos să mă scoată la *batalionsraport*.

La *batalionsraport*, cînd i-am arătat *oberstlaintnantului* că noi nu sîntem ciobani, că noi sîntem soldați imperiali, dumnealui m-a atins cu două zile de carceră; dar eu nu m-am lăsat și am cerut să mă scoată la *regimentsraport*., La *regimentsraport*, după ce l-am lămurit bine pe domnul *oberst*, dumnealui a zbierat la mine că sînt idiot, zicînd să mă ia toți dracii.

Eu nu m-am lăsat nici mort, și dă-i: „Cu respect vă raportează, domnule *oberst*, vă rog să fiu scos la *brigaderaport*. Colonelul s-a speriat și a poruncit numaidecît în cancelarie să fie chemat ciorbagiul nostru, Schreiter, și să-l fi văzut pe dumnealui cum a trebuit să mă roage de iertare, față de toți ofițerii, pentru vorba aceea „cioban”. Pe urmă, a venit fuga după mine, în curte, și mi-a zis că s-a isprăvit cu înjurăturile; dar mai zicea că o să aibă el grijă, să ajung la închisoarea garnizoanei. Eu am început, de atunci, să fiu cu băgare de seamă, dar pînă la urmă, tot m-a agățat. Eram în post la magazia de mușii și acolo fiecare santinelă scria întotdeauna ceva pe perete. Unii desenau femei în pielea goală, alții scriau cîte o poezioară. Pe mine nu m-a dus capul la nimic mai bun, și m-am apucat, într-un moment de plictiseală să mă iscălesc pe perete tocmai acolo unde stătea scris „Ciorbagiul Schreiter e un stîrv”. Și al dracului pezevenghiul de ciorbagiu n-a mai stat pe gînduri și m-a raportat, că se ținea scai de mine și mă pîndea ca un cîine. Și să vezi ghinion, că pe locul acela, deasupra iscăliturii mele, mai era scris ceva în versuri : „Noi nu mergem la răzbel, ba ne și căcăm pe el”, și asta în 1912, cînd trebuia să ne ducem în Serbia din pricina domnului consul Prochazka. Așa că n-au stat mult pe gînduri și m-au trimis în doi timpi și trei mișcări la Terezina, în fața *Landsgerichtului*¹²⁸. De vreo cincisprezece ori au tot fotografiat peretele magaziei cu cele scrise și cu iscălitura mea domnii de la tribunalul militar. De zece ori m-au pus să scriu, ca să poată controla scrisul: „Noi nu mergem la răzbel, ba ne și căcăm pe el”; de cincisprezece ori a trebuit să scriu de față cu dumnealui: „Ciorbagiul Schreiter e un stîrv”. În cele din urmă, a venit un specialist și ăsta m-a pus să scriu: „Era la 29 iulie 1897, cînd Kralovy Dvur a cunoscut grozăvia revărsării cumplite a apelor Elbei”.

— Încă nu-i de ajuns, spuse judecătorul. Pe noi ne interesează cum e cu *căcatul* ăla. Dictați-i ceva în care să se repete literele, c, a, t. Și țin-te, fra-

¹²⁸ Judecătoria districtuală (germ.)

te, cu dictatul: „cal, cîrn, cîrnat, ars, ras, turnat”. Specialistul se zăpăcise de tot și mereu întorcea capul înapoi, unde stătea un soldat cu baioneta la armă. În cele din urmă a hotărît ca toată socoteala să fie trimisă la Viena, așa că mi-a cerut să mai scriu de trei ori: „Și soarele a început să ardă, dogoarea e grozavă”. Au trimis tot materialul la Viena, ca pînă la urmă să iasă așa: că tot ce era scris acolo nu era de mîna mea, în afară de iscălitură, pe care o mărturisisem. Pentru isprava asta mi-au dat șase săptămîni, fiindcă, ziceau ei, m-am iscălit cînd eram în post, și în timpul cît iscăleam pe perete nu puteam păzi magazia.

— Vezi, spuse caporalul cu satisfacție, că pînă la, urmă tot n-ai rămas nepedepsit, că tot un criminal ești. Să fi fost eu în locul *Landsgerichtului*, te atingeam cu șase ani, nu cu șase săptămîni.

— Ia nu mai fă pe grozavul, interveni teteristul. Mai bine te-ai gîndi la sfîrșitul dumitale! Pe cît știu, nu de mult, ofițerul inspector ți-a spus că trebuie să te prezinți la raport. Pentru treaba asta n-ar strica să te pregătești foarte serios și să meditezi asupra ultimelor probleme care se pun unui caporal. Ce ești, de fapt, dumneata în univers, cînd te gîndești că astrul cel mai apropiat de acest tren militar este de 275 000 de ori mai departe decît soarele pentru ca axa lui paralelă să facă o curbă de o secundă. Dacă dumneata ai fi un astru în univers, ai fi cu siguranță mult prea mic, și cu siguranță că nu te-ar putea surprinde nici cu cele mai perfecte aparate astronomice. Nici nu există expresie pentru neînsemnătatea dumitale în univers. Într-o jumătate de an ai face pe cer o curbă atît de mică, și într-un an o elipsă atît de neînsemnată, încît pentru exprimarea lor în cifre nici nu există măcar vreo noțiune. Axa paralelă a dumitale nici n-ar putea fi măsurată.

— Dacă așa stau socotelile, observă Švejk, atunci domnul căprar poate să fie mîndru că nimeni nu-l poate măsura și, oricum o ieși cu raportul, trebuie să stea liniștit și să nu-și facă sînge rău, căci orice supărare strică sănătății, și acum, mai ales în timp de război, fiecare trebuie să-și păzească sănătatea, căci necazurile războiului cer ca fiecare dintre noi să fie tare, și nu un prăpădit. Și chiar dacă o fi, domnule caporal, să te închidă, continuă Švejk surîzînd binevoitor, chiar dacă ți s-o face vreo nedreptate, nu trebuie să te pierzi cu firea; dumnealor n-au decît să creadă ce vor, iar dumneata ce vrei. Tot așa am cunoscut odată un cărbunar care a stat cu mine închis, la începutul războiului la prefectura poliției din Praga; îi zice Frantisek Skvor. Era băgat la zdup pentru înaltă trădare și poate că mai tîrziu l-or fi curățat din cauza unei sancțiuni pragmatice. Omul ăsta, cînd l-au întrebat la interogatoriu dacă are ceva de spus împotriva procesului-verbal, a răspuns :

Fie c-a fost, cum a fost, într-un fel tot a fost.

Încă niciodată n-a fost ca într-un fel să nu fi fost.

Pentru asta l-au băgat la răcoare și două zile nu i-au dat nimic nici de mîncare, nici de băut, pe urmă l-au adus din nou la interogatoriu, dar el o ținea într-una pe a lui:

Fie c-a fost, cum a fost, într-un fel tot a fost.

Încă niciodată n-a fost ca într-un fel să nu fi fost.

Se poate ca așa să fi spus și la spînzurătoare, pentru că, în cele din urmă, l-au trimis la tribunalul militar.

— Am auzit că acum se spînzură și se împușcă pe capete, intră în vorbă unul dintre soldați. Nu de mult la „exertirplať” ne-au citit un *befehl*, că la Motol l-au împușcat pe un rezervist, Kudrna, care s-a supărat pe căpitan pentru că l-a lovit cu sabia pe băiatul lui, care era în brațele nevesti-si, cînd își lua rămas bun de la el, la Benesov. Și pe politici îi închide cu grămada. Pe un redactor l-au și împușcat, în Moravia. Și căpitanul nostru zicea că acum-acum le vine rîndul și la ceilalți.

— Toate au o margine, spuse teteristul cu dublu înțeles.

— Aici aveți dreptate, declară caporalul. Așa ar trebui să se facă cu toți redactorii. Ăștia nu fac decît să ațîțe poporul. Cum a fost acu un an, cînd eram numai fruntaș. Aveam sub comanda mea un redactor, care nu-mi zicea decît „pacostea armatei”. Dar să-l fi văzut cînd îl învățam *kleinubung*¹²⁹, cum mai curgeau pe el sudorile și cum mai zicea: „Vă rog, domnule fruntaș, să respectați în mine omul”. I-am arătat eu omul, cînd făceam exerciții de *nieder* și curtea cazărmii era toată numai băltoace. L-am dus frumușel în fața unei băltoace și băiețașul a trebuit să se arunce în ea, și improșca apa, ca la bazinul de înot. Se înțelege că după-masă, trebuiau să strălucească iarăși toate pe el; mundirul trebuia să fie curat oglindă. Băiatul curăța, strănuta, și-și vărsa amarul. A doua zi arăta iar ca un porc tăvălit prin noroi. Eu stăteam lîngă el și-i spuneam: „Ei, ce zici, domnule redactor, cine e mai tare, pacostea armatei sau omul ăla, al dumatăle?” Era un adevărat intelectual... Caporalul îl privi triumfător pe teterist și continuă: Și-a pierdut galoanele de teterist din pricina inteligenței lui, pentru că a scris la gazetă despre persecutarea soldaților. Dar cum să nu-l persecuți, dom'le, cînd un om ca dînsul, învățat, nu știe să puie piedica la armă nici după ce-i arăt a zecea oară? Și cînd îi comanzi *linksschaut* dumnealui își sucește tîrtăcuța, parcă dinadins, la dreapta, și cînd i-o spui, se uită la tine, ca o cioară speriată. La exercițiul de prezentarea armei, dumnealui habar n-avea de ce capăt s-apuce mai întîi, de curea s-au de cartușieră — și se uita la mine ca vițelul la poarta nouă, cînd îi arătam cum trebuie să-i alunece mîna, în jos, pe curea. Nici nu știa pe care umăr se poartă arma și saluta ca o maimuță la orice întoarcere; da să-l fi văzut, Doamne, cînd învăța să meargă în marș. Cînd trebuia să se întoarcă, îi era totuna pe care picior o făcea; țop, țop, țop, mai făcea la întîmplare încă vreo șase bătăi înainte și abia atunci se întorcea ca un cocoș pe stinghie, iar în timpul marșului ținea pasul ca un bolnav de podagră și țopăia ca o fată bătrînă cînd dansează la hram.

Caporalul scuipă disprețuitor, apoi reluă:

— I-am dat, anume, o armă ruginită de tot, ca să învețe să curețe. Freca la ea, cum freacă ciinele cățeaua, și chiar dacă și-ar fi cumpărat încă două chile de cîlți, tot n-ar fi ajuns s-o curețe. Cu cît o curăța mai mult, cu atît ruginea mai tare, iar la raport arma lui a mers din mîna în mîna, și fiecare se minuna, cum de era atît de ruginită. Căpitanul nostru mereu îi zicea că n-are să iasă soldat din el, și că ar face mai bine să se spînzure, de vreme ce

¹²⁹ Instrucție individuală (germ.).

mănîncă pîinea cazonă de pomană. Iar dumnealui nu făcea nimic, decît să clipească din ochi, pe sub ochelari. Pentru el era o adevărată sărbătoare, cînd n-avea de făcut *verschafft* sau carceră. De obicei, atunci scria la gazetă articolașele lui despre persecutarea soldaților; pînă cînd, într-o bună zi, i-au făcut o percheziție în cufăr. Doamne, Dumnezeule, ce de cărți avea în el! Și numai din alea despre dezarmare și despre pace între popoare. Pentru treaba asta l-au expediat la garnizoană și de atunci am scăpat de el... pînă cînd, deodată, a apărut iar; dar la cancelarie, ca să nu mai poată sta de vorbă cu trupa. Așa a fost sfîrșitul nefericit al acestui intelectual. Ar fi putut să fie domn mare, dacă din prostia lui n-ar fi pierdut dreptul de aspirant. Putea fi locotenent.

Caporalul oftă:

— Nici măcar faldurile de la manta nu știa să le potrivească. Și-a comandat tocmai de la Praga tot felul de unsori și ape pentru lustruit nasturii, dar degeaba, că nasturii lui tot ca dracul de ruginiți erau. Da de trîncănit, știa să trîncănească, slavă Domnului. Cînd l-au mutat la cancelarie, nimic nu mai făcea, decît să-i dea mereu zor cu filozofia. Asta îi plăcea lui mai de mult. Era, așa cum v-am mai spus, „om”, din creștet și pînă în tălpi. Odată, tot așa, cînd dumnealui se gîndea nu știu unde, tocmai lîngă o băltoacă, în care a trebuit să se întindă, cînd am ordonat *nieder*, m-am dus lîngă el și i-am spus: „Cînd te aud vorbind mereu despre om și noroi, îmi aduc aminte că omul tot din noroi a fost făcut, și n-a avut încotro; s-a mulțumit și cu asta”.

Acum, după ce se spovedise, caporalul era satisfăcut de el însuși, și aștepta cu nerăbdare răspunsul teteristului. Spre dezamăgirea lui, auzi glasul lui Švejk.

— Taman pentru niște persecuții ca astea, cu ani în urmă, la regimentul 35, unu Konicek l-a înjunghiat pe un caporal, și pe urmă și-a făcut sea-ma. Am citit asta în *Curierul*. Caporalul avea vreo treizeci de răni în trup, din care mai bine de o duzină erau mortale. După aceea, soldatul s-a așezat peste caporalul mort, și s-a omorît. Alt caz s-a petrecut cu ani în urmă în Dalmația. Acolo a fost tăiat un caporal și nici pînă în ziua de azi nu se știe cine i-a făcut-o. Totul a rămas învăluit în taină; numai atîta se știe, că pe caporalul tăiat îl chema Fiala și că era din Drabovna de lîngă Turnov. Și mai știu încă despre un caporal din regimentul 75, îi zicea Reimanek...

În clipa aceea, plăcuta povestire fu întreruptă de un puternic strănut dinspre banca pe care dormea *oberfeldkuratul* Lacina. Grav și demn, părintele se trezea în toată splendoarea lui. Deșteptarea îi era însoțită de aceleași fenomene ca și deșteptarea de dimineață a tînărului uriaș Gargantua, atît de frumos descrisă de bătrînul și veselul Rabelais.

Oberfeldkuratul bășea și rigîia pe bancă, și căsca zgomotos cu gura cît o șură. În sfîrșit se ridică în capul oase lor și întrebă mirat:

— O, crucifix! Unde mă aflu?

Caporalul, văzîndu-și superiorul treaz, răspunse foarte respectuos:

— Raportez supus, domnule *oberfeldkurat*, că binevoiți a vă afla în „*arestantenvagon*”.

Un fulger de mirare trecu peste fața părintelui. Stătu o clipă tăcut și încercă să reconstituie împrejurările. Zadarnic însă. Între cele trăite peste

noapte și dimineata, și deșteptarea lui în vagonul cu geamuri zăbrelite se întindea o piclă de nepătruns.

În cele din urmă se adresa caporalului, care continua să stea respectuos în fața lui.

— Și, mă rog, din ordinul cui, eu...

— Raportează supus, domnule *oberfeldkurat*, fără nici un ordin...

Părintele se ridică și începu să umble nervos printre bănci, mormăind pe sub nas că nu pricepe nimic.

Se așează din nou și întrebă:

— Și încotro mergem, la urma urmei?

— La Bruck, raportează supus...

— Și de ce mergem la Bruck?

— Raportează supus că acolo a fost mutat regimentul 91.

Părintele se căzni din nou să-și amintească ce se întâmplase cu el; cum de ajunsese în trenul care pleacă spre Bruck, tocmai cu regimentul 91 și pe deasupra însoțit de escortă.

Oricum, se limpezise oleacă din beție, așa că reuși să-l distingă pe teterist de ceilalți soldați. Întorcându-se spre el, îi spuse:

— Dumneata ești un om inteligent; n-ai putea să-mi explici, fără să-mi ascunzi nimic, cum am ajuns aici cu dumneavoastră?

— Cu plăcere, răspunse pe un ton amical teteristul. E simplu de tot; azi de dimineată în gară, în timp ce ne duceam la tren, dumneavoastră v-ați luat după noi. Erați cam făcut...

Caporalul îi aruncă teteristului o privire aspră, plină de indignare.

— V-ați urcat în vagonul nostru, continuă calm teteristul, și asta-i toată povestea. V-ați întins pe bancă și Švejk, aici de față, v-a pus mantaua lui sub cap. Când s-a făcut controlul trenului la stația anterioară, ați fost trecut pe lista ofițerilor aflați în tren. Ați fost, ca să zic așa, descoperit în mod oficial și, din pricina asta, caporalul nostru va trebui să iasă la raport.

— Ia te uită, suspină părintele. Atunci, la stația următoare, va trebui să trec în vagonul ofițerilor. Nu știți dacă s-a servit prânzul?

— Încă nu, domnule *feldkurat*, tocmai la Viena se va servi, întră în vorbă caporalul.

— Care va să zică, dumneata mi-ai pus mantaua sub cap? se adresa părintele lui Švejk. Îți mulțumesc din toată inima.

— Nu merit nici o mulțumire, răspunse Švejk. Am făcut așa cum trebuie să facă orice soldat când vede că superiorul n-are nimic sub cap și că e puțin făcut. Soldatul trebuie să știe să-și prețuiască superiorul, în orice hal ar fi el, și în orice stare... Eu unul mă pricep bine să umblu cu *feldkurații* pentru că am fost ordonanță la domnul *feldkurat* Otto Katz. Om vesel în felul lui, și inimos.

Cuprins de un acces de democratism, în urma beției din ziua precedentă, *oberfeldkuratul* scoase o țigară și i-o întinse lui Švejk.

— Ține și fumează! Apoi se adresa caporalului: Aud că din pricina mea vei fi scos la raport. N-ai nici o grijă, că nu ți se întâmplă nimic; te scot eu din beleaua asta. Iar pe tine, se întoarce din nou către Švejk, te iau cu mine. Ai să trăiești la mine, ca în puf.

Și deodată, cuprins de o nouă criză de mărinimie, făgădui tuturor să-i ajute; teteristului îi făgădui ciocolată, soldaților din escortă rom, caporalului îi făgădui să-l transfere la secția de fotografiat de pe lângă statul-major al diviziei a 7-a de cavalerie. Le mai făgădui că-i va lăsa la vatră pe toți și că nu-i va uita niciodată.

Scoase porttigaretul și începu să împartă țigări tuturor, nu numai lui Švejk, și declară că îngăduie tuturor arestaților să fumeze, că va face tot ce-i va sta în putință ca tuturor să li se îndulcească pedeapsa și să fie cât mai repede redați vieții normale de ostaș.

— Nu vreau, spuse el, să rămâneți cu o amintire urâtă despre mine. Am destule cunoștințe și cu mine nu vă pierdeți voi. De altfel, îmi faceți impresia unor oameni foarte de treabă, pe care Dumnezeu îi iubește. Dacă ați păcătuit, acum ispășiți și, cum vă văd, îndurați fără să cîrțiți pedeapsa cu care v-a miluit Domnul.

— De ce ai fost pedepsit? se adresă el lui Švejk.

— Dumnezeu mi-a trimis pedeapsa, răspunse cu pioșenie Švejk, prin bunăvoința *regimentsraport*-ului, domnule *oberfeldkurat*, pentru un fleac de întârziere.

— Mila și dreptatea Domnului sînt fără margini, spuse solemn *oberfeldkurat*ul. El știe pe cine trebuie să pedepsească, și tocmai prin asta arată că nimic nu scapă prevederii și atotputerniciei sale. Dar dumneata, teteristule, de ce ești arestat?

— Pentru că bunul Dumnezeu, răspunse teteristul, a binevoit să mă blagoslovească cu un reumatism și mi s-a urcat la cap. După ispășirea pedepsei voi fi trimis la bucătărie.

— Voia Domnului e bine rînduită, exclamă părintele entuziasmat, auzind vorbindu-se despre bucătărie. Un om cumsecade poate face și acolo carieră. De fapt, tocmai la bucătărie ar trebui să fie trimiși oameni inteligenți; pentru combinații; pentru că nu-i totul să gătești, ci dragostea cu care prepari și combini mîncările. Să luăm de pildă, sosurile. Un om inteligent, cînd face sosul de ceapă, ia toate felurile de zarzavaturi și le înăbușă în unt, pe urmă adaugă încetul cu încetul mirodenii, piper, puțină foaie de dafin, cimbru; pe cînd un bucătar de rînd pune ceapa la fiert și aruncă în ea rîntaș negru din seu. Pe dumneata aș fi într-adevăr bucuros să te văd, undeva, la o popotă ofîterească. Omul, chiar fără inteligență, se poate descurca în viață, și-n orice meserie, dar la bucătărie nu merge. Se simte numaidecît. Ieri seara, la cazinoul ofîterilor din Budejovice, ni s-a servit printre altele o mîncărică de rinichi cu sos de Madera. Strașnic om ăl de l-a preparat! Dumnezeu o să-i ierte toate păcatele, mi-am zis eu, trebuie să fie un adevărat intelectual; și într-adevăr, așa este: la bucătăria popotei ofîterești de acolo lucrează un învățător din Skutk. Am gustat eu o mîncare cu sos de Madera și la popota regimentului 64, *landwehr*, dar era cu totul altceva. Băgaseră în ea chimion, așa cum, la orice cîrciumă ordinară, se bagă piper. Și cine credeți că l-a preparat? Credeți că era bucătar în viața civilă? Aș! Crescător de vite la o moșie.

Preotul de campanie tăcu un timp; aduse apoi discuția la problema culinară în *Vechiul* și *Noul Testament*, arătînd că încă de pe acele vremi se dădea o mare atenție pregătirii unor mîncări gustoase după serviciul divin și

după alte ceremonii religioase. După aceea îi îndemnă pe toți să-i cînte ceva, la care Švejk, cu proverbiala și nefericita sa inspirație, începu:

*Vine Marina de la Hodonin
Și-n urma ei popa, c-un clondir de vin.*

— Preotul de campanie însă nu se supără:

— M-aș mulțumi și cu nițel rom; nu-i neapărată nevoie să fie un clondir cu vin, spuse el, zîbind prietenește. Cît despre Marina, s-o lăsăm și pe ea la o parte, că numai în ispită ne-ar duce.

Caporalul cotrobăi prudent în buzunarul mantalei și scoase o sticlă de rom.

— Cu respect vă raportează, domnule *oberfeldkurat*, spuse el cu vocea sugrumată de emoție, trădînd sacrificiul personal pe care-l făcea, dacă nu vă supărați...

— Nu mă supăr de loc, băiețașule, răspunse bucuros părintele. Beau în cinstea fericitei noastre călătorii.

— Maica ta Cristoase! exclamă caporalul, ca pentru sine, văzînd că, după o dușcă zdravănă, preotul dăduse pe gît jumătate de sticlă.

— Bată-te să te bată, spuse *oberfeldkuratul* rîzînd și făcîndu-i cu ochiul teteristului. Mai și blestemi pe deasupra. Pentru asta o să te pedepsească Dumnezeu.

Apoi părintele mai trase o înghițitură și întinzîndu-i sticla lui Švejk, îi ordonă:

— Atinge-o! Pîn-la fund!

— Războiul e război, îi spuse Švejk cu bunătate caporalului, în timp ce-i dădea înapoi sticla goală. Caporalul încuviință printr-o străfulgerare a ochilor, atît de ciudată, cum numai la nebuni mai poți întîlni.

— Și acum, pînă la Viena, să-i mai trag un pui de somn, spuse preotul. Vă rog să mă treziți cînd om ajunge. Iar dumneata, continuă el, adresîndu-se lui Švejk, dumneata te duci la bucătăria popotei noastre, iei tacîmuri și-mi aduci prînzul. Să spui că este pentru domnul *oberfeldkurat* Lacina. Vezi să-ți deie porție dublă. Dacă sînt cumva găluște, ai grijă să nu-ți taie de la margine, să ieșim în pagubă. Pe urmă să-mi aduci de la bucătărie o sticlă de vin și nu uita să iei cu dumneata o ploscă, ca să-ți toarne în ea rom.

Părintele Lacina cotrobăi prin buzunare.

— Ascultă, caporal, văd că n-am mărunțiș, împrumută-mi un florin. Așa. Cum spuneați că te cheamă? Švejk? Bine, Švejkule, ține un gologan pentru drum! Domnule caporal, fii bun și mai împrumută-mi un florin. Vezi, Švejkule, și pe ăsta îl capeți, dacă faci rost de toate așa cum am vorbit. Cată să-ți dea și țigări și trabucuri pentru mine. Dacă se distribuie cumva șocolată, ai grijă să împachetezi o porție dublă, iar de-or fi conserve, vezi să-ți dea limbă afumată sau ficat de gîscă. Așa. Da, era să uit. Dacă se dă brînză emental, te rog să ai grijă să nu-ți taie de la margine și cu salamul unguresc tot așa, nici un colț, numai de la mijloc, ca să fie fraged și gustos.

Oberfeldkuratul se întinse pe bancă și curînd ațipi.

— Cred, se adresă teteristul caporalului, în clipa în care părintele începu să sforăie, că ești mulțumit de copilul nostru găsit. Se bucură de viață.

O clipă, caporalul luptă cu propria lui indignare, apoi deodată pierde orice sentiment de umilință și încuviință aspru:

— E foarte cuminte!

— Cu mărunțișul ăsta, pe care nu-l are, intră în vorbă Švejk, dumnealui îmi aduce aminte de unul Mlicko, un zidar de la Dejvice. Ți-a tot așa, n-a avut multă vreme mărunțiș, pînă ce s-a înglodat în datorii pînă peste gît și a fost închis pentru șarlatanie.

— Înainte de război, puse un soldat din escortă, era la regimentul 75 un căpitan care a băut toți banii din casieria regimentului și a trebuit să zboare din armată. Acum, că e război, e iarăși căpitan. Am mai avut acolo un sergent care a șparlit de la magazie vreo douăzeci de baloturi de postav, și azi e *stabfeldwebel* și cînd te gîndești că în Serbia a fost, nu demult, împușcat un infanterist, pentru că a mîncat deodată conservele pe trei zile.

— Asta n-are nici o legătură cu ce vorbeam noi, declară caporalul cu glas aspru. Dar nu-i frumos să împrumuți de la un biet caporal doi florini ca să-i dai bacșiș.

— Ține-ți gologanul, spuse Švejk, eu n-am nevoie să mă îmbogățesc pe spinarea dumată. Și dacă mi l-o da și pe celălalt, ți-l dau înapoi, ca să nu mai bocești. Pe dumneata ar trebui însă să te bucuri cînd un superior îți cere împrumut bani ca să aibă de cheltuială. Dar dumneata ești zgîrciob. Aici e vorba de doi gologani nenorociți, dar tare aș vrea să te văd ce-ai face dacă ar fi să-ți dai viața pentru superiorul dumată, dacă el ar zace rănit, lîngă tranșeele dușmanului, și dumneata ar trebui să-l salvezi și să-l aduci în brațe, în timp ce dușmanul trage după voi cu șrapnele și mai știi eu ce.

— Dumneata ai face-n pantaloni, ciuruc nenorocit, ripostă caporalul.

— Ehe cîți sînt din ăștia care fac în pantaloni la fiecare *gefecht*¹³⁰! observă un soldat din escortă. Deunăzi, la Budejovice, un camarad rănit ne povestea că s-a scăpat pe el de trei ori într-un singur atac. Prima oară cînd au ieșit din tranșee, în fața rețelei de sîrmă ghimpată, pe urmă cînd au început s-o taie, și a treia oară zicea că și-a dat drumu la un contraatac cu baioneta, al rușilor, care strigau „ura”. Pe urmă a început să fugă înapoi în tranșee și zicea că din grupa lor nu era unul care să nu fi făcut pe el. Pe marginea tranșeei era un mort: zăcea cu picioarele în jos; în timpul atacului un proiectil îi retezase jumătate de cap, de parcă l-ar fi tăiat cineva cu cuțitul; ăsta se scăpase pe el în ultimul moment, în așa hal, că din pantalonii lui curgea în tranșee, căcat, amestecat cu sînge. Și jumătatea aceea de cap, cu creier cu tot, zăcea chiar sub el. Ce, parcă știe omul ce i se poate întîmpla?!

— Cîteodată, zise Švejk, în timpul atacului i se face omului rău din te miri ce și îi vine greață. Un convalescent, venit la Praga, de la Premysl, ne povestea odată, la cîrciumă „Belvedere” de la Pohorelec, că într-o luptă corp la corp s-a trezit în față cu un rus cît un munte. Venea spre el cu baioneta și îi curgea nasul. Cînd a văzut săracu mucii, zicea că i-a venit deodată rău și a trebuit să meargă la *hilfsplatz*¹³¹, unde l-au găsit bolnav de holeră. Fără să

¹³⁰ Luptă (germ.).

¹³¹ Post de ajutor (germ.).

mai stea pe gânduri, l-au trimis în baraca holericilor, la Pesta, unde s-a îmbolnăvit de-a binelea.

— Era soldat prost sau caporal? întrebă teteristul.

— Caporal era, răspunse Švejk liniștit.

— Asta se poate întâmpla și oricărui teterist, replică prosteste caporalul, aruncînd o privire zdrobitoare teteristului, ca și cum ar fi vrut să-i spună: „Acum te-am înfundat, hai, ce zici?”

Acesta însă tăcu și se întinse pe bancă.

Trenul se apropia de Viena. Cei care nu dormeau priveau de la fereastră rețeaua de sîrmă ghimpată și fortificațiile din preajma Vienei, fapt care provocă, se vede, o puternică strîngere de inimă tuturor celor din tren.

Dacă înainte se mai auzeau încă din vagoane strigătele nemților din munții Kasper: „*Wann ich kumm, wann, ich kumm, wan ich wieda, wieda kumm*”, acum amuțiseră de-a binelea în fața priveliștii neplăcute a rețelei de sîrmă ghimpată cu care era împrejmuțată Viena.

— Totul e în ordine, spuse Švejk, privind șanțurile. Totul e în cea mai perfectă ordine, numai că vienezii care vin la plimbare pe aici își pot rupe pantalonii. Aici omul trebuie să umble cu băgare de seamă. Viena este un oraș important continuă el. Numai cîte animale sălbatice au, în menajeria aceea de la Schonbrunn. Cu ani în urmă, cînd am fost la Viena, îmi plăcea mai ales să mă duc să văd maimuțele; dar cînd se plimbă pe acolo vreun om mare de la castelul imperial, nimeni nu poate trece peste cordon. Era cu mine un croitor din circumscripția a zecea și l-au arestat, pentru că voia cu orice chip să vadă maimuțele.

— Ai fost și la castel? întrebă caporalul.

— Frumos e pe acolo, răspunse Švejk. Eu n-am fost, dar mi-a povestit unu care a fost. Cel mai frumos din toate e *burgwache*¹³². Cică fiecare soldat din gardă trebuie să aibă doi metri înălțime. După ce iese din serviciu, fiecare capătă un brevet de tutungerie. Și prințese sînt acolo cîte vrei, ca gunoiul...

Trecură printr-o gară unde, în urma lor, răsună imnul austriac înnotat de o fanfară care venise, pesemne dintr-o eroare, pentru că abia după o bună bucată de timp ajunseră într-o gară unde trenul se opri. Aici se distribuia hrana și era pregătită primirea oficială.

Dar solemnitățile nu mai semănau cu cele de la începutul războiului, cînd soldații, în drum spre front, mîncau în fiecare stație, și erau întâmpinați de domnișoare de onoare, îmbrăcate în rochii albe caraghioase, cu fețe și mai caraghioase, ținînd în brațe niște amărîte buchete de flori. În afară de asta mai ascultau și discursul nerod al unei cucoane, al cărui soț e astăzi mare patriot și republican.

La Viena, bunele oficii de întâmpinare a trenului militar erau făcute de trei reprezentante ale Crucii Roșii din Austria, și de două delegate ale unei asociații patriotice a femeilor și tinerelor fete din Viena, de un reprezentant oficial al municipalității și un reprezentant al armatei.

Pe fețele lor se citea o oboseală cumplită. Trenuri, transportînd trupe spre front, treceau zi și noapte prin gara Viena și din oră în oră soseau trenuri sanitare cu răniți. În fiecare clipă vagoanele cu prizonieri erau trecute

¹³² Garda castelului (germ.).

de pe o linie pe alta, și la toate aceste operațiuni trebuiau să fie de față toți acești delegați ai diferitelor corporații și societăți. Pe măsură ce vremea se scurgea, entuziasmul primelor zile se transforma în plictiseală, oboseală și căscat. Serviciul acesta se făcea cu schimbul și toți cei care apăreau într-una din gările Vienei aveau aceeași înfățișare obosită ca și cei care așteptau acum trenul cu regimentul din Budejovice.

Vagoanele de vite erau ticsite de soldați, cu deznădejdea întipărită pe fețe, ca oamenii duși la spânzurătoare.

Doamnele se apropiară de ei, împărțindu-le turtă dulce, împodobită cu inscripții de zahăr de acest gen: „Sieg und Rache”, „Gott strafe England”, „Der Oesterreicher hat ein Vaterland. Er liebt's und hat auch Ursach fur's Vaterland zu kampfen” ¹³³.

Muntenii din Kasper se îndopau cu turtă, fără însă ca de pe fețele lor să dispară expresia de deznădejde.

În cele din urmă primiră ordinul să se îndrepte, pe companii, la bucătăriile de campanie din spatele gării, după mâncare.

Tot acolo era și bucătăria ofițerilor, unde se duse și Švejk ca să execute comanda *feldkuratului*. În acest timp teteristul aștepta să fie servit, dat fiind că doi soldați din escortă plecaseră să ridice rația pentru cei din vagonul arestaților.

Švejk execută comanda întocmai, și în timp ce traversa linia ferată îl zări pe locotenentul Lukáš, care se plimba între șine și aștepta să vadă dacă la popota ofițerească va mai rămîne ceva și pentru el.

Situația lui nu era de invidiat, întrucît se folosea deocamdată de ordonanța locotenentului Kirschner. Flăcăul se îngrijea însă, de fapt, numai de stăpînul lui și se deda la adevărate acte de sabotaj cînd era vorba de locotenentul-major Lukáš.

— Unde te duci cu toate astea? îl întrebă pe Švejk nenorocosul locotenent-major, în clipa cînd Švejk tocmai pusese jos grămada de bunătăți strase de la popota ofițerilor și înfășurate în manta.

Švejk îl privi o clipă zăpăcit, dar își reveni numaidecât. Fața lui își recăpătase expresia jovială și liniștită, cînd răspunse:

— Asta-i pentru dumneavoastră, cu respect vă raportează, domnule locotenent-major... Numai că nu știu unde aveți cupeul, și apoi nu știu dacă domnul comandant al trenului n-ar fi împotriva ca eu să merg cu dumneavoastră. Mi se pare că dumnealui e un porc.

Locotenentul-major Lukáš se uită la Švejk întrebător. Acesta însă continuă liniștit, pe un ton confidențial.

— Să știți, domnule locotenent-major, e un porc adevărat. Cînd a venit în inspecție, la noi în vagon, eu i-am raportat numaidecât că e ora unsprezece și că mi-am isprăvit pedeapsa, așa că nu mai aveam ce căuta acolo, și că trebuie să trec ori în vagonul de vite, ori la dumneavoastră, dar el m-a luat la trei parale ca un necioplit, și mi-a zis să nu mă grăbesc; ci să rămîn unde mă aflu, ca măcar pe drum să nu vă fac de rușine pe dumneavoastră, domnule *oberleitnant*.

Și, arborînd o figură de martir, Švejk adăugă:

¹³³ „Victorie și război”, „Doamne, pedepsește Anglia”, „Austriacul are o patrie. El o iubește și are de ce să lupte pentru patria sa” (germ.).

— Ca și cînd eu v-aș fi făcut vreodată de rușine, domnule *oberlaintnant*.
Locotenentul-major Lukáš oftă:

— Eu unul, continuă Švejk nu v-am făcut niciodată de rușine. Asta-i sigur. Dacă s-a întîmplat uneori să fac vreuna boacănă, a fost o întîmplare; așa a hotărît bunul Dumnezeu, precum bine zicea bătrînul Vanicek din Pelhrimov cînd își ispășea a treizeci și șasea pedeapsă. Niciodată însă, domnule *oberlaintnant*, n-am făcut rău cu dinadinsul; întotdeauna am vrut să fac ceva mai bun, mai acătării, ca să zic așa, și zău că nu-s vinovat dacă nici unul din noi n-am avut din asta nici un folos, ci numai necazuri și supărare.

— Hai, nu mai plînge, Švejkule, spuse cu o voce înduioșată locotenentul-major Lukáš, cînd se apropiară de vagonul statului-major, aranjez eu totul ca să fii iarăși cu mine.

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, că nu plîng. M-a apucat numai așa, o părere de rău, că noi amîndoi, în războiul ăsta, sîntem cei mai nefericiți oameni de sub soare, și că n-avem nici o vină. E îngrozitor cînd stau și mă gîndesc bine; așa am fost eu, de cînd mă știu...

— Liniștește-te, Švejkule!

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, că dacă n-ar fi contra disciplinei, aș spune că nu pot de loc să mă liniștesc, dar așa trebuie să spun, că am înțeles ordinul și că m-am liniștit.

— Bine. Și acum, Švejkule, urcă în vagon.

— Cu respect vă raportează că mă urc, domnule *oberlaintnant*.

*

Tabăra militară din Most era cufundată în tăcerea nopții. În barăcile trupei, soldații tremurau de frig, în schimb la barăcile ofițerilor ferestrele erau deschise, de prea multă căldură.

Dinspre clădirile taberei se auzeau pașii santinelor care făceau de gardă, tulburînd, cu bocănitul lor, somnul celor din barăci.

Jos, în Most, pe Litava, străluceau luminile de la fabrica imperială de conserve care lucra, fără îndoială, zi și noapte, la prelucrarea resturilor de carne. Vîntul care bătea dintr-acolo aducea un miros greu de zgîrci, copite și oase stricate, din care se fierbeau conservele de supă.

Din pavilionul părăsit, unde cu ani în urmă, în timp de pace, un fotograf îi poza pe soldații care-și petreceau tinerețea pe poligonul de tir, se vedeau jos în vale, pe cheiul Litavei, lampioanele roșii ale bordelului „La spicul porumbului”. Acest bordel fusese onorat cu vizita prințului Ștefan, cu prilejul marilor manevre imperiale de la Sopron, în anul 1908. Aici era, în fiecare seară, locul de întîlnire al ofițerilor.

Era cel mai elegant local de perdiție; soldații de rînd și teteriștii n-aveau acces acolo.

Aceștia se duceau la „Casa trandafirilor”, a cărei lumină verde se vedea de asemenea din pavilionul fostului atelier fotografic.

Chiar pentru aceste îndeletniciri exista cuvenita diferențiere; de altfel diferențierea n-a dispărut nici mai tîrziu, pe front, cînd monarhia n-a mai putut să ofere oștilor sale ceva mai bun decît faimoasele bordeli ambulante, așa-numitele „pufuri”, atașate pe lîngă fiecare comandament de brigadă.

Existau așadar: k.k. Offizierspuff, k.k. Unteroffizierspuff, și k.k. Mannschaftspuff.

Orașul Most, aflat pe partea stîngă a Litavei, strălucea, așa cum străluceau Kiralyhid, Cislaitania și Translaitania, de partea cealaltă a râului. În ambele orașe, și în cel unguresc și în cel austriac, erau tarafuri de țigani, cafenelele și restaurantele erau puternic luminate, se cînta, se bea. Burghezia locală și funcționărima își aduceau aci, în cafenele soțiile și fiicele mai mari, astfel că Most pe Litava *Bruck an der Leitha* și Kiralyhid erau de fapt un bordel de mari proporții.

În tabără, într-una din barăcile ofițerilor, Švejk aștepta reîntoarcerea locotenentului-major Lukáš, care plecase de cu seară în oraș la teatru, și nu se mai întorsese încă, deși noaptea era înaintată. Švejk stătea pe patul gata pregătit al locotenentului-major și în fața lui, pe masă, ședea ordonanța maiorului Wenzel.

Maiorul Wenzel revenise la regiment în urma eșecului din Serbia, unde cu prilejul bătăliei de pe Drina își dovedise măsura incapacității sale militare. Se spunea că ar fi ordonat distrugerea unui pod-ponton, deși jumătate din batalionul lui se mai afla pe malul celălalt al râului. Acum era comandantul poligonului militar din Kiralyhid, și se ocupa și de treburile gospodărești ale taberei. Printre ofițeri se vorbea că maiorul Wenzel se pune acum „pe picioare”. Camera locotenentului-major Lukáš și cea a maiorului Wenzel erau pe același culoar.

Ordonanța maiorului Wenzel, Mikulasek, un băiat scund, ciupit de vărsat, bălăbănea din picioare și blestema:

— Mă întreb de ce nu vine o dată boșorogul ăsta al meu. Tare aș vrea să știu pe unde umblă haimanaua, toată noaptea. Dacă cel puțin mi-ar lăsa cheia de la odaia lui, aș trage și eu un păhărel și m-aș culca. Are acolo, păcătosul, vin cît vrei.

— Se zice că dumnealui fură, făcu Švejk, trăgînd liniștit din țigările locotenentului, întrucît acesta îi interzisese să mai pufăie din trabuc în odaie; tu trebuie să știi de unde aveți vin.

— Eu mă duc unde am poruncă, răspunse Mikulasek, cu glas subțire. Îmi dă o țidulă și cît ai clipi fug să iau rația pentru spital și o aduc acasă...

— Dar dacă ți-ar porunci, întrebă Švejk, să furi casa de bani a regimentului, ai face-o? Aici, cînd ești cu mine, înjuri nevoie mare, dar cînd stai în fața lui tremuri ca varga.

Mikulasek clipi din ochii lui micuți și răspunse:

— Ei, la una ca asta, aș sta să mă mai gîndesc.

— Ce să te mai gîndești, mucosule! îi strigă Švejk, dar trebui să tacă, deoarece chiar în clipa aceea se deschise ușa și în odaie intră locotenentul-major Lukáš. Se vedea cît de colo că era foarte bine dispus, judecînd după chipiul întors cu cozorocul la spate.

Mikulasek înmărmurise de spaimă atît de tare, încît rămase pe masă și salută așa, uitînd că n-avea capela pe cap.

— Raportează supus, domnule *oberlaintnant*, că totul e în ordine, anunță Švejk luînd poziția cerută de regulamentele militare, dar uitînd să-și scoată țigara din gură.

Locotenentul-major Lukáš nu observă însă acest lucru și se duse de-a dreptul la Mikulasek care cu ochii holbați îi urmărea fiecare mișcare, continuând să salute din poziția în care se afla.

— Îmi dai voie, eu sînt locotenentul-major Lukáš, spuse apropiindu-se de Mikulasek cu pași, nu prea siguri. Pe dumneata cum te cheamă?

Mikulasek tăcea. Lukáš trase un scaun aproape de masă. În fața lui Mikulasek, se așeză uitîndu-se la el și, aruncîndu-i o privire fixă, spuse:

— Švejkule, adu-mi, te rog, din geamantan revolverul de campanie.

În timp ce Švejk căuta prin geamantan, Mikulasek tăcea și se uita la locotenentul-major cu ochi înspăimîntați, în clipa aceea își dădu seama că stătea pe masă. Disperarea lui crescuse și mai mult cînd băgă de seamă că vîrfurile bocancilor săi atingeau genunchii locotenentului-major, care ședea pe scaun în fața lui.

— Te întreb cum te numești, omule? zbiră la el locotenentul-major.

Mikulasek însă amuțise de-a binelea. Așa cum a povestit mai tîrziu, apariția neașteptată a locotenentului-major îi dăduse un fel de paralizie. Voia să sară de pe masă și nu putea, voia să răspundă și limba nu i se mișca, voia să nu mai salute și nu izbutea.

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent-major, interveni Švejk, că revolverul nu-i încărcat.

— Atunci, încarcă-l Švejk.

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, că nu avem nici un cartuș, și apoi ar fi greu să-l împușcați pe masă. Eu, domnule *oberlaintnant*, dacă îmi dați voie, îmi îngădui să spun că ăsta-i Mikulasek, ordonanța lui domnu maior Wenzel. Totdeauna îi piere graiul cînd vede vreun domn ofițer. Așa-i el, se sfiește să vorbească. E, cum sa vă spun, un boboc fricos, un papă-lapte. Domnul maior Wenzel îl lasă întotdeauna să stea pe coridor cînd se duce în oraș, și el, săracu, umblă aiurit de colo pînă colo pe la toate ordonanțele din barăci. Dacă ar avea măcar de ce să se sperie, dar, săracuțel de el, n-a păcătuit cu nimic.

Švejk scuipă cu scîrbă. Tonul cu care vorbea și faptul că se exprima cu o indiferență totală trădau disprețul lui față de lașitatea ordonanței maiorului Wenzel și față de comportarea sa nemilitărească.

— Îngăduiți-mi, domnule locotenent-major, continuă Švejk, să-l miros.

Švejk îi făcu vînt de pe masă lui Mikulasek, care nu înceta să caște ochii prostește la locotenentul-major, îl puse jos pe dușumea și-l mirosi la pantaloni.

— Încă nu, declară el, dar începe. Să-l dau afară.

— Dă-l afară, Švejkule.

Švejk îl conduse afară pe Mikulasek, care tremura mereu, trase ușa în urma lor, și pe coridor îi spuse:

— Bagă-ți în cap, neisprăvitule, că te-am scăpat de la moarte. Pentru asta, ai grijă. Cînd s-o întoarce maiorul Wenzel, fă-te încoa pe nevăzute, cu o sticlă de vin. Fără glumă, să știi că te-am scăpat de la moarte. Cînd sembată *oberlaintnantul* meu nu-i a bine. Numai eu știu să mă descurc cu el.

— Eu sînt...

— O bășină, asta ești, exclamă Švejk cu dispreț. Șezi colea pe prag și așteaptă pînă o veni maiorul tău, Wenzel.

— Slavă Domnului că te-ai îndurat să mai vii, îl întâmpină locotenentul-major Lukáš pe Švejk, când acesta reintră în odaie. Vreau să-ți vorbesc. Nu-i nevoie însă să-mi stai iarăși drepti, ca un prost. Ia loc, Švejkule, și să te lași de acest „ordonai” al dumitale. Să-ți ții gura și să fii foarte atent la ce-am să-ți spun. Știi unde vine, în Kiralyhid, strada Sopronyi? Ți-am spus să încetezi odată cu acest: „Raportez supus, domnule *oberlaintnant*, că nu știu”. Dacă nu știi, răspunde: nu știu, și basta. Ia o bucățică de hîrtie și scrie: Sopronyi-utcza, nr. 16. în clădirea asta e un magazin de fierărie. Știi ce-i aia un magazin de fierărie? *Herrgott!* Nu mai spune „raportez supus”. Răspunde: știu sau nu știu. Va să zică, știi ce-i aia un magazin de fierărie? Știi? Bine... Magazinul ăsta e al unui ungur, Kakonyi. Știi ce-i aia ungur? Spune odată, *himmelherrgott*, știi sau nu știi? Știi? Bine. Sus, deasupra magazinului, e primul etaj și acolo e locuința lui... Știi sau nu știi? Dacă nu știi, crucifix, atunci află de la mine că acolo locuiește. Asta îți ajunge? Ajunge? Bine. Dacă nu ți-ajunge, pun să te bage la arest. Ți-ai însemnat că omul se numește Kakonyi? Bun. Atunci, mîine dimineată, cam pe la ora zece, cobori în oraș, găsești casa aceea, urci sus la etajul întii și predai doamnei Kakonyi scrisoarea asta.

Locotenentul-major Lukáš deschise portofelul și, căscînd, îi întinse lui Švejk un plic alb, fără adresă.

— Ține minte, Švejkule, e un lucru foarte important, continuă el să-l dăscălească. Prevederea este mama înțelepciunii, de aceea, după cum vezi, scrisoarea n-are adresă. Mă bizui pe dumneata că vei preda scrisoarea cui se cuvine. Mai notează-ți că doamna aceea se numește Etelka, scrie deci „doamna Etelka Kakonyi”. Și-ți mai atrag atenția că scrisoarea trebuie s-o înmînezi, discret, doamnei Kakonyi, orice s-ar întîmpla, și să aștepti răspuns. De altfel scrie și în scrisoare că trebuie să primești un răspuns. Mai dorești ceva?

— Dar dacă dama nu-mi dă răspuns, atunci ce fac, domnule *oberlaintnant*?

— Atunci, îi reamintești că trebuie neapărat să-ți dea, îl lămuri locotenentul-major, căscînd din nou. Acum e însă timpul să mă culc; astăzi sînt într-adevăr obosit. Am băut mult. Nimeni n-ar fi mai puțin obosit după o asemenea noapte.

Adevărul e că locotenentul-major Lukáš n-avusese de gînd să întîrzie.

Părăsise spre seară tabăra, cu gîndul să vadă o operetă, la teatrul magheriar din Kiralyhid, unde în rolurile principale jucau niște artiste durdulii, evreice. I se povestise că marea lor calitate era că în timpul dansului aruncau picioarele în sus și nu purtau nici tricouri, nici chiloți; iar pentru atracția domnilor ofițeri se bărbiereau jos ca tătăroaicele, fapt care nu procura nici o bucurie galeriei, dar care desfăta în schimb cu atît mai mult ofițerii de artilerie din primele rînduri ale parterului, care pentru această priveliște nu uitau să vină la teatru cu binocluri de campanie.

Pe locotenentul-major Lukáš îl lăsase însă rece această interesantă porcărie, deoarece binoclul împrumutat de la teatru era necromat așa că în loc de pulpe nu văzuse decît niște umbre violete, în mișcare.

În pauza actului întii, își îndreptă atenția spre o doamnă însoțită de un bărbat între două vîrste, pe care-l trăgea spre garderobă, insistînd că

vrea să plece acasă imediat, întrucît nu era dispusă să privească astfel de spurcăciuni. Rostise toate acestea destul de tare, în limba germană. Bărbatul care o însoțea răspunse în ungurește:

— Ai dreptate, îngerașul meu, sînt de acord, să mergem, într-adevăr, e ceva dezgustător.

— *Es ist ekelhaft*¹³⁴, răspunse doamna, revoltată, în timp ce domnul îi ajuta să-și puie mantoul. Ochii îi ardeau de indignare în fața acestei nerușinări. Trebuie spus de altfel că ochii ei negri și mari se potriveau de minune cu întreaga ei făptură. Aruncă o privire spre locotenentul-major Lukáš și repetă încă o dată, cu și mai multă indignare:

— Ekelhaft, wirklich ekelhaft!¹³⁵

Atîta a fost de ajuns pentru înfiriparea unei idile.

Locotenentul-major Lukáš obținuse informațiile necesare de la garderobieră. Află că era vorba de soții Kakonyi și că dumnealui e proprietarul unui magazin de fierărie pe strada Sopronyi nr. 16.

— Și locuiește cu doamna Etelka la etajul întii, adăugă garderobiera cu insistența-i de codoașă bătrînă. Dînsa e nemțoaică din Sopron, iar el ungur; așa-i aici, la noi, toate sînt amestecate.

Locotenentul-major Lukáš își luă mantaua de la garderobă și se duse în oraș, la marele restaurant-cafenea „Arhiducele Albrecht”, unde se întîlni cu cîțiva ofițeri de la regimentul 91 infanterie.

Nu-și pierdu vremea flecărind prea mult, în schimb bău virtos, gîndindu-se mereu ce anume să-i scrie acestei frumoase și severe doamne, plină de virtuți, care, hotărît, îl captivase mai mult decît toate maimuțele de pe scenă, cum le spuneau ceilalți ofițeri.

Bine dispus, locotenentul-major se duse apoi singur la cafeneaua „La crucea Sfîntului Ștefan” și se retrase într-un mic separeu de unde izgoni o romîncă, care se oferise să se dezbrace pînă la piele în fața lui, și să-l lase să facă cu dînsa tot ce vrea. Porunci să i se aducă cerneală, toc și hîrtie, comandă o sticlă de coniac și, după o profundă meditare, scrise cu grijă această scrisoare, care i se păru a fi cea mai frumoasă din cîte a scris vreodată:

„Stimată doamnă!

Am asistat aseară la un spectacol de teatru care pe dumneavoastră v-a indignat. V-am urmărit cu atenție chiar de la primul act pe dumneavoastră și pe soțul dumneavoastră. După cum am putut remarca”...

„Intră în el fără milă, își zise locotenentul-major Lukáš. Cu ce drept a pus omul acela mîna pe o femeie atît de încîntătoare?! Cînd te uiți bine la el, arată ca un maimuțoi tuns.”

Și continuă să scrie:

„...soțul dumneavoastră a urmărit cu cea mai mare sollicitudine spectacolul obscen ce se desfășura pe scenă, spectacol care dumneavoastră, stimată doamnă, v-a provocat dezgust; aceasta nu mai e artă, ci un odios atentat la sentimentele cele mai delicate ale omului!”

¹³⁴ E dezgustător (germ.)

¹³⁵ Dezgustător, cu adevărat dezgustător! (germ.)

„Ce sîni are femeia asta, își spuse locotenentul Lukáš. Dă-i înainte...”
Și scrise mai departe:

„Iertați-mi, stimată doamnă, această explozie de sinceritate, deși nu mă cunoașteți. Am văzut în viața mea multe femei, dar nici una nu mi-a făcut o astfel de impresie ca dumneavoastră. Îmi dau seama că gîndirea și concepțiile dumneavoastră despre viață corespund întru totul cu ale mele. Am convingerea că soțul dumneavoastră nu este decît un egoist care vă trage după el...”

„Nu, își zise locotenentul-major Lukáš, nu merge!” Șterse : „Schlept mit”¹³⁶ și scrise:

„...care pentru satisfacerea plăcerilor personale vă ia după el, stimată doamnă, la spectacole de teatru care nu corespund decît gustului său. Iubesc sinceritatea și nu intenționez să mă amestec în viața dumneavoastră particulară; aș dori numai să stau de vorbă cu dumneavoastră despre arta pură...”

„În hotelurile de aici n-are să se poată; va trebui s-o duc tocmai la Viena, își continuă firul gîndurilor locotenentul. Am să-mi iau o permisie...”

„...De aceea îndrăznesc, stimată doamnă, să vă solicit o întîlnire pentru a avea cîntecul de a vă cunoaște mai de aproape. Sînt încredințat că veți avea bunătatea de a nu refuza un om, căruia viitorul apropiat îi oferă mizeria războiului și care, în focul bătăliei, va păstra cea mai frumoasă amintire despre un suflet care l-a înțeles precum și el la rîndu-i l-a înțeles pe al dumneavoastră. Hotărîrea dumneavoastră va fi pentru mine poruncă, răspunsul dumneavoastră, o clipă hotărîtoare în viață.”

Își puse iscălitura, trase pe gît un păhărel de coniac, apoi porunci să i se aducă o nouă sticlă și bău așa, păhărel după păhărel, aproape la fiecare frază recitită, pînă cînd, la ultimele rînduri, îl podidiră lacrimile.

Era ora nouă dimineața cînd Švejk îl trezi pe locotenentul-major Lukáš:

— Vă raportează supus, domnule *oberlajtnant*, că ați adormit, și ați întîrziat la serviciu și că eu trebuie să plec cu scrisoarea dumneavoastră, la Kiralyhid. V-am mai deșteptat o dată la șapte și jumătate, și încă o dată la opt, cînd au trecut la exercițiu, dar dumneavoastră v-ați întors pe cealaltă parte. Domnule *oberlajtnant*... N-auziți, domnule *oberlajtnant*...

Locotenentul-major Lukáš mormăia ceva și tare ar fi vrut să se întoarcă și-acum pe partea cealaltă, dar nu izbuti, pentru că Švejk îl scutura fără milă și-i urla în ureche:

— Domnule *oberlajtnant*, atunci eu mă duc cu scrisoarea la Kiralyhid...

Locotenentul-major căscă și spuse buimac:

— Ce scrisoare? A... da, cu scrisoarea mea, ai grijă, discreție! Înțelegeți, asta-i un secret al nostru. *Abtreten*...

¹³⁶ Trage după (germ.)

Locotenentul-major se strînse din nou în pătură și continuă să doarmă dus, în timp ce Švejk o porni pe drum spre Kiralyhid.

Nu i-ar fi fost chiar atât de greu să găsească strada Sopronyi nr. 16, dacă întîmplarea nu i l-ar fi adus în cale pe bătrînul genist Vodicka, repartizat la batalionul geniștilor din Stiria, a căror cazarmă era în cantonamentul din vale. Cu ani în urmă Vodicka locuise în Praga, în Bojiste, cartierul lui Švejk. De aceea o astfel de întîlnire, cu un vechi prieten, nici nu putea să se termine altfel: intrară amîndoi la cîrciumă „La berbecul negru” din Bruck, unde servea vestita chelnăriță Ruzenka, căreia toți teteriștii cehi care au trecut vreodată prin cantonament i-au rămas datori cu cîte ceva pentru consumație.

În ultima vreme genistul Vodicka, un bătrîn încurcă-lume, făcea pe cavalerul ei și ținea evidența tuturor batalioanelor care plecau din cantonament, ducîndu-se la momentul potrivit să atragă atenția teteriștilor cehi ca nu cumva să se topească în vîltoarea războiului, fără să-și plătească consumația.

— Ia spune-mi, încotro te duci? îl întrebă Vodicka, ciocnind primul pahar de vin.

— E secret, răspunse Švejk, dar ție, ca vechi camarad, îți spun...

După ce-i expuse totul cu lux de amănunte, Vodicka declară că el, ca bătrîn genist, nu-și poate părăsi un vechi prieten cînd are de îndeplinit o misiune atât de importantă, așa că va merge cu el să predea împreună scrisoarea.

Petrecură de minune, amintindu-și de vremurile de altădată și cînd, pe la orele douăsprezece, ieșiră de la „Berbecul negru”, toate pe lume li se păreau firești și ușor de învins.

În afară de asta, purtau în inimile lor credința fermă că nimeni nu putea să-i înfricoșeze. Tot drumul pînă la Sopronyi-utca nr. 16, Vodicka își exprimă ura neîmpăcată pe care o nutrea față de maghiari, și povestea într-una cum peste tot se încingea cu ei la bătaie, unde și cînd s-a încăierat, și ce anume l-a împiedicat uneori, în anumite locuri, să nu se ia la bătaie cu ei.

— Odată, la Pausdorf, unde ne-am dus și noi, geniștii, la un păhăruț de vin, îi băgasem unui băiat din ăsta unguraș mîna în ceafă, și cînd eram gata să-i Croiesc tîrțița cu *ubersvungu*¹³⁷, numai ce-l aud că strigă:

— Tondo, nu da, eu sînt Purkrabek de la 16 *landwehr*!

— Din pricina întinericului — că noi, cum a început să se îngroașe gluma, am dat cu sticlele în lămpi — era gata-gata să iasă o încurcătură. Pentru asta le-am plătit-o noi maimuțoilor, cu vîrf și îndesat, la lacul Nezider, unde am fost acum vreo trei săptămîni. Acolo, într-un sat din apropiere, e cantonat un detașament de pușcași honvezi și nu știu cum s-a făcut că noi am intrat cu toții tocmai în cîrciumă în care ei jucau de zor, ca ieșiți din minți, ceardașul lor și zbierau cît îi ținea gura: „*Uram, uram, biro uram*”¹³⁸, sau *Lanyok, lanyok, lanyok a faluba*¹³⁹. Noi ne-am așezat liniștiți în apropierea lor; ne-am scos doar *ubersvungurile* și le-am pus pe masă, ca să le avem la îndemînă. „Stați, ne ziceam, vă arătăm noi vouă *lanyok*”, și

¹³⁷ Uberschwung – centiron (germ.)

¹³⁸ Domnule, domnule, domnule primar (magh.)

¹³⁹ Fetele, fetele, fetele din sat (magh.).

unul din noi, Mejstrik, care avea o labă cît Bilă Hora¹⁴⁰ a hotărît să-i umfle fata unui maghiar, din horă. Fetele, n-am ce zice, erau a dracului de frumoase; erau, cum să-ți spun, de tot felul; înalte și late în cur, zvelte și ochioase; și cum se îndesau în ele grăsanii de unguri, se vedea că fetișcanele aveau niște țite pline și tari ca niște jumătăți de mingi și că le plăcea grozav la înghesuială. Și cum îți spun, Mejstrik al nostru intră repede în horă și vrea să ia pe cea mai mîndră dintre fete de la un honved care începuse să bolborosească ceva; fără să mai stea pe gînduri, Mejstrik i-a scăpat una și honvedul s-a întins cît era de lung; noi am apucat numaidecît *ubersvungurile*, le-am răsucit în jurul mîinii ca să nu ne zboare baionetele, și în timp ce intram în ei, am strigat: „Vinovat, nevinovat, luați-i la rînd!” Pe urmă a mers ca-n pilaf. Au început să sară pe ferestre, dar noi îi apucam de picioare și-i trăgeam înapoi în sală. Care nu era de-al nostru, încasa. Nu știu cum s-a făcut că s-au amestecat și primarul și jandarmul; așa că le-am dat și lor de cheltuială. După asta l-am atins zdravăn și pe cîrciumar, care începuse să ne înjure, pe nemțește că i-am stricat mustăria. Pe urmă, în sat, i-am agățat pe cei care voiau să se ascundă de noi. Frumos a fost cu un sergent de-al lor; l-am găsit într-o căpiță de fin, pe cîmp, tocmai deval, afară din sat; ni-l trădase fata lui, pentru că dansase cu alta... Se prinsese de Mejstrik al nostru și s-a dus pe urmă cu el, în sus, pe drumul ce duce spre Kiralyhid, acolo unde la marginea pădurii sînt niște uscătorii de fin. L-a băgat într-o uscătorie și pe urmă i-a cerut cinci coroane; da el i-a dat vreo două peste bot. Ne-a ajuns din urmă tocmai sus, aproape de cantonament; zicea că întotdeauna și-a închipuit că unguroaicele sînt focoase, dar că scroafa aceea zăcea ca un buștean și vorbea anapoda... Ce mai tura-vura, își încheie povestirea bătrînul genist Vodicka: ungurii sînt niște derbedei.

La care Švejk ținu să facă următoarea observație:

— Se găsește cîte-un ungur care nu-i ungur din vina lui.

— Ce vorbă-i asta? se înfurie Vodicka. Asta-i o prostie, toți sînt vino-vați. Aș vrea să te văd, să te prindă pe tine o dată într-o „paradă” de aceea, cum mi s-a întîmplat mie, cînd am venit aici în prima zi, la cursuri. Chiar în aceeași zi, după-amiază, ne-au mînat la școală, ca pe-o cireadă de vite, și acolo un dobitoac s-a apucat să ne deseneze și să ne învețe ce sînt alea caze-matele, cum se sapă fundațiile, cum se măsoară, și pe urmă ne-a spus că cine n-o să aibă dimineța desenul gata, așa cum ne-a arătat el, va fi închis și legat. „Ei, drăcie! mi-am zis eu. De aia m-am înfipt eu la cursurile astea, ca să mîzgălesc seara cu creionașul în niște caietele, ca școlarii, sau ca să trag chiulul de pe front?” M-a cuprins o furie, că nu-mi găseam astîmpăr; nici nu mai puteam să mă uit la idiotul care ne vorbea. Îmi venea să dau cu toate de pămînt, așa de furios eram. Nici n-am mai stat la cafea și am întins-o din baracă; am luat-o spre Kiralyhid și în drum nu-mi era gîndul la nimic altceva decît să găsesc undeva o bojdeucă liniștită, unde să mă fac turtă și să fac tărăboi, să-l ating pe unu peste bot și pe urmă să mă întorc acasă răcorit. Dar una gîndește omul și alta hotărăște Domnul. În vale, lîngă rîu, între grădini, am dat, într-adevăr, de un local pe placul meu; liniște, ca în biserică; parcă era anume făcut pentru scandal. Erau numai doi mușterii și vorbeau între ei ungurește. Asta mi-a turnat gaz peste foc și, cum eram cu

¹⁴⁰ Muntele Alb (cehă).

capsa pusă, m-am îmbătat mai repede și mai tare decît voiam, așa că nici n-am băgat de seamă că alături mai era un local de unde, în timp ce eu mă făceam, au intrat vreo opt husari, care, cum i-am atins pe cei doi mușterii peste bot, au tăbărit pe mine. Și m-au snopit bestiile alea de husari în bătaie și m-au fugărit prin grădini în așa hal, că n-am mai putut nimeri acasă decît spre ziuă, și a trebuit să merg de-a dreptul la infirmerie unde am mințit că am căzut într-o cărămidărie; toată săptămîna m-au ținut înfășurat în cearșafuri ude ca să nu mi se cojească spinarea. Aș vrea să te văd căzînd pe miinile unor derbedei din ăștia. Ăștia nu-s oameni, sînt vite.

— Ce ție nu-ți place, altuia nu face, filozofă Švejk. Eu unul nu mă mir că s-au infuriat, dacă au trebuit să-și lase tot vinul pe masă, ca să te fugărească pe tine prin grădini, noaptea, pe întuneric. Ar fi trebuit să se răfuiască cu tine pe loc, în local, și pe urmă să te zvîrle afară. Ar fi fost mai bine și pentru ei și pentru tine dacă te judecau acolo, la masă. Tot așa, am cunoscut eu un cîrciumar din Liben, unu Paroubek. Odată s-a îmbătat la el cu rachiu de ienupăr un meșter de capcane și grătare, care a început să înjure zicînd că rachiu era apă chioară; zicea că dacă ar munci o sută de ani de acum încolo și și-ar cumpăra din tot cîștigul numai rachiu de ienupăr, de la Paroubek, și dacă l-ar bea dintr-o singură înghițitură, tot ar mai putea să umble pe sîrmă, cu Paroubek în brațe... I-a mai zis pe urmă că-i un cîine rîios și o jivină. Văzînd că nu-și mai ține gura, Paroubek l-a înșfăcat de ceafă și i-a dat în cap cu capcana de șobolani și cu sîrmele lui și l-a azvirlit în stradă unde a prins să-l ciomăgească cu cîrligul de tras obloanele, și l-a ținut așa pînă jos, în Piața Invalizilor; de furios ce era, a început să-l fugărească mai departe, prin Piața Invalizilor la Karlin, tocmai pînă sus la Zizkov; de aici prin cartierul evreiesc pînă la Malesice, unde, pînă la urmă, a rupt cîrligul pe spinarea lui, așa că a trebuit să se întoarcă înapoi la Liben. Da, numai că de mînie a uitat că lăsase prăvălia plină de mușterii, care în lipsa lui puteau să-și facă de cap. Cînd s-a înapoiat în cîrciumă, s-a convins că într-adevăr așa s-a întîmplat. Oblonul era tras pe jumătate; în fața prăvăliei stăteau doi polițai care se afumaseră și ei curățel în timp ce făceau ordine, înăuntru. În cîrciumă, totul era băut; în stradă un butoi de rom, gol; sub tejghea zăceau, beți turtă, doi oameni care scăpaseră de ochii polițiștilor. Cînd i-a scos de acolo, dumnealor au vrut să-i plătească cîte doi creițari de căciulă, că de atîta băuseră chipurile secărică. Ca să vezi, cum e pedepsită lipsa de cumpătare. Așa-i și în război. Mai întîi batem dușmanul, pe urmă ne ținem mereu, mereu, după el, ca pînă la urmă să nu știm cum să fugim mai repede.

— Eu nu i-am uitat, spuse Vodicka. Numai să-mi pice în mîină unul din husarii ăia, că știu eu cum să mă răfuiesc cu el. Noi, geniștii, cînd e la o adică, sîntem dați dracului. Noi nu sîntem ca muștele de fier (așa îi numesc geniștii pe milițieni). Cînd eram pe front, la Premysl, era cu noi un căpitan Jetzbacher. Un porc fără pereche. Ne făcea așa mizerii, încît unul, Bitterlich, din compania noastră, s-a împușcat din pricina lui. Bitterlich ăsta era neamț, dar era om tare cumsecade. Ce ne-am zis noi? Cînd o începe să șuiere din partea rusească, s-a isprăvit și cu căpitanul nostru Jetzbacher... Și chiar așa a fost. Cum au început rușii să tragă, am tras și noi în el cinci „șusuri”; dar ce să vezi? Javra ciracului mai era încă viu, ca o pisică. A tre-

buit să-l dăm gata cu încă două cartușe, ca să nu iasă vreo încurcătură; și parcă tot mai voia să zică ceva, dar era tare caraghios...

Vodicka rîse, apoi urmă:

— Din astea se întîmplă pe front în fiecare zi. Îmi povestea, mai deunăzi, un camarad de-al meu, care acum e și el aici, că pe cînd era infanterist, la Belgrad, tot așa, la un atac, cei din compania lui l-au achitat pe căpitanul lor. Era un ciine, împușcase cu mîna lui doi soldați, care nu mai puteau mărșălui. În timp ce-și dădea sufletul, a început deodată să fluiera semnalul de retragere. S-au tăvălit băieții de rîs.

Și mergînd așa, prinși în această discuție captivantă și instructivă, Švejk și Vodicka ajunseră în fața magazinului de fierărie din strada Sopronyi nr. 16, proprietatea domnului Kakonyi.

— Cred totuși că ar fi mai bine să aștepti aici, îi spuse Švejk lui Vodicka înainte de a intra în gangul casei. Eu mă reped pînă la etajul întîi, predau scrisoarea, aștept răspunsul, și cît ai zice pește, sînt înapoi.

— Cum? Să te las? făcu mirat Vodicka. Cînd îți spun că tu nu-i cunoști pe maghiari! Aici trebuie să fim cu mare băgare de seamă... Să vezi cum ți-l umflu...

— Ascultă, Vodicka, spuse Švejk cu seriozitate. Aici nu-i vorba de maghiar, e vorba de nevastă-sa... Nu ți-am povestit totul, cînd stăteam cu chelnerița aceea a noastră, că-i duc o scrisoare de la *oberlaintnantul* meu, și că-i mare secret? *Oberlaintnantul* mi-a spus să-mi intre în cap că nimeni, absolut nimeni nu trebuie să afle ceva de treaba asta; pînă și chelnerița a spus că așa se cuvine, că ăsta-i un lucru discret, și că nu-i îngăduit nimănui să știe că domnul *oberlaintnant* scrie unei femei măritate. Chiar și tu ai dat din cap și ai încuviințat. V-am lămurit doar, de-a fir-a-păr, că eu execut întocmai ordinul *oberlaintnantului* meu, și pe tine te apucă deodată pofta să mergi cu mine sus.

— Se vede, Švejkule, că nu mă cunoști încă, răspunse tot atît de serios bătrînul genist Vodicka. Eu, dacă ți-am spus o dată că nu te las singur, ține minte, că vorba mea e vorbă... Cînd merg doi, e totdeauna mai sigur...

— Am să-ți dovedesc, Vodicka, că n-ai dreptate. Știi unde vine, la Visehrad, strada Neklanova? Bine... Acolo își avea atelierul lăcătușul Vobornik. Era un om drept și cumsecade. Într-o bună zi, întorcîndu-se de la chef, a venit acasă cu un prieten de petrecere, ca să doarmă la el. După asta, a zăcut multă vreme, și în fiecare zi, pansîndu-i rana de la cap, nevasta îi spunea: „Vezi, Tonicku, dacă n-ați fi venit doi, nu-ți făceam nimic decît că te boscorodeam, dar nu ți-aș fi dat cu decimalul în cap”. După aceea, cînd i-a revenit graiul, omul i-a spus: „Ai dreptate, scumpo, a doua oară cînd m-oi duce undeva, nu mai trag pe nimeni după mine”.

— Asta ne-ar mai lipsi, strigă Vodicka minios, să ne arunce ungurul cu ceva în cap. Ți-l apuc de gît și mi ți-l azvîrl pe scară, de la etaj, de-o să zboare ca șrapnelul. Pe ungurașii ăștia trebuie să-i iei repede, fără codeală...

— Ascultă, Vodicka, doar n-ai băut chiar așa de mult. Eu am băut două sferturi mai mult decît tine. Stai și te gîndește că n-avem voie să facem nici un scandal. Eu răspund de asta. E vorba doar de o femeie...

— O ating și pe ea, Švejkule, mie mi-e totuna. Habar n-ai încă cine-i bătrînul Vodicka. Odată eram în cîrciumă „Ostrovul trandafirilor”, la

Zabehlice; și era acolo o maimuță care n-a vrut să danseze cu mine, pentru că, zicea, aveam gura umflată. Ce-i drept, mi-era gura umflată, că tocmai venisem de la o petrecere cu dans, de la Hostivar; dar gîndește-te ce jignire din partea tirfei... „Atunci, zic eu, ține și dumneata una, preacinstită domnișoară, ca să nu-ți pară rău!” Și cînd i-am împușcat o scatoalcă, a dărîmat masa la care stătea cu taică-su, cu mă-sa și cu doi frați, cu toate sticlele și paharele. Nu-mi era mie frică de întreg „Ostrovul trandafirilor”, că se aflau acolo niște prieteni de la Vrsovice, și mi-au sărit în ajutor. Am făcut praf vreo cinci familii cu copii cu tot. Cred că zbieretele lor s-au auzit pînă la Michle. Ehei, și pe urmă s-a scris și la gazete despre serbarea din grădină, dată de o societate de binefacere, nu știu din care oraș. D-aia zic: așa cum și pe mine m-au ajutat alții, și eu sînt bucuros să sar la nevoie în ajutorul prietenilor. Eu nu mă mișc de lîngă tine, în ruptul capului. Tu nu-i cunoști pe unguri, nici nu știi ce le poate pielea... Și pe urmă, nu poți să-mi faci mie una ca asta, să mă alungi de lîngă tine, după ce nu ne-am văzut atîta amar de vreme, și pe deasupra într-o situație ca asta.

— Bine, atunci, hai cu mine, hotărî Švejk, dar să fim cu băgare de seamă, să nu dăm de vreo belea.

— Nici o grijă, camarade, spuse încet Vodicka cînd ajunseră la scară. Cînd mi ți l-oi umfla... Și adăugă apoi, aproape în șoaptă: Ai să vezi tu că ungurașul n-o să ne dea de loc de furcă...

Dacă în gang ar fi fost cineva care să priceapă ceha, ar fi putut auzi pe scară, rostită de data aceasta cu glas mai tare, vorba lui Vodicka: „Tu nu-i cunoști pe unguri...” La această concluzie ajunsese el în liniștitul local de pe malul Litavei, aflat între grădinile vestitului oraș Kiralyhid, înconjurat de colinele pe care soldații le vor blestema de-a pururi, amintindu-și de toate acele *ubunguri* la care au luat parte înainte de război și în timpul războiului, cursuri la care s-au instruit teoretic pentru masacre și măceluri reale.

*

Švejk și Vodicka stăteau în fața ușii domnului Kakonyi. Înainte de a apăsa pe butonul soneriei, Švejk întrebă:

— Ascultă, Vodicka, tu ai auzit vreodată că prevederea este mama înțelepciunii?

— De asta mie puțin îmi pasă, răspunse Vodicka. Dumnealui nici nu trebuie să aibă cînd deschide gura...

— Păi, eu nu am de vorbit cu nimeni, Vodicka!

Švejk sună și Vodicka spuse cu glas tare:

— Ain, țvai și zboară pe scară...

Ușa se deschise și apăru o servitoare care îi întrebă pe ungurește ce doresc.

— *Nem tudom*¹⁴¹, răspunse disprețuitor Vodicka. învață, fetițo, cehes-te.

— Verstehen Sie deutsch ? o întrebă Švejk.

— A pischen.

¹⁴¹ Nu înțeleg. (magh.)

— Also, sagen Sie der Frau, ich will die Frau sprechen, sagen Sie, dass ein Brief ist von einem Herr draussen in Kong. ¹⁴²

— Mă mir de tine, spuse Vodicka intrînd după Švejk în hol, că stai de vorbă cu o putoare ca asta.

Rămaseră să aștepte. După ce închise ușa de la antreu, Švejk remarcă:

— Stau bine dumnealor aici, ia te uită, două umbrele în cuier, și nici chipul ăla al domnului Isus nu-i rău.

Dintr-una din odăi, din care se auzea zgomot de linguri și farfurii, apăru din nou servitoarea și i se adresă lui Švejk:

— Frau ist gesagt, dass sie hat ka Zeit, wenn was ist, dass mir geben und sagen. ¹⁴³

— Also, spuse solemn Švejk, *der Frau ein Brief, aber balten Kuschen* ¹⁴⁴, și scoase scrisoarea locotenentului Lukáš.

— Ich, spuse apoi arătînd cu degetul către sine, Antwort warten hier in die Vorzimmer ¹⁴⁵.

— De ce nu șezi? îl întrebă Vodicka, care se și instalase pe un scaun lîngă perete. Uite colo un scaun. De ce stai în picioare ca un cerșetor? Nu te lăsa umilit de ungur. O să vezi c-o să avem de furcă cu el, dar am să ți-l umflu... Ascultă, spuse după cîteva clipe, de unde ai învățat nemțește?

— De la sine, răspunse Švejk. Și din nou se făcu tăcere.

Apoi, deodată, din odaia în care intrase servitoarea cu scrisoarea, se auziră țipete și zgomote puternice. Cineva trîntise de podea un obiect greu, apoi se deslușiră limpede sunete de pahare sparte și de farfurii făcute zob, și peste toate acestea răsunau vociferări inteligibile : „*Baszom az anyat, baszom az istenet, baszom a Krisztus Marjat, baszom at atyadot, baszom a vilagot!*”¹⁴⁶

Ușa se deschise și în hol dădu buzna un bărbat în floarea vîrstei, cu șervetul la gît, fluturînd scrisoarea predată de Švejk, cu cîteva minute mai înainte.

Mai aproape de ușă ședea bătrînul genist Vodicka și, cum era și firesc, lui i se adresă în primul rînd furiosul domn.

— Wass soll dass heissen, wo ist der verfluchter Kerl, welcher dieses Brief gebracht hat?¹⁴⁷

— Ușurel, îi spuse Vodicka, ridicîndu-se de pe scaun, prea mult să nu zbieri, dacă vrei să nu zbori; și dacă vrei să știi cine a adus scrisoarea, atunci întreabă-l pe camaradul de colo. Dar să vorbești frumos cu el, că altfel ieși pe ușă cît ai spune pește...

Acum îi veni rîndul lui Švejk să se convingă de bogatul debit verbal al furiosului domn cu șervetul înnodat în jurul gîtului, care începuse să-i toarne vrute și nevrute ca pînă la urmă s-o întoarcă că tocmai ședea la masă.

¹⁴² Înțelegeți nemțește?... — Puțin. — Atunci, spune-i doamnei că vreau să-i vorbesc, spune-i că are o scrisoare de la un domn (germ.).

¹⁴³ Doamna a spus că nu are timp, că dacă e ceva să-mi spuneți mie (incorect în germ.).

¹⁴⁴ Atunci, dă-i doamnei scrisoarea, dar ține-ți gura (incorect în germ.).

¹⁴⁵ Eu aștept răspunsul aici, în antreu (incorect în germ.).

¹⁴⁶ Înjurătură ungurească.

¹⁴⁷ Ce înseamnă asta, unde-i ticălosul care a adus scrisoarea? (Germ.)

— Noi am auzit că luați masa, încuviință Švejk într-o nemțească silabisită, adăugînd apoi cehește: E drept că ar fi trebuit să ne dea prin minte să nu vă ridicăm, fără rost, de la masă.

— Nu te umili, interveni Vodicka.

Furiosul domn, căruia după gesticulațiile violente șervetul abia i se mai ținea într-un colț, continuă să explice că la început crezuse că în scrisoare era vorba de rechiziționarea unor încăperi pentru armată în această casă, care este proprietatea soției lui.

— E drept că aici ar mai încăpea încă destui soldați, fu de părere Švejk, dar nu despre asta era vorba în scrisoare, precum de bună seamă vă ați încredințat.

Stăpînul casei se apucă cu miinile de cap. Și în timp ce se ținea așa, debită o serie de înjurături, ținu să spuie că și el e locotenent în rezervă, că ar dori să-și facă datoria, dar că nu poate, fiind bolnav de rinichi. Pe vremea lui însă ofițerimea nu era destrăbălată în așa hal, încît să tulbure liniștea căsniciilor. În sfîrșit, ținu să atragă atenția că va trimite scrisoarea la regiment, la Ministerul de Război, și o va publica și în ziare.

— Domnule, îi spuse Švejk cu multă demnitate, scrisoarea asta am scris-o eu. *Ich geschrieben, kein Oberleutnant*. Iscălitura e numai așa, de florile mărilor, e falsă: *Unterschrift, Name, falsch*. Mie îmi place foarte mult soția dumneavoastră. *Ich liebe Ihre Frau*. Eu sînt îndrăgostit lulea de soția dumneavoastră, după cum spune Vrchlicky¹⁴⁸. *Kapitales Frau*.

Înfuriat peste măsură, stăpînul casei dădu să se năpustească asupra lui Švejk, care stătea în fața lui, calm și mulțumit de sine. Dar bătrînul genist Vodicka, urmărindu-i fiecare mișcare, îi puse piedică, îi smulse din mînă scrisoarea pe care o scutura într-una și o băgă în buzunar; iar cînd domnul Kakonyi se dezmetici, Vodicka îl apucă de guler, se îndreptă cu el spre ieșire, deschise cu o mînă ușa, și peste o clipă se auzea cum se rostogolește ceva pe scară.

Toate acestea se petrecură cu iuțeala cu care în basmele populare e descrisă răpirea cuiva de către Scaraoțchi.

În urma infuriatului domn nu rămase decît șervetul. Švejk îl ridică, bătu cuviincios la ușa ce dădea spre odaia din care cu cinci minute înainte ieșise domnul Kakonyi, și de unde se mai auzea un plîns de femeie.

— V-am adus șervetul, se adresă Švejk cu voce blajină doamnei care bocea pe canapea. Ar fi putut să-l calce cineva. Respectele mele.

Bătu din călcîie, salută și ieși în coridor. Pe scară însă nu zări nici o urmă vizibilă de bătălie. Aici, potrivit prevederilor lui Vodicka, totul se desfășurase fără nici un fel de dificultate. Abia în gang, lîngă poartă, găsi Švejk un guler scrobit, rupt. Se pare că aici se jucase ultimul act al acestei tragedii, în momentul cînd domnul Kakonyi se agățase cu disperare de poartă ca să nu zboare în stradă.

În schimb în stradă era animație. Domnul Kakonyi fusese transportat în gangul de peste drum, unde îl stropeau cu apă, iar în mijlocul străzii, bătrînul genist Vodicka se bătea ca un leu cu un grup de honvezi și husari, care se ridicaseră în apărarea compatriotului lor. Făcea ravagii în jurul lui, învîrtind cu măiestrie centironul de care atîrna baioneta. Și nu era singur.

¹⁴⁸ Scriitor clasic ceh (1853—1912).

Luptau alături de el câțiva soldați cehi de pe la diferite regimente, care tocmai treceau pe stradă.

Švejk, după cum a declarat el însuși mai târziu, habar n-avea cum s-a trezit în mijlocul combatanților; și cum n-avea asupra lui baioneta, s-a mirat și el cum i-a picat în mână bastonul unui spectator înspăimântat.

Lupta a durat o bună bucată de vreme, dar tot ce-i frumos are și un sfârșit. Patrula, care din întâmplare trecea pe-acolo, îi ridică pe toți.

Așa se face că Švejk pășea acum alături de Vodicka, cu bastonul despre care comandantul patrului zicea că ar fi *corpus delicti*.

Mergea mulțumit ținând bastonul pe umăr, ca o pușcă, în schimb, bătrînul genist Vodicka păstră tăcerea în tot timpul drumului, cu încăpăținare. Abia cînd intrară la *hauptwache* îi spuse lui Švejk cu tristețe:

— Nu-ți spuneam eu că nu-i cunoști pe unguri?

IV - Noi suferințe

Colonelul Schroder privea cu multa satisfacție fața palidă, cu cearcăne mari sub ochi, a locotenentului-major Lukáš, care, încurcat, evita cu grijă să-l privească și, cu coada ochiului, ca și cînd ar fi studiat ceva, se iuta la planul de dislocare a trupei în tabără, care de altfel era singura ornamentație din biroul colonelului.

Pe masă, în fața colonelului Schroder, se aflau cîteva ziare cu niște articole subliniate cu creion albastru, pe care colonelul își mai aruncă o dată ochii în treacăt, spunînd apoi către locotenentul-major Lukáš:

— Așadar, dumneata știi că sluga dumitale Švejk, e arestat, și că probabil va fi înaintat tribunalului militar al diviziei?

— Da, domnule colonel.

— Dar cu asta, bineînțeles, adăugă apăsător colonelul, plimbîndu-și privirea pe fața palidă a ofițerului, nu e lichidată întreaga chestiune. Un lucru e sigur: că opinia publică locală a fost răscolită de cazul slugii dumitale, Švejk, și că în toată afacerea asta e amestecat și numele dumitale, domnule locotenent-major. De altfel ne-au parvenit și cîteva documente de la comandantul diviziei. Avem în față cîteva gazete care se ocupă de acest caz. Dacă vrei, poți să-mi citești cu glas tare. Întinse locotenentului-major Lukáš unul din zia-rele cu articolele subliniate și acesta începu să citească cu glas monoton, de parcă ar fi citit într-un manual de școală primară fraza: „Mierea este mult mai hrănitoare și mai ușoară de digerat decît zahărul”.

„Unde este garanția viitorului?”

— Asta-i *Pester Lloyd*, nu-i așa? întrebă colonelul.

— Da, domnule colonel, răspunse locotenentul-major Lukáš, continuînd lectura:

„Dirijarea războiului spre victorie necesită colaborarea tuturor păturilor populației din imperiul austro-ungar. Dacă vrem să asigurăm securitatea statului, toate națiunile noastre trebuie să se ajute reciproc; garanția viitorului

nostru se află tocmai în acel respect spontan pe care o națiune îl are față de cealaltă. Marile sacrificii de pe front ale bravilor noștri ostași, care nu contesc să înainteze, nu ar fi posibile dacă spatele frontului — artera politică și de aprovizionare a glorioaselor noastre armate — nu ar fi unit, dacă în spatele armatei noastre s-ar ivi elemente care să zdruncine unitatea statului și care prin agitație și rea-credință i-ar submina autoritatea și ar provoca haos în rîndurile popoarelor înfrățite ale imperiului. În aceste clipe istorice, nu putem trece sub tăcere atitudinea unui mănunchi de oameni care, din motive naționale locale, încearcă să tulbure unitatea noastră și lupta dusă de toate popoarele acestui imperiu pentru justa pedepsire a acelor mizerabili care, fără pricină, au atacat imperiul nostru pentru a-l lipsi de toate bunurile culturale și ale civilizației. Nu putem trece sub tăcere aceste josnice manifestări ațîțătoare ale unor spirite bolnăvicioase care nu doresc decît frîngerea unității de gîndire în inimile popoarelor noastre. Am mai avut, pînă acum, de cîteva ori prilejul să atragem atenția, în acest ziar, asupra faptului că autoritățile militare se văd silită să intervină cu toată severitatea împotriva acelor elemente izolate, din regimentele cehe, care, călcînd în picioare glorioasa tradiție a regimentului din care fac parte, seamănă prin atitudinea lor nesăbuită, în orașele noastre maghiare, ura împotriva întregului popor ceh, care, luat în ansamblu, nu este vinovat cu nimic, și care a stat totdeauna ferm alături de interesele acestui imperiu, fapt dovedit de o serie întreagă de conducători de oști, de origină cehă, dintre care amintim cu drag de glorioasa figură a mareșalului Radecky și a altor apărători ai imperiului austro-ungar. Împotriva acestor pilde luminoase se ridică cîțiva derbedei cehi, depravați care, profitînd de izbucnirea războiului mondial, s-au prezentat ca voluntari în armată, de unde încearcă să provoace haos, pentru a destrăma unitatea popoarelor din monarhia noastră. Am mai atras o dată atenția asupra comportării regimentului nr..., la Debrețin. Parlamentul de la Budapesta a înfierat fărădelegile acestui regiment al cărui drapel, mai tîrziu, pe front, a fost... — cenzurat — Cine are vina acestor fărădelegi? — Cenzurat — Cine i-a împins pe soldații cehi... — cenzurat.

De ceea ce își permit străinii în patria noastră ungurească ne poate convinge mai ales incidentul recent de la Kiralyhid, oraș unguresc pe malul Litavei. De ce naționalitate erau soldații din tabăra militară din apropierea orașului Brucke, care l-au atacat și defăimat pe domnul Gyula Kakonyi, negustor onorabil din localitate? Este de datoria autorităților să facă cercetări în legătură cu această crimă și să întrebe comandamentul militar care fără îndoială că se ocupă de această afacere ce rol joacă în această ațîțare, fără precedent, împotriva cetățenilor regatului maghiar, locotenentul-major Lukáš, al cărui nume este rostit prin oraș în legătură cu evenimentele din ultimele zile, după cum ne-a relatat corespondentul nostru local, care a și adunat un bogat material cu privire la întreaga afacere, în vremurile grave de astăzi într-adevăr strigătoare la cer. Cititorii ziarului Pester Lloyd vor urmări, fără îndoială, cu interes desfășurarea cercetărilor, și putem să-i asigurăm că-i vom ține la curent, îndeaproape, cu mersul acestei afaceri de o covîrșitoare însemnătate. În același timp însă așteptăm și un comunicat oficial în legătură cu crima săvîrșită împotriva populației maghiare la Kiralyhid. Că de această chestiune se va ocupa parlamentul de la Budapesta e limpede ca ziua; trebuie să se lămurească odată pentru totdeauna că soldaților cehi care trec spre front prin

regatul maghiar nu le este îngăduit să considere țara coroanei sfântului Ștefan ca fiind la cheremul lor. Dacă unele elemente aparținând acestei națiuni, care la Kiralyhid au reprezentat în chip atît «de minunat» frăția popoarelor noastre, nu înțeleg situația de azi, atunci n-au decît să-și pună cenușă în cap, pentru că în timp de război, glonțul, ștreangul, pușcăria și baioneta îi învață pe oamenii de acest soi să asculte și să se supună intereselor celor mai înalte ale patriei noastre comune.”

— Cine semnează acest articol, domnule locotenent- major?

— Bela Barabas, redactor și deputat, domnule colonel..

— E o bestie cunoscută, domnule locotenent-major. Dar mai înainte de a apare în *Pester Lloyd* acest articol a fost publicat în *Pesti Hirlap*. Fii, te rog, bun și citește-mi acum traducerea oficială din limba maghiară a articolului apărut în ziarul *Sopronyi Naplo*.

Locotenentul-major Lukáš citi cu glas tare un articol în care se vedea strădania neobișnuită a redactorului respectiv de a introduce fraze încilcite, cu următorul conținut:

„Imperativul rațiunii de stat — ordinea de stat — demnitatea și sentimentele umane călcate în picioare — sărbătoarea canibalilor — masacrarea societății omenеști — bandă de mameluci — îi veți recunoaște între culise”. Și articolul continua tot așa, lăsînd limpede impresia că, în propria lor țară, maghiarii erau poporul cel mai persecutat; se părea că soldații cehi s-ar fi năpustit asupra redactorului călcîndu-l în picioare și că în timp ce el zbiera de durere un martor ocular a stenografiat zbieretele lui.

„Despre unele chestiuni, de cea mai mare importanță — se plîngea ziarul Sopronyi Naplo — nu se spune și nu se scrie nimic. Știm cu toții, foarte bine, la ce fărâdelegi se dedau cehii, ce se petrece în rîndurile cehilor și cine anume provoacă aceste dezordini. Se înțelege de la sine că vigilența autorităților este prinsă în alte chestiuni importante, ea trebuie să fie însă neapărat legată de acțiunea de supraveghere în ansamblu, pentru a nu se mai întîmpla ceea ce s-a putut întîmpla zilele acestea la Kiralyhid. Articolul nostru de ieri a fost cenzurat în cincisprezece locuri. De aceea nu ne rămîne altceva mai bun de făcut decît să declarăm că nici azi nu avem posibilitatea, din motive tehnice, să ne ocupăm pe larg de evenimentele de la Kiralyhid. Trimisul nostru special a constatat la fața locului că autoritățile dovedesc într-adevăr mult zel în lămurirea întregii afaceri, cercetînd de zor. Ni se pare totuși ciudat că unii participanți la masacrul general se mai află în libertate. Aceasta se referă mai cu seamă la o anumită persoană, care potrivit informațiilor noastre continuă să rămînă nepedepsită în cantonamentul militar, purtînd mai departe insignele regimentului său de papagali. Numele său a fost amintit alaltăieri în Pester Lloyd și în Pesti Naplo. Este vorba de cunoscutul șovinist ceh Lukáš, despre ale cărui isprăvi deputatul nostru Savanyu Geza, reprezentantul districtului Kiralyhid, va face o interpelare în parlament.”

— În același stil fermecător, domnule locotenent-major, spuse colonelul, scriu despre dumneata revista săptămînală din Kiralyhid și ziarele din Presburg. Cred însă că pe dumneata asta nu te mai poate interesa, toate fi-

ind pe același calapod. Din punct de vedere politic se mai poate găsi o explicație, pentru că noi, austriecii, fie că sîntem nemți sau cehi, sîntem încă destul de porniți împotriva maghiarilor... Mă înțelegi ce vreau să spun, domnule locotenent. Există în toată socoteala asta o anumită tendință. Poate însă că te-ar interesa mai curînd articolul din *Komarensky Vecernik*, în care se afirmă despre dumneata că ai încercat să o violezi pe doamna Kakonyi chiar în sufragerie, în timp ce lua prînzul alături de soțul ei pe care l-ai amenințat cu sabia, pentru a-l sili să înfunde gura soției cu șervetul, ca să nu țipe. Asta e ultima știre în legătură cu dumneata, domnule locotenent.

Colonelul zîmbi și continuă:

— Autoritățile nu și-au făcut datoria. Cenzura preventivă a ziarelor locale se află tot în mîinile maghiarilor. Fac din noi ce vor. Ofițerii noștri nu sînt destul de protejați împotriva defăimării de către un asemenea porc de redactor civil, și abia în urma unei intervenții energice, respectiv primirea telegramei din partea consiliului de război al diviziei noastre, procuratura de stat din Pesta a luat măsurile necesare pentru efectuarea unor arestări în toate redacțiile amintite. Cele mai mari ponoase o să le tragă redactorul de la *Komarensky Vecernik*, care n-are să uite de *Vecernikul* lui, cît o trăi. Consiliul de război al diviziei m-a însărcinat pe mine, în calitate de superior al dumatăle, să te interoghez, trimițîndu-mi întregul dosar referitor la cercetări. Toate s-ar fi sfîrșit cu bine, dacă n-ar fi fost la mijloc păgubosul ăla de Švejk al dumatăle. O dată cu el a fost arestat un genist, pe nume Vodicka, la care s-a găsit după încăierare, cînd l-au dus la *hauptwache*, scrisoarea adresată de dumneata doamnei Kakonyi. Švejk ăsta al dumatăle a susținut la cercetări că n-ar fi fost scrisoarea dumatăle și că ar fi scris-o el; cînd i-au pus scrisoarea în față și l-au invitat s-o copieze, ca să fie confruntată cu scrisul lui, a înghițit scrisoarea. De la cancelaria regimentului au fost trimise apoi la consiliul de război al diviziei rapoartele dumatăle pentru a fi comparate cu manuscrisul lui Švejk, și dacă doriți, puteți vedea rezultatul.

Colonelul răsfoi prin dosar și-i arată locotenentului- major Lukáš următorul aliniat: „Acuzatul Švejk a refuzat să scrie fraza dictată, invocînd motivul că peste noapte a uitat să scrie”.

— În general, domnule locotenent-major, eu nu iau de loc în considerație cele declarate la consiliul de război al diviziei de Švejk al dumatăle sau de genist. Švejk și genistul susțin că a fost vorba de o mică farsă, rău înțeleasă, și că de fapt ei au fost atacați de civili, fiind nevoiți să se apere ca să salveze onoarea militară. Ancheta a constatat că Švejk ăsta al dumatăle este, în general, o poamă bună. De pildă, după cum reiese din procesul-verbal, la întrebarea de ce nu mărturisește, a răspuns: „Eu mă aflu acum taman în aceeași situație în care s-a trezit odată, din pricina unui tablou al fecioarei Maria, servitorul pictorului academician Panusek. Acela, tot așa, cînd era vorba de vreun tablou pe care trebuia să-l tăinuiască, nu putea răspunde decît: «Ce vreți, să scuip sînge?»». Bineînțeles, continuă colonelul, că în calitate de comandant al regimentului am avut grijă să fac demersurile necesare ca, în numele consiliului de război al diviziei, să se dea cuvenitele rectificări la articolele apărute în ziarele locale. Astăzi vor fi expediate și sper că am făcut totul, ca să repar ceea ce s-a întîmplat din pricina comportării potlogă-

rești a acestor lichele de jurnaliști civili maghiari. Nădăjduiesc că am redactat bine; ascultați:

„Consiliul de război al diviziei nr. N și comandamentul regimentului nr. N declară că articolul publicat în gazeta locală, cu privire la niște închipuite isprăvi ale ostașilor regimentului nr. N nu este întemeiată pe adevăr, din nici un punct de vedere, că de la primul pînă la ultimul rînd articolul este născocit și că ancheta întreprinsă împotriva acestei gazete va hotărî aspra pedepsire a vinovaților.”

În nota sa, continuă colonelul, adresată comandamentului regimentului nostru, consiliul de război al diviziei e de părere că, de fapt, e vorba de o ațîtare împotriva unităților militare care trec din Cislaitania în Translaitania. Dar comparați, vă rog, cîtă oștire a plecat pe front de la noi, și cîtă de la ei. Vă spun sincer că mie ostașul ceh mi-e de-o sută de ori mai drag decît canaliile astea de unguri. Îmi aduc aminte că în apropierea Belgradului ungurii au deschis focul asupra batalionului nostru de marș nr. 2. Ai noștri, văzînd că ungurii trag în ei, au început să tragă în aripa dreaptă unde se aflau deutschmaîștrii; deutschmaîștrii, la rîndul lor, s-au zăpăcit și ei și au deschis focul asupra regimentului de bosnieci, care se afla alături. Închipuți-vă ce situație! Eu luam tocmai masa de prînz, la statul-major al brigăzii; în ajun a trebuit să luăm o masă frugală; puțină șuncă și supă conservată, iar în ziua aceea ni se pregătise o supă bună de pasăre, fileuri cu orez și prăjitură cu frișcă; cu o seară înainte, spînzurasem un cîrciumar sîrb din orășel și bucătarii noștri găsiseră în pivnița lui un vin vechi de treizeci de ani. Vă puteți închipui cu cîtă bucurie așteptam cu toții prînzul. Ni se servise supă, și ne pregăteam să intrăm în găină, cînd deodată auzim o salvă, apoi un tir în toată regula; artileria noastră, neștiind că unitățile noastre trag una în alta, a deschis focul spre noi și un obuz a căzut foarte aproape de statul-major al brigăzii. Sîrbii credeau probabil că a izbucnit răscoala, așa că au început să ne lovească din toate direcțiile și să pornească împotriva-ne peste rîu. Generalul de brigadă a fost chemat la telefon și generalul de divizie l-a luat la zor, întrebîndu-l ce înseamnă porcăria din sectorul brigăzii sale, tocmai în momentul în care primise ordin de la statul-major al armatei ca la orele 2 și 35 de minute noaptea să înceapă, pe aripa stîngă, atacul asupra pozițiilor sîrbești. Zicea că noi sîntem rezerva și să încetăm numaidecît focul. Dar într-o situație ca asta mai poți ordona: „Feuer einstellen!”¹⁴⁹ Centrala telefonică a brigăzii anunța că nu poate lua contact cu nici o unitate și ne comunică doar că statul-major al regimentului 75 face cunoscut că, în clipa aceea, a primit de la divizia vecină ordinul: „ausharen”¹⁵⁰; că nu se poate înțelege cu divizia noastră, că sîrbii au ocupat cotele 212, 226 și 327, și cere trimiterea unui batalion de legătură și stabilirea legăturii telefonice cu divizia noastră. Am trecut firul diviziei, dar ce folos: legătura fusese întreruptă pentru că sîrbii ajunseseră între timp în spatele nostru din ambele părți și secerau centrul dintr-un triumphi în care, pînă la urmă, au capturat tot: infanteria, artileria, cu toată coloana de automobile, magaziiile și spitalul de campanie. Două zile în șir, am gonit fără să descalec; generalul de divizie a căzut prizonier împreună cu generalul brigăzii noastre. Și toate astea din prici-

¹⁴⁹ Încetați focul! (germ.)

¹⁵⁰ Rezistați (germ.).

na ungurilor care-au deschis focul asupra batalionului nostru de marș nr. 2. Se înțelege că pînă la urmă au dat vina pe regimentul nostru.

Colonelul scui pă:

— De altfel, dumneata, domnule locotenent-major, ți-ai dat singur seama cum au știut să speculeze pătaniile dumitale de la Kiralyhid.

Locotenentul-major Lukáš tuși încurcat.

— Domnule locotenent-major, i se adresă colonelul pe un ton familiar, spune drept, cu mîna pe inimă: de cîte ori te-ai culcat cu doamna Kakonyi?

Colonelul Schroder era într-o dispoziție foarte bună:

— Nu-mi spune mie, domnule locotenent-major, că abia ai început corespondența. Eu, cînd eram de vîrsta dumitale, am fost trimis în Ungaria, la Jagr, la cursuri de topografie, care au durat trei săptămîni; și să mă fi văzut dumneata cum în aceste trei săptămîni n-am făcut nimic altceva decît să mă culc cu unguroaice. În fiecare zi, alta. Fetișcane, domnișoare mai vîrstnice, văduve, care cum le vedeam, le și agățam, așa că atunci cînd mă întorceam la regiment abia mă mai țineau picioarele. Cel mai mult m-a aprins soția unui avocat. Aia mi-a arătat de ce sînt în stare unguroaicele. În focul dragosteii mă mușca de nas și toată noaptea nu mă lăsa să închid ochii. Am început corespondența... cunoaștem noi, continuă colonelul, bătîndu-l prietenește pe umăr. Nu-i nevoie să-mi spui nimic, eu mi-am format părerea despre întreaga daraveră. Te-ai încurcat cu ea, soțul a aflat, dobitocul dumitale de Švejk... Dar știi, domnule locotenent-major, că Švejk ăsta e totuși un om de caracter, dacă a făcut ceea ce a făcut cu scrisoarea dumitale. Un astfel de om e într-adevăr păcat să-l pierzi. Eu cred că asta e o chestiune de educație. Mie unul mi-a plăcut foarte mult comportarea lui, și ținînd seama de asta, sînt hotărît să opresc cercetările. Pe dumneata, domnule locotenent-major, te-au defăimat în gazete. Prezența dumitale aici este inoportună. În cursul săptămîinii va fi expediat un batalion pe frontul rusesc. Dumneata ești cel mai vechi ofițer al companiei a 11-a; vei pleca cu ea în calitate de *kompanienkomandant*. La brigadă, totul e aranjat. Spune plutonierului contabil să-ți găsească altă ordonanță.

Locotenentul-major Lukáš aruncă o privire plină de recunoștință spre colonel, și acesta continuă:

— Pe Švejk îl trimit la dumneata, în calitate de *kompanienordonanz*.

Colonelul se ridică în picioare și, întinzînd mîna locotenentului-major care pălise, îi spuse:

— Și cu asta, totul e în perfectă ordine. Îți urez mult noroc și să te distingi pe front. Și dacă cumva ne-om mai vedea vreodată, atunci să vii printre noi și să nu ne mai ocolești ca la Budejovice...

Tot timpul drumului pînă acasă, locotenentul-major Lukáš repetă în gînd: „*Kompanienkomandant, Kompanienordonanz*”.

Și în față îi apărea radioasă figura lui Švejk, în toată splendoarea ei.

Cînd locotenentul-major Lukáš porunci plutonierului de administrație Vanek să-i caute altă ordonanță în locul lui Švejk, Vanek spuse uimit:

— Eu credeam, domnule *oberlăitnant*, că sînteți mulțumit de Švejk.

Auzind însă că Švejk fusese numit de colonel ordonanța companiei a 11-a, exclamă: „Ajută-ne, Doamne!”

*

La consiliul de război al diviziei, în baraca prevăzută cu zăbrele la ferestre, deșteptarea se făcea, potrivit regulamentului, la orele șapte dimineața, când începea rînduirea saltelelor întinse pe dușumele, în praf. Paturi de scîndură nu erau. Într-o despărțitură a barăcii, într-o sală lungă, deținuții potriveau, conform regulamentului, păturile pe saltele, iar cei care isprăveau această treabă stăteau pe băncile înșirate de-a lungul peretelui; cei veniți proaspăt de pe front se căutau de păduchi. Ceilalți își treceau timpul spunînd snoave.

Švejk și bătrînul genist Vodicka stăteau pe banca de lîngă ușă cu încă cîțiva ostași, de pe la diferite regimente și unități.

— Ia uitați-vă, fraților, glăsui Vodicka, la băiețașul acela ungurean de lîngă fereastră; priviți-l cum se închina, scîrba, ca să scape cu bine. Spuneți drept, nu i-ați rupe gura de la o ureche la cealaltă?

— E un om de treabă, interveni Švejk. A ajuns aici pentru că n-a vrut să recruteze. E împotriva războiului, e adventist, și a fost închis pentru că nu vrea să ucidă pe nimeni. El păzește porunca Domnului, dar dumnealor i-au scos-o pe nas. Înainte de război, tot așa, trăia în Moravia un domn cu numele Nemrava; nici ăla n-a vrut să ia flinta pe umăr, cînd a fost încorporat; zicea că e împotriva principiilor lui să poarte flintă. Pentru asta l-au ținut arestat pînă l-a luat dracul, și pe urmă l-au dus din nou la jurămînt. Dar el de acolo, nu, că nu jură, că, zice, asta-i împotriva „prințipurilor” lui, și așa a ținut-o mereu.

— Un prost, mormăi bătrînul genist Vodicka. Putea, foarte frumos, să jure și în același timp să se cace pe toate și pe jurămînt.

— Eu unul am jurat pînă acum de trei ori, intră în vorbă un infanterist. Sînt aici a treia oară pentru dezertare; și dacă n-aș avea certificat medical că acum cincisprezece ani mi-am omorît mătușa, din nebunie, poate că aș fi fost împușcat a treia oară pe front. Pe cînd așa, răposata mătușă-mea mă ajută, fără să vrea, să ies din încurcătură și poate că, pînă la urmă, o să ies cu bine din războiul ăsta.

— Și de ce, mă rog, ți-ai omorît matale mătușica? întrebă Švejk.

— De ce se omoară oamenii? răspunse ostașul. E la mintea cocoșului: pentru bani. Baba avea cinci carnete de economii și tocmai primise dobînzile, cînd am venit în vizită la ea, ostenit și jerpelit. În afară de dînsa nu mai aveam pe nimeni în lumea asta. Așa că m-am dus la ea s-o rog să mă înfieze, dar dînsa, afurisita, zicea să mă duc să muncesc, că sînt, pasămite, om tînăr, voinic și sănătos. Și-așa, din vorbă în vorbă, ne-am luat la ceartă, pînă ce i-am altoit vreo două peste cap cu văturaiul și i-am aranjat toată mura în așa fel, că nu mai știam nici eu dacă era sau nu mătușica. Și m-am așezat așa, lîngă ea, pe podea și-i ziceam într-una: „E mătușica sau nu-i mătușica?” și așa m-au găsit a doua zi, șezînd lîngă dînsa, vecinii. După aceea am fost la balamucul din Slupy, și mai tîrziu, înainte de război, cînd m-au trimis în fața comisiei militare la Bohnice, am fost declarat vindecăt și a trebuit să mă prezint din nou la militărie ca să slujesc pentru anii pe care i-am pierdut la balamuc.

Prin preajma lor trecu un soldat înalt, uscățiv, chinuit la înfățișare, cu un măturoi în mână.

— Asta-i un învățător din ultimul nostru batalion de marș, le spuse un vânător care ședea alături de Švejk. Acum se duce să măture unde a dormit. E un om foarte ordonat. L-au adus aci din pricina unei poezioare pe care a scris-o. Hei, învățătorule, ia vino încoa! strigă el către bărbatul cu măturoiul în mână.

Învățătorul se apropie de banca lor, cu un aer foarte grav.

— Haide, spune-ne și nouă cum e cîntecul cu păduchii.

Soldatul cu măturoiul tuși, apoi începu:

*Totul e plin de păduchi, frontul întreg se scarpină,
Păduchele mare umblă pe noi.
Domnul general se tolănește în pat
și în fiecă zi își schimbă hainele.
Păduchii în oștire o duc foarte bine,
și pe gradați au început să se obișnuiască,
bătrînul păduchios austriac
se și împerechează cu păduchele prusac.*

Amărîtul ostaș-învățător se așeză și el pe laviță și suspină:

— Asta-i tot; și pentru asta am fost pînă acum interogată de patru ori de domnul judecător de la tribunalul militar.

— La drept vorbind, treaba asta nu merită atîta osteneală, spuse cu înțelepciune Švejk. Totul depinde numai de părerea domnilor de la consiliul de război asupra bătrînului austriac păduchios. E bine că ați pomenit de împreunarea aceea; asta o să-i încurce și o să le tulbure mintea. N-aveți decît să lămuriți că *păduchiosul* este păduchele mascul și că pe păduchele femelă nu poate să se urce decît păduchele mascul. Altfel nu vă descurcați din afacerea asta. Desigur că n-ați scris poezioara cu gîndul să jigniți pe cineva, asta e limpede. N-aveți decît să-i spuneți domnului judecător că ați scris-o așa, de plăcere, și că după cum masculului scroafei i se spune vier, tot așa la păduche masculul se numește păduchios.

Învățătorul oftă:

— Da, dar ce mă fac dacă domnul judecător nu știe bine limba cehă? Cam în felul ăsta i-am explicat și eu, dar el s-a răstit la mine că păduchelui mascul i se spune în limba cehă „vesak”¹⁵¹. „Ce vorbă-i asta vsivak? mi-a spus domnul judecător. *Vesak! Femininum, sie gebildeter Kerl, ist «ten fes» also masculinum ist «ta fesak». Wir kennen unsre Pappenheimer.*”¹⁵²

— Ce mai tura-vura, spuse cu hotărîre Švejk. Cu dumneavoastră e rău de tot, dar nu trebuie să vă pierdeți nădejdea, cum spunea și țiganul Janecek din Plzen, că lucrurile se mai pot îndrepta, cînd, în anul 1879, i-au pus ștreangul de gît din pricina unui dublu asasinat și furt. Și a nimerit-o: chiar în ultima clipă l-au dat jos din spînzurătoare neputînd să-l spînzure în ziua de naștere a împăratului, care cădea tocmai atunci cînd urma să fie spînzurat țiganul. Așa că l-au spînzurat abia a doua zi, după ziua împăratu-

¹⁵¹ *Ves* — păduche; *vesak* — cuier; *vsivak* — păduchios.

¹⁵² Femininul, golan cu carte de ești, este ten fes urmare masculinul este ta fesak. Ne cunoaștem noi marfa! (germ.)

lui; și unde mai pui ce baftă a avut pe urmă! A treia zi a fost grațiat, urmînd să înceapă noi cercetări, dat fiind că se dovedise pînă la urmă că isprava o săvîrșise un alt Janecek. Așa că au trebuit să-l dezgroape din cimitirul condamnaților și să-l reabiliteze la cimitirul catolic din Plzen, ca abia după aceea să se afle că era evanghelic, așa că l-au transportat la cimitirul evanghelic și pe urmă...

— Pe urmă încasezi o pereche de palme, se înfurie bătrînul genist Vodicka. Ia te uită ce poate născoci băiatul ăsta!... Omul are necazuri cu consiliul de război al diviziei și el nătărăul, a început ieri, în vreme ce ne duceam la interogator, să-mi povestească cum e trandafirul de Jericho.

— Nu erau vorbele mele, se apără Švejk. Asta a povestit-o servitorul pictorului Panusek, Matei, unei babe care l-a întrebat cum arată trandafirul de Jericho. Și el i-a spus așa: „Luați baligă uscată de vacă și puneți-o în farfurie; stropiți-o cu apă și o să se înverzească așa de frumos... ăsta-i trandafirul de Jericho”. Prostia asta n-am născocit-o eu; dar despre ceva tot trebuia să vorbim oricum, pînă la interogatoriu. Eu n-am vrut decît să te încurajez, Vodicka...

— Halal încurajare! făcu Vodicka, scuișind cu dispreț. Omul nu știe pe unde să scoată capul ca să scape din încurcătură, ca o dată scăpat să se răfuiească cu ungurașii, și el îl îmbărbătează cu baligă de vacă. Și cum pot eu să le-o plătesc băiețașilor ungureni, cînd stau închis și pe deasupra mai trebuie să fac pe prostul și să-i spun judecătorului că nu le port ungurașilor nici un fel de pică? Eh, Doamne, asta-i adevărată viață de cîine. Dar cînd oi pune odată eu gheara pe un băiețaș din ăștia ungureni, apoi îl sugrum ca pe o javră de cîine; le dau eu „*isten ald meg a magyart*”¹⁵³; mă răfuiesc eu cu ei, aoleu... despre mine o să se mai vorbească încă...

— Nici o grijă, spuse Švejk, că toate se îndreaptă. Principalul e să nu spui niciodată, la tribunal, adevărul. Cel care se lasă momit și recunoaște, e totdeauna pierdut. Din unul ca ăsta n-are să iasă niciodată ceva ca lumea. Odată, cînd lucram la Moravska Ostrava, s-a întîmplat că un miner l-a tăbăcit pe un inginer, între patru ochi, așa că nimeni n-a văzut; și avocatul care îl apăra i-a spus să tăgăduiască, că nu i se poate întîmpla nimic. Președintele tribunalului îi spunea mereu că mărturisirea înseamnă circumstanțe atenuante, dar el o ținea într-una pe a lui, că n-are ce mărturisi, așa că a fost eliberat pentru că și-a dovedit alibiul: în aceeași zi fusese la Brno...

— Maica ta Cristoase, izbucni furios Vodicka. Nu mai pot. Nu pricep de ce se spun toate astea. Ieri a fost cu noi la interogatoriu un om taman ca el. Cînd l-a întrebat judecătorul cu ce se ocupă în civilitate a spus: „Robotesc cu ziua la Cruce”. Și a trebuit să treacă peste o jumătate de oră pînă să-l lămurească pe judecător că e cărător de mușchi la fierarul Kriz (Cruce); și pe urmă, cînd l-au întrebat : „Care va să zică, în civil, dumneata ești muncitor auxiliar?” El le-a răspuns: „Da de unde! Paznic de noapte e Franta Hybsu”.

De pe coridor se auzi un zgomot de pași și strigătele santinelei: „*Zuwachs*”¹⁵⁴.

— Iar ne înmulțim, spuse cu bucurie Švejk. Poate c-or fi ascuns vreun...

¹⁵³ Dumneyeu să-i ocrotească pe unguri (magh.)

¹⁵⁴ Spor (germ.)

Ușa se deschise, și santinelele îl îmbrînciră înăuntru pe teteristul care stătuse cu Švejk în arestul regimentului, la Budejovice, și care fusese reparatizat la bucătăria companiei de marș.

— Lăudat fie Domnul nostru Isus Cristos, spuse el întrînd, la care Švejk răspunse, în numele tuturor:

— Acum și în vecii vecilor, amin!

Teteristul se uită cu mulțumire la Švejk, lăsă pe dușumea pătura pe care o adusese cu sine și se așeză pe bancă lângă colonia cehă. Acolo își desfăcu jambierele, scoase țigările, dosite cu măiestrie printre încrețituri, și le împărți tuturor, apoi scoase din bocanci cîteva bețe de chibrit cu capetele artistic tăiate în două și o bucățică de scăpărătoare. Frecă chibritul, își aprinse țigara cu băgare de seamă și, după ce oferă foc și celorlalți, spuse nepăsător:

— Sînt învinuit de răzvrătire.

— O nimica toată! i se adresă Švejk ca să-l liniștească. Țasta-i un fleac.

— Bineînțeles, spuse teteristul; dacă vrem să cîștigăm războiul, cu ajutorul tribunalelor. Dacă țin cu tot dinadinsul să se judece cu mine, n-au decît! Judece-se! La urma urmei, un proces nu schimbă cu nimic situația.

— Și cum te-ai răzvrătit? îl întrebă bătrînul genist Vodicka, privindu-l cu simpatie.

— N-am vrut să curăț closetele la *Hauptzvache*, răspunse teteristul, așa că m-au dus pînă la colonel. Ce porc de ciine! A început să zbiere la mine zicînd că sînt arestat pe baza *regimentsraportului*, așa că sînt un arestat ca oricare altul și că se miră că mă mai ține pămîntul și nu încetează să se învîrtească de rușine, că în armată s-a ivit un om cu calitatea de teterist, avînd dreptul la grad de ofițer, care însă prin comportarea lui nu poate trezi decît scîrba și disprețul superiorilor. Eu i-am răspuns că rotația globului pămîntesc nu poate fi întreruptă prin apariția unui teterist de teapa mea, că legile naturii sînt mai presus decît galoanele teteriștilor și că aș dori să știu cine mă poate sili să curăț un closet pe care nu l-am murdărit, cu toate că aș fi avut dreptul să-l murdăresc după porcăria de mîncare de la regiment, după varza stricată și carnea de berbec împutită ce ni s-a dat. I-am mai spus că nedumerirea lui în ceea ce privește faptul că mă mai ține pămîntul mi se pare ciudată, și că din pricina mea nu e cazul să se stîrnească un cutremur. În tot timpul discursului meu, domnul *oberst* n-a făcut decît să scrișnească din dinți ca o iapă cînd mestecă sfeclă înghețată și-i răcește limba. Cînd am terminat a început să urle la mine:

— Cureți sau nu cureți closetul?

— Cu respect vă raportează că nu curăț nici un closet.

— Ba dumneata ai să cureți, *Sie Einjahriger*¹⁵⁵!

— Cu respect vă raportează că n-am să curăț.

— *Kruciturken*, ai să cureți dumneata, nu unul, ci o sută de closete.

— Raportează supus că n-am să curăț nici un closet, și cu atît mai puțin o sută!

Și așa a mers într-una: „Ai să cureți?” „N-am să curăț!” Zburau closetele în dreapta și-n stînga, ca într-o zicătoare pentru copii din Pavel înțeleptul. Colonelul alerga prin cancelarie ca ieșit din minți; în cele din urmă, s-a

¹⁵⁵ Teteristule (germ.)

așezat și mi-a spus: „Gîndește-te bine, că de nu, te înaintez consiliului de război al diviziei, pentru răzvrătire. Să nu-ți închipui că dumneata ai să fii primul teterist împușcat în acest război. În Serbia am spînzurat doi teteriști de la compania a zecea, iar pe unul de la compania a noua l-am împușcat ca pe un mieluşel. Și de ce? Pentru nerespectarea ordinelor. Cei doi care au fost spînzurați s-au codit undeva lîngă Sabac să înjunghie femeia și băiatul unui *ciujak*, iar teteristul de la compania a noua a fost împușcat pentru că a refuzat să meargă mai departe, motivînd că are picioarele umflate din cauză de platfus. Și acum spune, ce ai de gînd: cureți sau nu cureți closetul?” „Raportez supus că nu curăț.” Colonelul se uită la mine și zise: „Ascultă, nu cumva ești panslavist?” „Raportez supus că nu sînt.” După asta m-au ridicat și mi-au adus la cunoștință că sînt învinuit de răzvrătire.

— N-ar strica, spuse, Švejk, dacă ai face-o pe prostul. Tot așa, cînd am fost închis în arestul garnizoanei era cu noi un om deștept, învățat, profesor la o școală comercială. Dezertase de pe front și trebuia să i se intenteze un proces cu tîmbălău mare, cu condamnare și spînzurătoare, ca să le treacă și altora pofta de-a mai spăla putina; dar acuzatul a izbutit foarte simplu să iasă basma curată din toată încurcătura. S-a apucat s-o facă pe nebunul din născare, și cînd l-a cercetat medicul-șef, a început să spuie că el n-a dezeratat, că lui de mic îi place să călătorească și că întotdeauna i se năzare să dispară undeva, departe; că odată s-a trezit la Hamburg, altă dată la Londra și că habar n-avea cum a ajuns acolo. I-a mai spus că taică-su era alcoolic și că și-a făcut seama înainte de nașterea lui, că mama era prostituată și bețivă și că a murit de *delirium tremens*; ca sora cea mai mică i s-a înecat, iar cea mare s-a aruncat înaintea trenului, că fratele a sărit de pe podul de cale ferată de la Vysehrad, că bunicul și-a omorît nevasta și pe urmă s-a stropit cu gaz și și-a dat foc, că a doua bunică a hoinărit cu țigani și s-a otrăvit în închisoare, cu chibrituri; că unul din veri, condamnat de două ori că a dat foc unor case, și-a tăiat vinele de la gît cu un ciob de sticlă, în închisoare la Kartouzy; că o verișoară din partea lui taică-su s-a aruncat de la etajul șase, la Viena, și că el însuși e un om fără educație și că pînă la zece ani nici nu știa să vorbească, fiindcă la vîrsta de șase luni, cînd ai lui l-au legat de masă și l-au lăsat singur, pisica l-a tras jos și a căzut în cap. I-a mai zis că are des migrene cumplite și că, în momentele de migrenă, habar n-are ce face; că într-o asemenea stare a plecat de pe front la Praga, și că nu și-a revenit decît atunci cînd l-a arestat poliția militară la circiuma „U Fleku”. Și să fi văzut dumneata ce bucuroși au fost să-l scoată cît mai repede din armată. Cu el în cameră mai erau vreo cinci gealați care, pentru orice eventualitate, și-au însemnat pe hîrtie după cum urmează:

Tata alcoolic, mama prostituată,

soră (înecată)

soră (tren)

Frate (de pe pod)

Bunicul + nevasta (gaz, foc)

II bunică (țigani, chibrituri) + ș.a.m.d.

Unul din ei, cînd a început să-i bîsnească medicului-șef, n-a apucat să treacă de vîru-su, că doctorul, fiind la al treilea caz, i-a spus: „Știu flăcăule: verișoara ta din partea lui tat-tu s-a aruncat, la Viena, de la etajul șase,

iar tu ai fost un copil needucat, lăsat în voia soartei, așa că ai să te îndrepti la corecție”. Și așa l-au dus la corecție, l-au legat burduf pe capră, și cît ai zice văleu i-a pierit pofta și de lipsă de educație, și de tată alcoolic, și de mamă prostituată; și-a fost mai bucuros să se prezinte voluntar pe front.

— Astăzi, spuse teteristul, nu mai crede nimeni în armată în țicneala ereditară. Altfel ar trebui să închidă la balamuc toate statele-majore.

În broasca ușii ferecate se auzi scîrțîitul cheii, apoi intră gardianul-șef.

— Infanteristul Švejk și genistul Vodicka la domnul judecător.

Cei doi se ridicară de pe bancă. Vodicka i se adresă lui Švejk :

— Îi vezi, nătărăii? Toată ziua ne bîrîie cu interogatoriul, fără nici un rezultat. *Himmelherrgott!* Mai bine ne-ar condamna odată și nu ne-ar mai purta de colo pînă colo. Așa stăm aici cît îi ziulica de mare și ungurașii foiesc în jurul nostru...

În drum spre birourile consiliului de război al diviziei instalate peste drum, în altă baracă, genistul Vodicka și Švejk se întrebau între ei cînd vor fi trimiși în fața unui tribunal ca lumea.

— Pe unde te uiți, numai interogatoriu, se aprinse Vodicka. Și dacă ar ieși măcar ceva din asta. Strică teancuri întregi de hîrtie și nu mai ajunge omul să se judece. Stă și putrezește după gratii. Spune drept, tu poți înghiți ciorba asta? Dar varza împutită cu cartofi degerați? Crucea ei de treabă! De cînd m-a făcut mama n-am văzut un război mondial așa de tîmpit. Eu mi l-am închipuit cu totul altfel.

— Eu unul, drept să spun, sînt foarte mulțumit, spuse Švejk. Cu ani în urmă încă, pe vremea cînd făceam serviciul activ, ciorbagiul nostru, Solpera, ne spunea că în militarie fiecare trebuie să fie conștient de datoriile sale. Și după ce spunea asta, îți atingea una peste bot, să n-o uiți cîte zilișoare îi mai fi avînd. Dar răposatul *oberlaintnant* Kvaisier! De cîte ori venea sa inspecteze armele, ne spunea că soldatul trebuie să dea dovadă că e un dobitoc, pentru că soldații nu sînt decît niște vite pe care statul le îngrijește, le nutrește, le dă cafea, le bagă tutun în pipă, și pentru asta ei trebuie să tragă la jug ca boii.

Genistul Vodicka reflectă o clipă, apoi spuse:

— Ascultă, Švejkule, cînd ai să te afli în fața judecătorului, ai grijă să nu te încurci și ce ai spus înainte să repeți și acum, ca nu cumva să mă bagi în vreun bucluc. Va să zică, principalul e că ai văzut cum ne-au atacat vlăjganii aceia de unguri. Le-am făcut doar toate împreună, dar pe cont propriu.

— Nici o grijă, Vodicka, îl liniști Švejk. Fii calm și nu te enerva; ce-i, mare scofală să te afli în fața unui consiliu de război ca ăsta, al diviziei, să fi văzut, cu ani în urmă, cum se lichida, *raz, dva*, o judecată. Era la noi, în serviciu activ, un învățător: îi zicea Heral. Ne-a povestit el odată, pe cînd eram închiși, că la muzeul din Praga e o carte cu documentele unui tribunal militar de pe vremea Mariei Tereza. Fiecare regiment își avea călăul lui, care executa soldații, bucată cu bucată; un taler terezian de cap de om. Și, după cum reieșea din documente, călăul cîștiga cîteodată pînă la cinci taleri pe zi... Se înțelege, adăugă Švejk cu seriozitate, că pe vremea aceea regimentele erau puternice și le completau mereu cu țărani.

— Cînd am fost în Serbia, continuă Vodicka, în brigada noastră, cei care spînzurau „ciujacii” erau răsplătiți cu țigări. Cine spînzura un bărbat

căpăta zece țigări Sport; pentru femei și copii cîte cinci. După aceea, inten- dența a început să facă ecomomii, și oamenii erau împușcați cu grămada. Făcea atunci cu mine serviciu un țigan; multă vreme n-am știut ce-i poate pielea. Ni s-a părut, ce-i drept, ciudat că era mereu chemat la cancelarie în timpul nopții. Eram cantonați la Drina; și într-o noapte, cînd era plecat, unul din noi se apucă să cotrobăiască prin boarfele lui; și ce să vezi: javra dracului avea în raniță trei cutii întregi a cîte o sută de Sport. Cînd s-a în- tors, spre dimineață, în șopronul nostru, judecata n-a ținut mult. Am dat cu el de pămînt și unu, Beloun, l-a sugrumat cu centironul. Avea javra naibii viață în el ca o pisică.

Bătrînul genist Vodicka scuipă:

— Nu-și dădea sufletul și pace! Se scăpase pe el, ochii îi ieșiseră ca cepele, da tot viu era, ca un cocoș tăiat fără îndemînare. Băieții, dac-au vă- zut că nu se mai isprăvește, au început să-l sfîșie ca pe o mîță. Doi de cap, doi de picioare și i-au sucit gîtul. După aceea l-am virît în rucsacul lui, cu țigări cu tot, și l-am azvîrlit binișor în Drina. Care dracu ar mai fi fumat țigă- rile acelea. Dimineața l-au căutat de zor.

— Trebuia să anunțați că a dezertat, accentuă cu înțelepciune Švejk, și să spuneți că de mult se pregătea s-o facă și că în fiecare zi scăpa o vorbă că de-abia așteaptă să spele putina.

— Cine mai avea vreme de pierdut cu socoteli de astea, răspunse Vodicka. Noi ne-am făcut treaba, fără să ne mai sinchisim de rest. Acolo era foarte ușor. În fiecare zi se mistuia cîte unul și nici dracu nu-i mai dibuia urma. Cîte un sărman „ciujak” plutea frumușel pe Drina alături de vreun soldat jerpelit din *landwehrul* nostru, pînă la Dunăre. Unii, neîncercați, care vedeau pentru prima dată așa ceva, făceau puțină temperatură.

— Trebuia să le dea chinină, spuse Švejk.

Ajunși la baraca în care erau instalate birourile consiliului de război al diviziei, patrula îi duse în cancelaria nr. 8, unde, la o masă lungă cu maldăre de hîrtii pe ea, ședea judecătorul Ruller.

În fața lui zăcea un volum din Codul militar, pe care odihnea un pahar de ceai, băut pe jumătate. Pe masă, în dreapta, se afla un crucifix din imita- ție de fildeș. De sub lințoliul de praf, Mîntuitorul se uita disperat la posta- mentul crucii sale, plin de scrum și mucuri de țigări.

Judecătorul Ruller scutura tocmai, spre marea părere de rău a Dom- nului răstignit, o țigară proaspăt aprinsă, pe postamentul crucifixului, iar cu cealaltă mîină ridica paharul cu ceai care se lipise de Codul militar.

După ce eliberă paharul din robia Codului, continuă să răsfoiască în cartea pe care o împrumutase de la cazinoul militar.

*Era o carte de Fr. S. Kraus, cu un titlu foarte promițător: Forschungen zur Entwicklungsgeschichte der geschlechtlichen Moral*¹⁵⁶.

Era atît de captivat de reproducerile naive ale desenelor de bărbați și femei în costumul lui Adam și Eva, la care erau adăugate versurile cores- punzătoare, descoperite de savantul Fr. S. Kraus pe pereții closetelor Gării de Vest din Berlin, încît nu-i băgă în seamă pe cei care intrară.

Se smulse din contemplarea reproducerilor, abia cînd Vodicka tuși in- tenționat.

¹⁵⁶ Cercetări asupra istoriei dezvoltării moralei sexelor (germ.).

— *Was geht los* ?¹⁵⁷ întrebă el, răsfoind mai departe și căutînd continuarea puerilelor schițe.

— Raportez supus, domnule judecător, răspunse Švejk, că camaradul Vodicka a răcit și acuma tușește.

Abia atunci își ridică ochii judecătorul Ruller și se uită la Švejk și Vodicka.

Se căznea să-și compună o mină severă.

— Slavă Domnului că ați venit odată, spuse cotrobăind prin vrafurile de hîrtoage de pe masă. Am dat ordin să vă cheme pentru ora nouă și acum e aproape unsprezece.

— Cum stai, boule? îl întrebă pe Vodicka, care își îngăduise să ia pe loc repaus. Cînd oi comanda „rut”, atunci poți face cu cotoanoagele tale ce poftești.

— Cu respect vă raportez, domnule judecător, se auzi Švejk, dînsu e bolnav de reumatism.

— Tu ai face mai bine, să-ți ții clanța, îi spuse judecătorul Ruller. Răspunde numai cînd te-oi întreba. De trei ori ai fost la mine, la interogatoriu, și ți-a mers gura ca o moară stricată. Ce dracu nu le mai găsesc odată? Luavar dracu, că mult îmi dați de lucru. Dar să știți că nu va merge să ne stîngheriți de pomană... Ia uitați-vă aici, nătlărilor, continuă judecătorul, după ce scoase din grămada de acte un dosar voluminos pe care scria:

Schwejk & Woditschka

— Să vă iasă din minte că o să mai trîndăviți la *divisionsgericht* pentru o încăierare prostească, și că în felul ăsta o să scăpați de front pentru o bucată de vreme. Din pricina voastră a trebuit să chem la telefon consiliul de război al armatei, derbedeilor.

Oftă, apoi continuă:

— Nu fă o mutră așa de gravă, Švejkule: pe front are să-ți piară pofta să te mai păruiești cu honvezii; ancheta voastră se suspendă și fiecare pleacă la unitatea lui, unde veți primi pedeapsa cuvenită, la raport, și după aceea veți pleca cu batalionul de marș, pe front. Dar dacă îmi mai picați vreodată în mînă, derbedeilor, întorc eu foaia, că n-o să știți pe unde să mai scoateți cămașa. Țineți foile de eliberare și vedeți de vă purtați cum trebuie. Duceți-i la nr. 2.

— Cu respect vă raportez, domnule judecător, spuse Švejk, că amîndoi vom pune vorbele dumneavoastră la inimă și că vă mulțumim foarte mult pentru bunătatea dumneavoastră. Dacă am fi civili, mi-aș îngădui să spun că sînteți un om de aur. Și în același timp vă rugăm să ne iertați că a trebuit să vă pierdeți atîta vreme cu noi. Noi, într-adevăr, n-am meritat-o.

— Hai, plecați dracului odată! zbieră judecătorul la Švejk. Noroc de domnul *oberst* Schroder, că a pus o vorbă bună pentru voi. Altfel, zău, nu știu ce s-ar fi întîmplat.

Vodicka se simți din nou în apele lui, pe coridor, în timp ce santinela îi conducea spre cancelaria nr. 2.

¹⁵⁷ Ce se întîmplă ? (germ.)

Soldatul care îi însoțea se temea să nu ajungă târziu la masa de prînz și de aceea li se adresă:

— Hai, băieți, întindeți-o nițel; vă mișcați ca păduchii.

Vodicka îl sfătui să-și mai ție gura, spunîndu-i că are noroc că e ceh; dacă ar fi ungur l-ar rupe în două ca pe o scrumbie.

Conțopiștii militari din cancelaria nr. 2 fiind plecați după mîncare, ostașul care îi însoțea se văzu silit să-i conducă deocamdată înapoi la închiisoarea consiliului de război al diviziei, fapt peste care nu a putut trece fără cuvenitele blesteme, adresate rasei nesuferite a conțopiștilor militari.

— Iar o să-mi scoată camarazii grăsimă din ciorbă, se tîngui el cu o mutră tragică, și în loc de carne au să-mi lase numai zgîrci. Ieri, tot așa, am escortat doi pînă la tabără și cineva mi-a halit jumătate din rația de pîine, pe care a ridicat-o în locul meu.

— Cum văd eu, voi aștia, de la consiliul de război al diviziei, nu vă gîndiți decît la burtă, spuse Vodicka, care își revenise de-a binelea.

Cînd îi povestiră teteristului cum s-a desfășurat interogatoriul, acesta exclamă:

— Așadar, „marska”, prieteni dragi! Asta-i ca în revista turiștilor cehi: „Vînt bun!” Pregătirile de drum sînt gata, de toate s-a îngrijit glorioasa noastră administrație militară. Și voi sînteți gata, la comandă, să participați la excursia în Galiția. Porniți voioși la drum, cu inima ușoară și veselă. Să nutriți o dragoste nețarmurită pentru meleagurile unde vă vor fi prezentate tranșeele. E tare frumos acolo și mai cu seamă interesant. O să vă simțiți în străinătatea îndepărtată ca la voi acasă, ca într-o țară înrudită, ba aproape chiar ca în scumpele locuri natale. Cu sentimentele cele mai înălțătoare, porniți la drum spre coclaurile despre care bătrînul Humboldt a zis: „Pe tot cuprinsul pămîntului n-am văzut ceva mai măreț ca această stupidă Galiție”. Bogata și prețioasă experiență pe care glorioasa noastră armată și-a în-sușit-o în timpul retragerii din Galiția, cu prilejul primei călătorii, va constitui cu siguranța, pentru noile noastre expediții războinice, un binevenit îndrumar întru alcătuirea programului celei de a doua călătorii. Mereu înainte, drept înainte, după direcția nasului, spre Rusia, și de bucurie să descărcați în aer toate cartușele.

Înainte plecării lui Švejk și Vodicka, după-prînz, se apropie de ei, în cancelarie, nefericitul învățător — cel care scrisese poezia despre păduchi — și le spuse în taină, trăgîndu-i pe amîndoi deoparte:

— *Nu uitați, cînd veți fi dincolo, să le spuneți rușilor, de cum îi vedeți: „Zdravstvuite, ruskie bratia, mî bratia cehi, mî niet avstriiți!”*¹⁵⁸

Cînd ieșiră din baracă, Vodicka, vrînd să-și exprime demonstrativ ura sa față de maghiari și să dovedească cum că arestul nu i-a înfrînt și nu i-a slăbit convingerile, îl călcă pe picior pe ungurul care nu voise să facă armată și zbieră la el: „Încalță-te, puturosule!”

— Păcat că nu mi-a răspuns nimic, îi declară apoi lui Švejk, nesatisfăcut, genistul Vodicka. Să fi scos numai o vorbuliță, așa ca să-i fi întins mesecătoarea ungurească de la o ureche la cealaltă. Cînd colo, prostălăul tace și se lasă călcat pe bătătură. *Hergot*, Švejkule, nici nu-ți dai seama cît sînt de furios că nu m-au condamnat. La drept vorbind, situația arată ca și cînd

¹⁵⁸ Să trăiți, fraților ruși, noi sîntem frații cehi, nu sîntem austrieci (rus.)

și-ar fi bătut joc de noi; ca și când toată afacerea cu ungurii ăia nici nu merită să fie luată în seamă. Și cu toate astea, noi ne-am bătut ca leii. Tu ești de vină că nu ne-au condamnat și că ne-au dat un certificat care parcă vrea să spună că nici n-am ști să ne batem ca lumea. Ce-or fi crezînd de fapt despre noi? La urma urmei, a fost o încăierare destul de serioasă.

— Dragă băiete, spuse Švejk cu bunătațe, eu nu prea pot să înțeleg cum se face că nu te bucuri că *divisionsgerichtul* ne-a recunoscut în mod oficial drept niște oameni foarte cumsecade, împotriva cărora nu poate avea nimic. E drept că eu, la interogatoriu, am scăldat-o cît am putut; asta și trebuie, e o datorie să minți, cum spune avocatul Bass clienților lui. Când domnul judecător m-a întrebat de ce am dat buzna în locuința domnului Kakonyi, eu i-am răspuns simplu: „Eu am socotit că cel mai bun mijloc de a-l cunoaște pe domnul Kakonyi este să-i facem o vizită”. După asta, domnul judecător nu mi-a mai pus nici o întrebare; și-a dat el numaidecît seama despre ce e vorba... Ține minte un lucru, își urmă Švejk meditația, că în fața tribunalelor militare nimeni n-are voie să mărturisească. Când am fost închis la *garnisonsgericht*, un soldat din camera vecină a mărturisit totul și cum au aflat ce-a făcut, ceilalți i-au pus pătura în cap și i-au poruncit să-și retragă mărturisirea.

— Dacă aș fi făcut ceva neonorabil nici eu n-aș fi mărturisit, spuse bătrînul genist Vodicka. Dar când broscoiul ăla de judecător m-a întrebat de-a dreptul: „Te-ai bătut?” ce era să-i spun? „Da, m-am bătut”. „L-ai dat gata pe vreunul?” „Păi, cred și eu, domnule judecător”. „Dar de rănit, ai rănit pe careva?” „Cum să nu, domnule judecător !” Să știe și el cu cine stă de vorbă. Și tocmai aicea-i toată rușinea, că ne-au eliberat. Asta-i ca și când nimeni n-ar vrea să creadă că mi-am rupt *ubersvungul* pe spinarea ungurașilor, că am făcut din ei tăiței, cucuie și vînătăi. Ai fost doar de față, și ai văzut cum la un moment dat aveam împotrivă-mi trei și cum într-o clipă toți erau la pămînt și eu călcam pe ei. Și după toate astea, un mucos de judecător oprește ancheta. Asta-i ca și când mi-ar fi spus: „Dumneata, și bătaie, căcăciosule!” Când s-o isprăvi războiul și o să fiu iar civil, dau eu de el pe undeva și îi arăt atunci dacă știu sau nu să mă bat. Pe urmă vin aici, la Kiralyhid, și fac un tărăboi cum n-a văzut lumea. Or să se ascundă oamenii prin pivnițe când or afla că am venit să-i văd pe șmecherii de la Kiralyhid, pe haimanalele astea, pe derbedeii ăștia...

*

La cancelarie, formalitățile se terminară foarte repede. Un conțopist, cu gura încă unsuroasă de la prînz, întinzîndu-le hîrțile, cu un aer grav, nu lăsă să-i scape prilejul de a le ține o cuvîntare în care făcea apel la spiritul lor militar, amestecînd frazele, ca un „*wasserpölak*”¹⁵⁹ ce era, cu diferite expresii frumoase din dialectul lui, cum ar fi „*marekvium*”, „*glupi rolmopsie*”, „*krajcova sedmina*”, „*svinia porypana*” și „*dum vam bane na mjesjnuckovy vasi gzychty*”.

La despărțire, întrucît fiecare era dus la unitatea lui, Švejk îi spuse lui Vodicka:

¹⁵⁹ Locuitori din regiunea Sileziei.

— Când s-o isprăvi cu războiul ăsta, nu uita să vii să mă vezi. Mă găsești în fiecare seară, la ora șase, în circiuma „La Potirul” de la Bojiste.

— Să știi c-am să vin, răspunse Vodicka. Se petrece bine pe-acolo?

— În fiecare zi se întâmplă câte ceva, îl asigură Švejk, și dacă o fi cumva prea multă liniște, avem noi grijă s-o tulburăm...

Se despărțiră, și când se îndepărtară binișor unul de altul, bătrînul genist Vodicka strigă după Švejk:

— Atunci ai grijă să fie petrecere cînd am să vin.

La care Švejk răspunse tot cu glas tare:

— Dar să vii sigur, cum s-o isprăvi războiul.

Apoi se îndepărtară, iar după un răstimp mai îndelungat se auzi din nou, de după colț, din spatele celuiilalt șir de barăci, glasul lui Vodicka:

— Švejkule, Švejkule, ce fel de bere au „La Potirul”?

Și ca un ecou se auzi răspunsul lui Švejk:

— De Velkopopovice!

— Eu credeam că de Smichov, strigă de departe genistul Vodicka.

— Au și fete! strigă Švejk.

— Atunci, după război, la ora șase, se auzi, de undeva din vale, glasul lui Vodicka.

— Vino mai bine la șase și jumătate, poate că mai întîrzii pe undeva, răspunse Švejk.

După asta se mai auzi de departe de tot glasul lui Vodicka:

— La ora șase nu poți să vii?

— Bine, viu la ora șase, auzi Vodicka răspunsul prietenului care se îndepărta.

Și așa se despartîi bravul soldat Švejk de bătrînul genist Vodicka. „Wenn die Lente auseinander gehen, da sagen sie auf Wiedersehen”.¹⁶⁰

V - De la Most pe Litava spre Sokal

Locotenentul-major Lukáš umbla nervos prin cancelaria companiei a 11-a de marș, o hrubă întunecoasă în baraca companiei, despărțită de coridor printr-un perete de scînduri. O masă, două scaune, o lampă cu petrol și un pat de companie.

În fața locotenentului-major stătea plutonierul Vanek, care își alcătuia aici listele de plată a soldelor și ținea contabilitatea bucătăriei pentru trupă; el era ministrul de finanțe al întregii companii; zăcea aici cît era ziua de mare, și tot aici dormea.

Lîngă ușă stătea un infanterist gras, cu o barbă lungă și stufoasă ca un uriaș din basme. Era Baloun, noua ordonanță a locotenentului-major, în civilie morar pe undeva prin împrejurimile orașului Cesky Krumlov.

— N-am ce zice, mi-ai ales într-adevăr un țucălar excepțional, îi spunea locotenentul-major Lukáš plutonierului contabil. Îți mulțumesc din toată inima pentru surpriza asta plăcută. Din prima zi, cînd l-am trimis să-mi aducă prînzul de la popotă, dumnealui mi l-a înghițit pe jumătate.

— L-am vărsat, vă rog, spuse grăsunul uriaș.

¹⁶⁰ Cînd oamenii se despart își spun „la revedere” (germ.).

— Bine, l-ai vărsat. Dar de vărsat, puteai să verși numai supa sau sosul, nu și friptura. Bucățica pe care mi-ai adus-o încăpea sub unghie. Dar cu ștrudelul, ce-ai făcut?

— Eu... am...

— Nu tăgădui... l-ai mâncat!

Locotenentul-major Lukáš rosti ultimele cuvinte cu atîta gravitate și cu un glas atît de aspru, încît Baloun, fără să vrea, făcu doi pași înapoi.

— Eu m-am informat la bucătărie ce am avut azi la prînz. A fost supă cu perișoare de ficat. Ce ai făcut cu perișoarele? Le-ai scos pe drum, asta ai făcut. Pe urmă a fost mîncare de carne de vită cu castraveți. Ce-ai făcut cu ea? Și asta ai înfulecat-o. Două felii de friptură de Frankfurt; nu mi-ai adus decît o jumătate de felie. Ce zici de asta, hai? Două bucăți de ștrudel! Unde le-ai pus? Te-ai îndopat cu ele, ca un porc, mizerabile! Hai, spune, unde ai pus ștrudelul? Cum? Ți-a căzut în noroi? Bestie! Poți să-mi arăți și mie locul unde zace în noroi? Aha! A venit, în grabă, un cîine, ca la comandă, a înhățat ștrudelul și a fugit?! Doamne, Dumnezeule, am să-ți dau peste bot, pînă ți s-o umfla capul cît o baniță! Pe deasupra, mai și tăgăduiește, porcul! Știi cine te-a văzut? Uite, ca să știi: *rechnungsfeldwebelul* Vanek. El a venit la mine și mi-a spus : „Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, că porcul dumneavoastră, Baloun, vă înghite prînzul”. Mă uit pe fereastră și ce să văd: dumnealui se îndopa de parcă n-ar fi mâncat de-o săptămînă întreagă. Ascultă, *Sie Rechnungsfeldwebel*, într-adevăr nu puteai să-mi găsești alt dobitoc, afară de nătărăul ăsta?

— Cu respect vă raportează supus, domnule *oberlaintnant*, că Baloun pare cel mai cumsecade om din toată compania noastră de marș. E așa de bleg, că nu știe nici ce-i un *kvergriff*¹⁶¹ și, dacă i-am da arma în mînă, cine știe ce nenorocire ar face! La ultimul exercițiu cu *blindpatronen*¹⁶² era gata-gata să-și împuște vecinul în ochi. Credeam că cel puțin într-o slujbă ca asta o s-o poată scoate la capăt.

— Și să înghită de fiecare dată mîncarea stăpînului, interveni Lukáš, ca și cînd nu i-ar ajunge porția lui. Nu cumva ți-o fi foame?

— Raportează supus, domnule *oberlaintnant*, că mie mi-e foame mereu. Dacă îi rămîne cuiva o bucată de pîine, eu o cumpăr pe țigări, și tot nu-mi ajunge. Așa sînt eu de la natură. Mereu îmi zic că s-a făcut, m-am săturat, și cînd colo, nimic. Peste puțin timp, iarăși la fel ca și înainte de a mînca, încep să-mi ghiorăie mațele în burtă, și gata, dumneaei iarăși cere să-i dau. Uneori mă gîndesc că m-am săturat cu adevărat, că nu mai poate încăpea ceva în mine, dar aș, de unde! Văd pe cineva mîncînd, sau simt numai mirosul de mîncare, și iar: în burtă la mine e ca după măturat. Îndată începe stomacul să-și ceară dreptul lui că-mi vine să înghit și cuie. Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, că eu am mai cerut o dată să capăt porție dublă; pentru asta, la Budejovice, am fost la domnul „*regimentsarzt*” și dumnealui, în loc de porție dublă, mi-a dat trei zile de infirmerie și mi-a prescris numai o cană de ciorbă pe zi. „Te învăț eu, canalie, să-ți fie foame, zicea dumnealui. Mai vino o dată pe aici, și să vezi cum ai să pleci de la noi, ca un harac de hamei !” Eu, domnule *oberlaintnant*, nu-i nevoie să văd numai lucruri bune;

¹⁶¹ Mînuirea armei (germ.)

¹⁶² Gloanțe oarbe (germ.).

chiar și cele obișnuite încep să mă ațite și-mi lasă gura apă. Cu respect vă raportează, domnule *oberlaitnant*, că vă rog cu respect, să-mi fie aprobată porție dublă. Când nu e carne, măcar din celelalte, cartofi, găluște, nițeluș sos... din astea rămân întotdeauna...

— Bine, Baloune, ți-am ascultat necuviințele, răspunse locotenentul-major Lukáš. *Sie Rechnungsfeldwebel*, spune dumneata, ai auzit vreodată, înainte vreme, ca după toate soldatul să mai fie și atât de obraznic cum e flăcăul ăsta? Îmi înghite prânzul și mai are neobrăzarea să ceară să-i aprob porție dublă. Îți arăt eu ție, Baloune, să-ți treacă pofta. *Sie Rechnungsfeldwebel*, se adresă el lui Vanek. Du-l la caporalul Weidenhofer și spune-i să-l ție legat în curte, lângă bucătărie, două ceasuri, seara când s-o împărți gulașul. Să-l lege frumușel și sus, așa ca să se poată ține numai în vîrfurile picioarelor și să vadă cum fierbe gulașul în cazan. Și să ai grijă ca javra să fie legată când se va împărți gulașul, să-i curgă balele din gură ca la o cățea flămîndă care adulmecă la ușa mezelăriei. Și spune bucătarului să împartă și porția lui.

La ordin, domnule *oberlaitnant*, răspunse Vanek. Hai, Baloune!

În timp ce plecau, locotenentul îi opri lângă ușă și, uitîndu-se la chipul înspăimîntat al lui Baloun, strigă victorios:

— Te-ai învățat, ce zici, Baloune! Îți doresc poftă bună! Și dacă se mai întîmplă încă o dată, să știi că te trimit fără de milă în fața consiliului de război.

Cînd Vanek se întoarse și-i aduse la cunoștință că Baloun e legat cobză, locotenentul-major Lukáš spuse:

— Dumneata, Vanek, mă cunoști, și știi că lucrurile astea nu le fac cu plăcere, dar n-am încotro. În primul rînd trebuie să recunoști că atunci cînd îi iei cîinelui osul din gură, cîinele mîrîie. Eu nu vreau să am în preajma mea un om josnic; și în al doilea rînd, însuși faptul că Baloun e legat, are o mare importanță morală și psihologică pentru întreaga trupă. În ultima vreme, de cînd sînt în compania de marș, și știu că mîine-poimîine vor pleca pe front, băietanii ăștia fac ce vor.

Locotenentul-major Lukáš arăta foarte amărît și continuă cu glas scăzut:

— Alaltăieri, în timpul nachtsubungului¹⁶³ după cum știi și dumneata, trebuia să facem manevra împotriva *einjahrigfreiwilligenschule*¹⁶⁴ în spatele fabricii de zahăr. Prima grupă, *vorb*¹⁶⁵, a mers destul de liniștită pe șosea, pentru că pe asta am condus-o chiar eu, dar a doua, care trebuia s-o ia la stînga și să trimită *vorpatrulen*¹⁶⁶ în apropierea fabricii de zahăr, s-a comportat, de parcă s-ar fi întors dintr-o excursie. Așa cîntau și tropăiau, că sînt sigur că s-a auzit pînă în cantonament. Pe urmă, în flancul drept, a pornit să tatoneze terenul a treia grupă, pe liziera pădurii; era distanțată de noi cu zece minute bune, și totuși, chiar de la depărtarea asta, se puteau vedea numai puncte aprinse în întuneric: derbedeii fumau. A patra grupă, care trebuia să facă pe ariergarda, dracu știe cum s-a întîmplat că a apărut deodată în fața avangărzii noastre, încît a fost luată drept dușman și m-am vă-

¹⁶³ Exercițiu de noapte (germ.).

¹⁶⁴ Școală de teteriști (germ.).

¹⁶⁵ Avangarda (germ.).

¹⁶⁶ Patrulă de recunoaștere (germ.).

zut silit să mă retrag în fața propriei mele avangărzi, care înainta împotriva mea. Așa se prezintă compania a unsprezecea de marș, pe care am moștenit-o. Mă întreb, ce pot să scot din oamenii ăștia? Cum o să se comporte într-un *gefecht* adevărat?

Locotenentul-major Lukáš ținea în acest timp mâinile împreunate, avea un aer de martir și părea că vârful nasului i se lungea.

— N-are nici un rost, domnule locotenent-major, să vă necăjiți pentru asta, se străduia să-l liniștească plutonierul de ață Vanek. Nu vă mai frământați pentru atîta lucru. Eu am mai fost, pînă acum, la trei companii de marș, și fiecare din ele a fost făcută harcea-parcea, cu batalion cu tot; și de fiecare dată ne-am întors înapoi să ne refacem. Și toate companiile de marș au fost la fel, una ca cealaltă; nici una n-a fost cu nimic mai bună ca a dumneavoastră, domnule *oberlaintnant*. Cea mai rea a fost a noua. Asta a tras după dînsa, în prizonierat, pe toți gradații și pe *kompanienkomandant*. Eu am scăpat numai mulțumită faptului că eram plecat la trenul regimentar ca să ridic niște rom și vin pentru companie, așa că s-au cărat fără mine.

Dar dumneavoastră nu știți, domnule *oberlaintnant*, că la ultimul „*nachtubung*” de care ați vorbit, *Einjahrigfreiwilligenschule*, care trebuia să împresoare compania noastră, a ajuns tocmai la lacul Nezidery? A mărșăluit mereu înainte, pînă dimineța, iar avanposturile au ajuns pînă la mlaștină. Și a fost condusă chiar de domnul căpitan Sagner. Ar fi mers poate pînă la Soprony, dacă nu s-ar fi crăpat de ziuă, continuă cu glas scăzut plutonierul de ață, care se complăcea grozav în asemenea situații și ținea în evidență toate evenimentele de acest fel. Și știți, domnule *oberlaintnant*, spuse, făcîndu-i familiar cu coada ochiului, că domnul căpitan Sagner va fi comandantul marșbatalionului nostru? Mai întîi, cum zicea plutonierul-major Hegner, s-a crezut că dumneavoastră veți fi *batalionskomandant*, fiindcă dumneavoastră sînteți cel mai vechi ofițer al nostru, dar pe urmă a venit cică la brigadă ordin de la divizie, că a fost numit domnul căpitan Sagner.

Locotenentul-major Lukáš își mușcă buza și aprinse o țigară. Aflase și el, și era încredințat că i se face o nedreptate. Sagner îl întrecuse pînă acum de două ori la avansare; cu toate acestea nu spuse nimic altceva decît:

— Mda, căpitanul Sagner...

— Eu, unul, nu prea mă bucur de asta, rosti confidențial plutonierul de administrație. Povestea *stabsfeldwebel*ului Hegner că la începutul războiului, în Serbia, undeva în munți, prin Muntenegru, domnul căpitan Sagner, dorind să se distingă, a aruncat fără nici un rost toate companiile batalionului său asupra pozițiilor sîrbești, deși era limpede că numai artileria ar fi putut să-i scoată pe sîrbi dintre stîncile după care se adăposteau. N-au mai rămas, din tot batalionul, decît optzeci de oameni; chiar și domnul căpitan Sagner s-a ales cu un *Handsches*¹⁶⁷ și mai tîrziu, în spital, cu o dezinterie; pe urmă a apărut din nou la regiment, la Budejovice; și ieri seara, la cazino, cică ar fi spus că se bucură grozav de plecarea pe front, și că va lăsa acolo tot marșbatalionul, dar că va arăta el ce-i în stare să facă și va primi „*signum laudis*”: în Serbia, zicea, a scrîntit-o, dar acum, ori cade cu tot marșbatalionul, ori va fi numit *oberstlaintnant*¹⁶⁸ și că batalionul va trebui să

¹⁶⁷ Împușcătură în mînă (germ.)

¹⁶⁸ Locotenent-colonel (germ.)

zbîrniie. Eu unul, domnule *oberlaintnant*, socot că riscul ăsta ne privește și pe noi. Povestea nu demult *stabsfeldwebelul* Hegner că nu prea vă aveți bine cu domnul căpitan Sagner și că dumnealui tocmai de aceea va trimite mai întâi compania noastră la *gefecht*, în pozițiile cele mai expuse. Plutonierul suspină:

— Eu aș fi de părere că într-un război cu ăsta, cum avem atîta oștire și un front atît de lung, s-ar putea obține mult mai mult printr-o manevră ca lumea, decît prin atacuri disperate. Asta am văzut-o cu ochii mei la Dukla, cu compania a zecea de marș. Atunci, totul s-a lichidat foarte ușor; a venit ordin „*nicht schiessen*”, așa că nu s-a tras și s-a așteptat pînă ce rușii s-au apropiat de noi. I-am fi luat prizonieri, fără nici o împușcătură, numai că atunci am avut lîngă noi, în flancul stîng, „muștele de fire”; tîmpiții din „*landwehr*” s-au speriat așa de tare la apropierea rușilor, încît au început să-și dea drumul la vale pe povîrniș, alunecînd pe zăpadă, ca la săniuș; iar noi am primit ordin să căutăm să ajungem cît mai repede la brigadă, pentru că rușii stăpînesc tot flancul stîng. Eu mă aflu la brigadă, ca să dau la aprobat *kompanieverpflegungsbuch*¹⁶⁹, căci nu putusem da de trenul nostru regimentar, cînd deodată încep să sosească primii oameni din compania a zecea. Pînă seara au sosit o sută douăzeci; ceilalți, chipurile, au alunecat pe zăpadă, la vale, nimerind în retragere, drept în pozițiile rusești, de parcă ar fi fost pe tobogan. A fost teribil, domnule *oberlaintnant*; rușii aveau în Carpați poziții, și sus și jos. Și pe urmă, domnule *oberlaintnant*, domnul căpitan Sagner...

— Ia mai lasă-mă în pace cu domnul căpitan Sagner, se înfurie locotenentul-major Lukáš. Toate astea le știu eu, și să nu-ți închipui dumneata că atunci cînd o fi vreun *sturm*¹⁷⁰ sau vreun *gefecht*, dumneata ai să te afli iarăși, din întîmplare, undeva pe la trenul regimentar ca să ridici rom și vin. Mi s-a atras atenția că dumneata obișnuiești să tragi vîrtos la măsca, și e destul să-ți vadă cineva roșeața nasului, ca să-și dea îndată seama cu cine are de-a face.

— Din Carpați ni se trage, domnule *oberlaintnant*. N-aveam ce face; sus, unde ne aflam, mîncarea ajungea rece, tranșeele erau săpate în zăpadă, foc nu era voie să facem, așa că numai romul ne-a ținut în picioare. Și dacă nu eram eu, s-ar fi întîmplat și cu noi ca la alte companii, unde, neavînd rom, au înghețat oamenii. La noi, toți erau cu nasul roș, dar astea ne-a adus și un neajuns: batalionul a dat ordin ca numai ostașii cu nasul roș să fie trimiși în patrulare.

— Acum, iarna a trecut, bătu șaua locotenentul-major.

— Pe front, domnule locotenent-major, romul e un lucru absolut necesar în orice anotimp al anului; vinul la fel. Produce, ca să zic așa, buna dispoziție. Pentru o jumătate ploscă de vin și pentru a litră de rom, oamenii se bat cu oricine... Care-i dobitocul care bate iar în ușa, de parcă n-ar ști să citească : *Nicht klopfen! Herein!*¹⁷¹

Locotenentul-major Lukáš, care ședea pe scaun, se întoarce spre ușa și văzu cum se deschide încet și fără zgomot. Și tot atît de discret intră în

¹⁶⁹ Registrul de aprovizionare a companiei (germ.)

¹⁷⁰ Atac (germ.)

¹⁷¹ Nu bateți! Intră! (germ.)

cancelaria companiei a unsprezecea de marș bravul soldat Švejk, salutînd din prag, ba pare-se chiar din momentul în care începuse să bată, în timp ce privea inscripția „*Nicht klopfen*”.

Salutul lui era ca o completare sonoră a expresiei sale fericite și lipsite de griji. Arăta ca zeul grec al furtului, îmbrăcat în uniforma sobră a infanteristului austriac.

Locotenentul-major Lukáš închise pentru o clipă, pe jumătate, ochii în fața apariției bravului soldat Švejk, care cu privirea lui îl îmbrățișa și îl săruta.

Cu aceeași plăcere se va fi uitat, de bună seamă, și fiul risipitor — pierdut și apoi regăsit — la tatăl său, în timp ce acesta învîrtea, spre a lui cinstire, vițelul cel gras la frigare.

— Cu respect vă raportează, domnule *oberleitnant*, că iar sînt aici, se auzi din ușă glasul lui Švejk, cu atîta sinceritate și firesc, încît locotenentul-major Lukáš își reveni brusc în fire.

Din clipa în care colonelul Schroder îi adusese la cunoștință că i-l trimite din nou pe cap, locotenentul-major Lukáš încerca în sinea lui, zi de zi, să îndepărteze cît mai mult această revedere. În fiecare dimineață își spunea:

„Astăzi nu cred să vie; trebuie să fi făcut el pe acolo vreo boroboacă și cu siguranță că-l mai rețin”.

Prin intrarea lui simpatică și simplă, bravul soldat Švejk reduse însă la adevărata lor valoare aceste temeri.

Švejk se uită la plutonierul de administrație Vanek și, întorcîndu-se spre el, îi întinse, zîmbind binevoitor, niște hîrtii pe care le scosese din buzunarul mantalei.

— Cu respect vă raportează, domnule *rechnungsfeldwebel*, că trebuie să vă predau hîrțiile astea, pe care ni le-au scris la *regimentskanzlei*. Sînt pentru *lohnung*¹⁷² și pentru înscrierea în *verpflegung*¹⁷³.

Švejk se mișca atît de degajat prin cancelaria companiei nr. 11 de marș, de parcă ar fi fost de cînd lumea în cele mai strînse relații de prietenie cu Vanek. La această comportare plutonierul de administrație reacționează foarte simplu, cu cuvintele:

— Pune-le pe masă.

— Ai face bine, *Sie Rechnungsfeldwebel*, dacă m-ai lăsa singur cu Švejk, spuse oftînd locotenentul-major Lukáš.

Vanek ieși din cancelarie și rămase în spatele ușii, ca să asculte ce-și vor spune cei doi.

La început nu auzi nimic, pentru că și unul și altul tăceau. Amîndoi se priviră îndelung, măsurîndu-se. Lukáš se uită la Švejk, ca și cum ar fi vrut să-l hipnotizeze: ca un cocoș în fața găinii înainte de a se năpusti asupra-i.

Švejk, ca întotdeauna, se uita cu privirea lui blajină și inocentă de parc-ar fi vrut să spună: „Din nou împreună, sufletele. De-acum încolo nu ne mai desparte nimeni, porumbița mea.”

Și după îndelungata tăcere a locotenentului-major, ochii lui Švejk vorbeau cu o îngăduitoare compătimire: „Haide, spune ceva, îngerașul meu, vorbește!”

¹⁷² Soldă (germ.).

¹⁷³ Subzistență (germ.)

Locotenentul-major Lukáš curmă apăsătoarea tăcere prin aceste cuvinte, în care își dădu silința să pună o mare doză de ironie:

— Fii binevenit, Švejkule. Îți mulțumesc pentru vizită! Așa oaspeți, mai zic și eu!

Nu se putea totuși stăpîni și-și vărsă supărarea din ultimele zile, izbind cît putu cu pumnul în masă. Călimara sări în sus, improșcînd cu cerneală *lohnungs-listele*.

În același timp sări ca ars și, oprindu-se aproape de tot de Švejk, zbie-ră la el:

— Dumneata... dobitocule!

Atît, și începu să se învîrtească nervos în spațiul îngust al cancelariei, scui-pînd cu scîrbă, de fiecare dată cînd ajungea în fața lui Švejk.

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaitnant*, spuse Švejk văzînd că locotenentul-major Lukáš nu mai înceta să se frămînte și să arunce într-un colț al cancelariei cocoloașele de hîrtie pe care le lua de pe masă, scrisoarea am predat-o cui se cuvine. Am găsit-o cu bine pe doamna Kakonyi și pot spune că e o femeie tare frumoasă, cu toate că n-am văzut-o decît plîngînd...

Locotenentul-major Lukáš se așeză pe patul de campanie al subofițerului contabil și strigă cu vocea sugrumată:

— Cînd se vor sfîrși odată toate astea, Švejkule?

Švejk răspunse, ca și cînd n-ar fi auzit:

— Am avut, ce-i drept, o mică neplăcere, dar am luat totul asupra mea. Dumnealor n-au vrut să creadă că eu corespondez cu dama, așa că am socotit mai cu folos să înghit scrisoarea la interogatoriu, înlăturînd astfel orice dovadă. Pe urmă, printr-o curată întîmplare, pentru că altă explicație nu găsesc, m-am încurcat într-o mică încăierare, fără nici o importanță. Și din asta am ieșit cu bine, și dumnealor au trebuit să-mi recunoască nevino-văția. Așa că m-au trimis la *regimentsraport* și au oprit toată ancheta, la consiliul de război al diviziei. La *regimentskanzelei* am stat cîteva minute, pînă ce a venit domnul *oberst*; m-a înjurat și el o leacă, pe urmă mi-a zis să mă prezint imediat la dumneavoastră, domnule *oberlaitnant*, ca ordonanță și mi-a poruncit să vă spun că vă roagă să veniți neapărat la dumnealui să vă spună ceva în legătură cu *marskumpacka*. A trecut de atunci mai mult de o jumătate de ceas, dar domnul colonel n-avea de unde să știe că o să mai fiu dus pe la *regimentskanzelei* și că acolo o să mai stau încă vreun sfert de ceas, pentru că, tot timpul ăsta, mi s-a reținut solda și trebuia s-o primesc de la regiment și nu de la companie, pentru că am fost trecut la *regimentsarest*. În general, acolo toate-s brambura și încîlcite, de-i vine omului să-și ia cîmpii.

Locotenentul-major Lukáš, auzind că de o jumătate de ceas trebuia să fie la colonelul Schroder, se îmbracă în grabă și spuse:

— Dumneata, Švejkule, iar mi-ai făcut un serviciu.

Rostise aceasta cu atîta deznădejde în glas, încît Švejk se simți dator să-l liniștească cu o vorbă bună. De aceea, în clipa în care Lukáš ieșea val vîrtej pe ușă, strigă:

— Nu vă necăjiți, că așteaptă el, domnul *oberst*. Oricum, tot n-are ce face.

Îndată după plecarea locotenentului-major, în cancelarie intră plutonierul de administrație Vanek.

Švejk ședea pe scaun și băga pe foc, în mica sobă de fier, bucățele de cărbune prin portița deschisă. Sobița fumega, răspîndind un miros înecăcios. Švejk continua să se distreze, fără să-l bage în seamă pe Vanek, care îl urmări o clipă, apoi, lovind cu piciorul în portița sobei, îi spuse s-o șteargă.

— Domnule *rechnungsfeldwebel*, i se adresă Švejk cu demnitate, îmi îngădui să vă declar că nu pot să mă supun ordinului dumneavoastră, oricîtă bunăvoință aș avea. Nu pot s-o șterg chiar de tot din tabără, pentru că trebuie să mă supun unor ordine superioare. Eu sînt, dacă vreți să știți, *ordonanz*, adăugă el cu mîndrie; domnu *oberst* Schroder m-a repartizat aici, la compania a 11-a de marș, la domnul *oberlaintnant* Lukáš, la care am fost țucălar, dar acum, datorită inteligenței mele naturale, am fost avansat *ordonanz*. Eu și domnul *oberlaintnant* sîntem cunoștințe vechi. Dumneavoastră ce sînteți în civil, domnule *rechnungsfeldwebel*?

Plutonierul de administrație Vanek fu atît de surprins de tonul familiar al bravului soldat Švejk, încît lăsînd la o parte demnitatea, pe care îi plăcea s-o arate față de ostașii din companie, răspunse, ca și cînd ar fi fost inferiorul lui Švejk:

— Eu sînt droghistul Vanek din Kralupy.

— Și eu am fost ucenic la o drogherie, spuse Švejk, la un domn Kokoska de la Perstyn, din Praga. Era un om foarte ciudat; o dată, pe motiv că am dat foc din greșeală în pivniță unui butoi, m-a dat afară. Din cauza asta n-am mai fost primit nicăieri, așa că de la sărăcia de butoi mi se trage că nu mi-am putut isprăvi ucenicia. Dumneavoastră preparați și leacuri pentru vaci?

Vanek dădu din cap în semn că nu.

— La noi se făceau leacuri pentru vaci, cu poze sfințite. Șeful nostru, domnul Kokoska, era un om foarte credincios. Citise undeva că sfîntul Pelegrinus ușura dezumflarea vitelor. A comandat, așadar, la Smichov poze cu chipul sfîntului Pelegrinus, pe care le-a dus să le sfințească la mîinastirea Emaus, pentru două sute de galbeni. După ce le-a sfințit, am băgat pozele în pachetele cu leacuri pentru vaci. Leacul ăsta se amesteca cu apă caldă și se dădea vacii să-l bea din ciubăr, în timp ce i se citea rugăciunea închinată sfîntului Pelegrinus, pe care o scrisese domnul Tauchen, primul nostru vînzător. Cînd pozele cu chipul sfîntului Pelegrinus au fost gata tipărite, s-a mai imprimat pe verso o scurtă rugăciune, Așa se face că bătrînul Kokoska, chemîndu-l seara pe domnul Tauchen, i-a spus să scrie pînă dimineața o rugăciune mică pentru poză și pentru leac. Cică să fie gata pînă la ceasurile zece, cînd vine dumnealui la prăvălie, ca s-o poată trimite la tipar, pentru că vacile așteaptă de mult rugăciunea aia. Și una din două: ori o scrie frumos, și s-a învîrtit de un galben peșin, ori de nu, în paisprezece zile poate să-și ia tălpășița. Domnul Tauchen a nădușit toată noaptea și dimineața, cînd a venit să deschidă prăvălia, frînt de nesomn, n-avea scris nici un rînd. Uitase și cum îl cheamă pe sfîntul ăla din leacul pentru vaci. Servitorul nostru Ferdinand l-a scos din impas. Țta toate le știa. Cînd uscam în pod ceai de romaniță, el se urca sus la noi, se descălța de ghetete și ne învăța cum să nu mai asudăm la picioare. Știa să prindă, în pod, porumbei, se pricepea să deschi-

dă sertarul de la tejgheaua cu parale, și ne-a mai învățat și alte șmecherii, cu mărfurile. Eu, ca băiat, aveam acasă o farmacie cu articole aduse de la prăvălia noastră, cum n-aveau nici la „Inimile caritabile”. Și, cum spuneam, Ferdinand asta l-a ajutat și pe domnul Tauchen; i-a spus doar atât: Dați-o încoace, domnule Tauchen să mă uit și eu la ea”. Domnul Tauchen a trimis numaidecît să-i aducă o bere. Și pînă să-i aducă berea, servitorul nostru Ferdinand era gata pe jumătate și ne citea:

*Din cer pogorît-am și iată-mă sînt,
Venit să fac bine la boi pe pămînt
Bou, vacă, vițel ori neleapcă de-i fi,
De leacul lui Kokoska nu te feri.
Încearcă-l o dată și cît de puțin
Și vezi că te scapă de boală și chin.*

Pe urmă, după ce trase berea pe gît, treaba i-a mers mai repede și a isprăvit rugăciunea într-o clipă, foarte frumos:

*Adu, Pelegrine, tu sfînt între sfinți,
În punga-ne goală doi galbeni cu zimți,
Înlătură vitelor noastre calvarul,
Ferește cireada de orișice racile
Și-n veci te-o slăvi gospodarul!
Păzește-ne boii și vacile !*

Pe urmă, cînd a venit domnu Kokoska, domnu Tauchen s-a dus cu el în birou, și cînd a ieșit afară, ne-a arătat doi galbeni, nu unul, cum îi făgăduise, voind să-i împartă pe din două cu domnul Ferdinand. Dar pe Ferdinand rîndașul, cînd a văzut cei doi galbeni, l-au apucat pandaliile. Ori tot, ori nimic, zicea. Atunci domnul Tauchen nu i-a mai dat nimic și și-a oprit pentru dumnealui amîndoi galbenii; pe mine m-a dus alături, în magazie, mi-a cîrpit vreo două scatoalce și mi-a spus că-mi mai trage o sută dacă voi cuteza vreodată să spun că nu el a scris rugăciunea și, chiar dacă Ferdinand s-ar duce să se plîngă bătrînului, eu trebuie să spun că Ferdinand e un mincinos. A trebuit să-i jur în fața unui flacon cu oțet de tarhon. De atunci, servitorul nostru a început să se răzbune pe leacurile pentru vaci. Leacurile astea, noi le amestecam în pod, în niște lăzi mari, și de fiecare dată el aduna cu mătura, de pe unde putea, scîrnă de șoareci, o aducea sus, și o arunca în leacuri. Pe urmă se apuca să strîngă pe stradă baligă de cal, o usca acasă, o pisa în vasele de medicamente, și pe urmă o arunca și pe asta în leacurile pentru vaci, cu poza sfîntului Pelegrinus. Dar nu se mulțumea numai cu atât. Își făcea toate nevoile, și cele mici și cele mari, în lăzi, pe urmă le amesteca cu leacurile de arătau ca un terci de tărîțe.

Sună telefonul. Plutonierul se repezi, ridică receptorul și după o clipă îl aruncă necăjit:

— Trebuie să mă duc la *regimentskanzelei*. Nu-mi miroase a bine, așa deodată.

Švejk rămase din nou singur.

Peste o clipă sună iar telefonul.

Švejk începu să parlamenteze:

— Vanek? Nu-i aici. S-a dus la *regimentskanzelei*. Cine e la telefon? Ordonanța de la compania a 11-a de marș. Da acolo cine e? Ordonanța de la compania a 12-a? Servus colega! Cum mă numesc eu? Švejk! Dar tu? Braun! Nu ești cumva rudă cu unul Braun de pe strada Pobrezni de la Karlin, de meserie pălărier? Nu ești și nu-l cunoști?... Nici eu nu-l cunosc; am trecut numai pe acolo, o dată, cu tramvaiul și firma asta mi-a sărit în ochi. Ce nou-tăți știu? Nu știu nimic. Când plecăm? Nici asta nu știu; nu, n-am vorbit cu nimeni încă despre plecare. Unde trebuie să plecăm?

— Deșteptule, cu „marska”, pe front...

— Despre așa ceva nici n-am auzit.

— Halal ordonanță. Nu știi dacă *laitnantul* tău...

— *Al meu e oberlaitnant*...

— Tot un drac; atunci, nu știi dacă *oberlaitnantul* tău s-a dus la *besprechung*, la *oberst*?

— Ba da, dumnealui l-a poftit la el.

— Păi, vezi? Și al nostru s-a dus, și cel de la compania a 13-a; chiar acum am vorbit cu ordonanța lui, la telefon. Mie, drept să-ți spun, nu-mi place graba asta. Nici tu nu știi nimic dacă se împachetează...

— Eu nu știu nimic.

— Ia nu mai fă pe boul. Nu-i așa că *rechnungsfeldwebelul* vostru a primit *wagonenaviso*? Cîtă trupă aveți?

— Habar n-am.

— Ascultă, blegule, ce, ți-e teamă că te mănînc? Se auzi cum interlocutorul lui Švejk vorbește într-o parte, adresîndu-se unui coleg: „Franto, ia celălalt receptor, ca să vezi și tu ce ordonanță timpită au la compania a 11-a”. Alo, ce faci acolo, dormi sau ce? Atunci răspunde cînd te întrebă un camarad. Va să zică, nu știi încă nimic? Nu te ascunde! N-a zis nimic *rechnungsfeldwebelul* vostru, că veți împărți conserve? Cum? N-ai vorbit cu el asemenea lucruri? Tîmpitule... Ție nu-ți pasă de astea? (Se aud hohote de rîs.) Mi se pare mie că ești cam lovit cu leuca. Ascultă, dacă afli ceva, telefonează-ne și nouă la *marskumpania* a 12-a, prostănacule, ingerașule! De unde ești?

— Din Praga.

— Ar trebui să fii mai deștept... Dar, ia spune, cînd s-a dus *rechnungsfeldwebelul* vostru la cancelarie?

— Chiar acușica l-au chemat.

— Poftim! Și asta n-o puteai spune mai înainte? Și al nostru, tot acușica s-a dus; să știi că se coace ceva. N-ai vorbit cu aprovizionarea?

— N-am vorbit.

— Maica ta, Cristoase. Și mai spui că ești din Praga. Ție de nimic nu-ți pasă. Pe unde hoinărești de-atîta vreme?

— Am sosit abia de-un ceas de la consiliul de război al diviziei.

— Ei, atunci e altă mîncare de pește, camarade; să știi că chiar astăzi vin să te văd. Sună de două ori.

Švejk voia să-și aprindă luleaua, cînd telefonul sună din nou.

„Lua-v-ar dracu cu telefonu vostru, își zise Švejk, altă treabă n-am decît să-mi pierd vremea cu voi!”

Telefonul zbîrnia înainte necruțător, făcîndu-l pe Švejk să-și piardă răbdarea și să urle în receptor:

— Alo, cine-i acolo? Aici e Švejk, ordonanța companiei a 11-a de marș.

Švejk recunoscuse glasul locotenentului-major Lukáš:

— Ce faceți cu toții acolo? Unde-i Vanek. Cheamă-l numaidecît pe Vanek la telefon.

— Raportez supus, domnule *oberlaintnant*, că nu de mult a sunat telefonul.

— Ascultă, Švejk, eu n-am vreme de pierdut cu dumneata. În armată, nu stai la taifas la telefon, ca atunci cînd inviți pe cineva la masă. Convorbirile telefonice trebuie să fie clare și scurte. În convorbirile telefonice se lasă la o parte și acest „cu respect vă raportez, domnule *oberlaintnant*”. Așadar Švejkule, te întreb: știi unde-i Vanek? Să vie numaidecît la telefon.

— Nu-l am la îndemînă, cu respect vă raportez, domnule *oberlaintnant*. A fost chemat mai înainte la cancelaria regimentului; nu-i nici un sfert de oră de atunci.

— La reîntoarcere mă răfuiesc eu cu dumneata, Švejkule. Nu poți să te exprimi scurt? Și acum, fii cu multă băgare de seamă la ce-ți spun, ca nu cumva să mi te scuzi pe urmă, că telefonul hîrîia și n-ai înțeles... Imediat, cum atîrni receptorul...

Pauză. Un nou zbîrniit. Ridicînd receptorul Švejk fu inundat de o avalanșă de înjurături.

— Dobitocule, haimana ce ești, pușlama... Ce însemnează asta. De ce întrerupi convorbirea?

— Dumneavoastră, vă rog, ați spus să agăț receptorul.

— Peste un ceas sînt acasă, și atunci să te ții, Švejkule... Deocamdată, te duci imediat la baracă și cauți un sergent, să zicem pe Fuchs; îi spui să ia numaidecît zece oameni și să meargă cu ei la magazie să ridice conserve. Repetă ce are de făcut.

— Să meargă cu zece oameni la magazie să ridice conserve pentru companie.

— În sfîrșit, deocamdată nu te-ai prostit. În timpul ăsta, eu am să-i telefoniez lui Vanek, la *regimentskanzelei*, să- vină și el la magazie, să le ia în primire. Dacă vine între timp la baracă, spune-i să lase toate și să alerge *laufșrit*¹⁷⁴ la magazie. Și acum agață receptorul.

Švejk a trebuit să alerge multă vreme zadarnic, căutîndu-l pe sergentul Fuchs și pe ceilalți gradați. Erau cu toții la bucătărie, unde alegeau carnea de pe oase și se bucurau grozav, uitîndu-se la Baloun, care, deși legat, se sprijinea acum solid, cu picioarele de pămînt, căci li se făcuse milă de el; le oferea doar un spectacol interesant. Unul din bucătari îi aduse o coastă cu carne și i-o băgă în gură; legat, uriașul Baloun, neputînd să miște mîinile, mișca cu băgare de seamă osul în gură, plimbîndu-l cu ajutorul dinților și al gingiilor și ronțăind în același timp carnea cu o expresie de urangutan.

— Care din voi e sergentul Fuchs? întrebă Švejk, cînd în sfîrșit le dete de urmă.

¹⁷⁴ Fuga marș, pas alergător (germ.).

Văzînd că întrebarea e pusă de un infanterist oarecare, sergentul Fuchs nu găsi cu cale să răspundă.

— Se aude? repetă energic Švejk. Cît o să mai întreb? Unde-i sergentul Fuchs?

Sergentul Fuchs se înfățișă și, plin de demnitate, începu să înjure în fel și chip, că el nu-i nici un sergent, ci domnul sergent și că nu se spune așa: „Unde-i sergentul”, ci: „Cu respect vă întreb, nu știți unde se află domnul sergent?” în grupa lui, zicea el, dacă vreunul nu spune frumos; „*Ich melde gehorsam*”, se alege numaidecît cu una peste bot.

— Ușurel, îl luă Švejk cu binișorul. Dumneata ai să mergi imediat la baracă, ai să iei de acolo zece oameni și *laufșrit* cu ei la magazie să ridicați conserve.

Sergentul Fuchs rămase atît de uluit, încît nu putu decît să rostească:

— Cum?

— Nici un cum, îi răspunse Švejk. Eu sînt ordonanța marșcumpaniei a 11-a și chiar acușica am vorbit la telefon cu domnul *oberlaintnant* Lukáš. Și dumnealui a spus: „*Laufșrit*, cu zece oameni la magazie”. Și dacă nu vă duceți, domnule sergent Fuchs, atunci eu mă duc imediat înapoi la telefon. Domnul *oberlaintnant* dorește, în mod special, să vă duceți *dumneavoastră*, și n-are nici un rost să mai vobirm despre asta. „Convorbirea telefonică — spune domnul locotenent Lukáš — trebuie să fie scurtă și clară. Dacă se spune: «merge sergentul Fuchs», atunci el merge. Față de un asemenea ordin, nu stai la taifas la telefon, ca atunci cînd poștești pe cineva la masă. În militarie, și mai cu seamă în vreme de război, orice întîrziere e crimă. Dacă *sergentul* Fuchs nu se duce *imediat*, telefonează-mi numaidecît, că de rest am eu grijă. Din sergentul Fuchs n-are să mai rămînă decît amintirea.” Ehei, voi nu-l cunoașteți pe domnul *oberlaintnant*.

Švejk se uită cu un aer triumfător la toți gradații, care se arătau într-adevăr surprinși și deprimăți, în urma apariției lui.

Sergentul Fuchs bolborosi ceva și cu pas grăbit dădu să plece. în urma lui, Švejk strigă:

—Atunci, pot să-i telefonez domnului *oberlaintnant* că totul e în ordine?

— Am să fiu numaidecît cu zece oameni la magazie, se auzi de lîngă baracă glasul sergentului Fuchs; iar Švejk, fără să mai scoată o vorbă, părăsi grupul gradaților, care erau la fel de uluiți ca sergentul.

— E groasă, își dădu cu părerea micuțul caporal Blazek. Ne strîngem catrafusele.

*

Nici de data aceasta, după ce se înapoie la cancelaria companiei a 11-a, Švejk n-avu răgaz să-și aprindă luleaua, din cauza telefonului care zbîrnii din nou. La celălalt capăt al firului era iar locotenentul-major Lukáš.

— Pe unde umbli, Švejkule? Sun pentru a treia oară și nu-mi răspunde nimeni.

— Am fost în căutare, domnule *oberlaintnant*.

— *Care va să zică, s-au dus?*

— Se-nțelege că s-au dus, dar nu știu încă dac-or fi sosit. Vreți să mă reped pînă acolo, încă o dată?

— Așadar, l-ai găsit pe sergentul Fuchs?

— Găsit, domnule *oberlaintnant*. Mai întii mi-a zis: „Cum?” și numai după ce l-am lămurit că convorbirile telefonice trebuie să fie scurte și clare...

— Iar începi, Švejkule... Vanek s-a întors?

— Nu s-a întors, domnule *oberlaintnant*.

— Nu zbiera așa tare la telefon. Nu știi unde-ar putea să fie blestema-tul ăsta de Vanek?

— Nu știu, domnule *oberlaintnant*, unde ar putea să fie blestematul ăs-ta de Vanek.

— A fost pe la cancelaria regimentului și de-acolo a plecat undeva. Cred că o fi la cantină. Du-te pînă acolo, Švejkule, și spune-i să se ducă imediat la magazie. Pe urmă, caută-l pe caporalul Blazek și spune-i să-l dez-lege imediat pe Baloun, iar pe Baloun trimite-l la mine. Agață receptorul!

Švejk începu într-adevăr să se agite. Cînd îl găsi pe caporalul Blazek și-i comunică ordinul locotenentului-major cu privire la dezlegarea lui Baloun, caporalul Blazek mormăi:

— Le e teamă, acum cînd iau apă la galoși.

Švejk se duse să vadă cum îl dezleagă pe Baloun și cum merg în ace-eași direcție, spre cantină, unde trebuia să-l găsească pe plutonierul contabil Vanek; îl însoți o bucată de drum.

Baloun se uită la Švejk ca la izbăvitorul lui și făgădui să împartă cu el toate pachetele pe care le va primi de acasă.

— Acum, la noi, spunea melancolic Baloun, trebuie să fi tăiat porcul. Cum îți place toba, cu sînge sau fără? Tu spune-mi numai, că astă-seară scriu acasă. Porcul meu trebuie să aibă cam vreo sută cincizeci de chile. Are capul ca de bulldog; ăștia-s porcii cei mai buni. Din porcii ăștia nu ies pieri-turi. E o rasă bună, care ține la tăvăleală. Trebuie să aibă pe el o slănină, de opt degete. Cînd eram acasă, făceam eu singur cîrnații și îmi umflam burta să plesnească. Porcul de anul trecut a avut o sută șaizeci de chile. Dar era un porc și jumătate, continuă el cu însuflețire, strîngînd puternic mîna lui Švejk, la despărțire. L-am ținut numai cu cartofi și mă minunam eu singur cîtă osînză prindea. Șuncile le-am pus la sărat. Tii, ce bunătate e o bucățică, din asta, prăjită, cu găluște de cartofi, cu garnitură de jumări și varză călită; te unge la inimă, nu glumă. Pe urmă bei bere și te simți grozav de bine! Și toate astea ni le-a luat războiul...

Bărbosul Baloun oftă adînc și o porni spre cancelaria regimentului, iar Švejk se îndrepta spre cantină prin bătrîna alee de tei înalți.

În acest timp, plutonierul de administrație Vanek stătea liniștit la can-tină și-i povestea unui cunoscut, plutonier-major, cît se putea cîștiga înainte de război cu vopselele și cu praful de piatră.

Plutonierul-major era criță. De dimineață sosise de la Pardubice un fermier, care avea un fecior în tabără. Fermierul îl mituisise după obicei, și toată dimineața se cinstiseră, jos, în oraș.

Acum ședea deznădăjduit, spunînd că nu mai are poftă de nimic, în-druga vrute și nevrute, fără să-și dea seama ce spune, iar conversația despre vopsele nici n-o băgă în seamă.

Era preocupat de propriile lui vedenii și bolborosea în neștire că trenul local ar trebui să meargă de la Trebon la Pelhrimov și înapoi.

Cînd intră Švejk, plutonierul Vanek se căznea tocmai să-i explice plutonierului-major, în cifre, cît se cîștiga la un kilogram de praf de piatră pentru case, la care majorul, aflat în plină călătorie, îi răspunse:

— La înapoiere a murit în tren și n-a lăsat decît scrisori...

Zărindu-l pe Švejk, îl confundă pesemne cu vreun om care îi era antipatic și începu să-l înjure și să-i spună că e ventrilog.

Švejk se apropie de Vanek, care era și el în mare formă, dar în același timp foarte amabil și binevoitor:

— Domnule *rechnungsfeldwebel*, îi raportă Švejk, trebuie să vă duceți imediat la magazie; vă așteaptă acolo sergentul Fuchs cu zece băieți ca să ridicați conserve. Trebuie să vă duceți „*laufšrit*”. Domnul *oberlaintnant* a telefonat de două ori.

Vanek izbucni în hohote de rîs:

— Ar trebui să fiu nebun, drăguțele. Făcînd una ca asta, ar însemna să mă insult singur, îngerașul meu. Avem destulă vreme pentru toate, copilașule. Cînd o să însoțească și domnul *oberlaintnant* Lukáš atîtea „marșcumpanii” cîte am însoțit eu, are să poată și dumnealui să vorbească și n-o să mai stingherească pe nimeni fără rost cu „*laufšritul*” lui. Ordinul ăsta cu plecatu miine, cu strînsul catrafuselor și cu ridicarea imediată a conservelor pentru drum l-am mai primit eu de la *regimentskanzelei*. Și vezi ce-am făcut: am venit frumușel la un sfert de vin, și cum mă simt foarte bine aici, le las toate în voia soartei. Conservele rămîn conserve, rațiile rații. Eu cunosc magazia mai bine decît domnul *oberlaintnant* și știu, tot așa de bine, cam ce se vorbește la un *besprechung* din ăsta cu domnii ofițeri, în birou la domnul *oberst*. Numai domnul *oberst* își închipuie, în fantezia lui, că la magazie există conserve. Magazia regimentului nostru n-a avut de cînd există conserve în depozit și le-a căpătat numai de la caz la caz de la brigadă, cînd nu le împrumuta de pe la alte regimente, cu care venea în contact. Numai regimentului din Benesov îi sîntem datori peste trei sute de cutii de conserve. He, he... Dumnealor n-au decît să spună ce vor la *besprechung*; nu-i nici o grabă. De altfel, cînd or ajunge acolo, magazionerul o să le spună el singur că au înnebunit. Nici o „marșcă” n-a căpătat conserve la drum. Așa-i, barabulă bătrînă? se adresa el plutonierului-major.

Acesta însă răspunse fie că tocmai ațipea, fie că-l apucase un fel de delir:

— Și în timp ce mergea, ținea deasupra ei umbrela deschisă.

— Cel mai bine ați face, continuă plutonierul de ață Vanek, dacă le-ați lăsa toate baltă. Dacă s-a spus astăzi, la *regimentskanzelei*, că se pleacă miine, apoi asta nu trebuie s-o creadă nici un copil de țîță. Putem pleca fără vagoane? Chiar în fața mea s-a telefonat la gară. N-au nici un vagon liber. Așa a fost și cu ultima „marșcă”. Am stat atunci în gară două zile, și-am așteptat pînă s-a îndurat nu știu cine de noi și ne-a trimis un tren. Nu știam încotro plecăm. Nici *oberstul* nu știa; am cutreierat toată Ungaria și tot așa, nimeni n-avea habar dacă mergem spre Serbia sau spre Rusia. În fiecare stație se vorbea direct cu statul-major al diviziei. Și noi eram ca un petic fără sac. Ne-au cusut, în cele din urmă, la Dukla: acolo ne-au făcut ferfeniță și

am venit înapoi pentru refacere. Așa că nici o grabă. Cu timpul totul se lă-murește, nu-i nevoie să ne pripim. *Jawohl, nochamol*¹⁷⁵. Astăzi au aici un vin excepțional, continuă Vanek, fără să-l ia în seamă pe plutonierul-major care bolborosea ceva ca pentru sine:

— Glauben Sie mir, ich habe bisher wenig von meinem Leben gehabt. Ich wundere mich über diese Frage ¹⁷⁶.

— De ce să-ți faci griji de pomană cu plecarea marșbatalionului? Dacă vrei să știi, în prima „marșcă” cu care am plecat eu pe front, toate s-au aranjat în cea mai perfectă ordine, în două ceasuri. La celelalte companii ale marșbatalionului nostru, de atunci, pregătirile au început cu două zile înainte. Dar la noi era *kumpanienkomandant laitnantul* Prenosil, un băiat fercheș care ne-a spus: „Nu vă grăbiți, băieți” — și toate au mers ca pe roate. Cu două ceasuri înainte de plecarea trenului, am început abia să ne strângem calabalîcul. Eu cred că ai face bine să iei loc.

— Nu pot, refuză, înfrîngîndu-și tentația, bravul soldat Švejk. Trebuie să mă înapoiez la cancelarie; ce mă fac dacă telefonează cineva?

— Bine, atunci du-te, pușorule, dar ține minte pentru altădată că nu-i frumos din partea dumatăle să refuzi și că o adevărată ordonanță nu trebuie să fie niciodată acolo unde-i nevoie de el. Nu trebuie să te omori atîta cu serviciul. Zău, sufletele, nimic nu-i mai urît pe lumea asta decît o ordonanță speriată, care vrea să înghită dintr-o dată toată milităria.

Dar Švejk o zbughise pe ușă spre cancelaria companiei sale.

Vanek rămase părăsit, întrucît, fără îndoială, nu se putea spune că plutonierul-major îi ținea cu adevărat tovărășie.

Acesta se turtise bine de tot și, mîngiînd sfertul de vin, bolborosea jumătate în cehă, jumătate în germană, ca pentru sine, niște lucruri foarte ciudate, fără nici un fel de sens și legătură între ele:

— De multe ori am trecut prin satul ăsta și nici nu bănuiam că există pe lume. *In einem halben Jahre habe ich meine Staatsprüfung hinter mir und meinen Doktor gemacht*¹⁷⁷. Am devenit un infirm bătrîn, îți mulțumesc, Lucia. *Erscheinen sie in schon ausgestatteten Banden*¹⁷⁸, poate că este printre dumneavoastră cineva care-și amintește de asta...

Ca să-i treacă de urît, plutonierul contabil bătea cu degetele tactul unui marș; plictiseala lui nu dură însă prea mult, deoarece ușa se deschise și în cantină își făcu apariția bucătarul popotei ofițerești, Jurajda, care se lipi de un scaun.

— Noi, începem el împleticindu-i-se limba, am primit astăzi ordin să mergem și să ridicăm rația de coniac pentru drum. Și cum damigeana de rom nu era goală, a trebuit s-o golim. Asta ne-a dat de furcă. Băieții de la bucătărie s-au făcut praf. Eu am greșit la socoteală cu cîteva porții; domnul *oberst* a venit tîrziu și pentru el n-a mai rămas nimic de mîncare. Acuma îi prepară omletă... E veselie mare...

— Astai o aventură frumoasă, remarcă Venek, căruia întotdeauna la un pahar de vin îi plăceau cuvintele alese.

¹⁷⁵ Da, încă o dată (germ. incorect)

¹⁷⁶ Vă rog să mă credeți, am avut parte de puține lucruri în viața mea pînă acum. Mă mir de întrebarea asta (germ.).

¹⁷⁷ Într-o jumătate de an îmi dau examenul de stat și-mi iau titlul de doctor (germ.)

¹⁷⁸ Apăreți vă rog în volume frumos prezentate (germ.)

Bucătarul Jurajda începu să filozofeze, ceea ce, de fapt, trăda fosta lui ocupație. Înainte de a fi militar, el scosese o revistă ocultistă și colecția „Misterele vieții și ale morții”.

În armată izbutise să se strecoare la popota ofițerilor și de multe ori se întâmpla să ardă câte o friptură, atunci când se cufunda în lectura traducerii străvechiului tom indian Suter pragin — Paramita (*înțelepciunea revelată*).

Colonelul Schroder ținea la el ca la o raritate a regimentului. Nici o altă popotă ofițerească nu se putea mândri cu un bucătar ocultist, care, după ce pătrunsese misterele vieții și ale morții, se pricepea atât de bine să-ți ia vâzul cu biftecuri cu smântână și cu tocanele lui, încît în bătălia de la Komarov locotenentul Dufek, rănit de moarte, striga într-una numele lui Jurajda.

— Da, spuse ca din senin Jurajda, care abia se mai ținea pe scaun și duhnea a rom de la zece poște. Astăzi, când n-a mai rămas nimic pentru domnul *oberst* și când a văzut numai cartofi goi, fără altceva, dumnealui a căzut în starea *gaki*. Știi dumneata ce-i aia *gaki*? Asta-i starea spiritelor flămînde. Atunci eu i-am spus: „Aveți, domnule *oberst*, destulă putere să biruiți voința destinului, care a hotărît ca pentru dumneavoastră să nu ajungă rinichiul de vițel? Scrie în zodiac, domnule *oberst*, că dumneavoastră trebuie să mîncați astă-seară, la cină, o omletă minunată cu ficățel de vițel, tocat și înăbușit.”

— Scumpe prietene, se adresă el după o scurtă tăcere plutonierului contabil și, făcînd o mișcare bruscă, răsturnă toate paharele de pe masă. Asta-i lipsa de coeziune a tuturor fenomenelor, formelor și lucrurilor, continuă posomorît după această ispravă bucătarul ocultist. Forma este lipsa de coeziune și lipsa de coeziune este forma. Lipsa de coeziune nu se deosebește de formă, forma nu se deosebește de coeziune. Tot ce-i fără coeziune e formă, tot ce-i formă e lipsă de coeziune...

După aceste lămuriri sumare, bucătarul ocultist se cufundă într-o adîncă tăcere, sprijinindu-și capul în mîini și privind, pierdut, masa pe care o inundase cu vin.

Plutonierul-major bolborosea din nou ceva fără cap și coadă:

— Grînele au dispărut de pe cîmp, au dispărut... *in dieser Stimmung erhielt er Einlandung un ging zu ihr...*¹⁷⁹ Rusaliile sînt în primăvară...

Plutonierul de ață Vanek începu iar să bată toba în masă, sorbind din pahar și amintindu-și din cînd în cînd că era așteptat la magazie de un sergent și zece ostași. Și ori de câte ori își amintea de asta, rîdea și făcea un gest cu mîna.

Noaptea tîrziu, cînd se întoarse la cancelaria companiei a 11-a de marș, îl găsi pe Švejk lîngă telefon.

— Forma e lipsă de coeziune și lipsa de coeziune e formă, bîigui disperat, apoi se trînti îmbrăcat, așa cum era, pe canapea și adormi pe loc.

Švejk nu se mișca de lîngă telefon, deoarece cu două ceasuri în urmă cînd îl chemase locotenentul Lukáš, care-i spusese că se află încă în conferință la domnul colonel, uitase să-i spună că poate să plece de la telefon. Fusesse chemat și de sergentul Fuchs care pînă atunci așteptase cu cei zece soldați sosirea plutonierului Vanek, ca pînă la urmă să bage de seamă că

¹⁷⁹ În această stare a obținut invitația și s-a dus la ea (germ.).

magazia era închisă. În fine se făcu și el nevăzut, iar cei zece ostași se întoarseră pe rînd, unul cîte unul, la baraca lor.

Din cînd în cînd Švejk se amuza ridicînd receptorul și ascultînd. Noul sistem de telefon, introdus în armată, prezenta avantajul că se puteau auzi destul de limpede și de deslușit convorbirile telefonice, pe toată linia.

Cei de la aprovizionare se înjurau cu cei de la artilerie, geniștii amenințau poșta militară, poligonul de tragere lătra la compania de mitraliere.

Și Švejk continua să rămînă nemișcat lîngă telefon.

În acest timp, în biroul colonelului ședința se prelungea. Colonelul Schroder dezvolta cea mai nouă teorie în legătură cu orientarea pe cîmpul de bătaie și mai cu seamă pune accentul pe folosirea aruncătoarelor de mine.

Vorbea de toate, despre situația frontului cu două luni în urmă, în sud și în răsărit, despre importanța strînsei legături dintre diferitele unități, despre gazele otrăvitoare, despre tirul asupra aeroplanelor inamice, despre aprovizionarea trupei pe cîmpul de bătaie; în cele din urmă trecu la situația internă în rîndurile armatei.

Fură luate în discuție relațiile dintre ofițeri și trupă, dintre trupă și gradați, despre dezertarea la dușmani, despre evenimentele politice și în sfîrșit despre faptul că cincizeci la sută dintre soldații cehi sînt „*politisch Verdachtig*”¹⁸⁰.

— Jawohl, meine Herren, der Kramarsch, Scheiner und Klofatsch.

În acest timp, cei mai mulți dintre ofițeri se întrebau cînd o să înceteze bătrînul să trîncănească, dar, parcă dinadins, colonelul Schroder continua să pălăvrăgească despre sarcinile noilor batalioane de marș, despre ofițerii regimentului căzuți pe front, despre zeppeline, despre călăreții spanioli, despre jurămînt.

La această ultimă chestiune, locotenentul Lukáš își aduse aminte că în clipa în care întreg batalionul depusese jurămîntul, bravul soldat Švejk nu fusese de față, deoarece se afla la consiliul de război al diviziei. Și tot gîndindu-se la asta, fu cuprins deodată de un rîs isteric de care se molipsiră cîțiva ofițeri în mijlocul cărora stătea, fapt ce atrase atenția colonelului care tocmai trecuse la expunerea experienței cîștigate cu prilejul retragerii armatelor germane în Ardeni.

Colonelul le încurcă pe toate și încheie cu următoarele cuvinte:

— Domnilor, asta nu-i de rîs.

După aceea o porniră cu toții spre cazinoul ofițerilor, colonelul Schroder fiind chemat la telefon de către statul-major al brigăzii.

Švejk moțăia pe scaun, lîngă telefon, cînd îl trezi un nou zbîrnîit:

— Alo, aici e cancelaria regimentului, auzi, el.

— Alo, răspunse Švejk, aici e cancelaria companiei a 11-a de marș.

— Nu mă ține de vorbă! Ia repede creionul și scrie telefonograma pe care ți-o dictez : „Compania a 11-a de marș...”

După aceasta urmară una peste alta cîteva fraze care se amestecau într-un haos ciudat, pentru că pe același fir vorbeau concomitent companiile a 12-a și a 13-a, așa că telefonograma se pierdu complet în această învălmășeală de sunete. Švejk nu deslușea nici o iotă. În cele din urmă totul se liniști și Švejk recepționă:

¹⁸⁰ Suspect din punct de vedere politic (germ.)

- Alo, alo, acum citește-mi ce ai scris și nu mă mai ține de vorbă...
- Ce să citesc?
- Cum ce să citești? Boule! Telefonograma!
- Care telefonograma?
- Tii, crucea ta, ce dracu, ești surd? Telegrama pe care ți-am dictat-o, idiotule!
- Eu n-am auzit nimic, cineva s-a amestecat pe fir...
- Fir-ai tu să fii de maimuțoi; ce-ți închipui, că mie-mi arde de joacă numai cu tine? Spune: primești sau nu primești telefonograma? Ai creion și hîrtie? Cum? Nu ai? Vită ce ești! Cum? Să aștept pînă ce găsești? Halal ostaș! Ei, gata! Ești pregătit? Slavă Domnului că în sfîrșit te-ai descurcat. Nu cumva ți-ai schimbat și hainele? Și acum fii atent: *11-te Marschkumpanie!* Repetă !
- *11-te Marschkumpanie...*
- *Kumpanienkommandant, ai scris ? Repetă.*
- *Kumpanienkommandant!...*
- *Zur Besprechung morgen... Ești gata ! repetă.*
- *Zur Besprechung morgen...*
- *Um neun Uhr — Unterschrift.* Știi ce-i aia *Unter- schrift*, maimuțoiule? Asta-i semnătură. Repetă!
- *Um neun Uhr — Unterschrift.* Știi ce-i aia *Unterschrift* maimuțoiule — asta-i semnătura.
- Fir-ai al dracului de dobitoc... Așadar, semnătura: *Oberst Schroder*, vită... Ai scris? Repetă!
- *Oberst Schroder*, vită...
- Bine, boule. Cine a primit telefonograma?
- Eu.
- *Himmelherrgott*, cine-i ăsta eu?
- Švejk. Mai ai ceva?
- Slavă Domnului, am terminat. Dar ar trebui să te numești Vacă... Ce se mai aude pe la voi?
- Nimic. Toate vechi.
- Și-ți pare bine, nu-i așa? E adevărat că la voi a fost astăzi unu legat la stîlp?
- Nimic deosebit, era țucălarul locotenentului-major, i-a halit prînzul... Nu știi cînd plecăm?
- Ce întrebare?! Asta n-o știe nici bătrînul (colonelul). Noapte bună. Ascultă, aveți pe acolo purici?
- Švejk agăță receptorul și se duse să-l trezească pe plutonierul de administrație Vanek care se apăra furios, și cînd Švejk începu să-l scuture, Vanek îl lovi cu pumnul peste nas, apoi se întoarse pe burtă și începu să azvîrle din picioare, în dreapta și-n stînga.
- În cele din urmă, Švejk izbuti totuși să-l trezească pe Vanek care, frecîndu-se la ochi, se întoarse cu fața în sus întrebînd ce s-a întîmplat.
- Nimic grav, răspunse Švejk. Vreau numai să mă sfătuiesc cu dumneata. Chiar acum am primit o telefonogramă în care se spune că mîine la orele nouă domnul *oberlaintnant* Lukáš trebuie să meargă la *besprechung*, la domnul *oberst*. Nu știu ce să fac. Să mă duc să-i spun chiar acum, sau s-o

las pe dimineată? Am stat mult și m-am tot gîndit dacă să vă scol, cînd sfo-răiați atît de frumos; dar pînă la urmă mi-am zis că tot mai bine e cînd te sfătuiești...

— Pentru Dumnezeu, te rog, lasă-mă să dorm, se văicări Vanek, căscînd cu gura mare, du-te dimineța și nu mă mai trezi!

Se întoarse pe o parte și adormi din nou.

Švejk se duse înapoi lîngă telefon și începu iar să moțăie cu capul pe masă. Curînd însă, îl trezi un nou zbîrnîit...

— Alo, marșkumpania 11...

— Da, *marșkumpania* a 11-a. Cine-i acolo?

— Aici e *marška* 13. Alo. Cît e ceasul la voi? Eu nu pot să prind cen-trala și îmi pare că trebuia să fiu de mult schimbat.

— Ceasul nostru a stat.

— Atunci stați și voi, ca și noi. Da ia spune, nu știi cînd plecăm? N-ai vorbit cu *regimentskanzelei*?

— Las' că și căcăcioșii ăia știu mai mult de-o grămadă, ca și noi.

— Nu fi, domnișoară, prost crescută... Voi ați ridicat conservele? Ai noștri, cum s-au dus, așa s-au întors. Magazia era închisă.

— Și ai noștri s-au întors cu mîna goală.

— Toată panica asta e de pomană. Unde crezi că plecăm?

— În Rusia.

— Eu cred că mai degrabă în Serbia. Om vedea noi cînd vom ajunge la Budapesta. Dacă o luăm la dreapta, atunci ne așteaptă Serbia, la stînga, Rusia. Voi a-ți primit ranițele? Se zice că acum ne urcă *lehnungul*? Ai auzit ceva? Da, ia spune, știi să joci *friesckeviere*? Știi? Atunci vino mîine aici. Noi jucăm în fiecare seară. Cîți sînteți acolo, la telefon? Cum? Singur? Las-o bal-tă și du-te și te culcă. Frumoasă ordine mai e și la voi. Ce zici? Că ai picat acolo ca musca în lapte? În sfîrșit, slavă Domnului, au venit să mă schimbe. Somn dulce.

Urmîndu-i sfatul, Švejk se cufundă într-un somn dulce, uitînd să mai agațe receptorul în furcă, astfel că nimeni nu-l tulbură din visare. În acest timp, telefonistul de la cancelaria regimentului tuna și fulgera că nu poate transmite marșcompaniei a 11-a o nouă telefonogramă prin care se cerea ca pînă a doua zi la orele douăsprezece să se comunice cancelariei numărul os-tașilor care n-au fost inoculați împotriva tifosului.

În vremea aceasta, locotenentul-major Lukáš se mai afla încă la cazi-noul ofițerilor în compania medicului-militar Sancler, care, călare pe un scaun, bătea la intervale egale cu tacul de biliard în podea pronunțînd toto-dată, într-o succesiune arbitrară, frazele care urmează :

— Sultanul din Saracen, Salah-Edin, a fost cel dintîi care a recunoscut neutralitatea corpului sanitar.

Răni-ții ambelor tabere trebuiesc îngrijiți.

Medicamentele și tratamentul trebuie să li se administreze pe socotea-la părții adverse.

Trebuie să se permită să li se trimită medici și asistenți cu trese de ge-nerali.

De asemenea prizonierii răniți trebuie trimiși înapoi sau schimbați sub ocrotirea și garanția generalilor... Dar, după aceea, pot sluji mai departe...

Bolnavii de ambele părți nu trebuie făcuți prizonieri, nici uciși, ci transportați la loc sigur, la spital, cu bună pază, care împreună cu bolnavii trebuie să se înapoieze... Și... tresele de general. Tot așa și cu preoții militari, medicii chirurghi, farmaciștii, infirmierii care îngrijesc bolnavii, cu toate persoanele însărcinate să dea asistență bolnavilor, care de asemenea nu trebuie reținute, ci trimise înapoi la fel cu bolnavii.

Deși stricase pînă atunci două tacuri de biliard, doctorul Sancler tot nu-și isprăvisese ciudata expunere cu privire la ocrotirea, răniților de război, îndrugînd mereu printre fraze ceva nedeslușit cu privire la niște trese de general.

Plictisit, locotenentul-major Lukáš își bău cafeaua și se duse acasă unde-l găsi pe uriașul bărbos Baloun, ocupat cu prăjitul unei bucăți de salam într-o ceașcă de tablă, pe lampa de spirt a locotenentului.

— Am... îndrăznit, îngăimă Baloun la vederea lui Lukáš, mi-am îngăduit... raportează supus...

Lukáš îl privi cu blîndețe. În clipa aceea își dădu seama că acest om nu era decît un copil mare, o creatură naivă, și deodată îl cuprinse părerea de rău că poruncise să fie legat la stîlp din pricina foamei lui, veșnic nepotolită.

— Prăjește-ți mai departe, Baloune îi spuse locotenentul-major descîngîndu-și sabia. Mîine am să pun să te treacă cu încă o porție de pîine.

Apoi se așeză la masă. Trecea printr-o criză de melancolie, care-l determină să scrie o scrisoare sentimentală mătusei sale.

Dragă mătușica,

Am primit ordin să fiu gata de plecare cu marșkumpania mea, pe front. S-ar putea ca această scrisoare să fie ultima pe care o mai primești de la mine, deoarece pretutindeni se dau lupte crîncene și pierderile noastre sînt mari. De aceea îmi vine greu să închei această scrisoare spunîndu-ți: la revedere! Cred că ar fi mai nimerit să-ți transmit un ultim adio!”

„O termin mîine dimineată”, își zise Lukáš în sinea lui și se duse să se culce.

Văzîndu-l dormind adînc, Baloun începu să umble din nou și să cotrobăiască prin odaie ca gîndacii noaptea. Deschise geamantanul locotenentului și mușcă o tabletă de ciocolată; se sperie însă cînd Lukáš se mișcă în somn, băgă repede la loc ciocolata și se liniști.

Apoi se duse tiptil, tiptil să vadă ce a scris locotenentul-major.

Citi și fu atît de copleșit, mai cu seamă de acest „ultim adio!”, încît se retrase în grabă pe salteaua lui de paie, de lîngă ușă, cu gîndul acasă și la porcul tăiat.

Se vedea înțepînd mațul ca să iasă aerul și să nu plesnească la fiert.

Și amintindu-și că odată vecinilor le plesnise tot „specvurstul”, amestecîndu-se în oală, se cufundă într-un somn foarte agitat.

Visă că a chemat un măcelar nepriceput oare i-a spart toate mațele de porc în timp ce umplea cîrnații. Nepriceputul măcelar uitase de asemenea să facă *blutwurstul*, pierduse osînza de la ceafă și nu mai avea cu ce să umple cîrnații. I se mai păru apoi în vis că e chemat de consiliul de război, pentru

că fusese prins în timp ce căra o halcă de carne de la bucătăria de campanie. În cele din urmă se văzu spînzurat de craca unui tei de pe alea cantonamentului militar din Bruck pe Leita.

*

A doua zi cînd se trezi, în revărsatul zorilor, care se iviră o dată cu mirosul cafelei care fierbea în toate bucătăriile companiilor, Švejk agăță mecanic receptorul în furcă, ca și cînd tocmai atunci ar fi terminat o convorbire telefonică și făcu o mică plimbare de înviorare prin Cancelaria companiei. Intonă totodată un vesel cîntec ostășesc, al cărui text îl începu de la mijloc, de la partea în care era vorba de un ostaș travestit în fată care se duce la moară la iubita lui, unde morarul, înainte de a-l pofti în culcușul fetei, strigă către morăreasă:

*Morărițo, adă cina
Să se ospăteze Lina.*

După ce josnicul ostaș e ospătat copios de morăreasă, urmează tragedia familiară.

*Au găsit pe ușă scris:
Morari, treziți-vă din vis:
Fiica voastră de la moară
Nu-i nici sfîntă, nici fecioară.*

Švejk depuse atîta patos în acest final, încît îl trezi pe plutonierul de ață Vanek, care întrebă cît e ceasul.

— Chiar acușica a sunat deșteptarea.

— Bine, eu mă scol după cafea, hotărî Vanek, care nu se grăbea niciodată: oricum o să înceapă iar să ne sîciie cu graba lor, scoțînd sufletul din om, ca ieri cu conservele alea...

Vanek căscă, apoi îl întrebă pe Švejk dacă n-a trîncănit cumva prea mult aseară, cînd s-a întors acasă.

— Numai așa, olecuță, ce-a mai rămas de pe drum, răspunse Švejk. Îi dădeai într-una cu niște forme care nu-s forme, că forma nu e formă și că ce nu-i formă e formă, și că forma asta pînă la urmă tot nu-i formă. Dar v-a trecut repede și ați început să sforăiți, de parcă ați dus porcii ia jir.

Švejk tăcu, făcu cîțiva pași spre ușă, apoi se întoarse lîngă patul plutonierului, se opri și continuă:

— În ceea ce mă privește pe mine, domnule *rechnungsfeldwebel*, cînd am auzit ce spuneai despre formele alea, mi-am adus aminte de unu Zatkă; lucra la uzina de gaz de pe Letna. Treaba lui era să aprindă și să stingă felinarele. Era un om luminat și umbla prin toate cîrciumile de pe Letna pentru că între aprinsul și stinsul felinarelor avea destul timp liber; spre dimineață, cînd se întorcea la uzină, îndruga și el vorbe din astea ca și dumneavoastră, numai că el le zicea altfel: „cubul, zicea el, are colțuri, de aceea e colțuros”. Asta am auzit-o eu cu urechile mele, cînd îmi făceam odată nevoile pe stradă

și un polițist afumat, în loc să mă ducă la postul de poliție, m-a dus la uzina de gaz. Pînă la urmă, continuă Švejk cu glas scăzut, Zátka a pățit-o rău de tot. Se înscrisese în congregația sfintei Maria și se ducea ca un zevzec la predicile părintelui Jemelka de la biserica Sfîntul Ignat din Piața Carol. Într-o bună zi, cînd au venit în piață misionarii, Zátka a uitat să mai stingă felinarele din raionul lui, așa că gazul a ars trei zile și trei nopți, fără întrerupere. Nu-i lucru curat, urmă Švejk, cînd așa, din senin, îl apucă pe om bizdîcul să-și bage nasul în filozofie; pute a *delirum tremens*. Cu ani în urmă, a fost mutat la noi un maior de la regimentul 75; îi zicea Bluher. Avea obiceiul să ne adune o dată pe lună, să ne alinieze în careu, și să filozofeze cu noi despre disciplina militară. Nu punea în gură decît șliboviță — nimic altceva. „Țineți minte ce vă spun, ostași, începea el să ne boscorodească în curtea cazarmii, ofițerul este, de la sine, cea mai perfectă ființă și are de o sută de ori mai multă minte decît voi toți, la un loc. Dacă ați sta, ostași, și v-ați gîndi toată viața voastră, tot n-ați putea găsi ceva mai desăvîrșit ca ofițerul. Orice ofițer este o ființă necesară, în timp ce voi, ostași, nu sînteți decît niște creaturi întîmplătoare; existența voastră e posibilă, dar nu obligatorie. Dacă s-ar întîmpla, ostași, să înceapă războiul și voi ați cădea pentru maiestatea-sa împăratul, bine; situația nu s-ar schimba prea mult; dar dacă înaintea voastră ar cădea ofițerul care v-ar conduce, ați vedea atunci cît de mult depindeți de el și ce pierdere ați suferit. Ofițerul trebuie să existe, și existența voastră se datorește de fapt domnilor ofițeri; voi de la ei purcedeți, fără ofițeri ați fi dezorientați, fără superiorii voștri nici o bășină n-ați ști să trageți. Pentru voi, ostași, ofițerul este un exemplu de moralitate, fie că vă dați sau nu seama de asta; și fiindcă fiecare lege trebuie să-și aibă legiuitorul ei, apăi aflați, ostași, de la mine că numai ofițerul este omul față de care vă simțiți, și trebuie să vă simțiți îndatorați și să îndepliniți, fără nici o excepție, orice poruncă a lui, chiar dacă ea nu v-ar conveni.”

Odată, după ce și-a terminat cuvîntarea, a început să umble în jurul careului și să ne întrebe pe fiecare, la rînd: „Ce simți cînd te înapoiezi tîrziu la cazarmă?”

Soldații s-au zăpăcit de tot și au dat niște răspunsuri, care mai de care mai chisnovate. Unii s-au îndemnat a spune că n-au întîrziat niciodată, alții că de fiecare dată cînd întîrzie îi ia cu sictir prin pîntec, alții că simt carcera, și așa mai departe. Pe aștia maiorul Bluher i-a scos pe loc din front și a ordonat să fie puși după-amiază să facă *klenkubung* în curte, drept pedeapsă că nu sînt în stare să spună ce simt. Pînă să-mi vină și mie rîndul, mi-am adus aminte de ce ne spusese el, ultima oară, cînd a stat de vorbă cu noi. Cînd s-a oprit în fața mea, eu i-am spus foarte liniștit:

— Raportez supus, domnule maior, că atunci cînd întîrzii simt în mine un fel de neliniște, frică și muștrări de cuget. Dacă mă învătesc însă de un bilet de voie, mă întorc la timp și în ordine la cazarmă, și atunci mă cuprinde un fel de liniște fericită și simt o mulțumire lăuntrică...

Toți cei din jurul meu s-au pornit pe rîs și maiorul Bluher a zbierat la mine ca ieșit din minți:

— Lua-te-ar dracu, mizerabile, pe tine nici ploșnițele nu se îndură să urce cînd sforăi, și-ți mai arde să faci glume?

Și m-a băgat frumușel în fiare, de mai mare dragul.

— În armată nici nu se poate altfel, răspunse plutonierul de ață, întinzându-se alene pe pat; poți să răspunzi orice-ai răspunde, să faci orice-ai face, norii tot s-adună deasupra-ți și trăsnetul bubuie. Fără asta nu poate să existe disciplină.

— Foarte bine zis, încuviință Švejk. N-am să uit, cât oi trăi, cum l-au închis pe recrutul Pech. *Laitnantul* companiei era unu Moc. Adunase odată recruții și a început să-i întrebe, pe rînd, de unde erau.

— Boboci nenorociți, li s-a adresat el, trebuie să vă învățați să răspundeți limpede, precis și repede ca dintr-o pocnitură de bici. Așadar, să începem. Dumneata, Pech, de unde ești? Pech, care era un om învățat, i-a răspuns:

— Dolny Bousov, Unter Bautzen, nr. 267, 1936 de locuitori cehi, departamentul Jicin, districtul Sobotka, fostul domeniu Kost, biserica parohială Sfintă Caterina din secolul al XIV-lea, renovată de contele Vaclav Vratislav Netolicky, școală, poștă, telegraf, fabrică de zahăr, moară cu fierăstraie, conacul Valcha, șase bîlciuri tradiționale... Deodată *laitnantul* Moc s-a năpustit asupra lui, a început să-i care la pumni peste gură și să urle: „Ține, un tîrg tradițional, al doilea tîrg tradițional, al treilea, al patrulea, al cincilea, al șaselea”.

Pech, cu toate că nu era decît recrut, a cerut să fie scos la *batalionsraport*. Pe vremea aceea, la cancelaria regimentului era o bandă veselă și unul din bandă a scris că recrutul nostru cere să fie scos la *batalionsraport* din pricina bîlciurilor tradiționale de la Dolny Bousov. *Batalionskommandant* era maiorul Rohell. „Aho, was gibt's ?”¹⁸¹ l-a întrebat el pe Pech, și Pech i-a dat drumu : „Cu respect vă raportez, domnule maior, că la Dolny Bousov sînt șase bîlciuri anuale”. Mai mult n-a apucat să spună; maiorul Rohell a început să zbiere și a poruncit să fie dus numaidecît la ospiciul spitalului militar; de atunci bietul Pech a fost cel mai năpăstuit soldat și a dus-o din pedeapsă în pedeapsă.

— E greu să educi pe soldați, răspunse plutonierul Vanek căscînd. În militarie soldatul, care n-a avut parte de pedeapsă, nu-i soldat. În timp de pace, mă rog, mergea poate teoria că soldatul care se elibera fără nici o pedeapsă avea pe urmă întîietate în serviciul civil. Astăzi însă tocmai acei ostași care înainte, în timp de pace, nici n-apucau să mai iasă din arest, sînt cei mai buni pe front. Îmi aduc aminte de infanteristul Sylvanus de la compania a 8-a. Înainte de război, o ținea numai într-o pedeapsă; și ce pedepse... Nu se sfia să fure ultimul gologan camarazilor de arme; în schimb, cînd s-a pornit la atac, el a fost primul care a tăiat *drahthindernisse*¹⁸², a capturat trei soldați inamici și pe unul l-a achitat pe drum, spunînd că nu avea încredere în el. Pentru isprava asta a căpătat medalia mare de argint, i-au cusut două stelute și, dacă nu l-ar fi spînzurat mai tîrziu la Dukla, ar fi de mult sergent. Dar de spînzurat au trebuit să-l spînzure, pentru că odată după un atac, a cerut să fie trimis în recunoaștere și o altă patrulă de la regiment l-a prins pe cînd buzunărea morții. Au găsit la el vreo opt ceasuri și o grămadă de inele... Așa că l-au spînzurat la statul-major al brigăzii.

¹⁸¹ Așadar, ce se aude ? (germ.).

¹⁸² Rețea de sîrmă ghimpată (germ.).

— Se vede din asta, remarcă Švejk cu înțelepciune, că fiecare soldat trebuie să-și cucerească singur poziția lui în armată.

Telefonul zbîrni. Plutonierul de ață ridică receptorul și recunoscuse glasul locotenentului-major Lukáš, care îl întrebă ce se aude cu conservele, făcîndu-i apoi cîteva reproșuri.

— Într-adevăr, nu sînt, domnule *oberlaintnant*! striga la telefon Vanek. De unde să fie dacă ele nu există decît în închipuirea celor de sus, de la întendență! N-avea nici un rost să trimitem acolo oamenii, de pomană. Eu am vrut să vă telefonez. Ce spuneți? Că am fost la cantină? Așa v-a spus bucătarul ocultist de la popota ofîterească? Da, e adevărat, mi-am îngăduit să mă duc. Dumneavoastră știți, domnule locotenent, cum a numit ocultistul zarva asta cu conservele? „Teroarea inexistenței”. Da de unde, domnule locotenent-major, sînt perfect treaz. Ce face Švejk? E aici lîngă mine! Să vi-l chem la telefon?

— Švejk, la telefon, strigă Vanek, apoi adăugă cu glas foarte scăzut: și dacă te întreabă cumva în ce stare am venit, ai grijă să-i spui că am venit în stare normală.

Švejk luă receptorul :

— Aici e Švejk, raportează supus, domnule *oberlaintnant*.

— Ascultă, Švejkule, ce se aude cu conservele? S-a aranjat?

— Nu sînt, domnule *oberlaintnant*! Nici urmă de conserve...

— Aș dori, Švejkule, ca atîta vreme cît mai rămînem în cantonament, să te prezinți în fiecare dimineață la mine. De altfel, ai să rămîi tot timpul pe lîngă mine, după ce vom pleca. Ce ai făcut astă-noapte?

— Am stat toată noaptea la telefon.

— A fost ceva nou?

— A fost, domnule *oberlaintnant*.

— Švejkule, nu începe iar cu prostiile. S-a comunicat de undeva ceva important?

— S-a anunțat, domnule *oberlaintnant*, dar abia pentru ora nouă. N-am vrut să vă neliniștesc, domnule *oberlaintnant*, că era destulă vreme.

— Pentru numele lui Dumnezeu, spune-mi odată: ce este atît de important pentru ora nouă?

— O telefonogramă, domnule *oberlaintnant*.

— Nu te înțeleg, Švejkule.

— Stați c-o am scrisă, domnule *oberlaintnant*: „Primiți telefonograma. Cine e la telefon? Ai scris? Atunci citește”, sau cam așa ceva...

— Ei drăcie! Švejkule, cu dumneata poate să-și iasă omul din minți... Spune-mi repede conținutul că de nu, mă reped acolo și vai de oasele dumitale. Hai, spune, ce s-a întîmplat?

— Iarăși un fel de *besprechung*, domnule *oberlaintnant*. Astăzi la ora nouă, la domnu *oberst*. Am vrut să vă trezesc astă-noapte, dar pe urmă m-am răzgîndit.

— Asta ți-ar mai fi lipsit, să îndrăznești să mă scoli din somn, pentru orice prostie, cînd era destul timp pentru asta și dimineața. *Wieder eine Besprechung, der Teufel soll das alles buserieren!*¹⁸³ Lasă receptorul și cheamă-l la telefon pe Vanek!

¹⁸³ Iar o convorbire, dracu s-o ia ! (germ.).

— Plutonierul contabil Vanek la telefon!

— Rechnungsfeldwebel *Vanek*, Herr Oberlaintnant.

— Ascultă, Vanek, găsește-mi, te rog, numaidecît o altă ordonanță. Derbedeul ăsta de Baloun mi-a mâncat pînă dimineața toată ciocolata. Cum spui? Să-l legăm? Nu, îl dăm la echipele de sanitari. E voinic cît un munte și o să poată căra răniții căzuți la atac. Îl trimit chiar acum la dumneata. Aranjează asta la *regimentskanzelei* și înapoiază-te imediat la companie. Ce crezi, plecăm curînd?

— Nu-i nici o grabă, domnule *oberlaintnant*. Cînd a fost să plecăm cu marșcompania a 9-a, ne-au dus de nas, tot așa, patru zile la rînd. Cu a 8-a a fost și mai rău. Numai cu a 10-a a fost mai bine. Făceam atunci *felddienstflec*¹⁸⁴, la amiază ne-a venit ordinul și seara am plecat! În schimb, pentru asta, ne-au purtat prin toată Ungaria și dumnealor singuri nu știau ce gaură, și de pe care front, s-o astupe mai întîi cu noi.

De cînd devenise comandant al companiei a 11-a de marș, locotenentul-major Lukáš se afla într-o stare care în termeni filozofici se numește sincretism; înțelegem prin asta că el își dădea toată osteneala să atenueze conflictele prin soluții care duceau ades la compromis.

De aceea, se vede, i-a și răspuns lui Vanek în felul următor:

— Mda, s-ar putea, de fapt cam așa este. Așadar, dumneata socotești că nu plecăm astăzi? La ora nouă avem *besprechung* cu domnul *oberst*... Apropo, dumneata știi că ai fost numit *dienstfuhrrender*¹⁸⁵?... Te întreb numai așa. Te rog să-mi întocmești... Stai, de ce aveam nevoie să-mi întocmești?" Ah, da... o situație a tuturor gradaților, cu mențiunea de cînd slujesc în armată... Pe urmă o situație cu rezervele de hrană ale companiei... Cum? Naționalitatea? Da, da și asta... Dar mai cu seamă nu uita să-mi trimiți altă ordonanță... Cum? Ce să facă astăzi *fahnrich* Pleschner cu trupa? *Vorbereitung zum Abmarsch* ?¹⁸⁶ Socotelile? Vin să le semnez după-masă. Nu lăsați pe nimeni să iasă în oraș. La cantina taberei? După-masă, pentru un ceas... Dă-mi-l, te rog, pe Švejk!... Ascultă, Švejk, dumneata rămii deocamdată la telefon...

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, că încă n-am băut cafeaua.

— Atunci adă-ți cafeaua și nu pleca din cancelarie pînă nu te chem. Dumneata știi ce-i aia ordonanță?

— Da, domnule *oberlaintnant*, e unu care aleargă mereu...

— Așadar, să fii la post cînd te-o chema. Mai spune-i odată lui Vanek să-mi caute un țucălar. Alo! Švejkule, unde ești?

— Aici, domnule *oberlaintnant*, chiar acum au venit cu cafeaua.

— Alo, Švejkule!

— Vă ascult, domnule *oberlaintnant*, cafeaua e rece de tot.

— Dumneata, Švejkule, știi acum foarte bine ce va să zică un țucălar. Te rog să-l vezi și dumneata și pe urmă să-mi raportezi dacă e ceva de capul lui. Și acum agață receptorul.

¹⁸⁴ *Felddienst* — serviciu militar de campanie.

¹⁸⁵ Locțiitor provizoriu al comandantului de companie (germ.).

¹⁸⁶ Exerciții în vederea plecării (germ.).

Vanek, sorbind zgomotos din cafeaua neagră, în care își turnase rom din sticla camuflată cu eticheta „Tinte”¹⁸⁷ (pentru orice eventualitate), se uită la Švejk și spuse:

— Nu știu ce are *oberlaintnantul* ăsta al nostru, că urlă la telefon. Am auzit tot ce ți-a spus. Dumneata, Švejkule, trebuie să fii o bună cunoștință a domnului *oberlaintnant*.

— Cred și eu. Noi sîntem ca o singură mînă, răspunse Švejk. Vorba ceea, o mînă spală pe alta. Prin cîte n-am trecut noi doi, împreună. De cîte ori n-au vrut să ne despartă unul de altul, dar pînă la urmă tot ne-am regăsit. Dumnealui s-a bizuit întotdeauna pe mine, în toate, de mă mir, chiar și eu, de multe ori. Ai auzit dumneata chiar acum cum m-a rugat să-ți mai amintesc o dată că trebuie să-i găsești un alt țucălar și că trebuie să-l vîd și eu ca să dau despre el referințe. Ehei, dumnealui nu se mulțumește cu orice țucălar.

*

Colonelul Schroder convocase cu mare plăcere, pentru a doua oară, pe toți ofițerii batalionului de marș, dat fiind că avea o deosebită pasiune pentru flecăreală. În afară de asta, mai trebuiau luate unele măsuri urgente în chestiunea teteristului Marek, care refuzase să curețe latrinele, fapt pentru care fusese trimis de colonelul Schroder la consiliul de război al diviziei, pentru răzvrătire.

Marek fusese adus înapoi în cursul nopții de la consiliul de război al diviziei și acum se afla reținut sub pază la *hauptwache*. O dată cu el, cancelaria regimentului primi un raport, foarte încurcat, trimis de consiliul de război al diviziei, în care se arăta că, în cazul lui Marek, nu poate fi vorba de răzvrătire, teteriștii nefiind obligați să curețe latrinele, așa că nu poate fi vorba decît de *subordinationsverletzung*¹⁸⁸, delict care poate fi trecut cu vederea în cazul unei comportări exemplare pe front. Din aceste motive, se spunea în raport, inculpatul Marek este trimis înapoi la regimentul de care ține, ancheta cu privire la încălcarea disciplinei fiind oprită pînă la sfîrșitul războiului, ea putînd fi totuși redeschisă la prima abatere pe care o va săvîrși teteristul Marek.

Pe ordinea de zi mai era de asemenea înscris și un alt caz: o dată cu teteristul Marek, consiliul de război al diviziei trimisese la *hauptwache* pe falsul sergent Teveles, care nu demult își făcuse apariția la regiment, trimis de spitalul militar din Zagreb. Purta pe piept marea medalie de argint pentru vitejie și își cususe la tunică trese de teterist și trei stelute. Vorbea vrute și nevrute despre actele de eroism ale companiei a 6-a de marș, susținînd că era singurul supraviețuitor al acestei companii. În urma cercetărilor făcute s-a putut stabili că, la începutul războiului, plecase într-adevăr, cu compania a 6-a de marș, un oarecare Teveles, care nu avea însă dreptul la tresa de teterist. Cerîndu-se informații din partea brigăzii în subordinea căreia se afla compania a 6-a, în momentul în care, la 2 decembrie 1914, armatele austro-ungare se retrăgeau din Belgrad, s-a putut afla că pe listele celor

¹⁸⁷ Cerneală (germ.).

¹⁸⁸ Neexecutare de ordin (germ.).

propuși sau distinși cu medalia de argint nu figura nici un soldat cu numele de Teveles. Nu s-a putut însă constata, sub nici o formă, dacă în lupta de la Belgrad, soldatul infanterist Teveles fusese avansat la gradul de sergent, deoarece întreaga companie a 6-a de marș dispăruse fără urmă, cu ofițeri cu tot, în preajma bisericii Sfântul Sava din Belgrad. În fața consiliului de război al diviziei, Teveles s-a apărat argumentînd că într-adevăr îi fusese făgăduită marea medalie de argint pentru vitejie, și că aceasta l-a determinat să și-o cumpere la spital, de la un bosniac. În ceea ce privește tresele de teterist, Teveles susține că și le-a cusut fiind în stare de ebrietate, și că a continuat să le poarte fiind mereu beat și avînd organismul slăbit de pe urma dezinteriei.

La deschiderea *besprechungului*, înainte de a se trece la discutarea acestor două cazuri, colonelul Schroder își exprimă părerea că, dat fiind că plecarea pe front poate interveni din moment în moment, este absolut necesar ca reuniuni de acest fel să aibă loc cît mai des. De la comandamentul brigăzii i se comunicase că se așteaptă ordine de la divizie. În consecință, trupa trebuie ținută în stare de alarmă, iar comandanții de companie trebuie să fie cu băgare de seamă ca nimeni să nu lipsească. După această scurtă comunicare, colonelul începu să repete tot ceea ce spusese cu o zi înainte. Prezentă din nou situația evenimentelor și insistă asupra faptului că nimic nu trebuie să știrbească curajul și inițiativa în luptă.

În fața lui, pe masă, se afla prinsă în ace cu gămălie harta cîmpului de bătălie, pe care niște stegulețe înfipite cu bolduri marcau linia fronturilor; de data asta însă stegulețele erau răvășite și fronturile deplasate. O parte din stegulețe zăceau chiar sub masă.

Toată harta fusese devastată de motanul conțopiștilor de la cancelaria regimentului, care, peste noapte, după ce-și făcuse nevoile pe cîmpul de bătălie austro-ungar vrînd să-și acopere isprava împrăștiase stegulețele, murdărind toate pozițiile și necinstind toate corpurile de armată.

Colonelul Schroder era foarte miop.

Ofițerii batalionului de marș urmăreau cu mult interes degetul colonelului Schroder, care se apropia de grămezile respective.

— De aici, domnilor, spre Sokal pe Bug... spuse colonelul, atotștiutor, deplasîndu-și spre Carpați degetul arătător, care se împotmoli însă într-una din grămăjoarele cu care motanul avusese grijă să dea hartei un relief.

— *Was ist das, meine Herren?* întrebă colonelul mirat, în clipa în care simți ceva lipindu-i-se de deget.

— *Wahrscheinlich Katzendreck, Herr Oberst*¹⁸⁹, îi răspunse foarte politicos, în numele tuturor, căpitanul Sagner.

Colonelul porni vijelios spre cancelaria vecină de unde, curînd, se putu auzi un vacarm infernal, din care se deslușeau blesteme și înjurături însoțite de amenințarea îngrozitoare de a-i pune pe cei vinovați să lingă în urma co-tiului.

Interogatoriul fu scurt. Colonelul află că motanul fusese adus la cancelarie, cu paisprezece zile în urmă, de cel mai tînăr dintre conțopiști, Zwieblfisch. În urma acestei constatări, Zwieblfisch își adună catrafusele,

¹⁸⁹ Probabil murdărie de pisică, domnule colonel (germ.)

după care un conțopist mai vîrstnic îl conduse la *hauptwache*, unde urma să rămîie pînă la noi ordine ale domnului colonel.

Cu aceasta ședința luă sfîrșit. Înapoindu-se congestionat în biroul său, unde era așteptat de corpul ofițeresc, colonelul Schroder uită că mai avea de hotărît asupra soartei teteristului Marek și a falsului sergent Teveles. De aceea rosti laconic:

— Rog pe domnii ofițeri să fie gata pregătiți și să aștepte ordinele și instrucțiunile mele.

Așa se face că teteristul Marek și sergentul Teveles rămăseseră mai departe, sub pază, la *hauptwache*, și mai tîrziu, cînd în mijlocul lor își făcu apariția Zwieblfish, putură să joace „mariaș”, iar după „mariaș” să-l necăjească pe paznic, cerîndu-i să vină să le prindă puricii care-și făceau de cap pe salteaua de paie.

Puțin mai tîrziu, cercul lor se mări o dată cu sosirea fruntașului Peroutka de la compania a 13-a de marș, care, cu o zi înainte, cînd se răspîndise vestea plecării pe front, dispăruse din cantonament, fiind descoperit, a doua zi, de patrula militară la cîrciumă „Trandafirul alb” din Bruck. Văzîndu-se în încurcătură, Peroutka încercase să se dezvinovățească, spunînd că voise, înainte de plecare, să vadă cunoscuta seră a contelui Harrach din Bruck, și că la înapoiere rătăcise drumul și că abia spre dimineață, frînt de oboseală, nimerise la „Trandafirul alb”. (În timpul ăsta, de fapt, se desfătase în patul Ruzenei de la același „Trandafir alb”.)

Situația continua să fie tulbure. Domnea o totală nesiguranță: pleacă regimentul, nu pleacă? La telefonul din cancelaria companiei a 11-a de marș, Švejk asculta cu o răbdare imperturbabilă tot felul de păreri, care pesimiste, care optimiste. Telefonistul companiei a 12-a de marș spunea că au zise de la cineva în cancelaria regimentului că mai întîi se vor face exerciții de tragere cu manechine mobile și că plecarea va avea loc abia după *feldmassigschiess- ubungen*¹⁹⁰. Părerea aceasta optimistă nu era însă împărtășită de cel de la marșcompania a 13-a, care transmitea că tocmai se înapoiase caporalul Havlik din oraș, unde aflate, de la un muncitor de la calea ferată, că vagoanele erau trase în gară.

Vanek îi smulse lui Švejk receptorul din mînă și strigă furios la telefon că cei de la calea ferată habar n-au pe ce lume trăiesc și că el, Vanek, abia s-a întors de la cancelaria regimentului, unde nu se știa încă nimic precis.

Švejk se instalează cu încăpăținare lîngă telefon și tuturor celor care întrebau: „ce se mai aude”, le răspundea, foarte binevoitor, că nu știe încă nimic precis.

Tot așa îi răspunse și locotenentului-major Lukáš, cînd acesta întrebă:

— Ce se mai aude *pe la voi* ?

— Nu se știe încă nimic precis, domnule *oberlaintnant*, răspunse el stereotip.

— Așa receptorul, boue!

După aceea urmară cîteva telefonograme, pe care Švejk le recepționează după multă tevatură. Mai întîi înregistrează telefonograma referitoare la vaccinați și nevaccinați, care n-a putut fi dictată în cursul nopții, întrucît Švejk adormise uitînd să pună receptorul în furcă.

¹⁹⁰ Exerciții de tragere în cîmp (germ.)

Primi apoi o telefonogramă întârziată, cu privire la conserve, chestiune care fusese lămurită cu o zi înainte.

Ceva mai târziu veni la rînd o telefonogramă adresată tuturor batalioanelor, companiilor și unităților regimentelor, care suna astfel :

„Copia telefonogramei pe brigadă, nr. 75692 Ordinul de brigadă nr. 172. În rapoartele (situațiile) referitoare la gospodărirea și administrarea bucătăriilor de campanie va fi respectată următoarea ordine în specificarea produselor de consum : 1) carne, 2) conserve, 3) zarzavaturi proaspete, 4) zarzavaturi uscate, 5) orez, 6) macaroane, 7) crupe de hrișcă și făină de hrișcă, 8) cartofi; în loc de 4) zarzavaturi uscate, 5) zarzavaturi proaspete.”

Cînd Švejk citi acest mesaj plutonierului de ață, Vanek declară solemn că astfel de telefonograme se aruncă din oficiu în latrină.

— Tîmpenia asta a născocit-o vreun dobitoc de pe la statul-major al armatei și acum circulă pe la toate diviziile, brigăzile și regimentele.

În sfîrșit, Švejk mai recepționează o telefonogramă, dictată însă într-o asemenea viteză, încît abia reuși să prindă următoarele cuvinte ce aduceau cu un mesaj cifrat :

„In der Folge genauer erlaubt gewesen oder das selbst einem hingegen immerhin eingebolt werden.”¹⁹¹

— Aiureli! declară Vanek, cînd Švejk își exprimă contrariat nedumerirea, după ce reciti de trei ori cu glas tare ceea ce scrisese. Numai prostii, deși dracu știe dacă n-o fi ceva cifrat; dar pentru așa ceva noi nu sîntem pregătiți. Și asta se poate arunca...

— Eu cred, spuse Švejk, că dacă m-aș duce la domnu *ob'lainant* și i-aș zice că trebuie *in der Folge genauer erlaubt gewesen oder das selbst einem hingegen immerhin eingeholt werden* s-ar putea supăra... Unii oameni sînt așa de supărăcioși, că te apucă și groaza, continuă Švejk, purtat din nou de valul amintirilor. Într-o zi mergeam cu tramvaiul de la Vysocany la Praga. În stația Liben s-a urcat un domn, Novotny. Cum l-am recunoscut, m-am dus lîngă el pe platformă și am intrat în vorbă, zicîndu-i că amîndoi eram din Drazov. El însă s-a răstit la mine, furios, și zicea să-l las în pace, că nu mă cunoaște. Atunci am încercat să-l lămuresc, rugîndu-l să-și amintească de mine care încă de mic copil veneam pe la dumnealui cu mama mea, pe care o chema Antonia, că pe tata îl chema Prokop și era vechil. Dar nici după asta n-a vrut să mărturisească că ne cunoaștem. Atunci i-am dat și alte amănunte, doar-doar l-oi face să-și amintească... I-am spus că la Drazov erau doi Novotny, pe unul îl chema Tonda, iar pe celălalt Iosef, că el e cu siguranță Iosef, cel despre care mi-au scris cunoscuții din Drazov că și-a împușcat nevasta, care îi făcea zile amare din pricina beției lui... Și ce să vezi: cînd a auzit vorbele astea, dumnealui s-a stropșit deodată și a dat să mă lovească... eu însă m-am ferit și dumnealui a spart geamul de la platforma din față... ăla mare din fața manipulantului. Ei, și pe urmă ne-au dat jos pe amîndoi și ne-au dus la comisariat, și aici s-a dovedit că dumnealui îi sârise țandăra pentru că nu-l chema Iosef Novotny, ci Eduard Doubrava și era din Montgomery, din America, venit la Praga să-și vadă rubedeniile.

¹⁹¹ Înșiruire de cuvinte fără legătură între ele și fără de nici un înțeles.

Telefonul întrerupse povestirea lui Švejk și o voce hîrîită de la compania de mitraliere întrebă din nou dacă vor pleca sau nu. Zicea că a doua zi de dimineață va fi iar un *besprechung* la domnul *oberst*.

În ușa apărui, palid de tot, cadetul Biegler, cel mai mare idiot din întreaga companie, care la școala de teteriști se străduise să se evidențieze cu cunoștințele sale. Îi făcu semn lui Vanek să iasă după el pe coridor, unde avură o convorbire îndelungată.

Reintrînd, Vanek zîmbea disprețuitor.

— Mare bou mai e și ăsta, îi spuse lui Švejk. Avem aici, în compania noastră, exemplare de lux, nu glumă! A fost și el la *besprechung* și, la despărțire, domnul *oberlaintnant* a ordonat ca toți *zugkomandanții*¹⁹² să facă *kvervisite* și să fie foarte drastici. Și acum, boul vine să mă întrebe dacă ar fi cazul să lege la stîlp pe Zlabek, pentru că și-a curățat pușca cu gaz.

Vanek se înfurie.

— Uite ce tîmpenie mă întreabă, idiotul, cînd știe bine că azi-mîine plecăm pe front. Ai văzut doar că domnul *oberlaintnant* s-a răzgîndit, nu fără rost, cu legatul ordonanței lui. Da, lasă, că i-am zis-o eu puștiului ca să-i iasă din cap că o să facă din *manschaft*¹⁹³ niște vite.

— Fiindcă tot veni vorba de țucălarul ăla, interveni Švejk, ați făcut rost de unul ca lumea pentru domnul *oberlaintnant*?

— Ai răbdare, răspunse Vanek. E destulă vreme pentru toate; și pe urmă, stau și mă gîndesc că domnul *oberlaintnant* o să se obișnuiască și cu Baloun; ei, o să-i mai halească pe ici pe colo cîte ceva și pe urmă, oricum, o să-i treacă, cînd om fi pe front. Acolo de multe ori n-o să aibă nici unul ce mînca. Cînd zic eu: Baloun rămîne, s-a isprăvit, n-ai ce-i face. Asta mă privește pe mine și domnul *oberlaintnant* n-are de ce să se amestece în treburile mele. Cum îți zic: nici o grabă.

Vanek se întinse pe canapeaua lui și apoi reluă:

— Švejkule, eu aș zice mai bine să-mi povestești o anecdotă din viața militară.

— Ar fi ceva, răspunse Švejk, dar mă tem că iar o să ne sune careva.

— N-ai decît să închizi, Švejkule; deșurubează legătura sau scoate receptorul din furcă.

— Bine, consimți Švejk scoțînd receptorul, am să vă povestesc una care se potrivește grozav cu situația de acum, numai că pe vremea aceea în loc de război adevărat nu erau decît manevre, dar panică era tot așa, ca și astăzi, fiindcă nu se știa cînd o luăm din loc, din cazarmă. Era cu mine acolo unul Sic din Porice, om cumsecade, dar evlavios și tare fricos. Își închipuia că manevrele sînt ceva îngrozitor, că în timpul lor oamenii mor de sete și că sanitarii îi adună de pe drum în timpul marșului. De aceea a început să bea zdravăn, să aibă de rezervă, și cînd am luat-o din loc și am ajuns pe aproape de Mnisek, ne-a zis: „Măi, băieți, eu unul nu mai pot, pe mine numai Domnul mai poate să mă scape”. Pe urmă am ajuns la Horovice și aici am avut două zile *rast*¹⁹⁴, fiindcă se întîmplase o încurcătură și noi mersesem atît de repede înainte, încît era gata-gata ca împreună cu celelalte regimente, care

¹⁹² Comnadanții de plutoane (germ.)

¹⁹³ Trupă (germ.)

¹⁹⁴ Repaus (germ.).

erau în flancul nostru, să luăm prizonier tot statul-major al inamicului. Asta ar fi fost o mare rușine, corpul nostru de armată urmînd s-o cacarisească și dușmanul să cîștige partida, fiindcă acolo la ei comandant era un amărit de arhiduce. Ei, și să vedeți ce s-a apucat să facă Sic al nostru. A părăsit cantonamentul, ducîndu-se să-și cumpere nu mai știu ce într-un sat, dincolo de Horovice. Către amiază a pornit înapoi spre tabără. Zăpușeală mare, el în-cins, cum îi șade omului mai bine. Deodată vede în drum o troiță cu o statuie mică de tot a sfîntului Jan Nepomuk. S-a închinat în fața sfîntului Jan și i-a spus: „Trebuie că mori de căldură; dacă ai avea măcar nițică băutură. Stai aici în bătaia soarelui, de bună seamă că nădușești într-una.” Zicînd aceasta, deșurubă bidonul, trase o dușcă zdravănă și spuse: „Ți-am lăsat și ție o înghițitură, sfînte Jane din Nepomuk”. Dar nu știu cum se făcu, de spaimă poate, dar a tras totul pe gît, nemailăsînd nimic pentru sfîntul Jan. „Maica ta Cristoase, oftă el necăjit, Sfînte Jane din Nepomuk, iartă-mă rogu-te; am să-mi răscumpăr greșeala asta. Te iau cu mine în cantonament și-ți dau să bei pînă n-ai să mai poți sta în picioare.” Și drăguțul de Sic, de mila sfîntului Jan din Nepomuk, a spart geamul, a scos statuia sfîntului, a băgat-o sub bluză și a adus-o în tabără. De-atunci, se culca cu sfîntul Jan Nepomuk în paie, și-l purta în timpul marșurilor în raniță, fiindcă îi aducea mare noroc la cărți. Peste tot unde am fost cantonați, a cîștigat, dar ajungînd în regiunea Prachen ne-au cantonat la Drahenice. Aici, netam-nesam, Sic pierdu totul. Dimineața, cînd ne încolonom de plecare, l-am văzut pe sfîntul Jan Nepomuk spînzurat în părul de lîngă drum. Asta-i toată povestea, și acum mă duc să agaț la loc receptorul.

Și telefonul aduse iarăși înfrigurarea vieții noi, trepidante, care înce-puse din clipa în care vechea armonie a liniștii din tabără fusese întreruptă.

În acest timp, locotenent-major Lukáš studia în odaia lui o scrisoare sosită chiar atunci pentru el, de la regiment, în care i se dădeau instrucțiuni cu privire la deslușirea cifrurilor. În același timp, i se înmînă un ordin secret, cifrat, în legătură cu direcția în care va porni marșbatalionul spre granița Galiției (prima etapă) :

7127 — 1238 — 457 — 2121 — 35 = Moson

8922 — 375 — 7282 — Rab

4432 — 1238 — 7217 — 35 — 8922 — 35 = Komarom

7282 — 9299 — 310 — 375 — 7881, 298, 475 — 7979 = Budapesta.

Deslușind cifrul, locotenentul-major Lukáš oftă : — *Der Teufel soll das buserieren.*¹⁹⁵

¹⁹⁵ Dracu să-l pieptene (germ.).

CARTEA A TREIA

GLORIOSUL DEZASTRU

I - Traversînd Ungaria

În sfîrșit, veni și clipa cînd fură înghesuiți în vagoane; cîte patruzeci și doi de oameni la opt cai. Dat fiind că puteau să doarmă în picioare, caii călătoreau, desigur, mai comod decît trupa. Dar asta era un amănunt de care nu se sinchisea nimeni!... Trenul militar ducea un nou transport de oameni spre abatoarele din Galiția.

Și totuși, ființele acestea simțiră parcă o oarecare ușurare în clipa cînd trenul se puse în mișcare; era cel puțin un lucru sigur, în timp ce înainte vreme fuseseră chinuite de nesiguranță, de panică, întrebîndu-se mereu dacă plecarea se va întîmpla chiar în ziua aceea, a doua zi sau abia a treia zi. Unii încercaseră sentimentul condamnaților la moarte care așteaptă înfricoșăți venirea călăului spre a-i duce la locul de execuție. Apoi se lăsase o liniște, ca după un greu impas.

De aceea, la plecarea trenului, un ostaș strigase din vagon ca ieșit din minți:

— Plecăm, plecăm!

Din care se vede că plutonierul de administrație Vanek avusese dreptate cînd îi spusese lui Švejk că nu-i nici o grabă.

Pînă să se vadă imbarcați în vagoane, mai trecuseră, într-adevăr, cîte va zile în care timp nu se vorbise decît de conserve, ceea ce-l făcuse pe încercatul Vanek să declare ritos că asta-i vorbărie goală: „De unde și pînă unde conserve? Mai degrabă o liturghie cum s-a făcut la compania de marș dinaintea noastră. Dacă se dau conserve, nu se mai face slujbă. Și viceversa, slujba înlocuiește conservele.”

Așa se face că în locul conservelor de gulaș își făcu apariția *oberfeldkuratul* Ibl, care răpuse trei iepuri dintr-un foc, oficiînd simultan pentru trei companii. Două primiră binecuvîntarea pentru Serbia și una pentru Rusia.

Cu acest prilej, sfinția-sa rosti o cuvîntare plină de însuflețire, pe care o șterpelise din calendarele militare. Cuvîntarea fusese atît de mișcătoare, încît la intrarea trenului în Moson, Švejk, care se afla împreună cu Vanek în vagonul unde fusese improvizată cancelaria companiei, își aminti de ea și-i spuse plutonierului de față:

— O să fie o adevărată plăcere, vorba *feldkuratului*, să auzi pe cîmpul de bătălie, atunci cînd ziua se va îngemăna cu noaptea, iar soarele cu razele-i aurii va scăpăta în spatele munților — cum spunea el — ultima suflare a muribunzilor, nechezatul cailor în agonie, gemetele răniților și blestemele

populației văzîndu-și casele în flăcări. Grozav îmi place mie cînd oamenii se protestesc la pătrat.

Vanek încuviință, dînd din cap:

— A fost teribil de mișcător.

— Frumos și instructiv, reluă Švejk. Am băgat și eu de seamă și, dacă m-oi întoarce din război, am s-o povestesc la „Potirul”. În timp ce ne vorbea, domnul *feldkurat* se răscrăcăraseră așa de frumos, că mi-era teamă să nu-i alunece țurloiul și să nu se prăbușească cumva peste altarul de campanie, să-și spargă scăfirlia de artofor. Ne dădea pilde atît de înălțătoare din istoria armatei noastre, de pe vremea lui Radecky; rumeneala amurgului se împreună cu flăcările care se ridicau din hambarele aprinse pe cîmpul de bătălie; vorbea, de parcă fusese pe acolo și văzuse cu ochii lui.

În aceeași zi, *oberfeldkuratul* Ibl se și afla la Viena, unde povestea altui batalion de marș aceeași istorie înduioșătoare, de care amintise Švejk și care îi plăcuse atît de mult, încît o numise prostie la pătrat.

— Iubiți ostași, spunea *feldkuratul* Ibl, luați aminte, închipuiți-vă că sîntem la pașopt cînd, la Custozza, după o luptă crîncenă care a durat zece ani, regele Italiei, Albert, a trebuit să părăsească cîmpul însîngerat în fața părintelui ostașilor noștri, mareșalul Radecky, care la optzeci și patru de ani a cucerit o victorie atît de măreață. Gîndiți-vă, dragi ostași! Pe o înălțime din fața Custozzei cucerite s-a oprit venerabilul conducător de oști, înconjurat de credincioșii lui comandanți... Toți cei din juru-i sînt pătrunși de măreția clipei, căci, dragi ostași, nu departe, în fața *feldmareșalului*, un ostaș se luptă cu moartea. Cu mîinile și picioarele semănate pe cîmpul de onoare, stegarul regimentului Hrt, rănit fiind, simte ațîntite asupra-i privirile mareșalului Radecky. Rănit de moarte, chinuit de durere, bravul ostaș mai strînge cu entuziasm în mîna dreaptă, aproape încremenită, medalia de aur. Văzînd chipul înălțător al mareșalului, inima îi zvîcnește cu putere, în trupu-i înțepenit reînvie ultimele rămășițe de vlagă și printr-o sforțare supraomenească muribundul încearcă să se tîrască întru întîmpinarea mareșalului: „Pe loc repaus, bravul meu ostaș”, i se adresează mareșalul care, descălecînd, îi întinde mîna. „Iertați-mă, domnule mareșal, spune muribundul, mi-am pierdut amîndouă mîinile. Dar v-aș ruga un singur lucru : spuneți-mi adevărul adevărat, am cîștigat bătălia?” „Am cîștigat, camarade, îi răspunde cu bunăvoință *feldmareșalul*. Păcat că bucuria ți-e tulburată de durerea rănilor.” „Ce-i drept, înălțimea-ta, cu mine s-a sfîrșit”, încuviințează cu glasul stins ostașul, zîmbind măgulit. „Ți-e sete?” îl întreabă Radecky. „A fost o zi dogoritoare, domnule mareșal, peste treizeci de grade.” Auzind asta, Radecky ia bidonul de la aghiotant și-l întinde muribundului, care trage o dușcă zdravănă. „Bogdaproste, de o mie de ori”, strigă el încercînd din răspuț să sărute mîna comandantului său. „De cînd ești în armată?” îl întreabă mareșalul. „De mai bine de patruzeci de ani, domnule mareșal! La Aspern am cucerit medalia de aur. Am fost și la Lipsca; am căpătat și crucea de război; de cinci ori am fost rănit de moarte; da acum s-a isprăvit cu mine. E o mare cinste și fericire că am apucat ziua de azi! Nu-mi pasă de moarte, dacă am cucerit o victorie atît de strălucită și împăratul și-a redobîndit pămînturile.” În clipa asta, dragi ostași, din tabără se aud înălțătoarele cuvinte ale imnului nostru „Ia-ne, Doamne, sub paza ta!” Ele acoperă puternic și plin de mă-

reție cîmpul de bătaie. Ostașul căzut, care își ia rămas bun de la viață, mai încearcă o dată să se ridice. „Trăiască Austria! strigă el cu însuflețire. Slavă ei! Cîntați mereu acest cîntec minunat! Slavă comandantului nostru! Trăiască armata!” Muribundul se mai apleacă o dată spre dreapta mareșalului, pe care o sărută, apoi se lasă ușor la pămînt și, în tăcere, nobilul său suflet se înalță la cer. Conducătorul de oști stă cu capul descoperit în fața trupului neînsuflețit al unuia din cei mai viteji ostași. „Un sfîrșit minunat, în adevăr de invidiat”, spune mișcat mareșalul, cuprinzîndu-și fața în palme. Dragi ostași, vă doresc tuturor să aveți parte de un sfîrșit atît de frumos.

Așa încît, aducîndu-și aminte de această cuvîntare a *oberfeldkuratului* Ibl, Švejk era într-adevăr îndreptățit să-l numească vită încălțată, fără a-l ponegri cîtuși de puțin.

După asta, Švejk începu să sporovăiască despre faimoasele ordine care le fuseseră citite înainte de imbarcare: un ordin pe armată semnat de Franz Josef și un al doilea iscălit de arhiducele Ferdinand Josef, comandantul suprem al armatelor de pe frontul răsăritean. În amîndouă era vorba de evenimintele petrecute în ziua de 3 aprilie 1915, la trecătoarea Dukla, cînd două batalioane din regimentul 28, cu ofițeri cu tot, au trecut de partea rușilor în sunetele fanfarei regimentului.

Amîndouă fuseseră citite cu glasul tremurînd și sunau așa:

„Ordin pe armată din 17 aprilie 1915:

Adînc îndurerat ordon ca, pentru lașitate și trădare în fața inamicului, regimentul de infanterie chezaro-crăiesc nr. 28 să fie șters din controalele armatei. Drapelul regimentului va fi luat și predat Muzeului Militar. Începînd de astăzi, acest regiment care, cu moralul otrăvit încă din patrie, a plecat pe front pentru a săvîrși actul de înaltă trădare încetează să mai existe.

Franz Josef I”

Ordinul pe armată al arhiducelui Ferdinand Josef :

„Trupele cehe n-au fost la înălțime în timpul campaniei, și mai ales în ultimele lupte. Trebuind să apere poziții bine întărite și pe care se aflau stabilite de mai multă vreme, ele au fost mai prejos de orice așteptări, fapt de care inamicul a profitat pentru a restabili relații și legături cu elemente josnice din rîndurile acestor trupe.

După care dușmanul, sprijinit de acești trădători, și-a îndreptat atacurile împotriva pozițiilor ocupate de aceste trupe.

De mai multe ori dușmanul a izbutit să ia prin surprindere unitățile noastre și, aproape fără să întîmpine rezistență, a pătruns în liniile noastre și a capturat un mare număr de apărători.

Rușine, de o mie de ori rușine și dispreț acestor mizerabili fără onoare care s-au făcut vinovați de trădarea împăratului și a imperiului, pătînd astfel nu numai onoarea drapelurilor glorioasei noastre armate, ci și pe aceea a națiunii căreia îi aparțin.

Mai devreme sau mai tîrziu, glonțul sau ștreangul călăului îi va ajunge.

Datoria oricărui soldat ceh care și-a păstrat simțul onoarei este să divulge comandantului său pe ticăloșii ațîțători și trădători care se află printre ei.

Cel care nu va proceda așa se va dovedi el însuși un trădător și un ticălos.

Prezentul ordin va fi citit în fața tuturor soldaților din regimentele cehe.

Prin decizia monarhului nostru, regimentul chezaro-crăiesc nr. 28 se șterge din controalele armatei, iar toți prizonierii, fugari din regiment, vor plăti cu sînge crima gravă de care s-au făcut vinovați.

Arhiduce Josef Ferdinand”

— Ni l-au citit cam tîrziu, îi spuse Švejk lui Vanek. Mă mir că ni l-au citit abia acum, că doar majestatea-sa împăratul a dat „*befelul*” încă la 17 aprilie. S-ar părea că au avut motive să nu dea să ni-l citească imediat. Dacă eu aș fi împărat, n-aș îngădui, Doamne ferește, asemenea amînări. Dacă dau „*befelul*” la 17 aprilie, apoi, tune-fulgere-trăsnească, musai să fie citit tot la șaptesprezece aprilie în toate regimentele.

De partea cealaltă a vagonului, în fața lui Vanek, stătea bucătarul oculist de la popota ofițerească și scria ceva. În spatele lui erau ordonanța locotenentului Lukáš, bărbosul uriaș Baloun, și telefonistul atașat pe lîngă compania a 11-a de marș, Chodounsky. Baloun mesteca un coltuc de pîine cazonă și-i spunea înspăimîntat telefonistului Chodounsky că el n-are nici o vină că în învălmășeala imbarcării nu izbutise să răzbească pînă la vagonul comandamentului, unde se afla locotenentul lui.

Chodounsky căuta să-l sperie și mai tare, spunîndu-i că o făcuse lată rău și că s-ar putea alege cu plutonul de execuție.

— Of, de s-ar sfîrși o dată cu chinul ăsta, se tînguia Baloun. Am mai pățit-o eu o dată în timpul manevrelor de la Votice, cînd era cît pe ce să mă curăț. Eram așa de înfometat și morți de sete, că nu mai puteam și, cînd a venit la noi aghiotantul batalionului, am strigat: „Dați-ne apă și pîine!” Dumnealui a întors calul către mine și mi-a spus că dacă lucrul s-ar fi întîmplat în timp de război, ar fi trebuit să fiu scos din rînduri și împușcat: „Da acum, zicea el, ai să faci cunoștință cu arestul comenduirii; am avut în-să noroc pentru că în timp ce călărea spre comandament, unde se ducea să anunțe cazul, calul s-a speriat, dumnealui a căzut și, cu ajutorul lui Dumnezeu, și-a rupt gîtul”.

Baloun oftă din greu și se înecă tot înfulecînd la pîine; cînd își reveni, se uită cu jind la cei doi saci ai locotenentului Lukáš, pe care îi avea în pază.

— Ehei, ce de-a mai conserve de ficat și salam unguresc au ridicat domnii ofițeri, urmă el cu obidă. Uite așa o bucată!

Și sorbea din ochi pachetele locotenentului, ca un cîine hămesit la ușa unei mezelării.

— N-ar strica, spuse Chodounsky, dacă ne-ar aștepta barem o masă bună. La începutul războiului, cînd ne îndreptam spre Serbia, peste tot eram ospătați și crăpăm pînă nu mai puteam. Tăiam din pulpișoarele de gîscă bucățelele cele mai bune și jucam cu ele țintar pe tablete de șocolată. La Osek, în Croația, doi domni ne-au adus în vagon un cazan mare cu fripturi de ie-

pure, ca din partea veteranilor; dar, ghiftuiți cum eram, ni s-a făcut greață și le-am răsturnat cazanul în cap. Tot drumul am borît. Caporalul Matejka, din vagonul nostru, se îndopase așa de rău că, pînă nu i-am așezat o scîndură pe burtă și n-am țopăit pe el ca la cramă, nu s-a ușurat; țîșnea din el și pe sus și pe jos. Cînd am trecut prin Ungaria, la fiecare stație ni se aruncau în vagoane găini fripte. Dar nu mîncam din ele decît creierii. La Kaposfalva, ungurii ne-au bombardat cu hălci întregi de porc fript. Un camarad s-a ales cu un cap de porc în scăfîrlie și s-a mîniat așa de rău, că a început să gonească donatorul peste șine, cu centironul în mînă. În schimb, în Bosnia nici măcar apă n-am căpătat. Dar pînă în Bosnia, cu toate că era interzis, am avut tot felul de rachiuri, după pofta inimii. Cît despre vin, curgea gîrlă. Mi-aduc aminte că într-o stație, un cîrd de cuconițe și domnișoare a venit să ne cîstească cu bere și noi ne-am pișat în ea! Să le fi văzut cum fugeau! Cît a ținut drumul, toți am fost afumați; eu nu mai știam barem nici care-i asul de pică. Dar cînd ni-era lumea mai dragă, hodoronc-tronc, pe nepusă masă, ne ajunge un ordin; ne-apucasem să isprăvim jocul de cărți și a trebuit să coborîm cu toții din vagoane. Un nenorocit de caporal, am și uitat cum îi zice, zbiera la oameni să cînte: „*Und die Serben müssen sehen, dass wir Oesterreicher Sieger, Sieger sind*”¹⁹⁶. Dar careva din spate i-a altoit un picior că s-a prăvălit pe șine. Apoi a zbierat să așezăm armele în piramidă și imediat trenul, golit, a făcut cale întoarsă în direcția din care venise; și cum era de așteptat, în zăpăceala aceea, a plecat cu hrana noastră pe două zile. Și cum să-ți spun, la o distanță cît de-aici pînă la copacii de colo, au și început să șuiere șrapnelele. Comandantul batalionului a venit în grabă și a adunat pe toți ofițerii la o consfătuire, după care a apărut locotenentul Macek, ceh get-beget, dar care nu vorbea decît nemțește. Era alb ca varul și ne-a spus că mai departe nu putem pleca, pentru că linia fusese aruncată în aer de sîrbi care, peste noapte, trecuseră rîul și acum se aflau în flancul nostru stîng. Sînt încă destul de departe de noi, zicea; dar cum ne sosesc întăririle, îi facem harcea-parcea. Ne sfătuia să nu ne predăm, Doamne ferește, dacă cumva o fi să ne batem, fiindcă sîrbii se poartă, cică, sălbatic cu prizonierii, le taie urechile, nasul și le scot ochii. De șrapnelele care explodau la cîțiva pași de noi zicea să nu ne fie nici o teamă. Era, pare-se, tirul artileriei noastre. Deodată însă, de undeva, din spatele colinei, s-a auzit o rafală, tatatatatatata. Astea, zicea, sînt mitralierele noastre. După care, din stînga, a răsunat o canonadă puternică; noi am auzit-o cel dintîi și ne-am trîntit pe burtă; pe deasupra au zburat cîteva grenade și în spatele nostru gara a început să ardă. În aceeași clipă, peste capetele noastre au început să șuiere gloanțe din flancul drept, iar din depărtări venea un zgomot surd de salve și zăngănit de arme. *Oberlaintnantul* Macek ne-a dat ordin să desfacem piramidele și să încărcăm armele. *Dienstfuhrenderul* s-a apropiat și el și i-a spus că ordinul nu putea fi executat din cauză că nu aveam la noi nici un fel de muniții, că știi doar și dumneata foarte bine, zicea, că munițiile trebuia să le ridicăm la etapa următoare, înainte de a ajunge pe poziții. I-a mai spus că înaintea noastră plecase un tren cu muniții, dar că, de bună seamă, acum era în mîinile sîrbilor. *Oberlaintnantul* Macek a rămas o clipă înlemnit, apoi,

¹⁹⁶ Și sîrbii să înțeleagă că noi, austriecii, sîntem învingători, învingător (germ.).

fără să stea mult pe gînduri, a ordonat : „*Bajonett auf!*”¹⁹⁷. De ce ? Nici el nu știa, dar în desperarea aceea trebuia, cît de cît, să facem ceva. Ne-a ținut așa, în stare de alarmă, pînă cînd a trebuit să ne ascundem din nou în șanțuri, pentru că apăruse un aeroplan ; gradații zbierau cît îi ținea gura : „*Alles decken, decken!*”¹⁹⁸ Pe urmă s-a aflat că avionul era de-al nostru și că din greșeală a fost doborît de artileria noastră. Și iarăși ne-am sculat în poziție de drepti, da nimeni, nu ne-a ordonat „*Ruht!*” Stăteam așa, cînd deodată am văzut venind în galop mare spre noi un cavalerist. Încă de departe se auzea cum striga : „*Wo ist das Batalionskommando?*”¹⁹⁹ Comandantul batalionului i-a ieșit în întîmpinare, cavaleristul i-a dat o hîrtie și, fără să mai aștepte, a gonit înainte spre flancul drept. Comandantul batalionului a citit ordinul din mers și deodată parcă și-a ieșit din minți. A scos sabia din teacă și a început să alerge nebunește spre noi : „*Alles zuruck, alles zuruck!*”²⁰⁰ zbiera către ofițeri. „*Direktion Mulde, einzeln abfallen!*”²⁰¹ Și a început jucăria. Ca și cum ar fi așteptat această clipă, au prins să tragă în noi din toate părțile. În stînga noastră era un lan de porumb. Parcă intrase dracu în toți; am lepădat ranițele în plata Domnului, în șanțurile acelea afurisite, și ne-am tîrît în patru labe pînă în vale. *Oberlaintnantul* Macek s-a ales cu un plumb în țeastă și n-a mai apucat să spună nici Doamne-ajută: pînă să ajungem în vale, cîmpul se umpluse de morți și răniți. I-am lăsat să zacă acolo și am fugit ca nebunii pînă seara. Lanurile din fața noastră erau făcute una cu pămîntul de ostașii care trecuseră înainte, călcînd totul în picioare. N-am întilnit decît un tren de luptă jefuit. În cele din urmă am ajuns la stația de cale ferată, unde sosiseră noi ordine: imbarcarea și întoarcerea la comandament. N-am putut executa însă ordinul dat, fiindcă întregul comandament căzuse prizonier cu o zi mai înainte, lucru pe care l-am aflat abia dimineața. Așa se face că am rămas ca niște orfani de care nimeni nu voia să știe, ca pînă la urmă să fim atașați pe lîngă regimentul 73, pentru a ne retrage cu el, ceea ce am și făcut cu dragă inimă, dar mai întîi a trebuit să mărșăluim o zi întreagă pînă să-i dăm de urmă. După aceea am...

Nu-l mai asculta nimeni; Švejk și Vanek jucau tabinet, bucătarul oculist de la popota ofițerească continua să-i scrie soției, care în lipsa lui începuse să scoată o nouă revistă teozofică. Baloun moțăia pe bancă. Așa că telefonistului Chodounsky nu-i mai rămăsese altceva de făcut decît să repete:

— Da, da, n-am să uit cît oi trăi...

Apoi se ridică și se duse să chibițeze la partida de tabinet.

— Tot faci tu pe chibițul, aprinde-mi măcar luleaua, îl rugă prietenește Švejk. Tabinetul e o treabă mai delicată decît războiul și decît toate aventurile de la granița sîrbească. Of, ce prostie am făcut, îmi vine să-mi trag palme! Nu puteam să mai aștept cu riga? Uite, mi-a picat valetul. Mare dobitoc mai sînt!

Între timp, bucătarul oculist își terminase scrisoarea și de bună seamă că, recitînd-o, era satisfăcut de felul cum o adusese din condei pentru ca să nu aibă dificultăți cu cenzura militară.

¹⁹⁷ Baioneta la armă (germ.)

¹⁹⁸ Adăpostiți-vă toți, adăpostiți-vă! (germ.)

¹⁹⁹ Unde-i postul de comandă al batalionului? (germ.)

²⁰⁰ Înapoi, înapoi cu toții! (germ.)

²⁰¹ Direcția Mulda, unul cîte unul, retragerea! (germ.)

„Scumpa mea soție,

Cînd ai să primești aceste rînduri, eu am să fiu de cîteva zile în tren, deoarece plecăm pe front. Nu mă bucur prea mult, pentru că în tren trebuie să lincezesc și nu pot să fiu folositor. În tren nu există bucătărie pentru ofițeri, iar aprovizionarea cu alimente se face în gările unde ne oprim. Aș fi fost tare bucuros ca, în trecere prin Ungaria, să pot prepara domnilor ofițeri un gulaș de Seghedin; dar n-a fost chip. Poate însă că atunci cînd om ajunge în Galiția am să le pot găti o mîncare galițiană adevărată: «șolet» — gîscă înăbușită în crupe sau orez. Crede-mă, dragă Helenko, că fac tot ce pot ca să mai îndulcesc domnilor ofițeri viața plină de griji și necazuri. Am fost trecut de la regiment la batalionul de marș, așa că am să-mi pot înfăptui dorința mea cea mai fierbinte, aceea de a avea prilejul, chiar cu puținele noastre mijloace de aici, să pun pe roate bucătăria ofițerească de campanie. Îți amintești, draga Helenko, că la încorporare mi-ai urat să am parte de superiori cumsecade. Dorința ți s-a împlinit și nu numai că nu pot să mă plîng, dar pot spune chiar că domnii ofițeri sînt adevărați prieteni ai noștri și mai cu seamă cu mine se poartă pîrintește. Cît de curînd am să-ți trimit numărul oficiului nostru poștal...”

Împrejurările îi dictaseră bucătarului această scrisoare, după ce-și mîncase lefteria față de colonelul Schroder, care pînă atunci îl protejase. Lucrurile se petrecuseră cam așa: la masa de adio a ofițerilor batalionului de marș, dintr-o regretabilă inadvertență, colonelul Schroder rămăsese din nou fără omletă cu rinichi de vițel și, drept pedeapsă, bucătarul ocultist a fost trimis pe front cu batalionul de marș, iar bucătăria popotei ofițerești a fost încredințată unui nefericit de învățător de la Institutul de orbi din Klarov.

Bucătarul mai reciti o dată scrisoarea și conținutul ei i se păru foarte diplomatic; important era să se mențină cît mai depărțitor de cîmpul de luptă, fiindcă, orice s-ar zice, „omul vrednic și pe front se-nvîrtește”. E drept că în civilie scrisese, în calitate de redactor și proprietar al unei reviste ocultiste, un studiu cuprinzător în care afirmase că nimeni nu trebuie să se teamă de moarte și un studiu despre metempsihoză...

Terminînd de citit, se așeză și el să facă pe chibițul lîngă Švejk și Vanek. În clipa aceea între cei doi jucători se ștersese orice deosebire de grad. Pe de altă parte nici nu mai jucau în doi: Chodounsky intrase și el în partida de tabinet.

Ordonanța companiei, Švejk, îl lua peste picior fără nici o sfială pe plutonierul de administrație Vanek:

— Stau și mă întreb cum dracu joci așa de prost. Vezi doar că el joacă, eu n-am nici un as, și dumneata nu întorci optul și arunci, ca cel mai nătîng dintre dobitoace, valetul de treflă și golanul ăsta ciștigă.

— Ce zbieri atîta pentru un valet pierdut, i-o întoarse politicoș plutonierul, dumneata nu joci ca un idiot? Și de unde vrei să scot un opt de treflă, cînd n-am nici umbră de treflă? N-aveam decît un as de pică și unul de tobă, nătărăule.

— Păi dacă-i așa, trebuia să joc atuul, nene, spuse zîmbind Švejk. Asta îmi amintește de o întîmplare care se aseamănă. O dată, la restaurantul

„La Valsu”, era tot așa un neisprăvit care avea atuul, dar nu-l juca și amîna într-una pe cele mai mici. Și ce carte îi cădea! Din toate culorile, cele mai mari. Așa cum nu m-aș alege cu nimic acum dacă dumneata ai juca atu, la fel și atunci nici eu, nici ceilalți n-am făcut nici o ispravă; oricît am fi jucat, tot am fi pierdut. Pînă la urmă tot eu i-am spus-o: „Ascultă, domnule Herold, fi te rog așa ele bun, joacă atuul și nu mai face pe prostul”. Dar dumnealui s-a răstit la mine zicînd că are dreptul să joace ce-i place și să ne ținem gura, că dumnealui a făcut universitatea. Ei, asta l-a costat cam scump. Cîrciumarul era de-ai noștri, chelnerița și ea intimă, chiar foarte, cu noi, așa că patrula militară a fost lămurită cum se cuvine: în primul rînd, că este o neobrăzare să tulburi liniștea nopții chemînd patrula, cînd cazi în fața cîrciumii pe gheață și-ți turtești nasul. Apoi, că nici nu ne-am atins de el cînd a măsliuit cărțile, dar cînd a fost prins, a întins-o așa de iute că s-a împiedicat și a căzut. Cîrciumarul și chelnerița au arătat și ei că într-adevăr ne-am purtat față de dînsul ca niște gentlemeni, mai frumos chiar decît s-ar fi convenit. La drept vorbind, nici nu merita altă soartă. Stătea în cîrciumă de la șapte seara pînă la miezul nopții, consuma o bere și un sifon și făcea pe boierul, zicînd că-i profesor universitar; și se pricepea la jocul de cărți ca pisica la algebră... Cine împarte?

— Hai să jucăm jocker, propuse bucătarul ocultist. Șase și doi.

— Mai bine povestește-ne despre metempsihoză, cum i-ai povestit domnișoarei de la bufet, cînd ți-ai rupt nasul, spuse plutonierul de administrație Vanek.

— Despre metempsihoză asta am auzit și eu, interveni Švejk. Cu ani în urmă îmi închipuiam că am să mă, pardon, autoinstruiesc, ca să nu rămîn de căruță. Așa că mă duceam la biblioteca publică a „Societății Industriale” din Praga; dar, cum eram jerpelit și cu găuri la pantaloni, și-au închipuit că veneam să fur paltoane și nu m-au lăsat să intru, așa că nu m-am putut instrui. Văzînd cum stau lucrurile, mi-am pus hainele de sărbătoare și m-am dus la biblioteca unui muzeu, de unde am împrumutat, împreună cu un prieten, o carte în care era vorba despre imigrarea sufletelor și am citit acolo că un împărat indian, după ce a murit, s-a prefăcut în porc și cînd porcul a fost înjunghiat, s-a prefăcut în maimuță, din maimuță a devenit bursuc și din bursuc, ministru. Mai tîrziu, în militarie, mi-am dat seama că un pic de adevăr tot trebuie să fie în povestea asta, pentru că orice necioplit care avea o steluță îi numea pe ostași ba porci de cîine, ba alt soi de dobitoace necuvîntătoare; judecînd după asta, mi-am zis că s-ar putea ca în urmă cu mii de ani acești ostași de rînd să fi fost cumva vestiți conducători de oști. Dar în timp de război strămutarea asta a sufletelor e o mare prostie. Dracu știe prin cîte prefaceri trebuie să treacă omul pînă să ajungă, să zicem, telefonist, bucătar sau simplu infanterist și apoi deodată să-l sfirtece o grenadă și sufletul să-i intre într-un cal de artilerie, ca pe urmă o nouă grenadă să explodeze peste întreaga baterie, în timp ce ocupă o cotă, să ucidă calul în care s-a reîncarnat răposatul și sufletul lui să intre într-o vacă de la aprovizionare, din care se face gulaș pentru trupă, și din vacă să se mute din nou într-un telefonist și din telefonist iarăși...

— Nu înțeleg, spuse jignit telefonistul Chodounsky, de ce tocmai eu trebuie să fiu ținta acestor bancuri timpite.

— Nu te supăra; nu cumva ești rudă cu Chodounsky, ăla cu biroul particular de detectivi, care are un ochi ce aduce cu Sfînta Treime? îl întrebă cu un aer de nevinovăție Švejk. Grozav îmi plac mie detectivii particulari. Cu ani în urmă am făcut serviciul militar împreună cu un detectiv particular: îi zicea Stendler. Avea un cap așa de lunguiet, încît *feldwebelul* nostru întotdeauna îi spunea că în cei doisprezece ani de cînd era în militărie mai văzuse el multe capete lunguiete, dar că o asemenea tîrtăcuță nici prin minte nu-i trecuse că ar putea să existe. „Ascultă, Stendlere, îi zicea, dacă anu ăsta n-ar fi manevre, capul dumitale lunguiet n-ar avea ce căuta în militărie; așa însă tîrtăcuță dumitale va putea fi folosită pentru orientarea tirului de artilerie, în lipsă de alt punct de reper.” Și cîte alte n-a îndurat sărmanul! Uneori, în timpul marșului, era trimis la cinci sute de metri înainte și după aceea *feldwebelul* ordona: „*Direktion tîrtăcuță!*” Dar domnul ăsta, Stendler, a avut mare ghinion și ca detectiv particular. Cîte nu ne povestea la cantină despre necazurile lui. Avea misiunea, de pildă, să urmărească dacă nevasta vreunui client nu se aduna cu altul și dacă se aduna, cu cine se aduna, unde și cum se aduna. Sau invers. Cîte o femeie geloasă voia să știe cu cine umblă bărbatul ei, ca să poată face acasă și mai mare tărăboi. Stendler era un om învățat, vorbea numai în cuvinte alese despre încălcarea fidelității conjugale și aproape că-i dădeau lacrimile cînd ne povestea cum fiecare client voia ca soțul sau soția să fie surprinși în flagrant delict. Altul poate că s-ar bucura dacă ar da peste o pereche în flagrant delict și ar holba ochii, dar domnul ăsta Stendler, după cum zicea, se pierdea cu firea. Ba spunea chiar că nici nu-i venea să se uite la asemenea spurcăciuni. Nouă însă ne lăsa gura apă, așa cum lasă bale cîinele cînd adulmecă mirosul de șuncă fiartă, ori de cîte ori dumnealui ne povestea despre feluritele poziții în care găsea perechile. De fiecare dată cînd eram consemnați în cazarmă, ne povestea amănunțit: „Uitați-vă, zicea el, așa am văzut-o pe doamna cutare cu domnul cutare...” Pînă și adresele ni le spunea. Și era, sărmanul, așa de trist. „Cîte palme n-am căpătat, zicea, și dintr-o parte și din cealaltă; dar mai mult mă durea că pe deasupra primeam și bacșiș. De un bacșiș din astea n-am să uit pînă la moarte. El gol, ea goală; la hotel; și, închipuiți-vă, idioții, nu încuie ușa! Nu încăpuseră pe divan amîndoi, fiindcă erau grași, așa că preacurveau pe covor, ca pisicile. Covorul era gros, plin de praf și de mucuri de țigară. Cînd am intrat, au sărit amîndoi ca fripți: dumnealui s-a proptit în fața mea, acoperindu-și rușinea cu o mînă pe care o ținea ca pe o frunză de smochin; dumneaei s-a întors cu spatele la mine; pe piele i se vedea imprimat modelul covorului, ca niște zăbrele, iar pe șira spinării i se lipise un muc de țigară. «Scuzați, vă rog, domnule Zemek, eu sînt detectivul particular Stendler, de la casa Chodounsky și am avut misiunea oficială să vă prind în flagrant delict, pe baza înștiințării primite din partea soției dumneavoastră. Doamna cu care întrețineți aici relații nepermise este doamna Grotova» De cînd mă știu n-am văzut om așa de calm. «Dați-mi voie, mi-a răspuns cu un aer foarte firesc, să mă îmbrac. De vină e numai soția mea, care cu gelozia ei neîntemeiată m-a împins spre asemenea relații nepermise; mînată de simple bănuieli își jignește soțul, urmărindu-l peste tot și arătîndu-i o neîncredere rușinoasă. Acum însă rușinea nu mai poate fi tănuită... Unde îmi sînt indispensabilii?» mă mai întrebă el, foarte liniștit. «Pe pat», îi răspund eu. Și în timp ce-și trăgea

indispensabilii, continua să vorbească: «Așa că dacă rușinea nu mai poate fi tăinuită, nu-mi rămîne altceva decît divorțul. Dar cu asta rușinea tot nu poate fi ascunsă. În general, divorțul e o treabă serioasă, continuă el îmbrăcîndu-se. Cel mai bine e atunci cînd, înarmîndu-se cu răbdare, soția nu dă ocazia de scandal public. În ceea ce vă privește, faceți ce vreți; eu vă las aici singur cu doamna.» Între timp, doamna Grotova se băgase în pat; domnul Zemek mi-a strîns mîna și a plecat.” Nu-mi mai aduc bine aminte ce ne-a mai povestit pe urmă domnul Stendler, fapt e că dumnealui a avut cu doamna, în pat, o discuție foarte spirituală; i-a spus ca de fapt căsătoria nu a fost instituită spre a duce pe fiecare de-a dreptul la fericire, că datoria fiecărui în căsătorie este să-și potolească poftele și să-și purifice trupul. „În timp ce discutam așa, ne-a spus domnul Stendler, am început pe nesimțite să mă dezbrac și cînd eram gata despuiat, zăpăcit de tot și sălbatic cum e cerbul în poiană, deodată intră în odaie bunul meu prieten Stach, și el detectiv particular la firma Stern, concurenta noastră, la care se adresase domnul Grot, în chestiunea legăturii amoroase a soției dumisale. «Aha, care va să zică, domnul Stendler e în flagrant delict cu doamna Grotova! Felicitările mele!» Atît a apucat să spună domnul Stach. A închis discret ușa și a plecat. «Acum e totuna, a fost de părere doamna Grotova, nu trebuie să vă grăbiți cu îmbrăcatul; aveți loc destul lîngă mine.» «Într-adevăr, stimată doamnă, tocmai la problema locului mă gîndesc», i-am răspuns eu zăpăcit, nemaîștiind ce vorbesc. Atît doar îmi amintesc că i-am spus că neînțelegerile dintre soți au urmări nefaste asupra educației copiilor.” Ne-a mai povestit pe urmă cît de repede s-a îmbrăcat, cum și-a luat picioarele la spinare cu gîndul să-i spună totul șefului, domnului Chodounsky; dar că mai întîi s-a dus să prindă nițel curaj și cînd a ajuns, a ajuns ca ciupercile după ploaie. Între timp fusese pe acolo domnul Stach, care, primind dispozițiile de la domnul Stern, șeful lui, să lovească în domnul Chodounsky, îi spusese acestuia ce fel de subaltern are în biroul lui de detectivi particulari. La rîndul său, domnul Chodounsky n-a găsit altceva mai bun de făcut decît să trimită repede după soția domnului Stendler, ca să se răfuiască ea cu el și să-l învețe minte ce înseamnă să fie trimis undeva în misiune oficială și dumnealui să fie găsit în flagrant delict de concurență. „De atunci, ne-a spus domnul Stendler, fiindcă veni vorba, am capul și mai lunguiet...”

— Ei, jucăm pe cinci sau pe zece? Și reluare jocul.

Trenul opri în gara Moson. Era seară și nimeni n-avea voie să coboare din vagoane.

Cînd trenul se puse din nou în mișcare, dintr-un vagon răsună un glas puternic ce voia să acopere parcă duduital roților. În atmosfera duioasă a înserării, un ostaș din munții Kasper intona cu zbierete înfricoșătoare un imn de laudă nopții liniștite care se apropia de pusta ungară:

*Gute Nacht! Gute Nacht!
Allen Muden sei's gebracht.
Neigt der Tag stille zur Ende,
ruhen alle fleiss'gen Hande,
bis der Morgen ist erwacht.*

*Gute Nacht! Gute Nach!*²⁰²

— *Halt Maul, du Elender!*²⁰³ îl întrerupse cineva pe sentimentalul cîntăreț, care amuți.

După care fu smuls de la fereastră.

Vrednicele miini nu se odihniră însă pînă în zori. La fel ca pretutindeni în tren, la lumina slabă a lumînărilor, și aci, la lumina unei lămpițe cu gaz, atîrnată în perete, se juca joker și, ori de cîte ori intra mesa cîte unul cînd se dădeau cărțile, Švejk declara că acesta este cel mai cinstit dintre jocuri, deoarece fiecare poate să schimbe cîte cărți poștește.

— La joker, susținea Švejk, trebuie să ridici numai asul și șeptarul, pe urmă poți să renunți. Nu mai ești obligat să iei alte cărți. Dacă vrei s-o faci, o faci pe riscul tău.

— Hai să tragem o dușcă, propuse Vanek, în aprobarea tuturor.

— Șapte roșu, anunță Švejk, tăind cartea. Cîte un bănuț fiecare și cîte patru cărți. Faceți jocul, să ne alegem cu ceva.

Și pe fețele tuturor se citea atîta mulțumire, de parcă nici n-ar fi fost vorba de război, iar ei s-ar fi aflat nu într-un tren care-i ducea pe front, spre mari bătălii și masacre sîngeroase, ci undeva într-o cafenea din Praga, la masa de joc.

— Nu mi-aș fi închipuit, observă Švejk după încheierea unei partide, că jucînd la întîmplare și schimbînd toate cărțile o să-mi pice asul. Credeți că mă dați gata cu riga? Ehei, cu asul meu fac harcea-parcea orice rege.

Și în timp ce în vagon regele era tăiat cu asul, departe pe front, regii se tăiau între ei cu ajutorul supușilor.

În vagonul comandamentului, unde se aflau ofițerii batalionului de marș, domnea de la începutul călătoriei o tăcere ciudată. Cei mai mulți ofițeri erau cufundați în lectura unei cărțuli legate în pînză și avînd titlul: *Die Sunden der Vater*²⁰⁴ roman de Ludwig Ganghofer, cu toții țineau deschisă cartea la pagina 161. Căpitanul Sagner, comandantul batalionului, stătea în picioare lîngă fereastră și avea în mînă aceeași cărticică, deschisă tot la pagina 161.

Privea peisajul și se gîndea cum să expună cît mai pe înțeles, ce anume trebuiau să facă ofițerii cu această carte. De altfel acesta era un lucru strict secret.

Între timp, ofițerii își spuneau în gînd că colonelul Schroder înnebunise de-a binelea.

E drept, cam într-o ureche era el de mai multă vreme; dar nimeni nu se aștepta ca scrînteala să izbucnească deodată. Înainte de plecarea trenului îi chemase la ultimul *besprechung*. Cu acest prilej le adusese la cunoștință că urmau să capete cu toții cîte un exemplar din cartea *Die Sunden der Vater*

²⁰² Noapte bună! Noapte bună!

Pe la case se adună

Lin se apropie ziua de asfințit,

Mîinile vrednice truda au sîrșit.

Pînă zorii se răzbună,

Nopate bună! Nopate bună! (germ.)

²⁰³ Tacă-ți fleanca, nefericite! (germ.)

²⁰⁴ Păcatele părinților (germ.).

de Ludwig Ganghofer și că volumele fuseseră trimise la cancelaria batalionului.

— Domnilor, le spusese colonelul, cu un aer foarte misterios, să nu uitați niciodată de pagina 161!

Dar cu toată lectura atentă a acestei pagini, ofițerii nu reușiră să tragă nici o concluzie. Era vorba de o oarecare Marta, care se apropia de o masă de scris, scotea din sertar textul unui rol dintr-o piesă și filozofa cu glas tare cum că publicul trebuie să participe la durerea eroului. Pe urmă, tot la aceeași pagină, apărea un oarecare Albert, care încerca mereu să fie spiritual, glumeț... Toate acestea, rupte de acțiunea necunoscută care preceda, păreau atât de lipsite de sens încât, de furie, locotenentul Lukáš își sfărîmă între dinți țigaretul.

— A înnebunit boșorogul, își ziceau cu toții. S-a isprăvit cu el. Acum e sigur că are să fie transferat la Ministerul de Război.

Căpitanul Sagner se întoarse de la fereastră, după ce se gîndise bine la ce voia să spună. Nu avea prea mult talent pedagogic, din care pricină îi și trebuise atîta vreme ca să-și alcătuiască în minte planul expunerii despre însemnătatea paginii una sută șaizeci și una.

Înainte de a-și începe expunerea, li se adresă cu „*Meine Herren*”, cum făcea și bătrînul colonel, deși de obicei, și chiar înainte de îmbarcarea în tren, le spusese „*Kameraden*”.

— Așadar, „*meine Herren*”, repetă el și începu să le spună că înainte cu o seară primise din partea colonelului instrucțiuni referitoare la pagina 161 din *Sunden der Vater* de Ludwig Ganghofer.

— *Also, meine Herren*, continuă el cu glas solemn, informațiuni strict confidențiale, în legătură cu noul sistem de cifrare a telegramelor pe front.

Cadetul Biegler scoase carnetul de note și creionul și declară cu un zel neobișnuit:

— Sînt gata, domnule căpitan.

Se uitară cu toții la acest imbecil, al cărui zel, cunoscut încă de la școala de gradați, se învecina cu tîmpenia. Intrase voluntar în armată și, cu cel dintîi prilej, după ce se pusese la curent cu originea elevilor, povestise comandantului școlii de gradați cum că strămoșii lui se iscăleau de fapt Biegler von Leuthold și că aveau pe blazon o aripă de cocostîrc cu coadă de pește.

De atunci — elevii îl porecliseră, după blazonul lui, și „Aripa de cocostîrc cu coadă de pește” — începuse să fie crunt persecutat, devenind brusc antipatic, deoarece palavrele lui nu prea se potriveau cu negoțul cinstit cu piei de iepuri al tatălui său; acest romantic entuziast își dădea silința să înghită toată știința militară, se remarcă prin sîrguință și prin cunoașterea nu numai a tot ce-l obliga programul de învățămînt, dar și prin aceea că-și împuia capul, clin proprie inițiativă, cu studierea pătimașă a lucrărilor de strategie și istoria războaielor, despre care îi plăcea să vorbească, și nu renunța pînă cînd nu era doborît și nimicit. În cercurile ofițerești se socotea cel puțin egal ca valoare cu gradele superioare.

— *Sie, Kadett*, i se adresă căpitanul Sagner, cît timp nu-ți dau voie să vorbești, te rog să taci, fiindcă nimeni nu te-a întrebat nimic. De altfel, n-am ce spune, ești un militar grozav de deștept. Eu îți aduc la cunoștință infor-

mații strict secrete și dumneata găsești cu cale să le notezi în carnetul de însemnări. Dacă pierzi carnetul, consiliul de război te mănîncă.

Dar cadetul Biegler mai avea și prostul obicei de a căuta să convingă pe oricine, prin tot felul de scuze, că e bine intenționat.

— Cu respect vă raportează, domnule căpitan, răspunse el, că în cazul unei eventuale pierderi a carnetelului nimeni n-ar desluși ce-am scris, deoarece stenografiez, și nimeni n-ar putea înțelege prescurtările mele. Folosesc stenografia engleză.

Cu toții îi aruncară niște căutături disprețuitoare; căpitanul Sagner dădu din mîină plictisit și-și continuă expunerea.

— Am amintit, așadar, de noua metodă de cifrare a telegramelor pe front; dacă cumva nu sînteți lămuriți pentru ce anume v-a fost recomandat din romanul lui Ludwig Ganghofer *Die Sunden der Vater* tocmai pagina 161, atunci aflați, domnilor, că aici se află cheia pentru noua metodă de descifrare care intră în vigoare pe baza noii decizii a comandamentului corpului de armată, pe lingă care sîntem atașați. După cum știți, pe front există mai multe metode de descifrare a comunicărilor importante. Cea mai nouă, pe care o folosim noi, este metoda prin completare. O dată cu intrarea în vigoare a acestei metode, se anulează din oficiu cifrurile și instrucțiunile privitoare la descifrarea lor, primite săptămîina trecută de la comandamentul regimentului.

— *Erzherzog-Albrecht-System*, bolborosi pentru sine zelosul cadet Biegler. 8922—R, preluat din metoda lui Gronfeld.

— Noul sistem este foarte simplu, răsună în tot vagonul glasul căpitanului. Am primit personal de la domnul colonel volumul doi și informațiile corespunzătoare.

— Dacă, de pildă, am avea de primit ordinul : „*Auf Kote 228, Maschinengewehrfeuer links richten*”, ni se va trimite, domnilor, următorul mesaj cifrat: „*Sache - mit - uns - wir - auf - sehen - in - die - versprochen - die - Martha - wir - den - wir - Dank - wohl - Regiekollegium - Ende - wir versprochen - wir - gebessert - versprechen - wirklich denke - Idee - ganz - herrscht - Stimme - letzten*”. Așadar, foarte simplu, fără nici o complicație inutilă. De la comandament, prin telefon la batalion; de la batalion, tot prin telefon, la companie. Imediat ce primește acest mesaj, comandantul îl descifrează în modul următor: ia volumul *Die Sunden der Vater*, deschide la pagina 161 și începe să caute la pagina 160, de sus în jos, cuvîntul „*Sache*”. Pofțiți, domnilor, cuvîntul „*Sache*” apare pentru prima oară la pagina 160 unde este al 52-lea cuvînt ; așadar se caută în pagina vecină, 161, a 52-a literă, citind de sus. Observați că este litera „A”. Cuvîntul următor în mesaj este „*mit*”. La pagina 160, în rîndul al șaptelea, există cuvîntul care la pagina 161 corespunde literei „u”. Apoi urmează în mesaj „uns” ; asta înseamnă, fiți atenți, vă rog, al 88-lea cuvînt care corespunde cu a 88-a literă din pagina vecină 161, care este „f”. Am descifrat deci cuvîntul „*auf*”. Și așa mai departe pînă cînd descifrăm ordinul: „Asupra cotei 228, dirijați focul mitralierelor spre stînga”. După cum vedeți, domnilor, foarte ingenios, simplu și imposibil de descifrat fără cheia care este: pagina 161 din cartea lui Ludwig Ganghofer, *Die Sunden der Vater*.

Ofițerii priveau tăcuți nefericitele pagini și păreau vădit contrariați. După un moment de liniște, tăcerea fu deodată întreruptă de strigătul dez-nădăjduit al cadetului Biegler:

— Herr Hauptman, ich melde gehorsam: Jesus Maria! Es stimmt nicht
[205

Și, într-adevăr, lucrurile erau foarte misterioase. Oricît s-ar fi trudit, nimeni în afară de căpitanul Sagner nu găsea la pagina 160 cuvintele și literele cu care începea cheia la pagina 161.

— *Meine Herren*, biigui căpitanul Sagner, după ce se convinsese că strigătul desperat al cadetului Biegler exprima un adevăr incontestabil. Ce s-a întimplat? În exemplarul meu din *Die Sunden der Vater* al lui Ganghofer există și în ale dumneavoastră nu există ?

— Îmi dați voie, domnule căpitan? se auzi din nou glasul cadetului Biegler; îmi permit să atrag atenția că romanul lui Ludwig Ganghofer are două volume. Binevoîți să vă uitați pe copertă : „*Roman in zwei, Banden*”... Noi avem volumul I și dumneavoastră aveți volumul II, continuă metodicul cadet Biegler; de aceea e limpede ca lumina zilei că paginile 160 și 161 de la noi nu pot să corespundă cu paginile 160 și 161 de la dumneavoastră. La noi e cu totul altceva. Primul cuvînt al mesajului descifrat, trebuie să fie la dumneavoastră „*Auf*”, iar nouă ne-a ieșit: „*Heu!*”

Ceea ce îi făcu pe toți să-și spună că Biegler nu era în definitiv chiar așa de timpit.

— Eu am primit volumul II de la statul-major al brigăzii, spuse căpitanul Sagner. Trebuie să fie o eroare la mijloc. Domnul colonel a comandat pentru dumneavoastră volumul I. După toate aparențele, continuă el, ca și cum lucrurile ar fi fost clare și sigure și el le-ar fi cunoscut mai de mult, înainte chiar de a fi ținut expunerea despre metoda foarte simplă de descifrare, lucrurile s-au încurcat la statul-major al brigăzii. Au uitat să comunice la regiment că e vorba de volumul II, asta-i tot.

În acest timp, cadetul Biegler îi privea pe toți cu un aer de triumf, iar locotenentul Dub îi șoptea locotenentului-major Lukáš că „Aripa de cocostîrc cu coadă de pește” i-a dat peste nas cum se cuvine căpitanului Sagner.

— Un caz foarte ciudat, domnilor, reluă căpitanul Sagner, dorind să reia discuția, deoarece tăcerea care se așternuse era cam penibilă. Cei de la cancelaria brigăzii sînt niște imbecili.

— Îmi permit să observ, se auzi din nou glasul neobositului cadet Biegler, care voia să-și mai etaleze o dată cunoștințele, că astfel de chestiuni, cu caracter secret, strict secret, nu ar trebui să plece de la divizie prin cancelaria brigăzii. O chestiune care privește cele mai confidențiale probleme ale corpului de armată ar putea fi transmisă, printr-o circulară strict confidențială, numai comandanților de divizii, brigăzi sau regimente. Cunosc un sistem de cifru care a fost folosit în războaiele pentru cucerirea Sardiniei și Savoiei, în campania anglo-franceză din Crimeea și Sevastopol, în timpul răscoalei boxerilor din China și în ultimul război ruso-japonez. Acest sistem a fost dus mai departe...

— Puțin ne pasă nouă de toate astea, cadet Biegler, îi curmă vorba cu un ton disprețuitor și dezgustat căpitanul Sagner. Un lucru e sigur: siste-

²⁰⁵ Domnule căpitan, cu respect vă raportează, Doamne Isuse și Maică Precistă! Nu se potrivește de loc! (germ.).

mul, despre care v-am vorbit eu, este nu numai unul dintre cele mai bune, dar putem spune chiar că este imbatabil. Toate serviciile de contraspionaj ale dușmanilor noștri se vor dovedi neputincioase. Chiar dacă și-ar pune gheață la cap, tot n-ar putea desluși mesajele noastre cifrate. E un sistem cu totul nou. Aceste cifruri n-au precedent.

Zelosul cadet Biegler tuși cu subînțeleș.

— Îmi îngădui, domnule căpitan, să vă atrag atenția asupra cărții lui Kerickhoff, despre codurile cifrate militare. Oricine își poate comanda cartea la Editura Dicționarului Științific-Militar. Acolo, domnule căpitan, puteți găsi descrisă foarte bine metoda despre care ne-ați vorbit. Inventatorul ei este colonelul Kircher, care a slujit pe vremea lui Napoleon I în armata saxonă. *Metoda cuvintelor cifrate* de Kircher, domnule căpitan. Fiecare cuvânt din mesaj este explicat în pagina vecină, cu ajutorul cheii. Această metodă a fost perfecționată de locotenentul-major Fleissner în cartea *Handbuch der militärischen Kryptographie*, pe care oricine și-o poate procura de la Editura Academiei Militare din Wiener-Neustadt. Pofțiți, domnule căpitan.

Cadetul Biegler cotrobăi puțin în servietă, scoase cartea despre care amintise și continuă:

— Fleissner dă același exemplu, fiți, vă rog, amabili și vă convingeți cu toții. Același exemplu pe care l-am auzit.

Mesajul : „Auf Kote 228 Maschinengewehrfeuer links richten”.

Cheie : „Ludwig Ganghofer, Die Sunden der Vater. Zweiter Band.”

Și citiți, vă rog, mai departe. Cifrul : „*Sache - mit - uns das - wir - auf - seben - in - die - versprochen - die - Martha...*” și așa mai departe. Exact ce-am auzit acum o clipă.

Unei dovezi atât de zdrobitoare nu i se mai putea aduce nici un fel de contraargument. Mucosul de „Aripă de cocostîrc cu coadă de pește” avea dreptate.

Vreun domn general de la statul-major al armatei își ușurase, probabil, misiunea. Descoperise, se vede, cartea lui Heissner despre codurile cifrate militare și de aici tot pocinogul.

În tot acest timp se putea vedea că locotenentul-major Lukáš e pradă unui mare zbucium sufletesc. Își mușcă buzele, voi să zică ceva, dar pînă la urmă se răzgîndi și spuse cu totul altceva decît avusese de gînd.

— Nu trebuie să facem din asta chiar așa o tragedie, observă el încurcat. Cît am stat în cantonament la Bruck, pe Litava, s-au schimbat mai multe sisteme de descifrare a mesajelor. Pînă să ajungem pe front, se vor găsi, puteți să fiți siguri de asta, alte sisteme noi, dar, după părerea mea, pe cîmpul de luptă nu-i vreme pentru dezlegarea unor asemenea criptograme. Pînă să descifrezi mesajul, ia de unde nu-i compania, batalionul, chiar brigada. Fleacurile astea n-au nici un folos practic!

Căpitanul Sagner încuviință din cap cu vădită nemulțumire.

— În practică, spuse el, cel puțin din propria mea experiență de pe frontul sîrbesc, vă pot confirma că nimeni n-a avut vreme să descifreze mesaje. Nu vreau să spun că cifrul n-ar avea însemnătate în cazul unei perioade de ședere mai îndelungată în tranșee, cînd ne-am îngropat în pămînt și trebuie să așteptăm. Dar că sistemele se schimbă e iarăși adevărat.

Căpitanul Sagner bătea în retragere pe toată linia.

— O mare parte din vină pentru faptul că statele-majore folosesc astăzi în tot mai mică măsură mesajele cifrate pe front o poartă telefoanele de campanie, care nu sînt precise și nu reproduc limpede fiecare silabă în parte, mai ales în timpul tirului de artilerie. Nu se aude nimic și din cauza asta se creează un haos.

O clipă amuți.

— Zăpăceala, domnilor, este tot ce poate fi mai rău pe front, adăugă apoi, cu un aer profetic și iar tăcu.

— Dintr-o clipă în alta, *meine Herren*, reluă după un răstimp, privind pe fereastră, ajungem la Raab. Trupa primește cîte o sută cincizeci de grame de salam unguresc de cap și jumătate de oră repaus!

Se uită pe itinerar:

— La orele 4,12 plecarea. La 3,58 toată lumea în vagoane. Așadar, se coboară pe companii. Mai întîi a unsprezecea, și așa mai departe. *Zugsweise, Direktion Verpflegsmagazin nr. 6* ²⁰⁶. De serviciu în timpul distribuirii, cadet Biegler!

Se uitară cu toții la cadetul Biegler cu o privire din care se citea: „Ehei, puștiule, nu te vedem bine: militarie ți-a trebuit!”

Dar zelosul cadet Biegler scoase numaidecît din servietă o coală de hîrtie și rigla și începu să linieze. Împărți coala pe companii de marș și ceru fiecărui comandant în parte să-i comunice efectivul companiilor respective. Nici unul nu cunoștea însă situația pe dinafară și nu izbuti să dea cadetului Biegler decît niște cifre destul de vagi, după datele aproximative din carnetele lor de însemnări.

În desperare de cauză, căpitanul Sagner începuse să răsfoiască între timp *Păcatele părinților* și, în clipa cînd trenul se opri în gara Raab, închise cartea cu zgomot și făcu remarca:

— Nu scrie rău Ludwig Ganghofer asta! Locotenentul-major Lukáš o zbughi cel dintîi din vagonul comandamentului și se îndreptă grăbit spre vagonul în care se afla Švejk.

*

Švejk și ceilalți încetaseră de mult jocul, iar Baloun, ordonanța locotenentului Lukáš, suferea din nou atît de crunt de foame, încît începuse să uite de disciplina militară și să spună că știe el prea bine cu ce se îndoapă domnii ofițeri. E mai rău ca pe vremea robotei, zicea. Înainte vreme, în militarie nu era așa. După cum știa de la bunicu-său, în războiul din șaizeci și șase ofițerii au împărțit cu ostașii găina și pîinea. Văicărelile și blestemele lui nu mai conteniră, pînă cînd, în cele din urmă, Švejk găsi cu cale să laude situația din armată, în războiul actual:

— Ei, da tînr mai trebuie să fie bunicul tău, observă el foarte prietenos, cînd intrară în Raab. Așa de tînr, că nu poate să-și aducă aminte decît de războiul din '66. Da, cunosc eu pe unu, Ronovsky, avea un bunic care a fost în Italia încă pe timpul robotei, a făcut acolo doisprezece ani de militarie și s-a întors acasă caporal. Nu avea unde munci și bunicul de care vă spun l-a luat pe taică-său să muncească la el. Într-un rînd s-au dus la clacă să

²⁰⁶ Pe companii, spre magazia de aprovizionare nr. 6 (germ.).

încarce bușteni și un buștean — după cum povestea bunicul, care făcea slujbă la taică-său — era așa de greu că nu puteau nici măcar să-l miște din loc... cînd a văzut și a văzut și-a zis : „Să-l lăsăm dracului aici, doar n-o să ne rupem șalele de dragul lui”. Pădurarul, care era pe aproape și a auzit, a început să zbiere la ei și să-i amenințe cu bățul, ca musai să încarce bușteanul. Bunicul lui Ronovsky i-a răspuns doar atît: „Ascultă mă, mardeiașule, eu sînt om cu milităria făcută...” Și ce să vezi: peste o săptămînă a căpătat ordin de chemare și a trebuit să plece din nou în Italia, unde a mai stat zece ani și de unde scria mereu acasă că la înapoiere are să-l pocnească pe pădurar cu securea în cap. Ghinionul lui că, între timp, pădurarul a murit.

În ușa vagonului se ivi locotenentul-major Lukáš:

— Ia vino încoa', Švejk, spuse el, lasă balivernele dumitale și vino să mă lămurești într-o chestiune.

— La ordin, să trăiți, domnule *oberlaitnant*!

Locotenentul-major Lukáš îl trase pe Švejk într-o parte și privirile cu care-l săgeta erau foarte bănuitoare.

În timpul expunerii căpitanului Sagner, care se terminase cu binecunoscutul fiasco, locotenentul-major Lukáš ajunsese la anumite concluzii de detectiv, care nu-i dăduseră de altfel prea mult de furcă, deoarece, cu o zi înainte de plecare, Švejk îi raportase : „Domnule *oberlaitnant*, la batalion sînt niște cărți pentru domnii *laitnanți*. Le-am adus de la *regimentskanzlei*.”

De aceea, cînd trecură peste linia a doua și ajunseră în spatele unei locomotive neîncălzite, care aștepta de o săptămînă un tren cu muniții, locotenentul-major Lukáš îl întrebă direct, fără ocolișuri:

— Ascultă, Švejkule, cum a fost cu cărțile?

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaitnant*, că e o poveste cam lungă, și dumneavoastră binevoiți întotdeauna să vă pierdeți răbdarea cînd vi le spun toate cu de-amănuntul. Ca atunci, de pildă, cînd ați vrut să-mi dați o palmă, pentru că ați rupt hîrtia în care era vorba de împrumutul de război, și eu v-am spus că am citit o dată într-o carte că înainte vreme, în timp de război, oamenii trebuiau să plătească impozit pe ferestre: cîte douăzeci de bănuți de fiecare fereastră; și pe gîște...

— Apoi așa, Švejkule, nu mai isprăvim niciodată, i-o retează locotenentul-major continuînd interogatoriul și fiind foarte atent să nu scape o vorbă despre lucrurile strict confidențiale pe care le auzise, pentru ca nătărăul de Švejk să nu-i facă iar vreo boroboață. Îl cunoști pe Ganghofer?

— Ce meserie are? întrebă Švejk plin de interes.

— E un scriitor german, timpitule, răspunse locotenentul-major Lukáš.

— Vă jur pe legea mea, domnule *oberlaitnant*, spuse Švejk cu o expresie de martir, că nu cunosc nici un scriitor german, personal. Personal n-am cunoscut decît o singură dată un scriitor ceh; îi zicea Ladislav Hajek și era din Domazlice. Era redactor la *Lumea animalelor* și i-am vîndut odată o spurcăciune de cotarlă, pe care i-am dat-o drept rasă pură. Era un om tare vesel și cumsecade. Venea mereu la o cîrciumă unde-mi citea povești triste, de care ne tăvăleam de rîs; numai el plîngea și ne cîntea pe urmă pe toți, și noi trebuia să cîntăm : „Pridvorul din Domazlice, e frumos-frumos vopsit ;

cel care-l vopsi — se zice — multe fete a iubit... Din păcate nu mai este, l-a-nghițit de mult pământul.”

— Unde te trezești, Švejkule, la teatru? Zbieri ca un cîntăreț de operă, îl întrerupse speriat locotenentul-major Lukáš, în timp ce Švejk intona ultimele cuvinte: „Din păcate nu mai este, l-a-nghițit de mult pământul”. Nu asta te-am întrebat. Am vrut numai să știu dacă ai băgat de seamă că erau de Ganghofer cărțile despre care mi-ai amintit. Și acu răspunde-mi, ce s-a întîmplat cu ele, ai înțeles? izbucni furios locotenentul-major.

— Ca care? Cu alea pe care le-am adus la batalion de la *regimentskanzlei*? întrebă Švejk. Să trăiți, domnule *oberlaintnant*, chiar de ăla erau scrise de care m-ați întrebat dacă-l cunosc. Știți, am primit atunci o telefonogramă, direct de la *regimentskanzlei*. Voiau de fapt să trimită cărțile la *batalionskanzlei*, dar acolo nu era nimeni, nici măcar *dienstfuhrenderul*²⁰⁷, se vede că erau cu toții la cantină, fiindcă se pleca pe front și nimeni nu putea să știe dacă are să mai aibă vreodată prilejul să meargă la cantină. Și așa cum vă spuneam, domnule *oberlaintnant*, dumnealor ședeau acolo, ședeau și beau și telefonul zbîrniia pe la toate companiile și nimeni nu răspundea nicăieri! Dat fiind că dumneavoastră mi-ați ordonat să rămîn de planton la telefon, pînă o să fie repartizat pentru treaba asta telefonistul Choudounsky, am rămas acolo și am așteptat pînă mi-a venit și mie rîndul. Cei de la *regimentkanzlei* înjurau că nu răspunde nimeni la telefon și că ei au de transmis o telefonogramă în care se spune că *marșbatalionskanzlei* trebuie să ridice de la *regimentskanzlei* niște cărți pentru domnii ofițeri de la *marșbatalion*. Și cum știu, domnule *oberlaintnant*, că în armată trebuie să se lucreze repede, am telefonat numaidecît la *regimentskanzlei* că mă duc personal să ridic cărțile, ca să le duc la *batalionskanzlei*. Acolo, mi-au dat o raniță mare, pe care cu chiu cu vai am cărat-o pînă la noi, la *kompaniekanzlei*, unde m-am uitat și eu prin cărți. Și să vedeți ce mi-am zis. *Regimentsfeldwebelul* de la *regimentkanzlei* mi-a spus că cei de la batalion știu din telefonogramă ce au de făcut cu cărțile și care volum anume trebuia ales. Știți, cărțile erau în două volume. Primul volum separat, al doilea separat. De cînd mă știu n-am rîs cu atîta poftă, că doar în viața mea am citit destule cărți, dar niciodată n-am început să citesc ceva de la volumul doi. Și dumnealui îmi și repeta: „Uite, zicea, aici ai volumul întîi, aici volumul doi. Știu ei, domnii ofițeri, care din ele trebuie să-l citească.” Mi-am zis în gînd că s-au îmbătat cu toții, pentru că eu știu una și bună: că atunci cînd ai de citit o carte, un roman ca acela pe care l-am adus, *Sunden der Vater*, că știu și eu nemțește, apoi trebuie să începi cu primul volum, că doar nu sîntem ovrei ca să citim de-a-ndoaselea. De aceea v-am și întrebat pe dumneavoastră, domnule *oberlaintnant*, la telefon, atunci cînd v-ați întors de la cazinou și v-am raportat despre cărțile acelea, dacă nu cumva, în armată, s-a schimbat socoteala și cărțile se citesc în altă ordine, mai întîi volumul doi, și pe urmă volumul întîi. Și dumneavoastră mi-ați spus că trebuie să fiu beat ca un porc, dacă nu știu nici măcar că la rugăciune se spune întîi „Tatăl nostru” și pe urmă „amin”. Ce s-a întîmplat, nu vă simțiți bine, domnule *oberlaintnant*? întrebă Švejk mirat, văzînd că locotenentul Lukáš se face alb ca varul și se sprijină pe tamponul locomotivei.

²⁰⁷ Caporalul de serviciu (germ.).

Obrazul palid al locotenentului nu trăda nici urmă de răutate. Era mai degrabă expresia unei mari deznădejdi.

— Spune... spune mai departe, Švejkule... acum e totuna, mi-e bine...

— Și cum vă spuneam, răsună dulce glasul lui Švejk, în spatele locomotivei părăsite, eu eram de aceeași părere. Într-o zi am cumpărat o carte de aventuri despre banditul Rozsa Savan din pădurea Bakony, din care tot așa lipsea prima parte, pe care a trebuit s-o ghicesc și pot să vă spun că nici într-o carte cu bandiți nu te poți descurca fără volumul întâi. Așa că am înțeles repede că nu se poate ca domnii ofițeri să înceapă a citi volumul doi și pe urmă volumul unu, și m-am gândit că m-aș face de rîs dacă aș comunica la *regimentskanzlei* că știu ei, domnii ofițeri, *care volum* trebuie să citească. De altfel, domnule *oberlaintnant*, toată povestea asta cu cărțile mi s-a părut cam deocheată și încurcată. Eu unu știam că, în general, domnii ofițeri nu prea citesc și mai cu seamă în timp de război cînd e...

— Tîmpeniile astea păstrează-le pentru dumneata, Švejkule, oftă locotenentul-major Lukáš.

— De altfel, domnule *oberlaintnant*, dumneavoastră știți că eu v-am întrebant numaidecît, la telefon, dacă doriți amîndouă volumele deodată și dumneavoastră mi-ați răspuns, ca și acum, să păstrez tîmpeniile astea pentru mine, că doar n-o să ne apucăm să mai cărăm și cărți după noi. Atunci, mi-am zis că dacă asta e părerea dumneavoastră, cu siguranță că și ceilalți domni ofițeri socotesc la fel. L-am întrebant, ca să fiu mai sigur, și pe Vanek al nostru, că știu că are destulă experiență de front și el mi-a spus că la început domnii ofițeri credeau că războiul e o jucărie și și-au luat cu dînșii pe front toată biblioteca, cum se obișnuiește în vilegiatură. Unii au căpătat chiar în dar, de la doamnele arhiducese, operele complete ale multor poeți, așa că țucălarii se cocoșau sub povara lor și blestemau ziua cînd s-au născut. Dar Vanek mi-a spus că, de fapt, cărțile n-au fost de nici un folos pentru fumători, deoarece hîrtia, deși era foarte frumoasă, era prea groasă, așa că la privată omul își nenorocea, să-mi fie cu iertare, tot curul cu acele poezii. De citit n-aveau vreme, fiindcă trebuiau să fugă, mereu, așa că le azvîrleau cît colo: pe urmă s-a și împămîntenit obiceiul ca, de îndată ce se auzea un bombardament, țucălarul să se descotorosească urgent de toate cărțile distractive. Așa că, după toate astea, am vrut să aflu și părerea dumneavoastră, domnule *oberlaintnant*, și cînd v-am întrebant la telefon ce să fac cu cărțile, dumneavoastră mi-ați răspuns că mie cînd îmi intră ceva în căpătină, nu mă las pînă nu mă aleg cu una peste bot. Văzînd, care va să zică, cum stau lucrurile, domnule *oberlaintnant*, am dus la *batalionskanzlei* numai primul volum din roman, iar volumul al doilea l-am lăsat provizoriu la noi la *kompaniekanzlei*. Eu voiam numai binele, domnule *oberlaintnant*: mi-am zis că după ce domnii ofițeri vor citi volumul întâi, li se va împărți și volumul al doilea, ca la bibliotecă, dar deodată, pe neașteptate, a venit ordinul de plecare și o telefonogramă pe întregul batalion cum că tot ce este de prisos trebuie predat numaidecît la *regimentsmagazin*. Atunci l-am întrebant și pe domnul Vanek dacă nu socotește ca lucru de prisos volumul al doilea din roman și mi-a spus că, de cînd cu experiența tristă din Serbia, din Galiția și din Ungaria, nici un fel de cărți distractive nu se mai cară pe front și că numai cutiile acele de prin orașe în care se adună ziarele vechi pentru ostași

sînt de folos, fiindcă în ziare se poate răsuci bine tutunul sau finul uscat pe care-l fumează ostașii în tranșee. Volumul întâi din roman a fost împărțit domnilor ofițeri, la batalion, iar volumul doi l-am dus la magazie.

Și, după ce tăcu o clipă, continuă:

— Acolo în magazie, domnule *oberlaintnant*, sînt tot felul de lucruri: chiar și cilindrul cu care s-a încorporat capelmaistru din Budejovice.

— Ascultă, Švejkule, am să-ți spun ceva, oftă din rărunchi locotenentul-major Lukáš. Dumneata nici nu-ți dai seama de gravitatea isprăvii dumitale. Mie, unul, mi s-a urît să te mai fac prost. Nici nu există calificative pentru timpenia dumitale. Cînd îți spun „tîmpit”, înseamnă că sînt foarte bun. Ai săvîrșit un lucru îngrozitor, atît de îngrozitor, încît cele mai înfiorătoare crime pe care le-ai săvîrșit, de cînd te cunosc, sînt un fleac, o adevărată floare la ureche pe lîngă această ultimă ispravă... Oh, Švejkule, dacă ai ști ce ai făcut... Dar dumneata n-ai s-o știi niciodată... Și dacă cumva ar veni vorba vreodată de cărțile acelea, să nu îndrăznești să trîncănești că eu ți-aș fi spus la telefon ca volumul doi să-l... Auzi, dacă se întîmplă vreodată să vie vorba cum a fost cu volumul unu și cu volumul doi, dumneata te faci că nu auzi. Nu știi nimic, n-ai habar de nimic, nu-ți amintești de nimic. Nu cumva să-ți treacă prin minte să mă vîri în vreo încurcătură, păcăto...

Glasul locotenentului-major Lukáš era stins, ca al unui om bolnav scuturat de friguri. Švejk folosi clipa de tăcere care se așternuse, pentru a pune o întrebare nevinovată:

— Mă iertați, vă rog cu respect, domnule *oberlaintnant*, dar de ce, mă rog, n-am să aflu niciodată de grozăvia pe care am săvîrșit-o? Eu, domnule *oberlaintnant*, numai de aceea am îndrăznit să vă întreb, pentru ca pe viitor să știu să mă feresc de astfel de lucruri că, nu-i așa, se spune că omul din greșală învață, ca turnătorul Adamec, de la fabrica Danek, care din greșală a băut acid clorhidric...

N-apucă însă să termine, că locotenentul-major Lukáš îi reteză pilda cu aceste cuvinte:

— Nu-ți explic nimic, nătărăule! Marș la vagon și spune-i lui Baloun ca pînă om ajunge la Budapesta să-mi aducă la comandament o chiflă și pateul de ficat din valiză, împachetat în staniol. Pe urmă să-i spui lui Vanek că e un imbecil. De trei ori i-am cerut să-mi dea efectivul exact al trupei și astăzi, cînd mi-a trebuit, n-am avut la îndemînă decît vechea situație, de săptămîna trecută.

— *Zu Befehl, Herr Oberlaintnant*²⁰⁸, urlă Švejk și se îndreptă agale spre vagonul lui.

Plimbîndu-se printre șine, locotenentul-major Lukáš își spunea: „Ia uite, în loc să-i fi dat cîteva perechi de palme, am stat și am vorbit cu el, cum aș fi făcut-o cu un vechi prieten”.

Švejk urcă în vagonul lui cu un aer grav. Simțea un respect deosebit față de propria-i persoană. Doar nu se întîmplă în fiecare zi să săvîrșești o ispravă așa de înfricoșătoare, încît nici să n-ai voie măcar să afli ce-ai făcut.

*

²⁰⁸ La ordin, domnule locotenent-major (germ.).

— Domnule *rechnungsfeldwebel*, spuse Švejk după ce se așeză la locul lui, domnul *oberlajnntant* Lukáš pare a fi astăzi într-o dispoziție grozav de bună. Mi-a spus să vă transmit că sînteți un imbecil, fiindcă de trei ori v-a cerut pînă acum să-i dați situația adevărată a trupei.

— *Herrgott!* sări ars Vanek. Le arăt eu sergenților... Eu sînt vinovat că derbedeii ăștia își fac de cap și nu-mi trimit situația exactă a grupelor? De unde să scot eu situația, din burtă? N-am ce zice, bine mai merg lucrurile în compania noastră! Așa ceva nu se poate întîmpla decît la marșcompania a unsprezecea. Am știut eu, am fost sigur. Nu m-am îndoit o clipă că la noi trebuie să fie debandadă. Într-o zi lipsesc la bucătărie patru porții, a doua zi apar trei în plus. Barem dacă nătărăii ne-ar anunța, să știu și eu cînd intră vreunul în spital. Chiar luna trecută l-am dus pe unu Nikodem la spital și abia la soldă am aflat că dumnealui a murit la Budejovice, de ftizie galopantă. Dar rațiile lui s-au ridicat în continuare. Am ridicat și o tunică, dar Dumnezeu mai știe pe unde o fi... Ca pînă la urmă tot mie să-mi mai facă muștrări domnul *oberlajnntant* că sînt un imbecil cînd, vezi bine, nu-i în stare să puie ordine în compania lui.

Plutonierul contabil Vanek umbla nervos, de colo pînă colo, prin vagon:

— Să fiu eu *kompaniekommandant*, toate ar zbîrni! Aș ști ce face fiecare ostaș! Gradații ar trebui să-mi înainteze de două ori pe zi efectivul trupei. Dar gradații nu fac nici cît o ceapă degerată! Și cel mai afurisit e sergentul Zyka. Numai glumele și snoavele-s de capul lui, dar cînd îi atrag atenția că Kolarik a fost detașat la aprovizionare, dumnealui îmi raportează a doua zi același efectiv, ca și cînd Kolarik ar trîndăvi mai departe la companie, în grupa lui. Și asta se întîmplă în fiecare zi... da de spus despre mine se spune că sînt un imbecil... Păi, așa nu-și poate cîștiga prieteni domnul *oberlajnntant*. *Rechnungsfeldwebelul* companiei nu-i un fruntaș oarecare, cu care oricine poate să-și șteargă...

Baloun, care ascultase cu gura căscată, completă în locul lui Vanek frumosul cuvînt pe care acesta nu apucase să-l rostească, încercînd, probabil, pe această cale să intre și el în vorbă.

— Dumneata să-ți ții gura, i-o reteză scurt plutonierul de ață.

— Ascultă, Baloun, se auzi Švejk. Ție am a-ți transmite din partea domnului *oberlajnntant* să-i aduci... cînd om ajunge la Budapesta, o chiflă și pateul de ficat pe care îl are jos, în valiză, învelit în staniol.

Urișul Baloun lăsă să-i atîrne, lipsite de vlagă, mîinile lungi ca de cimpanzeu, își plecă grumazul și rămase așa, o bucată de vreme.

— Nu-l mai am, îngăimă el cu glasul sugrumat de deznădejde, privind țintă dușumeaua murdară a vagonului. Nu-l mai am... repeta el, în răstimpuri, eu... eu am crezut... înainte de plecare l-am despachetat... L-am mirosit... să văd dacă nu s-a stricat... L-am gustat, strigă deodată deznădăjduit, și cu atîta sinceritate, încît toți înțelesesă ce se întîplase.

— L-ai înghițit cu staniol cu tot, se opri în fața lui plutonierul de administrație Vanek, încîntat că nu mai trebuie să-și apere punctul de vedere, după care el n-ar fi singurul imbecil, așa cum îi trimisese vorbă locotenentul-major, și că pricina instabilității efectivului își are rădăcini mai adînci în

alți imbecili; era fericit că discuția intrase acum pe alt făgaș, învîrtindu-se în jurul veșnic nemîncatului Baloun, în jurul noului și tragicului eveniment. Vanek avea o poftă grozavă să-i spună lui Baloun cîteva cuvinte usturătoare și bine țintite, dar fu împiedicat de bucătarul ocultist Jurajda care lăsînd deoparte cartea lui preferată, traducerea străvechiului tom indian *Pragnâ — Paramitâ*, se întoarse spre nefericitul Baloun, nimicit cu totul sub povara destinului.

— Baloun, ar trebui să veghezi singur asupra dumatăle, ca să nu-ți pierzi încrederea în propria-ți persoană și în soartă. N-ar trebui să-ți însușești ceea ce se cuvine altora. Ori de cîte ori te afli în fața unei probleme asemănătoare, pe care ai înfulecat-o, pune-ți întrebarea: „În ce raport se află față de mine pateul de ficat?”

Švejk socoti, cu cale să întregească această meditație eu un exemplu practic:

— Ții minte, Baloun, nu de mult chiar tu mi-ai spus că la voi acasă au să taie porcul, au să facă afumături și că imediat ce-om ajunge la destinație și ai să știi numărul poștei militare, ai tăi au să-ți trimită o șuncă întreagă. Închipuie-ți acum că cei de la *feldpost* ar trimite șunca la companie; și că fiecare dintre noi, împreună cu domnul *rechnungsfeldwebel*, am tăia la început cîte o bucățică, așa de gustare, și că ne-ar place și apoi am tăia altă bucățică și pe urmă încă o bucățică, pînă ce din șunca ta s-ar alege ce s-a ales dintr-un cunoscut de-al meu, Kozel, care era factor poștal. I se măcinau oasele, așa că mai întîi i-au tăiat piciorul de la fluier, pe urmă de la genunchi, pe urmă coapsa, și dacă n-ar fi murit la vreme, l-ar fi tăiat tot în bucățele, cum se întîmplă cînd ascuți un creion cu mina ruptă. Închipuie-ți, care va să zică, Baloun, că noi ți-am înghiți toată șunca, așa cum ai înghițit tu pateul de ficat al domnului *oberlaintnant*.

Urișul Baloun îi privea pe toți, cu o nespusă durere.

— Numai datorită mie, se adresă plutonierul de ață lui Baloun, ai rămas ordonanță la domnul *oberlaintnant*. Trebuia să fii transferat la sanitari și să cari răniții după *gefecht*. La trecătoarea Dukla, sanitariii noștri s-au dus de trei ori după un *fahnrich* rănit, care se alesese cu un *bauchschuss*²⁰⁹ lîngă sîrma ghimpată, și au rămas cu toții acolo, cu cîte un *kopfschuss*²¹⁰. Abia a patra echipă a reușit să-l aducă, da, pînă să ajungă cu el la *hilfsplatz*²¹¹, *fahnrich*-ul s-a curățat.

Baloun nu se mai putu stăpîni și izbucni într-un plîns disperat, cu sughițuri.

— Mă mir că nu ți-e rușine, îi spuse Švejk cu dispreț. Soldat ești tu?...

— Ce să fac, eu nu-s făcut pentru armată, se tînguia Baloun. Așa sînt eu, un hămesit, un nemîncat, fiindcă nu duc o viață tihnită. Așa-i tot neamul nostru. Răposatul tata a pus o dată rămășag într-o circiumă la Protivin că mănîncă la botul calului cincizeci de cîrnați și două pîini mari, și a cîștigat rămășagul. O dată, tot la un rămășag, eu am mîncat patru gîște și două crățiți cu găluște cu varză. Cînd sînt acasă, după masa de prînz, mi se năzare întotdeauna să mai gust ceva. Intru în cămară, tai o bucată de carne,

²⁰⁹ Glonte în burtă (germ.)

²¹⁰ Glonte în cap (germ.)

²¹¹ Post de prim ajutor (germ.)

trimit după un ulcior cu bere și înghit două chile de carne afumată. Aveam acasă un argat bătrîn, îi zicea Womela; totdeauna îmi spunea să fiu cu băgară de seamă, să nu înfulec atîta și să nu mă îndop, că el își amintește că bunicu-său i-a povestit o dată ce-a pățit un nesătul ca mine, cînd a venit războiul și nu s-au făcut opt ani de zile nici un fel de bucate și pîinea se cocea din paie și era sărbătoare mare cînd puteau să amestece în lapte cîteva fărîme de brînză, în lipsă de pîine. Și bietul gospodar, de care vă spuneam, a murit la o săptămînă după ce a dat foametea, fiindcă pîntecele lui nu era învățat c-o lipsă ca aceea...

Baloun își înălță privirea deznădăjduită.

— Dar eu cred că Dumnezeu pedepsește numai, da nu părăsește omul.

— Dumnezeu a adus flămînzii pe lume și tot el are grijă de ei, observă Švejk. Legat ai fost o dată, acum ai merita să fii trimis în prima linie; cînd eram eu ordonanță la domnul *oberlaintnant*, apăi putea să se bizuie pe mine în toate și nici nu i-ar fi trecut prin minte că i-aș putea ciordi din rație. De cîte ori se distribuia ceva mai deosebit, dumnealui îmi spunea: „Păstrează asta pentru dumneata, Švejkule”, sau : „Asta nu prea îmi place; dă-mi și mie o bucățică și cu restul fă ce vrei”. Cînd eram la Praga și mă trimitea după mîncare la restaurant, pentru ca dumnealui să nu-și închipuie că porția e prea mică din cauză că eu i-aș fi mîncat jumătate pe drum, mai cumpăram o porție din bănușii mei dacă nu mi se părea de ajuns, numai să se sature domnul *oberlaintnant* și să nu creadă despre mine cine știe ce. Într-o zi însă m-a dibuit și de-atunci îi aduceam întotdeauna lista de bucate de la restaurant și dumnealui își alegea. Și așa, într-o bună zi, și-a ales o friptură de porumbel umplut. Cînd mă uit mai bine, văd că-mi dă numai jumătate de porumbel. Ce-mi zic? Domnul *oberlaintnant* are să creadă că cealaltă jumătate am mîncat-o eu, așa că am mai cumpărat o porție din banii mei și i-am adus o fripturică frumoasă, de a mîncat din ea și domnul *oberlaintnant* Seba, care în ziua aceea n-avea de mîncare acasă și picase în vizită la *oberlaintnantul* meu, tocmai la vremea prînzului. Dar în timp ce mînca, numai ce-l aud că spune: Švejk, să nu-mi spui mie că aici e o singură porție. Nicăieri nu se dă un porumbel întreg la un meniu. Bagă de seamă, dacă fac rost de bani, chiar azi trimit să-mi aducă un prînz de la restaurantul tău! Hai, spune drept, așa-i că-i porție dublă? Și m-a pus domnul *oberlaintnant* să mărturisesc acolo, în fața lui, că mi-a dat bani numai pentru o porție, neștiind că are să aibă musafir. Am răspuns că am primit bani pentru un prînz obișnuit. „Vezi? i-a spus oaspetelui *oberlaintnantul* meu. Și asta nu-i nimic. Zilele trecute, Švejk mi-a sosit la prînz cu două pulpe de gîscă. Vezi și tu: supă cu tăiței, carne de vacă cu sos de sardele, două pulpe de gîscă, găluște cu varză la discreție și clătite!”

— ...tui maica mă-sii! plescăi Baloun.

Švejk continuă:

— Asta mi-a pus capacul. A doua zi chiar, domnul *oberlaintnant* Seba și-a trimis țucălarul să-i aducă prînzul de la restaurantul nostru și nefericitul a venit cu o moviliță de pilaf de pasăre, cam cît cacă în pelinci un prunc de șase săptămîni; să tot fi fost două lingurițe. Domnu *oberlaintnant* Seba l-a luat îndată în tarbacă, pentru că i-ar fi mîncat, cică, jumătate din porție. Dar

țucălarul o ținea într-una că-i nevinovat. Pînă la urmă, domnul *oberlaintnant* l-a atins bine peste bot și m-a dat exemplu pe mine, arătînd că eu aduc porția întreagă domnului *oberlaintnant* Lukáš. Și așa se face că a doua zi, cînd s-a dus să ia prînzul la restaurant, ostașul s-a interesat cum devine cazul și pe urmă i-a spus lui stăpînu-său, care la rîndul lui a povestit tărășenia *oberlaintnantului* meu. Și cum stăteam seara liniștit și citeam în ziar comunicatele comandamentelor dușmane, mă trezesc deodată cu *oberlaintnantul* meu, galben ca ceara, și numai ce-l aud că se răstește la mine, ca să-i spun — zice — cîte porții duble am plătit la restaurant, că el știe tot, că oricît aș încerca să tăgăduiesc, tot nu-mi ajută, că de prost mă știa el prost, dar că aș fi și nebun, la asta nu se gîndise. L-am făcut de rușine în așa hal zicea, încît îi venea să mă împuște mai întîi pe mine și pe urmă și pe el. „Domnule *oberlaintnant* i-am zis eu, vă aduceți aminte că în prima zi, cînd am venit la dumneavoastră, mi-ați spus că toți țucălarii sînt hoți și pușlamale. Ce puteam să fac dacă la restaurant dădeau cu adevărat porții așa de mici, că dumneavoastră ați fi putut să credeți că și eu sînt o lichea, că v-am mîncat...”

— Ah, Dumnezeuule din ceruri! șopti Baloun și, aplecîndu-se după valiza locotenentului Lukáš, se retrase în fundul vagonului.

— Ei, și după aceea, urmă Švejk, locotenentul Lukáš a început să se scotocească prin toate buzunarele; dar după ce a văzut că n-ajunge la nici un rezultat, a băgat mîna în buzunarul vestei și mi-a întins ceasul lui de argint. Era mișcat pînă la lacrimi. „Ascultă, Švejkule, mi-a zis. La soldă să-mi faci, te rog, o listă cu cît îți datorez... Ceasornicul ăsta păstrează-l, pe deasupra. Și pe viitor să nu te mai ții de prostii.” Pe urmă, într-o bună zi, ne-a ajuns pe-amîndoi o sărăcie, că a trebuit să mă duc cu ceasul la casa de amanet.

— Ia ascultă, ce tot faci acolo în fund? îl întrebă în clipa aceea pe Baloun plutonierul de administrație Vanek.

În loc de răspuns, nefericitul Baloun sughiță. Deschisese între timp valiza locotenentului-major Lukáš și înfuleca ultima chiflă...

*

Prin gară trecu, fără să oprească, un tren încărcat de sus pînă jos cu un detașament de *deutschmaîștri*, trimiși pe frontul sîrbesc.

Încă nu-și reveniseră din entuziasmul despărțirii și de la Viena pînă aici o ținuseră într-un răcnet:

*Prinz Eugenius, der edle Ritter,
Wollt' dem Kaiser wiedrum kriegen
Stadt und Festung Beograd.
Er liess schlagen einen Brucken,
Dass man kunnt' hinuberrucken
Mit der Armee wohl fur die Stadt.*²¹²

²¹² Prinț Eugen, nobil cavaler,
Vru-mpăratului din nou s-aducă
Oraș-cetatea-i Bălgîrad.

Un caporal cu mustața în furculiță, aplecându-se, sprijinit cu coatele de ostașii care își bălăbăneau picioarele afară din vagon, bătea tactul și urla cât îl ținea gura:

*Als die Bruken war geschlagen,
Dass man kunnt' mit Stuck und Wagen
Frei passier'n den Donaufluss,
Bei Semlin schlug man das
Lager Alle Serben zu varjagen...*²¹³

Deodată însă își pierdu echilibrul, zbură din vagon și nimeri cu burta drept în pîrghia de la ace, unde rămase agățat ca într-o țeapă; trenul nu zăbovi însă nici o clipă și din vagoanele din spate se auzea un cîntec nou:

*Graf Radecky, edler Degen,
Schwur's des Kaisers Feind zu fegen
Aus der falschen Lombardei.
In Verona langes Hoffen
Als mehr Trupepn eingetroffen
Fuhlt und ruhrt der Held sich frei...*²¹⁴

Înfipt în pîrghia neroadă de la ace, vajnicul caporal își dăduse sufletul. Nu dură mult și un tînăr ostaș de la comandamentul gării fu postat *de gardă* lîngă el, cu baioneta la armă și, luîndu-și misiunea în serios, stătea în poziție de drepti lîngă ace, cu un aer atît de victorios, de parcă accidentul caporalului ar fi fost opera lui.

Era maghiar și striga de-a lungul șinelor, cât îl ținea gura, către cei din eșalonul regimentului 91 care veneau pe acolo să vadă ce se întîmplase:

— Nem szabad! Nem szabad! Komission Militar nem szabad!²¹⁵

— Țsta a scăpat, fu de părere bravul soldat Švejk care era și el printre curioși. S-a învîrtit el de o bucată de fier în burtă, dar are cel puțin avantajul că toată lumea știe unde e îngropat. E chiar lîngă linia ferată, așa că ai lui au să știe unde să-l găsească. E foarte aproape de gară și deci nu trebuie să-l caute pe toate cîmpurile de luptă. S-a înțepat atît cât e nevoie, mai ob-

Porunci dădu un pod s-aruce
Peste care să irumpă
Cu armata în oraș (germ.)

²¹³ Iar cînd podul fu durat,
Pe dată s-a și terminat
A Dunării trecere
Tabăra la Semlin fu-așezată
Pe toi sîrbii ca să-i bată... (germ.).

²¹⁴ Graf Radeckz, paloș ce nu se frînge,
Jură împăratului pe vrăjmaș a-l strînge
Din Lombardia felonă.
Și cînd în cea Veronă
Multe trupe se adunară
Se simți stăpîn pe țară. (germ.).

²¹⁵ Nu e voie! Nu e voie! Comisia militară nu e voie! (magh.).

servă ei cu un aer de cunoscător, dînd tîrcoale în jurul caporalului, mațele s-au lăsat în pantaloni.

— Nem szabad! Nem szabad! *striga mereu tînărul ostaș maghiar.* Kommission Militar Bahnhof! Nem szabad!

În spatele lui Švejk se auzi un glas aspru:

— Ce faceți aici?

Cînd se întoarse, dădu cu ochii de cadetul Biegler. Švejk salută:

— Cu respect vă raportează, domnule cadet, ne uităm la răposatul...

— Ce căutați aici? Cine-a stîrnit toată agitația asta?

— Cu respect vă raportează, domnule cadet, răspunse calm și demn Švejk, că în viața mea n-am stîrnit nici un fel de agitație...

În spatele cadetului Biegler, cîțiva ostași pufniră în rîs, iar din față se apropie de cadet plutonierul de administrație Vanek:

— Domnule cadet, i se adresă el. Domnul *oberlaintnant* și-a trimis aici ordonanța, pe Švejk, ca să vadă ce s-a întîmplat și să-i raporteze. Eu vin chiar acum de la vagonul comandamentului și știu că ordonanța batalionului, Matusic, vă caută de urgență din partea domnului *batalionskomandant*. Trebuie să vă prezentați numaidecît la domnul căpitan Sagner.

Se îndreptau cu toții spre vagoanele lor, cînd deodată se auzi semnalul de îmbarcare.

Mergînd alături de Švejk, Vanek îi spuse:

— Cînd ești între oameni, Švejkule, fă bine și mai lasă-te de înțelepciunea dumitale... S-ar putea să-ți iasă o dată pe nas. Caporalul ăla e de la *deutschmaistri* și s-ar putea spune că te-ai bucurat de moartea lui. Biegler ăsta mănîncă cehi cu piine.

— Bine, da n-am spus nimic, răspunse cu candoare Švejk. Am spus numai că s-a înțepat foarte bine și că i-au căzut mațele în nădragi... Ar fi putut...

— Termină o dată, Švejkule! și plutonierul de ață scuipă scîrbit.

— De fapt, observă Švejk, pentru maiestatea-sa împăratul e totuna dacă mațele îi atîrnă aici sau în altă parte. Oricum, se cheamă că omul și-a făcut datoria... Ar fi putut la fel de bine...

— Ia te uită, Švejkule, îl întrerupse Vanek. Ia te uită cum gonește *batalionsordonanz* Matusic spre vagonul comandamentului. Stau și mă minunez cum nu s-a împiedicat încă de șine.

Cu puțin timp înainte, între căpitanul Sagner și zelosul cadet Biegler avusese loc un schimb de cuvinte foarte tăios.

— Am fost foarte mirat, cadet Biegler, spusese căpitanul Sagner, că n-ai venit să-mi comunici imediat că nu se mai distribuie cele o sută cincizeci de grame salam unguresc de cap. A trebuit să ies eu din vagon ca să aflu de ce se întoarce trupa de la magazie. La fel și domnii ofițeri, ca și cînd ordinul n-ar fi ordin. Am spus limpede doar: „La magazie *zugsweise*, companie după companie”. Asta înseamnă că dacă la magazie n-am primit nimic, întoarcerea în vagoane trebuia să se facă tot *zugsweise*, companie după companie. Dumitale, cadet Biegler, ți-am dat ordinul să vezi de ordine, dar dumneata ai lăsat totul baltă. Te-ai bucurat că n-a mai trebuit să te îngrijești de numărătoarea porțiilor de salam și te-ai dus foarte calm, după cum am putut vedea pe fereastră, să te uiți la caporalul mort de la *deutschmaistri*. Asta, ca pe

urmă, cînd te chem, să nu găsești nimic mai bun de făcut decît să-mi trîncănești, cu fantezia dumitale de cadet, că te-ai dus acolo să te convingi dacă în jurul răposatului caporal nu se face vreo agitație...

— Am onoarea să vă raportez că ordonanța companiei a 11-a, Švejk...

— Lasă-l în pace pe Švejk, strigă căpitanul Sagner. Să nu-ți închipui, cadet Biegler, că o să-ți reușească vreo intrigă împotriva locotenentului-major Lukáš. Noi l-am trimis pe Švejk... Văd că te uiți la mine cu aerul că m-aș fi pus pe capul dumitale... Ei bine, da, m-am pus, cadet Biegler... Dacă nu știi să-ți respecti superiorul și te încumeți să-l înfrunți, apoi ține minte, cadet Biegler, că eu te pot face să nu uiți stația Raab cîte zile îi avea... Te învăț eu minte să faci pe grozavul cu cunoștințele dumitale teoretice... Ai răbdare numai, pînă ajungem pe front... Cînd ți-oi da ordin să mergi în *offizierpatrule* în fața gardului de sîrmă ghimpată... Unde ți-e raportul? Nici măcar raportul nu mi l-ai dat cînd ai venit... Nici măcar teoretic nu ești în stare, cadet Biegler, să...

— Cu respect vă raportez, domnule căpitan²¹⁶, că în loc de o sută cincizeci de grame de salam unguresc, s-au dat trupei cîte două cărți poștale ilustrate, de cap. Pofțiți, domnule căpitan...

Și cadetul Biegler întinse comandantului de batalion două cărți poștale ilustrate, editate de Direcția arhivei militare de război din Viena, aflată sub conducerea generalului de infanterie Woinowich. Pe una din cele două cărți poștale se putea vedea caricatura unui soldat rus, a unui mujic cu barbă mare, pe care îl îmbrățișează un schelet. Sub caricatură, un text :

„Der Tag, an dem das perfide Russland krepieren wird, wird ein Tag der Erlösung für ganze unsere Monarchie sei.”²¹⁷

A doua ilustrată provenea din Reichul german. Era un dar german pentru ostașii austro-ungari.

Sus se putea citi inscripția *Viribus Unitis* sub care se vedea o spînzurătoare, de al cărui ștreang atîrna sir Edward Grey²¹⁸; jos, sub el, salutau vesel doi ostași: un austriac și un german.

Versurile care însoțeau poza erau culese din cartea lui Greinz: *Pumnul de fier*, un volum de epigrame la adresa inamicilor noștri, despre care ziarele germane scriau că sînt adevărate șfichiuituri de bici, fiind totodată pătrunse de un nestăvilit umor și de un spirit neîntrecut.

Iată cum sună, în traducere, textul de sub spînzurătoare :

„Grey,
Orice pedeapsă-și are ceasul ei,
Și iată a sunat și ceasu-n care
Să te înalțe în spînzurătoare,
Așa cum se cuvine, Edward Grey.
Însă pe lumea asta nu-i stejar
Pe-un falnic ram să te-ospitalizeze,

²¹⁶ Toate convorbirile între ofițeri au loc, bineînțeles, în limba germană (n.a.)

²¹⁷ Ziua cînd perfida Rusie se va prăbuși, va fi o zi salvatoare pentru monarhia noastră (germ.)

²¹⁸ Om de stat englez (1862-1933), ministru al afacerilor externe între 1905 și 1916.

*De-aceea va să spînzuri de-un arțar,
Spre gloria republicii franceze.”*

Abia apucase căpitanul Sagner să termine lectura acestor versuri pline „de nestăvilit umor și de un spirit neîntrecut”, cînd pe ușa vagonului de stat-major intră grăbit Matusic, ordonanța batalionului.

Fusese trimis de Sagner la centrala telegrafică de la comandamentul militar al gării, pentru a afla dacă nu veniseră cumva noi ordine. Avea în mînă o telegramă de la brigadă. Telegrama era necifrată și suna simplu: „*Rasch abkochen, dann Vormarsch nach Sokal*”. Căpitanul Sagner dădu din cap îngîndurat.

— Cu respect vă raportează, domnule căpitan, spuse Matusic, că comandantul gării vă roagă să poftiți pînă la dumnealui. Zicea că mai are o telegramă.

Drept care, între comandantul gării și căpitanul Sagner a avut loc o convorbire cu caracter strict confidențial.

Prima telegramă fusese înmînată deși, după cum am văzut, avea un cuprins foarte ciudat, ținînd seama de faptul că batalionul se afla în stația Raab :

„Pregătiți repede mîncarea, și direcția Sokal”.

Telegrama era necifrată și adresată batalionului de marș al regimentului 91, cu o copie pentru batalionul de marș al regimentului 75, care se afla în urmă-i. Iscălitura era autentică: Comandantul brigăzii Ritter von Herbert.

— Foarte confidențial, domnule căpitan, șopti misterios comandantul militar al gării. O telegramă secretă de la divizia dumneavoastră. Comandantul brigăzii dumneavoastră a înnebunit. A fost transportat la Viena după ce a transmis de la brigadă cîteva duzini de telegrame asemănătoare, în toate părțile. La Budapesta veți găsi o nouă telegramă. Telegramele lui s-ar cuveni de fapt să fie anulate, dar pînă acum n-am primit nici o dispoziție în acest sens. Am doar un ordin de la divizie în care se spune ca telegramele necifrate să nu fie luate în considerație. De înmînat însă trebuie să le înmînez, deoarece referitor la acest lucru n-am primit încă răspuns de la instanțele *mele* superioare. Prin intermediul instanțelor *mele*, m-am informat la comandamentul corpului de armată, care a deschis o anchetă... Am fost ofițer activ, genist bătrîn, adăugă el, am participat la construirea liniei noastre strategice din Galiția... Domnule căpitan, urmă el cu tristețe după o clipă de tăcere. Pe ăștia, bătrînii, ne trimit pe front! Dar Ministerul de Război pute de ingineri civili de la calea ferată, care n-au decît examenul de teteriști... De altfel, peste un sfert de ceas puteți pleca mai departe... Îmi amintesc că o dată, la școala de cădeți din Praga, te-am ajutat să te salți la bara fixă, ca unul ce eram din cursul superior. În ziua aceea eram amîndoi consemnați. Dumneata te bătuseși cu colegii germani din clasă. Era cu dumneata acolo și unul Lukáš. Erați cei mai buni prieteni. Cînd am primit telegrama cu tabelul ofițerilor care trec prin stație cu marșbatalionul, mi-am adus aminte... Ei, dar de atunci au trecut cîteva anișori... Pe vremea aceea, cadetul Lukáš mi-era foarte simpatic...

Convorbirea avu darul să-l întristeze pe căpitanul Sagner. Îl cunoștea foarte bine pe cel cu care vorbea. La școala de cădeți fusese conducătorul

opoziției antiaustriece, dar cu timpul gîndul la avansare îl făcuse să renunțe la această idee. Cel mai mult îl întristară însă cuvintele referitoare la locotenentul-major Lukáš, din care reieșea că, indiferent din ce motive, acesta fusese îndepărtat de pretutindeni.

— Locotenentul Lukáš, spuse el apăsător, este un ofițer foarte bun. Cînd pleacă trenul?

Comandantul gării se uită la ceas:

— Peste șase minute.

— Am plecat, spuse Sagner.

— Credeam că ai să-mi mai spui ceva, Sagner.

— *Also, Nazdar!* răspunse Sagner și ieși.

*

Întorcîndu-se în vagonul comandamentului, căpitanul Sagner îi găsi pe toți ofițerii la locurile lor. Jucau pe grupe „Frische Viere”. Singurul care nu juca era cadetul Biegler.

Răsfoia un vraf de manuscrise, în care începuse să descrie scene de război, deoarece dorea să se remarcă nu numai pe cîmpul de luptă, ci și ca fenomen literar, în calitate de cronicar al evenimentelor de război. Omul „cu coadă de pește” năzuia să devină un mare scriitor de război. Încercările sale literare începeau cu titluri foarte promițătoare, în care se oglindea spiritul militar al vremii, dar care nu erau încă terminate, așa încît pe hîrtie nu erau trecute decît titlurile lucrărilor care urmau să ia naștere.

„Caracterele luptătorilor din marele război — Cine a început războiul — Politica Austro-Ungariei și originea războiului mondial — Însemnări de război — Austro-Ungaria și războiul mondial — Foloasele războiului — Conferință populară despre izbucnirea războiului — Considerații politice și militare — O zi glorioasă a Austro-Ungariei — Imperialismul slav și războiul mondial — Documente din războiul mondial — Contribuții la istoria războiului mondial — Însemnări zilnice din războiul mondial — Primul război mondial — Dinastia noastră în războiul mondial — Națiunile imperiului austro-ungar sub arme — Lupta mondială pentru putere — Cronica campaniei mele — Cum luptă dușmanii Austro-Ungariei — A cui va fi victoria? — Ofițerii și ostașii noștri — Faptele mărețe ale soldaților mei — Din vremea marelui război — În toiul luptei — Cartea eroilor austro-ungari — Brigada de fier — Culegere din scrierile mele de război — Eroii marș-batalionului nostru — Manual de front pentru ostași — Zile de luptă și de victorie — Ce am văzut și ce am învățat pe front — În tranșee — Povestește un ofițer... — Cu fiii Austro-Ungariei, înainte! — Aeroplanele inamice și infanteria noastră — După luptă — Artileriștii noștri, fii credincioși ai patriei — De-ar fi să vină toți dracii peste noi... — Războiul defensiv și ofensiv — Sînge și fier — Victorie sau moarte — Eroii noștri în prizonierat.”

Apropiîndu-se de cadetul Biegler și citind titlurile, căpitanul Sagner nu se putu stăpîni și-l întrebă de ce scrisese toate acestea și ce anume urmărea.

Foarte bucuros, cadetul Biegler răspunse că fiecare titlu arăta una din cărțile pe care voia să le scrie. Cîte titluri atîtea cărți.

— Dorința mea, domnule căpitan, este să las o amintire după mine, în caz că voi cădea în luptă. Modelul meu este profesorul german Udo Kraft. S-a născut în anul 1870, s-a prezentat voluntar în război și a căzut în ziua de 22 august 1914, la Anloy. Înainte de a muri a publicat cartea : *Cum să înveți a muri pentru împărat*.²¹⁹

Căpitanul Sagner îl pofti pe Biegler lângă fereastră.

— Arată-mi cadet Biegler, tot ce mai ai; mă interesează grozav activitatea dumitale, îl îndemnă ironic căpitanul Sagner. Ia să văd caietul pe care l-ai ascuns sub bluză...

— Încă nu-i nimic, domnule căpitan, răspunse cadetul Biegler roșind ca un copil. Pofțiți să vă convingeți.

Caietelel avea înscris pe copertă, următorul titlu:

Schițele celor mai importante și mai celebre bătălii ale oștilor austro-ungare, alcătuite după studii istorice de ofițerul imperial și regal (K.u.K.) Adolf Biegler.

Cu observații și explicații de ofițerul (K.u.K.) Adolf Biegler.

Osatura lucrării era foarte simplă. Aceasta începea cu bătălia de la Nordlingen din 6 septembrie 1634 și continua cu bătălia de la Zenta din 11 septembrie 1697, bătălia de la Caldiera din 31 octombrie 1805, Aspern — 22 mai 1809, bătălia popoarelor de la Lipsca — 1813, după care veneau la rând bătăliile de la Santa Lucia — mai 1848 și Trautenau 27 iunie 1866 și în sfârșit cucerirea Sarajevo-ului, la 9 august 1878. Schemele și desenele planurilor semănau între ele ca două picături de apă. Cadetul Biegler desenase peste tot niște dreptunghiuri: de o parte goale, reprezentînd forțele austro-ungare, de alta hașurate: dușmanii. În ambele tabere exista o aripă stîngă, un centru și o aripă dreaptă, în spatele dreptunghiurilor erau desenate rezervele și peste tot se vedeau săgeți. Bătălia de la Nordlingen, ca și cea de la Sarajevo, arătau ca un teren de fotbal înaintea începerii jocului, iar săgețile indicau parcă direcția în care trebuia bătută mingea.

De altfel și căpitanului Sagner îi veni numaidecît în minte acest lucru și întrebă:

— Cadet Biegler, dumneata joci fotbal?

Biegler roși și mai mult și începu să clipească nervos; părea că are vedenii.

Căpitanul Sagner continuă să răsfoiască zîmbitor caietul și se opri la însemnările care însoțeau schema bătăliei de la Trautenau, în timpul războiului pruso-austriac.

Cadetul Biegler scrisese următoarele:

„Bătălia de la Trautenau n-ar fi trebuit să aibă loc, deoarece terenul muntos nu îngăduia desfășurarea diviziilor de sub comanda generalului Mazzucheli, amenințate de puternicele coloane prusace aflate pe colinele din jurul aripii stingi a diviziilor noastre”.

²¹⁹ Udo Kraft: *Selbsterziehung zum Tod für Kaiser*, C.F. Amelang's Verlag, Leipzig (n.a.).

— Care va să zică, după părerea dumitale, cadet Biegler, îi spuse căpitanul Sagner, cu același zîmbet batjocoritor, întinzîndu-i caietul, bătălia ar fi trebuit să aibă loc numai dacă Trautenau ar fi fost așezat în cîmpie. E foarte frumos din partea dumitale, cadet Biegler, că în scurtul răstimp de cînd te afli în armată, te-ai străduit să te remarci ca strateg, numai că strategia dumitale e aidoma cu a copiilor care se joacă de-a soldații și se cred generali. De altfel, cum văd, dumneata te-ai avansat singur, de mai mare dragul. Ia te uită: K.u.K. Offizier Adolf Biegler! Pînă la Budapesta ajungi cu siguranță feldmareșal. Alaltăieri, mai cîntăreai încă, la taticu acasă, piele de vaci, K.u.K. Leutnant Adolf Biegler!... Ascultă, omule, deocamdată dumneata nu ești ofițer. Ești un simplu cadet, care atîrnă în aer între fahnrich și subofițer. Ești încă departe de a te putea numi ofițer; comportarea dumitale seamănă cu aceea a unui caporal care ar porunci cărciumarului să-i spună „domnule sergent-major”. Și adresîndu-se locotenentului-major: Ascultă, Lukáš, cadetul Biegler ține de compania ta; vezi de-l iuțește. Dumnealui se dă drept ofițer, ajută-l să-și cucerească acest drept în luptă. Cînd o să înceapă trommelfeuer-ul²²⁰ și vom trece la atac, să-l trimiți cu grupa lui să taie Drahthindernisse, der gute Junge²²¹... Apropo, Zikan, îți transmit salutări de la comandantul gării din Raab.

r

Cadetul Biegler își dădu seama că convorbirea cu el se terminase, salută și, roșu ca un rac, străbătu vagonul pînă la capătul lui, pe culoar.

Deschise ca un lunatic ușa closetului și, privind inscripția, în germană și maghiară : „A se folosi numai în timpul mersului”, scînci, sughiță și se porni pe un plîns înfundat. Apoi își lăsă în jos pantalonii... Pe urmă se scremu ștergîndu-și lacrimile și, în sfîrșit, găsi o folosință potrivită caietului cu inscripția : *Schemele celor mai importante și mai celebre bătălii ale oștilor austro-ungare, alcătuite de K.u.K. Ofizier Adolf Biegler*. Pîngărite, foile dispăreau în gura closetului și se împrăștiau, în cădere, printre șinele peste care gonia trenul militar.

Cadetul Biegler își spălă la robinet ochii înroșiți de plîns, apoi ieși pe culoar, spunîndu-și în gînd că trebuie să se țină tare, al dracului de tare. De dimineață îl dureau și capul și burta.

Trecu pe lîngă ultimul compartiment în care ordonanța batalionului, Matusic, juca „șnops”²²² cu Batzer, ordonanța comandantului.

Aruncînd o privire în compartiment, prin ușa întredeschisă, Biegler tuși. Cei dinăuntru îi întoarseră spatele și-și continuară jocul.

— Nu știți ce trebuie să faceți? întrebă cadetul Biegler.

— Știu, dar nu putut, răspunse ordonanța căpitanului Sagner, în îngrozitorul dialect nemțesc din munții Kasper: *Mi'is'd'Trump' ausganga...*

— S-ar fi convenit, domnule cadet, să joci treflă, urmă el, după o scurtă pauză. Treflele mari și imediat să pun riga de tobă... Asta ar fi trebuit să fac...

Cadetul Biegler nu mai suflă nici o vorbă și plecă cu coada între picioare, să se așeze în colțul lui. Ceva mai tîrziu, venind să-l cîntească cu

²²⁰ Focul de artilerie (germ.).

²²¹ Sîrma ghimpată, bunătatea asta de băiat (germ.).

²²² Sau „șaizeci și șase”, joc de cărți vienez.

coniac din sticla pe care o cîștigase la cărți, *fanhrich* Peschner se minună de zorul cu care Biegler citea din cartea profesorului Udo Kraft : *Cum să înveți a muri pentru împărat*.

Pînă să ajungă la Budapesta, cadetul Biegler se îmbătă în așa hal, încît, aplecîndu-se pe fereastră, striga cît îl ținea gura, în pustiu:

— Frisch drauf! Im Gottes Namen, frisch drauf!²²³...

Din ordinul căpitanului Sagner, ordonanța batalionului, Matusic, îl trase înapoi în compartiment, unde, împreună cu Batzer, ordonanța căpitanului, îl întinseră pe canapea. Și în timp ce dormea, cadetul Biegler avu următorul vis:

Visul cadetului Biegler înainte de Budapesta

Se făcea că avea „*signum laudis*”, crucea de fier, era maior și se ducea să inspecteze unitățile din brigada care îi fusese încredințată. Nu se dumirea de ce, avînd sub comanda lui o brigadă întreagă, continua totuși să rămînă numai maior. Bănuia că fusese numit general-maior, dar că gradul de „general” se pierduse undeva în debandada care domnea la poșta militară.

Îi venea să rîdă amintindu-și că în timp ce călătoreau spre front, căpitanul Sagner îl amenințase că-l va trimite să taie gardurile de sîrmă ghimpată. De altfel, dînd ascultare propunerii lui, comandamentul diviziei îl mutase pe căpitanul Sagner la alt regiment împreună cu locotenentul- major Lukáš. La altă divizie chiar, care ținea de alt corp de armată.

Cineva îi și povestise că amîndoi se înecaseră undeva într-o mlaștină, în timp ce fugeau.

Se îndrepta cu automobilul spre front ca să inspecteze unitățile din brigada lui și deodată situația i se limpezi. Era trimis de cartierul general al armatei.

Foarte aproape de el treceau soldați, cîntînd o melodie al cărui text îl citise în culegerea de cîntece militare austriece, *Es gilt*:

*„Halt euch brav, ihr tapf'ren Bruder,
werft den Feind nur herzlich nieder,
lasst des Kaisers Fahne weh'n...”*²²⁴

Peisajul semăna cu tablourile reproduse în *Wiener Illustrierte Zeitung*.

În dreapta, lîngă un șopron, se vedea o baterie de artilerie care deschisese focul asupra tranșeelor dușmane, aflate în apropierea șoselei pe care trecea el cu automobilul. În stîngă, era o casă din care se trăgea cu arma, în timp ce dușmanul încerca să forțeze ușa cu patul carabinelor. Aproape de șosea, ardea un aeroplan inamic. La orizont se zăreau unități de cavalerie și sate în flăcări. Apoi tranșeele unui batalion de marș și o mică înălțime de pe care mitralierele trăgeau în dușman. Ceva mai departe, de-a lungul șoselei,

²²³ Pe ei! În numele Domnului, pe ei! (germ.).

²²⁴ Fiți viteji, voi frați eroi,

Dați dușmanul înapoi,

Filfîie steagul împăratului... (germ.).

se întindeau tranșeele inamicului. Și șoferul gonea mereu pe șosea, apropiindu-l tot mai mult de dușman.

Strigă prin pîlnie către șofer:

— Încotro mergem? Nu vezi că dăm peste dușman?

Șoferul îi răspunse:

— Domnule general, ăsta-i singurul drum ca lumea. Șoseaua e în stare bună. Pe drumurile lăturalnice nu m-ar ține cauciucurile.

Pe măsura ce se apropia de dușman, focul devenea tot mai puternic. Grenadele explodau de jur împrejurul tranșeelor, de amîndouă părțile ale aleii de pruni.

Foarte calm, șoferul îi spunea însă:

— Grozavă șoseaua asta, domnule general, alunecăm ca pe unt. Dacă am coti în cîmp s-ar duce dracului cauciucurile. Uitați-vă, domnule general, zbieră deodată în pîlnie șoferul. Șoseaua asta e așa de bine construită că nici obuzele de treizeci de centimetri nu ne fac vreun rău. E netedă, ca-n palmă; pe drumurile pietruite de cîmp cauciucurile ar exploda numaidecît; și de altfel, oricum, nu ne putem întoarce, domnule general!

„Bzz-Bum!” auzi deodată Biegler și automobilul făcu un salt uriaș.

— Nu v-am spus eu, domnule general, strigă șoferul în pîlnie, că șoseaua e al dracului de bine construită? Acum a explodat în fața noastră unul de treizeci și opt. Dar precum vedeți nici o gaură; șoseaua e ca în palmă. Dacă am lua-o însă peste cîmp, gata cauciucurile. Acum trag asupra noastră de la patru kilometri.

— Dar încotro mergem?

— Vedem noi, răspunse șoferul. Cît ține așa șoseaua, garantez.

Un zbor, un zbor uriaș și automobilul se opri.

— Domnule general, strigă șoferul, nu aveți la dumneavoastră o hartă de campanie?

Generalul Biegler aprinse lanterna și observă că are o hartă de campanie pe genunchi. Dar ce folos: era o hartă marină din 1864, a țărmurilor Helgolandului, de pe vremea războiului purtat de Austria și Prusia împotriva Danemaricii, pentru Schleswig.

— Am ajuns la o răspîntie, îi spuse șoferul. Amîndouă drumurile duc spre pozițiile dușmanului. Aș vrea să știu care-i mai bun, ca să nu sufere cauciucurile, domnule general... Eu răspund de automobilul comandamentului...

În clipa aceea se auzi o bubuitură, o bubuitură asurzitoare și deodată apărură niște stele mari cît roata. Calea Laptelui era ca smîntîna.

Biegler se înălță în haos alături de șofer, pe perna din față. Restul automobilului fusese retezat parcă cu foarfecele, așa încît din vehicul nu rămăsese decît partea din față, în plin elan ofensiv.

— Noroc că v-ați aplecat să-mi arătați harta, îi spuse șoferul. Ați zburat lîngă mine... Restul s-a dus pe apa sîmbetei. Era unu de patruzeci și doi... Mi-am dat eu seama că, o dată ajunși la răscruce, șoseaua nu mai face două parale. După ala de treizeci și opt, nu putea să vină decît unu de patruzeci și doi. Altceva pînă acum nici nu există, domnule general.

— Încotro o iei?

— Zburăm spre cer, domnule general, și trebuie să ocolim cometele. Astea-s mai afurisite decît obuzul de patruzeci și doi. Vedeti, sub noi se află acum Marte, continuă iar șoferul după o lungă pauză.

Biegler își recăpătase liniștea și siguranța de sine.

— Dumneata, cunoști istoria bătăliei popoarelor de la Lipsca? se adresa el șoferului. Cum a pornit spre Liebertkovice, la 14 octombrie 1813, feldmareșalul duce de Schwarzenberg și cum la 16 octombrie s-a dat bătălia pentru Lindenau, bătălie condusă de generalul Merweldt, cum armatele austriece se aflau la Wachau, și cum la 19 octombrie a căzut Lipsca?...

— Domnule general, îl întrerupse șoferul, am ajuns la poarta raiului; coboriți, domnule general. Nu putem trece pe poarta raiului din cauza aglomerației. E plin de ostași.

— Treci peste unul din ei, se răsti Biegler la șofer. Ai să vezi cum se dau pe urmă la o parte.

Și, aplecîndu-se afară din automobil, strigă cît îl ținea gura:

— *Achtung, sie Schweinebande!*²²⁵ Dobitocii, văd un general și nu catadicsesc să facă *rechtsschaut*²²⁶.

Foarte calm, șoferul îl liniști:

— Greu, domnule general, cei mai mulți dintre ei au capul retezat.

Abia acum băgă de seamă generalul Biegler că cei care se înghesuiau la poarta raiului erau invalizi de tot felul, care-și pierduseră în război anumite părți ale corpului pe care le aduceau însă cu ei în raniță: capete, mîini, picioare.

Un artilerist cumsecade, care se îmbulzea la poarta raiului, îmbrăcat într-o manta zdrențaroasă, își ducea în raniță burta sfîrtecătă, dimpreună cu membrele inferioare.

În altă raniță, aparținînd unui vrednic ostaș din *landwehr*, generalul Biegler văzu o bucă pe care bravul ostaș o pierduse în bătălia de lîngă Lvov.

— Știți, asta-i pentru buna regulă, i se adresa din nou șoferul, despicînd mulțimea. De bună seamă pentru supracomisia cerească.

Nu puteai trece prin poarta raiului decît pe baza unui cuvînt de ordine, de care generalul Biegler își aduse numaidecît aminte: „*Fur Gott und Kaiser*”.²²⁷ Automobilul intră în rai.

— Domnule general, îl întîmpină un ofițer-înger cu aripioare cînd trecură prin fața unei cazărmi cu recruți-înger, trebuie să vă prezentați la cartierul general.

Apoi ocoliră un cîmp de exerciții, unde un furnicar de înger-recruți învâțau să strige: „Aleluia”.

Trecură pe lîngă o grupă de ostași în care un caporal-înger, roșcovan, luase în târbacă pe un tont de recrut-înger; îi căra orbește pumni în burtă și-i striga:

— Cască rîitul mai tare, mă, porc de Betleem. Așa se strigă „Aleluia”? Parcă ai avea găluște în gură. Grozav aș vrea să știu care a fost boul de ți-a dat drumul în rai, dobitocule! Hai, mai încearcă o dată... Cum, mă,

²²⁵ Drepti, adunătură de porci! (germ.).

²²⁶ Pentru onor la dreapta (germ.).

²²⁷ Pentru Dumnezeu și Kaiser (germ.)

Hhahlehluia? Îți arăt eu ție, bestie, să-mi fornăi mie aici, în Rai... încă o dată, cedru de Liban...

Și în timp ce se îndepărtau, în urma lor mai răsunară multă vreme zbieretele sinistre ale îngerului-recrut cu voce răgușită: „Hhahle-hluia!” și urletele îngerului-caporal: „A-le-lu-ia, a-le-lu-ia, vacă de Iordania!”

Se treziră deodată în fața unei lumini puternice, care strălucea deasupra unei clădiri ce aducea cu cazarma Marianska din Ceske Budejovice; pe acoperiș erau două aeroplane, unul în partea stîngă, celălalt în dreapta, iar la mijloc, între ele, era întinsă o pînză uriașă pe care se vedea o inscripție cu litere gigantice:

K. U. K. GOTTESHAUPTQUAKTIER

Generalul Biegler fu coborît din automobil de doi îngeri în uniformă de jandarmi, care îl apucară de guler și-l duseră în clădire, la etajul întii.

— Să fiți cuviincios cu Dumnezeu, îi recomandară îngerii în dreptul ușii, făcîndu-i apoi vînt înăuntru.

În mijlocul odăii, pe pereții căreia atîrnau tablourile lui Franz-Josef și Wilhelm, al lui Karl Franz-Josef, moștenitorul tronului, al generalului Viktor Dankl, al arhiducelui Frederic și al șefului cartierului general, Konrad von Hotzendorf, stătea Dumnezeu.

— Cadet Biegler, i se adresă Dumnezeu, apăsînd pe fiecare cuvînt. Nu mă cunoști? Eu sînt fostul dumitale căpitan Sagner, de la compania a unsprezecea de marș.

Biegler înlemni.

— Cadet Biegler, se auzi din nou glasul Domnului. Cu ce drept ți-ai însușit titlul de general-maior? Cu ce drept ai trecut, cadet Biegler, cu automobilul statului-major prin pozițiile dușmanului?

— Am onoarea să vă raporteze...

— Gura, cadet Biegler, cînd îți vorbește Dumnezeu.

— Am onoarea să vă... bîigui din nou Biegler.

— Bine, care va să zică dumneata n-ai de gînd să-ți ții gura? se răsti la el Dumnezeu. Bine... Deschise ușa și strigă: „Să vie doi îngeri!”

În sală intrară doi îngeri cu carabinele petrecute peste aripa stîngă. Biegler îi recunoscă pe Matusic și Batzer.

Din gura Domnului răsunară sonor cuvintele:

— Zvîrliți-l în privată!

Și cadetul Biegler se prăvăli într-o duhoare îngrozitoare.

*

Pe banca din fața celui pe care dormea cadetul Biegler, Matusic și Batzer, ordonanța personală a căpitanului Sagner, jucau înainte „șaizeci și șase”.

— *Stink awer d’Kerl wie a’Stockfisch*, exclamă Batzer care urmărea cum se frămînta în somn cadetul Biegler. *Muss d’Hosen voll ha’n...*²²⁸

²²⁸ Pute ca o altă aia... trebuie să aibă pantalonii plini (germ.).

— Se poate întâmpla oricui, răspunse filozofind Matusic. Lasă-l în plata Domnului, că n-ai ce-i face. Doar n-ai de gând să-l primenești. Mai bine împarte cărțile.

Începeau să se vadă luminile Budapestei. Deasupra Dunării săltau jucăuș razele unui reflector.

Cadetul Biegler începuse de bună seamă să viseze altceva; vorbea prin somn:

— Sagen Sie meiner tapferen Armee, dass Sie sich in meinen Herzen ein unvergängliches Denkmal der Liebe und Dankbarkeit errichtet hat²²⁹.

Cum, în timp ce rostea aceste cuvinte, începu din nou să se sucească, Batzer simțea acum mai bine mirosul, ceea ce îl făcu să scuipe și să facă următoarea remarcă :

— Stink wie a'Haislputza, wie a'bescheissena Haislputza.

Iar cadetul Biegler se zvîrcolea din ce în ce mai tare în noul și fantastical lui vis.

Se făcea că era apărătorul orașului Linz în războiul pentru moștenirea Austriei. Vedea redutele, retransamentele și palisadele din jurul orașului. Cortul lui fusese transformat într-un spital uriaș. Pretutindeni în preajmă-i zăceau bolnavi care se țineau de burtă. Sub palisadele orașului Linz treceau cavaleriștii francezi ai lui Napoleon I.

Deasupra mulțimii, ținându-se și el de burtă, comandantul orașului striga unui parlamentar francez:

„Comunicați împăratului dumneavoastră că nu mă predau...”

Apoi, pe neașteptate, durerea de burtă părînd a-l fi lăsat, porni cu batalionul la asalt și trecînd peste palisade ieși din oraș pe drumul glorios al victoriei; îl văzu pe locotenentul-major Lukáš acoperind cu pieptul lovitura de paloș a unui cavalerist francez care îl amenința pe el: comandantul Biegler, apărătorul Linz-ului încercuit.

După cîteva clipe, locotenentul-major Lukáš își dădu ultima suflare la picioarele lui, rostind aceste vorbe :

— Ein Mann wie Sie, Herr Oberst, ist notiger ales ein nichtsnutziger Oberleutnant! ²³⁰

Adînc mișcat, apărătorul orașului Linz se întoarse spre muribund, cînd deodată o schijă îl nimeri drept în mușchii șezutului.

Biegler își duse instinctiv mîna la spate, își pipăi pantalonii și simți ceva umed, lipicios. Strigă:

— *Sanitat! Sanitat!*²³¹ și se prăbuși de pe cal...

Batzer și Matusic îl ridicară de pe dușumea și-l așezară din nou pe bancă, la locul lui.

După care, Matusic se duse să raporteze căpitanului Sagner ciudățe-niile care se petrec cu cadetul Biegler.

— Eu nu cred că din coniac i se trage, opina el. Mai degrabă ar putea să fie holeră. Domnul cadet Biegler a băut apă în toate stațiile.

— Matusic, i-o tăie căpitanul, holera nu vine așa cu una, cu două. Spune-i doctorului, e în compartimentul vecin, să se ducă să-l vadă...

²²⁹ Spuneți vitezei mele armate că și-a înălțat în sufletul meu un nepieritor monument de dragoste și recunoștință (germ.).

²³⁰ Un bărbat ca dumneavoastră, domnule colonel, e mai folositor decît un netrebnic de locotenent-major (germ.)

²³¹ Sanitar! Sanitar (germ.)

Pe lângă batalion fusese atașat medicul militar Welfer, un doctor bătrîn și mare șmecher. Bea bine și lovea rău, dar știa carte. Trecuse prin mai multe facultăți de medicină ale imperiului austro-ungar și făcuse practică în tot felul de spitale; cu toate astea, Welfer nu-și luase doctoratul din cauză că un unchi al lui avusese grijă să amintească în testamentul pe care îl lăsase moștenitorilor că studentul în medicină Friederich Welfer va căpăta o bursă anuală pînă în ziua cînd își va lua diploma de doctor în medicină.

Bursa era cam de patru ori mai mare decît salariul unui medic de spital, așa încît M.U.C. Friederich Welfer își dădea, pe bună dreptate, silința să studieze mai departe.

Moștenitorii turbau de furie. Îl declarară idiot, încercară să-l încurce cu o nevastă bogată, numai să scape de el.

Dinspre partea lui însă, pentru a-i întări și mai mult, M.U.C. Welfer, membru activ în vreo douăsprezece asociații studențești, publică cîteva culegeri de poezii foarte nevinovate, la Viena, Lipsca și Berlin. Scria la revista *Simplicissimus* și-și vedea liniștit de studii, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

Izbucnirea războiului a însemnat o rușinoasă lovitură pe la spate dată lui M.U.C. Friederich Welfer...

Autorul volumelor de poezii *Lachende Lieder, Krug und Wissenschaft, Marchen und Parabeln* ²³² fu luat cu japca în armată, iar unul dintre moștenitori, funcționar la Ministerul de Război, avu grijă ca hîtrul bun de glume Friederich Welfer să-și ia „doctoratul de război”. Examenul l-a dat în scris. I s-a dat un chestionar cu o serie de întrebări, la care Welfer a răspuns stereotip : „*Lecken Sie mir Arsch!*” Peste trei zile, colonelul îi aduse la cunoștință că-și luase diploma de doctor în medicină generală și-i mai spuse că, de fapt, de mult era copt pentru doctorat, că medicul șef îl repartizase la un spital de refacere și că avansarea lui viitoare va depinde numai de purtarea pe care o va avea: la care mai adaugă că se știa totul despre el, despre duelurile avute cu ofițerii în diferite orașe universitare, dar că acum, în timp de război, ele vor fi date uitării.

Autorul volumului de poezii *Ulciorul și știința* își mușcă buzele și plecă să-și facă datoria.

După constatarea cîtorva cazuri în care dăduse dovadă de prea multă bunăvoință față de pacienții militari, prelungindu-le cît putu mai mult șederea în spital, tocmai în perioada cînd stăpînirea lansase cuvîntul de ordine: „Decît să zacă în spitale, mai bine să piară în tranșee; de ce să piară în spitale și nu în linia întîi” — doctorul Welfer fu trimis pe front cu batalionul 11 de marș.

Ofițerii activi ai batalionului îl considerau un om de nimic. Dar nici rezerviștii nu-i dădeau prea mare atenție, refuzîndu-i prietenia, pentru ca să nu lărgească și mai mult prăpastia care exista între ei și ofițerii activi.

Cum era și firesc, căpitanul Sagner se considera mult superior față de fostul M.U.C., care în cursul îndelungatei sale studenții spintecase atîția ofițeri. În clipa cînd „medicul militar” Welfer trecu pe lângă el, se făcu a nu-l observa și continuă să pălăvrăgească cu locotenentul-major Lukáš despre tot felul de fleacuri, spunîndu-i, de pildă, că la Budapesta se cultivă dovleci. La

²³² Rîs și cîntec, *Ulciorul și știința*, Basme și parabole (germ.).

această afirmație locotenentul-major Lukáš îi răspunse că, pe vremea când fusese elev în anul trei al școlii de cădeți, făcuse, împreună cu câțiva prieteni „civili”, o vizită în Slovacia, la un preot evanghelic, care, zicea el, le servise ca garnitură la friptura de porc varză cu dovleac, și turnându-le în pahare, le spusese :

*Porcului cu dovleac
Să-i venim de hac.*

Lucru de care el, Lukáš, se simțise foarte jignit.²³³

— N-o să vedem prea mult din Budapesta, constată căpitanul Sagner. Cum văd, o ocolim. După itinerar, ar trebui să rămînem aici două ore.

— Cred că manevrează, răspunse locotenentul-major Lukáš. Ne duce la triaj, la Transport-Militar-Bahnhof.

Tocmai atunci se apropie de ei medicul militar Welfer.

— N-are nimic, li se adresă el rîzînd. Domnii care vor să devină ofițeri în armata noastră și care la Cazinoul din Bruck se mai făleau încă cu cunoștințele lor în ale strategiei și istoriei ar trebui avertizați că e primejdios să înfulece dintr-o dată tot pachetul cu dulciuri trimis de mămica, pe front. De cînd am părăsit Bruck-ul, cadetul Biegler a mîncat treizeci de rulade cu cremă, așa cum singur a recunoscut, și a băut în toate gările numai apă fiartă; asta îmi amintește, domnule căpitan, de un vers al lui Schiller : ...*Wer sagt von...*

— Ascultă, doctore, îl întrerupse căpitanul Sagner, aici nu-i vorba de Schiller; pe mine mă interesează ce se întîmplă cu cadetul Biegler.

Medicul militar Welfer zîmbi.

— Aspirantul la gradul de ofițer, cadetul dumneavoastră Biegler, s-a căcat pe el... Nu-i vorba nici de holeră, nici de dizenterie, ci pur și simplu de *cufureală*. Domnul aspirant la gradul de ofițer a băut nițel mai mult coniac și s-a căcat pe el... Asta-i tot... De altfel, am impresia că s-ar fi scăpat și fără coniacul dumneavoastră. A înghițit atîtea rulade cu cremă, primite de aca-să... E un copil... La cazino, pe cît știu, nu bea niciodată mai mult de un sfert. Abstinent.

Și doctorul Welfer scuipă cu dispreț. Apoi urmă:

— Își cumpără întotdeauna rulade de Linz...

— Care va să zică, nu-i nimic grav? interveni căpitanul Sagner. Cu toate astea... dacă povestea s-ar afla...

Locotenentul-major Lukáš se ridică în picioare și-i spuse lui Sagner, plictisit:

— Halal comandant de grupă!...

— Eu l-am pus nițel pe picioare, observă Welfer, continuînd să zîmbească. Mai departe rămîne să hotărască domnul comandant de batalion... Aș putea să-l predau pe cadetul Biegler spitalului din localitate... eliberîndu-i un certificat că suferă de dizenterie. Un caz grav de dizenterie, izolare urgentă... și cadetul Biegler ar fi internat în baraca contagioșilor... Cred că așa ar fi mult mai bine, urmă Welfer cu același zîmbet nesuferit. Aveți de ales între un cadet căcăcios și unul atins de dizenterie...

²³³ Convorbirea între căpitanul Sagner și locotenentul-major Lukas avea loc în limba cehă (n.a.).

Căpitanul Sagner se adresa prietenului Lukáš pe un ton foarte oficial:

— Domnule locotenent-major, cadetul Biegler din compania dumneavoastră s-a îmbolnăvit de dizenterie și va rămîne la Budapesta pentru îngrijire medicală...

Căpitanul Sagner avu impresia că Welfer rîdea foarte sfidător, dar, uitîndu-se la medicul militar, constată că avea o mină foarte indiferentă.

— Așadar, e-n regulă, domnule căpitan, i se adresa Welfer foarte calm. Aspirantul la gradul de ofițer... în definitiv, continuă el dînd plictisit din mină, orice bolnav de dizenterie se scapă în pantaloni...

Așa se face că bravul cadet Biegler fu transportat la spitalul militar de izolare din Uj Buda. Pantalonii săi cufuriți se pierdură în vîltoarea războiului mondial. Iar visurile cadetului Biegler despre marile victorii fură închise între pereții uneia din barăcile spitalului de izolare.

Cînd află că are dizenterie, cadetul Biegler se simți nespus de bucuros.

La urma urmei, îi era indiferent dacă, în timp ce-și făcea datoria, fuse-se rănit sau se îmbolnăvise pentru maiestatea-sa împăratul.

Se întîmplă însă o mică încurcătură. Din cauză că toate locurile pentru bolnavii de dizenterie erau ocupate, cadetul Biegler fu transportat în baraca holerilor.

În timp ce-i făceau baia și-i puneau termometrul sub braț, veni să-l vadă un medic maghiar. Privind termometrul, dădu din cap îngîndurat și exclamă:

— Treizeci și șapte de grade!

La bolnavii de holeră, scăderea bruscă a temperaturii era simptomul cel mai grav. În această stare bolnavul devine apatic.

Și într-adevăr, cadetul Biegler nu dădea de loc semne de enervare. Era foarte calm și-și repeta mereu în gînd că, orice-ar fi, el pentru împărat suferă.

Drept care, medicul porunci să i se introducă termometrul în rect.

— Ultimul stadiu al holerei, își spuse el. Semnul sfîrșitului; bolnavul slăbește la maximum, pierde simțul mediului înconjurător, nu-și mai dă seama ce face decît așa, ca prin vis... Rîde în spasmele agoniei.

Și, ca să fim dreپți, cadetul Biegler zîmbi ca un martir, se purtă eroic cînd i se introduse termometrul în rect. Nici nu se clinti.

— Da, da, își urmă gîndul medicul militar, astea-s semnele care la holeră duc încetul cu încetul la moarte sigură: o apatie totală...

Îl mai întrebă pe subofițerul sanitar dacă Biegler vomitase sau avusese scaune diareice în cadă.

Primind un răspuns negativ, se uită lung la Biegler. Dacă în timpul holerei încetează diareea și vărsăturile, asta-i încă un semn care arată, pe lîngă cele dinainte, ce se întîmplă cu bolnavul în ultimele ceasuri, înainte de moarte.

Scos din baia caldă și întins pe pat gol pușcă, Biegler începu să tremure de frig. Dinții îi clănțăneau și tot corpul i se încreți ca pielea de găină.

— Vedeți, spuse în limba maghiară medicul militar. Frisoane puternice, membrele reci... Sfîrșitul.

Aplecîndu-se asupra cadetului Biegler, îl întrebă pe nemțește:

— Also, wie geht'?²³⁴

— S-sse-hr gu-gu-tt, clănțâni din dinți Biegler : ...Ei-ne De-deck-ke...²³⁵

— Cunoștința în parte pierdută, în parte păstrată, spuse pe ungurește medicul, trupul foarte slăbit. Ar trebui să aibă buzele și unghiile negre... Da, da, ăsta-i al treilea caz cînd îmi moare unul de holeră fără să i se-nnegrească unghiile și buzele...

Aplecîndu-se din nou asupra lui Biegler, continuă pe ungurește:

— A doua bătaie a inimii a încetat...

— Ei-ei-ne-ne De-de-de-de decke, ke-ke, *clănțănea cadetul Biegler*.

— Astea-s ultimele lui cuvinte, se adresează medicul subofițerului sanitar. Mîine îl îngropăm împreună cu maiorul Koch. Nu mai are mult și-și pierde cunoștința. Hîrțile-i sînt, la cancelarie?

— Acolo trebuie să fie, răspunse calm subofițerul sanitar.

— *Ei-ne-ne-ne De-de-de-decke-ke-ke*, clănțâni desperat cadetul Biegler în urma celor ce se depărtau.

Din cele șaisprezece paturi cîte erau în încăpere, numai cinci erau ocupate. Unul dintre bolnavi dăduse ortul popii. Murise cu două ore mai înainte și acum era acoperit cu un cearșaf; mortul purta numele descoperitorului bacililor holerei. Era maiorul Koch, despre care medicul militar spusese că va fi înmormîntat a doua zi, împreună cu cadetul Biegler.

Cadetul Biegler se ridică în capul oaselor și pentru prima oară avu prilejul să vadă cum se moare de holeră pentru împărat, căci din cei patru bolnavi rămași în viață doi erau în agonie; se sufocau și se învinețeau, scoțînd în același timp niște sunete într-un soi de limbă necunoscută, mai degrabă un fel de horcăieli de glas sugrumat.

Ceilalți doi, cu vădite semne de însănătoșire, aminteau de bolnavii de tifos în plin delir. Strigau vorbe fără șir și scoteau de sub pături niște picioare slăbănoage. Deasupra lor stătea aplecat un sanitar cu mustață, care încerca să-i mîngîie, vorbindu-le într-un dialect german din Stiria, după cum putu să-și dea seama Biegler.

— Și eu am avut holeră, dragălașii mei, dar n-am zvîrlit cu picioarele. Acum e bine de voi. O să primiți concediu pînă... Nu te mai zbugui atîta, strigă el la unul care lovise pătura cu piciorul și o întorsese pe dos. Aici nu-i voie să faci așa ceva. Fii bucuros că ai călduri și că n-au să te scoată de aici cu muzică militară. Ați scăpat amîndoi.

După care își roti privirea prin odaie, și urmă:

— Vedeți, ceilalți s-au și curățat. Ne-am așteptat la asta, adăugă el binevoitor. Fiți bucuroși că ați scăpat. Fiți cuminți, trebuie să mă duc după cearșafuri.

Se înapoie numaidecît. Îi înveli în cearșafuri pe cei doi care muriseră, cu buzele negre ca tăciunele; le scoase mîinile cu unghii negre, cu care, în ultimele clipe ale agoniei, își acoperiseră cu înverșunare rușinea, se căzni să le bage limba în gură, apoi îngenunche și începu să se închine:

— Heilige Marie, Mutter Gottes...

²³⁴ Cum te simți? (germ.)

²³⁵ Foarte bine. O pătură ... (germ.)

Și în timp ce se ruga, bătrînul sanitar, originar din Stiria, se uita la pacienții săi porniți pe însănătoșire, al căror delir însemna drumul spre o viață nouă.

— *Heilige Marie, Mutter Gottes*, reluă sanitarul rugăciunea, cînd deodată un bărbat în pielea goală îl bătuse pe umăr.

Era cadetul Biegler.

— Ascultă, eu... am fă-făcut baie... Adică... de fapt, mi-au fă-fă-cut b-baie... îmi trebuie o pătură... Mi-e frig...

— Dumneata ești un caz aparte, îi spuse cu o jumătate de oră mai tîrziu cadetului Biegler, care acum se odihnea sub pătură, același medic militar care-l declarase pierdut. Dumneata, domnule cadet, ești reconvalescent; miine te trimitem la spitalul de rezervă din Tarnov. Ești purtător de bacili holerici... Am ajuns așa de departe cu știința, că acum știm toate... Dumneata ești din regimentul 91...

— Batalionul 13 de marș, răspunse în locul cadetului Biegler subofițerul sanitar, compania a unsprezecea...

— Scrie! i se adresă medicul:

„Cadetul Biegler, batalionul 13 de marș, compania 11-a de marș, regimentul 91, se trimite spre supraveghere la spitalul de holerici din Tarnov. Purtător de bacili holerici...”

Și în felul acesta, cadetul Biegler, entuziast luptător pentru cauza împăratului, deveni un primejdios purtător de bacili holerici.

II - La Budapesta

În gara militară din Budapesta, Matusic aduse căpitanului Sagner o telegramă de la comandament, semnată de nefericitul general care nu de mult fusese transportat la balamuc. Avea același cuprins ca și telegrama primită în stația precedentă.

„*Gătiți repede mîncarea și apoi spre Sokal.*”

La care mai era adăugat:

„*Trenul regimentar intră în subzistența grupului de răsărit. Recunoașterea se suspenda. Batalionul treisprezece de marș construiește un pod peste Bug. Amănunte în ziare.*”

Căpitanul Sagner porni numaidecît spre comandamentul gării, unde fu salutat de un ofițer scund și gras, care-i zîmbi prietenește.

— Generalul ăsta al vostru a făcut numai boroboațe, îl întîmpină acesta, rîzînd în hohote, dar de transmis, a trebuit să vă transmit eu tîmpenia asta, întrucît pînă acum n-am primit nici o dispoziție de la divizie în care să se spună că telegramele nu trebuiesc predate adresanților. Ieri a trecut prin gară batalionul 14 de marș din regimentul 75. Comandantul batalionului

avea aici o telegramă în care i se făcea cunoscut că toți ostașii trebuie să primească câte șase coroane drept recompensă specială pentru Przemyśl și în același timp că din cele șase coroane fiecare oraș e obligat să depună aici la cancelarie câte două coroane pentru împrumutul de război... După informații din surse demne de crezare, generalul dumneavoastră de brigadă suferă de paralizie cerebrală...

— Domnule maior, se adresă căpitanul Sagner comandantului gării militare, conform ordinului primit de la regiment și conform itinerariului, batalionul nostru se îndreaptă spre Godolo. Trupa urmează să primească aici o sută cincizeci de grame de brinză Emental, de cap. La ultima haltă trebuia să primească câte o sută cincizeci de grame de salam unguresc. Dar n-a primit nimic.

— Mi se pare că și aici are să se întâmple la fel, răspunse maiorul, continuând să surîdă binevoitor. Nu știm nimic despre un asemenea ordin pentru *regimentele din Cehia*. De altfel, asta e o chestiune care nu mă privește; adresați-vă Biroului de aprovizionare.

— Când urmează să plecăm, domnule maior?

— Înaintea dumneavoastră e un tren cu artilerie grea pentru Galiția. Îi dăm drumul peste un ceas. Pe linia a treia e un tren sanitar, care pleacă la douăzeci și cinci de minute după artilerie. Pe linia a douăsprezecea avem un tren cu muniții. Pleacă la zece minute după trenul sanitar, iar peste douăzeci de minute pleacă și trenul dumneavoastră. Bineînțeles, dacă între timp nu intervine vreo schimbare, adăugă el cu același zâmbet, care îl făcu să-și piardă orice simpatie în ochii căpitanului Sagner.

— Îmi îngăduiți, domnule maior, îl întrebă Sagner, să vă cer lămuriri în legătură cu faptul că nu știți nimic în privința ordinului referitor la distribuirea a o sută cincizeci de grame de brinză Emental pentru regimentele din Cehia?

— E un secret, îi răspunse cu același zâmbet comandantul gării militare din Budapesta.

— Am făcut-o de oaie, se muștră în gând căpitanul Sagner, ieșind din clădirea comandamentului. Cine dracu m-a pus să-i spun lui Lukáš să adune toți comandanții și trupa de care au nevoie și să plece cu ei la magazie să ridice cele o sută cincizeci de grame de brinză Emental de cap?

Dar înainte ca locotenentul-major Lukáš, comandantul campaniei a 11-a, să fi dispus trimiterea trupei la magazie pentru cele o sută cincizeci de grame de brinză Emental, așa cum ordonase căpitanul Sagner, în fața lui își făcură apariția Švejk și nefericitul Baloun.

Acesta tremura ca varga.

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlăitnant*, i se adresă Švejk cu obișnuita-i candoare, că chestiunea de care vreau să vă vorbesc este foarte importantă. V-aș ruga, de aceea, domnule *oberlăitnant*, dacă s-ar putea să *rezolvăm această chestiune undeva mai la o parte*, cum zicea și bunul meu prieten Spatina din Zhora, când — fiind martor la o cununie — l-au apucat deodată nevoile în biserică.

— Hai, Švejkule, spune o dată, ce s-a întâmplat? îl întrerupse locotenentul-major Lukáš, căruia de altfel i se făcuse dor de Švejk, la fel ca și acestuia de locotenent. Să mergem ceva mai încolo!

Baloun îi urma, mai mult mort decît viu. Matahala asta de om își pierduse cu desăvârșire echilibrul sufletesc și-și bălăbănea mîinile într-o deznădejde cumplită.

— Ce s-a întîmplat, Švejkule, îl întrebă locotenentul-major cînd se depărtară.

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlăitnant*, că e mai bine să mărturisești fapta înainte de a ieși la iveală. Dumneavoastră ați ordonat, domnule *oberlăitnant*, că o dată ajunși la Budapesta, Baloun să vă aducă pateul de ficat și-o chiflă. Ai primit ordinul sau nu? se întoarse Švejk către Baloun.

Baloun începu să-și agite și mai mult mîinile, ca și cînd ar fi vrut să se apere împotriva amenințării unui dușman nevăzut.

— Din păcate, urmă Švejk, ordinul n-a putut fi executat, domnule *oberlăitnant*. Eu am înghițit pateul dumneavoastră de ficat... Da, l-am mîncat, spuse Švejk, înghiontindu-l pe desperatul Baloun, pentru că... știam că pateul de ficat se poate strica. Am citit de multe ori în gazete că familii întregi s-au otrăvit cu pateu de ficat. O dată, la Zderaz, altă dată la Beroun, pe urmă la Tabor, la Mlada

Boleslav, la Pnbram... Toți otrăviții au murit. Știți, pateul de ficat e cea mai primejdioasă conservă...

Tremurînd din tot corpul, Baloun se întoarse într-o parte, își băgă degetul pe gît și începu să verse cu scurte icneli.

— Ce-i cu dumneata, Baloun?

— Bo-bo-răsc e, e, do-do-mnu-le obr... e, e, *oberlăitnant*, e, e, *oberlăitnant* e, e! striga nefericitul Baloun în clipele de răgaz. Eu-eu l-am mîn-ee-cat, e, e, eu-ee-singur, ie...

Din nefericitul Baloun țîșneau pe gură pînă și bucățile de staniol în care fusese înfășurat pateul.

— După cum vedeți, domnule *oberlăitnant*, interveni Švejk, fără să-și piardă cîtuși de puțin sîngele rece, orice pateu înghițit pe furiș iese la suprafață ca untdelemnul deasupra apei. Eu am vrut să iau totul asupra mea, dar dumnealui se dă de gol ca un tîmpit. De altfel să știți că e un om cumsecade, numai că înghite tot ce i se încredințează. Am mai cunoscut o dată un om ca ăsta. Era servitor la o bancă. Putea să-i dea pe mînă, cu toată încrederea, mii și mii de coroane. O dată, chiar a ridicat niște bani de la o altă bancă, unde i-au dat din greșeală cu o mie de coroane mai mult, dar el, cîstit, i-a dat pe loc înapoi; să-l fi trimis în schimb să-ți cumpere de cin'sprezece creițari o bucată de carne era sigur că jumătate o înfulecă pe drum. Era așa de hulpav, că dacă funcționarii îl trimiteau după cîrnați el îi creșta pe drum cu briceagul și, după ce gusta din ei, lipea găurile cu *englišflaster*, care la cinci cîrnați îl costa mai mult decît un cîrnat întreg.

Locotenentul-major Lukáš oftă adînc și se depărtă.

— Binevoiți a-mi transmite vreun ordin, domnule *oberlăitnant*? strigă Švejk în urma lui, în timp ce nefericitul Baloun continua să-și vîre degetele în gît.

Lukáš dădu plictisit din mînă și o porni spre magazia cu provizii. Pe drum îi veni în gînd ciudata idee că, atîta timp cît ostașii înfulecă pateul de ficat al ofițerilor, Austria nu poate câștiga războiul.

Între timp, Švejk îl trăsese pe Baloun în dosul gării militare și încerca să-l liniștească, spunându-i că se vor duce împreună în oraș de unde îi vor aduce locotenentului-major cîrnați de Debrețin. În mintea lui Švejk noțiunea acestei specialități se îmbina în chip firesc cu imaginea capitalei regatului ungar.

— Mi-e să nu scăpăm trenul, se tîngui Baloun, care, pe lîngă că era veșnic nesătul, mai era și lacom.

— Cînd pleci pe front, declară cu convingere Švejk, află de la mine că nu scapi niciodată nimic, pentru că orice tren care merge spre front își are rostul lui și are grijă să nu ajungă la stația de destinație cu jumătate de eșalon. De altfel, dragă Baloun, te-am ghicit: ești un zgîrie-brînză.

Nici n-ar mai fi avut însă cînd să plece, căci se dăduse semnalul de îmbarcare. Ostașii care se înapoiau de la magazie urcau din nou în vagoane cu mîinile goale. În locul rațiilor de o sută cincizeci de grame de brînză Emental de cap, care trebuia să fie distribuită aci, căpătase fiecare cîte o cutie de chibrituri și o carte poștală ilustrată, editată de Comitetul pentru mormintele de război din Austria, Viena XIX, *Canisiusgasse* 4. În loc de o sută cincizeci de grame de brînză, țineau cu toții în mînă cimitirul militar din Sedlisk cu monumentul nefericiților ostași din *landwehr*, confecționat la iușteală de un sculptor chiulangiu, sergentul teterist Scholtz.

Și vagonul comandamentului domnea o frămîntare neobișnuită. Ofițerii batalionului de marș erau adunați în jurul căpitanului Sagner, care le povestea ceva foarte enervat. Venise chiar atunci de la comandamentul gării și ținea în mînă o telegramă, de data aceasta reală și foarte confidențială, sosită de la statul-major al brigăzii. Era foarte lungă, cuprinzînd instrucțiuni și ordine legate de noua situație în care se afla Austria, începînd de la 23 mai 1915.

Brigada telegrafia că Italia declarase război Austro-Ungariei.

Încă de pe vremea cînd se aflaseră la Bruck, pe Litava, ofițerii vorbeau în gura mare la cazino, în timpul prînzului sau al cinei, despre atitudinea ciudată a Italiei, dar, la drept vorbind, nimeni n-ar fi crezut că se vor împlini cuvintele profetice ale cadetului Biegler, ale acestui idiot, care într-o seară, la cină, dăduse deoparte farfuria cu macaroane, declarînd:

— Astea am să le mănînc sub porțile Veronei.

După ce studie instrucțiunile primite de la brigadă, căpitanul Sagner ordonă să se sune alarma.

Imediat ce se adună, trupa batalionului de marș fu așezată în careu, iar căpitanul Sagner citi ostașilor, foarte grav, ordinul telegrafic pe care-l primise de la brigadă:

„Mînat de o lașitate fără seamăn, regele Italiei a uitat de legăturile frățești și de îndatoririle sale de aliat al imperiului nostru. De la izbucnirea războiului, în care ar fi trebuit să fie alături de bravii noștri ostași, regele Italiei s-a comportat ca un criminal mascat care lovește pe la spate, avînd o atitudine de duplicitate și ducînd tratative secrete cu dușmanii noștri. Această acțiune trădătoare a culminat în noaptea de 22 spre 23 mai, cînd Italia a declarat război imperiului nostru. Comandantul nostru suprem este convins că glorioasele și curajoasele sale oștiri vor răspunde la josnica trădare a inamicului necredin-

cios printr-o asemenea lovitură, încît trădătorul să-și dea seama că, începînd războiul în mod rușinos și trădător, el și-a hotărît propria-i pieire. Sîntem ferm încredințați că, cu ajutorul lui Dumnezeu, nu va trece mult și cîmpiile Italiei vor vedea din nou pe învingătorii de la Santa Lucia, Vicenza, Navarra, Custozza. Vrem să învingem, trebuie să învingem și cu siguranță vom învinge!”

Apoi urmă obișnuitul „dreimal hoch” și ostașii fură din nou imbarcați în vagoane, de data asta puțin descumpăniți, în locul celor o sută cincizeci de grame de brînză Emental se aleseseră cu războiul împotriva Italiei.

*

În vagonul în care se afla Švejk, plutonierul de administrație Vanek, telefonistul Chodounsky, Baloun și bucătarul Jurajda, se încinse o discuție aprinsă în legătură cu intrarea Italiei în război.

— La fel s-a întîmplat la Praga, în strada Taboroska, începu Švejk. Locuia acolo un negustor, Horejsi; ceva mai încolo, de partea cealaltă a străzii, își avea prăvălia negustorul Posmourny; și între ei era băcanul Havlasa. Într-o bună zi, lui Horejsi îi vine în minte o idee grozavă: să se întovărășească cu băcanul Havlasa împotriva lui Posmourny. Zis și făcut. Imediat a intrat în vorbă cu el, gîndind să-și unească prăvăliile sub o singură firmă: „Horejsi și Havlasa”. Dar băcanul Havlasa, un șmecher și jumătate, s-a dus pe ascuns la negustorul Posmourny și i-a spus că Horejsi îi dă o mie două sute pe băcănăria lui și pe deasupra mai vrea să intre cu el în tovărășie. Dar că dacă el, Posmourny, îi dă o mie opt sute, ar fi mai bucuros să meargă în tovărășie cu el contra lui Horejsi. Așa se și învoiră și Havlasa s-a învîrtit un timp mieros în jurul lui Horejsi, pe care-l trădase, prefăcîndu-se că-i cel mai bun prieten al lui. Cînd venea vorba de tovărășia primită îi spunea: „Nici o grijă, nu mai e mult. După băi.” Și într-adevăr, cînd se întoarseră de la băi, totul era în ordine, așa cum îi făgăduise mereu lui Horejsi. Într-o dimineață, în timp ce se ducea să deschidă prăvălia, Horejsi văzu o firmă nouă deasupra prăvăliei concurentului său, o firmă cît toate zilele: „Posmourny și Havlasa”.

— Și la noi, interveni prostește Baloun, a fost un caz dintr-ăsta: am vrut să cumpăr un juncan din satul vecin, mă învoisem și, cînd să-l iau, mi l-a umflat de sub nas măcelarul din Votice.

— Acum, reluă Švejk netulburat, cînd avem pe cap încă un război, cînd mai avem un dușman și un front nou, are să trebuiască să facem economie de muniții. „Cînd ai mai mulți copii, îți trebuie mai multe nuiiele”, spunea moș Chovanec din Motol, care-i croia pe copiii din vecinătate, treabă pentru care primea un ban de buzunar.

— Mie mi-e teamă numai că din pricina Italiei o să ne dea porții mai mici, spuse Baloun tremurînd din tot corpul.

Plutonierul de administrație căzu pe gînduri și apoi răspunse cu toată seriozitatea:

— N-ar fi de mirare, pentru că acum victoria noastră o să mai întîrzie nițeluș.

— Ehei, acum am avea nevoie de un nou Radecky, fu de părere Švejk. Ala cunoștea bine locurile pe acolo, știa care-i partea slabă a italienilor, ce

trebuie luat cu asalt și din care parte. Nu-i chiar așa de ușor să pătrunzi undeva. Mă rog, de intrat e în stare să intre oricine, dar totul e să știi cum să ieși; asta-i adevărata știință militară... Când intră omul undeva, trebuie să știe tot ce se petrece în jurul lui, ca să nu se pomenească nitam-nisam în fața unei încurcături din acelea care se cheamă catastrofă. La noi acasă, pe vremea când stăteam în vechea locuință, a fost prins în pod un hoț; șmecherul băgase de seamă, în timp ce se cățara în pod, că zidarii reparau luminatorul. Așa că dumnealui s-a smuls din brațele oamenilor, a bușit-o pe nevesta intendentului și și-a dat drumul în luminator, dar de acolo n-a mai ieșit. Tătucul nostru Radecky cunoștea orice potecă; nimeni n-a putut să pună mîna pe el. Într-o carte despre general scria cu de-amănuntul cum a luat-o la sănătoasa de la Santa Lucia, în timp ce italienii fugeau și ei și cum abia a doua zi, cînd îi căuta cu ocheanul, și-a dat seama că italienii nu erau pe cîmpul de bătaie și că el e învingătorul; profitînd de ocazie, a ocupat Santa Lucia rămasă de izbeliște. Așa a fost numit mareșal.

— Frumoasă țară Italia, intră în vorbă bucătarul Jurajda. Am fost și eu o dată la Veneția și știu că italianul îl face pe oricine porc. Când se înfurie, oricine e „*porco maledetto*”. Chiar și Papa e porc pentru el și „*madona mia e porco*”, „*papa e porco*”.

În legătură cu cele de mai sus plutonierul de administrație Vanek se exprimă și el în termeni foarte binevoitori despre Italia. La drogheria lui din Kralupy avea un aparat de preparat sirop de lămîie, pe care-l făcea din lămîi stricate, iar lămîile cele mai ieftine și cele mai stricate le cumpăra întotdeauna din Italia. Acum s-a isprăvit cu transportul lămîilor din Italia la Kralupy. Nu încape nici o îndoială că războiul cu Italia va aduce tot felul de întîmplări neașteptate, căci Austria va căuta să se răzbune.

— Asta-i un fel de a spune: să te răzbuni! zise Švejk. Sînt unii care își închipuie că se răzbună, dar pînă la urmă oalele sparte le plătește cel pe care dumnealui și l-a ales ca unealtă a răzbunării. Pe vremuri, cînd stăteam încă la Vinohrady, la parter locuia intendentul imobilului, care ținea în gazdă un mic funcționăraș de la nu știu care bancă; omulețul ăsta obișnuia să frecventeze o cîrciumă din strada Krameriova, unde s-a luat la harță o dată cu un domn care avea la Vinohrady un laborator pentru analiza urinei. Domnul nu se gîdea la altceva și nu vorbea decît despre analizele lui. Umbla cu buzunarele pline de sticlute cu urină, pe care le dădea cunoscuților pe la nas, îndemnîndu-i să-și dea urina la analiză, pentru că de asta atîrna — zicea el — fericirea omului, a familiei. Nu costă mai nimic — zicea — numai șase coroane. Toți clienții cîrciumii, ba chiar și cîrciumarul și cîrciumăreasa, și-au dat urina la analiză, numai funcționărașul se ținea tare, cu toate că domnul îl urmărea mereu la pisoar, adresîndu-i-se cu bunăvoință: „Nu știu cum să-ți spun, domnule Skorkovsky, dar mie nu-mi prea place cum arată urina dumitale; fii bun și urinează în sticlută cît mai e vreme! Pe urmă să nu fie prea tîrziu!” în cele din urmă, a reușit să-l convingă. Asta l-a costat pe funcționăraș șase coroane, iar domnul acela a avut grijă să-i îndulcească cheltuiala, sperîndu-l așa cum făcuse cu toți mușterii, ca și cu bietul cîrciumar, căruia îi alungase clienții, deoarece fiecare analiză era apoi interpretată verbal cu concluzia că e vorba de un caz grav. După el toată lumea trebuia să bea numai apă, să nu fumeze, să nu se însoare, iar cît despre

mîncare, numai zarzavat! Funcționărașul nostru, ca și ceilalți de altfel, s-a înfuriat grozav și, ca unealtă a răzbunării lui, s-a gîndit la intendent, știindu-l brutal din fire. Așa se face că într-o bună zi îi spuse domnului cu analizele că de la o vreme intendentul nu se simțea tocmai bine și că-l roagă să vină a doua zi de dimineată pe la orele șapte, să-i ia urina pentru analiză. Dumnealui s-a dus. Intendentul dormea încă. Domnul l-a trezit, spunîndu-i prietenește: „Am onoarea, domnule Malek, bună dimineată. Pofțiți, aveți aici sticluța, binevoiți să urinați și dați-mi șase coroane.” Doamne! Cînd a sărit odată intendentul din pat, numa-n izmene, și cînd mi ți l-a-nșfăcat de beregată, ferească Dumnezeu! L-a bușit de dulap, pînă a trecut cu el prin ușă. După ce l-a scos din dulap, a luat vîna de bou și dă-i și dă-i pînă la pus pe goană, așa în izmene cum era, la vale pe strada Celakovsky. Schelălăia stimabilul ca un cîine călcat pe coadă și în strada Havlickova, țuști în tramvai: pe intendent l-a înhățat polițaiul cu care s-a luat la păruială. Fiindcă era în izmene și cu cele de rușine la vedere, l-au ridicat cu duba pentru atentat la bunele moravuri. Și în drum spre poliție, tot mai striga din dubă ca un apucat: „Fire-ați ai dracului de derbedei, vă arăt eu vouă să-mi analizați mie urina”. A stat la răcoare șase luni pentru agresiune și ultraj. După pronunțarea sentinței, a început să insulte coroana, așa că n-ar fi de mirare dacă ar zace și acum în pușcărie; de aceea spuneam eu că atunci cînd vrei să te răzbuni pe cineva, oalele sparte le plătește un om nevinovat.

În timp ce asculta, pe Baloun îl frămînta un gînd. În cele din urmă se adresă îngrijorat lui Vanek:

— Mă rog frumos, domnule *rechnungsfeldwebel*, dumneavoastră credeți că din pricina războiului cu Italia ni se vor da rații mai mici?

— E limpede ca lumina zilei, răspunse prompt Vanek.

— Maica ta Cristoase, izbucni Baloun și, lăsîndu-și capul în palme, rămase tăcut în colțul lui.

Cu aceasta, discuția despre Italia luă sfîrșit.

*

În vagonul comandamentului, discuția despre noua situație creată prin intrarea Italiei în război s-ar fi desfășurat, cu siguranță, foarte anost în lipsa vestitului teoretician militar, cadetul Biegler, dacă bineînțeles nu s-ar fi găsit cineva care să-l înlocuiască într-o oarecare măsură. Înlocuitorul era locotenentul Dub de la compania a treia.

Locotenentul Dub era în civil profesor de limba cehă și dovedise o irezistibilă înclinație de a-și manifesta loialitatea ori de cîte ori avea ocazia. La lucrările scrise dădea elevilor subiecte din istoria familiei Habsburg. Pe cei din clasele inferioare îi speria cu împăratul Maximilian, care s-a cățarat pe o stîncă și n-a mai putut să coboare, cu Josef al II-lea, plugarul, și cu Ferdinand cel Bun. În clasele superioare, subiectele erau bineînțeles mai complicate, ca de pildă, tema pentru cei din a șaptea: *Împăratul Franz Josef I, sprijinitor al științei și artei*, lucrare care a avut drept urmare excluderea unui elev din toate școlile medii ale imperiului austro-ungar; elevul scrisese că cea mai lăudabilă operă a acestui monarh a fost construirea podului împăratul Franz Josef I din Praga.

Profesorul Dub nu uita niciodată să-și pună elevii să cînte cu evlavie imnul austriac de ziua împăratului și la alte sărbători imperiale și regale. În societate nu era iubit, deoarece se știa precis că făcea oficiul de denunțator al colegilor săi. În orașul unde profesa, făcea parte din „sfînta treime” a celor mai mari tîmpiți și imbecili, compusă din: prefectul județului, directorul gimnaziului și el. În acest cerc restrîns, Dub învățase să facă politica imperiului austro-ungar și acum își debita înțeleptele idei cu glasul și intonația lui de profesor ticăit.

— La drept vorbind, pe mine nu mă miră de loc pasul făcut de Italia. Mă așteptam la asta încă de acum trei luni. E clar că Italia a devenit foarte mîndră în ultima vreme, după victoria asupra turcilor, în războiul pentru Tripolitania. În afară de asta, se bizuie cam prea mult pe marina militară și pe starea de spirit a populației noastre din regiunile de pe litoral și din Tirolul de sud. Încă înainte de război am discutat despre asta cu prefectul județului nostru și i-am spus vă guvernul nostru nu trebuie să subestimeze mișcarea iredentistă din sud. Prefectul mi-a dat toată dreptatea pentru că și el, ca orice om clarvăzător căruia menținerea acestui imperiu îi stă la inimă, trebuie să se fi gîndit de multe ori unde ne poate duce o indulgență exagerată față de astfel de elemente. Îmi aduc foarte bine aminte că acum doi ani, în timpul războiului balcanic, cînd afacerea Prohazska era tocmai în toi, într-o convorbire cu domnul prefect am spus că Italia pîndește prilejul cel mai apropiat pentru a ne lovi pe la spate. Și uite că așa s-a și întîmplat! strigă Dub cu atîta vehemență, de parcă s-ar fi certat cu toți cei de față, deși, în timp ce el vocifera, ofițerii activi din vagon își ziceau în gînd: „Pisălogul ăsta ar face bine să ne mai scutească cu pălăvrăgeala”.

— Și apoi, reluă Dub pe un ton mai măsurat, de cele mai multe ori nici chiar în manualele de școală nu s-a vorbit de vechile noastre raporturi cu Italia, de zilele glorioase ale armatelor noastre biruitoare din anul una mie opt sute și patruzeci și opt și din anul una mie opt sute și șaiszeci și șase, despre care se amintește astăzi în ordinul de brigadă. Eu, unul, însă mi-am făcut întotdeauna datoria și încă înainte de terminarea anului școlar, așadar, chiar la începutul războiului, am dat la compoziție elevilor mei următoarea temă : *Unsere Helden in Italien, von Vincenza bis zur Custozza, oder...*²³⁶

Și zevzecul locotenent Dub adăugă solemn:

— ...*Blut und Leben fur Habsburg! Fur ein Osterreich, ganz, einig, gross!*²³⁷ După care tăcu, așteptînd, pesemne ca și ceilalți ofițeri din vagonul comandamentului să-și spună părerea despre noua situație, ceea ce i-ar fi dat prilejul să le dovedească încă o dată, că încă cu cinci ani în urmă prevăzuse cum se va comporta Italia față de aliatul ei. Mare îi fu însă dezamăgirea cînd căpitanul Sagner, căruia ordonanța batalionului, Matusic, îi adusese din gară ediția de seară a ziarului *Pester Lloyd*, exclamă răsfoind ziarul :

— Ia te uită, Weiner, pe care am văzut-o la Bruck în reprezentație, a jucat ieri aici la Teatrul Mic.

Și cu aceasta, discuția despre Italia se încheie în vagonul comandamentului.

²³⁶ Eroii noștri în Italia, de la Vincenza pînă la Custozza, sau... (germ.)

²³⁷ Sîngele și viața pentru Habsburgi! Pentru o Austrie indivizibilă, unită, mare! (germ.)

*

Ordonanța batalionului, Matusic, și ordonanța căpitanului Sagner, Batzer, care ședeau la capătul vagonului, priveau războiul cu Italia dintr-un unghi de vedere strict utilitar, întrucît, cu ani în urmă, pe vremea cînd își făcuseră serviciul activ, luaseră parte la niște manevre în Tirolul de sud.

— O să fie cam greu să urcăm munții de acolo, constată Batzer. Căpitanul Sagner are o grămadă de cufere. Oi fi eu de la munte, dar altă brînză-i să iei flinta sub manta și să aștepti să-ți pice un iepure pe moșia ducelui Schwartzenberg.

— Asta cam așa ar fi, dacă ne-ar trimite în Italia. Nici mie nu mi-ar conveni s-o iau razna, cu ordine, peste munți și ghețari. Și apoi, dacă stai să te gîndești la haleală, ăia nu crapă decît polenta și ulei, spuse Matusic întristat.

— La urma urmei, de ce să ne trimită tocmai pe noi în munți, se înfurie Batzer. Regimentul nostru a mai fost în Serbia, în Carpați, și-am mai cărat cuferele căpitanului prin munți; de două ori le-am și pierdut; o dată în Serbia, a doua oară în Carpați, într-o bătălie, și s-ar putea să mi se întîmple a treia oară același lucru chiar la frontiera italiană; cît despre haleală acolo...

Scuipă cu scîrbă, se apropie mai mult de Matusic și-i spuse oarecum confidențial:

— La noi, în munții Kasper, facem niște găluște mici de tot cu aluat din cartofi cruzi; fierbi cartofii, îi tăvălești în ou, îi presari frumușel cu pesmet și pe urmă îi prăjești în slănină. Cuvîntul slănină îl rosti solemn, pe un tot aproape religios.

— Dar cel mai bine merg cu varză acră călită, adăugă după o clipă de melancolie. Poți să asemuiești asta cu sărăcia ceea de macaroane?

Așa se încheie și aci discuția despre Italia...

În celelalte vagoane, care așteptau de mai bine de două ceasuri în gară, circula zvonul că trenul va fi întors din drum și îndreptat spre Italia.

Zvonul părea întărit și de împrejurarea că între timp se petrecuseră lucruri ciudate cu eșalonul. Trupa fusese coborîtă din nou din vagoane, iar sanitarii și echipele de deparazitare stropiră peste tot cu lisol; operația fu primită cu profundă nemulțumire, mai ales în vagoanele unde erau depozitate rezervele de piine cazonă.

Dar ordinul nu se discută, ci se execută; comisia sanitară dăduse ordin să fie dezinfectate toate vagoanele eșalonului 728 și echipa stropea cu lisol, fără pic de remușcare, mormanele de piine cazonă și sacii cu orez. Tot lucruri din care oricine putea să vadă că se petrecea ceva neobișnuit.

După asta, ostașii fură din nou goniți în vagoane, pentru ca peste o jumătate de oră să fie iar mînați afară, din pricină că un general bătrîn, căruia Švejk îi găsi pe loc o poreclă potrivită, venise să inspecteze eșalonul. Pitit în spatele frontului, Švejk șopti plutonierului de administrație Vanek, care era lingă el:

— E-un bese-n cizme!

Bătrînul general se plimbă în fața frontului, însoțit de căpitanul Sagner; apoi, ca să mai „însuflețească” trupa, se opri în dreptul unui ostaș

mai tinerel și-l întrebă de unde e, câți ani are și dacă are ceas. Închipuindu-și că generalul voia să-i dăruiască unul, ostașul declară că nu are ceas, deși avea. Drept care, bătrînul bese-n cizme îi răspunse cu zîmbetul bleg pe care-l arbora împăratul Franz Josef, cînd se adresa vreunui primar dintr-un oraș al împărăției.

— Bineee, bine, apoi îl cinsti cu o vorbă pe caporalul de alături, întrebîndu-l dacă soția îi era sănătoasă.

— Cu respect vă raportează, zbiră caporalul, că nu sînt însurat. La care generalul, cu același zîmbet ramolit, repetă stereotip:

— Bineee, bine.

Apoi-generalul, căzut în mintea copiilor, ceru căpitanului Sagner să-i arate cum știu ostașii să numere din doi în doi. Peste o clipă se putea auzi:

— Un—doi, un—doi, un—doi.

Treaba asta plăcea grozav generalului bese-n cizme. Avea acasă doi țucăləri pe care-i alinia în fiecare zi și-i punea să numere: „unu—doi... un doi...”

Generali din ăștia erau în Austria cu duiumul.

După ce se termină cu bine inspecția, în timpul căreia generalul nu fu de loc zgîrcit cu laudele la adresa căpitanului Sagner, trupa fu învoită să se plimbe prin preajma gării, dat fiind că între timp venise vestea că trenul va pleca abia peste trei ore. Ostașii se plimbau prin apropierea gării și căscau gura în căutarea unui filantrop din cei care se găsesc totdeauna pe peroanele garilor și de la care se poate cerși o țigară.

Se vedea bine că entuziasmul de la început, care se vădise în primirea sărbătorească făcută eșaloanelor prin gări, scăzuse mult, degenerînd pînă la urmă în cerșetorie.

Căpitanul Sagner se pomeni cu o delegație a „Asociației pentru întîmpinarea eroilor”, compusă din două babe pocite, care îi înmînară darul Asociației pentru eșalonul lui, adică douăzeci de cutiuțe cu pastile pentru parfumatul gurii, reclamă a unei fabrici de produse zaharoase din Pesta. Cutiuțele de metal care adăposteau pastilele plăcut mirositoare erau grozav de frumoase: pe capac era un honved maghiar care da mîna unui ostaș din *landsturm* austriac, iar deasupra-le strălucea coroana sfîntului Ștefan. De jur-împrejurul pozei se vedea inscripția, în limbile germană și maghiară: „*Fur Kaiser, Gott und Vaterland*”.

Fabrica de zaharicale era atît de devotată tronului, încît dădea întîietate împăratului, lăsîndu-l pe Dumnezeu pe planul al doilea.

Fiecare cutiuță avea optzeci de pastile, adică cinci pastile la trei oameni. În afară de asta, cele două babe pocite mai aduseseră un pachet mare cu niște rugăciuni tipărite, al căror autor era arhiepiscopul Geza Budafala de Szatmar. Rugăciunile erau publicate în limbile germană și maghiară și cuprindeau cele mai înfricoșătoare blesteme la adresa dușmanilor imperiului austro-ungar. Erau compuse cu atîta patimă, încît nu lipsea decît să li se mai adauge la sfîrșit colorata înjurătură ungurească: „*Baszom a Krisztusmarjat!*”

Preacucernicul arhiepiscop era de părere că milostivul Dumnezeu trebuia să-i sfișteze în bucățele pe ruși, englezi, sîrbi, francezi și japonezi și să facă din ei tăietei și gulaș cu papricaș. Și tot grație preacucernicului arhie-

piscop, Dumnezeu trebuia să se scalde în sîngele dușmanilor și să-i ucidă pe toți, așa cum făcuse Irod cu copiii.

Nobilul arhiepiscop al Budapestei folosea, în rugăciunile sale, vorbe minunate ca acestea: „Binecuvînteze Domnul baionetele voastre, ca să taie adînc în burțile dușmanilor. Fie ca bunul și dreptstăpînitorul să îndrepte focul artileriei spre capetele comandanților dușmani. Deie milostivul Domn ca toți vrăjmașii să se înece în sîngele ce se va scurge din rănilor de la voi purcese.”

De aceea, repet, acestor rugăciuni nu le mai lipsea altceva decît să li se adauge la sfîrșit: „*Baszom a Krisztusmarjat!*”

După ce predară darurile, doamnele exprimară căpitanului Sagner dorința de a fi de față la împărțirea lor. Una din ele avu chiar curajul să declare că ar fi dispusă, cu acest prilej, să vorbească ostașilor pe care nu-i numea decît „*unsere braven Feldgrauen*”²³⁸.

Amîndouă se simțiră însă foarte jignite cînd căpitanul Sagner refuză să le satisfacă dorința. Pentru moment, darurile fură transportate în vagonul-magazie. Cinstitele doamne trecură printre șirurile de ostași și una din ele mîngîie prietenește pe obraz pe un soldat cu o barbă mare, un oarecare Simek din Budejovice, care neștiind nimic despre înalta situație a acestor doamne declară camarazilor, după plecarea lor:

— Da nerușinate mai sînt curvele pe aici! Dac-ar fi cel puțin ceva de capul lor, aș mai zice. Dar calcă ca berzele și-aduc ca niște sperietori. Și-o curvă ca asta rîvnește la ostași!

În gară era animație mare. Intrarea Italiei în război provocase panică; două eșaloane de artilerie fuseseră reținute și trimise în Stiria. Un eșalon de bosnieci, uitat acolo din motive necunoscute, staționa în gară de două zile. Tot de două zile bosniecii nu mai primiseră rațiile și cerșeau pîine în Pesta Nouă. Peste tot se auzeau vorbele aprinse ale bosniecilor uitați care înjurau într-una, gesticulînd mîniosi:

— Jeben ti boga, jeben ti dușu, jeben ti maicu!

În sfîrșit, batalionul de marș nr. 91 fu din nou adunat și ostașii își reluă locurile în vagoane. Peste o clipă însă ordonanța batalionului, Matusic, veni de la comandamentul gării cu vestea că plecarea va avea loc abia peste trei ore. De aceea, ostașii căpătară din nou permisiunea să coboare din vagoane. Puțin înainte de plecarea trenului, în vagonul comandamentului intră foarte enervat locotenentul Dub, care ceru căpitanului Sagner să ordone neîntârziat arestarea lui Švejk.

Locotenentului Dub, vechiul și cunoscutul denunțator în calitatea lui de profesor de gimnaziu, îi plăcea să intre în vorbă cu ostașii, pentru ca să le afle părerile și totodată să-i învețe și să-i lămurească pentru cine și de ce luptă.

În timp ce se plimbăse în spatele gării, îl zărise lîngă un felinar pe Švejk, care se uita cu interes la afișul-reclamă al unei loterii militare cu scop de binefacere. Afișul închipuia un soldat austriac înjunghind lîngă un zid un cazac bărbos, cu o înfățișare speriată.

Locotenentul Dub îl bătuse pe Švejk prietenește pe umăr și-l întrebase dacă-i place afișul.

²³⁸ Vitejii noștri ostași. (germ.).

— Am onoarea să vă raporteze, domnule *laitnant*, răspunsese Švejk, că e o prostie. La viața mea am mai văzut afișate destule tîmpenii, dar o dobito-cie ca asta încă nu mi-a fost dat să văd.

— Da ce, mă rog, nu-ți place? îl întrebase din nou locotenentul Dub.

— Mie, domnule *laitnant*, în afișul ăsta nu-mi place cum ține ostașul arma; nu vedeți că poate să frîngă baioneta de zid? De ce s-o facă, cînd știe că pentru asta poate să fie pedepsit? Nu vedeți că rusul a ridicat mîinile sus și se predă? E prizonier, care va să zică, și cu prizonierii trebuie să ne pur-tăm omenește, că și ei sînt oameni ca și noi.

Pornind de aici, locotenentul Dub căutase să cerceteze mai adînc felul de a gîndi al lui Švejk și de aceea îl întrebase:

— Așadar, dumitale ți-e milă de rus?

— De-amîndoi mi-e milă; și de rus fiindcă e înjunghiat, și de soldat, fi-indcă poate să fie arestat pentru asemenea ispravă. Sînt sigur că în operația asta, domnule *laitnant*, baioneta, ca să zic așa, s-a frînt; zidul în care a în-fipt-o ostașul pare de piatră și oțelul e fragil. Înainte de război, cînd eram în serviciul activ, am avut la companie un domn locotenent. Nici un tambur bătrîn nu știa să se exprime ca domn locotenent al nostru. Pe terenul de *esercîț* ne spunea: „Cînd e *habt acht*, să căști ochii ca motanul care se cacă în paie”, încolo era un om tare cumsecade. O dată, în seara de ajun, a înne-bunit; a cumpărat pentru companie un vagon întreg cu nuci de cocos; de atunci știu eu cît sînt de fragile baionetele. Jumătate de companie și-a frînt baionetele în nucile alea și *oberlaitnantul* a dat ordin să fie închisă toată compania; trei luni de zile n-am avut voie să ieșim din cazarmă, iar domnul *laitnant* a fost consemnat în cameră.

Locotenentul Dub se uitase mînios la fața nevinovată a bravului soldat Švejk și-l întrebase iritat:

— Dumneata mă cunoști pe mine?

— Se poate să nu vă cunosc, domnule *laitnant*?

Locotenentul Dub holbase ochii mari și bătuse din picior:

— Ba încă nu mă cunoști.

Švejk răspunsese din nou cu același calm imperturbabil, cu care se răspunde la raport:

— Vai-de mine, domnule *laitnant*, vă cunosc! Vă raporteze supus că sînteți de la batalionul nostru de marș.

— Dumneata încă nu mă cunoști, strigase pentru a doua oară locote-nentul Dub. Dumneata îmi cunoști poate numai partea cea bună, dar aș-teaptă să mi-o cunoști și pe cea rea... Eu sînt rău, să fii sigur de asta, eu știu să fac pe oricine să plîngă. Ei, și acum spune, mă cunoști sau nu mă cunoști?

— Vă cunosc, domnule *laitnant*.

— Îți spun pentru ultima dată că nu mă cunoști, măgarule. Mai ai cumva frați?

— Cu respect vă raporteze, domnule *laitnant*, că am unul.

Locotenentul Dub își ieșise mai tare din fire privind fața calmă și seni-nă a lui Švejk și, neputîndu-se stăpîni, zbierase:

— Atunci, cu siguranță că fratele dumitale e și el o vită ca dumneata! Ce meserie are?

— Profesor, domnule *laitnant*. A fost și el la militărie și a dat examenul de ofițer.

Locotenentul îl fulgerase cu o privire nimicitoare. Švejk o suportase însă cu demnitate și sînge rece, așa că deocamdată întreaga discuție cu locotenentul se terminase printr-un scurt:

— Abtreten!²³⁹

După care se despărțiră, văzîndu-și fiecare de drum și gîndind fiecare la ale sale.

Locotenentul Dub voia să ceară căpitanului arestarea lui Švejk, iar Švejk, la rîndu-i, își spunea că văzuse el mulți ofițeri tîmpiți, da unul ca locotenentul Dub nu mai pomenise.

Locotenentul Dub, care în împrejurări ca acestea socotea că trebuie să se ocupe de educația ostașilor, descoperi în spatele gării alte victime. Erau doi soldați din același regiment, dar din altă companie, care se tocmeau pe întuneric, într-o germană stîlcită, cu două din prostituatele care mișunau cu duzinele prin preajma gării.

Depărtîndu-se, Švejk mai auzi foarte deslușit glasul tăios al locotenentului Dub:

— Mă cunoașteți?!... Ba eu vă spun că nu mă cunoașteți!...

— Așteptați numai pînă o să mă cunoașteți!...

— Îmi cunoașteți poate numai partea bună. Dar să vă țineți, cînd mi-oți cunoaște-o și pe cea real!...

— Am să vă fac să plîngeți, măgarilor!...

— Mai aveți frați pe acasă?...

— Or fi și ei tot niște dobitoci ca și voi!... Ce meserie au avut?... Cum? La aprovizionare?!... Ei bine, țineți minte că sînteți ostași... Sînteți cehi? Știți voi că Palacky a spus că dacă Austria n-ar fi, ar trebui inventată... *Abtreten!*

Cu toate acestea, privită în general, inspecția locotenentului Dub nu se soldase cu rezultate satisfăcătoare. Mai acostase vreo trei grupe de ostași, dar strădania lui educativă „de a-i face să plîngă” eșuase cu desăvîrșire. Materialul uman trimis pe front era acum de asemenea calitate, încît locotenentul Dub putea să citească în ochii fiecărui individ în parte că toți laolaltă gîndeau despre el ceva foarte neplăcut. Simțindu-se așadar jignit în amaru-i propriu, căută să se răzbune, și de aici cererea adresată căpitanului Sagner de a dispune arestarea lui Švejk. Pentru a motiva necesitatea izolării bravului soldat Švejk, Dub expuse atitudinea lui foarte ciudată și impertinentă, caracterizînd răspunsurile sincere ale lui Švejk la ultima întrebare cu observații foarte caustice și subliniind că, dacă lucrurile vor continua să meargă așa, corpul ofițeresc își va pierde toată autoritatea în fața trupei, fapt de care, fără îndoială, nici unul dintre domnii ofițeri nu se îndoiește.

Aminti, de asemenea, că înainte de război vorbise personal cu domnul prefect despre aceasta și-i spusese că superiorul trebuie să știe să exercite o anumită autoritate față de inferiorii săi. Și, firește, domnul prefect fusese de aceeași părere. Mai cu seamă în timp de război, cu cît te apropii mai mult de inamic trebuie să știi să te faci temut de ostași. Iată temeiurile pentru care cere ca Švejk să fie pedepsit disciplinar.

²³⁹ Rupeți rîndurile (germ.).

Căpitanul Sagner care, ca orice ofițer activ, îi ura pe toți rezerviștii, de orice profesie ar fi fost ei în viața civilă, atrase atenția locotenentului Dub că asemenea comunicări se fac numai sub formă de raport și în nici un caz în felul în care te tocmești pe zarzavat în piață. În ceea ce-l privește în special pe Švejk, îi aminti că prima instanță de care depinde Švejk este domnul locotenent-major Lukáš. Singura cale de urmat e raportul, de la companie la batalion și așa mai departe. Acest lucru ar fi trebuit să fie cunoscut și de domnul locotenent. Dacă Švejk a săvârșit în adevăr ceva grav, va fi chemat la *kompanienraport*, iar dacă va face apel, chestiunea va ajunge la *batalionsraport*. Dacă domnul locotenent-major Lukáš va dori acest lucru și va socoti că e cazul să primească reclamația domnului locotenent Dub drept o comunicare oficială, el, căpitanul Sagner, nu are nimic împotrivă ca Švejk să fie chemat și interogat.

Locotenentul-major Lukáš nu avu nimic de obiectat; țină doar să sublinieze că din convorbirile avute cu Švejk știa că fratele lui era într-adevăr profesor și ofițer de rezervă.

Locotenentul Dub începu să bată în retragere, afirmînd că el ceruse pedeapsa numai așa, de formă, și că s-ar putea, de bună seamă, ca respectivul Švejk să nu știe să se exprime, astfel încît răspunsurile lui să lase impresia că ar fi impertinente și lipsite de respect față de superiori. În afară de asta, întreaga înfățișare a acelui Švejk arată limpede că e slab de minte.

În felul acesta, furtuna trecu peste capul lui Švejk fără ca fulgerele să se dezlănțuie.

În vagonul care sluzea drept cancelarie și magazie a batalionului, plutonierul de administrație Bautanzel împărțea cu multă dărnicie celor doi conțopiști ai săi bomboane parfumate din cutiile ce trebuiau distribuite trupei. Era de altfel un obicei bine statornicit ca tot ce era destinat trupei să fie supus în cancelaria batalionului unei operațiuni asemănătoare cu aceea la care erau supuse nefericitele de bomboane aromate. Fenomenul devenise pretutindeni atît de frecvent în timpul războiului, încît chiar dacă se constata la o inspecție că nu se fură, plutonierul de administrație era totuși suspectat de forurile superioare că depășește bugetul, dar că, mulțumită potlogăriilor pe care le face, iese basma curată.

În lipsă de ceva mai bun, îndopîndu-se cu pastilele aromate sustrase trupei, Bautanzel vorbea despre condițiile nenorocite în care se desfășura călătoria:

— Am însoțit pînă acum două batalioane de marș, da niciodată n-am îndurat mizerie ca asta. Ehei, mă băieți, pe vremea ceea pînă să fi ajuns la Presov aveam cu duiumul tot ce-ți dorea sufletul. Aveam puse deoparte zece mii de țigări „Memfis”, două roți de brînză Emental, trei sute de cutii de conserve — și să te ții pe urmă afaceri cînd, după ce-am coborît în tranșee, rușii din Presov ne-au tăiat legăturile cu Musina. Din toată provizia pe care o făcusem, am predat, numai așa de ochii lumii, a zecea parte pentru marșbatalion, zicînd că am făcut economii, iar restul l-am vîndut cu hurta la aprovizionare. Aveam un maior, Sojka, mare porc! Nu prea se avea el bine cu frontul, fiindcă pe acolo șuierau gloanțele și pocneau șrapnelele. Așa că mai tot timpul se învîrtea la noi, la aprovizionare. De cîte ori venea, spunea că trebuie să se convingă, chipurile, dacă gătim mîncare bună pentru ostașii

batalionului. De obicei venea pe la noi ori de câte ori afla că rușii pregătesc ceva; tremura ca varga de frică; trăgea mai întâi o dușcă zdravănă de rom la bucătărie și după aceea începea să inspecteze toate bucătăriile de campanie instalate în jurul trenului regimentar, pentru că nu se putea ajunge sus pe poziții și mîncarea se ducea noaptea. Împrejurările erau pe atunci de așa natură, încît nici vorbă nu putea să fie de hrană specială pentru ofițeri. Singurul drum liber care mai făcea legătura cu spatele frontului era ocupat de nemții din Reich, care păstrau pentru ei și se îndopau cu tot ce era mai bun din ce ni se trimitea nouă din spate, așa că la noi ajungea mai nimic și te miri ce; chiar și noi, cei de la aprovizionare, rămăseserăm fără hrană ofițerească. În tot timpul ăsta n-am izbutit să pun deoparte pentru noi, cei de la cancelarie, nimic; doar un purceluș pe care l-am pus la afumat. Și ca să nu ne dibuiască maiorul Sojka, l-am pus bine, la un bun prieten de-al meu, care era *feuerwerker* la artilerie, cam la vreo oră depărtare de noi. Maiorul ăsta, ori de câte ori venea pe la noi, începea mai întâi să guste din ciorbă. E drept că prea multă carne n-aveam de unde băga în cazan; abia dacă găseam prin împrejurimi cîtiva porci și cîte-o vacă jigărită. Și unde mai puneți că prusacii ne făceau concurență mare; plăteau de două ori mai mult decît noi la rechițiționarea vitelor. Și așa, în tot timpul cît am stat lîngă Bardenov, n-am putut să pun deoparte decît vreo două mii și ceva de coroane de la cumpărăturile de vite; și cînd stai și te gîndești că de cele mai multe ori în loc de bani am dat bonuri cu „ștempelul” regimentului, mai cu seamă în ultima vreme, cînd știam că spre răsărit rușii erau la Radvan, iar la apus în Podolin. E greu să lucrezi cu o nație nenorocită ca cei de pe-acolo, care nu știu nici să citească, nici să scrie, și iscălesc numai cu trei cruci, lucru prea bine știut de intenđența noastră, așa că atunci cînd trimiteam după bani nu puteam anexa chitanțe false, cum că aș fi primit banii; asta poți s-o faci numai acolo unde norodul e mai învățat și știe să se iscălească. Și pe urmă, cum v-am spus, prusacii plăteau mai bine și bani peșin, așa că la noi se uitau ca la tîlhari și, colac peste pupăză, intenđența mai venise și cu dispoziția ca toate chitanțele iscălite cu cruce să se predea spre control contabilității de campanie. Unde te-ntorceai, numai de controlori dădeai. Venea cîte unul și, după ce se ghiftuia și bea pe rupte, se ducea a doua zi să ne denunțe. Maiorul Sojka, cum spuneam, dădea toată ziua tîrcoale bucătăriilor de campanie, și uite, mă jur că o dată a scos din cazan carnea pentru un sfert de companie. A început c-un cap de porc: a zis că nu-i bine fiert, așa că și l-a pus să mai fiarbă nițel; e adevărat că pe atunci multă carne nu se punea la fiert; pentru toată compania să tot fi fost douăsprezece porții cinstite de carne, de pe vremuri; dar dumnealui a înfulecat tot, ca pe urmă să guste din ciorbă și să înceapă să zbiere că-i apă chioară, că unde s-a mai pomenit ciorbă de carne fără carne; pînă la urmă a spus să-i mai bage rîntaș și mi-a aruncat în ea ultimele mele macaroane, pe care abia izbutisem să le adun. Dar asta nu m-ar fi durut așa de tare dacă în sosul ăsta nu mi s-ar fi dus pe copcă și cele două chile de unt special pentru ceai, pe care le pusesem bine încă de pe vremea cînd aveam popotă ofițerească. Îl țineam pe un fel de poliță deasupra patului. Cînd a dat de el, a început să urle; voia să știe al cui era. Atunci i-am spus că, conform bugetului pentru hrana trupei și conform ultimului ordin pe divizie, fiecare ostaș are dreptul la un supliment de cincisprezece

grame de unt sau douăzeci și unu de grame de untură și că, întrucît cantitatea disponibilă nu e suficientă, rezervele de unt au rămas la magazie pînă cînd suplimentul de unt va putea fi distribuit trupei în cantitatea ordonată. Maiorul Sojka s-a făcut foc și pară și a început din nou să urle la mine că știe el că aștept să vină rușii și mi-a luat ultimele două chile de unt; a poruncit să se bage untul numaidecît în ciorbă, în caz că ciorba e fără carne. Așa mi s-au dus dracului toate proviziile și vă rog să mă credeți că maiorul ăsta îmi aducea ghinion, ori de cîte ori îmi ieșea în cale. Încetul cu încetul mirosul i se dezvoltase în așa hal, că îmi adulmeca pe loc toate rezervele. O dată pusesem deoparte niște ficat de vacă din rația trupei, și tocmai ne gîndeam să-l facem înăbușit, cînd intră dumnealui și mi-l scoate de sub pat. La zbirtele lui de fiară i-am răspuns că ficatul urma să fie îngropat în pămînt, așa cum ne învățase de dimineață un potcovar de la artilerie, care făcuse școala de veterinari. Maiorul a chemat un flăcău de la aprovizionare și l-a luat cu dînsul sus în munți, unde au pus ficatul la fiert într-un ceaun, după niște stînci. Asta i-a pus capac, fiindcă rușii au văzut focul și-au repezit un obuz drept în ceaunul maiorului. Ne-am dus și noi acolo să vedem ce s-a întîmplat, dar numai dracul mai știa unde era ficatul maiorului.

*

Apoi veni știrea că plecarea va avea loc abia peste patru ore. Pînă la Hatvan, linia era blocată de trenuri cu răniți, în gară se răspîndise zvonul că lîngă Jager un tren sanitar, cu bolnavi și răniți, se ciocnise cu un tren care transporta o unitate de artilerie. Și se mai spunea că din Pesta se trimisese-ră trenuri cu echipe de ajutor.

Fantezia întregului batalion începu repede să lucreze. Se vorbea de două mii de morți și răniți și că ciocnirea fusese aranjată pentru a se acoperi matrapazlîcurile de la aprovizionarea bolnavilor.

Faptul stîrni o aspră critică în legătură cu proasta aprovizionare a batalionului și înjurături la adresa pungașilor de la cancelarie și magazie.

Cei mai mulți erau de părere că Bautanzel, plutonierul de administrație al batalionului, împărțea totul pe din două cu ofițerii.

În vagonul comandamentului, căpitanul Sagner anunța că, potrivit itinerariului, la ora aceea ar fi trebuit să fie de mult la granița Galiției. La Jager, conform programului, ar fi trebuit să ridice pentru trupă pîine și conserve pe trei zile. Dar pînă la Jager mai erau încă zece ore de drum. Pe de altă parte, la Jager staționau atîtea trenuri cu răniți din ofensiva de la Lvov, încît, potrivit telegramei primite, nu mai rămăsese nici urmă de pîine cazonă sau de conserve. Primise ordin ca, în loc de pîine și conserve, să plătească trupei cîte 6 coroane și 72 fileri de cap, care urmează a fi achitați pe nouă zile, împreună cu solda, bineînțeles dacă va primi banii de la brigadă. În casă nu avea decît 12 000 de coroane.

— Asta-i curată porcărie din partea regimentului! se înfurie locotenentul-major Lukáš. Să ne lase să pribegim în voia soartei.

Între *fahnrich*-ul Wolf și locotenentul-major Kolar se încinse o discuție în șoaptă. Amîndoi pretindeau că în ultimele trei săptămîni colonelul

Schroder ar fi depus la Banca Viena, în contul său personal, 16 000 de coroane.

Locotenentul-major Kolar arată cu acest prilej cum se pot face economii: furi din vistieria regimentului 6 000 de coroane și le bagi în buzunar, apoi foarte logic dai un ordin către toate bucătăriile să reducă câte trei grame de mazăre din rația zilnică a fiecărui ostaș. Într-o lună se adună nouăzeci de grame de cap, iar pe companie se face o rezervă de cel puțin șaisprezece kilograme de mazăre de care bucătarul trebuie să se descotorosească.

Locotenentul-major Kolar și Wolf își povestiră reciproc despre diverse cazuri de acest fel pe care le observaseră.

Un lucru era mai ales sigur: că asemenea matrapazlăcuri se făceau cu duiumul în toată administrația militară. Începînd de jos, de la plutonierul de administrație al unei companii nenorocite și pînă la cei cu epoleți de general, care-și adunau provizii pentru iarna postbelică.

Războiul cerea curaj chiar și în materie de furt...

Cei de la intendință se priveau mieros, de parcă ar fi vrut să spună: „Sîntem trup și suflet, camarade, furăm pe rupte, frățioare, estorcăm, dar n-ai ce face, frate-miu. E greu să lupți împotriva curentului. Dacă nu ieși tu, ia altul și pe deasupra se mai spune despre tine că te-ai lăsat de furat fiindcă ai adunat destul.”

În vagon intră un domn cu vipușcă roșie și aurie la pantaloni. Era un alt general, din cei care se plimbau în inspecție pe toate liniile.

— Luați loc, domnilor, ședeți, ordonă el binevoitor, bucuros că surprinsese un eșalon despre care nu știa că staționează acolo.

Cînd căpitanul Sagner voi să-i dea raportul, generalul îl opri cu un gest:

— Nu, nu, eșalonul dumneavoastră nu e în ordine... Eșalonul nu doarme! Eșalonul dumneavoastră ar fi trebuit să doarmă acum. Eșaloanele care staționează în gări trebuie să doarmă — ca și în cazărmi — la ora nouă.

Vorbea tăios și sacadat.

— Puțin înainte de ora nouă, trupa trebuie scoasă la latrină, în spatele gării, și pe urmă trimisă la culcare. Altminteri, peste noapte soldații murdăresc calea ferată. Ați înțeles, domnule căpitan? Repetați vă rog ce-am spus... Sau... mai bine nu repetați și faceți totul întocmai cum doresc: alarma, fuga la latrină, sunați stingerea, și la culcare; apoi controlați cine nu doarme și pedepsiți! S-a înțeles? Țasta-i tot. Masa de seară la ora șase!

Trecu apoi la o poveste din trecut care s-ar fi întîmplat aiurea, undeva pe alte meleaguri. Stătea acolo ca o fantomă coborîta din sferele celei de-a patra dimensiuni.

— Masa de seară la ora șase, continuă el uitîndu-se la ceas care arăta ora 11 și zece minute. *Um halb neune Alarm, Latrinenscheissen, dann schlafen gehen.*²⁴⁰ La masa de seară, adică la orele șase: gulaș cu cartofi în loc de o suta cincizeci de grame de brînză Emental.

Acestea zise, dădu ordin să se facă o demonstrație. Căpitanul Sagner porunci, așadar, pentru a doua oară, să se sune alarma, iar generalul, după ce asistă la încolonarea batalionului, începu să se plimbe de colo pînă colo cu ofițerii după el, explicîndu-le într-una cum și ce trebuie să facă, de parc-

²⁴⁰ La ora opt și jumătate alarma, vizitarea latrinei și apoi culcarea (germ.)

ar fi avut de-a face cu niște idioți incapabili să priceapă lucrurile dintr-o dată. În timp ce vorbea, arăta cu degetele spre acele ceasornicului:

— *Also, sehen Sie! Um halb neune scheissen, und nach einer halben Stunde schlafen. Das genügt vollkommen.* ²⁴¹ În această perioadă, trupa are oricum scaun rar. Eu pun accentul principal pe somn. Somnul îi întărește pe ostași pentru marșurile care vin. Atita timp cît se află în tren, ostașii trebuie să doarmă. Dacă nu-s locuri destule în vagoane, trupa trebuie să doarmă *partienweise* ²⁴². O treime se culcă comod în vagoane și doarme de la nouă pînă la miezul nopții, iar ceilalți stau în picioare și se uită la ei. Apoi primii, care s-au odihnit, fac loc altei treimi, care doarme de la miezul nopții pînă la orele trei dimineața. A treia parte doarme de la trei la șase; pe urmă se sună deșteptarea și trupa se spală. În timpul mersului nu-se-sa-re din vagoane! Postați în fața eșalonului patrulă pentru ca trupa să-nu-sa-ră din vagoane în timpul mersului! Dacă unui ostaș îi frînge piciorul dușmanul... rostind aceste cuvinte generalul se lovi cu palma pe picior ...ăsta e un lucru vrednic de laudă, dar ca să se schilodească sărind fără nici un rost din vagoane în plină viteză, asta e o faptă condamabilă.

— Așadar, ăsta-i batalionul dumneavoastră? îl întrebă pe căpitanul Sagner, privind fețele somnoroase ale ostașilor, dintre care mulți, sculați din somn pe neașteptate, nu se puteau reține și căscău cu poftă, treziți de aerul proaspăt al nopții. ăsta, domnule căpitan, e un batalion de căscălăi... Trupa trebuie să meargă la culcare la ora nouă.

Generalul se opri în dreptul companiei a unsprezecea, unde în flancul stîng stătea Švejk, care căsca de zor ținîndu-și, cuviincios, mîna la gură. Cu toate acestea, de sub mîna se auzeau asemenea zgomote, încît locotenentul-major Lukáš se cutremură la gîndul că generalul ar putea da importanță acestui fapt. Ba mai mult, i se păru chiar că Švejk căsca intenționat.

Iar generalul, ca și cînd l-ar fi cunoscut pe Švejk, se întoarse către el și-l întrebă:

— Bohm oder Deutscher?

— Bohm, melde gehorsamst, Herr Generalmajor. ²⁴³

— *Dobrje* ²⁴⁴, spuse generalul, care era polonez și cunoștea puțin limba cehă. Răgi ca vaca la fin. *Stul pysk, drj gubu* ²⁴⁵, nu behăi! Ai fost la latrină?

— Cu respect vă raportează, domnule general-maior, că n-am fost.

— De ce nu te-ai dus la căcare cu ceilalți?

— Cu respect vă raportează, domnule general-maior, că în timpul manevrelor de la Pisek colonelul Wachtl ne spunea, în timpul repausului, cînd ostașii se împrăștiu prin lanurile de secară, că soldatul nu trebuie să se gîndească mereu la „šaiserai”; soldatul, zicea dumnealui, trebuie să se gîndească la luptă. De altfel, mă rog frumos, ce să facem noi la latrină? Nici n-avem ce scoate. După program, ar fi trebuit să primim pînă acum cina în cîteva stații, dar n-am primit nimic. Este o vorbă: „Cu burta goală nu te înfișezi la latrină!”

²⁴¹ Care va să zică, la ora opt și jumătate așezarea pe vine și după o jumătate de oră culcarea. E absolut suficient (germ.).

²⁴² Pe rînd (germ.).

²⁴³ — Ceh sau german?

— Ceh, raportează supus, domnule general-maior (germ.).

²⁴⁴ Bine (pol.)

²⁴⁵ Ține-ți gura (în ceha amestecată cu poloneză)

În timp ce explica domnului general, în cuvinte simple, care era situația, Švejk îl privea cu atîta încredere, încît acesta citi în ochii lui rugămintea de a le da o mîna de ajutor. E doar la mintea cocoșului că atunci cînd dai ordin să se meargă la latrină în mod organizat, ordinul trebuie susținut cît de cît și pe dinăuntru.

— Trimiteți-i pe toți înapoi în vagoane, se adresă generalul căpitanului Sagner. Cum se face că n-au primit masa de seară? Eșaloanelor care trec prin gară trebuie să li se dea masa de seară. Aici e punct de aprovizionare. Nici nu se poate altfel. Există un plan precis.

Generalul rosti aceste cuvinte cu atîta siguranță, încît se putea trage concluzia că, deși erau orele unsprezece noaptea, masa de seară trebuia servită la orele șase, așa cum arătase la început, astfel că nu mai rămînea altceva de făcut decît să fie reținut trenul peste noapte, pînă a doua zi la orele șase seara, pentru a se putea distribui gulașul cu cartofi.

— Nimic nu-i mai grav în război, spuse generalul cu o nemaipomenită gravitate, decît să uiți de aprovizionarea trupei în timpul transportului. Datoria mea e să aflu adevărul, să constat care este situația exactă la comandamentul gării. Căci să știți de la mine, domnilor, că uneori sînt vinovați chiar comandanții eșaloanelor. Inspectînd stația Subotișta, pe linia ferată din sudul Bosniei, am putut constata că șase eșaloane nu luaseră masa de seară, din pricină că domnii comandanți uitaseră să o ceară. De șase ori gătiseră în stație gulaș cu cartofi și nimeni nu venise să-l ridice. L-au vărsat la gunoi. După cum vedeți, domnilor, s-a făcut jaf cu gulașul de cartofi, pentru ca trei stații mai departe aceiași soldați care se învîrtiseră în jurul mormanelor de cartofi la Subotișta să cerșească în gară un codru de piine. După cum vedeți și dumneavoastră, în acest caz nu administrația militară a fost de vină. Făcu un gest violent cu mîna. Da, comandanții eșaloanelor nu și-au făcut datoria. Să mergem la cancelarie.

Ofițerii îl urmară tăcuți, întrebîndu-se în gînd de ce au înnebunit subit toți generalii.

La comandament afluă că nu se știa nimic despre gulaș. Era adevărat că în ziua aceea ar fi trebuit să se gătească pentru toate eșaloanele ce trecuseră prin gară, dar ulterior venise un ordin ca să se scadă din socoteala hranei cuvenite fiecărui soldat cîte 72 de helleri de cap, astfel încît fiecare unitate care trecea prin stație avea un disponibil de 72 de helleri de fiecare ostaș, sumă pe care avea s-o primească de la intendența de care depinde, la cea mai apropiată plată a soldei. Cît privește pîinea, trupa trebuia s-o ridice la stația Watiana — cîte o jumătate de bulcă de cap.

Comandantul punctului de aprovizionare, un om care nu se lăsa intimidat cu una, cu două, spuse fără ocol generalului că ordinele se schimbă de la un ceas la altul. Cum gătește pentru eșaloane, vine un tren sanitar, care aduce un ordin superior, așa că trupa se trezește în fața cazanelor goale.

Generalul încuviință din cap și declară că situația se îmbunătățește vîzînd cu ochii. La începutul războiului fusese mult mai rău. Nu se pot face toate așa, deodată. Trebuie experiență, trebuie practică. Teoria ține adesea practica în loc. Cu cît războiul va dura mai mult, cu atît se va putea pune mai multa ordine în toate.

— Să vă dau un exemplu practic, spuse el în continuare, trădînd ne-
spusa plăcere de a fi adus discuția pe acest făgaș. Cu două zile în urmă, eșă-
loanele care au trecut prin stația Hatvan n-au primit pîine. Aflați, domnilor,
că dumneavoastră miîne o veți primi. Ei, și-acuma să mergem la restauran-
tul gării.

La restaurantul gării, domnul general își reluă expunerea cu privire la
latrină, încercînd să arate cît este de disgrațios cînd pretutindeni de-a lungul
liniei ferate se văd „kaktuși”. Mînca un biftec și tuturor celor din preajmă-i li
se părea că mestecă în gură un kaktus.

Dădea atîta importanță latrinelor, de parcă de ele ar fi atîrnat victoria
monarhiei austriece.

În legătură cu noua situație care intervenise o dată cu intrarea în răz-
boi a Italiei, generalul declară că latrinele armatei noastre constituie un
avantaj de netăgăduit în campania din Italia.

Victoria Austriei izvora din latrină.

Pentru domnul general totul era cît se poate de simplu. Marșul spre
victorie se desfășura după prescripția: la orele șase seara ostașii capătă gu-
laș cu cartofi, cu o jumătate de oră mai tîrziu trupa se ușurează la latrină,
iar la orele nouă se duce la culcare. În fața unei asemenea oștiri, dușmanul
intră în panică.

Gînditor, generalul-maior își aprinse o țigară de foi și rămase multă
vreme cu privirile ațintite în tavan, căznindu-se să-și aducă aminte ce anu-
me s-ar mai cădea să spună, ca ofițerii eșalonului să se aleagă cît de cît cu
ceva de pe urma inspecției sale.

— Miezul batalionului dumneavoastră e sănătos, spuse el deodată,
băgînd de seamă că cei din juru-i se așteptau să stea mai departe așa, fixînd
plafonul, și să tacă. Efectivul dumneavoastră este în perfectă ordine. Solda-
tul cu care am stat de vorbă ne îndreptățește — dată fiind sinceritatea și ți-
nuta lui militară — să nădăjduim că întregul batalion va lupta pînă la ultima
picătură de sînge.

Tăcu, își înălță privirile spre tavan, rezemat cu spatele de speteaza
scaunului, și în această poziție își continuă expunerea, în timp ce locotenen-
tul Dub, sub impulsul spiritului său servil, îl imita holbînd și el ochii în ta-
van.

— Batalionul dumneavoastră are nevoie însă de fapte care să nu poată
fi uitate. Batalioanele brigăzii din care faceți parte își au fiecare istoria lor, și
batalionul dumneavoastră trebuie s-o ducă mai departe. Dar dumneavoastră
vă lipsește omul care să țină precis în evidență evenimentele și să scrie isto-
ria batalionului. Toate firele trebuie să ducă spre el; omul ăsta trebuie să
cunoască actele de vitejie ale fiecărei companii. Trebuie să fie un om inteli-
gent, învățat, nu un dobitoc oarecare, sau o vacă. Domnule căpitan, dum-
neata trebuie să numești pe lîngă batalion un *batalionsgeschichtsschreiber*
246.

Se uită apoi la ceasul din perete, ale cărui ace aduseră aminte somno-
roasei societăți că era momentul să se despartă.

Generalul îi rugă pe domnii ofițeri să-l conducă pînă la vagonul său
de dormit, atașat la trenul de inspecție care staționa în gară. În urma lui,

²⁴⁶ Cronicarul batalionului (germ.).

comandantul gării oftă din greu: generalul uitase de plata consumației, un biftec și o sticlă de vin, și acum trebuia s-o plătească el, din buzunarul lui. Avea cîteva vizite de astea pe zi. Așa s-au dus pe apa sîmbetei cele două vagoane cu fin pe care pusese să le tragă pe linie moartă, după ce le vînduse firmei Lowenstein, furnizoarea de furaj a armatei, ca pe niște păioase încă nesecerate de pe cîmp. Bineînțeles, vagoanele fuseseră din nou vîndute statului, dar, pentru orice eventualitate, el le lăsase mai departe acolo. Cine știe, poate că împrejurările îl vor sili să le mai vîndă o dată firmei Lowenstein!

În schimb toate inspecțiile îi dădeau certificat de bună purtare, încît se dusesse vestea că la comandantul gării principale din Pesta se bea și se mănîncă bine.

*

Dimineța, cînd sună deșteptarea, eșalonul era tot în gară. Ostașii se spălară la cișmea, cu apa strînsă în gamelă. Generalul nu plecase nici el; trenul cu care venise era în gară; porni deci să inspecteze personal latrinele, unde ostașii se duceau, în conformitate cu ordinul de zi pe batalion: „*Schwarmweise unter Kommando der Schwarmkommandanten*”²⁴⁷. Ordinul fusese dat de căpitanul Sagner, pentru a face o bucurie domnului general-maior. Apoi, ca să-i facă plăcere și locotenentului Dub, căpitanul Sagner îl numise în ziua aceea de serviciu pe batalion.

Așadar, locotenentul Dub inspecta latrinele.

În latrina nesfîrșit de lungă încăpea pe două șiruri întreg efectivul a două plutoane.

Ostașii stăteau frumos pe vine, unul lîngă altul, pe taluzul șanțului, ca rîndunelele pe firele de telegraf, toamna, cînd se pregătesc să-și ia zborul spre țărmurile calde ale Africii.

Li se zăreau genunchii din pantalonii lăsați, și cu toții își atîrnaseră centironul în jurul gîtului, de parcă ar fi vrut, dintr-o clipă într-alta, să se spînzure și nu așteptau decît comanda pentru executarea funestului act.

Toate acestea vădeau spirit de organizare și o disciplină militară de fier.

În flancul stîng stătea Švejk, care se pripășise și el prin partea locului și citea cu interes un petic de hîrtie rupt, Dumnezeu știe din care roman al Ruzenei Jesenska:

*...ensionatul de aci, din păcate, doamnele.
ut nesigure, poate chiar mai mult.
te în cea mai mare parte închise, pierd.
cu prînzul în cameră, sau se
distracție sui-generis. Iar dacă s-au
se ducea omul numai și numai de d
devenea mai bună, sau nu voia chiar
cească, așa cum ele însele ar fi dorit.
nu era nimic pentru tînărul Kricka.*

²⁴⁷ Pe grupe, sub conducerea comandantului de grupă (germ.).

La un moment dat își ridică ochii de pe hîrtie și se uită într-o doară spre ieșirea latrinei, dar deodată încremeni, îl văzuse chiar pe domnul general-maior, din ajun, în ținută de paradă, întovărășit de aghiotantul lui; cu un zel neobișnuit, locotenentul Dub le dădea explicații.

Švejk își roti privirea în jur. Ostașii continuau să stea liniștiți pe vine, fiecare la locul lui, și numai gradații păreau oarecum stingheriți.

Švejk simți numaidecît gravitatea momentului.

Sări în picioare, așa cum era, cu pantalonii lăsați, cu centironul în jurul gîtului, folosindu-se pînă în ultima clipă de peticul de hîrtie, și zbieră cît îl ținea gura:

— Einstellen! Auf! Habacht! Rechtsschaut!²⁴⁸ și salută în poziție de drepți.

Generalul-maior zîmbi părintește și binevoi să spună:

— Ruht, weiter machen!²⁴⁹

Caporalul Malek fu cel dintîi care dădu exemplu plutonului său, reluîndu-și poziția inițială. Numai Švejk rămase în picioare, continuînd să salute, întrucît, dintr-o parte se apropia de el locotenentul Dub, iar din cealaltă parte, cu același zîmbet, generalul-maior.

— Pe dumneata parcă te-am mai văzut azi-noapte, se adresă generalul-maior lui Švejk, care rămăsese în ciudata-i postură. Furios, locotenentul Dub se întoarse către generalul-maior și-i raportă umil:

— Ich melde gehprsam, Herr Generalmajor, der Mann ist blodsinnig und als Idiot bekannt, saghafter Dummkopf.²⁵⁰

— Was sagen Sie, Herr Leutnant? ²⁵¹ strigă surprins generalul-maior către locotenentul Dub și-i demonstrează, răstit, că se înșală, că în realitate era vorba de un ostaș care știa ce trebuie să facă cînd vede un superior și gradați care nu-l bagă în seamă. Așa-i și pe front. În clipe de primejdie, chiar și un simplu soldat poate să ia comanda. În cazul de față tocmai el, locotenentul Dub, ar fi trebuit să comande : „Einstellen! Auf! Habacht! Rechtsschaut!”

— Te-ai șters la cur? îl întrebă pe Švejk generalul-maior.

— Am onoarea să vă raportez, domnule general-maior, că totul e în ordine.

— Nu te mai caci?

— Am onoarea să vă raportez că sînt complet fertig.

— Atunci trage-ți pantalonii și pe urmă stai *Habt Acht*.

Și pentru că generalul-maior rostise acest *Habt Acht* cu glasul ceva mai ridicat, toți cei din preajmă-i începură să ia poziția de drepți.

Generalul-maior le făcu un semn amical și cu o blîndă și părintească voce le spuse:

— Aber nein, ruht, ruht, nur weiter machen!²⁵²

Švejk era acum în ținută reglementară și generalul-maior îi adresă o scurtă cuvîntare în limba germană:

²⁴⁸ Încetarea! Sculați! Drepti! Pentru onor, la dreapta! (germ.).

²⁴⁹ Pe loc repaus, continuați! (germ.).

²⁵⁰ Cu respect vă raportez, domnule general-maior, că individul e tîmpit și cunoscut ca idiot, un dobitoc căruia i-a mers vestea (germ.).

²⁵¹ Se poate, domnule locotenent? (germ.).

²⁵² Nu, stați liniștiți, stați liniștiți, continuați! (germ.).

— Respectul față de superior, cunoașterea regulamentelor și prezența de spirit înseamnă totul în armată. Iar când toate acestea se îmbină cu vitejia, atunci nu există pe lume dușman de care să ne fie teamă.

Și, întorcându-se spre locotenentul Dub, îi spuse, împungându-l pe Švejk prietenește, cu degetul în burtă:

— Notează ce-ți spun: cum ajungeți pe front să fie înaintat neîntârziat; și cu prima ocazie să-l decorați cu medalia de bronz, pentru serviciu conștiincios și cunoașterea... *Wissen Sie doch, wass ich schon meine... Abtreten!*²⁵³

Acestea spuse, generalul-major părăsi latrina unde locotenentul Dub dădea comenzi cu glas tare, în așa fel ca să le audă și superiorul său.

— Erster Schwarm, auf! Doppelreihen... Zweiter Schwarm...²⁵⁴

În acest timp, Švejk ieșise din coloană și, trecînd pe lângă locotenentul Dub, îi dădu, reglementar, onorul; locotenentul Dub găsi însă cu cale să-i spună: *Herstellt!*²⁵⁵ și Švejk se văzu silit să-l salute încă o dată, dîndu-i astfel o nouă dovadă de disciplină:

— Mă cunoști? Nu mă cunoști! Mi-oi fi cunoscut tu partea bună, dar să te ții când ai să mi-o cunoști și pe cea rea... Am să te fac să plîngi!

Îndreptîndu-se spre vagonul lui, Švejk își aminti de o întîmplare: „Cînd eram încă la Karlin, în cazarmă, era acolo un *laitnant*, Chudavy; cînd îl apucau năbădăile zicea: «Să știți, mă băieți, să vă feriți de mine că eu sînt porc și am să rămîn porc cît timp o să fiți în companie».”

Trecînd pe lângă vagonul comandamentului, Švejk fu strigat de locotenentul-major Lukáš, care îi ordonă să-i amintească lui Baloun să dea zor cu cafeaua și să închidă bine cutia cu lapte conservat, ca nu cumva să se strice.

În vagonul în care se afla plutonierul de administrație Vanek, pe o lămpiță de spirt, Baloun prepara într-adevăr cafea pentru locotenentul-major Lukáš. Dar intrînd pentru a-i transmite ordinul, Švejk băgă de seamă că, în lipsa lui, tot vagonul se înfruptase din cafeaua locotenentului.

Cutiile de cafea și lapte conservat ale locotenentului-major Lukáš erau pe jumătate golite, iar Baloun, sorbind cafea din ceașcă, umbla din nou cu lingurița prin laptele conservat ca să și-o mai dreagă nițeluș.

Bucătarul ocultist Jurajda și plutonierul de administrație Vanek făgăduiseră să acopere paguba imediat ce vor sosi proviziile de cafea și lapte conservat.

Îi oferiră o ceașcă de cafea și lui Švejk, care refuză însă, spunîndu-i lui Baloun:

— Chiar acum a venit un ordin de la cartierul general al armatei, în care se spune că țucălarul, care se înfruptă din conservele de cafea și lapte ale ofițerului lui, să fie spînzurat în douăzeci și patru de ore. Îți transmit asta din partea domnului *oberlaitnant*, care vrea să te vadă într-o clipită cu cafeaua la el.

Înspăimîntat, Baloun smulse din mîna telegrafistului Chodounsky ceașca de cafea pe care abia i-o umpluse, o puse să se mai încălzească, mai adăugă puțin lapte conservat și se năpusti spre vagonul comandamentului.

²⁵³ Știți doar ce cred... Rupeți rîndurile! (germ.)

²⁵⁴ Grupa întîi, dreptî! Pe două rînduri... Grupa a doua... (germ.)

²⁵⁵ La loc comanda! (germ.)

Cu ochii holbați de spaimă, întinse locotenentului-major Lukáš cafeaua, îngrozit la gândul că acesta ar putea bănuî ceva în legătură cu felul cum îi gospodărise el conservele.

— Am... am întârziat, biigui Baloun, pentru că n-am putut deschide cutiile...

— Ai vărsat laptele conservat, nu? îl întrebă locotenentul-major Lukáš, gustînd din cafea. Sau l-ai înghițit, linguriță cu linguriță, ca supa. Știi ce te așteaptă?

Baloun slobozi un oftat și începu să se tînguie:

— Am trei copii, cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*.

— Bagă de seamă, Baloun, îți atrag din nou atenția să te lași de lăcomia ta. Švejk nu ți-a spus nimic?

— Ba da. Că-n douăzeci și patru de ore aș putea să fiu spînzurat, răspunse Baloun, pierdut și tremurînd din tot corpul.

— Lasă tremuratul, gogomanule, și fă-te mai bine om de treabă, îi spuse zîmbind locotenentul-major Lukáš. Scoate-ți din cap hămeseala asta și spune-i lui Švejk să vadă prin gară, sau prin apropiere, de ceva bun de mîncare. Ține, dă-i zece coroane. Pe tine nu te mai trimit nicăieri. Ai să mergi numai cînd o să fii sătul să crăpi. Nu mi-ai topit cumva cutia de sardele? Hai? Zici că nu? Bine... Ad-o s-o vadă.

Baloun îi înmîină lui Švejk hîrtia de zece coroane, transmițîndu-i dorința domnului *oberlaintnant* de a-i face rost prin gară de ceva bun de mîncare. Apoi, oftînd amarnic, scoase din cufărul locotenentului-major cutia cu sardele și, cu un sentiment de profundă părere de rău, o duse spre control stăpînului său.

Bietul de el, se bucurase atît de mult la gândul că locotenentul-major Lukáš uitase de sardele... și cînd colo, s-a lins pe bot. Acum locotenentul le va opri la el în vagon și-l va lăsa cu buza umflată. Se simțea jefuit.

— Aici sînt, sa trăiți, sardelele dumneavoastră, domnule *oberlaintnant*, spuse cu jale în glas, predînd cutia proprietarului ei. S-o deschid?

— Bine, Baloun, foarte bine; nu deschide nimic! Du-te și pune-o la loc. Am vrut numai să mă conving dacă nu cumva te-ai uitat prin ea. Mi s-a părut, cînd mi-ai adus cafeaua, că ți-era gura cam unsuroasă. Ce-a făcut Švejk, a plecat?

— Cu respect vă raportează, a pornit, se lumină la față Baloun. A spus că domnul *oberlaintnant* are să fie mulțumit, că toată lumea o să-l invidieze pe domnul *oberlaintnant*. S-a dus undeva dincolo de gară. Zicea că cunoaște pe-aici locurile, pînă la Rakospalota și că dacă trenul ar pleca cumva fără el, se bagă în coloana de automobile și ne ajunge din urmă la stația următoare. Să n-avem nici o grijă, a zis, că știe el ce-i aia datorie... chiar de-ar fi să ia o birjă pe socoteala lui și să vină cu ea pînă în Galiția. Așa a spus... Pe urmă, a spus, ați putea să-i rețineți din soldă. Orice-ar fi, să nu vă faceți nici o grijă din pricina lui, domnule *oberlaintnant*.

— Marș de-aici, îi curmă vorba locotenentul-major Lukáš, întunecîndu-se deodată.

De la biroul comandamentului se anunță că trenul va pleca spre Godolo-Aszod abia la două după-amiază și că în gară se vor distribui cîte doi litri de vin roșu și o sticlă de coniac pentru domniile ofițeri. Se spunea că era

vorba de un transport rătăcit, care inițial fusese destinat „Crucii Roșii”. Oricum, transportul picase ca din cer și în vagonul comandamentului domnea o bună dispoziție generală. Coniacul avea trei stelute și vinul era de Gumpoldskirchen.

Numai locotenentul-major Lukáš era abătut. Trecuse un ceas și Švejk tot nu se arătase. După o altă jumătate de oră văzu însă, îndreptându-se spre vagonul comandamentului, un cortegiu foarte ciudat, care ieșise din biroul poliției din în frunte pășea Švejk, grav și demn, ca odinioară martirii creștini când erau tirîți în arenă.

De o parte și de alta era însoțit de cîte un honved cu baioneta la armă; în flancul stîng era un caporal de la comandamentul gării și în urma lor o femeie în fustă roșie cu falduri și un bărbat cu cizme, cu pălărie rotundă pe cap, avînd un ochi învinețit și în mină o găină speriată, care cotcodăcea de zor.

Procesiunea dădu să intre în vagonul comandamentului, dar caporalul strigă în ungurește omului cu găina și femeii să rămînă jos.

Zărindu-l pe locotenentul-major Lukáš, Švejk clipi din ochi cu tîlc.

Caporalul ceru să vorbească cu comandantul companiei a 11-a de marș. Locotenentul-major Lukáš luă din mîna lui documentul eliberat de comandantul gării, în care citi, pîlind:

„Comandantului companiei a 11-a de marș a batalionului de marș N., din regimentul 91 infanterie, spre noi cercetări,

Se predă infanteristul Švejk Josef, conform declarației sale ordonanță a acestei companii N., batalionul de marș N., regimentul 91 infanterie, învinuit de crima de furt, săvîrșită în dauna soților Istvan din Jsatarcsa, în raza comandamentului gării.

Faptele: Infanteristul Švejk Josef, capturînd o găină care alerga în spațele casei proprietatea soților Istvan din Isatarcsa, raza comandamentului gării, găina fiind de asemenea proprietatea soților Istvan, și surprins de proprietar care voia să-i ia găina, numitul s-a împotrivit lovindu-l pe proprietarul Istvan cu găina peste ochiul drept și, reținut de patrula chemată de urgență, a fost transportat la unitatea lui, iar găina înapoiată proprietarului ei:

Semnătura ofițerului de serviciu”.

În timp ce semna adevărîța de primire a inculpatului, locotenentul-major Lukáš simți că se moaie genunchii.

Švejk stătea atît de aproape, încît băgă de seamă că Lukáš uitase să completeze data.

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, că astăzi sîntem în douăzeci și patru. Ieri a fost în 23 mai, cînd Italia ne-a declarat război. Am fost prin oraș și acolo nu se vorbește decît de asta.

Honvezii și caporalul plecară. Rămaseră doar soții Istvan, care țineau morțiș să se urce în vagon.

— Dacă ați mai avea la dumneavoastră, domnule *oberlaintnant*, o monedă de cinci, am putea cumpăra găina. Nerodul ăsta vrea pe ea cincisprezece creițari, dar socotește în preț zece creițari pentru vînătaia de la ochi, explică Švejk, foarte calm. Eu, însă, domnule *oberlaintnant*, socotesc că zece

creștari pentru un ochi de idiot e cam mult. Pentru douăzeci de creștari, mi-aduc aminte, la cârciuma „La fata bătrână” i-au scos strungarului Matei tot maxilarul cu șase dinți; și pe vremea aceea banii aveau mai multă valoare decât astăzi. Wohlschlager spînzură și el numai pentru patru creștari. Ia vino-ncoa, făcu semn Švejk omului cu ochiul învințit și cu găina în mînă. Tu, babo, rămii acolo!

Bărbatul urcă în vagon.

— O rupe nițeluș pe nemțește, adăugă el. Înțelege toate înjurăturile și știe chiar destul de bine să sudeie.

— Also zebn Gulden, se adresă apoi ungurului. Funf Gulden Henne, funf Auge²⁵⁶. Pricepi? Ot forint ki kiriki, ot forint kukuk, igen? Aici e „stabsvagon”, pungașule. Dă găina, mă!

Întinse omului, luat prin surprindere, o hîrtie de zece, îi luă găina, îi suci pe loc gîtul, și-l împinse pe ungur afară din vagon, strîngîndu-i prieteneste mîna:

— Jo nopot, baratom²⁵⁷, adieu, cară-te la baborniță, dacă nu vrei să zbori. Ca să vedeți, domnule oberlaintnant, că toate se pot aranja, spuse Švejk apoi, întorcîndu-se către locotenentul-major Lukáš. Cel mai bine e cînd lucrurile se lămuresc fără scandal, fără alai. Acu îl iau pe Baloun și vă facem o supă de găină, să-i meargă vestea pînă în Transilvania.

Scos din sărite, locotenentul-major Lukáš îi smulse găina din mînă și răcni:

— Știi, Švejk, ce pățește ostașul care în timp de război jefuiește populația pașnică?

— Moarte onorabilă, cu pulbere și plumb, răspunse Švejk solemn.

— Dumneata însă, Švejkule, meriți ștreangul, pentru că ești cel dintîi care a început cu jaful. Dumneata — zău dacă mai știu cum să-ți spun — ai uitat de jurămînt. Ah, simt că-mi plesnește capul...

Švejk se uită țintă la Lukáš și, luîndu-și o înfățișare de om nedumerit, rosti:

— Cu respect vă raportează că n-am uitat de jurămîntul pe care trebuie să-l păzească neamul nostru de războinici. Cu respect vă raportează, domnule oberlaintnant, că am jurat solemn credință și supunere luminatului meu stăpîn Franz Josef I; credincios și supus voi fi și generalilor maiestății-sale și tuturor superiorilor mei, pe care îi voi asculta, îi voi cinsti și apăra. Voi împlini întocmai ordinele și dispozițiile lor în toate împrejurările, împotriva oricărui dușman, oricare ar fi el, și oriunde ar suna porunca maiestății-sale imperiale și regale, pe apă, pe uscat, în aer, ziua și noaptea, în bătălii, la atac, în lupte și în oricare alte acțiuni, oriunde...

Švejk ridică de jos găina și continuă tot așa, stînd în poziție de drept și privindu-l pe locotenentul-major Lukáš drept în ochi:

— ...totdeauna și cu orice prilej voi lupta cu vitejie și bărbăție, nu voi părăsi niciodată armata, drapelul și stindardul, nu voi intra niciodată în vreo înțelegere cu dușmanul, mă voi purta întotdeauna așa cum cer legile militare și cum se cuvine unui bun ostaș și voi trăi și muri în cinste și onor, așa să-mi ajute Dumnezeu. Amin. Iar găina asta, cu respect vă raportează, n-am fu-

²⁵⁶ Va să zică zece galbeni : cinci pentru găină, și cinci pentru ochi (germ.).

²⁵⁷ Salutare, prietene (magh.).

rat-o, n-am jefuit pe nimeni și m-am purtat cum se cuvine, cu gîndul la jurămîntul făcut.

— Lasă găina, dobitocule, zbieră locotenentul-major Lukáš, lovindu-l pe Švejk peste mîna în care ținea mortăciunea. Uite ce scrie în actele astea, negru pe alb. „Se predă infanteristul Švejk Josef, conform declarației sale, ordonanță a acestei companii... învinuit de crima de furt”... Și mai ai nasul să-mi spui, fiară sălbatică, hienă... ah, odată și-odată tot am să te ucid! Spune, tîlhar tîmpit, cum de ți-a dat prin minte una ca asta... spune!

— Cu respect vă raportează, răspunse Švejk cu glas blajin, că la mijloc e o neînțelegere. Cînd am primit ordinul dumneavoastră, să vă fac rost de ceva bun de mîncare, am stat și m-am gîndit cam ce anume ar putea fi mai bun. Pe lîngă gară n-am găsit nimic, numai salam de cal și un fel de pastramă de măgar. Dar cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, am stat și m-am gîndit bine... Și ce mi-am zis? Pe front e nevoie de ceva hrănitor, pentru ca să poți îndura mai bine greutățile războiului. Și m-am gîndit să vă fac o bucurie orizontală. Am vrut să vă fac, domnule *oberlaintnant*, o supă de găină.

— Supă de găină, repetă după el Lukáš, luîndu-se cu mîinile de cap.

— Da, să trăiți, o supă de găină, domnule *oberlaintnant*: am cumpărat ceapă și cincizeci de grame de fidea. Sare și piper avem la cancelarie. Nu mai rămînea decît să cumpăr găina. M-am dus așadar dincolo de gară, pînă la Isatarcsa. De fapt e un sat, nici nu aduce a oraș; măcar că pe prima stradă scrie *Isatarcsa varos*²⁵⁸. Trec pe o stradă cu grădini, apoi pe a doua, pe a treia, pe a patra, pe a cincea, pe a șasea, pe a șaptea, pe a opta, pe a noua, pe a zecea, pe a unsprezecea, și abia pe a treisprezecea, chiar la capătul străzii, unde în spatele unei case începea izlazul, ciuguleau plimbîndu-se agale cîteva găini. M-am apropiat și am ochit-o pe cea mai mare și mai grea; binevoîți a vă uita la ea, domnule *oberlaintnant*, e numai untură; nici nu-i nevoie s-o căutați la tîrîtiță; de la prima ochire se vede că a fost îndopată cu grăunțe, nu glumă. Am luat-o, așadar, foarte public, de față cu toată lumea care, ce-i drept, striga ceva la mine pe ungurește și, cum o țineam pe picioare, am întrebat cîteva oameni și pe cehește, și pe nemțește, a cui e, ca s-o pot cumpăra; deodată însă, din casa aceea mărginașă de care vă spuneam, vin în fuga mare spre mine un bărbat și o femeie și încep să mă înjure mai întîi pe ungurește, pe urmă pe nemțește, cum că le-am furat găina ziua în amiaza mare. Le-am spus să nu zbiere așa la mine, că eu sînt trimis s-o cumpăr pentru dumneavoastră și le-am povestit cum devine cazul. Afurisita de găină, cum o țineam așa de picioare, a început deodată să bată din aripi și să încerce să zboare; și cum eu o țineam ușurel și n-o strîngeam, mi-a ridicat mîna și a vrut să se așeze pe nasul stăpînului ei. Omul a început să urle că am vrut — zicea — să-l ating cu găina peste bot. Muierea se smiorcăia și striga mereu la găină: „puta, puta, puta, puta”. Niște dobitoci, care nu pricepuseră nimic din tot ce se întîmpla, s-au dus să cheme patrula de honvezi și chiar eu i-am rugat să meargă cu mine la *bahnhofkommando*, ca nevinovăția mea să iasă ca untdelemnul deasupra apei. Dar cine să se înțeleagă cu domnul *laintnant* de serviciu; n-a vrut să știe de nimic, nici chiar atunci cînd l-am rugat să vă întrebe pe dumneavoastră dacă-i adevărat sau nu că m-ați trimis să vă cumpăr ceva bun. Ba a mai și țipat la mine să-mi țin gura; că

²⁵⁸ Orașul Isatarcsa (magh.).

oricum ar fi, nu mă așteaptă decît o creangă groasă și un ștreang bun. Era, mi se pare, în toane foarte rele, pentru că mi-a spus că numai un ostaș care jefuiește poate fi așa de durduliu. Au venit în stație, zicea, mai multe plîngeri; alaltăieri, cică, ar fi dispărut cuiva un curcan; și cînd am spus că în vremea aceea noi eram la Raab, mi-a răspuns că tertipuri din astea nu prind la dumnealui. Așa că m-a trimis la dumneavoastră. Și, după toate, un caporal s-a rățoit și el la mine, zicea că m-am făcut că nu-l văd și mă întreba dacă știu cu cine am de-a face. Eu i-am spus că e *gefleiter*²⁵⁹ că dacă ar fi de la vînători, ar fi *patrollfuhrer*²⁶⁰, iar la artilerie *oberkanonier*²⁶¹.

— Švejkule, spuse după un răstimp locotenentul-major Lukáš, dumneata ai trecut pînă acum prin atîtea întâmplări și neplăceri, sau, cum le spui dumneata, „încurcături” și neînțelegeri, încît pînă la urmă poate că numai un ștreang gros în jurul gîtului, cu toate onorurile militare, în careu, te-ar ajuta să scapi de necazurile astea. Înțelegi?

— Da, să trăiți, domnule *oberlaintnant*, un careu sau un *geschlossenes batalion*²⁶² se formează din patru companii și numai în mod excepțional din trei sau cinci... Doriți să vă pun în supa de găină mai mulți tăiței, domnule *oberlaintnant*, ca să fie mai deasă?

— Ascultă, Švejkule, fă bine și disperi cît mai repede cu găină cu tot, înainte să-ți dau cu ea în cap, dobitocule...

— La ordin, domnule *oberlaintnant*, dar să știți că țelină n-am găsit, și nici morcov... să trăiți! Am să pun car...

N-apucă să termine și zbură cu găină cu tot din vagonul comandamentului. După care locotenentul-major Lukáš bău pe nerăsuflăte un pahar mare de coniac. Iar Švejk, oprindu-se la fereastra vagonului, salută și apoi se depărtă.

Regăsindu-și liniștea sufletească, fericit că toate se terminaseră cu bine, Baloun se pregătea să deschidă cutia cu sardele a locotenentului-major, cînd Švejk își făcu apariția cu găină în mînă, prilejuind o firească emoție tuturor celor din vagon. Nu le venea să-și creadă ochilor și toate privirile voiau să spună parcă: de unde-ai ciordit-o?

— Am cumpărat-o pentru domnul *oberlaintnant*, le spuse Švejk, scoțînd din buzunare ceapa și fideaua. Aveam de gînd să-i fac din ea o supă, dar dumnealui nu mai vrea, așa că mi-a dăruit-o mie.

— Nu cumva era moartă? întrebă îngrijorat plutonierul de administrație Vanek.

— Eu personal i-am sucit gîtul, răspunse Švejk, în timp ce-și scotea cuțitul din buzunar.

Plin de recunoștință și respect pentru Švejk, Baloun începu să pregătească în tăcere lampa de spirt a locotenentului-major. Apoi luă gălețile și se duse fuga după apă.

Telegrafistul Chodounsky, care se oferă să ajute la jumulit, se apropie de Švejk șoptindu-i la ureche în mare taină:

— E departe de aici? Trebuie să sari pîrleazul sau umblă pe stradă?

²⁵⁹ Caporal (germ.).

²⁶⁰ Șef de patrulă (germ.).

²⁶¹ Comandant de tun (germ.).

²⁶² Batalion cu efectivul complet (germ.).

— Am cumpărat-o.

— Ce tot îndrugi? Zău, parcă nu mi-ai fi prieten! Crezi că noi n-am văzut când te-au adus sub escortă? Ajută totuși, cu mult zel, la jumulitul găinii. Bucătarul ocultist Jurajda își dădu și el concursul, tăind cartofi și ceapă pentru supă.

Penele aruncate din vagon treziră atenția locotenentului Dub, Care își făcea inspecția în jurul trenului.

Strigă spre vagon să se arate la față cel care jumulește găina; în ușa vagonului apăru Švejk, pe al cărui chip se citea o imperturbabilă mulțumire de sine.

— Ce-i asta? se răsti locotenentul Dub, ridicînd capul de găină.

— Cu respect vă raportează, domnule *laintnant*, că e un cap de găină, de rasă neagră, tiroleză. Sînt foarte bune ouătoare, domnule *laintnant*. Fac pînă la două sute șazeci de ouă pe an. Poftim, vă rog să vedeți ce ouătoare plină a avut.

Și Švejk îi întinse sub nas locotenentului Dub mațele și celelalte măruntaie ale găinii.

Dub scuipea scîrbit. Dădu să plece, dar peste o clipă se întoarse:

— Pentru cine o preparați?

— Pentru noi, să trăiți, domnule *laintnant*. Uitați-vă ce de untură are pe ea.

Locotenentul Dub se îndepărtă bombănind:

— Ne mai întîlnim noi la Filippi²⁶³.

— Ce ți-a zis? întrebă bucătarul Jurajda.

— Ei, ne-am dat și noi întîlnire undeva, la Filippi. Domnii ăștia învățați au obiceiuri proaste.

Bucătarul oculist ținu însă să atragă atenția că numai esteții sînt homosexuali, lucru fără de care nici nu-se poate închipui estetica.

Iar plutonierul de administrație Vanek folosi prilejul pentru a vorbi despre batjocorirea fetelor de către pedagogi în mănăstirile spaniole.

Și în timp ce apa din ceaun începea să clocotească pe lampa de spirt, Švejk își aminti de istorioara cu un educator căruia îi fusese încredințată la Viena o colonie de copii părăsiți și care-i necinstise pe toți.

— Ce să-i faci, asta-i o boală, dar mai rău e cînd le apucă pe femei. Acum cîțiva ani, erau în Praga II două cucoane, părăsite de bărbați pentru că fuseseră niște haimanale, una Mourkova și una Souskova. Într-o zi — cam pe timpul cînd înfloreau cireșii din Roztoky — dumnealor au găbjit acolo, în amurg, un bătrîn de o sută de ani, un flașnetar impotent, l-au tîrît pînă în crîngul de la Roztoky și i-au făcut felul. Și ce l-au chinuit, sărmanul! Un domn profesor, Axaimit din Zizkov, făcea săpături în crîng; căuta niște schelete de pitici și făcuse cîteva gropi; într-o groapă de astea l-au tîrît javrele pe bietul flașnetar, l-au chinuit și l-au batjocorit. A doua zi, vine la fața locului profesorul Axaimit și vede că în groapă e ceva. Grozav s-a mai bucurat. Dar cînd colo, ce să vezi? Era flașnetarul sleit de puteri și chinuit ca un martir de cuconițele divorțate. În jurul lui erau numai așchii. A cincea zi și-a

²⁶³ Oraș din Tracia, aici în anul 42 î.e.n. Antonius și Octavianus au învins pe Brutus și Casius. Expresia are sensul de „Va veni ceasul răzbunării.”

dat duhul; javrele de cucoane au avut nerușinarea să se ducă și la înmormîntare. Asta-i perversitate, ce mai...

— Ai pus sare? se întoarse Švejk către Baloun care, profitînd de interesul general pentru cele povestite, ascunsese ceva în ranița lui. Ia să vedem ce faci acolo? Ascultă, Baloun, îl muștră Švejk cu un ton grav. Ce voiai să faci cu pulpa asta de găină: ia uitați-vă, ne-a șterpelit o pulpă, ca apoi să și-o fiarbă pe furiș. Știi, Baloun, ce-ai făcut? Știi ce pedeapsă îl așteaptă pe cel care-și jefuiește, pe front, camaradul de arme? E legat de o gură de tun și i se trage un obuz. Acum e prea tîrziu să oftezi. Cum întîlnim pe front prima unitate de artilerie, te prezinți numaidecît la cel dintîi *oberfeuerwerker*²⁶⁴. Pînă atunci, ca pedeapsă, ai să faci instrucție. Ieși afară!

Norocosul Baloun coborî, iar Švejk din ușa vagonului îi comandă :

— *Habt Acht! Ruht! Habt Acht! Rechts schaut! Habt Acht! Uită-te drept la mine! Ruht! Acum ai să faci mișcări pe loc. Rechts um! Ce faci, omule? Ești o vacă. Coarnele trebuie să-ți ajungă acolo unde aveai înainte umărul drept. Herstellt! Rechts um! Links um! Halbrechts! Nu așa, boule! Herstellt! Halbrechts! Vezi, prostănacule, că merge?! Halblinks! Links um! Links! Front! Front, dobitocule! Nu știi ce-i aia Front? Gradaus! Kehrt euch! Kniet! Nieder! Setzen! Auf! Setzen! Nieder! Auf! Nieder! Auf! Setzen! Ruht! Auf! Ruht! Așa, Baloun, vezi, asta-i sănătos ; acum ai să mistui ca lumea!*

În jur începuseră să se adune grupuri compacte de ostași. Se produse rumoare.

— Fiți buni și faceți vă rog loc, strigă Švejk. Camaradul o să mărșăluiească. Hai, Baloun, fii atent, să nu trebuiască să *herstellen*. Mie nu-mi place să chinuiesc trupa, fără rost. Așadar: *Direktion Bahnhof*. Uite, cum îți arăt eu. *Marschieren marsch! Gliedhalt!*²⁶⁵ Stai, fir-ai al dracului, că te bag la răcoare! *Glied-halt!* Slavă Domnului, dobitocule, că te-ai oprit, *Kurzer Schritt!*²⁶⁶ Nu știi ce-i aia *Kurzer Schritt*? Te învăț eu minte, de-o să-ți iasă ochii! *Voller Schritt! Wechselt Schritt! Ohne Schritt!*²⁶⁷. Bivole ! Cînd comand „*Ohne Schritt*”, bate cotoanoagele pe loc, ai înțeles?

În jur se strînseseră cel puțin două companii.

Baloun nădușea, se pierduse cu firea, iar Švejk nu mai contenea să comande:

— *Gleicher Schritt! Glied ruckwärts marsch !*

— *Glied halt!*

— *Laufschritt!*

— *Glied marsch!*

— *Schritt!*

— *Glied halt!*

— *Ruht!*

— *Haht! Acht! Direktion Bahnhof. Lauf schritt marsch! Halt! Kehrt euch! Direktion Wagon! Lauf schritt marsch! Kurzer Schritt! Glied halt! Ruht! Ei, și-acum răsuflă nițel! Pe urmă o luăm de la capăt. Dacă e bunăvoință, toate se fac.*

²⁶⁴ Artificier-șef (germ.).

²⁶⁵ Ține pasul! (germ.).

²⁶⁶ Pasul mic ! (germ.).

²⁶⁷ Întinde pasul! Schimbă pasul! Fără pas! (germ.).

— Ce-i aici? se auzi deodată glasul locotenentului Dub care venea în grabă, foarte agitat.

— Cu respect vă raportează, domnule *lăitnant*, răspunse Švejk, că facem și noi puținică instrucție, ca să nu uităm de exerciț și să nu pierdem de pomană un timp atât de prețios.

— Dă-te jos din vagon, îi porunci locotenentul Dub. De data asta, într-adevăr m-am săturat! Ai să mergi cu mine la domnul *batalionskomandant*.

Cînd îl zări pe Švejk intrînd în vagonul comandamentului, locotenentul-major Lukáš coborî de partea cealaltă și se duse pe peron.

În timp ce asculta raportul locotenentului Dub despre ciudatele „năzbîtii” ale bravului soldat Švejk (cum se exprimase locotenentul), căpitanul Sagner era foarte bine dispus; vinul de Gumpoldskirchen era într-adevăr minunat.

— Așadar, dumneata nu vrei să pierzi de pomană timpul prețios, făcu el cu tîlc. Matusic, vino încoace!

Ordonanța batalionului primi ordin să-l cheme pe plutonierul Nasaklo, de la compania a 12-a, cunoscut printre ostași drept cel mai mare tiran, și totodată să-i facă rost lui Švejk de o carabină.

— Omul ăsta, se adresă căpitanul Sagner plutonierului Nasaklo, nu vrea să piardă bunătate de timp de pomană.. Ia-l te rog în spatele vagonului și fă dumneata cu el un ceas de exerciții cu arma. Dar fără milă, fără repaus, comandă după comandă, frumos; *setzt ab, an, setzt ab!* Ai să vezi, Švejkule, cum o să-ți treacă de urît, îi spuse căpitanul la plecare.

Curînd, din spatele vagonului se auzi o comandă aspră răsunînd peste calea ferată. Plutonierul Nasaklo, care fusese ridicat de la o partidă de douăzeci și unu, unde tocmai ținea banca, zbiera de parcă ar fi vrut să se audă în toată împărăția Domnului:

— Beim Fuss! Schultert! Beim Fuss! Schultert!²⁶⁸

Apoi pentru o clipă amuți și se auzi glasul lui Švejk, liniștit și mulțumit:

— Astea le-am învățat cu ani în urmă, pe vremea cînd eram militar activ. La comanda „*beim Fuss*”, pușca stă sprijinită de piciorul drept. Ascuțișul patului vine în linie dreaptă cu vîrfurile piciorului. Mîna dreaptă, se înțelege de la sine, e întinsă și ține pușca în așa fel, că degetul gros cuprinde cocoșul; celelalte degete trebuie să închidă patul în față, iar la comanda „*Schultert!*” pușca trebuie ținută ușor de curea pe umărul drept, cu *laufmundungid*²⁶⁹ în sus și cocoșul la spate...

— Termină cu trîncăneala, se auzi din nou comanda plutonierului Nasaklo. *Habt Acht! Rechts schaut!* Pentru Dumnezeu, ce faci...

— Sînt în poziția de „*schultert*” și la „*rechts schaut*” mîna dreaptă alunecă pe curea în jos, apuc gîtul patului și zvîrl capul la dreapta ; la „*habt Acht*” apuc din nou cureaua cu mîna dreaptă și aduc capul înainte, cu ochii la dumneata.

Și din nou răsună glasul plutonierului :

— In die Balanz! Beim Fuss! In die Balanz! Schultert ! Bajonett auf! Bajonett a! Fallt das Bajonett! Zum Gebet! Vom Gebet! Kniert nieder zum.

²⁶⁸ La picior! La umăr! La picior! La umăr! (germ.).

²⁶⁹ Gura țevii (germ.)

Gebet! Laden! Schiessen! Schiessen halb rechts! Ziel Stabswagon! Distanz 200 Schritt... Fertig! An! Feuer! Setzt ab! An! Feuer! An! Feuer! Setzt ab! Aufsatz normal! Patronen versorgen! Ruht!

Plutonierul își răsuci o țigară.

Iar Švejk citi pe patul carabinei numărul de serie și izbucni:

— 4268! Numărul ăsta l-a avut o locomotivă de cale ferată de pe linia șaisprezece din gara Peciky. Trebuia dusă la depoul din Lysa pe Elba, pentru reparație, dar n-a fost chiar așa de ușor, domnule plutonier, pentru că mecanicul care urma s-o conducă pînă acolo avea slabă ținere de minte la cifre. Impiegatul de mișcare l-a chemat la el în canțelarie și i-a spus: „Pe linia șaisprezece se află locomotiva cu numărul 4268. Eu știu că dumneata n-ai ținere de minte la cifre și că, atunci cînd ți se scrie un număr pe hîrtie, pierzi hîrtia. Dar fii cu băgare de seamă la ce-ți spun, dacă nu ții minte cifrele: am să-ți arăt ce ușor e să ții minte orice cifră. Numai să fii cu băgare de seamă: locomotiva pe care trebuie s-o duci la depoul din Lysa pe Elba are numărul 4268. Va să zică, atenție: prima cifră e patru, a doua doi. Ții minte 42, adică 2 ori 2; asta înseamnă că dacă începi de la stînga ai mai întîi 4 pe care-l împărți la 2 și-ți dă 2, așa că iar ai frumos aranjat unul lîngă altul 4 și 2. Ei, și acum să nu te sperii. Cît face de doi ori 4, opt, nu ? Bun, întipărește-ți în minte că din numărul 4268, cifra opt este ultima la rînd. Dacă ții minte că prima este 4, a doua 2, a patra 8, nu mai rămîne decît să fii deștept și să ții minte și pe 6, care vine înainte de 8. Lucru-i la mintea cocoșului: prima cifră este 4, a doua doi, patru și cu doi fac șase. Care va să zică, acum ești sigur că a doua de la capăt este șase; de acum încolo ordinea cifrelor nu-ți mai iese din minte. Îți rămîne în cap numărul 4268. Sau putem ajunge la același rezultat, pe o cale și mai simplă...”

Plutonierul isprăvi țigara și, holbînd ochii spre Švejk, apucă doar să bîiguie:

— Kappe ab!²⁷⁰

Švejk însă își continua expunerea, impasibil:

— Și atunci a început să-i explice o metodă mai simplă, ca să-și amintească de numărul 68. 6 fără 2 fac 4, care va să zică are 4—68, nu mai rămîne decît să-l bage pe doi și gata: 4—2—6—8. De altfel, nu-i prea greu dacă socoteala se face și altfel: cu ajutorul înmulțirii și împărțirii. Se ajunge la același rezultat. „Ții minte, i-a spus impiegatul, că de 2 ori 42 fac 84. Anul are 12 luni. Se scade 12 din 84 și ne rămîne 72, din care mai scădem 12 luni și rămînem cu 60. Așadar pe șase îl avem asigurat, iar pe zero îl ștergem. Va să zică avem așa: 42, 68, 4. Dacă l-am tăiat pe zero, îl tăiem și pe patru din coadă și ne asigurăm iarăși, foarte ușor, 4268, numărul locomotivei pe care trebuie s-o duci la depoul din Lysa pe Elba”. Și cum îți spuneam, cu împărțirea e la fel de ușor. Socotim coeficientul după tariful vamal... Dar ce s-a întîmplat, v-a venit rău, domnule *feldwebel*? Dacă doriți, pot să încep cu: „*Generaldecharge! Fertig! Hoch an! Feuer!*” Afurisită treabă! Domnul căpitan n-ar fi trebuit să ne trimită în soare! Trebuie să mă duc după o targă.

Adus la fața locului, medicul opină că ar putea să fie o insolație puternică sau o congestie cerebrală acută.

Cînd plutonierul își veni în fire, Švejk se afla lîngă el și-i spuse:

²⁷⁰ Descoperiți! (germ.).

— Ei, și-acum să vă povestesc și restul. Credeți, domnule plutonier, că mecanicul a ținut minte? Aș! De unde! S-a încurcat și a înmulțit totul cu trei, fiindcă și-a adus aminte de sfînta treime: așa că locomotiva tot n-a găsit-o și mai e și acum tot pe linia șaisprezece.

Plutonierul dădu din nou ochii peste cap.

Cînd se înapoie în vagonul lui, la întrebarea unde zăbovisе atîta, Švejk răspuase:

— Cine învață pe altul *Laufschritt*, face de o sută de ori *Schul-tert!*

În fundul vagonului, într-un colț, Baloun tremura ca varga.

În lipsa lui Švejk, cînd găina începuse să fiarbă, îi înfulecase jumătate din porție.

*

Înainte de plecarea trenului, eșalonul fu ajuns din urmă de un tren militar mixt, cu tot felul de rămășițe de unități. Erau fie întîrziați, fie soldați ieșiți din spital, care se întorceau la unitățile lor, sau alți indivizi suspecti, înapoiți din permisie sau eliberați din arest.

Din acest tren coborî și aspirantul Marek, acuzat odinioară de răzvrătire deoarece refuzase să curețe latrinele. Tribunalul militar al diviziei găsisе cu cale să-l elibereze și să-i caseze procesul. Așa încît teteristul Marek își făcu apariția în vagonul comandamentului, pentru a se prezenta comandantului de batalion. Teteristul nu făcuse pînă acum parte din nici o unitate; fusese purtat din arest în arest.

Cînd se trezi cu el că-i aduce actele pe care se putea citi indicația strict secretă: „*Politisch Verdachtig! Vorssicht!*”²⁷¹, căpitanul Sagner nu se arătă prea bucuros, dar din fericire își aduse aminte de „*latrinengeneral*”, care îi recomandase cu atîta interes completarea batalionului cu un *battallionsgeschichte*sschreiber.

— Dumneata, teteristule, ești foarte neglijent, îi spuse Sagner. La școala de teteriști ai fost o adevărată mazăre; în loc să fî căutat să te distingi și să-ți câștigi rangul la care îți dă dreptul inteligența dumitale, ai umblat din arest în arest... Acum ai însă ocazia să-ți îndrepti greșeala, dacă printr-o îndeplinire exemplară a îndatoririlor te vei reîncadra în rîndurile ostașilor merituoși. Închină batalionului puterea dumitale de muncă, cu toată dragostea. Eu voi încerca să te ajut. Ești un om tînăr și inteligent și fără îndoială că te pricepi să scrii, să redactezi. Uite acum despre ce e vorba. Fiecare batalion are nevoie pe front de un om care să țină, cronologic, evidența faptelor de arme care privesc direct acțiunea batalionului respectiv pe cîmpul de luptă. Toate campaniile victorioase, toate momentele glorioase și însemnate la care participă batalionul și în care are un rol precumpănitor trebuie să fie descrise, pentru ca, încetul cu încetul, să devină o contribuție la întocmirea istoriei întregii noastre armate. Înțelegi ce vreau să spun?

— Am onoarea să vă raportez, domnule căpitan, că înțeleg. E vorba de episoade din viața unităților. Nu-i așa? Batalionul își are istoria lui. Regimentul își alcătuiește istoria lui, pe baza istoriei batalioanelor sale. Regimen-

²⁷¹ Suspect politicește. A se ține sub supraveghere! (germ).

tele creează apoi istoria brigăzii, istoria brigăzilor pe aceea a diviziilor, și așa mai departe. Vă asigur, domnule căpitan, că-mi voi da toată silința.

Teteristul Marek își duse mîna la inimă și continuă:

— Voi însemna cu sinceră dragoste evenimentele mărețe ale batalionului nostru; mai cu seamă acum, cînd ofensiva e în plină desfășurare, cînd luptele vor fi crîncene, cînd batalionul nostru va acoperi cu eroicii săi fii cîmpul de bătălie. Voi consemna cu grijă evenimentele ce vor urma, pentru ca paginile istoriei batalionului nostru să fie pline de lauri.

— Ai să fii atașat pe lingă comandamentul batalionului; ai să ții evidența celor propuși pentru decorare; ai să consemnezi — bineînțeles în conformitate cu recomandările noastre — marșurile care vor atesta în mod deosebit elanul de luptă și disciplina de fier a batalionului nostru. Nu-i chiar așa de ușor, teteristule, dar sper că talentul și spiritul dumitale de observație, susținute de directivele pe care ți le voi da, te vor ajuta să ridici batalionul nostru deasupra celorlalte unități. Am să telegrafiez chiar acum la regiment că te-am numit *Batallionsgeschitsschreiber*. Prezintă-te la plutonierul de administrație Vanek, de la compania 11-a, ca să te cartiruiască în vagon. Acolo ai să găsești mai ușor un loc; pe urmă spune-i să vină numaidecît la mine. Bineînțeles că ai să fii pus în subzistență la comandamentul batalionului. Se va da un ordin de zi pe batalion.

*

Bucătarul ocultist dormea. Baloun tremura, deoarece deschisese și cutia de sardele a locotenentului-major, plutonierul de administrație Vanek se dusesese la căpitanul Sagner, iar telegrafistul Chodounsky, care se-nvîrtise prin gară de o sticlură de borovicka și o trăsese pe gît, devenise melancolic și cînta:

*Hoinar fără grijă sub cerul senin,
Cu inima pururi voioasă
Treceam prin viață, voios pelerin,
Și viața-mi părea mai frumoasă.*

*Acum și credința și dragostea-i scum,
Căci viața-i ca valul și marea,
Trădarea-n tot locul pîndește pe drum
Și greu ne lovește trădarea.*

Apoi se sculă de pe scaun, se duse la masa de lucru a plutonierului de administrație și scrise pe o bucată de hîrtie, cu litere mari :

„Prin prezenta, vă rog cu respect să fiu numit și avansat în rangul de trompet al batalionului.

Chodounsky, telegrafist.”

*

Căpitanul Sagner nu se întinse prea mult la vorbă cu plutonierul de administrație Vanek. Îi atrase doar atenția că deocamdată *Batallionsgeschichte* Marek va rămîne în vagon cu Švejk.

— Pot să-ți spun numai că Marek este, ca să zic așa, un tip suspect. *Politisch verdächtig*. Dar, ca să fiu drept, lucrul nu mi se pare chiar așa de ciudat. Despre cine nu se spune în ziua de azi că e suspect? Circulă tot felul de bănuieli. Dumneata înțelege ce vreau să spun. Îți atrag atenția că dacă s-ar întâmpla să scape cumva vreo vorbă care, înțelegeți dumneata... să ai grijă să i-o curmi ca, Doamne ferește, să n-am și eu vreo neplăcere de pe urma lui. Să-i spui, pur și simplu, să nu trîncănească. Atît. Și-o să fie bine. Asta nu înseamnă că trebuie să vii să-mi raportezi toate fleacurile. Înțelege-te bine cu el, prietenește; mai bine o convorbire amicală, decît un denunț prostesc. Într-un cuvînt, ce s-o mai lungim, eu n-am chef să aud nimic, pentru că... înțelegeți, o chestiune de asta se răsfrînge întotdeauna asupra întregului batalion.

Cînd se întoarse în vagon, Vanek îl luă deoparte pe teteristul Marek și i spuse:

— Ascultă, dumneata ești un om suspect, dar lucrul n-are nici o importanță. Ai grijă numai să nu vorbești vrute și nevrute față de telegrafistul Chodounsky.

N-apuca să isprăvească bine vorba și Chodounsky intra împleticindu-se; căzu în brațele plutonierului de administrație și cu un glas răgușit, ca după beție, mormăi ceva ce voia să aducă a cîntec :

*De toți și toate părăsit,
Cu inima zdrobită,
Eu alinare am găsit
La sînul tău, iubită.
În ochii tăi un foc ceresc
Ca steaua se ivi
Și gura-ți de mărgean șopti:
Eu nu te părăsesc.*

*

— Nu vă părăsesc, urla Chodounsky. Am să vă spun tot ce-am să aud la telefon. Mă cac pe jurămînt.

Într-un colț Baloun își făcea cruce îngrozit, și începu să se roage cu glas tare:

— Preasfîntă născătoare de Dumnezeu, ascultă ruga mea aprinsă, ascultă-mă, milostivă, și mîngîie-l pe robul care te cheamă cu credință vie, cu nețărmurită nădejde și dragoste fierbinte, din această vale a plîngerii. Pogoa-ră, regină a cerului, harul tău asupra-mi pentru ca din mila Domnului și sub ocrotirea ta să-mi pot duce povara pînă la capăt.

Și preacurata Fecioară Maria pogorî într-adevăr asupra-i harul divin: căci peste o clipă, din sărăcăcioasa-i raniță, teteristul Marek scoase cîteva cutii de sardele, împărțind fiecăruia cîte una.

Baloun deschise, fără să șovăie, valiza locotenentului-major Lukáš și puse la loc sardelele picate ca din cer.

Puțin mai târziu însă, când ceilalți desfăcură cutiile și începură să guste din sardele, căzu din nou în ispită, deschise valiza, scoase sardelele și le înfulecă pe nerăsuflăte.

Și iată că deodată, preacuvioasa și preasfînta Maria îl părăsi, căci tocmai în clipa cînd dădea pe gît ultimii stropi de ulei din cutie, apăru în ușa vagonului ordonanța batalionului, Matusic, care strigă:

— Baloun, ia sardelele și du-te cu ele la domnul *oberlaintnant*.

— Aoleu, o să plouă cu palme.

— Ascultă, Baloun, cu mîinile goale mai bine nu te duce, îl sfătui Švejk. Ia cu tine măcar cinci cutii goale.

— Ce-i fi păcătuit dumneata, că te pedepsește Dumnezeu așa de rău? interveni teteristul. Trebuie că există un păcat mare de tot în viața dumitale. N-ai fi săvîrșit, cumva, vreun furt de obiecte sfînte sau să fi mîncat popii șunca atîrnată în coș la afumat? Nu cumva i-ai băut din pivniță vinul sfînțit? Ai sărit, cumva, cînd erai copil, pîrleazul, în livada parohiei, ca să furi pere?

Baloun se clătină pe picioare și fața-i îngrozită arăta o deznădejde fără margini. Cu buzele tremurînd, șopti desperat:

— Cînd o să se isprăvească odată cu chinurile mele?...

— Ei, vezi, aici e aici, spuse teteristul, care auzise cuvintele nefericitudinii Baloun. Dumneata, amice, ai pierdut legătura cu Dumnezeu. Nu mai știi nici să te închini cum trebuie, ca Dumnezeu să te adune cît mai repede de pe lumea asta.

La care Švejk adăugă:

— Așa-i el. Nu-i în stare să ia o dată hotărîrea ca viața lui de ostaș, gîndurile de ostaș, vorbele, faptele și moartea lui ostășească să le lase toate în voia inimii milostive, de mamă, a preasfîntului Dumnezeu, cum zicea *feldkuratul* meu Otto Katz, cînd o lua nițel razna și din greșeală se ciocnea pe stradă de vreun ostaș.

Baloun declară oftînd că-și pierduse încrederea în Dumnezeu văzînd că zadarnic îl roagă să-i dea puterea să-și stăpînească pîrdalnicul lui de stomac.

— Nu din războiul ăsta mi se trage, se văieta el. E o boală veche: sînt lacom, nu pot să fac nimic. Nevastă-mea și copiii se duc mereu la hramul de la Klokoty să se roage pentru mine, dar degeaba!

— Da, da, spuse Švejk. E lîngă Tabor. Au acolo o Sfîntă Fecioară împodobită cu briliante false. Un paracliser de prin Slovacia a vrut o dată s-o fure. Era un om foarte cucernic. A venit la hram și și-a zis că isprava are mulți sorți de izbîndă dacă se curăță mai întîi de toate păcatele vechi, așa că s-a dus la popă să se spovedească și i-a mărturisit că a doua zi avea de gînd s-o fure pe Sfînta Fecioară Maria. Dar n-a avut nici cînd să zică valeu, că pînă să spună el de trei sute de ori „*Tatăl nostru*”, cum îl îndemnase sfîntiașa, ca să nu aibă cînd s-o șteargă, ceaușii și paracliserii l-au și înșfăcat și l-au dus la postul de jandarmi.

Bucătarul ocultist și telegrafistul Chodounsky discutară aprins dacă trădarea tainei spovedite este sau nu o faptă strigătoare la cer, sau dacă nu cumva toată povestea era o prostie, dat fiind că era vorba de briliante false...

în cele din urmă, bucătarul izbuti să-i demonstreze lui Chodounsky că la mijloc fusese un blestem, adică o soartă predestinată din negurile trecutului, când nefericitul paracliser din Slovacia era, poate, încă o caracatiță pe-o altă planetă și că, oricum, destinul hotărîse de mult, poate de pe vremea cînd preotul din Klokoty nu era decît un pui de dinosaur cu pungă — mamifer dispărut astăzi — că el va nesocoti taina spovedaniei, cu toate că din punct de vedere al dreptului canonic se dă absolvire chiar cînd e vorba de bunuri bisericești.

La această pledoarie, Švejk ținu să adauge și el o observație:

— Așa-i. Nu există om pe lumea asta care să știe ce năzdrăvăanii o să facă peste cîteva milioane de ani; și nici nu trebuie să-și frămînte mintea cu așa ceva. Cînd făceam serviciul la Karlin, era la *erkennenskommando* un *oberläitnant*, Kvasnicka; la fiecare oră de teorie, ne spunea: „Să nu vă închipuiți, mă, căcănarilor, că milităria se isprăvește pe lumea asta, boi și porci sălbatici ce sînteți. Ne mai întîlnim noi și pe lumea cealaltă și am să curăț rapănul de pe voi, bandă de porci ce sînteți!”

Iar Baloun, care în disperarea lui își închipui că tot despre el e vorba, își continuă spovedania publică:

— Nici Klokoty n-a putut să-mi potolească lăcomia.. Cum s-a întors nevasta cu copiii de la hram, a și început să numere găinile. Lipseau una sau două. Dar ce era să fac, dacă nu m-am putut stăpîni? Știam bine că le ținea pentru ouă, dar cînd ieșeam afară și mă uitam la ele, simțeam cum mi se cască o prăpastie în pîntec și pînă nu dădeam gata găina nu mă potoleam. O dată, cînd ai mei erau duși la Klokoty să se roage pentru mine, ca să mă apăr și să nu mai fac vreo nouă pagubă, am ieșit să mă plimb prin curte, dar necuratul mi-a scos în cale un curcan. De data asta era s-o plătesc cu viața. M-am înecat c-un os care îmi rămăsese în gît, și dacă nu era argatul, un flăcău mărunțel, care să-mi scoată osul, nu mai ședeam eu azi aici și nici războiul nu-l mai apucam. Așa zău! Era dibaci argatul. Era mic, spătos, gros...

Švejk se apropie de Baloun.

— Scoate limba!

Baloun căscă o gură cît o șură și-i arată limba:

— Știam eu că l-ai înghițit și pe argat. Hai, mărturisește, cînd l-ai înghițit? În timp ce ai tăi erau la Klokoty, nu-i așa?

Baloun își împreună miinile și strigă, deznădăjduit:

— Lăsați-mă, camarazi! Am destule necazuri, nu mă mai necăjiți și voi!

— Noi nu te osîndim pentru asta, interveni teteristul. Dimpotrivă, asta dovedește că ai să fii un bun ostaș. În timpul războaielor lui Napoleon, cînd franțujii au încercuit Madridul, comandantul cetății asediate și-a mîncat aghiotantul fără sare, ca să nu fie silit să predea orașul de foame. Asta zic și eu sacrificiu; dacă-l săra, era, sigur, mai ușor de mistuit. Cum îl cheamă pe aghiotantul batalionului nostru, domnule *rechnungsfeldwebel*? Cum? Ziegler? Dacă l-ai tăia în porții, cu sfrijitul ăsta nu poți hrăni ca lumea nici o companie.

— Ia uitați-vă, oameni buni, strigă plutonierul de administrație Vanek, Baloun are mătânii.

Într-adevăr, în clipele sale de mare pocăință, Baloun își căuta izbăvirea în micile mărgele de fistic fabricate de firma Moritz Lowenstein din Viena.

— Tot de la Klokoty le am, spuse melancolic Baloun. Pînă să mi le aducă, am dat gata doi boboci de gîscă; dar asta-i carne? Zgîrci.

Între timp sosi ordin ca trenul să plece peste un sfert de oră... Cum nimeni nu credea, se întîmplă ca în ciuda pazei întărite pe ici, pe colo, cîțiva să mai hoinărească. Așa se face că în clipa plecării lipseau optsprezece oameni, printre care și plutonierul Nasaklo de la marșcompania a 12-a, care, în timp ce trenul gonia dincolo de Isatarcsa, se ciorovăia în păduricea de duzi din spatele gării, într-un șanț nu prea adînc, cu o tîrfă care-i cerea cinci coroane; plutonierul îi oferea drept plată pentru serviciul făcut o coroană sau o pereche de palme, la alegere. Pînă la urma se opri la ultima soluție, și asta cu atîta insistență, încît la țipetele femeii lumea din gară începu să alerge spre locul cu pricina.

III - De la Hatvan la granița Galiției

TOT TIMPUL CÎT A DURAT TRANSPORTUL PE CALEA FERATĂ AL BATALIONULUI, CARE APOI URMA SĂ STRĂBATĂ PE JOS TOATĂ GALIȚIA RĂSĂRITEANĂ — DE LA LABORKA SPRE FRONT, CA SĂ SE ACOPERE DE GLORIE, ÎN VAGONUL ÎN CARE CĂLĂTOREAU TETERISTUL ȘI ŠVEJK DISCUȚIILE AVURĂ UN CARACTER MAI MULT SAU MAI PUȚIN SUBVERSIV; DISCUȚII ASEMĂNĂTOARE, DAR ÎNTR-O MĂSURĂ, CE-I DREPT, MAI MICĂ, AU AVUT LOC ȘI ÎN ALTE VAGOANE; BA CHIAR ȘI ÎN VAGONUL COMANDAMENTULUI DOMNEA O ATMOSFERĂ DE NEMULȚUMIRE, DE CÎND LA FUZES-ABONY VENISE DE LA REGIMENT UN ORDIN PE ARMATĂ, PRIN CARE SE FĂCEA CUNOSCUT CĂ RAȚIILE DE VIN PENTRU OFIȚERI AU FOST REDUSE CU UNA OPTIME DE LITRU. SE ÎNȚELEGE CĂ NICI TRUPA NU FUSESE UITATĂ. RAȚIA DE TAPIOCA FUSESE REDUSĂ CU ZECE GRAME DE CAP. ORDINUL STÎRNI CU ATÎT MAI MULTE NEDUMERIRI CU CÎT NIMENI NU VĂZUSE NICI URMĂ DE TAPIOCA ÎN BATALION.

Cînd află de toate acestea, plutonierul de administrație Bautanzel se simți nu numai jignit, dar jefuit chiar. Exprimîndu-și dezaprobarea, el arătă, pe bună dreptate, că în timp de război tapioca e un articol de lux și că ar fi putut lua cel puțin 8 coroane pe kilogram.

La Fuzes-Abony, unde urma să se pregătească gulașul cu cartofi pe care punea atîta preț „latrinen-general”-ul, aflară că o companie își pierduse bucătăria de campanie. Făcîndu-se cercetările de rigoare, se dovedi că nefericita bucătărie de campanie nici nu plecase din Bruck și că în clipa aceea se mai afla încă depozitată undeva în spatele barăcii 186, părăsită și rece.

Cu o zi înainte de plecarea eșalonului, personalul acestei bucătării de companie fusese închis la comenduire pentru atitudine turbulentă în oraș și știuse să se învîrtească în așa fel, încît să rămînă arestat pînă cînd compania de marș de care țineau pornise să traverseze Ungaria.

Compania rămasă fără bucătărie fu repartizată la bucătăria altei companii; cum era de așteptat, evenimentul nu se petrecu fără certuri, deoarece ostașii din amîndouă companiile, însărcinați cu curățatul cartofilor, socotiră că „nu-s chiar așa de tîmpiți ca să se spetească pentru alții”. Pînă la urmă se dovedi că povestea cu gulașul nu era de altfel decît un exercițiu pentru a-i deprinde pe ostași cu gîndul că pe front, dacă în timp ce se gătește gulașul,

vine ordinul „*Alles zuruck*”, gulașul să fie vărsat fără ca nimeni să-i fi aflat gustul.

Toată povestea fusese, așadar, o pregătire de luptă, dacă nu prea tragică ca urmări, în orice caz foarte instructivă. Lucrurile s-au petrecut cam așa: în clipa când gulașul urma să fie distribuit, se auzi ordinul: „În vagoane!” și trenul porni numaidecât spre Miskolc. Dar nici aici nu fu împărțit gulașul, deoarece în gară era un tren cu vagoane rusești, fapt pentru care li se interzise ostașilor să coboare din vagoane, în schimb li se permise să lase friu liber fanteziei lor. Și ostașii își spuseră că gulașul va fi distribuit abia la coborîrea din tren, în Galiția. Acolo însă se va constata că gulașul s-a acrit și, ca atare, fiind necomestibil, va fi aruncat.

Într-adevăr, gulașul fu transportat mai departe la Tiszaalak-Zombor și, când nimeni nu se mai gîndea la el, trenul opri la Nove Mesto de sub Șiator, unde focul fu din nou încins sub cazane, gulașul încălzit și în cele din urmă distribuit.

Gara era supraaglomerată; mai întii trebuiau să plece două trenuri cu muniții, după ele două eșaloane de artilerie și un tren cu unități de pionieri. Se adunaseră, așadar, trenuri cu grupări aparținînd celor mai diverse unități ale armatei.

În spatele gării, niște husari honvezi se distrau cu doi evrei polonezi, cărora le goliseră sticlele cu rachiu și acum, bine dispuși, drept plată îi loveau peste gură, fapt îngăduit pare-se, deoarece în imediata lor apropiere se afla *rittmasterul* lor care privea satisfăcut scena, în timp ce după o magazie, alți husari honvezi umblau sub fustele oacheșelor fete ale evreilor loviți.

Tot în gară mai era un tren cu o unitate de aviație. Nu prea departe erau alte aeroplane și tunuri, dar de data asta într-o stare de plîns: avioane doborîte, țevi de tun plesnite. În timp ce tot ce era proaspăt și nou se îndrepta spre cîmpul de luptă, aceste rămășițe ale gloriei se întorceau pentru refacere și reconstruire în interiorul țării.

Locotenentul Dub explica tocmai ostașilor adunați în jurul tunurilor și aeroplanelor distruse că acestea erau — se înțelege — trofee de război, cînd deodată observă că ceva mai departe, în mijlocul unui grup compact, Švejk dădea și el anumite lămuriri. Se apropie deci de locul cu pricina și ascultă glasul potolit a lui Švejk:

— Oricum am lua-o, pînă la urmă tot pradă de război se cheamă că e. E drept că la prima vedere, cel care citește pe afetul tunului *K.u.K. Artilleriedivision* nu pricepe nimic. Dar lucrurile se vede că s-or fi petrecut așa: tunul trebuie să fi căzut în miinile rușilor și noi a trebuit să-l cucerim din nou; și aflați de la mine că o asemenea pradă are un preț mult mai mare, fiindcă... fiindcă, adăugă el solemn cînd îl zări pe locotenentul Dub, nu-i voie să lași nimic în mîna dușmanului. Asta-i la fel ca și cu Przemysl sau cu soldatul căruia la un atac dușmanul i-a smuls bidonul. E o chestie veche de pe timpul lui Napoleon, după cîte se spune; ostașul a intrat noaptea în tabăra dușmanului și s-a întors cu bidonul. Și unde mai pui că a ieșit și cu cîștig, pentru că dușmanul primise peste noapte rația de rachiu.

Locotenentul Dub spuse numai:

— Ascultă, Švejk, șterge-o în galop și altă dată să nu te mai prind pe aci.

— La ordin, domnule *laitnant*, răspunse scurt Švejk și plecă spre alt șir de vagoane. Dacă locotenentul Dub ar fi auzit însă ce mai adăugase în șoaptă, cu siguranță că și-ar fi ieșit din fire, deși în fond nu era vorba decât de o nevinovată zicală biblică: „Încă puțin și-ai să mă vezi și iarăși puțin și n-ai să mă mai vezi”.

După plecarea lui Švejk, locotenentul Dub se prosti în asemenea hal, încît atrase soldaților atenția asupra unui aeroplan austriac doborît, pe al cărui fuzelaj scria cu litere citețe și mari: „Wiener Neustadt”.

— Vedeți, spuse el, avionul ăsta rusesc l-am doborît la Lvov.

Cuvintele lui fură însă auzite de locotenentul-major Lukáš care, apropiindu-se, adăugă cu glas tare:

— Și amîndoi aviatorii ruși au fost carbonizați.

După care plecă de acolo fără să mai spună ceva, spunîndu-și că locotenentul Dub era un dobitoc fără pereche.

În spatele unui vagon dădu cu ochii de Švejk și încercă să-l ocolească pentru că, la vederea locotenentului-major Lukáš, Švejk făcuse o mutră din care se putea vedea că avea multe pe inimă și voia să le împărtășească.

Fără să stea însă pe gînduri, Švejk îi ieși înainte.

— *Ich melde gehorsamst, Kompanienordonanz* Švejk așteaptă noi ordine. Cu respect vă raportează, domnule *oberlaitnant*, că v-am mai căutat în vagonul comandamentului.

— Ascultă, Švejk, îi răspunse locotenentul-major Lukáš tăios și cu dușmănie, știi cum te numești? Sau ai uitat cum te-am botezat?

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaitnant*, că n-am uitat; eu nu sînt ca teteristul Zelezny²⁷². Cu mult înainte de război ne aflam amîndoi în cazarma de la Karlin, unde era colonel unu Fiedler von Bumerang, sau așa ceva...

Fără să vrea, locotenentul-major Lukáš rîse de acest „așa ceva”, în timp ce Švejk îi da înainte:

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaitnant*, că colonelul ăsta, cum vă spuneam, era pe jumătate cît dumneavoastră și purta o barbă lungă ca ducele de Lobkovitz, așa că arăta ca un maimuțoi; și pentru că la mînie avea obiceiul să sară de două ori mai sus decât unde-i sta capul, l-am poreclit „boșorogul de gumă”! Și, cum vă spuneam, era într-o zi de întii mai și aveam *bereitschaft*; cu o seară înainte ne-a ținut în curtea regimentului o cuvîntare măreață, spunîndu-ne că a doua zi trebuie să rămînem cu toții în cazarmă și să nu ne urnim de acolo, pentru ca la nevoie să putem împușca din ordin superior toată banda socialistă. Ostașul — ne-a spus — care se va brodi învoit și nu se va înapoia la timp la cazarmă, prelungind noaptea cu de la sine putere pînă a doua zi, se va face vinovat de trădare de țară, pentru că un asemenea ostaș — zicea — în stare de beție fiind, nu va mai putea să ni-merească ținta la comanda foc, trăgînd — zicea — pe deasupra, adică în aer. Teteristul Zelezny, de care vă vorbeam, cum s-a întors în dormitor ne-a comunicat că boșorogul de gumă i-a dat o idee grozavă. Băiatul avea dreptate: dat fiind că a doua zi intrarea în cazarmă era oprită, mai cuminte era nici să nu te prezinți. Și așa cum vă spun, să trăiți domnule *oberlaitnant*, așa a făcut. Dar *oberstul* ăsta Fiedler era o javră fără pereche, Dumnezeu să-l ierte;

²⁷² Fieraru (cehă).

a doua zi a început să hoinărească prin Praga în căutarea fugarilor; așa se face că lingă poarta „Pulberăriei” l-a găbjit pe Zelezny. Cum l-a zărit s-a și repezit la el: „Te înfaț eu, intulcesc eu la tine fiața, te touă ori!” I-a mai spus el și altele și pînă la urmă au pornit amîndoi spre cazarmă. Pe drum l-a tot descîntat, întrebîndu-l mereu cum îl cheamă. „Aha, Șelesnei, Șelesnei! Tu cacarisit, eu bucuros că prins la tine. Araț eu la ține «den ersten Mai», Șelesny, Șelesny, tu închis, fain închis!” Da lui Zelezny nu-i păsa de loc; și cum treceau pe strada Porice, aproape de Rozvaril, a zbughit-o într-un gang, s-a făcut nevăzut prin mulțime și l-a lăsat pe boșorog cu gura căscată. Și așa de rău s-a infuriat domnul *oberst* că i-a scăpat printre degete, că de supărare a uitat cum îl chema. Ajuns la cazarmă, a început să țopăie de ciudă; și mult s-a mai minunat caporalul de serviciu pe batalion cînd s-a trezit cu el urlînd și răcnind în ceheasca lui pocită: „Medenei (Arămaru) închis, nu Medenei închis, Olofenei (Plumbaru) închis, Cinofei (Zincarul) închis!”²⁷³ Așa Olofenei și Cinovy. A scos chiar la raport tot regimentul, dar între timp Zelezny, despre care toată lumea știa că era omul cu pricina, a fost trimis în răspîndire la infirmerie, ca tehnician dentar ce era. Într-o bună zi unul din regimentul nostru a înjunghiat un dragon la circiuma „U Bucku” pe motiv că-i curta iubita. Ne-a adunat pe toți în careu, chiar și pe cei de la infirmerie. Cei prea betegi erau susținuți de cîte doi camarazi. Dacă n-a avut încotro, a trebuit să iasă și Zelezny. Ni s-a citit un ordin pe regiment, care suna cam așa: „Avînd în vedere că dragonii sînt și ei ostași și ca atare, fiindu-ne camarazi, este aspru oprit a se înjunghia dragoni...” În timp ce un teterist tâlmăcea ordinul, colonelul rotea priviri de fiară la pîndă. A trecut prin fața frontului, a trecut prin spate, a ocolit careul și deodată a dat cu ochii de Zelezny, care era înalt cît un munte. Era mai mare dragul cînd l-a scos în mijlocul careului. Teteristul se oprise din cetanie, iar colonelul a început să sară în fața lui Zelezny, în copci de prepelicar, zbierînd ca un ieșit din minți: Aha, tu la mine nu scăpat, tu la mine nu fugit, acum tu spus este Șelesnei, și eu mereu spus Medenv, Cinofy, Olofeny; el Șelesny este, el terbetu Șelesny, infaț eu la tine minte Olofeny, Cinofy, Medeny, du Mistwiech, du Schwein, du Șelesny!” I-a dat el, nu-i vorbă, o lună de arest, dar peste vreo doua săptămîni l-a apucat o durere de măsea, și și-a amintit că Zelezny e tehnician dentist. Așa că l-a adus de la arest la infirmerie, ca să-i scoată măseaua. A tras Zelezny, nu-i vorbă, de măsea cam o jumătate de oră, că de trei ori a trebuit să-l stropească pe colonel cu apă să-l readucă în simțiri, dar pînă la urmă s-a muiat boșorogul și l-a iertat de restul pedepsei. Așa se întîmplă cînd superiorul uită numele inferiorului; inferiorului, însă, nu-i este îngăduit niciodată să uite de numele superiorului, cum bine ne zicea *oberstul* de care vă vorbeam, și așa și este căci cîte zile om avea n-o să uităm că am avut un colonel pe care îl chema Fiedler... N-a fost cumva prea lungă povestea, domnule *oberlăitnant*?

— Ascultă, Švejk, îi răspunse locotenentul-major Lukáš. Cu cît te ascult mai mult, cu atît îmi dau mai bine seama ca dumneata, de fapt, nu-ți respecti superiorii. Soldatul e dator să-i vorbească numai de bine pe foștii lui superiori.

Locotenentul-major Lukáš începea să se dispună.

²⁷³ Toate numele sînt pronunțate într-un argou ceh.

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, îl întrerupse Švejk, pocăit, domnul colonel Fiedler e de mult pe ceea lume. Dar dacă domnul *oberlaintnant* dorește, pot să vorbesc de el numai de bine. Aflați, domnule *oberlaintnant*, că era un adevărat înger binefăcător al ostașilor. Era la fel de bun și cumsecade ca sfântul Martin, care împărțea giștele la cei sărmani și flămânzi. Dumnealui își împărțea mîncarea de prînz de la popota ofițerească cu primul ostaș care îi ieșea în cale, și cînd nouă, tuturor, ni se făcuse lehamite de găluștele cazone, a ordonat să ni se facă la popotă „*grenadiermarș*” cu carne de porc. Dar abia în timpul manevrelor și-a arătat dumnealui toată mărinimia. La Doini Karlovice a poruncit să bem pe socoteala lui toată fabrica de bere de acolo, și cînd era ziua lui onomastică sau de naștere punea să se gătească pentru tot regimentul iepure cu smîntînă și găluște. Era așa de bun cu trupa, că o dată, să vedeți, domnule *oberlaintnant*...

Locotenentul-major Lukáš îl lovi ușor peste ureche și-i spuse cu un ton prietenos:

— Acum las-o baltă și pleacă, secătură.

— Zu Befehl, Herr Oberlaintnant!

În timp ce Švejk intră în vagonul lui, în fața eșalonului, lîngă vagonul în care erau depozitate sub lacăt telefoanele și sîrma telefonică, se petrecea următoarea scenă: cum din ordinul căpitanului Sagner totul trebuia să fie *feldmassig*, se puseseră santinele. Acestea erau postate de o parte și de alta a trenului, iar parolele și consemnele se dădeau la cancelaria batalionului.

În ziua aceea „*fedruf*”²⁷⁴ era cuvîntul „*Kappe*”, iar „*losung*”²⁷⁵, „*Hatvan*”. Ostașul care păzea aparatele de telefon și trebuia să țină minte aceste vorbe era un polonez din Kolomeia, pripășit la regimentul 91, prin cine știe ce întîmplare ciudată.

Habar n-avea ce înseamnă „*Kappe*”; dar pentru că avea idee de mnemotehnică, își aduse aminte că parola începea cu litera „k”; așa se face că locotenentului Dub, care era de serviciu pe batalion, și care se apropie de el cerîndu-i cuvîntul de ordine din ziua aceea îi răspunse foarte mîndru:

— Kaffee!

Era de fapt foarte firesc să se întîmple așa; polonezul din Kolomeia se gîndea mereu la cafeaua de dimineață și seară, care li se dăduse în cantonament, la Bruck.

Și după ce zbieră pentru a doua oară „*Kaffe*”, iar locotenentul Dub continuă să se apropie tot mai mult de el, polonezul, aducîndu-și aminte de jurămîntul pe care-l făcuse și de faptul că era în post, strigă amenințător: „*Halt!*”, iar cînd locotenentul Dub mai făcu doi pași, cerîndu-i într-una parola, ostașul îndreptă spre el carabina și, cum nu cunoștea prea bine limba germană, folosi un amestec ciudat de poloneză și nemțească, strigînd cît îl ținea gura:

— Benze šaisn, benze šaisn²⁷⁶.

Locotenentul Dub pricepu și începu să bată în retragere, strigînd:

— Wachkomandant, Wachkomandant!²⁷⁷

²⁷⁴ Parola (germ.).

²⁷⁵ Consemnul (germ.).

²⁷⁶ Fugi de te cacă (germ.).

²⁷⁷ Comandantul gărzii (germ.).

Sergentul Jelinek apăru în grabă și îl duse pe bietul polonez în corpul de gardă, unde atît el cît și locotenentul Dub îi cerură pe rînd cuvîntul de ordine, la care polonezul din Kolomeia spuse disperat, cu un strigăt care se auzi în toată gara:

— Kaffee, Kaffee!

Ostașii din toate eșaloanele dădură buzna cu gamelele, producînd o învîlmășeală care nu luă sfîrșit decît în clipa cînd cînstitul ostaș, dezarmat, fu transportat în vagonul de arestați.

Locotenentul Dub avea însă anumite bănuieli în legătură cu Švejk, pe care îl văzuse sărind cel dintîi din vagon cu gamela în mînă, și ar fi putut să jure că-l auzise strigînd:

— Ieșiți cu gamelele, ieșiți cu gamelele.

După miezul nopții, trenul o porni spre Ladovko și Trebisov, unde, din greșeală, fu întîmpinat în zori de o asociație de veterani din localitate; voiseră de fapt să fîrîtisească un batalion de marș din regimentul 14 de honvezi maghiari, care trecuse prin stație în cursul nopții. Un lucru era, însă, sigur: veteranii erau chercheliți și cu zbieretele lor: „*Isten ald meg a kiralyt*”²⁷⁸ treziră din somn întregul eșalon. Cîțiva ostași, mai susceptibili, se plecară afară din vagoane și-l sfătuiră:

— Pupați-ne în cur! *Eljen!*²⁷⁹

La care veteranii începură, drept răspuns, să zbiere, de se cutremurară ferestrele din gară.

— *Eljen! Eljen a tizenegyedik regiment!*²⁸⁰

După cinci minute, trenul plecă mai departe spre Humenna. De aici începeau să se vadă deslușit urmele luptelor ce avuseseră loc în timpul ofensivei ruse din valea Tisei. Pe povîrnișuri se întindeau tranșee săpate în grabă, iar din cînd în cînd se vedea cîte o casă de țară mistuită de flăcări, în apropierea căreia o cocioabă proaspăt clădită dovedea că stăpîinii se și înapoiaseră.

Spre amiază, cînd intrară în gara Humenna, începură să se facă pregătiri pentru masa de prînz. Între timp ostașii din eșalon descoperiră un secret public, și anume cum se comportau autoritățile, după plecarea rușilor, cu populația locală, care prin limbă și religie era înrudită cu ostașii ruși.

Pe peron, înconjurați de jandarmi maghiari, se afla un grup de ruși din Ungaria arestați. Erau printre ei cîțiva popi, învățători și țărani de prin împrejurimi. Aveau mîinile legate cu funii la spate și erau prinși perechi-perechi, unul de altul. Cei mai mulți aveau nasul zdrobit și cucuie în cap, de pe urma loviturilor căpătate de la jandarmi, cînd fuseseră arestați.

Ceva mai departe, un jandarm ungur petrecea cu un popă. Îi legase piciorul stîng cu o funie, pe care o ținea de celălalt capăt, și-l îndemna cu bîta să joace ceardaș. În timp ce popa juca, jandarmul trăgea de funie. Popa căzu în nas și, avînd mîinile legate la spate, nu se mai putu ridica de jos. Acum făcea încercări desperate să se întoarcă pe spate, în nădejdea că se va putea totuși ridica. Jandarmul rîdea cu lacrimi și, cînd popa izbutea să se ridice într-o rînă, trăgea funia și popa iar cădea în nas. În cele din urmă

²⁷⁸ Binecuvîntează, Doamne, pe rege (magh.).

²⁷⁹ Trăiască! (magh.).

²⁸⁰ Trăiască! Trăiască regimentul 14! (magh.).

spectacolul fu întrerupt de un ofițer de jandarmi care porunci ca, deocamdată, pînă la sosirea trenului, arestații să fie duși în spatele gării, într-o magazie goală. Acolo fură snopiți în bătaie fără martori oculari.

În legătură cu acest episod avu loc o discuție aprinsă în vagonul comandamentului și în general se poate spune că cei mai mulți condamnau aceste atrocități.

Fahnrich Kraus era de părere că dacă era vorba de trădători de țară, apoi să fie spînzurați pe loc, dar fără schingiuri; în schimb locotenentul Dub era întrutotul de acord cu cele întîmplate și aduse numaidecît vorba despre atentatul de la Sarajevo, demonstrînd că jandarmii unguri din stația Humenna nu fac decît să răzbune asasinarea arhiducelui Franz Ferdinand și a soției sale. Pentru a da mai multă greutate cuvintelor sale, Dub arată că era abonat la o revistă în care citise, încă înainte de izbucnirea războiului și anume în numărul din iulie, cum că atentatul de la Sarajevo, această crimă odioasă și fără seamăn, va lăsa în inimile oamenilor, pentru multă vreme, o rană nevindecată, cu atît mai dureroasă cu cît prin această crimă fusese curmată nu numai viața unui reprezentant al puterii executive a statului, dar și viața credincioasei și iubitei sale soții; prin distrugerea acestor două vieți fusese tulburată o viață fericită și exemplară de familie, iar copiii lor, iubiți de noi toți, au rămas orfani.

Locotenentul-major Lukáš bodogăni ceva ca pentru sine observînd că jandarmii din Humenna trebuie să fi citit și ei revista în care fusese publicat acest impresionant articol. Și deodată îl cuprinse o lehamite din care simțea că numai băutura l-ar putea scoate. Ieși deci din vagon și porni în căutarea lui Švejk.

— Ascultă, Švejkule, nu știi cumva unde s-ar putea găsi o sticlă de coniac? Nu mă simt tocmai bine...

— Asta, să trăiți, domnule *oberlaintnant*, vi se trage de la schimbarea vremii. S-ar putea ca pe cîmpul de bătălie să vă fie și mai rău. Cu cît se depărtează omul de baza militară de care ține, cu atît se simte mai rău. Așa s-a întîmplat și cu un grădinar din Strasnice, un oarecare Josef Kalenda. A plecat de-acasă de la Strasnice, la Vinohrady, unde s-a oprit la cîrciuma „Na zastavce”²⁸¹. N-avea nici pe dracu, dar cum a ajuns în strada Coroanei, aproape de castelul de apă, a luat la rînd, pînă la biserica Sfîntă Ludmila, toate cîrciumile și deodată a simțit un fel de moleșeală. Nu s-a speriat el de atîta lucru, mai ales că înainte cu o seară făcuse prinsoare cu un vatman de tramvai în cîrciuma „U Remisy” de la Strasnice că are să facă înconjurul lumii pe jos în trei săptămîni. A început așadar să se depărteze tot mai mult de casa lui, pînă cînd a nimerit la „Berăria neagră”, în piața Carol, de unde, prin Mala Strana, a ajuns la fabrica de bere Sfîntul Tomas și de aici prin restaurantul „La luna”, și mai departe, prin cîrciuma „La regele Brabantului”, a poposit la „Priveliștea frumoasă” și de aci la fabrica de bere de la mănăstirea Strahov. Apoi, mergînd tot așa, a ajuns tocmai în piața Loretha. Acolo i-a venit deodată dor de casă. S-a trîntit la pămînt, a început să se zvârcolească pe trotuar și să urle ca ieșit din minți: „Oameni buni, nu merg mai departe. Mă piș — mă iertați domnule *oberlaintnant*, dar așa a spus — mă piș pe călă-

²⁸¹ „La popasul”

toria în jurul lumii.” Dacă doriți, domnule *oberlaintnant*, vă fac eu rost de coniac, numai că mi-e teamă să nu plece trenul pînă mă înapoiez.

Locotenentul-major Lukáš îi dădu toate asigurările că trenul avea să plece abia peste două ceasuri și îi dezvălui secretul că există niște coniac de vînzare, pe sub mînă, imediat în spatele gării, unde căpitanul Sagner îl trimisese pe Matusic, care-i și adusese cu cincisprezece coroane o sticlă de coniac destul de bun. Îi dădu deci cincisprezece coroane și-i spuse să se ducă cît mai repede, atrăgîndu-i totodată atenția să nu spună nimănui că e pentru locotenentul-major Lukáš sau că el l-ar fi trimis, pentru că, de fapt, treaba asta nu-i premisă.

— Lăsați pe mine, domnule *oberlaintnant*, îl asigură Švejk, fiți pe pace că totul va fi în ordine. Mie grozav îmi plac lucrurile neîngăduite și nu știu cum se face că întotdeauna am parte de ele și chiar fără măcar să știu. O dată, la cazarma din Karlin, ni s-a interzis...

— *Kehrt euch, marschieren, marsch!* i-o curmă locotenentul-major Lukáš.

Švejk porni, așadar, în spatele gării, recapitulîndu-și pe drum misiunea: coniacul trebuie să fie bun; de aceea trebuie mai întîi gustat; apoi e interzis — prin urmare trebuie să fie foarte prudent.

În clipa cînd tocmai dădea s-o cotească în spatele peronului, se ciocni din nou de locotenentul Dub.

— Unde hoinărești? îl întrebă locotenentul. Mă cunoști pe mine?

— Cu respect vă raportează, îi răspunse Švejk salutînd, că nu țin să vă cunosc partea rea.

Locotenentul Dub înlemni de spaimă: Švejk stătea însă calm, ținînd mai departe mîna la cozorocul capelei:

— Cu respect vă raportează, domnule *laintnant*, că eu vreau să vă cunosc numai partea bună, ca să nu mă faceți să plîng, așa cum mi-ați spus ultima dată cînd ne-am văzut.

În fața acestei obrăznicii nemaipomenite, locotenentului Dub începu să-i joace totul în fața ochilor și nu izbuti să reacționeze altfel decît printr-un strigăt sălbatic:

— Pleacă, mizerabile, o să mai stăm noi de vorbă.

Švejk trecu dincolo de peron, iar locotenentul Dub, revenindu-și în fire, porni pe urmele lui. În spatele gării, chiar la marginea șoselei, era un șir de coșuri-tarabe întoarse cu fundul în sus, pe care, în panerașe mici, erau expuse bunătăți absolut inofensive, ca și cînd totul ar fi fost pregătit pentru niște școlari veniți în excursie. Se puteau vedea bomboane fondante, cornete de cocă, grămezi de bomboane acrișoare; ici și colo, se mai vedeau în unele panerașe și felii de pîine neagră cu cîte o bucățică de salam, pe care de departe îl miroseai că era de cal. Sub coșuri însă erau dosite băuturi alcoolice; sticle de coniac, rom, rachiu de scorușe și alte băuturi spirtoase.

Dincolo de șanțul șoselei, în imediată apropiere, era o gheretă în care se făcea de fapt negoțul clandestin cu băuturi.

Ostașii se tocmeau mai întîi la tarabă, după care un ovrei cu perciuni scotea de sub coș sticla de băutură, cu înfățișare nevinovată și o ducea sub caftan în ghereta de lemn, unde ostașul o strecura cu băgare de seamă în buzunarul pantalonilor sau sub manta

Așadar, într-acolo se îndreptă Švejk, în timp ce din gară locotenentul Dub îl urmărea cu deosebitul lui talent de detectiv.

Švejk se opri la prima tarabă. Își alese niște bomboane pe care le plăti și le băgă în buzunar, iar domnul cu perciuni îi șopti discret :

— Schnaps hab'ich auch, gnadiger Herr Soldat. ²⁸²

Tîrgul fu încheiat repede; Švejk se duse în gheretă și nu scoase banii pînă cînd domnul cu perciuni nu-i deschise sticla ca să guste din băutură. Găsind că coniacul e bun, porni înapoi spre gară, după ce ascunse sticla sub manta.

— Unde mi-ai fost, mizerabile? îi tăie drumul, cînd dădu să intre pe peron, locotenentul Dub.

— Cu respect vă raportează, domnule *lăitnant*, am fost să cumpăr bomboane.

Și duse mîna în buzunar, scoțînd un pumn de bomboane murdare, pline de praf.

— Dacă domnului *lăitnant* nu-i e silă... Eu le-am gustat, nu-s rele. Au un gust foarte plăcut, ca de magiun, domnule *lăitnant*.

Sub manta se contura forma rotundă a sticlei.

Locotenentul Dub îi pipăi mantaua și izbucni :

— Ce ai aici, mizerabile? Scoate-o afară!

Švejk scoase sticla cu lichid galben, pe a cărei etichetă se putea citi foarte deslușit: „*Coniac*”.

— Cu respect vă raportează, domnule *lăitnant*, răspunse Švejk curajos, că am fost de am pompat nițică apă de băut în sticla asta goală de coniac. Am rămas cu o sete cumplită după gulașul de ieri. Numai că apa de la pompa asta, așa cum vedeți, domnule *lăitnant*, e cam galbenă; o fi vreo apă minerală cu fier. Apele astea sînt foarte sănătoase și binefăcătoare.

— Bine, Švejkule, dacă ți-e așa de sete, spuse locotenentul Dub zîmbind diabolic și voind să prelungească cît mai mult această scenă, în care avea convingerea că se va consuma definitiv pierderea lui Švejk, atunci bea, dar așa, gospodărește. Bea toată sticla dintr-o suflare!

În mintea lui, locotenentul Dub își făcea, cu anticipație, următoarea socoteală: după primele înghițituri Švejk nu va mai putea să bea, iar el, locotenentul Dub, va dobîndi asupra-i o glorioasă victorie și-i va spune:

— Dă-mi și mie sticla, să beau și eu nițel, că și mie mi-e sete.

Și încercă să-și închipuie ce mutră avea să facă Švejk în clipa aceea înspăimîntătoare; apoi va urma raportul și așa mai departe.

Švejk desfundă sticla, o duse la gură și, înghițitură cu înghițitură, conținutul sticlei îi lunecă pe gît. Locotenentul Dub încremeni. Sub ochii lui, Švejk bău tot coniacul fără să clipească. După care aruncă sticla goală peste șosea, în iaz, scuipă și spuse, ca și cînd ar fi băut un pahar cu apă minerală:

— Cu respect vă raportează, domnule *lăitnant*, că apa asta avea într-adevăr un gust de fier. La Kamyk, pe Vltava, era un cîrciumar care, pentru oaspeții lui din timpul verii, prepara apă feroasă aruncînd în fîntînă potcoave vechi.

— Îți dau eu ție potcoave vechi! Mie să-mi arăți fîntîna din care ai luat apa asta.

²⁸² Am și rachiu, stimate domnule soldat (germ.).

— E aici, numai decît domnule *lăitnant*, chiar în spatele gheretei de lemn.

— Ia-o înainte, mizerabile, să te văd cum ții pasul.

„Într-adevăr, foarte ciudat, își zise locotenentul Dub, după cum merge, păcătosul, nu s-ar zice că a băut!”

Švejk o luase înainte, lăsîndu-se în voia Domnului. Cu toate acestea, își spunea că trebuie să fie vreo fîntînă pe acolo; de aceea nici nu se arătă surprins cînd dădu de ea. Ba era chiar un puț cu pompă și, cum ajunseră lîngă el, Švejk începu să pompeze; din țeavă curgea într-adevăr o apă gălbuiă, așa că putu să declare foarte solemn:

— Vedeți, asta-i apa aceea feroasă, de care vă vorbeam, domnule *lăitnant*.

Înfrișat, bărbatul cu perciuni se apropie de el și Švejk îi spuse pe nemțește să aducă un pahar, deoarece domnul *lăitnant* dorea să bea.

Întîmplarea avu darul să-l uluiască în așa hal pe locotenentul Dub, încît bău un pahar întreg din apa aceea, care îi lăsă în gura un gust amestecat de urină de cal și bălegar; îndobitocit de-a binelea de această pățanie, dădu evreului cu perciuni cinci coroane pentru paharul cu apă, apoi întorcîndu-se către Švejk, îi spuse:

— Ce mi te-ai proțăpît aci? Șterge-o acasă!

După cinci minute Švejk își făcu apariția în vagonul comandamentului unde, cu un gest tainic, îl trase pe locotenentul-major Lukáš afară, unde îi raportă:

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlăitnant*, că în cinci minute — maximum zece — voi fii beat turtă; am să zac în vagonul meu și v-aș ruga pe dumneavoastră, domnule *oberlăitnant*, ca timp de trei ceasuri cel puțin să nu mă chemați și să nu-mi dați nici un ordin, ca să-i pot trage un pui de somn și să mă trezesc din beție. Eu am executat ordinul, domnule *oberlăitnant*, numai că m-a gâblit domnul *lăitnant* Dub și a trebuit să beau în fața lui toată sticla de coniac, ca să-i dovedesc că era apă. Încolo, totul e în ordine, n-am destăinuit nimic, așa cum ați dorit, și am fost cu băgare de seamă, dar acum, să trăiți, domnule *oberlăitnant*, au început să mi se îngreuneze picioarele. De altfel eu sînt învățat cu băutura, fiindcă eu și domnul *feldkurat* Katz...

— Pleacă, bestie! îl împinse Lukáš, fără să se supere, în schimb, din pricina acestei întîmplări, antipatia-i pentru locotenentul Dub crescuse și mai mult.

Švejk se sui încetișor în vagon și, după ce se întinse pe manta, cu capul sprijinit de raniță, se adresă plutonierului de administrație și celorlalți:

— O dată, cineva s-a îmbătat și a rugat să nu fie trezit...

Și rostind aceste vorbe se lăsă pe o rînă și începu să sforăie.

Gazele pe care le elimina o dată cu rîgîilele umplură pe dată întreaga încăpere, așa încît bucătarul ocultist, adulmecînd aerul, declară furios:

— Aici miroase a coniac.

În fața unei mese portabile ședea teteristul voluntar Marek, ajuns, în sfîrșit, după toate necazurile și suferințele, *batalionsgeschichtsschreiber*.

Ședea la masă și ticluia cu anticipație faptele de eroism ale batalionului. Se vedea bine că această incursiune în viitor îi făcea plăcere.

Plutonierul de administrație Vanek îl urmărea cu interes cum scrie și râde cu hohote. La un moment dat se sculă de pe scaun și se aplecă deasupra teteristului, care începu să-i dea lămuriri:

— Știi, e teribil de nostim să scrii istoria batalionului cu anticipație. Totul e să procedezi metodic. În toate trebuie metodă...

— O metodă metodică, țină să remarce plutonierul de administrație, cu un suris mai mult sau mai puțin disprețuitor.

— Da, răspunse cu nepăsare teteristul. E nevoie de o metodă metodică metodizată pentru a scrie istoria batalionului. Nu putem începe chiar din capul locului cu victorii mari. Nu trebuie să forțăm lucrurile, totul trebuie să meargă după un plan bine stabilit. Batalionul nostru nu poate să câștige așa, dintr-o dată, războiul mondial. „*Nihil nisi bene.*”²⁸³ Principalul pentru un istoriograf serios, cum sînt eu e să-și întocmească mai întâi un plan de victorii viitoare. Să zicem că descriu cum batalionul nostru — asta se va întîmplă probabil peste vreo două luni — trece frontiera rusească, foarte puternic apărată, să zicem de cazaci de la Don, în timp ce cîteva divizii ale inamicului ne atacă din flanc. La prima vedere s-ar părea că batalionul nostru e pierdut, că vom fi făcuți harcea-parcea, dar pe neașteptate căpitanul Sagner dă următorul ordin de zi pe batalion: „Dumnezeu nu vrea pieirea noastră, s-o luăm la sănătoasa”. Batalionul nostru o ia, așadar, la sănătoasa, iar divizia dușmană, care e în spatele nostru, văzînd că ne năpustim asupra ei, începe să fugă îngrozită și cade, fără nici o împușcătură, în mîinile trupelor noastre de rezervă. Așa începe istoria batalionului nostru. Dintr-un eveniment neînsemnat, ca să vorbesc profetic, iau apoi naștere, domnule Vanek, acțiuni de mare amploare. Batalionul merge din victorie în victorie. Foarte interesant o să fie cînd batalionul are să atace dușmanul care doarme; bineînțeles, pentru asta e nevoie de stilul revistei *Correspondentul de război ilustrat*, pe care-o scotea Vilimek în timpul războiului ruso-japonez. Batalionul nostru ia prin surprindere tabăra dușmanului, care doarme. Fiecare ostaș de-al nostru își caută un adversar și îi înfige baioneta în piept cît poate mai adînc. Dacă ești dibaci, baioneta ascuțită intră ca în brînză și numai pe ici-colo mai trosnește cîte o coastă; dușmanii somnoroși se dau de ceasul morții, holbează ochii împăienjeniți, horcăie scurt și-și dau duhul. Pe buzele dușmanului se ivește un firicel de salivă însîngerat. Dar și mai bine are să fie, să zicem peste trei luni, cînd batalionul nostru îl va face prizonier pe țarul Rusiei. Despre asta însă, domnule Vanek, o să vorbim mai încolo; deocamdată, trebuie să scot din tolbă întîmplări mai mărunte, mărturii de lirism fără pereche. Ar fi nevoie, cred, să născocesc o nouă terminologie militară. O expresie am și găsit-o: am să scriu despre spiritul de sacrificiu al ostașilor noștri, improșcați de schije de grenadelor dușmane. Din cauza exploziei unei mine aruncate de dușman, unul din fruntașii noștri, să zicem din compania a treisprezecea sau a paisprezecea, se alege cu capul retezat. A propoz, continuă teteristul lovindu-se peste cap. Era cît pe ce să uit, domnule *rechnungsfeldwebel*, sau mai bine zis, în termeni civili, domnule Vanek; trebuie să-mi faci rost de o listă cu toți gradatii. Spune-mi, te rog, numele unui sergent de la compania a douăsprezecea. Houska? Bun! Va să zică, Houska rămîne în urma exploziei fără cap, care-i zboară departe de trup; trupul însă mai face cîteva pași, țin-

²⁸³ Numai de bine (lat.)

tește și mai apucă să doboare un aeroplan inamic. Bineînțeles, răsunetul peste vremi al acestor victorii va trebui sărbătorit în sînul familiei imperiale, la Schonbrunn. Austria are foarte multe batalioane, dar singurul care se va distinge așa de mult, încît în cinstea lui să fie organizată o mică festivitate intimă de familie a casei imperiale, este batalionul nostru. După cum reiese din însemnările mele, cu ocazia asta familia arhiducesei Maria Valeria va părăsi Wallsee și se va muta la Schonbrunn. Festivitatea are un caracter strict intim și se desfășoară în salonul vecin cu dormitorul monarhului, luminat cu lumînări de ceară albă pentru că, e bine știut, la curtea imperială nu sînt agreate becurile electrice din pricina scurt-circuitului, față de care bătrînul monarh e foarte pornit.

Festivitatea organizată în cinstea batalionului nostru începe la orele șase seara. Exact la ora șase sînt introduși în salon, care de fapt ține de apartamentele neuitatei împărătese, nepoții maiestății-sale. Acu se pune întrebară cine are să mai fie invitat, în afară de familia imperială. Trebuie să fie de față, și are să fie, generalul-adjutant al monarhului, contele Paar. Întrucît la asemenea festinuri familiare și intime se întîmplă cîteodată ca unuia dintre oaspeți să i se facă rău — nu vreau să spun prin asta că contele Paar o să borască pe el — se cere, neapărat, prezența medicului personal, așadar a consilierului curții imperiale, doctorul Kerzl. Pentru buna regulă, ca un cumva curtenii să-și îngăduie vreo intimitate față de doamnele de onoare ale curții, prezente la festin, își vor face apariția marele *hofmeister*, baronul Lederer, contele șambelan Bellegarde și prima doamnă de onoare a curții imperiale, contesa Bombelles, care joacă printre doamnele de onoare ale curții rolul madamei de la bordelul „U Suhu”. După ce se adună distinșii oaspeți, e înștiințat împăratul, care își face apariția însoțit de nepoții săi, se așază la masă și rostește un toast în cinstea marșbatalionului nostru. Apoi ia cuvîntul arhiducesa Maria Valeria, care se exprimă în termeni elogioși, mai cu seamă despre dumneavoastră, domnule *rechnungsfeldwebel*. Bineînțeles, conform însemnărilor mele, batalionul nostru va suferi pierderi grele și simțitoare, pentru că un batalion fără morți nu-i batalion. Va trebui să confecționez un articol și despre morții noștri. Istoria batalionului nu poate fi alcătuită numai din date seci despre cele patruzeci și două de victorii pe care le-am consemnat cu anticipație. Dumneata, de pildă, domnule Vanek, ai să cazi undeva lîngă un pîrîiaș, iar Baloun, care stă aici și se holbează la noi, o să piară de o moarte care n-are nimic de-a face cu glonțul, șrapnelul sau grenada. Va fi strangulat cu un lasso, aruncat de dușman din aeroplan tocmai în clipa cînd se va îndopa cu prînzul *oberlaintnantului* Lukáš, a cărui ordonanță este.

Baloun dădu înapoi, gesticulînd deznădăjduit, și spuse cu tristețe:

— Ce-s eu de vina că am o fire așa de păcătoasă? Încă de pe vremea cînd eram activ se întîmplă să mă înfățișez de cîte trei ori la bucătărie pentru mîncare, pînă cînd m-au dibuit și m-au închis... O dată am avut la prînz trei coaste, pentru care am stat o lună. Făcă-se voia Domnului...

— Nu-ți fie teamă, Baloune, încercă să-l mîngîie teteristul, în istoria batalionului n-ai să fii trecut cum că ai pierit mîncînd rația stăpînului, pe drumul de la popota ofîțerească spre tranșee. Ai să fii pomenit laolaltă cu

toți ostașii batalionului nostru care au căzut eroic pentru gloria imperiului nostru, ca, de pildă, domnul plutonier Vanek.

— Mie ce moarte îmi prevestești, Marek?

— Încetîșor, domnule *rechnungsfeldwebel*, de ce vă grăbiți? Nu se poate așa repede!

Și după ce stătu puțin pe gînduri, teteristul urmă:

— Dacă nu mă înșel, dumneavoastră sînteți din Kralupy. Scrieți, așadar, acasă la Kralupy că veți dispărea fără urmă, dar scrieți așa, mai pe-nconjur. Sau poate doriți să cădeți grav rănit și să ziceți în *drahthindernisse*²⁸⁴ o zi întreagă? Peste noapte inamicul luminează cu reflectorul pozițiile noastre și vă descoperă; își închipuie că sînteți de recunoaștere și începe să vă bombardeze cu șrapnele și grenade. În felul ăsta ați adus armatei un in-comensurabil folos, deoarece inamicul a cheltuit pentru dumneavoastră atîta muniție cît ar fi ajuns pentru un întreg batalion. În urma acestor explozii, rămășițele dumneavoastră plutesc liber în aer, străbat văzduhul învîrtindu-se și cîntă un imn despre marea victorie. Într-un cuvînt, ca să n-o mai lungim, nimeni n-are să fie uitat și fiecare om din batalionul nostru se va distinge în lupte, așa că paginile istoriei noastre au să fie pline de victorii — deși, între noi fie vorba, aș fi mai bucuros să nu trebuiască să le completez, dar n-am încotro; trebuie să întocmesc totul temeinic, ca să rămîna de la noi un document înainte ca — să zicem în luna septembrie — din batalionul nostru să nu mai existe absolut nimic în afară de aceste glorioase pagini de istorie, care vor merge la inimă tuturor austriecilor, încredințîndu-i că cei care nu-și vor mai vedea niciodată căminul s-au bătut cu o egală vrednicie și credință.

În sfîrșit, ca să fim mai siguri, domnule Vanek, am alcătuit și necrologul :

„Cinste amintirii celor căzuți! Dragostea lor pentru imperiu este sfîntă, deoarece însuflețiți de această iubire au pășit ei spre moarte. Fie ca numele lor să fie rostite cu venerație, ca de pildă numele lui Vanek. Aceia pe care pierderea capului familiei i-a îndurerat cel mai mult să-și șteargă cu mîndrie lacrimile, căci cei ce-au căzut au fost eroi ai batalionului nostru.”

Telefonistul Chodounsky și bucătarul Jurajda ascultau cu mult interes această expunere despre viitoarea istorie a batalionului.

— Veniți mai aproape, domnilor, îi chemă teteristul și răsfoi însemnările sale. Pagina 15:

„Telefonistul Chodounsky a căzut în ziua de 3 septembrie, o dată cu bucătarul batalionului, Jurajda”.

Dar ascultați mai departe:

„Eroism fără seamăn. Cel dintîi, fără să fie schimbat la telefon timp de trei zile, salvează cu prețul vieții sîrma de telefon în adăpostul lui. Al doilea, văzînd primejdia amenințătoare a încercuirii din flancuri, se năpustește asu-

²⁸⁴ Rețeaua de sîrmă ghimpată (germ.).

pra dușmanului cu cazanul de ciorbă în clocot, semănînd groază și opăreli în rîndurile inamicului. Amîndoi au avut parte de o moarte eroică. Cel dintîi, sfîrtecat de o mină, iar al doilea, sufocat de gaze toxice, pe care i le-au vîrît sub nas, cînd n-a mai avut cu ce să se apere. Amîndoi și-au dat sfîrșitul strigînd: «Es lebe unser Batalionskonunandant !»²⁸⁵ Comandamentul suprem ne aduce zilnic mulțumiri prin ordine de zi, spre a face cunoscute și altor uni-tăți ale armatei vitejia batalionului nostru, de la care să ia exemplu. Pot să vă citesc, dacă vreți, un paragraf din ordinul de zi pe armată cu faimosul ordin dat de arhiducele Karl, în anul 1805, cînd se afla cu oștirile sale în fața cetății Padova, iar a doua zi s-a ales cu o chelfăneală clasa întîi. Ascultați, așadar, ce se va citi oștilor noastre despre batalionul nostru, formație eroică, pilduitoare: «...Nădăjduiesc că întreaga armată va lua exemplu de la sus-numitul batalion, că mai cu seamă își va însuși spiritul său de încredere în forțele proprii, neîn-fricarea, dîrzenia sa în fața primejdiei, pilduitoarele acte de eroism, dragostea și credința față de superiori, virtuți care au caracterizat respectivul batalion și l-au dus la acte de vitejie demne de admirație, spre fericirea și biruința impe-riului nostru. Să-i urmăm pilda...»,

Dinspre locul unde dormea Švejk răsună un căscat zgomotos, apoi se auzi cum Švejk vorbește prin somn:

— Da, da, aveți dreptate, doamnă Mullerova; oamenii seamănă între ei. La Kralupy era un instalator de pompe, unul Jaros, care semăna ca două picături de apă cu ceasornicarul Leihanz din Pardubice: ăsta la rîndul lui semăna leit cu unul Piskor din Jicin și toți patru la un loc parcă ar fi fost rupți dintr-o bucată cu un sinucigaș găsit spînzurat și complet mutilat într-un iaz de lîngă Jindrichuv Hradec, chiar la marginea liniei ferate, unde pe-semne se aruncase înaintea trenului.

Și din nou se auzi un căscat zgomotos, după care urmă această com-pletare:

— Toți ceilalți de care vă spuneam au fost condamnați la o amendă mare, iar pentru miine, doamnă Mullerova, să-mi faceți tăiței scăzuți...

Și Švejk se întoarse pe cealaltă parte și continuă să sforăie, în timp ce bucătarul ocultist Jurajda și teteristul Marek începură o discuție interesantă despre evoluția ulterioară a evenimentelor.

Ocultistul Jurajda era de părere că, deși la prima vedere ar putea să pară lipsit de sens ca omul să scrie, așa de florile mărilor, despre lucruri care se vor petrece în viitor, nu încape nici o îndoială că o astfel de glumă cuprinde adesea profeții, deoarece ochiul spiritului poate răzbate, sub influ-ența unor forțe oculte, prin vălul viitorului necunoscut. Din această clipă, expozeul lui Jurajda fu împînzit de văluri, în fiecare frază era vorba de vălul viitorului, pînă cînd, în sfîrșit, trecu la regenerare, adică la refacerea trupu-lui omenesc; ajuns aici, făcu o expunere despre teoria capacitații de refacere a corpului la infuzori și termină declarînd că șopîrlei, dacă-i smulgi coada, îi crește la loc.

La cele de mai sus, telefonistul Chodounsky ținu să remarce că oame-nii s-ar bucura foarte mult dacă li s-ar întîmplă și lor așa cum se întîmplă cu coada șopîrlei. Dacă în armată, de pildă, unde oricui i se poate întîmpla să

²⁸⁵ Trăiască comandantul batalionului nostru! (Germ.).

rămînă fără cap sau altă parte a trupului, ar fi la fel, n-ar mai exista invalizi, ceea ce ar bucura foarte mult administrația militară. Un soldat austriac, căruia să-i crească de fiecare dată la loc picioarele, mîinile, capul, ar prețui desigur mai mult decît o întreagă brigadă.

Teteristul declară că în zilele noastre, datorită perfecționării tehnicii de război, dușmanul poate fi tăiat cu succes, chiar și în trei părți diagonale. Există o lege în legătură cu refacerea corpului unei anumite specii din familia infuzorilor, sub a cărei acțiune fiecare parte dezmembrată se regenerează, capătă o nouă înfățișare și se dezvoltă ca o vietate întreagă. Prin analogie, după fiecare bătălie, oștile austriece care ar participa la luptele respective s-ar putea înmulți de trei ori, de zece ori, din fiecare picior dezvoltîndu-se cîte un nou și proaspăt infanterist.

— Dacă v-ar auzi Švejk, interveni plutonierul de administrație Vanek, ne-ar da cu siguranță cel puțin un exemplu.

Auzindu-și numele, Švejk reacționează și mormăie în somn: „*Hier!*”²⁸⁶ Dar după această dovadă de respect față de disciplina militară, continuă să sfoarăie.

Prin ușa întredeschisă se văzu capul locotenentului Dub.

— Švejk e aici? întrebă el.

— Doarme, să trăiți, domnule *laitnant*, îi răspunse teteristul.

— Cînd întreb de cineva, teteristule, datoria dumitale e să te repezi numaidecît și să-l chemi.

— Dar nu pot, domnule *laitnant*, doarme.

— Păi, trezește-l! Mă mir, teteristule, că n-ai înțeles?!... Ar fi totuși de datoria dumitale să dai dovadă de mai multă serviabilitate față de superiori! Dumneata încă nu mă cunoști? Ei bine, cînd ai să mă cunoști...

Teteristul se duse să-l trezească pe Švejk.

— Švejkule, scoală că arde!

— Pe vremuri, cînd au ars morile de la Odkolek, mormăie Švejk, întorcîndu-se pe cealaltă parte, au venit pompierii tocmai de la Vysocany...

— Binevoiți a observa, se adresează teteristul amabil locotenentului Dub, că fac eforturi să-l trezesc, dar nu izbutesc.

Locotenentul Dub se supără foc.

— Cum te numești dumneata, teteristule? Marek? Aha, va să zică dumneata ești faimosul teterist Marek, care a trecut prin toate închisorile, nu-i așa?

— Da, domnule *laitnant*. Am făcut — ca să zic așa — școală de teteriști în pușcărie și am fost dregradat. Adică, după eliberarea mea de către consiliul de război al diviziei, unde s-a dovedit că sînt nevinovat, am fost numit *batalionsgeschichtssehreiber*, păstrîndu-mi gradul de teterist.

— Multă vreme n-ai să mai fii, zbiră locotenentul Dub, roșindu-se tot la față și trecerea bruscă de la o culoare la alta lăsă impresia că schimbarea s-ar fi produs în urma unei perechi de palme zdravene primite peste obraz. Am să am eu grijă de asta!

— Vă rog, domnule *laitnant*, să fiu scos la raport, ripostă grav teteristul.

²⁸⁶ Präsent! (Germ.).

— Nu te juca cu mine, se înfurie și mai tare locotenentul Dub. Îți arăt eu dumitale raport... Noi doi o să ne mai întâlnim, dar te asigur că o să-ți pară al dracului de rău, pentru că ai să mă cunoști, dacă acum nu mă cunoști încă!

Și locotenentul Dub ieși mînios din vagon uitînd, în mînia lui, de Švejk, deși cu cîteva clipe înainte avusese cea mai bună intenție de a-l chema și a-i spune: „Suflă spre mine!”, supremul mijloc pentru constatarea antireglementarei stări de ebrietate. Acum era însă prea tîrziu căci, după o jumătate de oră, cînd reveni în vagon, chestiunea era consumată; trupa primise între timp cafeaua cu rom. Švejk se trezise și la chemarea locotenentului Dub sări din vagon ca o ciută.

— Suflă spre mine! zbieră la el locotenentul Dub.

Švejk suflă cu toată nădejdea, din rărunchi, făcînd parcă să adie un vînticel călduț care împrășteie peste cîmpie mirosurile unei fabrici de spirt.

— Ei, a ce miroși, băiete?

— Cu respect vă raportează, domnule *laitnant*, că miros a rom.

— Bravo, băiețașule, strigă triumfător locotenentul Dub, în sfîrșit te-am prins!

— Exact, domnule *laitnant*, încuviință Švejk cu aerul cel mai calm. Tocmai ni s-a distribuit rom pentru cafea, și eu am băut întîi romul. Dar dacă există cumva vreo dispoziție cum că să bem întîi cafeaua și pe urmă romul, vă rog, domnule *laitnant*, să mă iertați; n-are să se mai întîmple altădată.

— Da de ce, mă rog, sforăiai, acu o jumătate de oră, cînd am fost pe aici? Nimeni nu te-a putut trezi.

— Să trăiți, domnule *laitnant*, n-am dormit toată noaptea; m-am gîndit la manevrele pe care le-am făcut odată lîngă Vesprim. Corpurile de armată unu și doi au străbătut Stiria, și prin Ungaria apuseană au încercuit corpul nostru, numărul patru care era cantonat la Viena și în împrejurimi, unde făcusem peste tot tranșee; ne-au ocolit și au ajuns pînă la podul pe care-l făcuseră pionierii de pe malul drept al Dunării. Noi trebuia să trecem la ofensivă și așteptam să ne sosească în ajutor trupe dinspre miazănoapte și mai tîrziu chiar și dinspre miazăzi, de la Vosek... Așa ni s-a citit în ordinul de zi că în ajutorul nostru se îndreaptă corpul trei de armată, ca să nu fim zdrobiți, între lacul Balaton și Pressburg, cînd om porni la atac împotriva corpului doi de armată. Da ce folos, totul a fost în zadar; tocmai cînd eram gata să cîștigăm, a sunat sfîrșitul bătăliei și au ieșit biruitori cei cu vipușca albă.

Locotenentul Dub rămase cu gura căscată și plecă zăpăcit; cînd ajunsese însă în dreptul vagonului comandamentului, se înapoie repede și-i spuse lui Švejk:

— Să țineți minte cu toții că o să vină vremea cînd o să chelălăiți în fața mea.

Mai mult nu izbuti însă să spună și o porni din nou spre vagonul comandamentului, unde căpitanul Sagner îl descosea pe un nefericit din compania a douăsprezecea, pe care i-l adusese sergentul Strnad, pe motiv că ostașul care începuse de pe acum să se ocupe de securitatea lui în tranșee fusese în gară, de la un coteț de porci, o ușă bătută în tablă. Holba ochii de

spaimă și se jura că în intenția lui fusese să ia ușa cu el în tranșee, ca să-l apere de șrapnele.

Locotenentul Dub folosi prilejul pentru a ține o predică lungă despre felul cum trebuie să se poarte un ostaș, despre îndatoririle sale față de patrie și monarh, care este comandantul suprem și cel mai înalt demnitar al armatei. Dacă existau însă în batalion asemenea elemente, părerea lui era că trebuiau extirpate, pedepsite, arestate.

Trăncăneala lui era atât de dezgustătoare, încât căpitanul Sagner îl bătutu pe inculpat prietenos peste umăr și-i spuse:

— Chiar dacă ai fost bine intenționat, altă dată să nu mai faci. E o copilărie. Și acum, du ușa la loc de unde ai luat-o, și să lipsești din ochii mei!

Locotenentul Dub își mușcă buzele și în gândul lui își spuse că, de fapt, el era singurul ofițer de care depindea salvarea disciplinei batalionului, oare se destrăma. De aceea mai făcu încă o dată ocolul gării și descoperi lângă o magazie, pe care scria cu litere mari, în limbile germană și ungară, că fumatul era oprit, un soldat ce-și citea liniștit ziarul, care îl acoperea în așa fel încât nu i se vedeau petlițele. Zbieră la el : *Habt! Acht!*; soldatul era dintr-un regiment unguresc, aflat în rezervă la Humenna.

Locotenentul Dub îl zgâlțîi, dar ostașul ungur se ridică și, fără să se sinchisească, își băgă ziarul în buzunar și o porni agale spre șosea. Locotenentul Dub se luă după el, pradă parcă unui coșmar; soldatul iuți pasul, apoi întorcîndu-se brusc ridică mîinile în sus, în bătaie de joc, pentru ca locotenentul Dub să nu se îndoiască nici o clipă că-și dăduse seama imediat că face parte dintr-un regiment ceh. După care, maghiarul se mistui repede printre cocioabele de la marginea șoselei.

Ca să lase impresia că nu avea nimic de a face cu această scenă, locotenentul Dub intră grav într-o prăvălioară, aflată lângă șosea, și arătă zăpăcit spre un mosor mare; după ce-l băgă în buzunar, plăti și se înapoie în vagonul comandamentului, unde porunci ordonanței batalionului să-l cheme pe Kunnert — ordonanța lui personală — căruia, înmîinîndu-i mosorul de ață, îi spuse:

— De toate trebuie să am grijă numai eu; sînt sigur că uitat de ață.

— Cu respect vă raportează, domnule *lăitnant*, că avem o duzină de mosorele.

— Da? Atunci du-te repede și vino cu ele, să le văd. N-am încredere în dumneata.

Cînd Kunnert se întoarse cu o cutie plină de mosoare de ață albă și neagră, locotenentul Dub îi spuse:

— Ei, ce zici, băiete? Uită-te bine la ața pe care ai luat-o tu și la mosorul meu! Vezi, cît de subțiri sînt firele tale? O dată se rup? Da ia îneearcă-l pe-al meu, să vezi cît îți dă de furcă pînă să-l rupi. Pe cîmpul de bătălie n-avem nevoie de cîrpe, totul trebuie să fie solid. Ia-ți înapoi ațele și așteaptă ordinele mele; și pe viitor, ține minte, să nu mai faci nimic de capul tău și să vii să mă întrebi cînd ai de gând să cumperi ceva! Nu-ți dori să mă cunoști; încă n-ai avut prilejul să-mi cunoști și partea rea.

După plecarea lui Kunnert, locotenentul Dub se adresă locotenentului-major Lukáš:

— Vistavoiul meu e un tip foarte deștept. Mai face el pe ici, pe colo, cîte o greșeală, dar în general e un om cu care te poți înțelege. Și cel mai mult îmi place că-i cinstit. La Bruek am primit un pachet de la cumnatul meu, de la țară, cîțiva boboci de gîscă fripți; te rog să mă crezi că nici nu s-a atins de ei și, cum eu nu i-am putut mîncă așa de repede, a preferat să-i lase să se împruie. Ga să vezi ce poate să facă disciplina. Ofițerul trebuie să știe să facă educația soldaților.

Pentru a-l face să priceapă că nu-i asculta pălăvrăgeala, locotenentul-major Lukáš se întoarse spre fereastră și spuse într-o doară:

— Da, da, azi e miercuri...

Văzînd că e neglijat, dar simțînd totuși nevoia să vorbească ceva, locotenentul Dub se adresă căpitanului Sagner pe un ton foarte intim, camara-dereșc :

— Ascultă, căpitane Sagner, ce crezi despre...

— Pardon, un moment, i-o reteză scurt Sagner și ieși din vagon.

*

Tot atunci, Kunnert și Švejk vorbeau despre stăpîinii lor.

— Pe unde tot umbli, că nu te mai vezi, omule? îl întrebă Švejk.

— Parcă tu nu știi, oftă Kunnert. Cu nebunul meu am de furcă, nu glumă. Toată ziua, bună ziua, mă cheamă și mă întreabă ce nici nu gîndești. O dată m-a întrebat chiar dacă sînt prieten cu tine și i-am răspuns că nu prea ne vedem.

— E frumos din partea lui că întreabă de mine. Mie mi-e foarte drag *laidnantul* tău. E așa de bun și inimos cu ostașii, ca un tată, spuse Švejk foarte serios.

— Ba asta s-o crezi tu, se înfurie Kunnert. E un porc ce nu s-a văzut și-i prost ca un căcat. Mi s-a făcut lehamite de el; toată vremea mă canonește.

— Ei asta-i! se minună Švejk. Și eu care credeam că-i un om cumsecade. Vorbești cam curios despre *laidnantul* tău, dar asta-i un lucru înăscut la toți țucălarii. Așa era și țucălarul maiorului Wenzl; nu știa să spuie altceva despre stăpînu-său decît că-i o probă de idiot cu cizme; țucălarul colonelului Schroder nu-l scotea nici el din „javră pișăcioasă” și „putoarea putoriilor”, de cîte ori venea vorba de colonel. Dar... cum e sluga așa-i și stăpînul. Dacă stăpînul n-ar înjura, apoi nici țucălarul n-ar avea ce să repete după el. La Budejovice, pe vremea cînd eram activ, aveam un *laidnant*, Prochazka, care nu prea înjura. Nu-i spunea țucălarului decît: „Văcuță drăgălașă”. Hibman, țucălarul lui, altă înjurătură n-a auzit de la el. Și ce să vezi: Hibman s-a învățat să vorbească și el așa, și la eliberare îi spunea lui taică-su, mă-si și surorilor: „Văcuță drăgălașă”, ba așa-i spunea și nevastei, care l-a lăsat și l-a dat și-n judecată pentru jignire, că vorbele astea i le-a spus și ei, și lui taică-su și mă-si la o petrecere cu dans, de față cu toată lumea. Și nu l-a iertat și la tribunal a declarat că dacă ar fi făcut-o vacă între patru ochi, mai-mai că s-ar fi împăcat, dar așa-i un scandal european. Între noi fie vorba, dragă Kunnert, n-aș fi crezut niciodată una ca asta despre *laidnantul* tău. Cînd am stat cu el de vorbă prima dată, mi-a făcut o impresie așa de

bună, zău, ca un cîrnat abia afumat; dar a doua oară mi-am dat seama că am a face și cu un om învățat și bun la suflet. Dar ia spune-mi, de unde ești de fel? Chiar din Budejovice? Mie-mi plac oamenii de acolo, și unde stai cu casa? Sub arcade? Eeei, grozav; vara, cel puțin, e răcoare. Ai familie? Nevas-tă și trei copii? Să-ți trăiască; asta zic și eu fericire, camarade; măcar o să aibă cine să te plîngă, vorba *feldkuratului* meu, Otto Katz; și să știi că-i ade-vărat, fiindcă eu am mai auzit o dată pe un colonel la Bruck spunînd rezer-viștilor care plecau în Serbia că ostașul care lasă acasă familia și cade pe cîmpul de luptă înseamnă că rupe prin asta orice legătură de familie... Da stai, să-mi amintesc mai bine cum a zis: „Cînd a murit, este un mort al fami-liei și deci e adevărat că rupe orice legături familiale, dar este și erou, pentru că și-a dat viața pentru familia mai mare, pentru *Vaterland*”... Locuiești la etajul patru? Cum? La parter? Ai dreptate, acu mi-am adus aminte că în pia-ța mare din Rudejovice nu există nici o casă cu patru etaje. Ce faci, pleci? Aha, am înțeles, stăpînu-tău e în fața vagonului comandamentului și se uită încoace. De te întreabă cumva dacă despre el vorbeam, spune-i fără grijă că da, și nu uita să-i amintești cît de frumos am vorbit despre el, că nu de mul-te ori am întîlnit un ofițer care să se poarte așa de părintește și de omenos ca dînsul. Nu uita să-i spui că-mi pare un om cu multă carte, și mai spune-i că e și foarte deștept. Și nu uita să adaugi că te-am învățat să te porți fru-mos și să-i îplinești orice dorință i-ai citi în ochi. Ai să ții minte?

Švejk urcă în vagon, în timp ce Kunnert se duse, cu ața, înapoi în cul-cușul lui.

După un sfert de oră trenul porni spre Nova Cabyna, traversînd satele pîrjolite, Brestov și Veliky Radvan, care mai păstrau urmele unor lupte crîncene.

Povîrnișurile Carpaților erau mușcate de tranșee care duceau dintr-o vale într-alta, de-a lungul căii ferate cu traverse noi-nouțe: de o parte și de alta a liniei se vedeau gropi adînci, răscolite de grenade. Din loc în loc, peste pîraiele ce se vărsau în Laborka, se zăreau poduri noi și traversele arse ale vechilor poduri.

Toată valea Medzilaborka era răscolită și întoarsă cu dosul în sus, de parcă fusese devastată de-o armată de cîrțițe uriașe. Șoseaua care șerpua de partea cealaltă a rîului era desfundată și distrusă. De amîndouă părțile se vedeau șleaurile bătătorite pe unde trecuseră armatele.

Torente și ploile scosese la iveală, pe marginile gropilor provocate de explozia grenadelor, bucăți ferfenițite de uniforme austriece.

Dincolo de Nova Cabyna într-un pin bătrîn, pîrjolit atîrna într-o învâl-mășeală de crengi bocancul unui infanterist austriac, cu o bucată de picior.

Unde te uitai, zăreai numai păduri desfrunzite, fără cetină, așa cum le zburătăcise focul artileriei, copaci fără coroane și căruțe ciuruite de gloanțe.

Trenul înainta încet pe terasamentul proaspăt construit, așa că batali-onul avu prilejul să simtă și să guste din plin bucuria războiului, iar la vede-rea cimitirelor cu cruci albe, care străluceau prin poienile și pe costișele pus-tiite, să se pregătească sufletește, încet dar sigur, pentru cîmpul de glorie care se sfîrșește cu un chipiu austriac împroșcat de noroi, bălăbănindu-se pe o cruce albă.

Nemții din munții Kasper, care se aflau în vagoanele din spate și care la ieșirea din stația Milovice mai cântau încă: „*Wann icht kumm, wann ich wieda kumm...*”, începînd de la Humenna, amuțiseră de-a binelea cînd își amintiră că mulți din cei ale căror capele atîrnau pe morminte cântaseră și ei cît de frumos va fi cînd se vor întoarce din nou acasă și vor rămîne lîngă iubitele lor.

La Medzilaborka, oprirea se făcea dincolo de gara pîrjolită, din ale cărei ziduri afumate se profilau bîrne arse.

Baraca lungă, de lemn, construită în grabă ca să înlocuiască gara mistuită de foc, era acoperită cu afișe tipărite în toate limbile: „Subscrieți la împrumutul de război al Austriei!”

În altă baracă, la fel de lungă, se vedea un post de Cruce Roșie, de unde ieșiră, însoțite de un medic militar grăsun, două surori de caritate rîzînd în hohote de grăsunul care, pentru a le înveseli, imita diferite animale. În clipa aceea cerca să grohăie.

La poalele terasamentului de cale ferată, în valea pîriului, zăcea răsturnată o bucătărie de campanie. Arătînd într-acolo Švejk îi spuse lui Baloun:

— Ia te uită, Baloun, ce ne așteaptă și pe noi, foarte curînd. Privește, tocmai trebuia să se distribuie masa, cînd a zburat o grenadă și a aranjat-o așa cum se vede.

— E îngrozitor, oftă Baloun. Eu unul nu mi-am închipuit niciodată că ar putea să mă aștepte așa ceva, dar asta-i numai din pricina fuduliei mele; mare dobitoc mai sînt; astă-iarnă mi-am cumpărat în tîrg la Budejovice mănuși de piele. Nu mai era, chipurile, de nasul meu să port, pe etichetele mele țărănești, mănușile vechi de lînă, împletite, așa cum a purtat și răposatul taică-meu; nu, mie mi se scurgeau ochii după mănuși de piele, de oraș. Tata mîncă „pucialka”²⁸⁷, da eu să nu văd mazăre, că-mi vine rău; mie numai carnea de pasăre îmi prieste. Ba strâmbam din nas și la friptura de porc, dacă era făcută așa, obișnuit; morăreasa — Doamne iartă-mă — trebuia să mi-o facă cu bere.

În culmea deznădejdiei, Baloun începu să se spovedească:

— Mi-am bătut joc de sfinții și sfintele Domnului, în cîrciumă la Malsa, ba chiar la Dolni Zahaji l-am snopit în bătaie pe un diacon. În Dumnezeu mai credeam eu, nu zic, dar de sfîntul Iosif mă îndoiam. Pe toți sfinții i-am suferit în casă, numai icoana sfîntului Iosif nu puteam s-o văd; am dat-o afară și acum Domnul m-a pedepsit pentru toate păcatele și ticăloșiile mele. Cîte fapte urîte n-am săvîrșit la moară; l-am înjurat pe tata, am amărît viața meșterului morar și am chinuit-o pe nevastă...

Švejk rămase o clipă pe gînduri:

— Aha, dumneata ești morar? Ai fi putut atunci să afli și să știi că morile Domnului macină încetișor, dar sigur, și că din pricina dumitale a izbucnit războiul mondial.

Teteristul se amestecă în discuție:

— Știi, Baloun, cu batjocorirea și nesocotirea sfinților și sfintelor nu prea ți-ai făcut un bun serviciu; dumneata ar trebui să știi că armata noastră austriacă este de cînd lumea o armată catolică, care are cea mai minuna-

²⁸⁷ Mîncare de mazăre uscată.

tă pildă de moralitate în persoana comandantului nostru suprem. Cum ai putut cuteza să îndrepti otrava urii împotriva unor sfinți și sfinte ale Domnului, când Ministerul de război a introdus prin comandamentele garnizoanelor predicile iezuite pentru domnii ofițeri și când am asistat cu toții la ceremonia învierii militare. Înțelegi, Baloun, ce vreau să spun? Îți dai seama, că, de fapt, dumneata necinstești spiritul glorios al slăvitei noastre armate? Și apoi treaba cu sfântul Iosif, despre care ziceai că nu-l puteai suferi să atîrne în odaia dumată. Dacă ai fi stat și te-ai fi gîndit bine, ai fi aflat, Baloun, că de fapt sfântul Iosif e patronul celor ce vor să scape de armată. A fost tîmplar, și cunoști zicala: „Să vedem unde a lăsat tîmplarul gaura”. Cîți n-au ajuns în prizonierat pînă acum cu vorba asta, cînd, înconjurați din toate părțile, au căutat să-și salveze pielea, nu dintr-o pornire egoistă, ci dimpotrivă, ca ostași credincioși, pentru ca apoi, cînd se vor întoarce din captivitate, să-i poată spune maiestateii-sale împăratului: „Am venit și așteptăm noi ordine!” Nădăduiesc că de data asta m-ai înțeles, nu-i așa, Baloun?

— Nu, suspină Baloun. Eu sînt cam greu de cap. Dacă nu mi se repetă de zece ori, nu pricep nimic.

— N-ai vrea să faci o reducere? îl întrebă Švejk. Am să-ți explic eu încă o dată. Care va să zică, ai auzit că trebuie să urmezi spiritul care domnește în armată; asta înseamnă să crezi în sfântul Iosif și, cînd te-o încercui dușmanul, să cauți gaura pe care a lăsat-o tîmplarul, ca să te salvezi pentru maiestatea sa împăratul și pentru viitoarele războaie. Nădăduiesc că de data asta ai priceput și n-ar strica dacă ne-ai povesti mai pe larg cum a fost cu fărădelegile pe care le-ai săvîrșit la moara ta. Dar să nu faci ca fata din poveste, la spovedanie, care, după ce a înșirat preotului o seamă de păcate mărunte, a prins-o deodată rușinea, mărturisind că în fiecare noapte a săvîrșit păcat trupesc. Auzind una ca asta, popii i-a lăsat gura apă și a grăit sfînția sa către dînsa: „Nu te rușina, copilă, că doar cu locul Domnului-Dumnezeului tău îl ții; spune-mi fără sfială și de-a fir a păr cum ai păcătuit cu fapta?” Fetița a început a plînge zicînd că rușinea-i mare și păcatul cumplit. Popa o ținea înaintea că nu are de ce se rușina înaintea făpturii lui duhovnicești. După multe nazuri și codeli, fata i-a spus că în fiecare seară se dezbrăca și se băga în așternut. Și iar a amuțit. Dar sfînția sa nu se da bătut. Și a sfătuit fata să lase rușinea deoparte, că omul este o ființă păcătoasă, dar că mila Domnului e fără sfîrșit. Auzind asta, fata a mai prins inimă și printre lacrimi și hohote i-a spus: „După ce m-am întins, goală, în pat, am început să adun murdăria dintre degetele de la picioare și pe urmă am miro-sit-o”. Țasta a fost păcatul ei trupesc. Trag nădejde, Baloun, că tu n-ai făcut la fel la moara ta și că ai să ne istorisești ceva mai aproape de adevăr, un păcat adevărat.

Aflară astfel că într-adevăr, după cum singur recunoștea, Baloun păcătuisese la moară cu țărâncile, amestecîndu-le făina, și nu altfel. În nesfîrșita lui candoare, el numea asta imoralitate. Cel mai dezamăgit de spovedania lui Baloun fu telegrafistul Chodounsky care-l întrebă dacă într-adevăr nu păcătuisese la moară cu țărâncele pe sacii cu făină, la care Baloun răspunse stînger, bălăbănind din mîini:

— La de-alde astea nu mă tăia capul.

Între timp sosi vestea că trupa va primi masa de prînz dincolo de Palota, în trecătoarea Lupkov. La Medzilaborka, plutonierul de administrație al batalionului împreună cu bucătarii companiilor și locotenentul Cajthaml, care se ocupa de gospodăria batalionului, plecară în sat însoțiți de o patrulă formată din patru oameni.

Se înapoiară în mai puțin de jumătate de ceas cu trei porci legați de un picior de la spate, însoțiți de alaiul zgomotos al familiei unui rus din Ungaria, de la care fuseseră rechiziționate animalele, și de medicul grăsun de la baraca Crucii Roșii, care explica ceva locotenentului lui Cajthaml, în timp ce acesta ridica din umeri.

Incidentul a ajuns la punctul culminant în fața vagonului comandamentului, unde medicul militar afirmă cu tărie căpitanului Sagner că porcii respectivi erau destinați spitalului de Cruce Roșie, fapt înfirmat cu înversurare de țaran, care nu voia să știe de nimic și ținea morțiș să i se dea porcii înapoi, declarînd că erau ultima lui avere pe care nu putea s-o lase nici în ruptul capului cu prețul care îi fusese plătit. În timp ce vorbea, țaranul căuta să dea înapoi căpitanului banii primiți pentru porci, pe care îi ținea strînși în pumn, iar nevasta țaranului îi apucase cealaltă mină, sărutîndu-i-o cu umilință, după obiceiul pămîntului.

Neștiind ce să facă, căpitanul Sagner rămase cîteva clipe descumpănit, pînă izbuti să se descotorosească de bătrîna țarancă. Dar fără folos, căci în locul ei sosiră forțe tinere, care prinseră din nou să-i sărute miinile. Locotenentul Cajthaml raportă însă, cu un ton strict oficial:

— Omul mai are doisprezece porci și de plătit i s-a plătit cît se cuvine, conform ultimului ordin pe divizie, numărul 12420, aliniatul economic. Conform paragrafului 16, în regiunile care nu au avut de suferit de pe urma războiului, porcii se vor cumpăra la un preț care să nu depășească suma de 2 coroane și 16 helleri kilogramul, greutate vie; în ținuturile năpăstuite de război se va adăuga la fiecare kilogram greutate vie încă 36 de helleri, urmînd să se plătească, deci, 2 coroane și 52 helleri de kilogram. La asta se mai adaugă următoarea mențiune: dacă în locurile pustiite de război se constată că gospodăria respectivă a rămas neatinsă, cu un efectiv de porci care poate fi folosit pentru aprovizionarea unităților în trecere, pentru carnea de porc achiziționată urmează să se plătească același preț ca în regiunile care nu au avut de suferit de pe urma războiului, cu un supliment special de 12 helleri de fiecare kilogram greutate vie. Dacă situația nu e destul de clară, se va constitui la fața locului o comisie formată din partea interesată, comandantul unității militare respective și din ofițerul sau plutonierul de administrație (dacă e vorba de o formațiune mai mică) însărcinat cu aprovizionarea.

Cele de mai sus fură citite de locotenentul Cajthaml după copia ordinului pe divizie, pe care o ținea în permanență asupra lui și aproape că știa pe dinafară că în teritoriile din imediata apropiere a frontului se prevede o alocație suplimentară de 15,30 helleri la kilogramul de morcovi, în timp ce prețul unui kilogram de conopidă pentru *Offiziersmenagekucheabteilung* în zonele din preajma frontului se ridică la 1 coroană și 75 de helleri.

Cei care dăduseră la Viena numitul ordin își închipuisem probabil că zona frontului e un teren fertil, bogat în culturi de morcovi și conopide.

Locotenentul Cajthaml citise bineînțeleles ordinul în limba germană; de aceea se întoarse spre reclamant și-l întreabă dacă a înțeles; văzînd că țăranul dă din cap în semn că nu pricepuse, zbieră la el:

— Așadar, vrei comisie, hai?

Înțelegînd numai cuvîntul comisie, țăranul dădu din cap în semn că era de acord, așa încît în timp ce porcii erau transportați spre bucătăria de campanie pentru execuție, omul fu încadrat de ostașii luați pentru rechiziții cu baioneta la armă, și comisia o porni spre gospodăria lui spre a constata dacă era cazul să se plătească 2 coroane și 52 de helleri sau numai 2 coroane și 28 de helleri de kilogram.

N-apucară să ajungă nici măcar la șoseaua care ducea spre sat, cînd din direcția bucătăriilor de campanie se auzi triplul guițat de moarte al porcilor.

Țăranul înțelese că ireparabilul se produsese și strigă deznădăjduit:

— Davaite mne zakajduiu sviniu dva rynskij !²⁸⁸

Cei patru ostași îl încercuiră mai strîns, în timp ce familia aținu calea căpitanului Sagner și locotenentului Cajthaml, îngenunchind în praful șoselei.

Nevasta și cele două fete le îmbrățișară rugător picioarele, numindu-i binefăcători, pînă cînd țăranul strigă la ele în dialectul ucrainean al rușilor din Ungaria să se ridice, că soldații n-au decît să mănînce porcii și să le rămiie în gît.

Comisia se dizolvă, dar cum țăranul începuse să se revolte și să amenințe cu pumnul, un ostaș îl pocni cu patul armei peste spinare, făcînd să-i răsune cojocul ca o bubuitură de tunet. Îngrozită, întreaga familie o luă la fugă cu tatăl în cap.

După zece minute, plutonierul de administrație și ordonanța batalionului, Matusic, se înfruptau cu poftă, în vagonul lor, din creierul porcului. În timp ce se îndopau, plutonierul se adresa din cînd în cînd, cu răutate, conțopiștilor:

— Ce-ați mai înfuleca și voi, hai? Dar ce să vă fac, măi băieți, asta-i pentru gradați. Bucătarilor rinichii și ficații, creierașul și ceafa domnilor *rechnungsfeldwebeli*, iar conțopiștilor o porție dublă de la trupă.

— Între timp, căpitanul Sagner dăduse și el următoarea dispoziție pentru popota ofițerească: „Friptură de porc cu chimion; să fie aleasă carnea cea mai bună și nu prea grasă!”

Și așa se face că în clipa cînd, la trecătoarea Lupkov, se distribui masa trupei, ostașii avură plăcuta surpriză de a nu găsi în gamela cu ciorbă decît cele două bucățele infime de carne, iar cei născuți în zodie rea, numai o bucățică de șoric.

La bucătărie stăpînea obișnuitul nepotism militar, darnic cu toți cei apropiați de clica stăpînitoare. Țucălarii își făcură apariția în trecătoarea Lupkov cu gurile unse de grăsime. Aveau cu toții burțile umflate ca niște poloboace. Se petreceau lucruri înfiorătoare.

Teteristul Marek își aprinsese paie-n cap la bucătărie pentru că încercase să fie drept; cînd bucătarul îi strecurase în ciorbă o bucată bună de carne fiartă cu observația: „Asta-i pentru *geschichtsschreiberul* nostru”,

²⁸⁸ Dați-mi doi guldeni de fiecare porc (ucr.).

Marek declarase că în război nu există nici o deosebire între ostași și că toți sînt egali, fapt care îi aduse aprobarea unanimă și fu un prilej de înjurături la adresa bucătarilor.

Teteristul azvîrli deci bucata de carne înapoi, declarînd că nu are nevoie de nici un fel de protecție. Cei de la bucătărie interpretară însă greșit gestul lui, închipuindu-și că *batalionsgeschichtsschreiberul* nu era mulțumit; bucătarul îi șopti discret să vină mai tîrziu, după ce va termina cu împărțitul, și are să-i dea o bucată de picior.

Conțopiștilor, de asemeni, le lucea rîtul, sanitarii gîfiau de fericire, dar în preajma acestei binecuvîntări divine, pretutindeni în jur zăceau neadunate încă amintirile ultimelor lupte. Peste tot numai cartușiere, cutii goale de conserve, zdrențe de uniforme rusești, austriece și germane, rămășițe de vehicule stricate, pansamente și vată.

Într-un pin, lîngă fosta clădire a gării, din care rămăsese doar un morman de moloz, se înfipsea o grenadă care nu explodase. Pretutindeni se vedeau schije de grenade și undeva, în apropiere, fuseseră de bună seamă îngropați ostași căzuți, deoarece se simțea un miros greu, de putreziciune.

Și cum trecuseră trupe și cantonaseră în vecinătate, mai peste tot se vedeau și niște movițe urît mirositoare, de proveniență internațională, aparținînd popoarelor Austriei, Germaniei și Rusiei. Căcații ostașilor de toate naționalitățile și de toate confesiunile zăceau grămadă, în cea mai perfectă înțelegere.

Rezervorul de apă pe jumătate dărăpănat, ghereta acarului de cale ferată și în general tot ce mai avea vreun perete, era ciuruit de gloanțe ca o sită.

Pentru a da o impresie și mai completă despre fericirea războiului, din spatele unei coline din apropiere se înălțau munți uriași de fum, de parcă ar fi ars un sat întreg, aflat în centrul unor mari operațiuni militare. Fuseseră incendiate, se spunea, barăcile de holerici și dizenteriei, spre marea bucurie a domnilor care-și făcuseră de lucru cu amenajarea unui pretins spital, sub înaltul patronaj al arhiducesei Maria, și care furaseră și-și umpluseră buzunarele, prezentînd note de plată pentru nenumărate barăci inexistente.

O singură baracă pătimea acum pentru toate celelalte și o dată cu duhoarea înecăcioasă a saltelelor de paie, care ardeau, se înălța spre cer toată nelegiuirea patronajului arhiducal.

În spatele gării, pe o stîncă, nemții din Reich se grăbiseră să ridice brandenburghezilor căzuți o statuie cu următoarea inscripție: „*Den helden von Lupkapass*”²⁸⁹. deasupra căreia veghea vulturul german turnat în bronz. Pe soclul statuii se consemnase cu ostentație că respectiva emblemă fusese confecționată din tunurile rusești capturate cu prilejul eliberării Carpaților de către regimentele germane.

În această atmosferă ciudată și neobișnuită pentru el, se odihnea batalionul, după-masă, în vagoane, în timp ce căpitanul Sagner și aghiotantul lui se trudeau să descurce telegramele cifrate venite de la comandamentul brigăzii, în legătură cu viitoarele acțiuni ale batalionului. Dispozițiile erau așa de neclare, încît părea că de fapt batalionul nici n-ar fi trebuit să se afle

²⁸⁹ Eroilor de la trecătoarea Lupka (germ.).

în trecătoarea Lupkov, ci s-o fi apucat de la Nove Mesto în cu totul altă direcție, deoarece în telegrame se pomenea mereu de localitățile:

Csap-Ungvar, Kis-Berezna-Uzsok.

După zece minute se dovedi că ofițerul de stat-major care era de serviciu la baza brigăzii era un nătărău, deoarece sosi o telegramă cifrată care întreba dacă la aparat era batalionul 8 din regimentul 75 (cifru militar G. 3). Ofițerul rămase uluit de răspunsul primit, în care i se făcea cunoscut că era vorba de batalionul de marș nr. 7 din regimentul 91, și întrebă: cine-i dădu-se ordin s-o apuce spre Munkacs, când itinerariul era: trecătoarea Lupkov spre Sanok în Galiția. Ofițerul se minună grozav că răspunsul îi venea de la trecătoarea Lupkov și zăpăcit de tot transmise o nouă telegramă cifrată:

„Itinerariul neschimbat, trecătoarea Lupkov-Sanok unde veți primi noi ordine”.

După înapoierea căpitanului Sagner în vagonul comandamentului, ne-regulile de la statul-major fură comentate cu asprime, mergîndu-se pînă acolo încît să se afirme că, dacă n-ar fi nemții din Reich, armatele de pe frontul răsăritean și-ar pierde cu desăvîrșire capul.

Locotenentul Dub încercă să scuze imbecilitatea comandamentului, susținînd că în urma ultimelor lupte terenul fusese atît de răvășit, încît nu se putuse fixa încă un itinerar definitiv.

Compătimirea din privirile tuturor voia parcă să spuie: „Ce vină are, dacă-i timpit?” Văzînd că nimeni nu-i răspunde, locotenentul Dub continuă să pălăvrăgească despre minunata impresie pe care i-o făcea această regiune distrusă, mărturie impresionantă a forței cu care știe să lovească pumnul de fier al oștilor austriece. Neprimind nici de data asta răspuns, Dub mai repetă o dată:

— Da, da, nu încape nici o îndoială, rușii s-au retras de-acî într-o panică nebună.

Drept care, căpitanul Sagner luă hotărîrea ca la prima ocazie, cînd primejdia va fi mai mare, să-l trimită pe locotenentul Dub ca *offizierspatrolle* dincolo de rețeaua de sîrmă ghimpată, în recunoașterea pozițiilor inamice, și-i șopti locotenentului-major Lukáš, care stătea lîngă el, la fereastra vagonului:

— Cine dracu ne-a mai trimis și civilii ăștia? Cu cît sînt mai învățați, cu atît sînt mai dobitoci.

Dar locotenentul Dub avea chef de vorbă. Începuse să povestească ofițerilor ce citise în ziar despre luptele din Carpați și despre bătălia pentru trecătorile Carpaților, în timpul ofensivei austro-germane pe rîul San.

Și povestea, de parcă nu numai că ar fi luat parte la toate luptele, dar ar fi condus personal toate operațiile.

Cele mai nesuferite fraze sunau cam așa:

— Apoi, ne-am îndreptat spre Bukovsko, ca să ne asigurăm linia Bukovsko-Dynov, păstrînd tot timpul legătura cu gruparea aflată la Bardejov, lîngă Velke Polanky, unde am nimicit divizia din Samara a inamicului.

Locotenentul-major Lukáš nu se mai putu stăpîni și întrebă:

— Dacă nu mă înșel, ai vorbit de asta încă înainte de război cu prefectul dumitale.

Surprins, locotenentul Dub îi aruncă o privire dușmănoasă și ieși din vagon.

Jos, la câțiva metri de baza terasamentului pe care staționa trenul militar, zăceau tot soiul de obiecte aruncate claie peste grămadă de soldații ruși care, se vede, se retrăseseră prin șanțul terasamentului. Se puteau vedea ceainice ruginite, gamele, cartușiere, apoi, alături de cele mai variate obiecte, roți de sîrmă ghimpată și iar fișii însîngerate de pansament și vată. La buza șanțului, într-un loc, se adunase un grup de soldați, în mijlocul cărora locotenentul Dub îl descoperi și pe Švejk, care povestea ceva.

Se îndreptă deci spre el.

— Ce faceți aici? răsună aspru glasul lui și locotenentul Dub se opri drept în fața lui Švejk.

— Cu respect vă raportează, domnule *laitnant*, că ne uităm, răspunse Švejk în numele tuturor.

— Și la ce vă uitați, mă rog? urmă el mînios.

— Cu respect vă raportează, domnule *laitnant*, că ne uităm în jos, spre șanț.

— Cine v-a dat voie s-o faceți?

— Cu respect vă raportează, domnule *laitnant*, că asta este dorința domnului *oberst* Schroder din Bruck. În cuvîntarea de despărțire, cu ocazia plecării noastre pe front, ne-a spus că ori de cîte ori vom trece prin locuri pe unde s-au dat bătălii, să nu pierdem prilejul de a le privi cu toată atenția, pentru a putea trage învățăminte. Noi vedem acum, domnule locotenent, în șanțul ăsta, cîte lucruri trebuie să mai arunce soldatul cînd o ia la fugă. Privind acest șanț, am tras învățămîntul că soldatul rău face cînd cară cu el tot felul de ciurucuri și obiecte de prisos. Asta îl îngreunează și îl obosește fără nici un rost și se înțelege că, împovărat de atîta calabalîc, e mai puțin apt pentru luptă.

În mintea locotenentului Dub încolți speranța de a-l trimite, în fine, pe Švejk în fața Consiliului de război pentru propagandă subversivă și antiostășească; de aceea îl întrebă răstit:

— Așadar, dumneata socotești că soldatul trebuie să arunce cartușele sau baioneta, cum se vede acolo jos, în șanț?

— Nici gînd, domnule *laitnant*, răspunse Švejk cu un zîmbet inefabil: Uitați-vă numai în vale la țucalul acela de tablă.

Și într-adevăr, jos la poalele terasamentului, zăcea demonstrativ o oală de noapte cu smălțul crăpat, mîncată de rugină, în mijlocul unei grămezi de cioburi și oale stricate care, scoase din uzul casnic, fuseseră depozitate acolo de șeful de gardă, fără doar și poate cu gîndul de a furniza material de discuție pentru arheologii veacurilor viitoare, care, descoperind această așezare, vor face pe grozavii și-i vor învăța pe copiii de școală despre era oalelor de noapte smălțuite.

Locotenentul Dub rămase cu ochii țintă la oala de noapte, incredințindu-se că în adevăr era vorba de unul din acele obiecte casnice care în copilăria lui își aveau locul sub pat.

Cu toții fură profund înduioșați de această priveliște și, profitînd de tăcerea locotenentului Dub, Švejk reluă:

— Cu respect vă raportează, domnule *laidant*, că o dată, la băile din Podebrady, un țucal ca ăsta a stîrnit o vilvă nemaipomenită. Am aflat povestea în circiuma de la Vinohrady: era pe vremea cînd începea să apară la Podebrady revista *Independența*, director era farmacistul din Podebrady și redactor unu, Ladislav Hajek Domazlicky. Farmacistul era un om ciudat; a adunat oale vechi și alte fleacuri, pînă cînd și-a făcut un adevărat muzeu. Într-o bună zi, redactorul Hajek Domazlicky a poftit la băile din Podebrady un prieten, și el gazetar și, cum nu se văzuseră de-o săptămînă, s-au îmbătat de bucurie. Ca să-i mulțumească pentru ospitalitate, prietenul i-a fîgăduit să scrie un foileton la *Independența*, revista aceea independentă de care depindea. Zis și făcut; și a scris prietenul ăsta un foileton grozav, despre un colecționar care a găsit în nisip, pe malul Elbei, un țucal vechi de tablă și crezînd că era coiful sfîntului Vaclav a făcut atîta tărăboi, încît însuși episcopul Brynych din Hradec s-a dus să-l vadă în procesiune și cu prapuri. Farmacistul din Podebrady și-a zis că în foiletonul acela era vorba de el, așa că amîndoi, gazetarul și domnul Hajek, au feștelit-o.

Locotenentul Dub l-ar fi aruncat din toată inima pe Švejk în șanț, dar se stăpîni și zbieră la ceilalți:

— Ce tot căscați gura de pomană! Nu mă cunoașteți, încă, dar cînd o să mă cunoașteți... Dumneata, Švejk, rămii aici, se stropși apoi, cînd Švejk dădu să plece cu ceilalți, spre vagoane.

Rămaseră pe loc, față în față, și locotenentul Dub își frămîntă creierul ce să-i spună ca să-l sperie.

Dar Švejk i-o luă înainte:

— Cu respect vă raportează, domnule *laidant*, că ar fi bine dacă timpul ar ține-o tot așa; ziua nu-i prea cald și nopțile sînt foarte plăcute; e, cum să spun, vremea cea mai potrivită pentru război.

Locotenentul Dub scoase revolverul și întrebă:

— Știi ce-i ăsta?

— Cu respect vă raportează, domnule *laidant*, că știu. Domnul *oberlaidant* Lukáš are unul, *namlich*, la fel.

— Atunci bagă-ți mințile-n cap, nătărăule! spuse grav și cu demnitate locotenentul, punînd revolverul la loc. Că de unde nu, ar putea să ți se întîmple ceva foarte neplăcut. Mai încet cu propaganda, ține-ți gura!

Locotenentul Dub se îndepărtă bodogănind:

— Acu i-am zis-o cel mai bine; da, cu propaganda, da, da, cu propaganda!...

Înainte de a se urca în vagon, Švejk se mai plimbă puțin, muncit de o întrebare: „Ce fel de pocitanie e asta?” Și pe măsură ce se întrebă, își dădea seama că acestui soi de om i se potrivea cel mai bine denumirea la care se și opri de: „bășinos neisprăvit”.

În dicționarul militar, cuvîntul „bășinos” a fost folosit cu multă dragoste din vremurile cele mai vechi, această vorbă de cînte desemnînd mai ales pe colonei, căpitanii mai bătrîni și pe maiori, constituind o treaptă superioară după calificativul de „boșorog afurisit”. Fără acest adaos cuvîntul „boșorog” era apelațiunea amabilă a unui colonel sau maior mai în vîrstă, care

zbiera ca un disperat, dar în același timp își iubea soldații și îi apăra față de alte regimente, mai cu seamă când era vorba de patrule străine ce ridicau de prin cârciumi și taverna pe ostașii lui, când nu aveau bilet de voie. Boșorogul avea grijă de ostașii lui, le asigura o mâncare omenească, dar avea întotdeauna, o „păsărică” a lui; avea trăsneala lui; de aici, porecla de „boșorog”.

Când boșorogul era însă cicălit fără nici un rost și făcea zile fripte trupei și gradaților, inventînd exerciții de noapte și alte aiureli de soiul ăsta, devenea „boșorog afurisit”.

Din expresia „boșorog afurisit”, ca treaptă superioară pentru definirea ticăloșiei, răutății și prostiei, a apărut cuvîntul „bășinos”. Acest cuvînt spune totul și este o mare deosebire între un bășinos civil și un bășinos din armată.

Cel dintîi, civilul, este și el un superior, poreclit așa în instituția lui de servitori și de funcționarii subalterni. E birocratul-filistin care face, de pildă, mizerii pentru că conceptul n-a fost destul de bine uscat cu sugativa și așa mai departe. Individul e, în general, o apariție stupidă, un animal tîmpit în sînul societății omenești, deoarece un astfel de ipochimen pozează în om deștept, pretinde că înțelege totul, știe să explice orice și se simte jignit cu orice prilej.

Cine a tăcut armata va înțelege, fără îndoială, care e deosebirea între un astfel de specimen și bășinosul în uniformă. În armată, atributul e alăturat unui „boșorog” afurisit, un afurisit în adevăratul înțeles al cuvîntului, adică fanfaron cu orice prilej, dar laș îndată ce se poticnește de vreun obstacol; nu iubește soldații, e în veșnică harță și se războiește în zadar cu ei, căci nu e niciodată în stare să-și cîștige autoritatea de care se bucură „boșorogul” sau chiar „boșorogul afurisit”.

În anumite garnizoane, ca de pildă la Trident, în loc de „bășinos”, se vorbea de „căcănarul nostru ramolit”, în toate cazurile era vorba de un om mai în vîrstă, de aceea atunci când, în gîndul lui, Švejk îl poreclise pe locotenentul Dub „bășinos neisprăvit”, lucrul se întemeia pe o logică fără cusur, întrucît, atît în ceea ce privește vîrsta, gradul și în general toate calitățile amintite, locotenentului Dub îi mai lipsea cincizeci la sută pînă să ajungă cu adevărat un „bășinos”.

Frămîntînd aceste gînduri în drum spre vagonul lui, îl întîlni pe țucălarul Kunnert. Avea obraji umflați și, din cele ce îngăima, Švejk înțelese că se întîlnise pe neașteptate cu locotenentul Dub care-l luase la palme pe nepusă masă, pe motiv că aflase că-i prieten cu el.

— Dacă e așa, spuse Švejk liniștit, ieșim la raport. Soldatul austriac trebuie să se lase pîlmuit numai în anumite împrejurări. Dar jupînul ăsta s-a cam întrecut cu gluma: vorba bătrînului Eugen de Savoia : „De-aici și pînă-aici”. E de datoria ta să ceri să fii scos la raport și, dacă n-ai s-o faci, am să-ți trag eu cîteva perechi de palme, ca să ții minte ce va să zică disciplina în armată. La cazarma din Karlin era un *lâitnant*, Hausner ; și ăsta avea tot așa un țucălar pe care numai în palme și-n picioare îl ținea. Într-o zi, după ce a fost snopit în bătăi, țucălarul a cerut să fie scos la raport. Da s-a fisticit, n-a mai știut ce spunea și a declarat că a fost călcat în picioare. Stăpînul a dovedit ușor că soldatul minte și că în ziua aceea nu-l călcase în picioare, mîrginindu-se să-i tragă numai cîteva perechi de palme, ce-i drept

zdravene. Așa se face că bietul țucălar a fost băgat trei săptămîni la carceră pentru declarații mincinoase. Dar asta-i altă poveste, urmă Švejk. Unu Houbicka, student în medicină, ne spunea că e totuna dacă la Institutul de patologie tai cadavrul unui spînzurat sau al unui otrăvit. Merg cu tine... în armată, o pereche de palme e chestie gravă.

Năucit de-a binelea, Kunnert se lăsă condus de Švejk spre vagonul comandamentului.

Văzîndu-i, locotenentul Dub zbieră la ei, aplecîndu-se în afară:

— Ce căutați aici, nătărăilor?

— Fii demn, îi atrase Švejk atenția lui Kunnert, împingîndu-l în vagon.

Pe culoar își făcură apariția locotenentul-major Lukáš și, în spatele lui, căpitanul Sagner.

Uitîndu-se la Švejk, locotenentul-major Lukáš, care era pățit, fu foarte mirat deoarece de data aceasta chipul lui Švejk nu mai era solemn și binevoitor, ca de obicei, ci prevestea mai degrabă furtună.

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, spuse Švejk, că am venit la raport.

— Lasă prostiile, Švejkule, că m-am săturat de ele.

— Binevoîți să-mi dați ascultare, insistă Švejk. Eu sînt ordonanța companiei dumneavoastră; dumneavoastră, dacă îmi îngăduiți, binevoîți a fi *kompanienkomandantul* companiei a 11-a. Știu că lucru-i grozav de caraghios, dar domnul *laintnant* Dub se află sub ordinele dumneavoastră.

— Ai înnebunit de tot, Švejk, îi curmă vorba locotenentul Lukáš, ești beat tun și ai face mai bine dacă ai pleca pușcă! Idiotule, dobitocule!

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, răspunse Švejk, împingîndu-l înainte pe Kunnert. Situația se aseamănă cu aceea cînd s-a făcut la Praga prima probă cu grătarul de protecție la tramvaie. Domnul inventator s-a sacrificat personal, primind să fie victima probei sale. Primăria a fost obligată să plătească despăgubiri văduvei.

Căpitanul Sagner, care nu știa ce atitudine să ia, îi făcu semn să urmeze, în timp ce locotenentul-major Lukáš se schimbă la față de disperare.

Trebuie să ieșim la raport, să trăiți, domnule *oberlaintnant*, continuă Švejk neînduplecat. Dacă vă amintiți, la Bruck mi-ați spus că, în calitate de ordonanță a companiei, eu mai am și alte îndatoriri în afară de transmiterea ordinelor; ziceați că trebuie să fiu bine informat de tot ce se întîmplă în companie. Pe temeiul acestui ordin îmi îngădui, domnule *oberlaintnant*, să vă aduc la cunoștință că domnul *laintnant* Dub și-a luat netam-nesam la palme țucălarul. Eu unul, să trăiți, domnule *oberlaintnant*, poate nici nu v-aș fi spus-o, dar de vreme ce domnul *laintnant* Dub se află sub comanda dumneavoastră, mi-am zis că chestiunea trebuie să ajungă la raport.

— Cazul e cam ciudat, interveni căpitanul Sagner. Ascultă, Švejk, de ce-l tot împingi înainte pe Kunnert?

— Cu respect vă raportează, domnule *batalionskomandant*, că e caz de raport. Kunnert e tîmpit! A fost palmuit de domnul *laintnant* Dub și se teme să iasă singur la raport. Cu respect vă raportează, domnule *hauptman*, că, dacă v-ați uita la el, ați vedea cum îi tremură genunchii. S-a zăpăcit de tot. Dacă nu eram eu, poate că nici n-ar fi ieșit la raport, la fel ca unu Kudela din Bytchov, care pe vremea cînd făcea serviciul activ a ieșit de atîtea ori la

raport pînă a fost trecut la marină, unde a devenit gornist și apoi a devenit cunoscut ca dezertor undeva, pe o insulă din Oceanul Pacific. Acolo s-a înșurat și după un timp a stat chiar de vorbă cu exploratorul Havlasa, care nici n-a băgat de seamă că nu e băștinaș. Sigur, e foarte trist cînd cineva trebuie să iasă la raport, pentru cîteva nenorocite de perechi de palme. Dar știți, el nici n-a vrut să vină, fiindcă mi-a zis chiar că nu vine. A căpătat atîtea palme, că nici el nu știe de care palme e vorba acum; și nici prin gînd nu i-ar fi trecut să vie aici, n-a vrut în ruptul capului să iasă la raport; dacă ar fi după el, s-ar lăsa cîrpit și de-acu încolo. Cu respect vă raportează, domnule *hauptman*, poftiți numai de vă uitați, de frică s-a căcat pe el. Pe de altă parte, ar fi trebuit să se plîngă numai de perechile de palme pe care le-a primit, dar nu s-a încumetat, pentru că a știut că e mai bine să fii o floare modestă... Știți, face serviciul la domnu *laitnant* Dub.

Și, împingîndu-l pe Kunnert înainte, Švejk îi spuse:

— Ce te tot clatini ca un stejar²⁹⁰ pe vreme de furtună?

Căpitanul Sagner îl întrebă pe Kunnert cum a fost.

Tremurînd tot, Kunnert declară că ar fi mai bine să fie întrebat domnul *laitnant* Dub. Ba acest ludă merse chiar pînă acolo încît, tremurînd ca varga, afirmă că la mijloc nu-i decît o invenție a lui Švejk.

Acestei neplăcute situații îi puse capăt însuși locotenentul Dub, care apărură pe neașteptate, zbierînd cît îl ținea gura, la Kunnert:

— Iar ți s-a făcut de o pereche de palme?

Chestiunea era, așadar, limpede ca lumina zilei, încît Sagner îi spuse pur și simplu locotenentului Dub:

— Cu începere de astăzi, Kunnert e detașat la bucătăria batalionului. În ce privește noua ordonanță, adresează-te *rechnungsfeldwebelului* Vanek.

Locotenentul Dub salută și, înainte de a pleca, se întoarce către Švejk și-i spuse:

— Fac prinsoare că într-o bună zi tot la spînzurătoare ai s-o sfîrșești.

După plecarea lui, Švejk se adresează locotenentului-major cu un ton de nespunsă blîndețe:

— La Mnichovo Hradiste era un domn care vorbind cam tot așa cu un altul, cel de-al doilea i-a răspuns: „Să ne vedem cu bine pe locul de execuție”.

— Švejkule, îi spuse locotenentul-major Lukáš, mare timpit mai ești, dar nu care cumva să-mi răspunzi iar așa cum ți-e obiceiul: „Cu respect vă raportează că sînt timpit!”

— Extraordinar! exclamă căpitanul Sagner care, aplecat în afara vagonului, ar fi fost în clipa aceea fericit să se retragă de la fereastră, dar nu mai avu cînd, căci catastrofa se întîmplase: locotenentul Dub se afla sub fereastră vagonului.

Locotenentul Dub începu prin a-și exprima regretul că Sagner plecase fără să-i fi ascultat expunerea de motive în legătură cu ofensiva pe frontul răsăritean.

— Ca să înțelegem bine această uriașă ofensivă, striga Dub în sus spre fereastră, trebuie să ne dăm seama în prealabil cum s-a desfășurat ofensiva de la sfîrșitul lunii aprilie. A trebuit mai întîi să spargem frontul rusesc și

²⁹⁰ Stejar = *dub* în limba cehă.

am găsit locul cel mai potrivit pentru această spărtură între Carpați și Vistula.

— Nu te contrazic de fel, îi răspunse sec căpitanul Sagner și plecă de la fereastră.

După o jumătate de oră, când trenul porni mai departe spre Sanok, căpitanul Sagner se întinse în vagon pe o banchetă, prefăcându-se că doarme, nădăjduind că între timp locotenentul Dub avea să uite de răsuflata lui concluzie în legătură cu ofensiva.

Din vagonul în care se afla Švejk, lipsea Baloun. Ceruse, ce-i drept, permisiunea de a șterge cu pîine cazanul în care se gătise gulașul, și acum era în vagonul bucătărie, într-o situație neplăcută, întrucît la pornirea trenului, din cauza smuciturii neprevăzute, fusese proiectat cu capul în jos în cazan și numai picioarele îi ieșeau afară. Se obișnuia însă repede și cu această poziție și din cazan se auzi o forfoteală ca de arici la vînătoare de gîndaci și, ceva mai tîrziu, glasul tînguitor al lui Baloun.

— Oameni buni, pentru Dumnezeu, mai aruncați-mi, vă rog, o bucată de pîine, că mai e sos.

Această idilă ținu pînă la prima stație, unde ajunseră cu cazanul companiei a 11-a gata curățat și lucind lună.

— Dumnezeu să vă răsplătească, prieteni, le mulțumi Baloun din inimă. De cînd mă știu în armată, pentru prima dată mi-a zîmbit și mie norocul.

Și într-adevăr n-avea de ce să se plîngă. La trecătoarea Lupkov avuse-se parte de două porții de gulaș; locotenentul-major Lukáš își manifestase mulțumirea pentru faptul că Baloun îi adusese mîncarea de la popota ofițerească neatinsă, și drept răsplată îi lăsase o bună jumătate de porție.

În culmea fericirii, Baloun ședea acum la marginea vagonului, bălăbănindu-și picioarele în afară și deodată războiul începu să-i pară un lucru mai plăcut, mai familiar.

Bucătarul companiei începu să-și bată joc de el, spunînd că la Sanok urmează să se dea la masa de seară încă un prînz, drept compensație pentru vremea cînd nu primiseră nimic. Baloun încuviință, dînd din cap, și spuse în șoaptă:

— O să vedeți, prieteni, că Dumnezeu nu ne lasă.

Riseră toți cu poftă, iar bucătarul, cățărât pe mașina de gătit, începu să cînte:

*Iupaidia, iupaida,
Dumnezeu nu ne-o lăsa.
Și din greutatea toată
tot el are să ne scoată.
Din nevoie, din desîș,
el ne scoate-n luminiș,
Iupaidia, iupaida,
Dumnezeu nu ne-o lăsa.*

Dincolo de stația Scevna începură din nou să se ivească, prin văi, cimitire militare. În vale, lângă Scevna, se vedea din tren o cruce de piatră cu un Christos al cărui cap fusese retezat de tirul artileriei.

Trenul își iuți viteza, gonind repede prin defileu, la vale spre Sanok; orizonturile se lărgeau și o dată cu ele apăreau tot mai multe sate distruse, de o parte și de alta a căii ferate.

La Kulasna, jos în apa râului, se vedea un tren sanitar distrus, răsturnat nu de mult de pe linia ferată.

Baloun holbă ochii mari și se minună, mai ales de felul cum erau împrăstiate diferitele părți ale locomotivei; coșul se înfipsese în terasament și ieșea afară ca o gură de tun de calibrul 28.

Această apariție trezi și atenția celor din vagonul în care se afla Švejk. Cel mai indignat era bucătarul Jurajda:

— Unde s-a mai pomenit să tragi în vagoanele de Cruce Roșie?

— Voie nu este, dar s-a pomenit, îl lămuri Švejk. Lovitura n-a fost rea; și cu toții fură de părere că atacul se întâmplase noaptea și că probabil, din pricina întunericii, nu se zărise crucea roșie. Cîte lucruri oprite nu-s pe lumea asta, pe care le faci totuși. Voie, nevoie, totul e să reușești. La manevrele imperiale de lângă Pisek a venit odată un ordin care interzicea ca soldații să fie legați fedeleș în timpul marșului. Căpitanul nostru n-a ținut seamă de el, zicînd că ordinul e o prostie: e la mintea cocoșului că un soldat legat nu poate mărșălui. Așa că el, fără să calce nici un ordin, continua să-i lege, aruncîndu-i în căruțele eșalonului de aprovizionare. Dar chiar pe strada noastră, acum cinci sau șase ani, s-a întîmplat un alt caz. Într-o casă, la etajul întîii, locuia un domn Karlik. Cu un etaj mai sus stătea un om tare cumsecade; îi zicea Mikes și era de la conservator. Îi plăceau grozav femeile și, pe lângă altele, începuse să dea tîrcoale fiicei domnului Karlik, care avea o firmă de expediții și cofetărie, și pe undeva, prin Moravia, pe alt nume, o leghătorie de cărți. Cînd domnul Karlik a aflat că vecinul umblă după fata lui, s-a dus la el acasă și i-a spus: „Dumneata să știi că n-ai s-o iei pe fiica mea, lepădătură; nu ți-o dau!” „Bine, i-a răspuns domnul Mikes, dacă n-am voie, n-am voie, ce să fac? N-am să mă omor...” Peste două luni, domnul Karlik a venit din nou la el; de data asta a venit cu soția și amîndoi i-au spus într-un glas: „Nemernicule, ne-ai necinstit fiica”. „Adevărat, le-a răspuns el atunci fără ocol, mi-am îngăduit să-i fac felul, stimată doamnă.” Domnul Karlik a început atunci să zbiere, amintindu-i că-l prevenise că nu i-o dă; conservatorul i-a răspuns, pe bună dreptate, că nici n-avea de gînd s-o ia și că, atunci cînd domnul Karlik a venit la el, în afară de căsătorie nu-i interzisese nimic. Le-a mai spus că, de altfel, să nu aibă nici o grijă, că el e om de cuvînt, că nu se gîndește la căsătorie și că se pot bizui pe cuvîntul lui. Dacă va fi urmărit — zicea — din pricina asta, lui puțin îi pasă, știindu-se cu cugetul curat, că mama lui i-a cerut pe patul de moarte să nu mintă niciodată, că el jurase și că nu e în stare să calce un asemenea jurămint. În familia lui nimeni n-a mințit niciodată și el a avut întotdeauna în școală cea mai bună notă la educația morală. Vedeți așadar că există lucruri neîngăduite, dar care se pot face, și că drumurile pot fi diferite, numai voința trebuie s-o avem cu toții aceeași.

— Dragi prieteni, intră în vorbă teteristul, care lucra de zor la notele sale, tot răul spre bine. Trenul ăsta sanitar aruncat în aer, pe jumătate ars și răsturnat de pe linie, vine să îmbogățească glorioasa istorie a batalionului nostru cu încă o faptă de vitejie viitoare; închipuiește-ți că la 16 septembrie, să zicem, cum mi-am însemnat eu, din fiecare companie a batalionului nostru se prezintă voluntar câțiva ostași, sub conducerea unui caporal, și cer să li se dea voie să arunce în aer un tren blindat al inamicului, care trage asupra noastră și ne împiedică trecerea peste râu. Și-au împlinit cu cinste misiunea, travestiți în țărani... Da ia te uită ce mi-e dat să văd! strigă teteristul răsfoind prin însemnările sale. Cum de s-o fi rătăcit pe aici domnul Vanek al nostru? Ascultă, domnule *rechnungsfeldwebel* se adresează el lui Vanek, ce articoluș frumos va apare despre dumneata în istoria batalionului. Am impresia că mai figurezi o dată, pe undeva, dar aici e-aici.

Teteristul citi cu glas tare:

„Eroica moarte a plutonierului de administrație Vanek

Pentru îndrăzneța acțiune de aruncare în aer a trenului blindat al inamicului s-a prezentat plutonierul de administrație Vanek, îmbrăcat la fel ca și ceilalți, în straie țărănești. Asurzit de explozie, a leșinat; când și-a revenit, s-a pomenit înconjurat de inamic, care l-a transportat numaidecât la comandamentul diviziei dușmane, unde, deși amenințat cu moartea, a refuzat cu înversunare să divulge vreun amănunt în legătură cu poziția și efectivul armatelor noastre. Întrucât era travestit, a fost judecat și condamnat, ca spion, la moarte prin spânzurătoare, pedeapsă care, ținându-se seama de gradul lui important, a fost comutată în moarte prin împușcare. Execuția a avut loc imediat, lângă zidul cimitirului; viteazul plutonier de administrație Vanek a refuzat să i se lege ochii. La întrebarea dacă mai avea vreo dorință a răspuns: «Transmiteți batalionului meu, prin mijlocirea unui parlamentar, ultimul meu salut și spuneți-i că mor cu credința că batalionul va continua marșul lui victorios. Mai transmiteți, de asemenea, domnului căpitan Sagner că, în conformitate cu ultimul ordin pe brigadă, rația zilnică de carne se sporește la două cutii și jumătate de conserve de cap.» Așa a murit plutonierul de administrație Vanek, stîrnind cu ultima lui frază panică și spaimă în rîndurile dușmanului care își închipuia că, împiedicînd trecerea noastră peste râu, ne va tăia punctele de aprovizionare, nădăjduind astfel să provoace înfometare și prin aceasta demoralizare în rîndurile noastre. Calmul cu care a privit moartea în față ne este vădit în mod grăitor de împrejurarea că înainte de execuție a jucat joker cu ofițerii inamicului. «Suma câștigată de mine vă rog s-o predați Societății ruse de Cruce Roșie», a spus, înfruntînd cu demnitate țevile de pușcă. Această nobile generozitate a mișcat pînă la lacrimi întreaga asistență.»

— Iertați-mă, domnule Vanek, se întrerupse teteristul, că mi-am îngăduit să dispun de banii dumneavoastră. Am stat și m-am gîndit dacă nu era mai bine să-i fi predat Crucii Roșii austriece, dar, la urma urmei, socotesc că din punct de vedere uman e totuna; principalul era să fie predați unei instituții umanitare.

— Răposatul nostru, interveni Švejk, ar fi putut să-i predea, de pildă, azilului de noapte, dar parcă tot așa-i mai bine; domnul primar ar fi fost în stare să-și cumpere cu banii ăștia cîrnați pentru gustarea de la ora zece.

— Ei, de furat se fură peste tot spuse telefonistul Chodounsky.

— Da mai ales la Crucea Roșie, declară profund indignat bucătarul Jurajda. La Bruck aveam un prieten bucătar care gătea pentru surorile de la baraca Crucii Roșii; și mi-a povestit cum superioarele și infirmierele-șefe trimit acasă lăzi întregi de malaga și ciocolată. De, asta se întîmplă prin forța împrejurărilor; e o problemă de autodeterminare a omului. Fiecare om trece în viața lui nesfîrșită prin nenumărate transformări și odată și-odată tot trebuie să apară pe lumea asta în chip de hoț. Am trecut și eu printr-o asemenea ipostază.

Bucătarul ocultist Jurajda scoase din raniță o sticlă de coniac.

— Vedeți aici, reluă el desfundînd sticla, o dovadă de netăgăduit. Sticla asta am luat-o, înainte de plecare, de la popota ofițerească. Coniacul e de calitate cea mai bună și trebuia folosit la siropul de zahăr pentru tortul de Linz. Destinul însă a hotărît să-l fur, după cum tot el a hotărît să devin hoț.

— Eu socotesc că n-ar fi rău, interveni Švejk, dacă destinul ar hotărî ca noi să fim compliciti dumitale; de altfel, presimt că așa o să se și întîmple.

Și într-adevăr, presimțirea lui Švejk se adeveri. Sticla trecu din mînă în mînă, în ciuda protestelor plutonierului de administrație, care susținea că coniacul trebuie băut din gamelă și împărțit cu dreptate, căci fiind cinci pe-o sticlă, e greu de știut dacă unul nu înghite mai mult decît ceilalți, mai ales că sînt în număr fără soț.

La această întîmpinare, Švejk observă:

— Lucru-i drept; dacă domnul Vanek dorește să aibă număr cu soț, n-are decît să se retragă din combinație, ca să nu se ivească certuri și neplăceri.

Vanek își retrase deci propunerea și prezentă alta, mărinimoasă, potrivit căreia dăruitorul Jurajda urma să se plaseze astfel la rînd, încît să poată bea de două ori. Această propunere stîrni un val de proteste vehemente, deoarece Vanek trăsese o dușcă, de cum se desfundase sticla.

În cele din urmă, fu adoptată propunerea teteristului, de a se bea în ordinea alfabetică; el își motivă propunerea cu argumentul că însuși numele fiecăruia era o chestiune de predestinare.

Așadar, sticla fu începută de Chodounsky, primul în ordine alfabetică, care se uita cu groază la Vanek, făcîndu-și socoteala că, fiind ultimul, plutonierul va avea parte de o înghițitură mai mult. Săvîrși însă cu acest prilej o greșeală matematică grosolană, deoarece pînă la urmă se dovedi că au fost douăzeci și una de înghițituri.

Jucară apoi un joker obișnuit cu trei cărți, care dădu prilej teteristului să citeze din Sfînta Scriptură, la fiecare levată. Ridicînd valetul strigă, de pildă:

— Doamne, lasă robului tău acest valet și această damă, ca săpîndu-le și îngrijindu-le să le culeagă roadele.

Cînd i se reproșă însă că avusese îndrăzneala să ridice și optarul, teteristul replică cu glas tunător:

— Dar s-a văzut undeva femeie care, avînd zece bănuți și pierzînd unul, nu aprinde lumînarea și nu caută cu osîrdie pînă îl găsește? Iar dacă-l găsește, atunci cheamă vecinii și prietenele și le spune: „Bucurați-vă împreună cu mine, căci am ridicat optarul și am tăiat riga cu asul!” Așa că dați cărțile înapoi, că v-ați ars cu toții.

Teteristul Marek avea într-adevăr mare noroc la cărți. În timp ce ceilalți își tăiau atuurile între ei, el le tăia pe toate cu atuul cel mai mare, astfel încît unul după altul pierdeau, iar el ridica pot după pot, strigînd de fiecare dată către cei biruiți:

— Și mari cutremure vor fi pe alocuri, și foamete, și ciumă, și mari minuni cerești se vor arăta.

În cele din urmă se săturară de joc și-l întrerupseră, după ce telefonistul Chodounsky își pierduse cu anticipație solda pe jumătate de an. Era fiert. Teteristul îi ceru o confirmare scrisă în care să declare că plutonierul de administrație Vanek urma să-i plătească lui, timp de șase luni, solda lui Chodounsky.

— Nu-ți fă sînge rău pentru asta, Chodounsky, îl mîngîie Švejk. Dacă ai noroc, cazi la primul atac și Marek se linge pe bot de *lohnung*-ul tău; așa că semnează, fără frică.

Perspectiva aceasta îl impresionează foarte neplăcut pe Chodounsky care spuse, sigur de sine:

— Eu nu pot să cad, fiindcă sînt telefonist, și telefoniștii stau întotdeauna în adăposturi, iar sîrmele se întind și se repară numai după *gefecht*.

Teteristul ținu să sublinieze că, dimpotrivă, telefoniștii sînt expuși celor mai mari primejdii și că mai cu seamă asupra lor este îndreptat, întotdeauna, tirul artileriei dușmane. Nici un telefonist nu poate fi sigur în adăpostul lui. Chiar dacă adăposturile ar fi la zece metri sub pămînt, artileria dușmană tot îi poate nimeri. Telefoniștii, zicea, pier ca grindina în ploaia de vară, dovadă că înainte de a pleca el din Bruck se deschisese acolo al douăzeci și optulea curs pentru telefoniști.

Chodounsky privea pierdut undeva departe, fapt care pe Švejk îl mișcă profund și-l făcu să-i adreseze un cuvînt de mîngîiere:

— N-am ce zice, mare ghinion ai avut!

Chodounsky răspunse amabil:

— Ține-ți gura, țațo.

— Ia să mă uit la litera „Ch” în notele mele pentru istoria batalionului... Chodounsky... Chodounsky, mda, aha, l-am găsit: „Telefonistul Chodounsky îngropat de o mină. Telefonează din mormînt la comandament: «Mor și felicit batalionul pentru victorie!»”

— Asta ar trebui să te mulțumească, spuse Švejk, sau poate că vrei să mai adaugi ceva? Îți amintești de telefonistul de pe „Titanic”, care, în clipa cînd vaporul se scufunda, telefona mereu jos, la bucătăria inundată, întrebînd dacă prînzul e gata?

— Mie mi-e totuna, interveni teteristul. S-ar putea întregi eventual cuvintele din urmă ale lui Chodounsky prin următoarea frază pe care o strigă la telefon : „Salutați din parte-mi brigada noastră de fier”.

IV - Marschieren! Marsch!

SOSIND LA SANOK, AFLARĂ CĂ, ÎN ADEVĂR, CEI CLIN VAGONUL ÎN CARE ERA INSTALATĂ BUCĂTĂRIA DE CAMPANIE A COMPANIEI A 11-A, UNDE NEÎNDESTULATUI BALOUN SE BĂȘEA DE FERICIRE, AVUSESERĂ DREPTATE CÎND SPUSESERĂ CĂ ACI LI SE VA DISTRIBUI MASA DE SEARĂ. ÎN AFARĂ DE ASTA, URMA SĂ LI SE MAI DISTRIBUIE ÎN PLUS RAȚIA DE PÎINE PENTRU TOATE ZILELE ÎN CARE BATALIONUL NU CĂPĂTASE NIMIC. DE ASEMENI, COBORÎND DIN VAGOANE, AFLARĂ CĂ LA SANOK ERA INSTALAT COMANDAMENTUL „BRIGĂZII DE FIER”, DE CARE DEPINDEA BATALIONUL 91, POTRIVIT ACTULUI SĂU DE BOTEZ. CU TOATE CĂ LEGĂTURILE DE CALE FERATĂ SPRE LVOV ȘI MAI DEPARTE SPRE NORD, PÎNĂ LA GRANIȚĂ, NU ERAU ÎNTRERUPT, PĂREA TOTUȘI CIUDAT CĂ COMANDAMENTUL SECTORULUI RĂSĂRITEAN DĂDUSE DISPOZIȚIA CA „BRIGADA DE FIER” ÎMPREUNĂ CU STATUL EI MAJOR SĂ-ȘI CONCENTREZE BATALIOANELE DE MARȘ LA O SUTĂ CINCIZECI DE KILOMETRI ÎN SPATE, CÎND LINIA FRONTULUI SE ÎNTINDEA DE LA BROD PÎNĂ LA BUG ȘI DE-A LUNGUL RÎULUI, SPRE NORD, PÎNĂ LA SOKAL.

Această foarte interesantă problemă strategică fu rezolvată într-un mod cît se poate de simplu, în clipa cînd căpitanul Sagner se prezentă la comandamentul brigăzii din Sanok, pentru a anunța sosirea batalionului de marș.

Ofițer de serviciu era aghiotantul brigăzii, căpitanul Tayrle.

— Mă mir, spuse căpitanul Tayrle, că dumneavoastră n-ați primit anumite instrucțiuni. Marșruta e precisă. În ce privește desfășurarea marșului dumneavoastră, ar fi trebuit, așa cum era firesc, să ne anunțați dinainte. După dispozițiile cartierului general, dumneavoastră *ați sosit cu două zile mai devreme*.

Căpitanul Sagner roși puțin, dar nu se gîndi să-i repete cuprinsul telegramelor cifrate pe care le primise în cursul călătoriei.

— Mă mir de dumneata... reluă aghiotantul Tayrle.

— Credeam, îi răspunse iritat căpitanul Sagner, că ofițerii se tutuiesc între ei.

— Din partea mea, spuse căpitanul Tayrle. Dar, ia spune-mi, te rog, ești activ sau rezervist? Activ? Păi, spune așa, frate... Asta-i cu totul altceva... Azi e greu să-i mai deosebești... Pe aici au trecut atîția locotenenți de rezervă idioți. În retragerea de la Limanov și Krasnik, toți „locotenenții” ăștia își pierdeau capul cum zăreau o patrulă căzăcească. Noi, ăștia de la comandament, nu-i prea avem la stomac pe acești încurcă-lume. Niște dobitoci de intelectuali care se activează sau își dau examenul de ofițeri în civil și continuă să fie imbecili de civili pînă vine războiul și se scapă pe ei, căcăcioșii!

Căpitanul Tayrle scuipă cu dispreț și-l bătu pe umăr cu familiaritate pe căpitanul Sagner.

— O să rămîneți aici probabil două zile. Vă iau pe toți sub protecția mea, o să mai dansăm. Avem aici niște curvulițe grozave, între altele fata unui general care înainte vreme era lesbiană. Ca s-o ațîțăm, ne îmbrăcăm cu toții în rochii de damă și să te ții pe urmă, ce carte știe! Scroafa e așa de slăbănoagă, încît parcă nici nu-ți vine să crezi că ar fi în stare de ceva. Dar se pricepe, frățioare... de altfel ai să vezi... Pardon! și rămase o clipă încurcat. Trebuie să mă duc iar să borăsc; pentru a treia oară azi...

După ce se întoarse, destăinui căpitanului Sagner, pentru a-i dovedi atmosfera de veselie care domnea acolo, că vărsăturile de care suferea erau urmările chefului din ajun, la care participaseră și ofițerii unității de pionieri.

Pe comandantul acestei unități, căpitan și el, Sagner avu prilejul să-l cunoască foarte curînd. În cancelarie intră un lungan în uniformă cu trei stelute aurii și oarecum mahmur; nebăgînd în seamă prezența căpitanului Sagner, se adresă pe un ton foarte familiar lui Tayrle:

— Ce faci, mă, porcule? Frumos ai aranjat-o aseară pe contesa noastră. Se așeză pe scaun și, lovindu-se cu o vargă subțire peste pulpe, începu să rîdă cu hohote: Cînd mi-amintesc că i-ai borît în poale...

— Da, încuviință Tayrle, m-am distrat bine aseară.

Abia după aceea îl prezentă pe Sagner ofițerului cu varga în mînă și tustrei părăsiră cancelaria, brigăzii, îndreptîndu-se spre cafeneaua care răsărise peste noapte pe ruinele unei foste berării.

În timp ce traversau cancelaria, căpitanul Tayrle împrumută varga de la comandantul unității de pionieri și lovi cu ea în masa lungă în jurul căreia, la această comandă, se ridicară în poziție de drepti doisprezece conțopiști. Aceștia erau partizani ai muncii liniștite și lipsite de primejdie din spatele frontului, și aveau niște burți respectabile, îmbrăcate în uniforme extra.

Acestor doisprezece apostoli ai chiulului, căpitanul Tayrle le spuse, vrînd să facă pe grozavul față de Sagner și celălalt oaspe:

— Să nu vă închipuiți, porcilor, că sînteți aici la cură de îngrășare. Mai puțină mîncare și băutură și mai multă alergătură!... Și acum să vă mai arăt un număr de dresaj, îi anunță Tayrle.

Lovi din nou cu varga în masă și-i întrebă pe cei doisprezece, care stăteau smirnă:

— Cînd aveți de gînd să crăpați, neisprăviților?

Cei doisprezece răspunseră în unison:

— La ordinul dumneavoastră, domnule căpitan.

După care, rîzînd de propria-i tîmpenie, căpitanul Tayrle ieși din cancelarie, însoțit de oaspeții săi.

Așezîndu-se cu ei la o masă în cafenea, Tayrle comandă o sticlă cu lichior de scorușe și porunci să fie aduse cîteva domnișoare din cele care erau libere. Astfel Sagner află că în realitate cafeneaua era un tractir. Cînd auzi că nici una din domnișoare nu era liberă, căpitanul Tayrle se înfurie peste măsură și, întîlnind-o pe madamă în sala de așteptare, o înjură grosolan, întrebînd-o apoi cine era la domnișoara Ella. Iar cînd i se spuse că era ocupată cu un locotenent, începu să zbiere și mai tare, ca ieșit din minți.

La domnișoara Ella se afla în clipa aceea domnul locotenent Dub, care, după cantonarea batalionului în clădirea gimnaziului, adunase toată unitatea sa și într-o lungă expunere atrăsese luarea-aminte ostașilor că, în retragere, rușii au împînzit bordelurile cu personal contaminat de boli venerice, pentru a provoca în felul acesta pierderi grele armatei austriece. Atrase așa-dar atenția ostașilor să nu frecventeze asemenea localuri și adăugă că el însuși va inspecta aceste case, pentru a se convinge personal dacă ordinul n-a fost călcat; ținînd seamă că acum se aflau în zona frontului, cel care va fi descoperit acolo va fi trimis în fața Consiliului de război.

Locotenentul Dub se duse deci să se convingă la fața locului dacă ordinul lui fusese respectat și-și alegea ca punct de plecare al cercetărilor sale canapeaua din odăița Ellei, aflată la etajul întâi al așa-zisei „Cafenele” a orașului, unde se distra de minune.

Între timp, căpitanul Sagner se înapoie la batalion. Societatea lui Tayrle trebui să se risipească, acesta fiind chemat de urgență la brigadă, unde comandantul își căuta de mai bine de o jumătate de oră aghiotantul.

Veniseră ordine noi de la divizie și trebuia stabilită definitiv marșruta regimentului 91 abia sosit, deoarece, după noi ordine primite, pe vechiul lui itinerar urma să se îndrepte acum batalionul de marș al regimentului 102.

Situația era foarte încurcată; rușii se retrăgeau în grabă spre nord-estul Galiției, formațiuni austriece se amestecau între ele, iar unități germane pătrundeau, pe alocuri, în liniile lor ca niște săgeți; toate acestea dădură naștere unui haos, care fu sporit apoi de sosirea în zona frontului a unor noi batalioane de marș și a altor unități militare. O situație asemănătoare era și în zonele din spatele frontului, ca de pildă chiar aici, la Sanok, unde pe neașteptate sosiseră rezervele unei divizii germane hanovreze, sub comanda unui colonel cu o căutătură atât de crâncenă, încât generalul de brigadă își pierdu cumpătul. Colonelul comandant al rezervelor diviziei hanovreze îi arătă o dispoziție scrisă — dată de statul-major al armatelor germane — în care se arăta că oamenii lui trebuiau cartiruiți în clădirea gimnaziului, unde fuseseră cazați ostașii din regimentul 91. Pentru instalarea statului său major, ceru evacuarea clădirii „Băncii Cracoviene”, în care se stabilise comanda-mentul brigăzii.

Comandamentul chemă la telefon divizia, înfățișînd situația exactă; apoi vorbi cu divizia și hanvrezul cu căutătura crâncenă și, drept urmare, la brigadă sosi următoarea dispoziție telegrafică: „Brigada părăsește orașul la orele șase seara în direcția Turow — Volsk — Liskowiec — Starasol — Sambov, unde va primi noi dispoziții. O dată cu ea va pleca și batalionul de marș 91, care va forma ariergarda; patrulele de recunoaștere vor pleca din Turow la orele cinci și jumătate; între detașamentele de apărare a flancurilor sudic și nordic, distanță 3 kilometri. Ariergarda părăsește orașul la orele șase și un sfert!”

În clădirea gimnaziului era mare forfotă. La adunarea ofițerilor, convocată ad-hoc de comandantul batalionului, nu lipsea decît locotenentul Dub; Švejk primi ordinul să-l caute.

— Cred că dumneata ai să-l găsești ușor, îi spuse locotenentul-major Lukáš, știu că vă aveți ca pisica și cîinele.

— Cu respect vă raportează, domnule locotenent, că am nevoie de un ordin scris de la companie. Tocmai pentru că noi doi mereu ne luăm la harță.

Și în timp ce locotenentul-major Lukáš scria pe o foaie de hîrtie ordinul prin care locotenentul Dub era chemat să se prezinte de urgență la gimnaziu, unde avea loc adunarea, Švejk continua să-i raporteze:

— Da, domnule *oberlăitnant*, n-aveți nici o grijă. Vi-l găsesc eu numaidecît, pentru că ostașii n-au voie să intre în bordel, așa că dumnealui e mai mult ca sigur acolo, ca să se convingă dacă nu cumva vreun ostaș din unitatea dumisale dorește să ajungă în fața Consiliului de război. Domnul *lăitnant* Dub, personal, a declarat în fața *manșaftei* că va inspecta bordele-

le și vai și amar de cei care îi vor cunoaște și partea rea. De altfel, știu unde e. E aici, aproape, în cafeneaua de peste drum; oamenii dumnealui l-au urmărit să vadă unde se duce mai întâi.

Localurile unite de distracție și „Cafeneaua orașului”, despre care amintise Švejk, erau împărțite în două secții. Cine nu voia să treacă prin cafenea, intra prin spatele clădirii, unde se încălzea la soare o babă, care se adresa vizitatorilor în limbile germană, poloneză și ungară, cam așa:

— Hai, dragălașule, avem fete drăguțe.

Dacă ostașul intra, bătrîna îl conducea, printr-un coridor, într-un fel de sală de primire unde chema cîte o domnișoară, care venea fuga, în cămășuță; cerea banii înainte și pe loc, și în timp ce soldatul își descingea baioneta, suma respectivă era vărsată madamei.

Ofițerii intrau prin cafenea; pentru domnii ofițeri drumul era mai complicat, pentru că ducea către separeurile din fundul localului, unde erau domnișoarele mai selecte, în cămășuțe cu dantele, anume alese pentru gradele ofițerești, și unde se servea vin și lichior. De altfel, madama nu îngăduia nici un gest ușuratic în cafenea; totul se petrecea sus, în cămăruțe. Într-un astfel de paradis, plin de ploșnițe, se afla tolănit pe un divan, numai în izmene, și locotenentul Dub, în timp ce domnișoara Ella îi povestea, așa cum se întimplă de obicei în asemenea împrejurări, tragedia vieții ei; cum că tatăl ei fusese fabricant și dînsa profesoară de liceu la Pesta și că situația în care se găsea acum era o consecință a unei dragoste nefericite.

Lîngă pat, în spatele locotenentului Dub, pe o măsuță, se vedeau o sticlă cu lichior de scorușe și două păhărele. Avînd în vedere că sticla era numai pe jumătate golită și că domnișoara Ella și locotenentul Dub nu mai știu ce vorbesc, se putea ușor trage încheierea că locotenentul Dub nu ținea de fel la băutură. Din cele ce spunea se vedea limpede că începuse să încurce totul, confundînd-o pe Ella cu ordonanța lui, Kunnert; vorbea și îl amenința pe imaginarul Kunnert așa cum îi era obiceiul:

— Kunnert, Kunnert, bestie, ține minte, cînd ai să-mi cunoști partea rea...

Švejk ar fi trebuit să se supună aceleiași proceduri ca și ceilalți ostași care intrau prin spatele clădirii; el se smulse însă amabil din brațele unei fete în cămășuță, la al cărei strigăt sosi în grabă madama, o poloneză grasă, care tăgădui cu nerușinare că s-ar afla pe acolo, ca musafir, vreun domn locotenent.

— Nu zbierați așa la mine, cucoană, îi spuse Švejk zîmbind politicoș, dacă vreți să nu vă ating peste bot. La noi pe strada Platnerska, o madamă a încasat odată o chelfăneală, că n-a mai știut pe ce lume e. Un băiat îl căuta acolo pe taică-su, un oarecare Vondracek, care avea prăvălie cu cauciucuri de automobil. Pe madamă, o chema Krovanova; după ce au readus-o în simțiri și au întrebat-o, la spitalul de urgență, cum o cheamă, dumneaei a spus ceva care începea cu „Ch”... Dar dumneavoastră cum vă numiți, stimată doamnă?

Drept orice răspuns, venerabila matroană începu să urle ca ieșită din minți, cînd Švejk, după aceste cuvinte, o îmbrînci de o parte și urcă grav scările de lemn care duceau la etajul întâi.

La semnalul ei își făcu apariția însuși proprietarul tractirului, un nobil polonez uscățiv la înfățișare, care se repezi pe scară după Švejk și începu să-l tragă cu disperare de bluză, strigînd la el, pe nemțește, că soldații n-aveau acces sus, etajul fiind rezervat pentru domnii ofițeri, iar parterul pentru ostași.

Švejk îi atrase atenția că el venea în interes de serviciu și că avea misiunea să găsească pe un domn locotenent, fără de care armata nu putea porni spre cîmpul de luptă, iar cînd patronul deveni agresiv, Švejk îi dădu brînci pe scări și își văzu mai departe de inspecția încăperilor de sus. Se convinse astfel că toate odăile erau goale; abia la capătul coridorului unde, după ce bătuse discret, apăsase pe clanță și crăpase ușa, auzi dintr-o cameră glasul pițigăiat al domnișoarei Ella ciripind: „*Besetzt*”²⁹¹ și îndată după aceea glasul profund al locotenentului Dub, care se credea probabil încă în camera lui de la cantonament strigînd: „*Herrein!*”²⁹²

Švejk intră, se apropie de divan și, înmîinînd locotenentului Dub ordinul, raportă, trăgînd cu coada ochiului spre uniforma aruncată într-un colț al patului:

— Cu respect vă raportează, domnule *laintnant*, că trebuie să vă îmbrăcați și să vă prezentați numaidecît — după cum spune ordinul pe care vi-l înmînez — la cazarma noastră de la gimnaziu, unde avem o consfătuire importantă.

Locotenentul Dub holbă la el ochii împăienjeniți, dar își dădu seama că nu era chiar atît de amețit, încît să nu-l recunoască pe Švejk. În amețeala lui își închipuia că Švejk fusese trimis la el, la raport, și de aceea îi spuse:

— Imediat mă răfuiesc eu cu tine, Švejkule. Ve-vezi-tu-ce-pățești... Kunnert, strigă către Ella, m-mai toa-toarnă-mi u-un pă-hărel!

Bău și, în timp ce rupea ordinul scris, rîdea sarcastic:

— Ce-i asta — motivare? La-noi-nu se prinde-cu motivare. Aici sîntem la-la mi-militărie, nu — la școală. Care va să zică, te-am — agățat, în bordel? Vi-vino încoa, Sve-Švejk, apropie-te, să-ți trag o pe-pereche de palme. În ce an i-a învins Filip Macedoneanul pe romani? Nu știi, armăsarule!

— Cu respect vă raportează, continuă Švejk neînduplecat, e un ordin superior de la brigadă ca toți domnii ofițeri să se îmbrace și să vină la *batalionsbesprechung*; trebuie să plecăm și acum se hotărește care companie va fi *forhut*, *saitnhut* sau *nachhut*. Socotesc că și dumneavoastră aveți un cuvînt de spus în treaba asta.

Această intervenție diplomatică avu darul să-l trezească oarecum pe locotenentul Dub, care începea să-și dea seama că totuși nu era în cazarmă și din prudență întrebă chiar:

— Unde sînt?

— Domnul locotenent binevoiește a se afla la bordel. Căile Domnului sînt nenumărate.

Locotenentul Dub oftă din greu, coborî de pe divan și începu să-și caute uniformă. Švejk îi dădu o mîna de ajutor și în cele din urmă, după ce locotenentul izbuti să se îmbrace, ieșiră amîndoi din odăiță. Dar, peste o clipă, Švejk se înapoie glonț — și fără să țină seama de prezența Ellei, care dădu

²⁹¹ Nu-i voie! (germ.).

²⁹² Intră! (germ.).

întoarcerii lui altă interpretare, întinzându-se în pat — bău în grabă restul de lichior rămas în sticlă și o luă din nou în urma locotenentului.

În stradă, locotenentul Dub își pierdu din nou mințile, dat fiind că era mare zăpușeală, și povesti tot felul de parascovenii, fără nici o legătură între ele. Spuse că are acasă o carte poștală din insula Helgoland și că, după examenul de bacalaureat, se dusese cu colegii să joace biliard și nu-l saluta-seră pe profesorul diriginte. La fiecare frază adăuga:

— Sper că mă înțelegeți bine...

— Se poate să nu vă înțeleg? îi răspunse Švejk. Dumneavoastră vorbiți la fel ca tinichigiul Pokorny din Budejovice. Pe ăla, când oamenii îl întrebau: „V-ați scăldat în Malsa?”, el răspundea: „Nu m-am scăldat, în schimb anul ăsta o să fie foarte multe prune”. Sau când îl întrebau: „Ați mâncat anul ăsta ciuperci?”, el le răspundea: „N-am mâncat, dar se zice că noul sultan al Marocului ar fi un om foarte cumsecade”.

Locotenentul Dub se opri în loc și izbucni:

— Sultanul Marocului? Ce mai, o cantitate neglijabilă...

Își șterse sudoarea de pe frunte și, uitându-se la Švejk cu ochi tulburi, mormăi:

— În halul ăsta, n-am transpirat nici iarna. Sînteți de acord? Mă înțelegeți?

— Înțeleg, domnule *laitnant*, cum să nu înțeleg. La noi, în circiuma „La Potirul”, venea mereu un domn bătrîn, un consilier în retragere. Zicea întotdeauna, ca și dumneavoastră, că nu înțelege ce deosebire este între temperatura din timpul verii și cea din timpul iernii. Și i se părea tare ciudat că oamenii nu-s în stare să afle acest lucru.

În poarta gimnaziului, Švejk îl părăsi pe locotenentul Dub care, împleticindu-se pe scară, urcă la etaj, îndreptîndu-se spre sala unde avea loc consfătuirea și unde raportă numaidecît căpitanului Sagner că era beat tur-tă. În tot timpul consfăturii rămase cu capul plecat și numai din cînd în cînd se ridica și striga:

— Aveți perfectă dreptate, domnilor, dar eu sînt beat criță.

Cînd fixarea dispozitivului de marș fu terminată și compania locotenentului-major Lukáš desemnată ca avangardă, locotenentul Dub tresări pe neașteptate, se ridică în picioare și spuse:

— Îmi amintesc, domnilor, de dirigințele nostru din clasa întâi. Bravo lui, de trei ori bravo!

Locotenentul-major Lukáš avu buna idee să-l cheme pe Kunnert, ca să-l transporte deocamdată pe locotenentul Dub în sala de fizică, la ușa căreia stătea în permanență o santinelă ce păzea colecțiile de minerale, pe jumătate jefuite. Brigada atrăgea mereu atenția asupra acestui lucru unităților aflate în trecere prin oraș.

Măsura fusese luată de pe vremea cînd un batalion de honvezi, cazat în gimnaziu, dăduse iama prin laborator. Honvezilor le plăcuse mai cu seamă colecția de minerale, compusă din cristale în multe culori și pirită, pe care le băgaseră în ranițe.

În micul cimitir militar se poate citi și astăzi, pe una din crucile albe, inscripția : *Laszlo Gargany*. Acolo își doarme somnul de veci honvedul care,

atunci cînd s-au furat colecțiile gimnaziului, a băut spirtul denaturat din borcanele în care erau depuse spre păstrare tot soiul de reptile.

De unde se vede că războiul mondial a nimicit speța omenească chiar și cu rachiul de șarpe.

După ce se risipiră cu toții, locotenentul-major Lukáš porunci să fie chemat Kunnert, care făcu stăpînului său patul pe canapea. Cu acest prilej, locotenentul Dub căzu deodată în mintea copiilor; îl apucă pe Kunnert de mîină și începu să-i caute în palmă, spunînd că-i ghicește numele viitoarei lui soții.

— Cum vă numiți dumneavoastră? Fiți bun și scoateți-mi din buzunarul de sus al tunicii carnetul de note și creionul. Vă numiți, care va să zică, Kunnert; foarte bine, veniți după un sfert de oră și veți găsi un bilețel cu numele soției dumneavoastră.

Abia apucă să rostească aceste cuvinte și căzu într-un somn adînc; după puțin timp, se trezi din nou și începu să răsfoiască carnețelul; scrise ceva, apoi rupse fila, o aruncă jos, și ducînd misterios degetul la gură bolborosi:

— Încă nu, abia peste un sfert de oră. Cel mai bine ar fi să căutați hîrtia cu ochii legați.

Kunnert, care era și el un dobitoc fără pereche, veni într-adevăr după un sfert de ceas și, desfăcînd hîrtia, descifră în hieroglifele locotenentului Dub:

„Numele viitoarei dumneavoastră soții va fi : „Doamna Kunnertova”.

Kunnert îi arătă hîrtia lui Švejk, care îl sfătui s-o țină bine, căci asemenea documente căpătate de la conducători militari trebuie păstrate cu toată cinstea cuvenită.

— Înainte vreme, adăugă el, nu se pomenea ca ofițerul să întrețină corespondență cu ordonanța și să i se adreseze cu „domnule”.

*

După ce toate pregătirile de plecare fură terminate, conform ordinelor date, generalul de brigadă pe care îl lucrase atît de frumos colonelul hanovrez, ordonă adunarea batalionului în careu, pentru a rosti o cuvîntare. Generalului îi plăcea grozav să vorbească și, după ce bătu cîmpii pînă la istovire, își aminti de poșta militară.

— Ostași, tună el în careu, ne apropiem de frontul inamicului, de care ne mai despart doar cîteva zile de marș. Pînă acum, ostași, fiind în marș, n-ați putut să indicați celor dragi pe care i-ați părăsit adresa voastră, ca să știe și cei de departe unde să vă scrie și ca, la rîndul vostru, să vă mîngîiați cu scrisori de la cei apropiați.

Se încurcă în acest potop de cuvinte din care nu mai știa cum să iasă și repetă de nenumărate ori: „scumpii voștri de-acasă, rudele voastre dragi, iubiții voștri urmași” și așa mai departe, pînă cînd, în sfîrșit, izbuti să spargă acest cerc vicios cu un strigăt triumfător :

— De aceea avem pe front poșta militară!

Restul cuvîntării sale lăsa să se desprindă ideea că ostașii n-ar avea altă dorință mai arzătoare decît să se lase măcelăriți de dragul poștei milita-

re existente pe front și, dacă o grenadă ar reteza cumva vreunui amîndouă picioarele, moartea i-ar părea frumoasă la gîndul că oficiul lui poștal are numărul 72 și că, datorită acestei instituții, ar putea să primească, eventual, o scrisoare de acasă, din partea celor dragi „de departe”, și un pachet cu o bucată de carne afumată, slănină și pesmeți de casă.

După cuvîntare, fanfara brigăzii intonă imnul imperial, ostașii strigară de trei ori „ura” pentru împărat, și unitățile sacrificate pentru abatoarele de dincolo de Bug porniră una după alta la drum, după cum glăsuiau ordinele primite.

Compania a 11-a părăsi orașul la orele cinci și jumătate, în direcția Turow-Wolsk. Švejk, zăbovea la coada coloanei lîngă statul-major al companiei și echipa de sanitari, iar locotenentul-major Lukáš călărea de-a lungul coloanei și se întorcea mereu la urmă pentru a vedea ce se mai întîmplă pe la sanitari — care într-o căruță, sub coviltir, îl duceau pe locotenentul Dub spre noi acte de vitejie în viitorul necunoscut și totodată pentru a-și mai omorî timpul stînd de vorbă cu Švejk, care își purta ranița și pușca cu multă răbdare, povestind plutonierului de administrație Vanek cît de plăcut fusese cu ani în urmă, la manevrele de lîngă Velke Meziric.

— Locurile semănau leit cu cele de aici, numai că noi nu eram așa de *feldmasig*, fiindcă pe vremea aceea nu știam încă ce-s alea conserve de rezervă; cînd ni se distribuia vreo conservă o înfulecam la cel dintîi popas de noapte și băgăm la loc în raniță o cărămidă. Într-un sat a venit o inspecție și ne-au scos din raniță toate cărămizile: erau atîtea, că mai tîrziu un țăran și-a durat din ele o căsuță...

După puțin timp, Švejk se trezi mergînd țațoș alături de calul locotenentului-major Lukáš și începu să-i vorbească despre poșta militară:

— A fost frumoasă cuvîntarea și sigur că oricine se simte bine cînd primește pe front o scrisorică drăguță de acasă. Cu ani în urmă, pe vremea cînd făceam încă militărie la Budejovice, o singură dată am primit la cazar-mă o scrisoare, și acum o mai păstrez.

Și scoțînd dintr-un portofel de piele, soios, o scrisoare unsuroasă, începu să citească, ținînd pasul cu calul locotenentului-major Lukáš, care mergea într-un trap domol:

„Mă, nenorocitul, mă criminal și secătură! Domnu căprar Kriz a venit la Praga în urlaub și am dansat cu dînsul la «Kocan» și el mi-a spus că tu petreci la Budejovice «La broasca verde» cu o fleandură și că m-ai părăsit de tot. Ca să știi, scrisoarea asta ți-o scriu la privată, pe scîndura de lîngă gaură și am terminat cu tine. Fosta ta Bozena: Ca să nu uit: caporalul poate și are să-ți facă mizerie, eu l-am rugat. Și tot ca să nu uit: cînd ai să vii în urlaub, n-ai să mă mai găsești printre cei vii.”

— Se înțelege însă, continuă Švejk, mergînd în pas cu calul, că atunci cînd m-am dus în *urlaub*, dumneaei era printre vii, și încă printre ce vii. Am găsit-o tot la „Kocan”; o înghesuiau doi ostași de la alt regiment și unul din ei era așa de viu, că îi umbla în ochii lumii cu mîna pe sub cămașă, de parcă ar fi vrut, am onoarea domnule *oberlăitnant*, să-i smulgă polenul nevinovăției, cum zicea Venceslava Luzicka, sau cum a zis odată, cam tot așa, dar sughițînd printre lacrimi, o fetișcană de vreo șaisprezece ani, la ora de dans, unui licean, cînd băiatul a ciupit-o de umăr: „Dumneata, dumneata, mi-ai

luat polenul fecioriei”. Se înțelege că toată lumea s-a strîmbat de rîs și mă-mica ei, care o păzea, a scos-o pe coridor la „Beseda” și i-a cărăbănit cîteva, cum scrie la carte. Eu unu, domnule *oberlaintnant*, am ajuns la părerea că fetele de la țară sînt mai cinstite decît fițiutele astea de domnișoare de oraș, care umblă pe la școlile de dans. Cu ani în urmă, cînd eram cantonați lîngă Mnisek, mă duceam și eu să dansez la Stary Knin; mi-am ales acolo o fată, una Karla Veklova, dar cred că eu nu prea-i plăceam. Odată, într-o duminică seara, am însoțit-o la iaz, ne-am așezat pe dig și în timp ce asfințea soarele am întrebat-o dacă și ea mă iubește. Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, că aerul era călduț, păsărelele cîntau și fata mi-a răspuns, rîzînd cu răutate: „Te iubesc ca pe un dop în cur, nu vezi că ești prost ca noaptea?” Și dacă vreți să știți, a avut dreptate: eram prost, așa de prost, domnule *oberlaintnant*, că am umblat cu dînsa pe cîmp prin lanuri înalte de grîne, unde nici dracu nu era și nu ne-am așezat măcar o dată; îi arătam numai mana cerească și-i spuneam eu, fetei de la țară, că uite, asta-i secară, ăsta-i grîu, ăla-i ovăz.

Și ca o confirmare a acestor cuvinte, dinspre capul coloanei răsunară glasurile ostașilor care cîntau, în continuare, cîntecul cu care regimentele din Cehia mai plecaseră și altă dată să sîngereze pentru Austria, la Solferino:

*Cînd ceasul bate miezul nopții
Trece ovăzul pragul porții,
Iupaidia, iupaidia,
Orice fată zice da!...*

Și numaidecît, alții le ținură isonul:

*Și, mă rog, de ce n-ar da,
Uite-așa și uite-așa.
Dă doi pupi în loc de unul
Tare de răsun' ca tunul,
Iupaidia, iupaidia,
Orice fată zice da!
Uite-așa și uite-așa
Și mă rog de ce n-ar da!...*

Apoi începură nemții să cînte același cîntec, în germană.

E un vechi cîntec ostășesc, pe care soldătimea l-a cîntat, se pare, în toate limbile, încă pe timpul războaielor napoleoniene. Acum cîntecul răsuna puternic pe șoseaua prăfuită spre Turow-Wolsk, în cîmpia Galiției unde, pînă hăt departe, spre miazăzi, pînă la colinele înverzite, lanurile erau doborîte la pămînt, călcate în picioare sub copitele cailor și tălpile miilor și miilor de bocanci grei, cazoni.

— La fel, spuse Švejk, rotindu-și privirile în jur, am aranjat odată cîmpul și în timpul manevrelor din regiunea Pisek. Era cu noi acolo un domn arhiduce, un om tare drept; așa de drept, că după ce a trecut cu suita printr-un lan de grîne, din motive strategice, aghiotantul dumnealui a făcut îndată socoteala la cît se ridică paguba pricinuită. Un țăran, un oarecare

Picha, nu s-a bucurat de fel de vizita înălțimii-sale și a refuzat să primească de la stat optsprezece coroane ca despăgubire pentru cele cinci pogoane de grîne culcate la pămînt; a zis că el se judecă; și ce credeți, domnule *oberlaintnant*? S-a ales cu optsprezece luni de pușcărie. Eu socotesc, domnule *oberlaintnant*, că de fapt ar fi trebuit să se bucure că cineva din spița împăratului i-a făcut o vizită pe pămîntul lui. Un altul, mai deștept, și-ar fi îmbrăcat fetele în rochii albe, ca drușcele, le-ar fi pus în mînă cîte un buchet de flori și le-ar fi înșirat pe ogor ca să-l salute pe înaltul oaspe, așa cum am citit eu despre India, unde supușii unui prinț s-au lăsat călcați în picioare de elefantul stăpînului.

— Ce tot vorbești, Švejk? îl întrebă de pe cal locotenentul-major Lukáš.

— Am onoarea să vă raporteze, domnule *oberlaintnant*, că mă gîndeam la elefantul care l-a dus în spinare pe prințul despre care am citit.

— Noroc că te pricepi, Švejkule, să le lămurești pe toate, spuse Lukáš și dădu pînteni calului.

În față, coloana se destrămase; din pricina marșului, neobișnuit acum după odihna din tren — cu echipamentul de război — pe oameni începuseră să-i doară brațele și fiecare își ușura povara cum putea. Unii își schimbau pușca de pe un umăr pe altul; de altfel cei mai mulți nu o mai țineau de curea, ci sprijinită pe umăr, cum se poartă grebla sau furca. Unii își închipuiau că le vine mai ușor să meargă prin șanț sau pe răzoare, unde pămîntul li se părea mai moale decît pe șoseaua prăfuită.

Cei mai mulți mergeau cu capetele plecate și pe toți îi chinuia o sete cumplită, pentru că, deși soarele asfințise, era la fel de cald și de înăbușitor ca peste zi și nimeni nu mai avea strop de apă în bidon. Era cea dintîi zi de marș și această situație, neobișnuită, un fel de preludiu la niște chinuri din ce în ce mai grele, îi făcea pe toți, pe măsură ce înaintau, mai molatici, mai fără vlagă. Încetaseră să mai cînte și fiecare își dădea cu părerea, apreciind distanța pînă la Turow-Wolsk unde, socoteau ei, aveau să doarmă peste noapte. Unii se așezau în șanț și, pentru a salva aparențele, își desfăceau ghetele vrînd să lase impresia că nu-și înfășuraseră bine obielele și acum le aranjau ca să nu-i mai roadă bocancii. Alții strîngeau sau prelungeau cureaua de la armă sau își desfăceau ranițele și-și puneau în ordine lucrurile ca un fel de scuză față de ei înșiși că făceau asta pentru a proporționa mai bine greutatea raniței, ca să nu le apese mai mult un umăr decît celălalt. Cînd se apropia de ei locotenentul-major Lukáš, se ridicau și raportau că îi apasă sau îi încurcă cutare lucru — bineînțeles dacă mai înainte nu-i goneau cadeții sau sergenții cînd zăreau din depărtare iapa locotenentului-major.

Trecînd pe lîngă ei, Lukáš îi încuraja și îi îndemna prietenos să se ridice, spunîndu-le că pînă la Turow-Wolsk nu mai erau decît trei kilometri și că acolo se vor odihni.

Între timp, de atîta hurducăit și zdruncinat, în căruțul cu două roți se trezi și locotenentul Dub. E drept că nu-și revenise chiar de tot, dar găsi puterea să se ridice, să se aplece din căruță și să zbiere la oamenii din ștabul companiei, care se mișcau în voie în jurul lui, deoarece toți, începînd cu Baloun și sfîrșind cu Chodounsky, își depuseseră ranițele în căruțul cu două roate. Numai Švejk păsea înainte neînfricat, cu ranița în spinare și pușca

trecută peste piept, ca dragonii; fuma din pipă și cînta de zor, bătînd cadența :

*Cum mergeam spre Jaromer,
Creadă cine-o vrea,
Doar sosit-am în cvartir
Cînd la masa ne chema...*

La o depărtare de mai bine de cinci sute de pași de locotenentul Dub, se înălțau pe șosea nori de praf, printre care se zăreau siluetele soldaților; locotenentul Dub, căruia îi revenise din nou entuziasmul, scoase capul de sub coviltir și începu să strige, răscolind parcă mai tare praful șoselei:

— Ostași, nobila voastră misiune e grea; vă așteaptă marșuri obositoare, lipsuri și suferinți de tot felul. Dar eu am toată încrederea în rezistența voastră și în voința voastră de neînfrînt.

— Nici boii nu-ți dau crezămînt, versifică pentru sine Švejk.

Locotenentul Dub continuă:

— Pentru voi, ostași, nu există piedică pe care să n-o puteți înfrînge! Încă o dată v-o repet, ostași! Nu vă conduc spre biruinți ușoare! Veți avea de făcut o treabă grea, dar veți izbuti! Istoria vă va nemuri!

— Borăște și nu greși, găsi Švejk rima pentru a doua oară.

Și, ca și cînd ar fi auzit povața lui Švejk, locotenentul Dub începu deodată să vomite, așa cum era cu capul plecat, în praful șoselei. După ce se ușură, începu iar să strige:

— Înainte, ostași !

Dar căzu din nou peste ranița telegrafistului Chodounsky și dormi pînă la Turow-Wolsk, unde, în sfîrșit, din ordinul locotenentului-major Lukáš, fu coborît din căruță și pus pe picioare. Lukáš avu cu el o convorbire îndelungată și foarte penibilă, după care locotenentul își reveni în asemenea măsură, încît declară:

— Logic judecînd, am săvîrșit o mare prostie, pe care o voi repara în fața inamicului.

Se vede totuși că nu se trezise chiar de-a binelea, deoarece înainte de a se îndrepta spre plutonul său, îi spuse locotenentului-major Lukáš:

— Dumnezeu încă nu mă cunoști, dar cînd ai să mă cunoști!...

— Švejk vă poate da toate informațiile despre isprăvile dumneavoastră.

De aceea, înainte de a-și lua în primire plutonul, locotenentul Dub se duse să-l vadă pe Švejk, pe care îl găsi în tovărășia lui Baloun și a plutonierului de administrație Vanek.

Baloun povestea tocmai că la ei, la moară, avea întotdeauna băgată în fîntînă o sticlă de bere. Berea era așa de rece, de trosneau dinții... La alte mori, la o bere din asta dădeau gata o *rozhuda*²⁹³, dar el, în lăcomia lui, pentru care Dumnezeu îl pedepsea acum, după *rozhuda*, mai înfuleca de fiecare dată o halcă zdravănă de carne. Acum, dreptatea lui Dumnezeu îl pedepsise cu apă caldă și puturoasă din fîntinile Turow-Wolskului, în care toată lumea trebuia să toarne, din pricina holerei, acid citric, care tocmai li se distribuise pe grupe, o dată cu apa de fîntînă. Baloun își exprimă părerea că acidul ăsta

²⁹³ Fel de mîncare compus din brînză de vaci cu smîntînă, unt și verdeață.

citric era făcut, fără doar și poate, numai pentru înfometarea oamenilor. E adevărat că la Sanok mîncase oarecum și chiar *oberlaitnantul* Lukáš îi lăsase o bună jumătate de porție din friptura de vițel trimisă de la brigadă, dar acum situația era îngrozitoare căci el nădăjduse tot timpul că o dată ajunși aici, unde urmau să înnopteze, li se va pregăti din nou ceva de mîncare. Nu se îndoise nici o clipă de asta, cu atît mai mult cu cît îi văzuse pe bucătari adunînd apă în cazane. Se și dusesse numaidecît la bucătărie să se intereseze cum devenea cazul, dar bucătarii îi răspunseră că deocamdată nu primiseră alt ordin decît să umple cazanele și că tot așa de bine pot căpăta în orice clipă ordinul să le deșerte.

Tocmai atunci se ivi și locotenentul Dub și, întrucît nu era nici el sigur de sine, întrebă șovăitor:

— Vă distrați?

— Ne distrăm, domnule *laitnant*, răspunse pentru toți Švejk. Eram în plină distracție. Să știți de la mine un lucru, că cel mai bine este să te distrezi bine, întotdeauna. Acum, tocma ne distrăm pe seama acidului citric. Fără distracție nici un soldat nu poate exista; cel puțin așa uită mai ușor de toate necazurile.

Locotenentul Dub îl rugă să facă cîțiva pași cu el, pentru că avea să-l întrebe ceva. Cînd se depărtară puțin, i se adresă cu foarte multă șovăială în glas:

— Nu cumva v-ați distrat pe socoteala mea?

— Se poate? *Dimpotrivă*, domnule *laitnant*! Era vorba numai de acidul citric și de carnea afumată.

— Mi-a spus *oberlaitnantul* Lukáš că aș fi făcut nu știu ce ispravă și că dumneata, Švejk, ai fi la curent cu ce s-a întîmplat.

Foarte solemn și apăsător, Švejk îi răspunse:

— N-ați făcut nici o ispravă, domnule *laitnant*: ați fost numai în vizită într-o casă de toleranță. Dar eu cred că la mijloc trebuie să fi fost o greșeală. Pe tinichigiul Pimpr din piața Caprelor tot așa îl căutau ai lui de fiecare dată cînd se ducea să cumpere tablă în oraș și mereu îl găseau într-un local asemănător, la „Suhu” sau la „Dvorak”, cum v-am găsit și eu. Jos era cafenea-ua, iar sus, cum ar fi în cazul nostru, fetele. Eu cred însă că dumneavoastră v-ați încurcat și nu v-ați dat seama unde vă aflați de fapt, pentru că era tare cald, și cînd omul nu-i deprins cu băutura, se ametește repede pe o asemenea căldură chiar și cu rom obișnuit, darămite, domnule *laitnant*, cu rachiu de scorușe. Și cum vă zic, am primit ordin să vă înmînez invitația la *besprechung*, știți, înainte de a pleca; și, cum vă spun, v-am găsit acolo sus la fata aceea; de atîta zăpușeală și rachiu de scorușe nici nu m-ați recunoscut și stăteați întins pe canapea, dezbrăcat. Nu știu să vă fi văzut făcînd pe acolo vreo pozna și nici măcar nu mi-ați spus ca de obicei: „Dumneata încă nu mă cunoști...”, dar una ca asta i se poate întîmpla oricui, cînd e tare cald. E cîte unul care o ține vîrtos la băutură și n-are nici pe dracu, dar altul nici n-apucă să bea ca lumea și cade ca musca. Dacă l-ați fi cunoscut, domnule *laitnant*, pe bătrînul Vejvoda, meșter zidar din Vrsovice... ei, asta, domnule *laitnant*, și-a zis într-o bună zi că în viața lui n-are să beie nici un fel de băutură cu care să se îmbete. A tras omul o dușcă de rachiu, ca să aibă putere la drum, și a plecat de acasă ca să caute băuturi fără alcool. S-a oprit, așa-

dar, mai întâi la cîrciuma „La barieră”; a tras acolo un sfertuleț de vermut și așa, într-o doară, s-a apucat să-l întrebe pe cîrciumar cam ce anume beau abstinenții. Își spunea în gîndul lui că apa chioară e o băutură prea nesuferită, chiar pentru abstinenți. Cîrciumarul l-a lămurit că abstinenții beau sifon, limonadă, lapte, vin fără alcool, și alte băuturi nealcoolizate. Din toate astea, bătrînului Vejvoda parcă tot vinul fără alcool i-a mirosit mai bine. A mai întrebat dacă există și rachiuri fără alcool, a mai băut un sfertuleț și iar a mai stat la taifas cu cîrciumarul, zicînd că, într-adevăr, e mare păcat să te îmbeți prea des, la care cîrciumarul i-a răspuns că nimic nu-i mai urît pe lumea asta decît omul beat care se îmbată în altă parte și vine să se trezească la el cu o sticlă de sifon, și pe deasupra mai face și scandal. „Îmbată-te la mine, i-a spus cîrciumarul, și ești omul meu, altfel nu te cunosc.” Bătrînul Vejvoda a dat paharul pe gît și a plecat mai departe pînă cînd, domnule *laitnant*, a ajuns în piața Karol, într-o prăvălie cu vinuri, unde se ducea el din cînd în cînd, și a întrebat dacă n-au cumva acolo vin fără alcool. „Vin fără alcool n-avem, domnule Vejvoda, i-au răspuns vînzătorii. Dar avem vermut sau sherry.” Bătrînului i-a fost rușine să plece fără să consume, așa că a băut un sfert de vermut și un sfert de sherry; și cum ședea așa, la masa, domnule *laitnant*, a făcut cunoștință cu un alt abstinent, și tot așa, din vorbă în vorbă, au mai băut cîte un sfert fiecare, ca pînă la urmă să iasă la iveală că domnul acela cunoștea un loc unde se bea vin fără alcool. „Localul e pe strada Bolzanova; cobori pe o scară; au acolo și gramofon...” Pentru această informație prețioasă, bătrînul Vejvoda a mai dat o sticlă de vermut și pe urmă au luat-o amîndoi spre strada Bolzanova, unde vă spuneam că se coboară pe scară și au gramofon... Și, cu adevărat, acolo nu se servea decît vin de fructe și fără alcool. Au luat fiecare cîte o jumătate de vin de agrișe și deodată au simțit că li se înmoaie picioarele din pricina vermuturilor și sherry-urilor băute mai înainte, așa că au început să strige în gura mare să li se aducă o adeverință oficială cum că ceea ce beau ei acolo e vin fără alcool. Și urlau că ei sînt abstinenți și că dacă nu li se aduce imediat adeverința, apoi fac praf toată prăvălia, cu gramofon cu tot. Pînă la urmă polițaii au trebuit să-i tragă în sus, pe scări, pînă în strada Bolzanova, ca să-i bage în dubă și să-i ducă să se trezească la răcoare — după care amîndoi abstinenții au fost condamnați pentru beție.

— De ce-mi îndrugi toate astea, zbieră locotenentul Dub, pe care povestea lui Švejk îl trezise de-a binelea din mahmureală.

— Am onoarea să vă raportez, domnule *laitnant*, că de fapt n-au nici o legătură una cu alta, dar dacă tot stăteam de vorbă...

Locotenentului Dub îi trecu în clipa aceea prin minte că Švejk își bătea din nou joc de el și, cum își revenise de tot, se stropși la el:

— Ai să mă cunoști tu odată! Cum stai în fața mea?

— Cu respect vă raportez, domnule *laitnant*, că nu stau bine; eu, să trăiți, am uitat să lipesc călcîiele. Dar se face numaidecît.

Și Švejk luă cea mai perfectă poziție de *Habt Acht*.

Locotenentul Dub își munci mintea ca să găsească cam ce ar mai fi trebuit să spună, dar pînă la urmă se mulțumi numai cu aceste cuvinte:

— Bagă de seamă, că ți-o spun pentru ultima oară. La care, drept completare parcă, rectifică vechea lui zicală: „Tu pe mine nu mă cunoști încă, dar eu te cunosc...”

Și, părăsindu-l pe Švejk, locotenentul Dub gîndi în supărarea lui:

„Poate că mai mare efect ar fi avut asupra lui dacă i-aș fi spus: «Bestie, de mult îți cunosc eu partea rea»..

Apoi îl chemă pe Kunnert, ordonanța, căruia îi porunci să-i facă rost de un ulcior cu apă.

Spre marea cinste a lui Kunnert, trebuie să spunem că fu nevoit să cuturească tot Turow-Wolskul ca să găsească un ulcior și apă.

Pînă la urmă reuși să șterpelească un ulcior părintelui, iar apa o trase dintr-o fîntînă, bătută în scînduri de jur împrejur. Pentru a izbuti, trebui deci să smulgă cîteva scînduri, fîntînă fiind închisă, din pricina apei contaminate de tifos.

Locotenentul Dub bău însă toată apa din ulcior, fără nici un fel de urmări, confirmînd astfel zicala: „Porcului de rasă de nimic nu-i pasă”.

Se înșelaseră cu toții amarnic, cînd își închipuiseră că vor rămîne să înnopteze la Turow-Wolsk. Locotenentul-major Lukáš porunci să fie chemați telefonistul Chodounsky, plutonierul de administrație Vanek, curierul companiei Švejk și Baloun. Ordinele erau foarte scurte și precise: toți patru își lasă echipamentul la sanitari și o pornesc numaidecît peste cîmp spre Maly Polanec, apoi de-a lungul pîrăului în jos, spre sud-est, pînă la Liskowiec.

Švejk, Vanek și Chodounsky sînt numiți *kvartir-maiștri*. Tustrei au misiunea să asigure cazarea peste noapte a companiei, care va veni în urma lor, după un ceas, cel mult un ceas și jumătate. Între timp, Baloun are misiunea să se îngrijească ca acolo unde va fi găzduit el, locotenentul-major Lukáš, să i se pregătească o gîscă friptă, iar ceilalți să vegheze ca nu cumva Baloun să-i înfulece jumătate. În afară de asta, Vanek și Švejk vor face rost de un porc pentru companie, avînd în vedere cantitatea de carne trebuitoare pentru hrana ostașilor. Gulașul se va găti peste noapte. Condițiile de cazare a trupei trebuie să fie din cele mai bune; trebuie ocolite cocioabele cu păduchi, ca oamenii să se poată odihni ca lumea, deoarece compania părăsește Liskowiec-ul la orele șase și jumătate dimineața, de unde se va îndrepta spre Starasol, trecînd prin Krotienka.

Batalionul nu mai era sărac. Intendența brigăzii din Sanok plătise un avans asupra viitorului măcel. Casieria companiei avea acum mai bine de o sută de mii de coroane, iar plutonierul de administrație Vanek primise ordin ca atunci cînd vor ajunge la destinație, adică în tranșee sau, mai bine zis, în incinta de decimare a companiei, să facă socoteala și să plătească neîntîrziat trupei solda cuvenită pentru rațiile de pîine cazonă și hrană nedistribuită.

Și în timp ce tusp patru o porneau la drum, la companie își făcu apariția preotul din localitate și împărți ostașilor după naționalitatea lor, niște foi volante pe care era tipărit, în mai multe limbi, un imn pentru pelerinii de la Lourdes. Preotul avea un maldăr de exemplare, pe care i le lăsase un înalt demnitar al bisericii ce străbătuse cu automobilul Galiția pustiiată, în tovărășia unui cîrd de curve.

„Acolo unde muntele spre rîu se înclina,

*Un clopot anunță solia divină.
Ave, ave, ave Maria! — Ave, ave, ave, Maria!*

*Bernardo, fetițo, un duh te avîntă,
Acolo spre rîu, în lunca cea sfîntă. — Ave!*

*Zărește pe stîncă o strălucire de stea,
Și-un chip luminos oglindindu-se-n ea. — Ave!*

*Frumos mai șade, alb, veșmîntu pe ea
Și-ncinsă-i la mijloc cu brîu de peruzea. — Ave!*

*Cu mîinile-amîndouă mătânii împresoară,
Ața stă Maria, preamilostiva Fecioară. — Ave!*

*Ah, Bernardei chipul nevinovat i se schimb',
O mare lumină-i i-aduce pe față un nimb. — Ave!*

*Ea îngenunche, Maria o privește
Și într-o limbă cerească, astfel îi grăiește. — Ave!*

*— Aș vrea, fetițo, o taină mare să-ți destăinuiesc
Să știi că eu născut-am fără să păcătuiesc. — Ave!*

*Drept care veni-va aici norodu-n puhoi
Ca laudă s-aducă la ce vorbit-am noi. — Ave!*

*Spre aducere-aminte, lăcaș de marmură sfînt
Îmi va dura norodul pe acest pămînt. — Ave!*

*Izvorul de har care aici a țîșnit
Tuturora le zice : Bine-ați venit. — Ave!*

*O, slavă ție, luncă prea milostivă,
Ce Fecioara Maria o făcu fericită. — Ave!*

*Acol în stîncă, în peștera ta minunată,
Tu raiul ni l-ai dat, în veci preacurată. — Ave !*

*Și de vrut-ai să vezi adunate noroade-furnici
Nu ne uita nici pe noi cei de-aici. — Ave!*

*O, stella maris ! Tu numai ne îndeamnă,
Și binele de rău va ști să se cearnă. — Ave!*

*O, preasfîntă Fecioară, de Dumnezeu milostivă
Iartă-ne păcatele nouă, celor căzuți în ispită. — Ave!”*

La Turow-Wolsk erau multe latrine și în toate zăceau împrăștiate hîrtii cu imnul pelerinilor de la Lourdes.

Caporalul Nachtigal, de fel din munții Kasper, făcu rost de o sticlă de rachiu, de la un evreu speriat, adună în jurul lui cîțiva camarazi și, cu textul german în mînă, începură să fredoneze imnul pelerinilor fără refrenul „Ave !” pe melodia cîntecului *Prinz Eugen*.

Cînd se întunecă și cei patru, care trebuiau să se îngrijească de caza-rea, peste noapte, a companiei a 11-a, intrară în păduricea de dincolo de pîrîiaș, pe drumul spre Liskowiec, mersul deveni foarte anevoios.

Baloun, care pentru prima oară în viața lui era pus în situația de a înfrunta necunoscutul și căruia toate — întunericul, cazarea — i se păreau lucruri peste măsură de tainice, fu cuprins deodată de bănuiala îngrozitoare că lucrurile nu erau chiar atît de simple.

— Camarazi, li se adresă el cu glasul sugrumat împiedicîndu-se de un ciot pe poteca de deasupra pîrăului, să știți că am fost sacrificați.

— Cum adică? se răsti Švejk.

— Camarazi, îi imploră Baloun, nu faceți zgomot; am și început să simt în șale... să știți c-or să ne audă și au să înceapă să tragă în noi. Sînt sigur. Ne-au trimis înainte ca să cercetăm dacă dușmanul nu se află cumva cuibărit pe undeva pe aici și imediat ce au să audă focuri de armă, au să știe că nu se poate trece mai departe. Ascultați-mă pe mine, camarazi, sîntem o *for patrolă*, cum mi-a spus caporalul Terna.

— Atunci, mînă tu înainte, îi spuse Švejk. Noi o să venim frumușel în urmă, ca să ne aperi cu trupul tău de uriaș. Dacă te nimerește un glonte, dă-ne și nouă de veste ca să putem face *nieder* la vreme. Ce să zic, grozav soldat mai ești; auziți, dumnealui îi e teamă c-au să tragă în el. Păi, tocmai asta trebuie să dorească un soldat; orice ostaș trebuie să știe că, cu cît dușmanul trage mai des asupra lui, cu atît i se împuținează munițiile. Fiecare foc pe care soldatul dușman îl trage asupra ta slăbește puterea lui de luptă. Unde mai pui că și el se bucură că poate să tragă în tine, pentru că în felul ăsta scapă de povara cartușelor și îi vine mai ușor să fugă.

Baloun suspină din greu:

— Ce să fac, dacă eu am acasă gospodărie.

— Da mai dă-o dracului de gospodărie, îl povățui Švejk, dă-ți viața mai bine pentru împărat. Ce dracu, chiar nimic n-ai învățat la militarie?

— Despre asta ne-au vorbit numai așa, în treacăt, se prosti de tot Baloun. Ne-au dus la *exețirplaț* și pe urmă n-am mai auzit vorbindu-se de așa ceva, că m-au făcut țucălar... Măcar dacă împăratul ne-ar hrăni ceva mai bine.

— Scroafă afurisită și nesătulă! înainte de *gefecht*, ostașul n-are voie să mănînce de loc; asta ne-a spus-o încă cu ani în urmă, la școală, căpitanul Untergriez. Domnul căpitan mereu ne zicea: „Mă, băieți, mă, dacă o fi cumva să izbucnească vreodată războiul și să intrați în *gefecht*, nu care cumva să vă îndopați înainte de luptă. Cel care, ghiftuit fiind, se va alege cu un glonț în burtă, s-a zis cu el, că — după o asemenea lovitură — toată ciorba și pîinea cazonă se scurg din mațe; și gata congestia. Dacă are însă stomacul gol, rana la burtă e un fleac, e ca și cum te-ar înțepa o viespe; mai mare plă-cerea...

— Eu diger repede, spuse Baloun. La mine în stomac nu rămîne nicio-dată mare lucru. Îți înghit, camarade, o oală de găluște cu friptură de porc și varză și după jumătate de ceas nu mă cac mai mult de trei linguri de ciorbă; restul se pierde în mine. Da e cite unul, de pildă, care atunci cînd mănîncă bureți îi dă afară cum au fost; doar; să-i speli și să-i faci din nou cu oțet; la mine e tocmai pe dos. Dacă un altul ar înfuleca atîția bureți, ar plesni, da eu unul cînd mă duc la privată abia scuip afară o țiră de zeamă galbenă, ca de copil; restul se topește în mine. În mine, camarade, îi destăinui în șoaptă Baloun lui Švejk, se topesc chiar și oasele de pește și sîmburii de prune. Odată am stat înadins și am numărat. Am mîncat șaptezeci de găluște cu prune, cu sîmburi cu tot, și cînd m-a apucat burta m-am dus în spatele bă-tăturii; pe urmă am scociorît cu o surcică, am dat sîmburii deoparte și i-am numărat. Din șaptezeci de sîmburi mai bine de jumătate se topiseră în mine.

Și spunînd asta, buzele lui Baloun lăsară să se strecoare un suspin duios și prelung.

— Morărița mea făcea găluștele cu aluat de cartofi și mai puneă și ole-cuță de brînză, ca să fie mai sățioase. Ei îi plăceau mai mult presărate cu mac decît cu brînzică, dar mie tocmai pe dos, așa că din pricina asta i-am ars odată o pereche de palme... Da, da, n-am știut să-mi prețuiesc fericirea în familie...

Se opri, plescăi și, trecîndu-și limba pe cerul gurii spuse cu glas domol și trist:

— Știi, mai camarade, acum, cînd duc dorul după toate astea, îmi pare că nevasta a avut dreptate, că mai bune sînt parcă cele cu mac... Atunci mi se părea că macul îmi rămîne între dinți, dar acum mă gîndesc că bine ar fi dacă mi-ar mai rămîne... Ei, nevastica mea multe necazuri a mai avut cu mine... De cite ori n-a bocit cînd îi spuneam să bage mai multe miroase în cîrnați și îi scăpăm și cite o labă... O dată, sărmanica, am stîlcit-o așa de rău, că a zăcut două zile, pentru că n-a vrut să-mi taie la cină un curcan; zicea că mi-ajunge un cocoș. Eh, măi camarade, se tîngui Baloun, acum m-aș mulțumi și cu un cocoș și cu un cîrnat fără miroase, numai de-ar fi... Îți place sosul de mărar? Ca să vezi, din pricina asta ieșea mereu scandal și azi l-aș bea cum beau cafeaua.

Încetul cu încetul, Baloun uită de primejdia imaginară care îl păștea și, în tăcerea nopții, în timp ce coborau spre Liskowiec, continua să-i povestească, foarte mișcat, lui Švejk ce nu știuse el să prețuiască înainte și ce ar fi mîncat acum, că te podideau lacrimile.

În urma lor veneau telefonistul Chodounsky și plutonierul de administrație Vanek.

Chodounsky îi arăta lui Vanek că, după părerea lui, războiul mondial e o prostie. Îi demonstra cît de lipsit de sens este, ca atunci cînd undeva se întrerupe o legătură telefonică, să trebuiască s-o refaci chiar în timpul nopții; dar cel mai reprobabil i se părea faptul că, spre deosebire de alte timpuri cînd în războaie nu se știa de reflectoare, acum, tocmai în clipa cînd repari nenorocitele de fire, dușmanul te descoperă cu reflectoarele și deschide asupra ta focul întregii artilerii.

Jos în sat, unde aveau să se îngrijească de cazarea companiei, era întuneric beznă și cîinii lătrau în cor, ceea ce sili expediția să se oprească și să mediteze asupra modului cum ar putea să înfrunte javrele.

— Ce-ar fi dacă ne-am întoarce? șopti Baloun.

— Oh, Baloun, Baloun, dacă te-am denunța ai fi cu siguranță împușcat pentru lașitate, îi replică Švejk.

Cîinii lătrau din ce în ce mai tare; ba pînă la urmă fură stîrniți și cei de dincolo de rîul Ropa, spre miazăzi, în Krotienka și în alte sate vecine, deoarece Švejk se apucase să strige în puterea nopții:

— Culcat, culcat, culcat! cum striga odinioară la cotarlele lui, pe vremea cînd mai făcea comerț cu cîini.

Cîinii se înfuriaseră atît de rău, încît plutonierul de administrație Vanek îi spuse lui Švejk:

— Las-te păgubaș, nu mai urla atîta la ei, că asmuți asupra noastră toată Galiția.

— Cam așa ceva, răspunse Švejk, ni s-a întîmplat și în timpul manevrelor, în regiunea Tabor. Într-o noapte ne-am pripășit într-un sat și cîinii au început să facă zarvă mare. Pe acolo împrejurimile sînt peste tot bine populate, așa că lătratul cîinilor s-a dus frumos din sat în sat, mereu așa, tot mai departe; și cînd cu chiu cu vai au amuțit cîinii din satul nostru, unde eram cantonați, din depărtare, de undeva, parcă tocmai de la Pelhrimov, s-a auzit un alt lătrat și iar s-au pus pe lătrat ai noștri și după puțin timp lătra toată regiunea Tabor, Pelhrimov, Budejovice, Humpolec, Trebon și Jihlava. Căpitanul nostru era un boșorog nervos; nu suferea lătratul de cîine. N-a dormit toată noaptea, s-a foit de colo pînă colo și întreba mereu patrula: „Cine latră, ce latră?” Ostașii i-au răspuns respectuos că latră cîinii; treaba asta l-a scos din sărite așa de tare, că după ce ne-am înapoiat din manevre, pe toți cei care au fost în patrulare în noaptea aceea i-a băgat la carceră. De atunci, de fiecare dată alegea o „echipă pentru cîini” pe care o trimitea înainte. Echipa avea misiunea să intre în satele în care urma să fim cantonați și să anunțe populația că nici un cîine nu are voie să latre în timpul nopții, altminteri va fi ucis. Am făcut și eu parte o dată dintr-o echipă și, cînd am ajuns într-un sat de pe lîngă Milevsko, nu știu cum dracu s-a făcut că m-am încurcat și am spus primarului că orice proprietar de cîine care va lătra în timpul nopții va fi împușcat din motive strategice. Primarul s-a speriat, a înhămat caii la căruță și s-a dus la comandamentul general să ceară îndurare pentru satul lui. Acolo nici nu l-au lăsat să intre, santinelele erau gata-gata să-l împuște, așa că omul s-a răzgîndit și s-a întors acasă; și pînă să intrăm în sat, la sfatul lui, toți țărani și-au legat cîinii cu cîrpe la bot, că trei din ei au și turbat.

Porniră spre sat, după ce luară cunoștință de învățătura lui Švejk că noaptea cîinii se tem de focul de țigară aprinsă. Din nefericire însă nici unul din ei nu fuma, așa încît sfatul lui Švejk nu avu urmări practice. Mai apoi se dovedî de altfel că lătratul cîinilor era de bucurie, deoarece își aduceau cu drag aminte de trupele în trecere care, de fiecare dată, le lăsaseră cîte ceva de mîncare.

Simțiseră de departe că se apropiau creaturile care lăsau în urma lor oaze și hoituri de cai. Dintr-o dată, ca din pămînt, în jurul lui Švejk se adunară patru dulăi, care începură să sară pe el cu cozile încîrligate de bucurie.

Švejk îi mîngîia, îi bătea prietenește pe spinare și le vorbea ca unor copii.

— Ei, vedeți, am venit, da, da, am venit să vă luăm la plimbare, să vă dăm păpică, oscioare, cojițe și dimineața plecăm iar după dușman.

Prin sat începură să se aprindă lumini. La prima casă unde bocăniră la ușă ca să afle locuința primarului, le răspunse dinăuntru un glas plîngăreț și pițigăiat de femeie care, într-o limbă ce nu aducea nici cu poloneza, nici cu ucraineana, le făcu cunoscut că avea bărbatul plecat în armată și copiii bolnavi de vărsat; muscalii o jefuiseră de tot și bărbatul ei, zicea, înainte de a pleca, îi poruncise să nu deschidă nimănui noaptea. Numai după ce își întetiră atacul asupra ușii, dînd în același timp asigurări că sînt *kvartirmaiștri*, o mînă necunoscută le deschise ușa, și intrînd înăuntru se dovedi că, de fapt, acolo locuia primarul, care în zadar se strădui să-l convingă pe Švejk că nu el imitase glasul plîngăreț de femeie. Se scuză că el dormea în fin și că femeia lui, atunci cînd e trezită din somn pe neașteptate, nu mai știe ce vorbește. Cît despre cazarea companiei, satul era așa de mic, că nici măcar pentru un soldat nu era loc. Nici vorbă să dormi în sat. De cumpărat, așijderea, nu era nimic. Muscalii prădaseră tot.

Dar dacă pe domnii binefăcători nu i-ar supăra, i-ar conduce chiar el pînă la Krosienka, unde sînt gospodării mari și nu-i prea departe, numai trei sferturi de ceas; acolo sînt locuri, slavă Domnului, fiecare ostaș se va putea acoperi cu un cojoc de blană de oaie; vaci sînt atîtea, că fiecare ostaș va căpăta cîte o gamelă de lapte; au și apă bună de băut; domnii ofițeri ar putea să doarmă în castel, pe cînd aici în Liskowiec? numai sărăcie, rîie și păduchi. Și el a avut cîndva cinci vaci, dar muscalii i-au luat tot și acum, cînd are nevoie de lapte pentru copiii bolnavi, el, primarul, trebuie să se ducă tocmai pînă la Krosienka.

Pentru a întări aceste spuse, din grajd se auzi un muget colectiv, apoi un glas pițigăiat de femeie care țipa la vaci, blestemîndu-le să dea holera în ele.

Primarul nu se încurcă însă și continuă netulburat, trăgîndu-și cizmele:

— Singura vacă în sat o are vecinul Wojciek; asta pe care ați binevoit, domnii mei binefăcători, s-o auziți mugînd... E o vacă bolnavă, tristă. Muscalii i-au luat vițelul. De atunci nu mai dă lapte, dar gospodarul nu-i vine s-o taie, de milă; se gîndește și el că Maica Domnului preacinstită o avea ea grijă și or să se îndrepte iar lucrurile...

Și în timp ce vorbea așa, își trase pe el sumanul:

— Să mergem, domnilor binefăcători, la Krosienka; nici trei sferturi de ceas nu facem pînă acolo; dar ce spun eu, păcătosul de mine; dacă o fi jumătate de oră... Știu eu un drum peste pîrau, pe urmă printr-un crîng de liliac, pe lîngă un stejar... Satul e mare și e acolo o vodcă... Să mergem, domnilor binefăcători! De ce să pierdem vremea? Domnii soldați din regimentul dumneavoastră au nevoie de un culcuș bun, să se odihnească. Domnul soldat imperial și regal care se bate cu muscalul are nevoie, nu-i așa? de un pat curat, comod... La noi ce-ar găsi? Păduchi, rîie, vărsat de vînt și holeră. Chiar ieri, s-au înnegrit trei băieți de holeră... Bunul și milostivul Dumnezeu a blestemat Liskowiec-ul...

În clipa aceea, Švejk făcu un gest maiestuos cu mîna:

— Domnilor binefăcători, începu el, imitînd glasul primarului. Am citit odată într-o carte că pe vremea războaielor suedeze, cînd se dădea ordin ca oastea să fie încartiruită în cutare sau cutare sat, iar primarul încerca s-o facă pe prostul și nu dădea o mîna de ajutor, îl spînzurau pe loc de cel dintîi copac. Pe urmă, chiar astăzi, la Sanok, un caporal polonez mi-a povestit că atunci cînd vin *kvarțirmaiștrii*, primarul trebuie să-și adune numaidecît toți sfetnicii, cu care să meargă din casă în casă și să spună doar atît; aici încap trei, aici patru, la parohie au să stea domnii ofițeri și într-o jumătate de ceas totul trebuie să fie pregătit... Domnule binefăcător, se adresă Švejk foarte grav primarului, unde-i copacul cel mai apropiat?

Primarul nu înțelese ce înseamnă cuvîntul „copac” și de aceea Švejk îi explică cu răbdare, vorbindu-i de mesteacăn, stejar, pâr, măr, într-un cuvînt, îi dădu de înțeles că era vorba de un lucru care avea crengi groase. Dar primarul nu pricepu nici de data asta și, cînd auzi pomeniți pomii fructiferi, se sperie, deoarece cireșele tocmai se copseseră și răspunse că nu știe de așa ceva și că are numai un stejar în fața casei.

— Foarte bine, spuse Švejk, făcînd cu mîna semnul internațional al spînzurării, te spînzurăm chiar aici în fața cocioabei, ca să știi și tu că e război și că noi avem ordin să dormim aici și nu la Krosienka, sau mai știu eu unde. N-ai să te apuci tu acum să schimbi planurile noastre strategice sau poate, cumva, vrei să te legeni într-un copac, cum zice în cartea aceea despre războaiele suedeze... Am cunoscut un caz la fel, domnilor, în timpul manevrelor de lîngă Velike Mezirici...

Plutonierul de administrație Vanek îi tăie vorba:

— Asta ai să ne-o povestești mai tîrziu, Švejkule. Apoi, întorcîndu-se către primar, îi spuse: Și acum, repede alarma și aranjați cartiruirea.

Primarul începu să tremure; bîigui ceva din care se putea desluși că el avusese intențiile cele mai bune cu domnii binefăcători, dar dacă altfel nu se poate, are să încerce să găsească ceva și în sat, ca să fie toți domnii mulțumiți, așa că se duce numaidecît să aducă un felinar.

Cînd ieși din odaia foarte slab luminată de o lămpiță cu petrol, agățată sub icoana unui sfînt cu chipul chinuit ca al unui schilod în ultimul grad, se auzi deodată strigătul lui Chodounsky:

— Unde a dispărut Baloun?

Dar mai înainte de a începe o cercetare mai temeinică, din spatele cuptorului se deschise încetișor o ușiță ce dădea undeva în afară și prin deschizătură își lungi trupul Baloun; își roti privirea să vadă dacă nu era cumva primarul, și rosti cu un glas hîhîit, de parcă ar fi avut cel mai feroce guturai:

— Ham fost în chamhară, am cothrobăit prin cevha și ham băghat în gură și achum thothul mi she liphește de cehrul guhrii. Nhu-i nhici shărat, nhici dhulce, e alhvat pentru phîine.

Plutonierul de administrație Vanek îndreptă asupra lui lanterna electrică și cu toții constatară că în viața lor nu văzuseră ostaș austriac în așa hal de murdărie. Apoi se speriară, deoarece băgaseră de seamă că bluza lui Baloun era umflată, de parcă ar fi fost gravid în ultima lună.

— Ce-ai pățit, Baloun? îl întrebă compătimitor Švej pipăindu-i burta umflată.

— Aștia-s castraveți, hîrîi Baloun sufocîndu-se cu aluatul care nu se mișca nici în sus, nici în jos. Aveți grijă, că sînt sărați. Am mîncat trei la iu-țeală și restul vi i-am adus vouă.

Și începu să scoată din sîn castraveți, unul după altul, împărțindu-i celor din jur.

Între timp, primarul se ivise în prag cu felinarul aprins și văzînd scena își făcu semnul crucii și spuse cu un glas plîngăreț:

— Muscalii au luat și ai noștri adună...

Ieșiră cu toții în sat, însoțiți de o haită de cinci cîini care se țineau scai de Baloun și-i dădeau mereu tîrcoale pe la buzunarele de la pantaloni, unde Baloun dosise o bucată de slănină, șterpelită tot din cămară și pe care, din lăcomie, o ascunsese de camarazii săi.

— Ce au cîinii de se înghesuie mereu la tine? îl întrebă Švejk.

După ce se gîndi cîteva clipe, Baloun răspunse:

— Au simțit că-s om bun.

Nu spuse însă că, în același timp, ținea strîns în buzunar slăнина și că un cîine tot trăgea cu dinții de ea.

În raita făcută prin sat pentru cazare, se convinseră că Liskowiec-ul era o comună mare, dar care fusese într-adevăr greu încercată de urgia războiului. E drept că nu fuseseră incendii; ca prin minune, părțile beligerante nu o încadraseră în sfera operațiunilor de război; în schimb în sat se refugiase populația din multe alte sate învecinate: Chyrow, Grabow, Eloluba ș.a., distruse de război.

În unele cocioabe trăiau în cea mai cruntă sărăcie chiar cîte opt familii, aciuat acolo după atîtea pagube pricinuite de războiul distrugător, care trecuse peste ele cu furia torentelor sălbatice și pustiitoare ale unui rîu revărsat.

Compania fu încartiruită în mica fabricuță de spirt, minată și ea, de la celălalt capăt al satului, în ale cărei ateliere de fermentație încăpu cam jumătate din efectiv. Ceilalți ostași fură plasați pe la cîteva ferme, în care domnii bogătași nu îngăduiseră cazarea gloatelor de pălmași năpăstuiți.

Statul-major al companiei: ofițerii, plutonierul de administrație Vanek, ordonanțele ofițerilor, telefonistul, echipa de sanitari, bucătarii lui Švejk se instalară în casa popii, care nu catadicsise nici el să adăpostească vreo familie de năpăstuiți din împrejurimi și deci avea loc destul.

Era un om între două vîrste, înalt și uscățiv, care umbla cu o sutană soioasă și roasă și care de atîta zgîrcenie nici să mănînce nu se îndura. Fusese crescut de taică-său într-o ură cumplită față de ruși, ură ce-i trecuse, însă, subit la retragerea rușilor și sosirea armatelor austriece care-i mîncaseră gîștele și găinele lăsate neatînse de rușii ce nu-l deranjaseră decît prin cîteva cazaci cu părul zbîrlit, de dincolo de Baikal.

Minia preotului împotriva oștilor austriece crescuse și mai mult cînd intrară în sat maghiarii și-i stoarseră toată miera din stupi. Acum se uita cu o ură inversunată la oaspeții nepoftiți și se simțea grozav de bine, fiindcă putea să se învîrtească în jurul lor, să strîngă din umeri și să repete mereu:

— N-am nimic. Sînt sărac lipit pămîntului; la mine, la mine nu găsiți, domnilor, nici măcar un codru de pîine.

Așa cum e lesne de înțeles, cel mai trist era Baloun, care sta mai-mai să plîngă de disperare. În mintea lui dăinuia încă imaginea încețoșată a unui purceluș de lapte, a cărui crustă rumenă trosnește între dinți și îmbată cu aroma ei. Ordonanța locotenentului-major Lukáš moțăia în bucătăria domnului părinte, unde din cînd în cînd venea să tragă cu ochiul un copilandru uscățiv și deșirat, care-i ținea părintelui loc și de argat și de bucătăreasă, și avea poruncă aspră să fie cu ochii în patru peste tot, ca să nu se fure ceva.

De altfel, Baloun nici nu găsise nimic în bucătărie; doar în solniță puțin chimion înfășurat într-o hîrtiuță, pe care-l băgă în gură și al cărui miros îi stîrni și mai mult halucinația gustativă a purcelușului de lapte.

În curtea făbricuții de spirt, în spatele parohiei, focul pălălăia sub cazanul bucătăriei de campanie, apa dăduse în clocot și clocotea așa, fără nici un rost. Plutonierul de administrație și bucătarii cutreieraseră tot satul în căutarea unui porc, dar truda le fusese zadarnică. Pretutindenii se aleseseră cu același răspuns stereotip: „Muscalii au luat și au mîncat totul”.

Îl treziră deci pe cîrciumarul evreu, care începu prin a-și smulge perciunii și a-și exprima regretul că nu poate să fie de folos domnilor soldați, dar pînă la urmă îi făcu să cumpere de la ei o vacă bătrînă, slabă și prăpădită, numai oase și piele. Ceru pentru ea o sumă fantastică și, trăgîndu-se de barbă, se jură că o astfel de vacă nu se află în toată Galiția, în toată Austria și Germania, în toată Europa și chiar în lumea întreagă; în același timp urlă, plînsese și se jură pe legea lui că era cea mai grasă vacă din cîte veniseră vreodată pe lume, din porunca lui Iehova. Se jură pe toți strămoșii lui că pe vaca aceea se dusesse călare pînă la Wolocisko, că în toată regiunea se vorbea despre ea ca despre o minune dumnezeiască și că de fapt nici nu era vacă, ci cel mai gras bivoliț din lume. În cele din urmă înghenunche în fața lor și, îmbrățișîndu-le pe rînd picioarele, strigă:

— Omoriți-mă dacă vreți, dar nu plecați fără vacă. Îi ameți în așa hal cu bocetele lui, că porniră spre bucătăria de campanie cu această gloabă de care i-ar fi fost scîrbă și unui hingher. Mult timp încă, după ce se văzu cu banii în buzunar, cîrciumarul continuă să plîngă în fața lor și să se blesteme că-l lăsaseră sărac lipit pămîntului, că singur se nenorocise vînzîndu-le o vacă atît de bună pe un preț atît de mic. Îi ruga să-l spînzure, pentru că el, om bătrîn, făcuse o asemenea prostie de care strămoșii se vor rușina în mormintele lor.

Dar chiar în timp ce se tăvălea încă în praf, înaintea lor, își scutură de pe el toată părerea de rău și, cînd se duse acasă, îi spuse nevastei:

— Elsală dragă, soldații-s proști, dar noroc de Nathan al tău că-i deștept foc...

Avură de furcă cu vaca, nu glumă. Trecură prin clipe cînd se părea că nici nu va putea fi desfăcută. În sfîrșit, cînd izbutiră să-i sfîșie în cîteva locuri pielea, ieșiră la iveală niște mușchi închirciți aducînd a odgoane uscate de vapor.

Cineva reuși să facă rost de un sac de cartofi și bucătarii puseră la fiert, fără prea mari speranțe, zgîrciurile și oasele; puțin mai încolo, la o bucătărie mai mică, un bucătar se căzni, cu disperare, să pregătească dintr-o bucată din scheletul vacii masa ofițerilor.

Această vacă nefericită, dacă în general acest fenomen al naturii poate fi numit astfel, rămase adînc întipărită în amintirea participanților la festin și, fără nici o exagerare, se poate spune că dacă mai tîrziu, înaintea bătăliei de la Sokal, comandanții ar fi amintit ostașilor de vaca din Liskowiec, compania a unsprezecea s-ar fi năpustit, urlînd de furie, asupra dușmanului.

Atît de nerușinată fusese această vacă, încît nici măcar o supă de vacă n-a ieșit dintr-însa. Cu cît fierbea mai mult, cu atît carnea se prindea mai tare de oase, formînd un tot și împietrindu-se ca un birocrat care jumătate din viață trăise numai printre hîrtoage și se hrănise numai cu acte.

Švejk, care în calitatea lui de curier menținea o legătură permanentă între comandament și bucătărie pentru a anunța dacă-i gata mîncarea, raportă în cele din urmă locotenentului-major Lukáš:

— Domnule *oberlajtnant*, e în regulă, s-a făcut porțelan. Vaca are o carne așa de tare, că se poate tăia sticlă cu ea.

Cînd voiseră s-o guste, bucătarul Pavlicek își rupse un dinte din față, iar Baloun o măsea din fundul gurii.

Apropiindu-se solemn de locotenentului-major Lukáš, Baloun îi întinse, văicărindu-se, dintele rupt, învelit în textul imnului pelerinilor de la Lourdes:

— Am onoarea să vă raportez, domnule *oberlajtnant*, că am făcut tot ce-am putut. Dintele s-a rupt la *ofițirmenaj* cînd am vrut să încercăm dacă nu s-ar putea totuși face un biftec din carnea aceea.

La auzul acestor cuvinte, din fotoliul de lîngă fereastră se ridică o mu-tră peste măsură de tristă. Era locotenentul Dub, pe care echipa de sanitari îl transportase cu căruța, ca pe un om sfîrșit:

— Vă rog faceți liniște, îi imploră el cu un glas deznădăjduit, mi-e rău!

După care se lăsă din nou în fotoliul uzat, în ale cărui crăpături se cuibăriseră mii de ouă de ploșnițe.

— Sînt obosit, continuă Dub cu aceeași voce tragică. Sînt bolnav și suferind și rog să nu pomeniți în fața mea de măsele rupte. Adresa mea e: Smichov, Kralovska 18. Dacă nu apuc ziua de mîine, vă rog să înștiințați familia cu menajamente și să nu uitați să pomeniți pe mormîntul meu că înainte de război am fost și profesor de gimnaziu *K. u. K.*

Adormi apoi sforăind ușor, astfel că nu mai apucă să audă cum Švejk îl prohodii cu cîteva versuri din pomenirea morților:

*Mariei i-ai iertat păcatul,
Păcătosului i-ai alinat oftatul,
Fă ca și-n mine nădejdea să-nflorească...*

Tocmai atunci plutonierul de administrație Vanek anunță că faimoasa vacă mai trebuia să fiarbă încă două ore la bucătăria ofițerilor, că nici vorbă nu putea fi de biftec și că în loc de biftec se va găti un gulaș.

Se luă hotărîrea ca pînă va suna gornistul masa, trupa să tragă un pui de somn, deoarece cina va fi oricum gata abia în zori.

Vanek își cără de undeva un braț de fin, îl întinse pe jos în sufrageria parohiei și, răsucindu-și nervos mustața, îi spuse locotenentului-major Lukáš, care se odihnea lîngă el pe o canapea veche:

— Vă rog să mă credeți, domnule *oberlaintnant*, că așa vacă n-am înghițit în viața mea.

În bucătărie, la lumina unui muc de lumânare șterpelit din biserică, telefonistul Chodounsky scria acasă o scrisoare pe care voia s-o aibă gata ca să nu-și mai bată capul cu treaba asta când, în sfârșit, li se va anunța numărul oficiului poștal militar. Scria:

„Scumpă și iubită soție, draga mea Bozena!

E noapte și mă gândesc fără încetare la tine, iubita mea, și te văd și pe tine cum te gîndești la mine când te uiți la patul gol, lângă tine. Să mă ierți dacă atunci când mă gândesc la asta, îmi trec prin minte unele lucruri. Știi bine că sînt concentrat chiar de la începutul războiului și am auzit cîte unele de pe la camarazii răniți care au căpătat concediu și când au ajuns acasă ar fi fost mai bucuroși să intre în pămînt decît să afle că un potlogar se ținea de fusta nevastei lor. Mă doare, crede-mă, dragă Bozena, că trebuie să-ți scriu așa. Nici n-aș fi pomenit de una ca asta, dar știi foarte bine că chiar tu mi-ai spus că ai mai fost în vorbă cu cineva și că înaintea mea te-a avut domnul Kraus din strada Mikulasska. Acum, în noaptea asta, când mă gândesc că beteagul acela ar mai putea, în lipsa mea, să ridice vreo pretenție față de tine, îmi zic, dragă Bozeno, că l-aș sugruma pe loc. Multă vreme am ținut-o în mine, dar când mă gândesc că s-ar putea da iar la tine, mi se strînge inima și-ți atrag atenția că nu înghit lângă mine o scroafă care s-ar curvăsări cu oricine și mi-ar face numele de rîs. Iartă-mi, dragă Bozeno, cuvintele prea aspre, dar bagă de seamă ca nu cumva să aflu ceva rău despre tine; altminteri m-aș vedea silit să vă ucid pe amîndoi, pentru că eu unul sînt gata la orice, chiar dacă ar fi să mă coste și viața. Te sărută de o mie de ori și urează sănătate tatei și mamei

Al tău,

Tonous.

P.S. Nu uita că porți numele meu.”

Apoi mai scrise încă o scrisoare de rezervă:

„Prea scumpa mea Bozena!

Cînd vei primi aceste rînduri, să știi că sîntem după o mare bătălie, în care norocul războiului s-a întors de partea noastră. Printre altele, am doborît vreo zece avioane inamice și am împușcat un general cu o ciupercă mare pe nas. În mijlocul luptei, cînd deasupra noastră explodau șrapnelele, m-am gîndit la tine, scumpa mea Bozena, ce-i fi făcînd, cum o duci și ce-o mai fi nou pe acasă? De fiecare dată cînd îți scriu îmi amintesc cum am fost împreună la berăria «U Tornase», cum m-ai dus în cîrcă acasă și cum te-a durut a doua zi mîna de atîta trudă. Acum plecăm iar înainte, așa că nu-mi mai rămîne vreme să continui scrisoarea. Nădăduiesc că mi-ai rămas credincioasă, că știi bine că în privința asta nu iert nimic. Ei, dar acum a sosit clipa plecării! Te sărut de o mie de ori, dragă Bozena, și nădăduiește că totul se va sfîrși cu bine.

Al tău credincios,

Tonous.”

Telefonistul Chodounsky începu să moțăie și adormi cu capul pe masă.

Părintele, care nu dormea și umbla de colo pînă colo prin parohie, deschise ușa bucătăriei și, din spirit de economie, suflă și stinse muclele de luminare ce pîlpiu încă, pe sfîrșite, lîngă Chodounsky.

În sufragerie, în afară de locotenentul Dub, nu dormea nimeni. Plutonierul de administrație Vanek studia cu grijă un nou ordin în legătură cu aprovizionarea trupei, pe care-l primise la Sanok de la cancelaria brigăzii, și băgă de seamă că, pe măsură ce se apropiau de front, rațiile scădeau. Cînd ajunse la sfîrșit, îl pufni rîsul citind un paragraf din noul ordin, prin care se interzice folosirea șofranului și a cimbrului la dresul ciorbei pentru trupă. Ordinul mai spunea de asemenea că bucătăriile de campanie trebuie să strîngă toate oasele și să le trimită, în spate, la magaziiile diviziei respective. Fraza era puțin cam obscură, deoarece nu se specifica dacă era vorba de oseminte omenești sau de oasele altor animale măcelărite.

— Ascultă, Švejk, i se adresă locotenentul-major Lukáš căscînd de plictiseală, pînă căpătăm de mîncare ai putea să ne povestești ceva.

— Ei, pînă să căpătăm ceva de mîncare, domnule *oberlaintnant*, ar trebui să vă povestesc toată istoria poporului ceh, răspunse Švejk. Dar pînă una alta știu o istorioară scurtă despre o doamnă dirigintă de poștă din Sedlceansk, care, după moartea bărbatului ei, a pus mîna pe poștă. Mi-a venit în minte atunci cînd am auzit vorbindu-se despre oficiile poștale militare, cu toate că nu are nimic nici în clin nici în mîneacă cu *feldpošta*.

— Švejk, se auzi de pe sofa glasul locotenentului-major, iar începi cu timpeniile dumitale...

— Da, să trăiți, domnule *oberlaintnant*, chiar așa să știți, e o poveste grozav de tîmpită. Stau singur și mă mir cum de mi-a venit în minte să vă spun așa ceva; o fi din cauza de tîmpenie din născare, ori din cauza unor amintiri din tinerețe. Știți, domnule *oberlaintnant*, pe globul nostru pămîntesc sînt tot felul de firi și pînă la urmă tot a avut dreptate bucătarul nostru Jurajda, cînd s-a îmbătat criță atunci la Bruck, de-a căzut în privată, de unde n-a mai putut să iasă, și striga într-una: „Destinul și menirea omului este să cunoască adevărul, să stăpînească cu spiritul lui universal, să se perfecționeze și să se formeze neîncetat și treptat-treptat să intre în sferele mai înalte ale unei lumi mai frumoase, mai pline de dragoste”. Cînd am vrut să-l scoatem de acolo, a început să zgîrie și să muște. Se credea la el acasă și abia după ce l-am azvîrlit din nou în latrină a început să se sclifosească cerînd să-l scoatem afară.

— Dar cu diriginta aia de poștă ce a fost? strigă disperat locotenentul-major Lukáš.

— A, era o femeiușcă tare cumsecade, dar și o javră, domnule *oberlaintnant*. Făcea față la îndatoririle de serviciu, dar avea un cusur: credea că toată lumea se ține de capul ei, că toți au boală pe dînsa și, de aceea, în fiecare zi după slujbă, făcea rapoarte la autorități, după cum era cazul. Odată, s-a dus dis-de-dimineată la pădure să strîngă ciuperci și, trecînd prin fața școlii, a observat că domnul învățător era treaz și că i-a dat ziua bună, întrebînd-o chiar unde se duce așa cu noaptea în cap. Cînd i-a răspuns că se duce la ciuperci, dumnealui i-a zis că vine și el în urmă. Din asta dum-

neaei, babă afurisită, a tras concluzia că dumnealui avea niște gînduri necurate și apoi, cînd l-a văzut că într-adevăr iese din desiș și se îndreaptă spre dînsa, dumneaei s-a speriat, a fugit, și numaidecît a făcut un raport la consiliul școlar local cum că învățătorul a vrut s-o violeze. Învățătorul a fost trimis spre cercetare în fața comisiei disciplinare și, pentru ca nu cumva din povestea asta să iasă vreun scandal public, a venit să facă cercetările chiar inspectorul școlar în persoană, care s-a adresat șefului de post ca să aprecieze el dacă într-adevăr învățătorul era în stare de o asemenea faptă. Șeful de post, după ce s-a uitat în acte, a spus că nu era cu puțință una ca asta, fiindcă învățătorul în cauză mai fusese învinuit o dată de preot că s-ar fi ținut de nepoata lui cu care se culca el, părintele, dar că învățătorul adusese de la medicul de plasă o adeverință cum că era neputincios de la vîrsta de șase ani, cînd a căzut răscrăcărat din pod, drept în oiștea căruței. Javra dracului nu s-a lăsat și a făcut plîngere împotriva șefului de post, a doctorului de plasă și a inspectorului școlar, cum că ar fi fost cu toții mituiți de învățător. Dacă au văzut dumnealor asta, au dat-o și ei în judecată și a fost condamnată; dar dumneaei a făcut apel, zicînd că e iresponsabilă. A fost cercetată și de medicii legiști, care i-au dat certificat că, deși e tîmpită, poate totuși să ocupe orice fel de slujbă la stat.

Locotenentul-major Lukáš strigă ca ieșit din minți:

— Maica ta Cristoase! La care mai adăugă: Ți-aș spune eu una dumitale, Švejkule, dar nu vreau să-mi stric masa de seară. Švejk răspunse:

— Păi, nu v-am spus dinainte, domnule *oberlaintnant*, că e o poveste grozav de tîmpită...

Lukáš făcu doar un gest plictisit cu mîna și spuse:

— Deșteptăciunii din astea am mai auzit eu multe de la dumneata.

— Nu oricine poate să fie deștept, domnule *oberlaintnant*, observă Švejk convingător. Proștii fac excepție, pentru că altfel, dacă oricine ar fi deștept, s-ar aduna pe lumea asta atîta deșteptăciune că fiecare al doilea om ar fi tîmpit. Dacă, de pildă, domnule *oberlaintnant*, fiecare din noi ar cunoaște legile naturii și ar ști să socotească distanțele cerești, i-ar stingheri pe cei din jurul lui, așa cum făcea unul Capek, un domn care venea de multe ori pe la cîrciuma „La Potirul” și care, cînd se lăsa noaptea, ieșea din bodegă, se uita la cerul înstelat și, cînd se întorcea în cîrciumă, umbla de la unul la altul și spunea: „Jupiter strălucește astăzi grozav de frumos, dar tu habar n-ai, băiete, ce ai deasupra capului. Înțelegi tu, mă derbedeule, ce distanțe sînt astea? Dacă te-ar împușca dintr-un tun, apoi ar trebui să zbori cu viteza unei ghiulele milioane și milioane de ani ca să ajungi acolo.” Era atît de grosolan și de spurcat la gură cînd spunea de-alde astea, că de cele mai multe ori zbură el din cîrciumă, cu viteza tramvaiului electric, domnule *oberlaintnant*, adică cu circa zece kilometri pe oră. Sau să luăm, de pildă, domnule *oberlaintnant*, furnicile...

Locotenentul-major se ridică în capul oaselor pe sofa și, împreunîndu-și mîinile, strigă:

— Mă mir eu singur, Švejk, de ce stai cu dumneata la taifas, cînd te cunosc doar de atîta vreme...

Švejk încuviință cu capul:

— Asta-i obișnuința, domnule *oberlaintnant*, vedeți, vine de aici că noii ne cunoaștem de mult și am trecut împreună prin multe. Am îndurat împreună atâtea și de fiecare dată ne-am regăsit, ca curca chioară cu curcanul ei. Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, că asta se numește soartă... Ceea ce maiestratea sa împăratul a hotărât o dată e bine hotărât; dumnealui ne-a legat unul de altul și de altfel nici nu doresc altceva decât să vă fiu cândva de folos. Nu vă este foame, domnule *oberlaintnant*?

Lukáš, care între timp se întinsese din nou pe sofa veche, îi răspunse lui Švejk că ultima întrebare era cea mai înțeleaptă soluție pentru terminarea palavrelor timpite de pînă atunci și-l sfătui să se ducă să vadă ce se mai aude cu masa. Ar fi categoric mai bine dacă Švejk s-ar mai duce puțin și pe afară și l-ar scuti de timpeniile pe care i le îndrugă și care îl obosesc mai mult decât tot marșul de la Sanok pînă aici. Îi mai spuse că ar fi foarte bucuros să aștească puțin, dar că nu poate.

— Asta-i din pricina ploșnițelor, domnule *oberlaintnant*. Știți, e o veche superstiție cum că preoții nasc ploșnițe. Nicăieri nu găsiți atâtea ploșnițe ca la parohii. Părintele Zamastil de la parohia din Horni Stodulky a scris chiar o carte întreagă despre ploșnițe; umblau ploșnițele pe el chiar și în timpul predicii.

— Ascultă, Švejk, parcă ai spus ceva? Te duci la bucătărie, sau nu te duci?

Švejk ieși, și-n urma lui, dintr-un colț, se desprinsese ca o umbră, călcînd după el în vîrfurile picioarelor, Baloun...

Dimineața, cînd părăsiră satul Liskowiec și porniră spre Starasol și Sambov, luară cu ei în cazanul bucătăriei de campanie și nefericita vacă care încă nu fusesese. Fusesse luată hotărîrea de a se continua fiertul în timpul marșului, urmînd ca masa să fie servită la popasul de la jumătatea drumului, între Liskowiec și Starasol.

Pentru drum, trupa căpătă cafea neagră.

Locotenentul Dub fu urcat din nou într-un furgon sanitar, dat fiind că se simțea și mai rău chiar decât cu o zi înainte. Cel mai mult avu de suferit din pricina asta ordonanța, care trebui să alerge tot timpul pe lîngă furgon și să asculte cum locotenentul Dub îl porcăia într-una, pentru că în ziua precedentă nici nu s-ar fi sinchisit de el, drept care, cînd vor ajunge la destinație, va avea el grijă să se răfuiască. Tot mereu cerea să i se aducă apă, pe care cum o bea, o bora numaidecît.

— De cine... de cine rîdeți? zbiga din furgon. Vă învăț eu minte, cu mine nu vă jucați; o să aflați voi cine sînt!

Locotenentul-major Lukáš mergea călare, iar Švejk, care îi ținea tovarășie, bătea pasul atît de convins, de parcă n-ar fi avut răbdare să aștepte clipa cînd avea să dea ochii cu inamicul. În același timp, povestea:

— Ați băgat de seamă, domnule *oberlaintnant*, că unii din oamenii noștri sînt ca muștele? Nu duc nici măcar treizeci de kilograme în spinare și nu mai au putere să răsufle. Ar trebui să li se țină și lor conferințe, așa cum ne ținea nouă răposatul dom' *oberlaintnant* Buchanek, care s-a împușcat din pricina acontului de zestre pe care l-a luat de la viitorul socru și pe care dumnealui l-a făcut praf cu alte curve. Pe urmă a luat altă arvună, de la un al doilea viitor socru; cu asta a umblat mai gospodărește, a păpat-o pe îndelete

la cărți și nici nu s-a uitat la curve. Se înțelege că banii nu i-au ajuns totuși pentru multă vreme, așa că a trebuit să atace un al treilea viitor socru, pentru altă arvună. Cu asta și-a cumpărat un cal; un armăsar arăbesc, dar nu era un pursinge...

Locotenentul-major Lukáš sări furios de pe cal:

— Švejk, tună el cu un glas amenințător, dacă încerci să-mi vorbești și despre al patrulea acont, să știi că te zvîrl în șanț.

Apoi încălecă din nou, iar Švejk continuă foarte grav:

— Am onoarea să vă raportez, domnule *oberlaintnant*, că nici vorbă nu poate fi de un al patrulea acont, pentru că după al treilea dumnealui s-a împușcat.

— Slavă Domnului, oftă ușurat locotenentul-major Lukáš.

— Dar, ca să nu uităm despre ce vorbeam, reluă Švejk. Conferințe din acelea pe care ni le ținea domnul *oberlaintnant* Buchanek, cînd se întîmplă ca soldații să cadă de oboseală în timpul marșului, ar trebui, după modesta mea părere, să se ție în fața ostașilor, așa cum o făcea dumnealui. Dumnelui dădea *rast*, ne aduna pe toți ca puii în jurul cloștii și începea să ne spună: „Bă, nătărăilor, voi nici nu sînteți în stare să prețuiți avantajul că mărșăluți pe globul pămîntesc, fiindcă sînteți o adunătură de golani neciopliți, de-i vine omului să borască cînd se uită la voi; ce v-ați face dacă v-aș lăsa să mărșăluți așa prin soare, unde omul care pe planeta noastră nenorocită are șaizeci de kile cîntărește acolo peste o mie șapte sute de kilograme; atunci să vă văd cum ați mărșălui dacă ați avea în spinare două sute optzeci de kile, aproape trei sute, și arma ar cîntări cam vreo două sute cincizeci de kile; ați pieri dracului. Ați giffi și ați scoate limbile de-un cot, ca niște ciini hăituți. Era printre noi un nenorocit de învățător, care a avut îndrăzneala să ceară și el cuvîntul: „Dacă îmi dați voie, domnule *oberlaintnant*: în lună, un om de șaizeci de kilograme cîntărește numai treisprezece kilograme. În lună ni s-ar părea marșul mai ușor, pentru că povara noastră ar cîntări acolo numai patru kilograme. În lună, de fapt, am zbură, n-am mărșălui.” „Asta-i acumă, i-a răspuns răposatul domn *oberlaintnant* Buchanek, păi bine, mizerabile, îți arde de o palmă; să fii bucuros că-ți dau una pămîntească, obișnuită: dacă ți-aș cîrpi una din acelea din lună — de care ziceai — ușor cum ești, ai zbură tocmai pînă în Alpi și te-ai face zob. Și dacă ți-aș arde una grea, solară, apoi te-ai face terci, și capul ți-ar zbură pînă în Africa.” I-a cîrpit de aceea o labă obișnuită, pămîntenească: atotștiutorul s-a pus pe bocit și noi am mărșăluit mai departe. Tot timpul cît a durat drumul, s-a smiorcăit și s-a apucat, domnule *oberlaintnant*, să ne vorbească despre nu știu care demnitate omească și că se procedează cu el ca față de o ființă necuvîntătoare. După aceea, domnul *oberlaintnant* l-a trimis la raport, acolo i-au dat paisprezece zile de închisoare și șase săptămîni de serviciu peste termen, pe care însă nu le-a făcut pentru că avea hernie și dumnealor l-au silit să se sucească cam prea mult pe trapez și el n-a rezistat și a murit ca simulant, la spitalul militar.

— Mi se pare foarte interesant, Švejk, spuse locotenentul-major Lukáš, că dumneata — așa cum ți-am spus-o în repetate rînduri — ai obiceiul să iei într-un anume fel peste picior corpul ofițeresc.

— Da de unde, răspunse sincer Švejk. Eu am vrut doar să vă povestesc, domnule *oberlaintnant*, cum înainte vreme, la militărie, oamenii se băgau singuri în nenorocire. Omul acela își închipuia că e mai învățat decât domnul *oberlaintnant*, voia să-l înjosească cu luna lui în fața *manșaftei* și dacă vreți să știți, când l-a atins cu aia pământească peste bot, au răsuflat cu toții ușurați, nimănui nu i-a părut rău; ba din contra s-au bucurat cu toții că domnul *oberlaintnant* a făcut o glumă așa de bună cu laba aia pământească. Asta se cheamă să salvezi o situație. Omului trebuie să-i treacă pe loc ceva prin minte, și totu-i în regulă. Peste drum de mănăstirea Carmeliților din Praga, domnule *oberlaintnant*, avea cu ani în urmă o prăvălie cu iepuri de casă și alte păsări un domn Jenom... Într-un timp a intrat în vorbă cu fiica legătorului de cărți Bilek. Lui dom'Bilek nu-i era pe plac cunoștința asta și chiar a și spus-o public la cârciumă că dacă cumva domnu Jenom ar veni să ceară mîna fiicei lui, l-ar azvîrli pe scări „ce n-a văzut lumea”. Domnul Jenom a băut zdravăn și s-a dus la domnul Bilek, care l-a întâmpinat în antreu, cu un cuțit mare în mînă — din acela cu care se rotunjesc marginile cărților și arată a satîr de tocat broaște. A zberlat o dată la el întrebînd ce dorește, și domnu Jenom, drăguțul de el, s-a bășit așa de tare, că s-a oprit și pendula din perete. Pe domnul Bilek l-a pufnit atunci rîsul, i-a întins numaidecît mîna și n-a mai știut cum să fie mai gentil: „Poftiți, intrați, domnule Jenom, luați loc, vă rog, sper că nu v-ați cufurit, doar nu sînt chiar așa de rău; e drept că aveam de gînd să vă dau afară, dar acum văd că sînteți un om foarte simpatic, un original. Eu sînt legător de cărți; am citit multe romane și nuvele, dar nicăieri n-am văzut ca un mire să se prezinte așa.” Și între timp rîdea, de se ținea de burtă, și zicea cu nespusă bucurie că parcă s-ar cunoaște de cînd s-au născut, ca și cînd ar fi frați buni, i-a umplut numaidecît pipa, a trimis după bere și cîrnați, și-a chemat soția și l-a descris în toate amănuntele cu bășinile pe care le-a tras. Doamna a scuipat scîrbită și s-a retras. Pe urmă și-a chemat fiica și i-a spus: „Uite, vezi, domnul ăsta a venit să-ți ceară mîna în cutare și cutare împrejurări”. Fata a izbucnit în plîns și a declarat că nu-l cunoaște, că nici nu vrea să știe de el, așa că nu le-a rămas altceva mai bun de făcut decât să bea amîndoi berea, să mănînce cîrnații și să se despartă. Apoi, după asta, domnul Jenom s-a mai făcut de rîs în cîrciuma aceea, unde se ducea domnul Bilek; așa că, pînă la urmă, peste tot, în tot cartierul nu i se mai zicea altfel decât „Jenom căcăciosul” și toată lumea vorbea de felul cum a vrut să salveze el situația. Viața omenească — să trăiți, domnule *oberlaintnant* — e așa de complicată, încît viața unui singur om e un fleac față de ea. La cîrciuma noastră, „La Potirul”, din strada Bojiste, veneau, înainte de război, un polițai, unu Hubicka, și un domn redactor care umbla după picioare rupte, oameni călcați de tramvaie, sinuci-gași, ca să aibă ce scrie la ziar. Era un om tare vesel, mai mult își pierdea vremea pe la poliție decât în redacția lui. Într-o zi, dumnealui l-a îmbătat pe polițaiul Hubicka, l-a dus în bucătărie și au schimbat între ei hainele, astfel că polițaiul a rămas îmbrăcat în civil, iar domnul redactor a devenit polițai... a acoperit frumușel numărul revolverului și a pornit-o așa în inspecție prin Praga. În strada Resslova, dincolo de fostul penitenciar, a întîlnit în liniștea nopții un domn mai în vîrstă, în cilindru și palton căptușit cu blană, care mergea la braț cu o doamnă tot așa, mai în vîrstă, și tot în haină de blana.

Se grăbeau amîndoi spre casă și nu scoteau o vorbă. Redactorul a intrat în ei și s-a stropșit la domnul cu joben: „Încetați o dată cu zbieratul, că vă arestez!” închipuiți-vă, domnule *oberlaintnant*, spaima bătrînilor. Zadarnic au încercat să-i spună că trebuie să fie la mijloc o greșeală, că veneau de la un dineu, de la domnul guvernator. Trăsura i-a adus pînă dincoace de Teatrul Național, de unde au luat-o pe jos ca să mai ia puțin aer; locuiau aproape, pe strada Morani; el era consilier superior la guvernămînt, iar doamna — soția sa. „Pe mine nu mă duceți de nas, a continuat să tune la el redactorul travestit, ar trebui să vă fie rușine, dacă într-adevăr sînteți — așa cum spuneți — consilier superior la guvernămînt și vă purtați ca un băiețandru. Vă urmăresc de mult și am văzut cum ați ciocănit cu bastonul în toate obloanele magazinelor pe care le-ați întîlnit în drum, iar soția dumneavoastră, cum o numiți, v-a dat o mînă de ajutor.” „Dar, după cum vedeți, nici nu am baston! Poate că a fost altcineva înaintea noastră”, s-a apărat consilierul. „Cum să-l mai aveți, i-a răspuns pe loc redactorul travestit, cînd l-ați rupt, așa cum am văzut, colea după colț, pe spinarea unei babe care umblă prin cîrciumi cu cartofi copti și castane.”

Doamna nici să plîngă nu mai putea de spaimă, iar domnul consilier superior s-a infuriat așa de tare, încît a început să-i spună ceva despre obrăznicie; în consecință a fost arestat și predat primei patrule întîlnite în raza comisariatului din strada Salmova, căreia redactorul travestit i-a ordonat să ducă perechea la comisariat, deoarece el fiind de la circa sfîntul Jindrich, și trecînd în interes de serviciu pe la Vinohrady, îi surprinsese pe cei doi în timp ce tulburau liniștea nopții, într-o încăierare, și insultau gardianul din post. A mai adăugat că el se duce să rezolve treburile la comisariatul lui din sfîntul Jindrich și peste un ceas are să vină la comisariatul din Salmova. Așa că patrula i-a dus pe cei doi și i-a băgat la răcoare, unde au așteptat pînă dimineața să vină polițaiul care, între timp, cu ochi mari, s-a înapoiat „La Potirul”, în strada Bojiste, unde l-a trezit pe Hubicka și, cu mari precauțiuni, i-a spus ce s-a întîmplat și ce urmări ar putea să aibă dăravera dacă nu-și ține gura...

Locotenentul-major Lukáš părea obosit de atîta vorbărie, dar înainte de a da pîteni calului, ca să ajungă din urmă avangarda, îi spuse lui Švejk:

— Dacă ai vorbi pînă seara, ai spune tîmpenii din ce în ce mai mari.

— Domnule *oberlaintnant*, strigă Švejk în urma locotenentului-major, care se îndepărta în galop, nu vreți să știți cum s-a terminat?

Locotenentul-major Lukáš smuci nervos frîul.

Starea locotenentului Dub se îmbunătățește atît de mult, încît coborî din furgonul sanitar, adună în jurul lui întregul serviciu auxiliar al companiei și ca prin vis începu să-i facă educație. Ținu un logos lung, care îi apăsă pe ostași mai mult decît ranița și arma.

Era un amestec de tot soiul de imitații. Începu așa:

— Dragostea ostașilor față de domniile ofițeri este un impuls pentru sacrificii de necrezut, dar cînd dragostea asta nu e înnăscută în soldat, ea trebuie impusă. În viața civilă, dragostea cu sila a unui om față de altul, să zicem, de pildă, a intendentului față de corpul profesoral, durează atîta timp cît ține și puterea care o impune; în armată se întîmplă însă altfel, deoarece ofițerul nu poate îngădui soldatului nici cea mai mică slăbire a dragostei ca-

re-l leagă de superiorul lui. Dragostea asta nu este o simplă dragoste, ea este de fapt respect, frică și disciplină.

Švejk se ținea pe aproape, în stînga locotenentului Dub și, în timp ce acesta vorbea, stătea smirna, cu fața întoarsă spre el, în poziția *rechtsschaut*.

La început, locotenentul Dub nu-l băgă în seamă și își văzu mai departe de cuvîntarea lui:

— Disciplina și îndatorirea de ascultare, dragostea obligatorie a ostașului față de ofițer oglindește o mare realitate, căci raportul dintre soldat și ofițer este foarte simplu: unul ascultă, celălalt poruncește. În cărțile de artă militară am citit că laconismul, simplitatea militară sînt virtuți pe care trebuie să și le însușească orice soldat care fie că vrea, fie că nu vrea, își iubește superiorul, care în ochii lui trebuie să fie obiectul cel mai mare, mai desăvîrșit și mai pur al unei voințe hotărîte și de neclintit.

Abia acum observă *rechtsschaut*-ul lui Švejk, care îl privea țintă; lucrul îi era foarte neplăcut, deoarece simți deodată că se cam încurcase în vorbăria lui și nu găsea o ieșire din acest fâgaș al dragostei ostașului față de superior. De aceea zbieră la Švejk:

— Ce tot căști gura la mine, ca vițelul la poarta nouă?

— La ordin, să trăiți, domnule *laitnant*, chiar dumneavoastră ați binevoit odată să-mi atrageți atenția că atunci cînd vorbiți sînt dator să vă urmăresc buzele cu privirea. Dat fiind că orice ostaș trebuie să execute ordinele superiorului său și să le țină minte o dată pentru totdeauna, a trebuit s-o fac.

— Uită-te în partea cealaltă, strigă locotenentul Dub, nu te holba la mine, tîmpitule; știi bine că nu te pot suferi și că nu-mi face plăcere să te văd; mă pun eu odată pe capul tău...

Švejk întoarse capul „la stîngă” și continuă să rămînă atît de țeapăn, în preajma locotenentului Dub, încît acesta izbucni:

— Unde te uiți, cînd îți vorbesc?

— Cu respect vă raportează, domnule *laitnant*, că potrivit ordinului dumneavoastră sînt *linksschaut*.

— Ah, Dumnezeule, oftă locotenentul Dub, mare pacoste mai ești. Uită-te drept înainte și spune-ți în gînd: sînt așa de prost, că n-are să fie nici o pagubă dacă crăp. Ai să ții minte?

Švejk își aținti privirea drept înainte și spuse:

— Cu respect vă raportează, domnule *laitnant*, e nevoie să răspund la această întrebare?

— Cum îți permiți? tună locotenentul Dub. Cum îndrăznești să vorbești cu mine; ce vrei să spui cu asta?

— Cu respect vă raportează, domnule *laitnant*, că mă gîndesc la un ordin al dumneavoastră, într-o gară, unde m-ați ocărît și mi-ați spus să nu mai răspund niciodată după ce dumneavoastră ați isprăvit de vorbit.

— Ți-e frică de mine, hai? se bucură locotenentul Dub. Bine, dar să știi că încă nu m-ai cunoscut. În fața mea au tremurat și alții mai dihai ca tine; ține minte asta. Am mai îmblînzit eu și pe alții; de aceea, ține-ți gura și rămii frumușel în urmă; să nu te mai văd!

Švejk rămase deci în urmă și călători comod, în furgonul sanitar, pînă la locul destinat pentru popas unde, în sfîrșit, avură bucuria să se înfrupte din nefericita vacă.

— Vaca asta, ținu să observe Švejk, ar fi trebuit ținută cel puțin paisprezece zile în oțet sau, dacă nu vaca, măcar omul care a cumpărat-o.

De la brigadă sosi în galop un curier cu noi dispoziții pentru compania a 11-a; brigada ordona schimbarea *marșrutei*, compania urmînd să se îndrepte spre Felstyn, ocolind Woralyce și Sambor-ul, deoarece nu putea fi cazată în nici unul din aceste sate, din cauza a două regimente din Poznan.

Locotenentul-major Lukáš dădu imediat dispozițiile de rigoare: plutonierul de administrație Vanek și Švejk să plece înainte spre a se asigura cazarea companiei la Felstyn.

— Nu cumva, Švejk, să faci vreo năzbitie pe drum, îi atrase atenția locotenentul-major. Și mai ales să te porți cuviincios cu populația!

— Cu respect vă raportează, domnule *oberlaintnant*, că am să mă străduiesc. E drept că am avut un vis tare urît cînd am ațipit nițel, spre dimineață. Am visat despre o albie de rufe care s-a scurs toată noaptea pe coridor, în casa unde locuiam, și apa a răzbit în apartamentul proprietarului, care a doua zi dimineață mi-a reziliat contractul. Știți, domnule *oberlaintnant*, un caz ca ăsta s-a întîmplat cu adevărat, la Karlin, dincolo de viaduct...

— Švejk, scutește-ne, te rog, de prostiile dumitale și privește mai bine împreună cu Vanek harta, ca să știi încotro aveți de mers. Vedeți satele astea; de aici o țineți tot la dreapta spre rîu, apoi de-a lungul rîului, pînă ajungeți iar într-un sat și de acolo, din locul unde se varsă cel dintîi pîrîu pe care o să-l aveți pe mîna dreaptă, o luați peste cîmp în sus, mereu spre miază-noapte și nimeriți drept în Felstyn. O să țineți minte?

Švejk porni așadar la drum cu plutonierul de administrație Vanek, călăuzindu-se după dispozițiile primite.

Era pe la amiază; natura respira din greu în arșița înăbușitoare, iar mormintele proaspete, acoperite în grabă, împrăștiu o duhoare de hoit descompus. Švejk și Vanek traversau o regiune în care se dăduseră lupte grele în cursul înaintării spre Przemysl și unde mitralierele seceraseră batalioane întregi. Prin zăvoaie se vedeau limpede isprăvile artileriei. Pe suprafețe întinse și pe povîrnișuri, în loc de arbori ieșeau din pămînt un fel de cioate negre, și toată această pustietate era brăzdată de tranșee.

— Aici arată nițel altfel decît la noi la Praga, începu Švejk, ca să rupă tăcerea.

— La noi, acum s-a isprăvit secerișul, spuse plutonierul de administrație Vanek. La Kralupy începem devreme cu secerișul.

— După război o să fie aici o recoltă grozavă, continuă Švejk după o clipă de tăcere. Țștia n-au să trebuiască să cumpere făină de oase; e foarte avantajos pentru țărani cînd le putrezește un regiment întreg pe pămînturile lor; e un îngrășămînt bun. Mie numai de un singur lucru mi-e teamă: ca nu cumva țărani de pe aici să se lase duși de nas și să vîndă oasele la fabrica de zahăr. La cazarma din Karlin era un *oberlaintnant*, Holub, care era așa de învățat, că toți de la companie îl socoteau tîmpit, fiindcă dumnealui, din pri-

cina învățaturii, nu știa să înjure soldații și toate le rezolva numai din punct de vedere științific. Într-o zi, ostașii i-au raportat că pîinea distribuită nu se putea mânca. Alt ofițer s-ar fi mîniat de o asemenea obrăznicie, dar el nu; a rămas foarte liniștit, n-a făcut pe nici unul porc sau scroafă, nici măcar o labă peste bot n-a ars nimănui! Și-a adunat numai băieții și le-a spus cu vocea lui blajină: „Mai întii de toate, ostași, trebuie să vă dați seama de faptul că aici în cazarmă nu vă treziți într-un *„delikatessen handlung”*, unde să puteți alege marinată de țipar, sardele în ulei sau sandviciuri. Orice ostaș trebuie să fie destul de deștept ca să înghită fără să crîcnească tot ce i se dă și să simtă în el atîta disciplină cît să nu-l facă să se revolte împotriva calității produselor cîpătate pentru mîncare. Închipuți-vă, ostași că ar veni un război. Pămîntului în care, după bătălie, veți fi îngropați îi e absolut indiferent cu ce fel de pîine cazonă v-ați îndopat înainte de moarte. Tătucul-pămînt vă înghite și vă mistuie cu bocanci cu tot. În lumea asta nimic nu se pierde; din voi, ostași, vor crește alte grîne din care se va face pîine pentru alți ostași, care, poate la fel ca și voi, nu vor fi mulțumiți, se vor duce să se plîngă și vor da de unul care să-i bage la închisoare pînă în vecii vecilor, fiindcă are dreptul s-o facă. Acum, ostași, că v-am lămurit totul așa de frumos, nădăduiesc că nu va mai fi nevoie să vă reamintesc din nou, iar cel care în viitor va mai avea de gînd să se plîngă va sta și va chibzui mai întii foarte bine.” „Cel puțin dacă ne-ar înjura”, își spuneau soldații între ei și toți eram grozav de minioși de vorbele delicate ale domnului *oberlaintnant*. Așa s-a făcut că într-o zi, băieții din companie m-au ales pe mine ca să-i spun că toți îl iubesc, dar că asta nu-i militarie, dacă nu înjură. M-am dus atunci la el acasă și l-am rugat să lase deoparte orice sfială, că milităria trebuie să fie militarie și că ostașii sînt învățați să li se reamintească mereu că sînt porci și cîini, pentru că altfel își pierd respectul față de superior. La început, dumnealui s-a apărat, mi-a spus ceva despre inteligență, despre pințipul că în ziua de azi nu-i îngăduit să ții ostașii la respect cu nuiaua, dar pînă la urmă s-a dat pe brazdă; mi-a cîrpit o labă și m-a dat pe ușă afară, așa ca să-i crească autoritatea. Cînd am comunicat băieților rezultatul tratativelor mele, s-au bucurat grozav cu toții, dar dumnealui le-a stricat bucuria chiar a doua zi. De față cu toți, a venit după mine și mi-a spus: „Švejk, am exagerat ieri, ține un galben și beal în sănătatea mea. Trebuie să știi cum să te porți cu ostașii.”

Švejk își roti privirea peste împrejurimi.

— Cred că am luat-o greșit, anunță el. Domnul *oberlaintnant* ne-a explicat doar foarte limpede. Să mergem în sus, în jos, pe urmă la stînga și la dreapta, apoi iar la dreapta și iar la stînga — și noi îi tot dăm mereu înainte. Sau te pomenesci că am trecut prin toate astea, în timp ce vorbeam? Eu unul vîd în fața mea două drumuri care duc spre Felstynul nostru. Aș fi de părere s-o apucăm pe drumul ăsta care o ia la stînga.

Așa cum se întîmplă îndeobște cînd doi ajung la o rîspîntie de drumuri, plutonierul de administrație Vanek începu să demonstreze că ar trebui s-o ia la dreapta.

— Drumul meu, îi replică Švejk, e mai lesnicios decît al dumitale. Eu merg pe lîngă pîrău, unde cresc floricele de „nu-mă-uita”, dumneata n-ai decît să bați drumul prin arșiță. Eu ascult de vorbele domnului *oberlaintnant* că în nici un caz nu putem rătăci și, dacă tot nu putem rătăci, de ce mă rog

m-aș osteni la deal; o iau frumușel prin luncă, îmi pun o floristică la capelă și adun un buchet întreg pentru domnul *oberlaintnant*. La urma urmei, putem să încercăm, să vedem care din noi are dreptate și sper că ne despărțim aici ca buni camarazi. Locurile pe aici sînt așa fel făcute, că toate drumurile trebuie să ducă la Felstynul nostru.

— Nu te prosti, Švejk, insistă Vanek. Așa cum am văzut pe hartă, de aici trebuie s-o luăm la dreapta.

— Harta? Se mai înșală și ea, răspunse Švejk, coborînd în vale spre pîrâu. Într-un rînd, mezelarul Krenek din Vinohrady a pornit-o noaptea, călăuzit de planul orașului Praga, de la localul „Montagu” din Mala Strana, spre casă, la Vinohrady, și dimineata a ajuns tocmai la Rozdelov, lîngă Kladno, unde oamenii l-au găsit mort de oboseală, într-un lan de secară. Așadar, domnule *rechnungsfeldwebel*, dacă dumneata te încăpățînezi și nu vrei să știi de vorbă bună, apoi n-am ce-ți face, trebuie să ne despărțim și ne-om întîlni la destinație, în Felstyn. Fiți bun și uitați-vă la ceas, ca să știm care o ajunge mai întîi. Iar dacă nu cumva v-ar amenința vreo primejdie, trageți fără teamă în aer ca să știu și eu unde vă aflați.

După-amiază, Švejk ajunsese lîngă un iaz mic, unde dădu peste un prizonier rus fugar, care se scălda în iaz; zărindu-l pe Švejk, prizonierul o luă la fugă, gol, așa cum ieșise din apă.

Švejk, curios să vadă cum i-ar ședea în uniforma rusească, care zăcea acolo la umbra sălciilor, se dezbracă și își trase pe el uniforma nefericitului prizonier, rămas în pielea goală, care o tulise din coloana de prizonieri cantonată în satul din spatele pădurii. În dorința lui de a se oglindi din toate părțile în apa iazului, Švejk se plimbă multă vreme pe dig încoace și încolo pînă cînd dădu peste el o patrulă de jandarmi pedestri, care umbla în căutarea fugarului rus. Ostașii din patrulă erau maghiari și, cu toate protestele lui Švejk, îl duseră în spatele frontului, la Chyrow, unde-l băgară într-o coloană de prizonieri ruși, destinați să lucreze la repararea traseului de cale ferată ce ducea spre Przemyśl.

Totul se petrecu cu o asemenea repeziciune, încît abia a doua zi își dădu seama Švejk de situație și, cu o bucată de cărbune de lemn, scrise pe zidul alb al odăii de școală, unde erau cazați o parte din prizonieri:

„Aici a dormit Josef Švejk din Praga, kompanienordonanz al companiei a 11-a de marș din regimentul 91 infanterie, care în calitate de kvartirmacher a căzut din greșeală în captivitate austriacă, lîngă Felstyn.”

CARTEA A PATRA

Continuarea gloriosului dezastru

I - Švejk în coloana de prizonieri ruși

Așadar, atunci cînd Švejk, îmbrăcat în uniformă rusească și considerat din greșeală prizonier rus, fugit dintr-un sat din preajma Felstynului, își scrise pe perete, cu o bucată de cărbune, strigătele sale disperate, nimeni nu-l luă în serios; iar cînd la Chyrow vru să explice totul, amănunțit, unui ofițer care trecea întîmplător pe acolo (se împărțeau tocmai prizonierilor niște turte de mămăligă uscată), un ostaș maghiar din garda coloanei îl lovi cu patul puștii peste umăr și-și însoți lovitura cu următoarea observație:

— *Baszom az elet*, înapoi în rînd, scroafă rusească!

Gestul se integra în mod firesc în atitudinea generală a ungarilor față de prizonierii ruși, a căror limbă nu o înțelegeau.

Švejk își reluă așadar locul în coloana, unde se adresă celui mai apropiat prizonier:

— Țasta își face datoria, dar de fapt se pune singur în primejdie. Ce s-ar întîmpla dacă cumva pușca ar fi încărcată și *ferșlusul* deschis? S-ar putea ca, așa cum lovește omul peste umăr cu *lauful*²⁹⁴ îndreptat spre el, *kverul*²⁹⁵ să se descarce, toate gloanțele să-i zboare în gură și să moară, făcîndu-și datoria. Prin părțile Șumavei, într-o carieră de piatră, muncitorii furau chibrituri de dinamită ca să aibă de rezervă iarna pentru spartul buturugilor. Paznicul carierei a primit ordin să-i buzunărească pe pietrari cînd ieșeau de la lucru și a făcut-o cu multă dragoste; a pus nuna numaidecît pe cel dintîi pietrar întîlnit în cale și a început să-l scotocească așa de sălbatic prin buzunare, pînă cînd chibriturile de dinamită s-au încins și cum amîndoi au sărit frumușel în aer, în ultima clipă părea că s-ar fi ținut unul de gîtul celuilalt.

Prizonierul rus, căruia Švejk îi povestea întîmplarea, se uită la el foarte înțelegător, dat fiindcă nu pricepea o iotă din tot ce-i spunea.

— Ne ponimat, ia krîmski tatarin, Allah ahper.

După care se așeză pe pămînt, cu picioarele încrucișate sub el și ducîndu-și mîinile la piept, începu să se închine:

²⁹⁴ Țeava puștii.

²⁹⁵ Arma (incorect în germ.)

— Allah ahper — Allah ahper — bezmila — arahman — arahim — malinkin mustajir.

— Aha, care va să zică ești tătar, îi spuse Švejk compătimitor, dar să știi că-mi plăci. Apoi, dacă-i vorba pe așa, tu ai să mă înțelegi pe mine și eu pe tine. Hm... ascultă, îl știi pe Iaroslav von Sternberg? N-ai auzit de numele ăsta, frățioare? Nu? Păi, v-a snopit curul în bătaie lângă Hostyn. În pas alergător ați șters atunci putina din Moravia noastră, tătărașilor. Pesemne că în cărțile voastre de citire nu se pomeneste de treaba asta, da noi am învățat. Da de fecioara Maria ai auzit? Cred și eu că n-ai auzit — a fost și ea atunci de față; dar să n-aveți nici o grijă, măi tătărașilor, că aici în prizonierat au să vă boteze ei pe toți.

Apoi Švejk se întoarse spre alt prizonier:

— Și tu tot tătar ești?

Interpelatul înțelese cuvântul tătar, dădu din cap și spuse:

— Tatarin niet, cerkez, rodneia cerkez, golovi reju.

Švejk avusese, așadar, norocul să intre într-o societate compusă din cei mai feluriți reprezentanți ai popoarelor din Orient. În coloana de prizonieri erau tătari, gruzini, cerkezi, mordvini și kalmuci.

Din păcate însă nu izbuti să se înțeleagă cu nimeni și astfel fu târît împreună cu ceilalți pînă la Dobromil; de acolo trebuia să înceapă repararea liniei ce trecea prin Przemysl și Nijankovice.

La Dobromil, în cancelaria etapei, se făcea înregistrarea prizonierilor, dar lucrul mergea greu din pricină că nici unul din cei trei sute de prizonieri aduși acolo nu pricepea ruseasca plutonierului de la masă, care se dăduse cîndva drept cunoscător al limbii ruse și o făcea acum pe tălmaciul în Galița Orientală. E adevărat că în urmă cu trei săptămâni își comandase un dicționar germano-rus și o carte de conversație elementară, dar deocamdată nu-i intrase nimic în cap, astfel că în loc de limba rusă, vorbea o slovacă stîlciată, pe care o prinsese ca vai de lume, pe vremea cînd, în calitate de reprezentant al unei firme vieneze, vindea în Slovacia icoane cu chipul sfîntului Ștefan, mătăsuri și mătănii.

În fața acestor fapte ciudate, cu care nu se putea înțelege de loc, stătea cu ochii holbați ca vițelul la poarta nouă... În cele din urmă ieși afară și strigă spre grupul de prizonieri:

— Wer kann deutsch sprechen?

Din grup se desprinsese Švejk și, cu fața înseninată de bucurie, se repezi către plutonier, care îi ordonă să-l însoțească numaidecît la cancelarie.

Aici plutonierul se așeză pe un scaun în fața unui maldăr de dosare cu chestionare privind numele, naționalitatea și cetățenia prizonierilor și începu o convorbire însuflețită cu Švejk, în limba germana:

— Tu ești ovrei, hai?

Švejk clătină din cap.

— Nu-i nevoie să tăgăduiești, continuă sigur de sine plutonierul-tălmaci. Toți prizonierii care au știut nemțește au fost ovrei, și basta. Cum zici că te cheamă? Švejk? Păi, vezi? Ce rost are să mai tăgăduiești, cînd pînă și numele ți-i ovreiesc? La noi nu trebuie să-ți fie teamă s-o mărturisești. La noi în Austria nu există pogromuri împotriva ovreilor. De unde ești? Aha, Praga, da, da, știu, asta vine lângă Varșovia. Am mai avut acu o săptămînă

doi ovrei din Praga, de lângă Varșovia; și de la ce regiment spuneai că ești? Aha, 91...

Plutonierul luă un registru, îl răsfoi, apoi reluă:

— Aha, regimentul nouăzeci și unu, din Erevan, Caucazia, cu baza la Tiflis; te minunezi și tu cum le știm aici pe toate, hai?

Švejk se minuna într-adevăr de toată tărășenia, iar plutonierul continua să peroreze pe un ton foarte grav, întinzându-i lui Švejk țigara fumată pe jumătate:

— Ei, ăsta-i alt tutun decît mahorca voastră. Știi, mă ovreiașule, aici eu sînt stăpînul suprem... Cînd spun eu ceva, apoi toți trebuie să tremure și să se ascundă. La noi e altă disciplină în armată decît la voi; țarul vostru e un nătărău, da împăratul nostru e o minte luminată. Am să-ți arăt acum ceva, ca să știi și tu ce înseamnă la noi disciplină.

Descinse ușa spre încăperea alăturată și strigă:

— Hans, Lofler!

Se auzi un *hier* puternic și în cancelarie intră un soldat, cu gușă, de fel din Stiria, cu o mutră de cretin plîngăreț, care era un fel de fată la toate, pe lângă cancelarie.

— Hans Lofler, îi porunci plutonierul; ia luleaua, bag-o în gură și ține-o ca un cîine care face aport, pe urmă să-mi alergi în patru labe în jurul mesei, pînă oi striga *halt!* Să latri, dar în așa fel ca să nu-ți cadă luleaua din gură, că de nu te leg la stîlp.

Gușatul stirian începu să umble în patru labe și să latre. Plutonierul se uită la Švejk triumfător:

— Ei, ce zici, ovreiașule, de disciplina noastră?

Apoi continuă să se uite, radiind de bucurie, la mutra aceea inexpressivă, venită de undeva de la vreo stîină din Alpi.

— *Halt!* strigă în cele din urmă. Acum fă frumos și aport. Bine, și acum să cînți în triluri, ca la voi...

Încăperea răsună de un puternic : Holario, holario...

După ce reprezentația luă sfîrșit, plutonierul scoase din sertar patru țigări, pe care mărinimos i le oferi lui Hans; Švejk folosi prilejul pentru a-i povesti, în germana lui stîlcită, o istorie cu un ofițer care avea o ordonanță atît de supusă, încît făcea tot ce poftea stăpînul; întrebat odată dacă ar fi în stare să mănînce cu lingura chiar și căcatul stăpînului, în caz că ar primi porunca, această ordonanță ar fi răspuns: „Dacă domnul *laintant* mi-ar porunci, aș face-o și pe asta, dar ferească Dumnezeu să dau de un fir de păr; așa ceva nu pot să înghit; mi s-ar face rău pe loc”.

Plutonierul rîse:

— Voi ovreii aveți anecdote nostime, dar aș putea să jur că disciplina la voi în armată nu-i așa de puternică ca la noi. Ei, da să revenim la miezul chestiunii: eu te fac șef peste toată coloana! Pînă deseară îmi scrii numele la toți prizonierii! Tu ai să ridici rațiile de mîncare, ai să-i împărți în grupe de cîte zece și răspunzi cu capul dacă vreunul o șterge! Află, ovreiașule, că dacă-ți scapă vreunul te împușcăm!

— Aș vrea să stau de vorbă cu dumneata, domnule plutonier, spuse Švejk.

— Mie să nu-mi începi eu tocmeala, ripostă plutonierul. Nu-mi place. Dacă nu termini, te trimit în lagăr. Da repede te-ai mai obișnuit la noi, în Austria! Ia te uită! Dumnealui vrea să stea de vorbă cu mine în particular... Cum e omul mai cumsecade nu-i bine... Ei, și acum șterge-o; ține aici hîrtie și creion și scrie tabelul!... Ce mai vrei?

— Ich melde gehorsamst, Herr Feldwebel...

— Hai, hai, întinde-o! Vezi cîtă treabă am pe cap!

Și, într-adevăr, chipul plutonierului căpătă expresia unui om istovit de muncă.

Švejk salută și se îndreaptă spre prizonieri, spunîndu-și în gînd că răbdarea în slujba împăratului va da roade.

Mai greu fu, firește, cînd trebui să alcătuiască tabelul, deoarece prizonierii nu înțelegeau că trebuie să-și decline numele. Švejk trecuse prin multe în viața lui, dar numele acestea tătarești, gruzine și mordvine nu-i intrau de loc în cap.

— Nici dracu n-o să mă creadă, își zise în sinea lui, că cineva ar putea să se numească ca tătarii ăștia: Muhlahalei Abdrahamov, Beimurad Allahali, Dzerdze Cerededze, Davlatbalei Nurdagalaiev etc. La noi avem parcă totuși nume mai frumoase ca, de pildă, preotul acela din Zidohoust pe care-l cheama Vobejda.

Și așa trecu mai departe printre șirurile de prizonieri care își strigau pe rînd numele și pronumele: Dzindralei Hanemalei, Babamulei Mirzahalei și așa mai departe.

— Vezi să nu-ți muști limba, apostrofa Švejk binevoitor, pe fiecare în parte. Nu-i mai bine la noi cînd pe om îl cheamă Bohuslav Stepanek, Jaroslav Matousek sau Ruzena Svobodova?

Cînd în cele din urmă, după chinuri îngrozitoare, izbuti să-i înregistreze pe toți Babula Hallei și Hudji Mudji, Švejk se gîndi să mai încerce o dată să explice plutonierului-tălmaci că era victima unei neînțelegeri; dar la fel ca pe drum, zadarnic cerea el să i se facă dreptate.

Plutonierul-tălmaci, care nici înainte nu fusese prea treaz, își pierduse între timp toată puterea de judecată.

Avea în fața lui, pe masă, pagina de publicitate a unui ziar german și cînta pe melodia marșului Radecky textele anunțurilor:

— Schimb gramofon pentru cărucior de copil! Cumpăr cioburi de sticlă, plăci albe și verzi! Oricine poate învăța contabilitatea și bilanțul, urmînd cursul prin corespondență și așa mai departe.

La unele anunțuri nu se potrivea ritmul de marș; plutonierul voia să înfrîngă cu forța această piedică și de aceea își bătea tactul cu pumnul în masă și bocănea din picioare. Mustățile lui, năclăite de *kontușovka*, erau zbîrlite, de parcă cineva i-ar fi înfîpt de o parte și de alta a obrazului două pensule de gumă arabică, uscate. Ochii lui congestionați îl recunoșteau — ce-i drept — pe Švejk, dar această recunoaștere nu era urmată de nici o reacție din parte-i; doar atît, încetă să mai bată cu pumnii și să țopăie. Acum bătea toba în scaun, cu degetele, cîntînd pe melodia „*Ich weiss nickt, was soll es bedeuten...*”²⁹⁶ anunțul : „Karolina Dreger, moașă, stă la dispoziția stimatelor doamne, în orice împrejurări”.

²⁹⁶ Eu nu știu ce poate să însemne (germ.).

Cînta tot mai încet, din ce în ce mai încet, pînă cînd în cele din urmă amuți de tot, cu privirile pierdute peste pagina de publicitate, dînd astfel lui Švejk prilejul să-și expună pe îndelete oful în nemțeasca lui stîlcită.

Švejk începu așadar prin a arăta că totuși avusese dreptate cînd o luase spre Felstyn de-a lungul pîrăului și că n-are nici o vină dacă un ostaș rus, necunoscut, a fugit din captivitate și s-a dus să se scalde tocmai în iazul prin preajma căruia el, Švejk, trebuia să treacă; asta era datoria lui, avînd în vedere că trebuia să meargă la Felstyn, pe drumul cel mai scurt, în calitate de *kvartiermacher*. Cum l-a zărit, rusul a șters-o, lăsîndu-și uniforma în tufiș. El, Švejk, auzise că pe front uniforme de dușmanilor căzuți sînt folosite în scopuri de spionaj și de aceea a îmbrăcat de probă uniforma lăsată acolo, ca să vadă cam cum i-ar veni, într-un asemenea caz, în uniformă străină.

După ce lămuri astfel toată greșeala, își dădu însă seama că-și bătuse gura zadarnic; plutonierul dormea dus, de mult, mai înainte chiar ca Švejk să fi ajuns cu povestirea la iazul cu pricina. Švejk se apropie de el și-l atinse pe umăr cu un gest familiar, care fu de ajuns pentru ca plutonierul să cadă de pe scaun pe podea, unde își continuă liniștit somnul.

— Iertați-mă de deranj, domnule plutonier, spuse Švejk. Apoi salută și părăsi cancelaria.

A doua zi, în zori, comandantul construcțiilor militare își schimbă gîndurile și hotărî ca grupul de prizonieri, în care se afla Švejk, să fie transportat de-a dreptul la Przemysl, spre a lucra la refacerea traseului Przemysl-Lubaczow.

Așadar, toate rămaseră ca de la început și Švejk își continuă odiseea lui printre prizonierii ruși. Santinelele ungurești îi mînau mereu înainte, într-un zor nebun.

La intrarea într-un sat unde trebuia să se odihnească, coloana de prizonieri dădu peste o unitate de aprovizionare. În fața unui șir de căruțe era un ofițer care se uita la prizonieri. Švejk țîșni din coloană și luînd poziția de drepti strigă:

— Herr Leutnant, ich melde gehorsamst...

Mai mult n-apucă însă să spună, deoarece ca din pămînt apărură doi soldați unguri, care îl împinseră în pumni înapoi printre prizonieri.

Ofițerul îi zvîrli un muc de țigară nestins, pe care un alt prizonier îl ridică repede și-l fuma mai departe. Apoi, adresîndu-se caporalului de lîngă el, îi explică că în Rusia sînt coloniști germani, siliți să lupte în armata rusă.

Tot drumul pînă la Przemysl, Švejk nu mai întîlni vreun alt prilej de a se plînge cuiva că, de fapt, el era ordonanța marșcompaniei a 11-a din regimentul 91. Spre seară, la Przemysl, cînd fură mînați într-un fort dărăpănat din zona interioară, în care erau amenajate grajdurile pentru caii artileriei din fortăreață, speranța îi surîse din nou.

Prin paiele așternute pe jos, păduchii foiau cu miile, mișcînd firele mai scurte ca o armată de furnici ce căra material pentru construirea mușuroiului.

Prizonierilor li se distribui puțină zeamă neagră de cicoare și cîte un codru de pîine de mălai.

Apoi fură luați în primire de maiorul Wolf, care-și întindea stăpînirea asupra tuturor prizonierilor ce munceau la lucrările de reparații în fortăreața Przemyśl și în împrejurimi. Era un om foarte meticulos și avea un adevărat comandament de tălmaci cu misiunea să recruteze din rîndurile prizonierilor specialiști în construcții, după cunoștințele și calificarea lor anterioară.

Maiorul Wolf avea ideea fixă că prizonierii ruși tăgăduiesc știința de carte, deoarece la întrebarea lui „Știi să construiești o cale ferată?”, transmisă prin intermediul tălmaciului, de cele mai multe ori prizonierii îi răspundeau stereotip : „Nu știu nimic, nici n-am auzit de așa ceva, am trăit cinstit și curat”.

Așadar, cînd după încolonare stăteau smirna în fața maiorului și a statului său major, Wolf se adresă prizonierilor mai întîi în limba germană, întrebînd care din ei știa nemțește.

Švejk ieși hotărît din front, luă poziția de drepti în fața maiorului și, după ce-i dădu onorul cuvenit, îi raportă că știe nemțește.

Bucuros, maiorul Wolf îl întrebă numaidecît dacă nu cumva era inginer.

— Cu respect vă raportează, domnule maior, dădu răspuns Švejk, că nu sînt inginer; sînt ordonanța marșcompaniei a 11-a din regimentul 91. Am căzut prizonier la ai noștri. Să vedeți, domnule maior, cum s-a întîmplat...

— Cum? tună maiorul Wolf.

— Cu respect vă raportează, domnule maior, că lucrurile stau așa...

— Care va să zică, dumneata ești ceh, continuă maiorul să zbiere, și te-ai îmbrăcat în uniformă rusească?!

— Cu respect vă raportează, domnule maior, că lucrurile stau întocmai cum ați spus dumneavoastră și mă bucur că domnul maior a înțeles așa de repede situația mea. S-ar putea ca ai mei să lupte acum pe undeva și eu să stau și să pierd vremea de pomană pînă la sfîrșitul războiului. Dacă mi-ați da voie, domnule maior, v-aș mai spune o dată toate, pe rînd, așa cum s-au petrecut...

— Ajunge! ordonă maiorul Wolf și chemă doi soldați, cărora le porunci să-l ducă numaidecît la *hauptwache*, apoi o porni și el încetișor în urma lui Švejk însoțit de un alt ofițer, și în timp ce vorbea cu el, maiorul dădea furios din mîini. La fiecare frază pe care o rostea, amintea cîte ceva și despre „cîinii de cehi”, lucru din care ofițerul ce-l însoțea desprinsese marea bucurie a maiorului că, datorită perspicacității sale extraordinare, descoperise una din acele păsări rare despre ale căror acțiuni trădătoare, peste hotare, se vorbea cu cîteva luni în urmă în niște ordine secrete trimise către comandanții unităților militare, în care se arăta că: trădători din regimentele cehe, uitînd de jurămîntul depus, trec de partea rușilor și se pun în slujba dușmanului, oferindu-și serviciile mai ales pentru spionaj.

Ministerul de interne austriac nu era încă sigur dacă în rîndurile dezertorilor la ruși fusese creată o organizație de luptă. Nu știa încă nimic precis despre organizațiile revoluționare din străinătate și abia prin august primăra comandanții de batalioane de pe linia Sokal-Miliatin-Bubnov ordina confidențiale în care se arăta că fostul profesor austriac Masaryk fugise peste hotare, de unde desfășura o propagandă antiaustriacă. Un imbecil oarecare de la comandamentul diviziei adăugase la ordinul secret următoarea re-

comandare : „În caz de arestare, să fie imediat transportat la statul-major al diviziei”.

Maiorul Wolf nu cunoștea pe atunci încă nimic despre felul cum acționau împotriva Austriei fugarii care, mai târziu, când se vor întâlni la Kiev sau în alte părți, la întrebarea: „Ce faci aici?”, vor răspunde veseli: „L-am trădat pe maiestatea-sa împăratul”.

El cunoștea numai ordinele secrete în care era vorba de fugarii spioni dintre care unul, care tocmai era dus spre *hauptwache*, îi picase în mână atît de ușor. Maiorul Wolf era un om vanitos; se și vedea lăudat de organele superioare și distins pentru vigilența, prudența și talentul său deosebit.

Cu cît se apropia de *hauptwache*, cu atît se convingea mai mult că dinadins întrebare: „Cine știe nemțește ?” și că din prima clipă când se uita-se la prizonieri, individul i se păruse suspect.

Ofițerul care-l însoțea încuviință din cap și-și exprimă părerea că arestarea prizonierului ar trebui comunicată la comandamentul garnizoanei, pentru continuarea cercetărilor și trimiterea inculpatului în fața unei instanțe militare superioare, deoarece nu se putea, așa cum spunea domnul maior, să i se ia interogatoriul la *hauptwache* și apoi să fie spînzurat pe loc. De spînzurat va fi el spînzurat, dar pe cale legală, în conformitate cu codul militar în vigoare; mai întâi ar trebui însă aflate legăturile lui cu alți trădători de neam, printr-un interogatoriu strîns. Cine știe ce mai poate să iasă la iveală din povestea asta.

Maiorul Wolf fu cuprins de o încăpăținare subită, de o bestialitate pînă atunci nerevelată, și o ținea morțiș că spionul va fi spînzurat imediat după interogatoriu, pe răspunderea lui. La urma urmei, putea să-și îngăduie atîta lucru; avea cunoștințe suspuse și nu trebuia să se teamă de urmări. Așa cum se face și pe front. Dacă l-ar fi descoperit în spatele frontului, nu l-ar fi interogat și spînzurat pe loc, fără alte mofturi? Și la urma urmei, domnul căpitan ar trebui să știe că în zonele de operații orice comandant, începînd de la căpitan în sus, are dreptul să spînzure pe suspecti.

Maiorul Wolf se încurcase oarecum în ce privește atribuțiile ierarhiei militare în legătură cu execuțiile.

În Galizia orientală, cu cît te apropiai de front, aceste prerogative erau asumate de grade din ce în ce mai inferioare, ba s-a întîmplat chiar ca un simplu caporal, șef de patrulă, să poruncească spînzurarea unui băiețandru de doisprezece ani, care i se păruse suspect, pentru că, într-un sat părăsit și pustiit, cutezase să-și fiarbă niște coji de cartofi într-o magherniță dărăpănată.

Disputa dintre căpitan și maior devenea din ce în ce mai acută.

— N-avem dreptul să o facem, striga enervat căpitanul. Arestatul trebuie spînzurat pe baza sentinței tribunalului militar.

— Ai să vezi că se poate și fără sentință, șuieră maiorul Wolf.

Švejk, care mergea sub escortă înaintea lor și auzise această interesantă discuție, găsi de cuviință să spună însoțitorilor săi doar atît:

— Pe jos e ca și în spatele căruței. Odată, în cîrciuma „Na Zavadilce”, din Liben, ne-am tot sfătuit cum să-l aranjăm pe pălărierul Vasak, care avea obiceiul să facă tărăboi la toate petrecerile; să-l zvîrlim afară cum o intra pe ușă, să așteptăm să-și comande o bere, s-o plătească și s-o bea, sau să-l

descălțăm după primul tur de dans. Cîrciumarul era de părere să-l dăm afară pe la mijlocul petrecerii, după ce are să consume și el mai de Doamne-ajută, apoi să plătească și să-și ia valea. Da nu știți ce figură ne-a făcut nă-tărăul! N-a venit. Ei, ce spuneți de asta?

Cei doi soldați, originari de prin Tirol, răspunseră într-un glas:

— Nix bohmisch.

— Verstehen sie deutsch? *îi întrebă Švejk calm.*

— *Jawohl*, îi răspunseră amîndoi, la care Švejk ținu să adauge:

— Asta-i bine; cel puțin n-o să vă pierdeți niciodată printre ai voștri.

Tot conversînd așa prietenește ajunseră cu toții la *hauptwache*, unde maiorul Wolf și căpitanul continuară discuția în legătură cu soarta lui Švejk, în timp ce acesta ședea tăcut și umil pe banca din fundul odăii.

În cele din urmă, maiorul Wolf înclină totuși spre părerea căpitanului, acceptînd ideea că individul trebuia spînzurat după o procedură mai îndelungată, căreia atît de frumos i se spune cale legală.

Dacă l-ar fi întrebat pe Švejk ce crede despre întreaga poveste, el le-ar fi răspuns:

— Să vă spun drept, domnule maior, mie îmi pare rău, pentru că dumneavoastră sînteți mai mare în grad decît domnul căpitan, dar domnul căpitan are dreptate. Să știți de la mine că graba strică treaba. Odată, la un tribunal din Praga, a înnebunit un judecător. Multă vreme nu s-a observat la el nici un semn de țicneală, dar într-o bună zi, a izbucnit în timp ce judeca un caz de insultă. Unu Znamenacek îl întîlnise pe părintele Hortik, care-i cîrpise feciorul la ora de religie, și s-a apucat să-i strige în plină stradă: „Bo-ule, bestie neagră, tembel habotnic, porc de cîine, capră parohială, defăimător al învățăturii lui Cristos, ipocrit și șarlatan în sutană!” Judecătorul nebun era un om tare credincios. Avea trei surori și toate trei erau bucătărese la preoți; la toți copiii lor el le fusese naș; așa se face că povestea asta l-a scos din fire, și-a pierdut deodată mințile și a început să zbiere la inculpat: „În numele maiestății-sale împăratul și regele, se condamnă la moarte prin ștreang. (Fără drept de apel.) Domnul Horacek, a strigat către paznic, luați-l de aici pe omul ăsta și spînzurați-l, știți unde, acolo unde se bat covoarele; după aceea veniți înapoi să vă cinstesc cu o bere!” Se înțelege că domnul Znamenacek și paznicii au încremenit pe loc, dar judecătorul a bătut cu piciorul în podea și a tunat: „Mă ascultați sau nu?” Paznicul era așa de înspăimîntat, că începuse să-l tragă pe domnul Znamenacek afară și, dacă n-ar fi fost avocatul care să se amestece și să cheme salvarea, nu știu, zău, ce s-ar fi întîmplat cu domnul Znamenacek. În timp ce-l băgau în trăsura salvării, domnul judecător tot mai striga: „Dacă cumva nu găsiți funie, spînzurați-l cu un cearșaf și-l decontăm în situația semestrială...”

Švejk fu dus deci sub escortă la comandamentul garnizoanei; mai întîi semnă însă procesul-verbal alcătuit de maiorul Wolf, care arăta că, ostaș al armatei austriece fiind, îmbrăcase uniforma rusească cu bună știință și nesilit de nimeni și fusese arestat de poliția militară în spatele frontului, după ce rușii s-au retras.

Acesta era adevărul gol-goluț și Švejk, ca om cinstit ce era, nu-și îngădui să protesteze împotriva lui. E adevărat că în timp ce se transcria procesul-verbal, încercase să mai adauge, pe ici pe colo, cîte o vorbă care, poate,

ar fi lămurit mai bine situația, dar domnul maior intervenise prompt și poruncitor:

— Dumneata să-ți ții gura; nu te-am întrebat nimic! Chestiunea e cât se poate de clară!

Švejk saluta respectuos de fiecare dată și încuviința:

— Cu respect vă raportează, domnule maior, că-mi țin gura și că chestiunea e cât se poate de clară.

Adus la comandamentul brigăzii, fu aruncat într-un fel de copcă, care servise mai înainte drept magazie de orez și pension pentru șoareci. Peste tot erau împrăștiate boabe de orez și de aceea șoarecii nici nu se sinchisiră de el, ci continuară să zburde veseli ciugulind din boabe. Švejk trebui să-și care singur o saltea de paie și când izbuti în sfârșit să se prizărească prin întuneric, băgă de seamă că în culcușul lui se mutase o întreagă familie șoricească. Nu încăpea nici o îndoială că oaspeții intenționau să-și înfiripe un nou cuib în ruinele gloriei austriece pe care o reprezenta în închisoare această saltea mucegăită. De aceea începu să bată cu pumnii în ușa încuiată și când, după câțiva timp, se arătă un caporal, polonez de origină, Švejk îi ceru să fie mutat în altă încăpere, deoarece șoarecii cuibăriți în salteaua lui ar putea pricinui pagube inventarului militar, dat fiind că, după cum se știe, tot ce se află în depozitele militare este proprietatea statului.

Polonezul pricepu în parte vorbele lui Švejk; îl amenință cu pumnul, de dincolo de ușa încuiată, și după ce mai prohodă ceva despre „*dupa zasrana*” (cur căcăcios) se depărtă bombănind furios și blestemînd cu „*hole-ra*”, de parcă Švejk l-ar fi jignit nevoie mare.

Švejk petrecu noaptea în liniște; șoarecii nu arătară pretenții exagerate față de el; după cât se părea, își aveau programul lor de noapte pe care îl respectau întocmai, alături, în magazia de mantale și chipie militare, din care ronțăiau liniștiți și în mare siguranță; abia după un an își aduse aminte intendența să ia măsuri și să introducă în magazinele militare pisici oficiale, fără drept de pensie, care în scriptele de administrație fură înregistrate la rubrica: „*K.u.k. Militarmagazinkatze*”²⁹⁷. Acest grad pisicesc reînnoadă, de fapt, o veche tradiție părăsită după războiul din 1866.

Înainte vreme, sub domnia Mariei Tereza, pisicile erau introduse în magazinele militare în timp de război, când domnii de la intendență obișnuiau să arunce vina pentru matrapazlîcurile lor cu efecte militare pe seama bieților șoareci.

De multe ori, pisicile *K.u.k* nu-și făceau datoria și odată, pe timpul împăratului Leopold, la magazia militară din Pohorelec, șase pisici repartizate acolo au fost spînzurate pe baza unei sentințe a tribunalului militar. Drept care, sînt convinși că cei care au avut atunci de-a face cu respectiva magazie militară trebuie să-și fi rîs, cu mult înțeles, în barbă...

*

O dată cu cafeaua de dimineață, în copca lui Švejk fu introdus un individ cu capelă și manta militară rusească.

²⁹⁷ Pisici militare imperiale și regale, pentru magazine (germ.).

Individul vorbea cehește cu accent polonez. Era un nemernic în slujba serviciului de contraspionaj de pe lângă corpul de armată, care-și avea cartierul general la Przemyśl. Făcea parte, care va să zică, din poliția secretă militară și de altfel nici nu-și dădu osteneala să se folosească de o introducere prea ocolită, spre a-l iscodi pe Švejk. Începu chiar foarte direct:

— Urît am mai intrat la apă din cauza nechibzuinței mele. Eram în regimentul 28 și cu prima ocazie am trecut la ruși și am intrat în slujba lor; și acum m-am lăsat prins așa de prosteste... Auzi dumneata, mă prezint la ruși și le cer să mă trimită ca *forpatrole*... Am făcut parte din divizia a 6-a, de la Kiev. Dar tu, mă camarade, în ce regiment ai slujit în Rusia? Nu mai știu bine, dar parcă ne-am văzut undeva prin Rusia. La Kiev am cunoscut mulți cehi care au fost cu noi pe front și au trecut la ruși, dar nu-mi mai aduc aminte de numele lor și de unde erau; poate-ți amintești tu de vreunul; cu cine erai pe acolo, măi frățioare, aș fi bucuros să știu cine mai e din regimentul nostru, 28?

Drept răspuns, Švejk îi aplică grijuliu mîna pe frunte, apoi îi luă pulsul și în cele din urmă îl trase lângă fereastră și-l rugă să scoată limba. Individul nu se împotrivi cîtuși de puțin, închipuindu-și pesemne că trebuie să fie vreun semn conspirativ. După aceea, Švejk începu să bată cu pumnii în ușa și cînd santinela veni să-l întrebe de ce face tărăboi, îi ceru mai întîi în cehă și apoi în germană să cheme numaidecît un doctor, deoarece omul pe care îl băgaseră lângă el avea năluci.

Intervenția lui rămase însă fără rezultat; nimeni nu veni să-l scoată pe individ, care rămase mai departe acolo, foarte calm și continuă să pălăvrăgească vrute și nevrute despre Kiev, susținînd morțiș că-l văzuse pe Švejk mărșăluind printre ostașii ruși.

— De bună seamă că dumneata ai băut multă apă din mlaștini, îi spuse Švejk. Așa s-a întîmplat și cu tînărul Tynecky de la noi, om de altfel cu scaun la cap; într-o zi a plecat la drum și a ajuns tocmai în Italia... Și cînd s-a întors, tot așa, nu vorbea decît de Italia; zicea că tot ce se poate vedea pe acolo sînt niște mlaștini. Altceva nu-și mai amintea. Și, dacă vreți să știți, s-a și îmbolnăvit de friguri de la apa aceea din mlaștini. Îl apucau de patru ori pe an. De patruzeci de sfinți, de sfîntul Iosef, de sfinții Petru și Pavel și de înălțarea Maicii Domnului. Cînd îl apuca, apoi tot așa ca și dumneata zicea că-i cunoaște pe toți oamenii, chiar și pe cei străini, pe care nu-i văzuse nicicînd. Intra în vorbă în tramvai cu un oarecare și-i spunea că-l cunoaște din gară de la Viena. Pe toți oamenii pe care îi întîlnea pe stradă zicea că i-a văzut ori în gară la Milano, ori că băuse cu ei un pahar de vin în pivnița primăriei din Graz. Dacă în timpul cînd îl apucau frigurile acelea de baltă se întîmpla să fie la cîrciumă, atunci îi recunoștea pe toți mușterii și spunea că îi văzuse pe vaporul cu care plecase el la Veneția. La boala asta nu există alt leac decît acela folosit de un paznic nou de la balamucul din Katerinka. Avea omul în grijă un bolnav de cap, care cît era ziuica de mare nu făcea decît să șadă într-un ungher și să numere într-una: „Un, doi, trei, patru, cinci, șase”, apoi o lua iar de la început: „Un, doi, trei, patru, cinci, șase”. Bolnavul ăsta era profesor. Paznicului îi venea să-și ia lumea în cap, așa de rău se înfură cînd vedea că nebunul lui nu-i în stare să treacă de șase. L-a luat mai întîi cu binișorul, îndemnîndu-l să spună: „șapte, opt, nouă,

zece”. Dar nimic! Profesorul nici nu se sinchisea; sta în colțișorul lui și număra de zor: „un, doi, trei, patru, cinci, șase”, și iar de la capăt: „un, doi, trei, patru, cinci, șase!” pînă cînd, într-o zi, paznicul n-a mai putut răbda, s-a repezit la protejatul lui și cum a zis „șase” i-a și cîrpit una peste cap. „Ține șapte, i-a spus, ține și opt, și nouă, și zece”. De fiecare cifră, cîte una peste bot. Profesorul s-a luat cu miinile de cap și a întrebat unde se află. Cînd i-a răspuns că era la balamuc, și-a revenit în fire și și-a adus aminte că ajunsese acolo din pricina unei comete care, după socotelile lui, trebuia să apară în ziua de 18 iunie, la ora șase dimineța, dar i se dovedise că cometa lui se stinsese cu milioane de ani în urmă. Pe paznic l-am cunoscut și eu. După ce s-a înzdrăvenit de-a binelea, profesorul l-a luat cu dînsul să-i fie servitor. N-avea altceva de făcut decît să-i scape domnului profesor în fiecare dimineată patru scatoalce peste bot, treabă pe care o executa cu conștiinciozitate și precizie.

— Îi știu pe toți prietenii dumitale din Kiev, continuă neobosit agentul serviciului de contraspionaj. Nu era cu dumneata acolo unu, așa, gras și unu, așa, mai slab? Nu mai ții minte cum îi chema și din ce regiment erau...

— Da lasă, frate, nu te omorî pentru atîta lucru, îl mîngîie Švejk. Ori-cui i se poate întîmpla să nu-și amintească cum îi cheamă pe toți oamenii slabi și grași. Se știe că de oamenii slabi îți aduci aminte cel mai greu, fiindcă sînt și cei mai mulți pe lume. Adică, cum se zice, formează majoritatea.

— Ei, măi camarade, se jeli secătura chezarocrăiască, n-ai încredere în mine. Nu te gîndești că ne așteaptă aceeași soartă!

— Păi, de aia sîntem ostași, replică Švejk cu un aer de totală indiferență, de aia ne-au născut mamele noastre, ca să fim făcuți harcea-parcea, cînd punem pe noi mundurul. Și o facem cu dragă inimă, fiindcă știm că oasele noastre n-au să putrezească de pomană. Murim pentru maiestatea-sa împăratul și familia sa, pentru care am cucerit Herțegovina. Din oasele noastre are să se fabrice făina pentru fabricile de zahăr; încă cu ani în urmă ne-a vorbit despre treaba asta domnul *lăitnant* Zimmer: „Bă adunătură de porci — zicea dumnealui — vieri neciopliți, bă maimuțe leneșe și fără folos, vă încurcați în cotonoage, de parcă n-ar avea nici un preț. Dacă o fi să cădeți vreodată în război, apoi să știți că din fiecare labă de-a voastră are să se fabrice jumătate kilogram de făină, adică la un loc, din toate mădularele, mai bine de două kilograme de cap și au să filtreze prin voi, idioților, zahăr în fabricile de zahăr. Habar n-aveți ce folositori o să fiți după moarte urmașilor voștri. Băieții voștri or să bea cafea îndulcită cu zahăr care a trecut prin ciolanele voastre nătărăilor.” Eu am rămas atunci pe gînduri și dumnealui m-a întrebat la ce mă gîndesc. „Cu respect vă raportează, i-am răspuns, mă gîndesc că făina din oasele domnilor ofițeri trebuie să fie mult mai scumpă decît aceea făcută din ciolanele ostașilor de rînd.” Pentru treaba asta m-am ales cu trei zile de carceră.

Interlocutorul lui Švejk ciocăni la ușă. După o scurtă discuție cu santinele, acesta chemă pe cineva de la cancelarie.

Peste puțin timp, veni un plutonier-major care-l scoase pe individ din celulă și Švejk rămase din nou singur.

Cînd să iasă, lighioana se adresă cu glas tare plutonierului-major, arătînd spre Švejk:

— E un vechi camarad de-al meu, ne cunoaștem de la Kiev.

Douăzeci și patru de ore în șir rămase Švejk singur, cu excepția clipeilor cînd i se aduse de mîncare.

În cursul nopții, ajunse la convingerea că mantaua rusească e mai călduroasă și mai mare decît cea austriacă și că adulmecatul șoarecelui pe la urechile omului, în timp ce doarme, nu-i un lucru neplăcut. Îi păru chiar ca un soi de murmur duios, din care fu trezit însă înainte de a se crăpa de ziuă, cînd veniră să-l ia.

Astăzi, Švejk nu-și mai aduce aminte ce fel de for judecătoresc a fost acela în fața căruia a fost tîrît în dimineața aceea de tristă amintire. Nu încape însă nici o îndoială că era o curte marțială. Din completul de judecată făcea parte un general, un colonel, un maior, un locotement-major, un locotenent, un plutonier și un simplu infanterist, care de fapt nu făcea altceva decît să aprindă celorlalți țigările.

Prea multe nu fu întrebare Švejk.

Se părea că din toți mai mult interes își dădea maiorul, care de altfel știa și cehește.

— Dumneata l-ai trădat pe maiestatea-sa împăratul, tună el la Švejk.

— Maica ta, Cristoase, cînd? izbucni Švejk. Eu l-am trădat pe maiestatea-sa împăratul, pe luminăția-sa monarhul nostru, pentru care am îndurat atîtea pînă acum?

— Lasă-te de prostii, i-o tăie maiorul.

— Cu respect vă raportez, domnule maior, că nu-i o prostie să trădezi pe majestatea-sa împăratul. Noi, ostășimea, am jurat împăratului credință și jurămîntul, așa cum l-am cîntat la teatru, eu l-am împlinit ca un ostaș credincios.

— Poftim, spuse maiorul, arătîndu-i un vraf de hîrtii, aici sînt dovezile vinovăției dumitale.

Materialul de bază era furnizat de individul care fusese introdus în celula lui Švejk.

— Ei, tot nu vrei să mărturisești? îl întrebă maiorul. La urma urmei, chiar dumneata ai declarat că ai îmbrăcat de bunăvoie uniforma rusească, deși ești ostaș al armatei austriece. Te întreb încă o dată și pentru ultima oară: te-a silit cineva s-o faci?

— Nu, nu m-a silit nimeni.

— De bună voie?

— De bună voie.

— Nesilit... ?

— Nesilit!

— Îți dai seama că ești pierdut?

— Îmi dau, cum să nu. Ai mei, de la regimentul 91, mă caută cu siguranță, dar dacă binevoiți, domnule maior, îngăduiți-mi o mică observație despre felul cum oamenii îmbracă de bunăvoie haine străine. În anul 1908, cam prin luna iulie, legătorul de cărți Bozetch din Praga, strada Pricna, se scălda la Zbraslav în vechiul braț al râului Berounka. Întinsese hainele sub sălcii și se desfăta de unul singur, cînd, deodată, în apă mai sare un domn și, din vorbă în vorbă, au început să se hîrjonească, să se stropească cu apă și așa s-au scăldat pînă în asfințit. Atunci domnul acela străin a ieșit din

apă, zicînd că se grăbește la cină. Domnul Bozetch a mai rămas puțin în apă și pe urmă s-a dus și el să se îmbrace! Dar în loc de haine a găsit sub sâlcii niște zdrențe și o scrisorică.

„Multă vreme am stat și am cumpănit: s-o fac sau să n-o fac, ținînd seama că ne-am distrat împreună, așa de bine, în apă; pînă la urmă, am rupt o romaniță și ultima petală smulsă era s-o fac! Așa că am schimbat hainele cu ale dumneavoastră. Nu vă fie teamă să le îmbrăcați pe ale mele. Au fost despăduchiate chiar acum o săptămînă, la penitenciarul din Dobris. A doua oară să fiți mai atent cu cine vă scăldați. În apă, orice om gol arată ca un deputat, chiar dacă e un asasin. Nici nu știți cu cine v-ați scăldat. Dar baia a fost grozavă. Acum spre seară, apa e mai bună. Mai intrați o dată ca să vă reveniți.

Domnul Bozetch a așteptat să se întunece, a îmbrăcat zdrențele vagabondului și a pornit spre Praga, ocolind șoseaua județeană și umblînd pe poteci retrase peste izlaz; aici s-a întîlnit însă cu patrula de jandarmi din Chuchle, care l-a arestat și a doua zi dimineața l-a dus la tribunalul raional Zdraslov, pentru că — nu-i așa? — oricine putea să se dea drept Iosef Bozetch legător de cărți din Praga, strada Pricna nr. 16.

Grefierul, care nu știa o boabă cehește, a crezut că inculpatul mărturisește adresa unui complice de-al lui și de aceea l-a mai întrebat o dată:

— Ist das genau, Prag, nr. 16, Iosef Bozetch ? ²⁹⁸

— Dacă mai locuiește acolo, nu știu, adăugă Švejk, dar pe vremea aceea, în 1908, locuia. Lega frumos cărțile, dar el și ținea mult, că înainte de a se apuca de lucru mai întîi le citea și apoi le lega după cuprins. Dacă stropea marginile foilor cu negru, apoi cartea nici nu mai trebuia citită. Oricine știa că romanul nu face două parale. Mai doriți poate unele amănunte suplimentare? A, da, era cît pe ce să uit: avea obiceiul să vina în fiecare zi la berăria „U Fleku”, unde povestea cuprinsul cărților pe care tocmai le primise la legat.

Maiorul se apropie de grefier și-i spuse ceva în șoaptă, după care acesta șterse din dosar adresa presupusului conspirator, Bozetch.

Apoi, această judecată ciudată continuă, după metoda tribunalului ad-hoc instituit de președinte, generalul Fink von Finkenstein.

Așa cum unii oameni au mania de a colecționa cutii de chibrituri, acest domn distins avea mania organizării tribunalelor ad-hoc, cu toate că de cele mai multe ori ele erau în contradicție cu codul penal militar.

Generalul susținea că nu are nevoie de nici un fel de judecători de instrucție și că, după trei ore de la pronunțarea sentinței, individul trebuie spînzurat. Cîtă vreme fusese pe front, se înțelege, nu dusesese lipsă de asemenea tribunale improvizate.

După cum unii simt nevoia să joace cu regularitate, în fiecare zi, o partidă de șah, de biliard sau de cărți, faimosul general instituia zilnic, la repezeală, curți marțiale pe care le prezida, anunțînd foarte grav și radios șah-mat inculpatului.

²⁹⁸ Exact, Praga, nr. 16, Iosef Bozetch? (germ.).

Dacă cineva ar fi sentimental, ar spune că acest om avea pe conștiință multe duzini de oameni, mai cu seamă în răsărit, unde, cum spunea, avuse-se de luptat cu agitația velicorusă în rîndurile ucrainenilor galițieni. Privind însă chestiunea din punctul lui de vedere, nu s-ar putea spune că avea pe cineva pe conștiință.

De fiecare dată cînd porunca să fie spînzurat un învățător, o învățătoare, un popă sau o familie întreagă, pe baza sentinței pronunțate de curtea marțială instituită ad-hoc, dumnealui pleca acasă netulburat, ca un jucător de cărți pasionat care, întors satisfăcut de la cîrciumă, după o partidă de cărți, se gîndește la desfășurarea jocului, la felul cum ceilalți au încercat să-l taie în fel și chip, dar el a cîștigat totuși cu o sută și șapte... Generalul considera spînzurătoarea drept un lucru foarte simplu și firesc, ca pîinea cea de toate zilele, și în clipa pronunțării sentinței de multe ori uita de persoana împăratului și fără să mai spună: „În numele maiestății-sale se condamnă la moarte prin spînzurătoare” declara foarte simplu: „Te condamn la moarte...”

Uneori, găsea în actul spînzurătorii și o latură comică, despre care a scris chiar soției, la Viena:

„... de pildă, draga mea, nici nu poți să-ți închipui cum m-am tăvălit de rîs, acum cîteva zile, cînd am condamnat pe un învățător acuzat de spionaj. Omul care spînzură e un plutonier instruit și cu practică îndelungată; face treaba asta de plăcere, de dragul sportului. Eram, așadar, în cortul meu cînd, după pronunțarea sentinței, plutonierul vine la mine și mă întreabă unde să-l spînzure pe învățătorul cu pricina, l-am spus să-l spînzure de primul copac; și acum închipuie-ți ce situație comică! Ne aflam în plină stepă și, cît vedeai cu ochiul, nu se zărea decît iarbă, dar nici urmă de copac. Dar ordinul e ordin: plutonierul l-a luat pe învățător sub escortă și au pornit cu toții în căutarea copacului. S-au înapoiat abia spre seară, cu învățătorul după ei. Plutonierul a venit din nou la mine și m-a întrebat: «Unde să-l spînzurăm pe omul ăsta?» L-am ocărît și i-am repetat că ordinul meu fusese limpede: de copacul cel mai apropiat. Mi-a răspuns atunci că va încerca din nou a doua zi; dimineața însă a venit la mine, alb ca varul, să-mi raporteze că peste noapte învățătorul dispăruse. Situația mi-a părut așa de comică, încît i-am iertat pe toți cei care l-au păzit și pe deasupra am mai și glumit, spunîndu-le că învățătorul a plecat, se vede, să caute singur copacul. După cum vezi, draga mea, aici nu ne plictisim; spune-i lui Vili că tătucu îl sărută și că în curînd are să-i trimită un rus viu, pe care să călărească așa cum călărește pe căluș. Mi-am mai adus aminte chiar acum, draga mea, de o altă întîmplare nostimă... Am spînzurat cîndva un ovrei, tot pentru spionaj. Individul ne-a aținut drumul, deși n-avea ce căuta pe acolo, sub pretext că vindea țigări. Așadar, l-am spînzurat, dar după cîteva secunde ștreangul s-a rupt și ovreiul a căzut: ce crezi, și-a revenit numaidecît în fire și a început să zbiere la mine: «Domnule general, mă duc acasă, m-ați spînzurat o dată, și după lege nu puteți să mă mai spînzurați a doua oară pentru aceeași vină». M-a pufnit rîsul și l-am lăsat să plece. La noi, draga mea, e vesel...”

După ce fusese numit comandant al fortăreței Przemyśl, generalul Fink nu mai avusese prea multe prilejuri să organizeze astfel de spectacole de circ; de aceea preluă cu mare bucurie cazul Švejk.

Așadar, Švejk stătea acum în fața acestui tigru care, proțăpît în prim-plan, la masa lungă, fuma țigară după țigară, poruncind să i se traducă răspunsurile lui Švejk și dînd din cap, cu subînțelese.

Maiorul propuse să se trimită la brigadă o telegramă în care să se întrebze unde se afla compania a 11-a de marș a regimentului 91, de care depindea acuzatul, potrivit declarațiilor sale.

Generalul se împotrivi însă, declarînd că în felul acesta s-ar întîrzia acțiunea curții marțiale și deci s-ar falsifica adevăratul sens al acestei instituții. La dosar există mărturisirea completă a acuzatului, care recunoaște că a îmbrăcat uniforma rusească, precum și o mărturie foarte importantă din care reiese că acuzatul a recunoscut că a fost la Kiev... Cere deci ca tribunalul să se retragă în deliberare, pentru ca sentința să poată fi pronunțată și executată imediat.

Maiorul se menținea însă morțiș pe poziția că trebuia stabilită mai întîi identitatea acuzatului, întrucît afacerea are o mare importanță politică. Prin stabilirea identității acestui individ s-ar putea descoperi legăturile acuzatului cu foștii camarazi, din unitățile prin care a trecut.

Maiorul era un visător romantic. Continua să pledeze că, de fapt, e important să se descopere firele și că nu-i de ajuns să condamni omul. Condamnarea, afirma el, este numai ultimul act al unor cercetări care însumează aceste fire.

Curtea nu știa cum să mai iasă din această încurcătură de fire; totuși era evident că maiorul cîștiga teren. Ceilalți membri ai curții dădeau din cap aprobativ, iar în cele din urmă încuviință chiar și generalul, căruia firele începuseră să-i placă atît de mult, încît, în mintea lui, vedea cum de firele maiorului atîrnau alte curți marțiale ad-hoc. De aceea nu se mai ridică împotriva propunerii de a se lua legătura cu brigada, spre a se constata dacă într-adevăr Švejk făcuse parte din regimentul 91 și în ce perioadă anume trecuse de partea rușilor.

În timpul dezbaterilor, Švejk fu păzit pe culoar de două santinele; apoi fu din nou adus în fața tribunalului și întrebat din ce regiment face parte. După care fu transportat iar la închisoarea garnizoanei.

Întorcîndu-se acasă după eșecul curții marțiale-fulger, generalul Fink se întinse pe canapea și începu să se gîndească cum ar putea să grăbească procedura.

Era convins că răspunsul avea să sosească curînd; totuși el va întîrzia ritmul rapid de funcționare al tribunalului său, întrucît după sentință ar urma abia binecuvîntarea duhovnicească dată condamnatului, ceea ce-ar pricinui o inutilă întîrziere a executării sentinței, cu circa două ore.

— La urma urmei, își spuse generalul Fink, îi putem da binecuvîntarea duhovnicească înainte de pronunțarea sentinței, chiar acum, pînă să primim răspunsul de la brigadă.

Porunci deci să fie chemat la el *feldkuratul* Martinec.

Martinec era un catihet nefericit, de undeva de prin Moravia; din cauză că preotul pe care-l avusese în fruntea parohiei era un popă vicios, prefe-

rase să intre în armată... Era un om profund religios și numai cu durere în suflet își amintea de preotul lui care, încet dar sigur, mergea pe drumul pierzaniei, de felul cum sugea șlibovița ca un burete și cum într-o noapte îi băgase cu tot dinadinsul în pat o țigancă vagabondă, pe care o întâlnise în sat, în timp ce se întorcea acasă pe trei cărări.

Feldkuratul Martinec credea că, dînd pe front binecuvîntarea duhovnicească rănîților și muribunzilor, va răscumpăra și păcatele preotului său care, venind tîrziu noaptea acasă, îl trezise de nenumărate ori ca să-i spună:

— Jenicku, Jenicku! Fetele... asta-i slăbiciunea vieții mele.

Speranțele lui Martinec nu se împliniseră însă. Fusese trimis din garnizoană în garnizoană, unde nu făcea decît să țină cîte o predică ostașilor, o dată la paisprezece zile, înainte de slujbă, și să reziste la ispita care izvora din cazinoul ofițerilor; în comparație cu discuțiile purtate aici, fetele preotului păreau o rugăciune nevinovată închinată ingerului păzitor.

De obicei, era chemat la generalul Fink în timpul luptelor importante, cînd trebuia să fie sărbătorită vreo victorie a armatelor austriace; atunci, cu aceeași plăcere cu care instituia curțile marțiale-fulger, generalul Fink aranja cu mare pompă slujbele religioase.

Acest Fink era un patriot austriac atît de înflăcărat, încît nu se ruga și pentru victoria armatelor nemțești sau turcești. Dacă nemții din Reich dobîndeau undeva vreo victorie asupra francezilor sau englezilor, el o trecea sub tăcere în fața altarului.

Orice mărunță hărțuială a unei patrule austriece cu un avanpost rusec, pe care statul-major avea grijă s-o umfle ca pe-un uriaș balon de spumă, transformînd-o într-o înfrîngere a întregii armate rusești, prilejuia generalului Fink organizarea unor pompoase servicii divine; așa încît nefericitul *kurat* Martinec avea impresia că generalul era în același timp și capul bisericii catolice din Przemyśl, căci tot el hotăra la asemenea prilejuri ce fel de slujbă se va ține și de cele mai multe ori își exprima dorința de a se oficia serviciul divin care se obișnuia de înălțarea Domnului.

Generalul Fink mai avea de asemenea obiceiul ca în timpul slujbei, cînd se termina predica, să intre cu calul în galop pe cîmpul de exerciții, să se apropie de altar și să strige de trei ori: „Ura, ura, ura!”

Feldkuratul Martinec, suflet credincios și drept, unul din puținii care mai credeau în Dumnezeu, se ducea cu strîngere de inimă la generalul Fink.

De fiecare dată, după ce-i dădea instrucțiunile, comandantul garnizoanei porunea să fie umplute paharele cu o băutură tare și începea să povestească *feldkuratului* ultimele anecdote citite în cărțile imbecile, editate special pentru armată, în colecția *Lustige Blatter*.

Avea o bibliotecă întregă cu astfel de prostii, cu titluri tîmpite ca de pildă: *Umor în raniță, pentru ochi și urechi Hindenburg în anecdotă, Hindenburg în oglinda umorului, A doua raniță cu umor, încărcată de Felix Schlemper, Din tunul nostru de gulaș, Schije succulente din tranșee sau altele și mai idioate*, ca: *Sub aripile vulturului cu două capete, Un șnițel vienez din bucătăria de campanie imperială și regală, încălzit de Artur Lokesch*. Uneori, generalul îi fredona melodii din colecția de cîntece vesele soldățești intitulată *Wir müssen siegen (Trebuie să învingem)*. Bineînțeles, în tot acest timp umplea paharele cu băuturi tari, silindu-l pe *feldkuratul* Martinec să bea și să-i țină tovărășie.

Apoi, cînd se afuma în lege, începea să îndruge tot felul de porcării, la auzul cărora *feldkuratul* Martinec își aducea aminte, cu strîngere de inimă, de preotul lui, care nu rămînea în urma generalului Fink în ce privește vorbele porcoase.

Părintele Martinec vedea cu groază că, pe măsură ce se ducea mai des pe la generalul Fink, aluneca tot mai mult pe panta imoralității.

Încetul cu încetul începură să-i priască lichiorurile și tot așa, pe ne-simțite, încetară să-i mai displacă poveștile piperate ale generalului; începu să aibă viziuni erotice, și din pricina kontușovkăi, a rachiului de corcodușe și a pînzei de păianjen de pe sticlele de vin vechi pe care generalul Fink i le punea mereu în față, uită de Dumnezeu și printre rîndurile breviarului vedea fetele despuiate din poveștile generalului. Și într-o bună zi dispăru și disprețul față de aceste vizite. Generalul îl îndrăgi pe *feldkuratul* Martinec, care la început îi păruse ca un alt sfînt Ignațiu de Loyola, dar care cu timpul se obișnuise cu societatea lui.

Într-o zi, generalul invită la el două surori de la spitalul de campanie, care de fapt nu lucrau acolo, ci-și încasau numai salariile pe baza statelor de plată, sporindu-și veniturile prin prostituție, cum se obișnuia în acele vremuri grele. Apoi porunci să fie chemat și *feldkuratul* Martinec, care alunecase atît de rău în mrejele diavolului, încît după jumătate de ceas de conversație schimbase amîndouă femeile, suflînd din greu și făcînd atîtea bale la gură, încît murdări toată perna canapelei. Multă vreme avu muștrări de cuget pentru această purtare ușuratică pe care n-o putu repara, deși în aceeași noapte, în timp ce se întorsese acasă, îngenunchease din greșală în parc, în fața statuii arhitectului și a primarului orașului, mecenatul Grabovsky, care în anii optzeci își cîștigase multe merite față de orașul Przemyśl.

Tropăitul pașilor patrului se amestecase în noapte cu ruga lui fierbinte.

— Nu-l judeca cu asprime pe slujitorul tău, căci nici un muritor nu se va îndrepta spre tine, dacă nu-i vei ierta păcatele; iartă-l deci, te rog, căci pentru tine iertarea nu-i grea. Ajută-mă, Doamne, căci sufletu-mi în voia ta îl las.

După această pățanie, de cîte ori era invitat la generalul Fink, *feldkuratul* încerca din răspuțuri să se abțină de la plăcerile lumești, invocînd drept scuză deranjamentele stomacale; considera necesar să ia asupră-și această minciună, pentru ca sufletu-i să fie scutit de chinurile iadului, deoarece în același timp el socotea că disciplina militară cere ca atunci cînd generalul îi spune *feldkuratului*: „Bea, amice”, acesta trebuie să tragă la măsă, dacă nu din alte motive, măcar din respect față de superior.

Pînă acum însă aceste bune intenții nu se traduseseră totdeauna în fapt și, cu atît mai puțin, atunci cînd, după slujbe pompoase, generalul organiza festinuri și mai pompoase, pe socoteala garnizoanei; după care cei de la contabilitate făceau tot felul de șmecherii ca să scoată banii și să se aleagă și ei cu ceva; cu asemenea prilejuri, părintele se considera, față de Atotputernic, ca blestemat pentru păcătoșenia lui și demn de pedeapsă.

Umbla apoi cu capul în nori și, fără să-și piardă în acest haos credința în Dumnezeu, se gîndea cu toată seriozitatea dacă n-ar trebui să-și biciuiască trupul, cu regularitate, în fiecare zi.

Într-o astfel de dispoziție se înfățișă el acum în fața domnului general.

Generalul Fink îi ieși înainte, radios și îmbujorat la față:

— Ai auzit vorbindu-se de curtea marțială? De data asta vom spînzura un compatriot de-al dumitale.

La auzul cuvîntului „compatriot”, *feldkuratul* Martinec îl privi pe general cu o nesfîrșită durere. Respinsese pînă atunci de mai multe ori presupunerea că ar fi ceh și explicase de nenumărate ori că din parohia lui, din Moravia, făceau parte două comune, una cehă și alta germană, și că o săptămîină trebuise să predice pentru cehi și alta pentru nemți... iar întrucît în comuna cehă nu există nici o școală de limbă cehă, ci numai germană, trebuise să predea în ambele comune în limba germană, așa încît nu putea fi ceh. Această motivare logică prilejuise odată unui maior, care se afla la masă, observația că *feldkuratul* din Moravia era de fapt o dugheană cu tot felul de mărfuri.

— Pardon, spuse generalul, am uitat. Nu-i vorba de un compatriot al dumitale. E un ceh, un trădător care a trecut la ruși și a intrat în slujba lor; are să fie spînzurat. Deocamdată însă, ca să zic așa, pentru îndeplinirea formalităților legale, îi cercetăm identitatea; dar asta n-are nici o importanță, va fi spînzurat imediat ce vom primi răspunsul telegrafic.

Și după ce-l așeză pe *feldkurat* lîngă el, pe canapea, generalul continuă vesel:

— La mine, cînd institui o curte marțială, totul trebuie să fie la unison cu procedura rapidă a acestui fel de tribunal, ăsta-i principiul meu. Pe vremea cînd eram încă la Lvov, la începutul războiului, am izbutit să obțin spînzurarea unui individ la numai trei minute după pronunțarea sentinței. Se înțelege că a fost vorba de un ovrei; dar și pe un rutean l-am spînzurat la cinci minute după deliberare.

Generalul zîmbi binevoitor:

— Întîmplarea a făcut ca nici unul din ei să nu aibe nevoie de binecuvîntarea duhovnicească. Ovreiul era rabin și rusnacul popă. De data asta însă avem de-a face cu altă situație; e vorba să spînzurăm un catolic. Pentru ca lucrurile să nu mai fie tărăgănate, mi-a venit o idee colosală; să-i dăm mai întîi binecuvîntarea duhovnicească, ca să evităm, cum ziceam, orice întîrziere.

Generalul sună și porunci ordonanței:

— Adu două sticle din bateria de ieri.

Și umplînd, peste cîteva clipe, paharul *feldkuratulm*, îi spuse prietenos:

— Ia puțină mîngîiere înainte de binecuvîntare...

De la fereastra zăbreliță, în spatele căreia se afla Švejk, se auzea în acest timp de grea cumpănă, cîntecul lui liniștit :

Toți ostașii o domnesc,
Fiin'că fetele îi iubesc,
Banii la noi stau purcoi,
Am scăpat de-orice nevoi.
Tarara-ra... un-doi...

II - Mîngîierea duhovnicească

De fapt, ca să fim dreapți, nu se poate spune că *feldkuratul* Martinec s-a dus la Švejk, ci mai degrabă că a ajuns în salturi, asemenea unei baletiste pe scenă. Harul Domnului și sticla de *Gumpoldskirchen* vechi avuseseră darul să-l facă, într-un ceas, ușor ca un fulg. În această clipă solemnă și sfîntă i se părea că se apropie tot mai mult de Dumnezeu; în realitate însă se apropia de Švejk.

Ușa fu închisă în urma lui și amîndoi rămaseră în celulă, unde *feldkuratul* i se adresă vesel lui Švejk :

— Fiule, eu sînt *feldkuratul* Martinec.

Această introducere i se păruse — tot drumul — a fi cea mai potrivită și mai înduioșătoare.

La aceste vorbe, Švejk se ridică de pe pat, scutură zdravăn mina *feldkuratului* și răspunse :

— Îmi pare bine; eu sînt Švejk, ordonanța companiei a 11-a de marș din regimentul 91. Nu de mult, baza noastră a fost mutată la Bruck pe Litava; luați loc aici, lîngă mine, domnule *feldkurat*, și povestiți-mi de ce ați fost arestat. Dumneavoastră sînteți doar ofițer și vi s-ar cuveni de fapt arestul ofițeresc de la garnizoană; patul ăsta e plin de păduchi. E drept că se mai întîmplă să fie cîte unul care să nu știe de ce arest ține; și apoi mai încurcă lucrurile, nu-i vorbă, și cei de la cancelarie, într-un rînd, domnule *feldkurat*, am fost închis în arestul regimentului din Budejovice și au băgat lîngă mine pe un *kadetstellferteater*. *Kadetstellferteaterii* aduc cumva cu *feldkurații*; știți, cum să zic, nici porc, nici șoarece; de zbierat, zbierau la ostași ca ofițerii, dar cînd făceau cîte o boacăna, erau închiși printre ostașii de rînd. Erau, cum să vă zic, domnule *feldkurat*, un fel de bastarzi, încît la popota *untrofițerilor* nu erau primiți, la hrana pentru trupă n-aveau dreptul, fiindcă erau mai mari, iar popota ofițerească nu era de nasul lor. Pe vremea aceea aveam în regiment cinci din ăștia și la început se îndopau la bucătărie numai cu brînză, fiindcă hrană nu căpătau de nicăieri: pînă cînd, într-o bună zi, i-a prins *oberlaintnantul* Wurm, care le-a interzis să mai calce pe acolo, spunînd că nu cadrează cu onoarea de *kadetstellferteater* să mănînce la bucătăria pentru trupă. Dar ce puteau să facă, dacă la popota ofițerească nu-i lăsa să intre. Bieții de ei au rămas așa agățați în aer și au îndurat atîta mizerie, că unul s-a aruncat în Malsa, iar altul a șters-o de la regiment și peste două luni a scris că a ajuns ministru de război în Maroc. Au rămas patru, că pe cel din Malsa l-au pescuit viu, pentru că de nervos ce era, uitase că știe să înoate și că trecuse examenul de înot cu nota excepțional. L-au dus la spital, da acolo altă nenorocire pe capul lui; cei de la spital nu știau cu ce să-l acopere: cu pătură ofițerească sau cu una obișnuită, pentru trupă. Pînă la urmă, s-au gîndit că cel mai bine ar fi să nu-i dea de loc pătură și l-au împachetat doar într-un cearșaf ud, așa că, după o jumătate de ceas, i-a rugat să-i dea drumul să se întoarcă înapoi la cazarmă. Țasta era cel de care v-am spus că l-au băgat la arest lîngă mine, ud learcă. A stat cam vreo patru zile și tare era fericit, pentru că acolo căpăta de mîncare, e drept că din aceea de arestat,

dar totuși mîncare; era sigur de ea, cum zicea chiar el. A cincea zi au venit să-l ridice, și peste o jumătate de ceas s-a întors să-și ia chipiul; plîngea de bucurie și-mi spunea: „În sfîrșit a fost hotărîtă și soarta noastră. De azi încolo, *kadetstellfertreteri* au să fie închiși la *hauptwache*, împreună cu ofițerii; la masă o să ne lăfăim la popota ofițerească, după ce mănîncă domnii ofițeri, de dormit o să dormim cu trupa, cafeaua o s-o căpătăm de la bucătăria pentru trupă, iar rația de tutun o vom ridica tot cu trupa”.

Abia acum se mai trezi *feldkuratul* Martinec și-l întrerupse pe Švejk cu o frază care nu avea nici în clin, nici în mîneacă cu discuția precedentă.

— Da, da, fiule! Sînt lucruri între cer și pămînt la care se cuvine să ne gîndim cu inima fierbinte și cu toată încrederea în nemărginita bunătate a Domnului. Eu, fiule, am venit pentru binecuvîntarea duhovnicească.

Ajuns aici, tăcu, pentru că i se părea că cele rostite nu prea se potriveau cu situația. Pe drum își alcătuiuse în minte cuvîntarea cu care avea să-l facă pe nefericit să se resemneze pentru pierderea vieții și să-l convingă că acolo sus va fi iertat de toate păcatele, dacă se va pocăi și va dovedi că se căiește. De aceea, acum stătea și se gîndea cum să continue; Švejk i-o luă însă înainte, întrebîndu-l dacă nu are cumva o țigară.

Feldkuratul Martinek nu învățase încă să fumeze; asta era de altfel unica virtute pe care o mai păstrase din viața austeră pe care o dusesese odinioară. Cîteodată, la reuniunile generalului Fink, cînd era nițel mai făcut, încerca să fumeze cîte o țigară englezească, dar fumul îi răbufnea numaidecît pe nas și avea impresia că ingerul păzitor îl gîdila în gît, ca să-l ferească de ispită.

— Nu fumez, fiule, răspunse el foarte demn, la întrebarea lui Švejk.

— Mă miră, spuse Švejk. Am cunoscut mulți *feldkurați*, da toți fumau ca turcii. Eu unul nici nu-mi pot închipui un *feldkurat* care să nu fumeze și să nu tragă la măsea. Am cunoscut unul singur care nu duhănea, în schimb, în loc de fumat, mesteca tabacul și în timpul predicii îl scuipa tot în amvon. Dar dumneavoastră de unde sînteți de fel, domnule *feldkurat*?

— De la Novy Jicin, se auzi hîrîitul *feldkuratului* imperial și regal Martinec.

— Atunci, poate că ați cunoscut acolo, domnule *feldkurat*, pe una Ruzena Gaudrsova; acu doi ani a lucrat într-o vinărie de pe strada Platnerska din Praga și într-o bună zi s-a apucat să dea în judecată optsprezece oameni deodată pentru paternitate, că născuse doi gemeni. Din ăștia doi gemeni, unul avea un ochi albastru și altul căprui; al doilea avea un ochi cenușiu și unul negru. Așa că dumneaei a presupus că în treaba asta erau angajați patru domni cu ochi din ăștia, care veneau mai des pe la vinărie și avuseseră de-a face cu dînsa. Pe urmă, unul din gemeni avea un picior paralizat, la fel cu un domn magistrat consilier de curte care venea și el pe acolo, iar celălalt avea la un picior șase degete, întocmai ca un domn deputat care era un mușteriu nelipsit al vinăriei. Și acum, stați și vă gîndiți și dumneavoastră domnule *feldkurat*, că mușterii din ăștia care veneau pe acolo în fiecare zi erau vreo optsprezece și că gemenii aceia au luat cîte un semn de la fiecare din acei cu care dumneaei se ducea fie acasă la dumnealor, fie la hotel. Pînă la urmă, tribunalul a hotărît că într-o asemenea înghesuială nu poate fi descoperit tatăl și atunci dînsa, ca să scape de belea, a aruncat vina

asupra jupînului la care făcea serviciu și l-a dat și pe el în judecată; ăsta însă a dovedit că era impotent de peste douăzeci de ani, în urma unei operații pe care o făcuse din cauza unei inflamații a testiculelor. Așa că, după tot tîmbălăul, femeia a fost zvărlită, domnule *feldkurat*, tocmai la dumneavoastră la Novy Jicin; de unde se poate vedea foarte bine că cine se înfige la prea mult se alege la urmă cu praful de pe tobă. Ar fi trebuit să se țină scai de unul și să nu fi declarat în fața tribunalului că un geamăn e de la domnul deputat și celălalt de la domnul consilier de curte, sau mai știu eu de la cine. Orice naștere se poate socoti foarte ușor. În cutare zi, la cutare dată, am fost cu cutare la hotel și în cutare zi am născut copilul. Asta, bineînțeles, în caz de naștere normală, domnule *feldkurat*. În combinațiile astea se găsește întotdeauna, pentru un galben, cîte un martor, cum ar fi portarul sau camerista, care îți jură pe sfînta cruce că, într-adevăr, i-a văzut împreună în noaptea aceea și că ar fi auzit cum dînsa i-ar fi spus chiar, în timp ce coborau scările: „Dar ce mă fac dacă s-a întîmplat ceva”? și el i-ar fi răspuns: „N-ai nici o grijă, fetițo, copilu-i treaba mea”.

Feldkuratul căzu pe gînduri; mîngîierea duhovnicească i se părea acum mai complicată, deși nu cu mult înainte își alcătuiuse în minte un plan amănunțit despre felul cum avea să vorbească de milostivirea Celui prea înalt în ziua Judecății de apoi, cînd toți delincvenții militari se scoală din morminte cu ștreangul de gît și, dacă s-au pocăit, se bucura de mila Domnului, la fel ca tâlharul din Noul Testament.

Își pregătise o alocuțiune minunată, compusă din trei părți: mai întîi ar fi dorit să demonstreze că moartea prin spînzurătoare e ușoară atunci cînd omul e împăcat cu Dumnezeu; că legea militară pedepsește pe bună dreptate trădarea maiestății sale împăratului, care este părintele tuturor ostașilor; orice greșeală a lor, oricît de mică ar fi, trebuie privită ca o trădare a propriului părinte. Apoi ar fi vrut să dezvolte ideea că împăratul există prin grația lui Dumnezeu, că a fost investit de Dumnezeu spre a conduce pe pămînt treburile lumești, așa cum papa conduce treburile spirituale. Trădarea săvârșită împotriva împăratului înseamnă de aceea trădarea lui Dumnezeu-tatăl. Așa încît pe delincventul militar îl așteaptă, în afară de spînzurătoare, pedeapsa de veci și blestemul veșnic convenit celui ce hulește. Cu toate acestea, dacă justiția pămîntească nu poate suprima sentința — spre a nu încălca disciplina militară — și este obligată să-l spînzure pe criminal, mai există o speranță în ce privește a doua pedeapsă, pedeapsa veșnică, pentru că pe aceasta omul o poate evita foarte simplu, dacă se pocăiește.

Își închipuise apoi o scenă înduioșătoare despre care credea că acolo, sus, îi va fi și lui de folos, întru iertarea păcatelor săvârșite la locuința generalului Fink din Przemyśl. Se și vedea strigînd, în încheiere, către condamnat: — Pocăiește-te, fiule; să ingenunchem împreună! Repetă după mine, fiule!

În sfîrșit, în celula îpuțită și năpădită de păduchi, va răsuna rugăciunea:

„Doamne-Dumnezeule, carele ești atît de bun și îi ierți întotdeauna pe cei păcătoși, ție mă închin fierbinte pentru sufletul acestui ostaș care din

porunca ta va părăsi această lume, pe temeiul sentinței curții marțiale din Perzemysl.

Izbăvește-l pe acest infanterist, pentru pocăința lui, de chinurile iadului și dă-i, Doamne, bucuria fericirii veșnice.”

— Nu vă supărați, domnule *feldkurat*, rupse tăcerea Švejk, dar stați de cinci minute ca încremenit, de parcă n-ați avea chef de vorbă. Se vede bine că n-ați mai fost arestat niciodată.

— Eu, spuse foarte grav *feldkuratul*, am venit pentru mîngîierea duhovnicească.

— Să mă bată Dumnezeu, domnule *feldkurat*, dacă pricep de ce-i tot dați într-una cu mîngîierea asta duhovnicească. În ce mă privește, domnule *feldkurat*, eu n-am puterea de convingere ca să vă pot aduce o mîngîiere. Și la urma urmei, nu sînteți nici primul, nici ultimul *feldkurat* care a ajuns după zăbrele. De altfel, ca să vă spun adevărul adevărat, domnule *feldkurat*, eu nici nu am darul să pot aduce cuiva mîngîiere în clipele grele. O singură dată am încercat și eu și am dat greș: veniți, vă rog, mai aproape și vă povestesc tot, cum s-a întîmplat. Pe vremea cînd locuiam pe strada Opatovicka, aveam un prieten, unu Paustyn, portar de noapte la un hotel. Era un om cumsecade, cinstit și vrednic. Cunoștea toate fetele de stradă; ați fi putut veni la el la hotel, domnule *feldkurat*, la orice oră din noapte și să-i spuneți doar atît: „Domnule Faustyn, am nevoie de o fată”, și el vă întreba numaidecît cum doriți să fie, blondă, brună, mai scundă sau mai înaltă, nemțoaică, cehoaică sau ovreică, necăsătorită, divorțată sau văduvă, cu școală sau fără.

Zicînd acestea, Švejk se apropie familiar de *feldkurat* și, cuprinzîndu-l de mijloc, continuă:

— Să presupunem, domnule *feldkurat*, că dumneavoastră i-ați fi spus: „Aș dori o blondă înaltă, văduvă, fără cultură”; în zece minute ați fi avut-o în pat, cu act de botez cu tot.

Pe *feldkurat* începuseră să-l treacă nădușelile, în timp ce Švejk, strîngîndu-l pîrintește la piept, continua să peroreze:

— Nici n-ați crede, domnule *feldkurat*, ce om cinstit și moral era domnul Faustyn. Nu lua nici un creîțar misitie de la femeile pe care le aducea și le băga în odăi; iar dacă se întîmpla ca vreuna să uite și încerca să-i strecoare ceva în buzunar, apăi să fi văzut ce se mai zborșea și zbiera la ea: „Scroafă neobrăzată, să nu-ți închipui că dacă tu te vinzi și păcătuiești, eu am un folos din treaba asta! Eu nu-s codoș, tîrfă nerușinată. Dacă o fac, apăi să știi că numai din milă pentru tine, că dacă tot ai apucat-o pe drumul ăsta, să nu trebuie să-ți arăți rușinea în public, ca să te agațe pe undeva noaptea copoi și să zaci pe urmă trei zile la poliție. Aici cel puțin ești la căldurică și nimeni nu te vede în ce hal ai ajuns.” În schimb, avea grijă, domnule *feldkurat*, să-și scoată pîrleala de la clienți. Avea tariful lui: ochii albaștri — un galben, cei negri — cincisprezece creîțari; socotea toate astea la fix și le scria separat pe o bucată de hîrtie, ca o notă, pe care o dădea clientului. Pentru misitie lua puțin de tot. La femeile fără școală mai adăuga un supliment de un gologan, pentru că dumnealui pornea de la principiul că o bașoaldă necioplită e mai distractivă decît o doamnă învățată... Și cum vă spuneam, într-o bună zi, spre seară, vine la mine acasă în strada Opatovicka domnul Faustyn, amărit și mînios nevoie mare, de parcă în clipa aceea ar fi fost scos de sub grătarul

de protecție de la tramvai și, în înghesuială, i s-ar fi furat ceasul din buzunar. La început n-a scos o vorbă; a scos doar din buzunar o sticlă de rom și, după ce-a tras o dușcă, mi-a întins-o și mie, zicînd: „bea”. Și așa am tăcut împreună, pînă cînd am dat gata sticla de rom. În cele din urmă, îmi zice: „Dragul meu, fii așa de bun, fă-mi și mie un bine. Deschide fereastra de la stradă; eu mă așez pe pervaz și tu mă apuci de picioare și-mi faci vînt de la etajul trei. Nu mai aștept nimic de la viață; ultima mea mîngiere ar fi aceea că s-a găsit un prieten bun care să mă curețe de pe lumea asta în care nu mai pot trăi; auzi dumneata, eu, om cinstit, să fiu dat în judecată pentru codoșlic, ca orice pește ordinar de la Zide. Cînd se știe că hotelul nostru e de rangul întîii, toate trei cameristele și nevastă-mea au condicუță și nu dato-rează nici măcar un creițar la doctor pentru vizită. Dacă ții măcar puțin la mine, fii bun și zvîrle-mă de la etajul trei, dă-mi te rog mîngierea asta din urmă.” Zis și făcut: l-am poftit să ia loc pe pervaz și i-am făcut vînt în stradă. Nu vă speriați, domnule *feldkurat*!

Švejk se sui în picioare, pe pat, ridicîndu-l de subsuori pe *feldkurat*:

— Uite, așa l-am apucat, domnule *feldkurat*, și buf cu el în stradă.

Îl luase în brațe pe popă și dăduse cu el de podea; și în timp ce *feldkuratul* se aduna înspăimîntat de pe jos Švejk continuă:

— După cum vedeți, domnule *feldkurat*, nu vi s-a întîmplat nimic, așa cum nu i s-a întîmplat nici domnului Faustyn, cu toate că dumnealui a zburat de la o înălțime de trei ori mai mare. Că, să v-o spun pe șleau, domnul Faustyn era beat criță și uitase să eu locuiesc în strada Opatovicka la parter și nu la etajul trei, cum locuisem cu un an înainte, în strada Kremenkova, unde dumnealui venise adeseori să mă viziteze.

Feldukratul se uita îngrozit, de jos, la Švejk, care, cocoțat pe pat, dădea din miini:

Părintele își spuse că are de-a face cu un nebun și de aceea, biiguind: „Da, da fiule, nu era nici măcar de trei ori mai înalt decît aici”, se tîrî încetișor, de-a ndaratelele către ușă, unde, o dată ajuns, începu să bată cu disperare și să urle, încît veniră numaidecît să-i deschidă.

Prin fereastra zăbreliță, Švejk îl văzu depărtîndu-se repede, însoțit de o santinelă și gesticulînd foarte agitat.

— Cu siguranță că acum îl duc la balamuc, își zise în sinea lui Švejk, sărînd de pe pat și, plimbîndu-se prin celulă în pas milităresc, începu să cînte de unul singur:

*Inelul ce mi-ai dăruit,
Pe deget nu-l mai port!
Și cum l-aș mai purta,
Dacă-l încărcai în pușca mea?...*

La cîteva minute după această întîmplare, *feldkuratul* se anunță la generalul Fink.

În casa generalului avea iar loc o mare „reuniune”, în care rolul principal îl jucau două doamne simpatice, vinul și lichiorurile.

Erau prezenți toți componenții curții marțiale cu excepția, se înțelege, a infanteristului, care dimineața aprinsese domnilor ofițeri țigările.

Feldkuratul își făcu intrarea plutind, de parcă era o arătare din poveste. Era palid, emoționat și demn, ca un om care se știe pălmuit pe nedrept.

Generalul Fink, care în ultima vreme îl îndrăgise pe părinte, îl trase lângă el pe canapea și cu glas răgușit îl întrebă:

— Ce-i cu tine, mîngîiere duhovnicească, ce ți s-a întîmplat?

Iar una din doamnele vesele aruncă după *feldkurat* cu o țigară.

— Bea, mîngîiere duhovnicească, bea, îl îmbie generalul Fink, turnîndu-i vin într-o cupă mare, de culoare verde.

Întrucît părintele nu răspunse prompt invitației, generalul îi duse cu propria lui mînă paharul la gură și, dacă *feldkuratul* n-ar fi gîlgîit cu nădejde, fără îndoială că l-ar fi stropit tot.

După această operațiune, începură însă să curgă întrebările în legătură cu comportarea condamnatului în timpul administrării binecuvîntării duhovnicești.

Feldkuratul se ridica în picioare și cu o voce tragică rosti:

— Și-a pierdut mințile.

— Grozavă mîngîiere duhovnicească trebuie c-a mai fost, rîse cu poftă generalul; ceilalți izbucniră și ei în hohote de rîs, iar amîndouă doamnele începură să arunce cu țigări în *feldkurat*.

La capătul mesei, moțăia într-un fotoliu un maior care se cam întrecuse cu băutura; acum însă se trezi din apatia în care căzuse, umplu repede cu lichior două pahare mari de vin și, croindu-și drum printre scaune, se apropie de *feldkurat* și-l sili pe uluitul slujitor al Domnului să bea cu el *brudersehaft*. Apoi se trînti din nou în fotoliu lui și continuă să tragă la aghioase.

După acest *bruderschaft*, părintele căzu în mrejele diavolului, ce-și întindea către el brațele din toate sticlele aflate pe masă și din privirile ispiti-toare ale celor două femeiuști vesele, care își ridicaseră picioarele pe masă, în fața lui, în așa fel încît diavolul îl privea pe *feldkurat* printre broderii.

Pînă în ultima clipă, părintele rămase cu convingerea că era în joc soarta sufletului său și că era un martir.

El își exprimă de altfel convingerea aceasta și într-o cuvîntare ce o rosti în fața celor două ordonanțe ale generalului care îl transportară într-o odaie vecină unde-l întinseră pe canapea.

— E trist, ce-i drept, dar înălțător spectacolul ce se desfășoară în fața ochilor voștri, dacă cu gîndul curat și fără prihană vă amintiți de slăviții martiri care s-au jertfit pentru credința lor și sînt cunoscuți sub numele de mucenici. La mine puteți vedea cum omul, trecînd peste toate suferințele, se simte înălțat atunci cînd în mintea lui sălășluiesc adevărul și virtutea, care îl călesc în lupta pentru cîștigarea unei birunți glorioase asupra celor mai îngrozitoare chinuri.

Ostașii îl întoarseră cu fața spre perete și părintele adormi numaidecît. Avu un somn agitat.

Visă că peste zi îndeplinea funcția de *feldkurat*, iar noaptea era portar la hotel, în locul lui Faustyn, căruia Švejk îi făcuse vînt în stradă, de la etajul trei.

Generalul Fink primea mereu tot felul de reclamații împotriva lui din partea clienților, prin care aceștia se plîngeau că în loc de blondine aducea brunete, în loc de doamne divorțate și culte, furniza văduve inculte etc.

Dimineața se trezi lac de sudoare ca un șoarece plouat, burta parcă îi plutea pe apă și i se părea că, în comparație cu el, preotul din Moravia era un înger.

III - Švejk se reîntoarce la compania lui

MAIORUL, CARE CU O ZI ÎNAINTE FĂCUSE PE JUDECĂTORUL DE INSTRUCȚIE ÎN PROCESUL LUI ŠVEJK, ERA UNA ȘI ACEEAȘI PERSOANĂ CU CEL CARE, SEARA, ÎN CASA GENERALULUI BĂUSE *BRUDERSCHAFT* CU CONFESORUL MILITAR ȘI PICOTISE ÎN FOTOLIU.

Un lucru e sigur: nimeni n-a băgat de seamă cînd și în ce împrejurare a dispărut maiorul din casa generalului. În starea în care erau cu toții, nimeni nu remarcă absența lui; generalul îi confunda pe cei prezenți și nu mai deslușea cu care anume din ei vorbea. Maiorul lipsea de peste două ceasuri și cu toate acestea generalul, răsucindu-și mustățile și rîzînd prostește, striga:

— Bine ați mai zis-o, domnule maior.

Dimineața ia-l pe maior de unde nu-i. Mantaua atîrna în antreu, sabia era agățată în cuier, dar chipiul lipsea. Își închipuiră că adormise pe undeva, într-un closet; cercetară toate closetele, dar fără rezultat. În locul lui dădură, la etajul doi, peste un locotenent-major din societatea generalului care dormea în genunchi cu gura în bideu, așa cum îl surprinsese somnul în timp ce vomita.

Maiorul parcă ar fi intrat în pămînt.

Dacă însă cineva s-ar fi uitat prin fereastra zăbreilită în spatele căreia era închis Švejk, ar fi văzut că sub mantaua rusească a lui Švejk dormeau două persoane și că de sub manta se zărea două perechi de cizme.

Cele cu pinteni erau ale maiorului, cele fără pinteni ale lui Švejk.

Dormeau lipiți unul de altul, ca doi pisoii. Švejk ținea un braț sub capul maiorului, iar acesta îl strîngea pe Švejk de mijloc, înghesuindu-se în el așa cum se înghesuia puiul de cățea la pieptul mamei.

În toată povestea nu era însă nici un mister. Nu era vorba de altceva decît că în maior se trezise conștiința datoriei.

Fără îndoială că și dumneavoastră vi s-a întîmplat cîteodată să stați cu cineva la un chef, să beți toată noaptea, pînă a doua zi la amiază, și deodată tovarășul dumneavoastră de petrecere să-și pună mîinile în cap, să sară de pe scaun ca ars și să strige: „Maica ta Cristoase, la opt trebuia să fiu la birou”.

E așa-numita criză de conștiință a datoriei, care ia naștere ca un fel de rod altoit al muștrării de conștiință. Omul cuprins de această nobilă criză nu poate fi întors prin nimic de la convingerea lui sfîntă că trebuie să recupereze neîntîrziat lucrările rămase în urmă la birou. Așa se explică acele personaje cu capul gol pe care portarii instituțiilor îi găsesc pe culoare și-i întind în cămăruța lor, pe divan, ca să-și facă somnul.

O astfel de criză îl cuprinsese și pe maior.

Cînd se trezise în fotoliu, îi venise deodată în minte că trebuia să-l interogheze neîntîrziat pe Švejk. Criza îl cuprinsese pe maior fără veste, iar deznodămîntul ei se produsese cu o asemenea repeziciune și hotărîre, încît nimeni nu băgase de seamă dispariția lui.

În schimb, îi simțiseră prezența cu vîrf și îndesat cei de la corpul de gardă al arestului militar. Maiorul se năpustise acolo ca o panteră.

Plutonierul de serviciu dormea cu capul pe masă și peste tot în jurul lui dormeau ceilalți ostași, în cele mai diverse poziții.

Maiorul, cu șapca sucită într-o parte, înjură atît de tare, încît cei care tocmai căscau încremeniră cu gurile deschise și fețele lor căpătară o expresie atît de stranie, încît grupul aducea mai degrabă cu niște maimuțe schimonosite decît cu niște ostași disciplinați.

Bătînd cu pumnul în masă, maiorul zbiera la plutonier:

— Ascultă, putoare, ți-am mai spus pînă acum de o mie de ori că oamenii dumitale sînt o adunătură de porci căcăcioși.

Apoi, întorcîndu-se către ostașii înmărmuriți de frică, strigă:

— Ostași sînteți voi?! Pînă și în somn vi se citește prostia din ochi, iar cînd vă treziți, nătărăilor, faceți o mutră, de parcă fiecare din voi ar fi înghițit cîte un vagon de dinamită.

După care urmă o lungă și succulentă cazanie despre îndatoririle ostașilor din corpul de gardă și, în sfîrșit, ceru să i se deschidă imediat celula în care se afla arestatul Švejk, întrucît voia să-l supună pe delincvent unui nou interogatoriu.

Așa se explică deci apariția nocturnă a maiorului la reședința lui Švejk.

Intră la el într-o stare căreia se obișnuiește a i se spune „cu capsă pusă”. În ultima lui răbufnire, ceruse să i se predea cheile de la arest.

Într-un suprem efort, amintindu-și cu disperare de îndatoririle sale de ostaș, plutonierul refuzase să-i satisfacă dorința, fapt care, pe neașteptate, îi făcu maiorului o impresie foarte bună.

— Vă arătam eu vouă, bandă de porci împruțiți, dacă mi-ați fi dat cheile, strigă el în curte.

— Cu respect vă raportează, domnule maior, că sînt silit să vă încui și să postez la ușă o santinelă, pentru securitatea dumneavoastră. Cînd veți dori să ieșiți, domnule maior, vă rog să fiți atît de bun și să bateți în ușă.

— Bă, tîmpitule, se înfurie maiorul, ce-ți închipui bă, maimuță, cămilă cu două cocoase, că mi-e teamă de vreun arestat, ca să vii tu să-mi postezi santinelă în timp ce-l interoghez? Crucea și dumnezeii mă-ti! Închide-mă o dată și șterge-o de-aici cît te vîd!

În firida de deasupra ușii, lampa de petrol cu mucle lăsat în jos răspîndea o lumină chioară ce abia, abia ajunsese maiorului ca să dea de Švejk care, în poziția reglementară, lingă patul lut, aștepta cu nerăbdare să vadă ce are să iasă din această vizită neașteptată.

Se gîndi că lucrul cel mai bun ar fi să-i dea maiorului raportul, de aceea strigă cu toată puterea:

— Cu respect vă raportează, domnule maior, în celulă se află un arestat, în rest nimic de semnalat.

Luat pe neașteptate, maiorul uită deodată de scopul vizitei și răspunse:

— Pe loc repaus! Unde ți-e arestatul?

— Să trăiți, domnule maior, eu sînt, răspunse mîndru Švejk.

Maiorul nu băgă în seamă însă acest răspuns, căci vinul și lichiorurile generalului își făceau acum în creierul lui ultima reacție alcoolică. Căscă cu atîta strășnicie, încît unui civil i-ar fi trosnit maxilarele. Maiorului însă căscatul acesta sinistru îi strămută gîndirea în acele circumvoluțiuni ale creierului în care oamenii au darul cîntatului. Se lăsă alene pe priciul lui Švejk și, cu un glas care aducea cu un guițat de porc înjunghiat, zbieră :

*O, Tannenbaum! O, Tannenbaum!
Wie schon sind deine Blatter!*²⁹⁹

Repetă cîntecul de cîteva ori în șir, amestecînd în text și niște urlete nedeslușite.

Apoi se lăsă pe spate ca un ursuleț, se strînse ghemotoc și începu să sforăie.

— Domnule maior, încercă Švejk să-l trezească. Am onoarea să vă raportează că vă umpleți de păduchi.

Eforturile lui Švejk fură zadarnice însă. Maiorul dormea buștean.

Drept care Švejk, îl privi cu duioșie și-i spuse: „Ei, dacă așa stau lucrurile, fă nani-nani, pilangiule”, și-l acoperi cu mantaua. Mai tîrziu se furișă și el lîngă dînsul și așa se face că dimineața fură găsiți lipiți unul de altul.

Pe la orele nouă, cînd vînătoarea după maior atinse punctul culminant, Švejk se dădu jos din pat și socoti că ar fi potrivit să-l trezească și pe domnul maior. Îl scutură zdravăn de tot de cîteva ori, trase de pe el mantaua rusească, și, în cele din urmă, maiorul se ridică în capul oaselor și uitîndu-se prosteste la Švejk căută pe fața lui dezlegarea misterului.

— Cu respect vă raportează, domnule maior, spuse Švejk, că au venit pînă acum de cîteva ori de la corpul de gardă ca să vadă dacă mai sînteți în viață. De aceea mi-am îngăduit să vă trezesc, dat fiind că nu știu pînă cînd obișnuiți să dormiți și mi-era teamă să nu depășiți ora de somn și să întîrziati la servicii. La fabrica de bere din Uhrineves era un tîmplar care se scula întotdeauna la șase dimineața; dar dacă se întîmpla să nu se trezească și să doarmă mai mult, chiar numai un sfert de ceas, adică pînă la șase și un sfert, apăi nu se mai scula pînă la amiază; și a făcut mereu așa pînă cînd, într-o bună zi, l-au dat afară de la serviciu și el, de supărare, a insultat biserica și un membru al familiei noastre domnitoare.

— Tu este prost, nu așa? spuse maiorul într-o cehă stricată și cu o umbră de disperare în glas, deoarece după cheful de aseară era încă mahmur și nu putea să găsească răspunsul la întrebarea: ce anume căuta acolo, de ce veniseră să-l caute de la corpul de gardă și de ce individul din fața lui debita tot felul de tîmpenii fără cap și fără coadă. Totul i se părea ciudat. Își amintea numai foarte vag că mai fusese o dată acolo în cursul nopții, dar nu știa de ce.

²⁹⁹ O, bradule! O, bradule!

Ce frumoase sînt frunzele tale ! (germ.)

— Eu fost la noapte aici? întrebă el șovăind.

— La ordin, domnule maior, răspunse Švejk. După câte am priceput din vorbele dumneavoastră, domnul maior a venit să-mi ia un interogatoriu.

În clipa aceea mintea maiorului se luminează deodată; se uită la sine, apoi undeva în spate, ca și cum ar fi căutat ceva.

— N-aveți nici o grijă, domnule maior, interveni Švejk. Așa ați venit. Ați venit fără manta, fără sabie, numai cu chipiul. Chipiul e coala, a trebuit să vi-l iau din mână, fiindcă ați vrut să-l puneți sub cap. Știți, chipiul de paradă al domnilor ofițeri e ca și țilindrul. Să doarmă pe țilindru a fost în stare numai unu Karderaz din Lodenice. S-a întins pe o bancă în circiumă și și-a pus cilindrul sub cap; știți, dumnealui cînta pe la înmormântări și la fiecare înmormîntare se ducea în țilindru; ei, și cum vă spuneam, și-a pus frumușel țilindrul sub cap, s-a autosugestionat că n-are voie să-l turtească și toată noaptea s-a sprijinit de el ușurel, ușurel de tot, încît nu l-a strivit de loc, ba, dimpotrivă, am putea zice că în timp ce se întorcea de pe o parte pe alta l-a periat frumușel cu părul și dimineața parcă l-ar fi scos de la călcat.

Maiorul, care între timp își revenise și începuse să-și dea seama cum devine cazul, nu contenea totuși să se uite prosteste la. Švejk și repeta:

— Tu prost, nu așa? Eu fost aici, acum eu plecat.

Se ridică de pe pat, se apropie de ușă și bătut în ea.

Pînă să vină să-i deschidă, i se mai adresă o dată lui Švejk:

— Dacă nu venit telegram că tu este tu, atunci tu spînzurat!

— Vă mulțumesc din inimă, domnule maior, răspunse Švejk. Eu știu că dumneavoastră aveți grijă de mine și dacă cumva vi s-a întîmplat să se prindă vreunul de dumneavoastră, apăi să fiți încredințat, domnule maior, că dacă e mititel și are spatele roșcat e parte bărbătească; dacă va fi numai unul și nu veți găsi și una așa mai lunguiață, de culoare cenușie cu dungi roșii pe burtă, atunci e bine, pentru că altfel ar fi pereche și dihanțiile astea se înmulțesc al dracului de repede; mai repede chiar ca iepurii de casă.

— *Lassen Sie das* ³⁰⁰, îi spuse maiorul abătut, în timp ce i se deschidea ușa.

De data asta maiorul nu mai făcu tărăboi la corpul de gardă; dădu numai ordin, pe un ton foarte măsurat, să i se aducă o birjă și în hurducăitul trăsurii pe caldarîmul stricat al orașului Przemyśl îl obseda o singură idee, anume că delincventul era probabil un idiot fără pereche, dar cu siguranță un dobitoc nevinovat. În ceea ce îl privea pe el, maiorul, nu-i rămînea altceva mai bun de făcut decît ori să se împuște imediat ce va ajunge acasă, ori să trimită la general să i se aducă mantaua și sabia, apoi să se ducă la baia municipală, iar după baie să se oprească la vinăria „Vollgruber” ca să se dreagă după cheful din ajun și să-și rezerve telefonic, pentru seară, un bilet la teatrul municipal.

Pînă să ajungă acasă se hotărî pentru ultima alternativă.

Aci îl aștepta însă o mică surpriză. Sosise tocmai la timp...

Pe culoar se afla generalul Fink care-l strîngea de guler pe țucălarul lui și, în timp ce-l zgîlțîia sălbatic, zbiera la el:

— Unde ți-e stăpînul, dobitocule? Vorbește, animalule!

³⁰⁰ Lasă asta (germ.).

Animalul însă nu vorbea, din pricină că se învinețise la față, sugrumat de general.

Încă de la intrare, maiorul băgase de seamă că nefericitul țucălar strîngea cu nădejde sub braț mantaua și sabia lui, pe care de bună seamă le adusese de la locuința generalului.

Scena începu să-l distreze grozav și de aceea rămase pe loc în ușa întredeschisă, de unde continuă să privească suferințele credinciosului țucălar, pe care-l avea de multă vreme la stomac, pentru diferite furtișaguri.

Generalul îl slobozi pentru o clipă pe țucălarul învinețit, ca să poată scoate din buzunar o telegramă cu care apoi începu să-l plesnească peste gură și peste amîndoi obrajii, zbierînd la el ca ieșit din minți:

— Unde ți-e maiorul, dobitocule, unde ți-e maiorul-*auditor*, vită, ca să-i dai o telegramă de serviciu?

— Aici sînt, strigă din ușă maiorul Derwota, căruia combinația de cuvinte: „maiorul-*auditor*” și „telegramă” îi aduse din nou aminte de anumite îndatoriri.

— Ah, strigă generalul Fink, te-ai întors?

Tonul era atît de caustic, încît maiorul nu știu ce să răspundă și rămase locului, nehotărît.

Generalul îl pofti să intre cu el în odaie și, după ce luară amîndoi loc la masă, îi aruncă în față telegrama făcută ferfeniță și-i spuse cu o intonație tragică în glas:

— Citește, asta-i opera ta.

În timp ce maiorul citea telegrama, generalul se sculă de pe scaun, alergă furios prin odaie, răsturnă scaunele și taburetele întîlnite în cale și zbieră ca ieșit din minți:

— Și totuși am să-l spînzur !

Telegrama suna așa:

„Infanteristul Josef Švejk, ordonanța companiei a 11-a de marș, s-a pierdut în ziua de 16 a acestei luni, pe ruta Chyrow-Felstyn, în interes de serviciu, cu misiunea de a asigura cartiruirea trupei. Infanteristul Švejk va fi transportat fără întîrziere la statul-major al brigăzii din Wojalycz.”

Maiorul deschise sertarul de la masă, scoase o hartă și rămase pe gînduri, deasupra ei. Toată povestea era învăluită într-un mister îngrozitor. Localitatea Felstyn se afla la patruzeci de kilometri sud est de Przemyśl. Se punea deci întrebarea cum a ajuns Švejk la uniforma rusească în niște locuri aflate la o distanță de peste o sută cincizeci de kilometri în spatele frontului, dacă pozițiile se întind pe linia Sokal-Turze-Kozlow.

Cînd îi explică cum devenea cazul și-i arată pe hartă locul unde, conform telegramei, se pierduse Švejk cu cîteva zile în urmă, generalul începu să ragă ca un bivol deoarece simțea că speranțele lui în legătură cu curtea marțială se năruiau. Se apropie de telefon, ceru legătura cu corpul de gardă și porunci ca arestatul Švejk să fie adus imediat la el, în locuința maiorului.

Pînă să fie executat ordinul, generalul, proferînd cele mai îngrozitoare blesteme, își manifestă de nenumărate ori regretul pentru faptul că nu po-

runcise ca arestatul să fie spînzurat, pe riscul lui, imediat, fără nici un fel de cercetări prealabile.

Luîndu-și libertatea de a-l contrazice, maiorul încercă să-i demonstreze că dreptul și justiția merg mîna în mîna și-i ținu, cu argumente convingătoare, un întreg logos despre judecata dreaptă, despre crimele judiciare, îndrugînd în general verzi și uscate despre tot ce-i venea pe limbă, deoarece după cheful din ajun rămăsese cu o mahmureală îngrozitoare, care se cerea justificată.

Cînd, în sfîrșit, fu adus Švejk, maiorul îi ceru să lămurească cele întîmplate lîngă Felstyn și să arate cum a ajuns, de fapt, la uniforma rusească.

Švejk explică totul, metodic, susținîndu-și expunerea cu cîteva exemple din istoria vieții lui. Apoi, cînd maiorul îl întrebă de ce nu făcuse aceste declarații în fața tribunalului, Švejk răspunse că de fapt nimeni nu-l întrebese cum de s-a întîmplat să îmbrace uniforma rusească și că toate întrebările sunau așa: „Recunoști că ai îmbrăcat de bunăvoie și nesilit de nimeni uniforma dușmanului?” întrucît acesta era adevărul, el, Švejk, nu putuse să răspundă decît: „Bineînțeles — da — desigur — așa-i — fără doar și poate”. Tot din pricina aceasta respinsese însă cu indignare acuzația care i se adusese de tribunal cum că ar fi trădat pe maiestatea-sa împăratul.

— Omul ăsta e complet idiot, îi spuse generalul maiorului. Să îmbraci pe malul unui iaz o uniformă rusească pe care Dumnezeu știe cine a lăsat-o acolo și să te lași introdus într-o coloană de prizonieri ruși, iartă-mă, dar treaba asta numai un imbecil poate s-o facă.

— Cu respect vă raportează se auzi glasul lui Švejk că într-adevăr și eu observ cîteodată că sînt slab de minte, mai cu seamă, așa, spre seară...

— Gura, boule, strigă maiorul și, adresîndu-se generalului, îl întrebă ce se va întîmpla acum cu Švejk.

— N-au decît să-l spînzure la brigada lui, hotărî generalul.

După un ceas, Švejk fu condus la gară de o escortă, care avea misiunea să-l predea la comandamentul brigăzii, la Wojalyecz.

În arest, Švejk lăsa ca amintire o listă — zgîriată pe perete cu o surcică — cuprinzînd toate felurile de ciorbe, sosuri și aperitive pe care le mîncase în civil. Era protestul lui împotriva faptului că timp de douăzeci și patru de ore nu i se adusese nimic de mîncare.

O dată cu Švejk fu trimisă la brigadă următoarea hîrtie:

„Pe baza telegramei nr. 469, se înaintează infanteristul Švejk Josef, fugit din compania 11-a de marș spre noi cercetări la comandamentul brigăzii.”

Escorta, formată din patru oameni, era o amestecătură de naționalități; un polonez, un maghiar, un german și un ceh. Ultimul, care era și Comandantul escortei, avea gradul de fruntaș și își dădea niște ifose grozave față de compatriotul arestat, încercînd să-l facă să înțeleagă puterea teribilă ce avea asupra lui. Cînd, în gară, Švejk ceru cuviincios permisiunea de a se duce la closet, fruntașul îi răspunse foarte grosolan că are timp să urineze cînd va ajunge la brigadă.

— Foarte bine, în replică Švejk. Dar trebuie să-mi dați asta în scris, ca să se știe cine-i de vină când mi-o plesni bășica udului. Pentru treaba asta, domnule fruntaș, există lege.

Fruntașul, un vlăjgan, venit de la oi se sperie de această bășică a udului, așa încît Švejk fu condus la closetul gării, cu alai, de întreaga escortă. În general, fruntașul părea a fi un om tare închipuit și tot timpul cît dură călătoria se ținu bățos și înfoiat, de parcă a doua zi ar fi trebuit să fie avansat cel puțin comandant de corp de armată.

În timp ce trenul gonia pe linia Przemysl-Chyrow, Švejk i se adresă:

— Știți, domnule fruntaș, cînd stau așa și mă uit la dumneavoastră, îmi aduc aminte de un alt fruntaș, unu Bozba, care făcea serviciul la Trident. Cum l-au numit fruntaș, chiar din prima zi a început să crească în asemenea hal, că nu-l mai ajungeau pantalonii cazoni. Dar ce era mai rău e că au început să-i crească și urechile în lungime. Așa că l-au dus numaidecît la infirmerie, unde *regimentsarztul* a spus că asta se întîmplă cu toți fruntașii. La început — zicea — se umflă; unora se întîmplă să le treacă repede, dar cu ăsta, zicea doctorul, e de rău, ar putea să crape, pentru că toată boala i se trage de la steluța de pe galon. Ca să-l scape, au trebuit să-i staie steluța și, cît ai zice pește, s-a dezumflat.

Din clipa aceea, zadarnic mai încercă Švejk să întrețină o conversație cu fruntașul și să-i explice prietenește de unde vine obiceiul să se spună că fruntașul e ghinionul companiei.

La toate avansurile sale, fruntașul răspunse numai prin niște amenințări încîlcite, prin care voia să-i dea de înțeles că unul din ei va rîde mai bine cînd vor ajunge la brigadă. Cum s-ar zice, compatriotul nu-și da gîndurile pe față; iar cînd Švejk îl întrebă de unde era de fel, se alese cu răspunsul că asta nu-i treaba lui.

Švejk încercă să-l ia de departe. Îi povesti că mai fusese dus sub escortă și că fiecare dată se distrase de minune cu ostașii care-l însoțiseră.

Fruntașul tăcu chitic, iar Švejk continuă:

— Nu știu ce să zic, domnule fruntaș, dar mi se pare că v-a lovit o mare nenorocire, de vreme ce v-ați pierdut graiul. Eu am cunoscut mulți fruntași amăriți, dar o catastrofă ca dumneavoastră, domnule fruntaș — vă rog să-mi fie cu iertare și să nu vă supărați — de cînd sînt n-am văzut. Spuneți-mi mie ce vă doare și s-ar putea să vă dau un sfat, pentru că, să știți de la mine, ostașul dus sub escortă are întotdeauna mai multă experiență decît cei care îl păzesc. Sau știți ce, domnule fruntaș? Ca să ni se pară drumul mai scurt, povestiți-ne ceva, să zicem, despre satul dumneavoastră, despre împrejurimile lui, dacă aveți iaz în sat; dacă aveți pe acolo cumva ruine ale vreunui castel, ați putea să ne povestiți o legendă despre turnul castelului...

— Eu, unul, m-am săturat, izbucni fruntașul.

— Asta înseamnă că sînteți un om fericit, replică Švejk. Sînt oameni care nu se satură niciodată.

Fruntașul se învăluie într-o muțenie desăvîrșită, dar mai întîi își spuse totuși ultimul cuvînt:

— N-am nici o grijă, or găsi ei la brigadă ac de cojocul tău, eu unul n-am de gînd să mă amărăsc cu tine.

De fapt, nici un ostaș din escortă n-avea haz. Maghiarul se distra cu neamțul în felul lui, întrucît nu cunoștea din limba germană decît două cuvinte: „*jawohl*” și „*was*”? Cînd neamțul îi povestea cîte ceva, maghiarul dădea din cap și spunea: „*jawohl*”, iar cînd neamțul tăcea, maghiarul îl întreba: „*was*” și neamțul o lua iar de la început. Polonezul se ținea deoparte, aristocratic, nu băga în seamă pe nimeni și se distra de unul singur, suflîndu-și nasul pe podea, operație la care folosea, cu multă îndemînare, degetul gros de la mîna dreaptă; apoi, dus pe gînduri, cu ochii țintă în jos, ștergea podeaua cu patul puștii și, în sfîrșit, cu aceeași dibăcie, freca patul puștii, porcăit, de pantalonii cazoni și mormăia pe nas:

— Sfintă Fecioară.

— Cum văd, prea multe nu știi, îl agrăi Švejk. Pe strada Na Bojiste locuia într-o pivniță măturătorul Machacek; ăsta se pricepea să-și sufle nasul pe sticla ferestrei, cu atîta dibăcie, că închipuia tabloul Libusei, spurcînd gloria orașului Praga. De fiecare tablou din ăsta, căpăta de la nevastă-sa cîte o bursă de stat, care-i făcea gura cît o șură; dar el tot nu se lăsa și-i dădea mereu înaintea ca să se perfecționeze. De altfel, asta era singura lui distracție.

Polonezul nu răspunse și, în cele din urmă, întreaga escortă se cufundă într-o tăcere adîncă, de parcă s-ar fi dus cu toții la înmormîntare și acum se gîndeau, reculeși, la răposat.

În această stare se apropiară de statui major al brigăzii din Wojalycz.

*

Între timp, la comandamentul brigăzii se produsese schimbări importante.

Conducerea statului-major fusese încredințată colonelului Gerbich, persoană distinsă, cu vaste cunoștințe în arta militară, care i se lăsaseră în picioare sub forma de podagră. Avusese la minister prieteni cu mare influență, care nu îngăduiseră să fie scos la pensie, și acum cutreiera comandanțele marilor formațiuni militare, încasa solde majorate cu cele mai diverse sporuri de război, și rămînea într-un loc numai pînă cînd, în furia unei crize de podagră, săvârșea vreo negliobie. După care, era transferat în altă parte, eveniment care pentru el însemna de obicei o nouă avansare. În general, la masă nu vorbea cu ofițerii decît despre degetul de la picior, care de multe ori i se umfla așa de tare, încît trebuia să poarte o gheată neobișnuit de mare.

Grozav îi mai plăcea să povestească la masă că din cauza degetului veșnic ud de transpirație trebuia să și-l țină în permanență înfășurat în vată și să explice că sudoarea cu pricina mirosea a supă de vacă acrită.

Acesta este de altfel și motivul pentru care, de fiecare dată, cînd pleca în altă parte, corpul ofițeresc își lua cu mare căldură rămas bun de la el. Încolo, era un om foarte jovial, și avea o atitudine foarte prietenoasă față de ofițerii mai mici în grad, cărora le descria bunătățile pe care le mîncase și le băuse înainte de a se fi îmbolnăvit.

În clipa cînd Švejk fu adus la brigadă și, potrivit ordinului dat de ofițerul de serviciu, fu înaintat, împreună cu toate documentele, colonelului Gerbich, în biroul acestuia se afla locotenentul Dub.

În cele cîteva zile care se scurseseră după marșul spre Sanok-Sambor, locotenentul Dub fusese eroul unei noi aventuri. Dincolo de Felstyn, compania a 11-a de marș întâlnise o coloană de cai, trimisă regimentului de dragoni cantonat la Sadow-Wisznie.

Vrînd să dovedească locotenentului-major Lukáš talentele sale de călăreț, locotenentul Dub se trezise deodată cocoțat pe un cal, care dispăruse cu el în lunca pîrăului unde, puțin mai tîrziu, fu descoperit împlîntat într-o mlaștină, atît de solid, că nici cel mai priceput grădinar n-ar fi știut să-l sădească așa de bine. După ce fusese scos cu niște funii, începuse să geamă ca un om care-și dă sfârșitul și în această stare fusese adus la comandamentul brigăzii și internat în micul lazaret din localitate.

După cîteva zile însă își reveni, așa că medicul declară că-i va mai unge de două-trei ori spatele și burta cu tinctură de iod și apoi se va putea întoarce, fără grijă, la unitatea lui.

Acum ședea în fața colonelului Gerbich și discuta cu el despre toate bolile cîte sînt pe lume.

Cînd îl zări pe Švejk, se stropși la el cu un glas triumfător, căci știa de misterioasa lui dispariție, în fața Felstynului:

— Aha, va să zică, iar te avem în mînă! Unii pleacă ca jivinele și se întorc ca fiarele și mai rele. Așa-i și cu tine.

Drept completare, trebuie să mai adăugăm că în aventura sa ecvestră, locotenentul Dub suferise o ușoară comoție cerebrală; de aceea nu trebuie să ne mirăm că, tot apropiindu-se de Švejk, zbiera la el în versuri, chemînd într-ajutor în încăierarea cu dînsul pe Dumnezeu-tatăl :

— Ceresc părinte, pe tine te chem, de fum mă învăluie tunurile bubuitoare, sălbatic se aud gloanțele șuierătoare. Conducător al băătăliilor, ajută-mă, părinte, pe acest nătărău să-l învăț minte... Unde ai fost atîta vreme, ticălosule? Ce-i cu uniformă asta pe tine?

Se mai cuvine apoi să adăugăm că în biroul lui, colonelul suferind de podagră, introdusese o ordine foarte democratică, bineînțeles în clipele cînd nu avea vreo criză. Era o forfotă neconținută și gradele cele mai diferite se perindau prin fața lui pentru a-i asculta părerile despre degetul umflat, cu iz de supă de vacă acrită.

În răstimpurile cînd colonelul Gerbich nu avea crize, biroul era întotdeauna plin de tot felul de ofițeri, căci, în asemenea clipe excepționale, dumnealui era foarte vesel și vorbăreț și-i plăcea să aibă în jurul lui ascultători, cărora să le povestească cele mai porcoase anecdote, fapt care îi făcea plăcere, iar celorlalți le producea bucuria de a rîde de niște glume răsuflete, care trebuie să fi circulat încă pe vremea generalului Laudon.

În asemenea perioade, serviciul sub comanda colonelului Gerbich era foarte ușor; subalternii făceau ce voiau și era o regulă ca în orice comandament, unde își făcea el apariția să se fure ca în codru și să se facă tot felul de matrapazlîcuri.

Și de data aceasta, o dată cu Švejk, dădură buzna în biroul colonelului militari de toate gradele, așteptînd cu nerăbdare să vadă ce are să se întîmple, în timp ce colonelul studia atent documentul întocmit de maiorul din Przemyśl, adresat comandamentului brigăzii.

Locotenentul Dub continuă însă convorbirea cu Švejk, în stilul lui obișnuit.

— Tu nu mă cunoști încă, da cînd ai să mă cunoști, ai să încremenești de spaimă.

Colonelul nu se putu dumiri de loc din lectura documentului, deoarece maiorul din Przemysl îl dictase încă sub impresia beției din ajun.

Cu toate acestea, colonelul Gerbich era bine dispus, întrucît în ultimile două zile durerile îl lăsaseră și degetul de la picior se purta blind ca un mie-lușel.

— În definitiv, ce crimă ai făcut dumneata? îl întrebă pe Švejk pe un ton atît de binevoitor, încît locotenentul Dub simți un junghi în inimă, care îl sili să răspundă el în locul lui Švejk:

— Individul ăsta, domnule colonel, îl recomandă el pe Švejk, face pe prostul ca să-și acopere sub idioți a lui toate ticăloșiile. Nu cunosc cuprinsul documentului care v-a fost trimis împreună cu el, dar îmi închipui că nătărăul trebuie să fi făcut vreo nouă ispravă, de data asta și mai boacănă. Dacă mi-ați îngădui, domnule colonel, să iau cunoștință de conținutul acestui document, aș putea cu siguranță să vă dau eventual anumite indicații de felul cum să procedați cu el.

Și, întorcîndu-se către Švejk, i se adresă în limba cehă:

— Așa-i că mi-ai bea sîngele?

— Da, răspunse plin de demnitate Švejk.

— Vedeti, domnule colonel? continuă locotenentul Dub în limba germană. Nu-l puteți întreba nimic și în general nu se poate sta de vorbă cu el. Dar odată și odată tot trebuie să cadă coasă pe piatră și nătărăul ăsta să fie pedepsit exemplar. Îmi permiteți, domnule colonel...

Locotenentul Dub se cufundă în lectura actului întocmit de maiorul din Przemysl și, după ce termină de citit, strigă triumfător:

— Acum s-a zis cu tine, aleluia; ce-ai făcut cu uniforma statului?

— Am lăsat-o pe malul iazului cînd am încercat țealele astea, ca să văd cum umblă în ele ostașii ruși, răspunse Švejk. De fapt, să știți că la mijloc nu-i decît o încurcătură.

Și Švejk începu să povestească locotenentului Dub toate cîte le îndurase de pe urma acestei încurcături, iar cînd termină de povestit, locotenentul Dub zbieră la el:

— Acum ai să vezi și tu cine sînt. Știi ce va să zică să pierzi avutul statului, știi ce înseamnă, nătărăule, să prăpădești uniforma în vreme de război?

— Cu respect vă raportează, domnule *lâitnant*, dădu răspuns Švejk, că atunci cînd ostașul pierde uniforma trebuie să aducă în loc una nouă.

— Jesus-Maria, explodă locotenentul Dub. Boule, vită încălțată, pe-semne că ai de gînd să te joci cu mine pînă ai să mă scoți din sărite și te-oi face să slujești în armată încă o sută de ani după terminarea războiului.

Colonelul Gerbich, care pînă în clipa aceea șezuse calm și netulburat la masa de lucru, se schimonosi dintr-o dată, căpătînd o înfățișare înspăimîntătoare, căci o nouă criză de podagră îi transformase degetul cel mare de la picior, pînă atunci liniștit, dintr-un mielușel cuminte și blind, într-un tigru fioros, în curent electric de șase sute de volți, într-un mădular sfărîmat

clipă de clipă cu lovituri sacadate de ciocan. Făcu doar un gest disperat cu mîna și începu să urle cu o voce înfiorătoare, care amintea de răgetul unui om fript, încetul cu încetul, pe frigare.

— Afară! Ieșiți afară! Dați-mi revolverul!

Obişnuiții biroului erau învățați cu aceste ieșiri ale colonelului; de aceea o zbughiră afară cu Švejk cu tot, pe care santinela îl trase pe culoar. Numai locotenentul Dub rămase pe loc, dorind ca în această clipă, care i se părea foarte potrivită, să mai pună o vorbă bună pentru Švejk. De aceea se adresă colonelului schimonosit de furie:

— Îmi permit să vă atrag atenția, domnule colonel, că individul...

Colonelul scoase un urlet de fiară sălbatică și aruncă după locotenent cu călimara; înspăimîntat, locotenentul Dub salută și spuse:

— Bineînțeles, domnule colonel, și dispăru pe ușă afară.

Mult timp după aceea se auziră din cancelaria colonelului urlete și gemete, pînă cînd, într-un tîrziu, vaietele se stinseră în suspine ușoare și încetul cu încetul se făcu iar liniște.

Degetul colonelului se transformase din nou, pe neașteptate, în mieluşel blind, criza de podagră trecuse; colonelul sună și porunci să-i fie adus Švejk.

— Care va să zică, ce-i cu tine? îl întrebă colonelul, care se simțea acum atît de bine și de fericit, de parcă l-ar fi lăsat toate necazurile de pe lume, sau s-ar fi prăjit la soare, undeva pe malul mării.

Zîmbindu-i prietenește, Švejk îi povesti toată odiseea lui. În încheiere îi spuse colonelului că el, ordonanță a companiei a 11-a de marș din regimentul 91, era foarte îngrijorat din pricină că nu știa cum se descurcă compania fără el.

Colonelul zîmbi și el binevoitor și ordonă să i se facă lui Švejk o foaie de drum, prin Lvov, pînă la stația Zoltanka, unde avea să ajungă a doua zi din urmă compania lui de marș; de asemeni, mai porunci să i se elibereze de la magazie o uniformă nouă și să i se plătească 6 coroane și 82 de fileri în schimbul hranei reci pentru drum.

Cînd, puțin mai tîrziu, îmbrăcat în uniformă austriacă nou-nouță, părăsi comandamentul brigăzii spre a se duce la gară, Švejk dădu peste locotenentul Dub care holbă ochii uluit. Švejk îi dădu onorul într-o impecabilă ținută militară și, arătîndu-i actele, îl întrebă foarte grijuliu dacă nu cumva dorea să transmită ceva locotenentului-major Lukáš.

Locotenentul Dub nu izbutii să îngaime nici un răspuns; se mulțumi să rostească numai: „*Abtreten!*” și uitîndu-se în urma lui Švejk care se depărta, bolborosi încet pentru sine: „Nu mă cunoști, încă, maica ta Cristoase, dar ai să mă cunoști...”

*

În stația Zoltanka era punctul de adunare a întregului batalion de sub comanda căpitanului Sagner; lipsea doar ariergarda companiei a 14-a, care se pierduse pe undeva, în timp ce ocoliseră Lvovul.

Intrînd în orașel, Švejk se pomeni dintr-o dată într-un mediu cu totul nou; din freamătul care domnea pe străzi se putea lesne vedea că distanța

care despărțea orașelul de front, unde se tăia ca în carne vie, nu era prea mare. Oriunde te întorceai, vedeai unități de artilerie și eșaloane de cavalerie; din toate casele se vedeau ieșind ostași aparținând celor mai diferite regimente; printre ei se foiau, ca un fel de elită, nemții din Reich, împărțind aristocratic austriecilor țigări din rezervele lor bogate. La bucătăriile de companie ale nemților din Reich, instalate în piață, se puteau vedea chiar butoaie cu bere pentru masa de prînz și de seară a ostașilor; în jurul butoaielor se învîrteau ca pisicile hămesite ostașii austrieci, lăsați în voia soartei, cu burțile umflate de fiertura murdară de cicoare îndulcită.

Evrei perciunați, cu caftane lungi, strînși în grupuri, priveau îngroziți la norii de fum ce se înălțau spre apus și dădeau din mîini. Peste tot se vorbea că ardeau localitățile Uciszkow, Busk și Derewiany de pe Bug.

Bubuitul tunurilor se auzea tot mai deslușit. De undeva se lăți zvonul că din Grabova rușii bombardau tîrgul Kamionka Strumilowa, că luptele se dădeau pe tot cursul Bugului și că soldații abia îi rețin pe fugarii care încearcă să se întoarcă peste Bug, la căminele lor.

Pretutindeni domnea un haos de nedescris; nimeni nu știa de fapt precis dacă rușii trecuseră sau nu la ofensivă, încetînd retragerea anterioară pe toată linia.

La comenduirea poeziei, poliția militară aducea în fiecare clipă cîte un suflet de evreu speriat, acuzat de a fi răspîndit zvonuri mincinoase și răuvoitoare. Nefericiții evrei erau bătuti aci pînă la sînge, după care li se dădea drumul acasă, cu fundul harcea-parcea.

În haosul acesta își făcu așadar Švejk intrarea în orașel și începu investigațiile de rigoare spre a da de urma companiei sale. Chiar din gară fu cit pe-aci să intre într-un mic conflict cu comandamentul etapei. Cînd se apropiase de masa unde se dădeau informații pentru ostașii ce-și căutau unitățile, un caporal oarecare se răstise la dînsul, întrebîndu-l dacă nu cumva dorește să se ducă el să-i caute compania de marș. Švejk îi răspunse că nu dorea decît să afle unde era cantonată, în orașel, compania a 11-a de marș din cutare și cutare batalion al regimentului 91.

— E foarte important, accentuase Švejk, să știu unde-i *marșkompania* a 11-a, pentru că eu sînt ordonanța ei.

Ca un făcut, la masa de alături stătea un plutonier-major care se năpusti la Švejk ca un tigrul, urlînd:

— Porc afurisit! Ce fel de ordonanță ești, dacă nu știi unde ți-e *marșkompania*?

Pînă să apuce Švejk să-i răspundă, plutonierul-major dispăruse în biroul vecin, de unde se întoarse după o clipă însoțit de un locotenent-major grăsuț, ce aducea cu un proprietar de măcelărie en-gros.

Comandamentele de etape erau, pe lîngă altele și un fel de capcane de ostași hoinari, sălbăticiți, care ar fi dorit, poate, să umble tot războiul în căutarea unităților lor, făcînd coadă în fața meselor de la comandamentele de etapă, în fața cărora era agățată inscripția : „*Minagegeld*”.

La apariția locotenentului-major, un plutonier strigă: „*Habt Acht!*”, iar locotenentul-major îl întrebă scurt pe Švejk:

— Actele?

După ce Švejk i le arată și locotenentul se convinsese de adevărul celor cuprinse în ele, cerînd informații de la comandamentul brigăzii din Zoltanka, i le înapoie, ordonînd mărinimos caporalului de la masă:

— Dă-i informațiile de care are nevoie; și se încuie din nou în biroul de alături.

Cînd ușa se închise în urma lui, plutonierul-major se sculă de la masă, îl apucă pe Švejk de umăr și, făcîndu-i vînt afară, îi dădu următorul sfat:

— Șterge-o de aici, cît te vîd, putoare!

Așa încît Švejk se trezi din nou în plin haos și începu să caute la întîmplare vreun cunoscut din batalionul lui. Hoinări multă vreme pe străzile orașelului, pînă cînd hotărî să mizeze totul pe o singură carte.

Acostă un colonel și în germana lui stîlcită îl întrebă dacă nu cumva știa unde se afla batalionul și compania lui de marș.

— Cu mine poți să vorbești cehește, îi răspunse colonelul, și eu sînt ceh. Batalionul tău e cantonat în satul vecin, Klimontow, dincolo de linia ferată. Ai voștri n-au voie să iasă în oraș, pentru că din prima zi cînd au sosit aci s-au încăierat în piață cu bavarezii...

Drept care Švejk dădu s-o pornească la drum, spre Klimontow.

După cîțiva pași se auzi însă strigat din urmă de colonel care, vîrînd mîna în buzunar, îi dădu cinci coroane să-și cumpere țigări și, despărțindu-se de Švejk pentru a doua oară, foarte amabil, își spuse în gînd: „Ce soldat simpatic”.

Švejk își continuă drumul spre Klimontow și, amintindu-și de colonel, ajunse la concluzia că în urmă cu doisprezece ani era la Trident un colonel, pe nume Habermaier, care se purta tot așa de frumos cu soldații, ca pînă la urmă să se afle că era homosexual, deoarece își dăduse arama pe față la baia de aburi din Adiz, unde încercare să pîngărească un cadet amenințîndu-l cu „*dinstreglma*”.

Înnegurat de aceste gînduri sumbre, Švejk ajunse pe nesimțite în sat, unde nu trebui să-și bată mult capul ca să dea de statul-major al batalionului, deoarece în tot satul, care era foarte întins, nu se vedea decît o singură clădire mai arătoasă, aceea a școlii primare, ridicată aici, în această regiune pur ucraineană, de administrația teritorială a Galiției, în scopul polonizării „radicale” a comunei.

De la începutul războiului școala adăpostise tot felul de oaspeți. Rînd pe rînd fuseseră instalate aci comandamente rusești și austriece, iar un timp, în cursul marilor bătălii care hotărîseră soarta Lvovului, sala de gimnastică fusese transformată în sală de operații, în care se tăiaseră mîini și picioare și se făcuseră trepanații craniene.

În grădina din spatele școlii era o groapă uriașă, în forma de pîlnie, provocată de explozia unei grenade de mare calibru. Într-un colț al grădinii se înălța un păr bătrîn. De o cracă groasă atîrna și acum o bucată de funie tăiată de care, nu de mult, fusese spînzurat preotul greco-catolic, în urma unui denunț făcut de directorul școlii locale, care arătase că în timpul ocupației rusești preotul făcuse o slujbă pentru victoria armatelor țarului pravoslavnic al Rusiei, în realitate însă povestea asta nu avea nimic de-a face cu adevărul, întrucît în vremea aceea acuzatul nici nu fusese în localitate, ci

undeva într-o mică stațiune balneară, neatinsă de război, la Bochnia Zamuravana, unde plecase să se trateze de piatră la vezica biliară.

La spânzurarea preotului greco-catolic contribuiseră de fapt mai mulți factori: naționalitatea, o controversă religioasă și o găină. Cu câteva zile înainte de izbucnirea războiului, nefericitul popă tăiașe în grădina lui o găină a învățătorului, care-i scormonise simburii de pepene, abia semănați.

După moartea părintelui, clădirea parohiei greco-catolice rămăsese goală și se poate spune că n-a existat om în sat care să nu fi dorit să aibă vreo amintire de la el.

Un țaran polonez își transportase acasă pianul și folosisese capacul spre a-și repara porțița de la cocina de porci... O parte din mobilă fusese făcută surcele de către ostași, conform obiceiului, și numai printr-o întâmplare fericită rămăsese neatinsă soba mare din bucătărie, cu vestita-i plită, dat fiind că preotul greco-catolic nu se deosebise prin nimic de colegii lui: îi plăcuse să înfulece și să aibă cât mai multe oale și crățiți pline, pe plită și în cuptor.

În felul acesta, devenise un fel de tradiție ca toate unitățile militare în trecere prin localitate să-și instaleze aci bucătăria pentru ofițeri, iar în odaia mare un fel de cazino, tot pentru ofițeri. Mesele și scaunele erau adunate de la săteni.

*

Ofițerii batalionului de sub comanda căpitanului Sagner organizau tocmai atunci o masă de seară sărbătorească; puseseră mină de la mină și cumpăraseră un porc, iar bucătarul Jurajda le pregătea tot felul de bunătăți, înconjurat de un mare număr de răsfățați ai soartei, recrutați dintre ordonanțe; peste toată lumea aceasta trona însă plutonierul de ață Vanek, care îl sfătuia pe Jurajda să taie cu socoteală capul de porc, ca să-i rămână și lui o bucată de rît.

Dintre toți, bineînțeles că cel mai mult i se scurgeau ochii hămesitului Baloun.

Cam așa, se pare, privesc și canibalii cu lăcomie și bale la gură când din misionarul fript în frigare curge grăsimea, răspindind o aromă plăcută, în timp ce preasfinția-sa se topește. Baloun se simțea la fel cu ciinele lăptarului înhămat la cărucior, când trece ucenicul măcelarului, ducând pe cap coșul cu mezeluri scoase de la afumat, din care atîrnă un lanț de crenvurști; atît doar cît să sară și să muște, dacă n-ar fi afurisitele de curele la care-i înhămat și blestemata aceea de botniță.

Caltaboșii, care tocmai se nășteau, miroseau a piper, untură și carne, iar Jurajda, cu mînele suflecate, era atît de grav și de solemn, încît ar fi putut să servească drept model pentru un tablou în care Dumnezeu zămislește pămîntul din haos.

Baloun nu se mai putut stăpîni și începu să sughiță. Și, deodată, pe nesimțite, sughițul i se transformă într-un bocet în toată legea.

— Ce urlă ca un taur? îl întrebă bucătarul Jurajda.

— Mi-am adus și eu aminte, răspunse printre sughițuri Baloun, cum acasă eram totdeauna de față cînd se pregătea porcul și cum niciodată nu voiam să trimit o gustare măcar celui mai apropiat vecin; voiam să înghit

totul singur și chiar așa și făceam. Odată, așa de tare m-am îndopat cu lebevurșt, caltaboși și momițe, că toți au crezut c-am să plesnesc și au început să mă gonească cu biciul prin bătătură, așa cum se fugărește vaca când se umflă după trifoi. Domnule Jurajda, lăsați-mă, vă rog, să scormonesc prin tocătura asta; pe urmă n-au decît să mă închidă, dar nu pot să mai îndur suferința asta, mor...

Și, împleticindu-se ca un om beat, Baloun se apropie de masă și întinse laba-i uriașă spre grămada de tocătură.

Începu o luptă crîncenă. Numai cu mare greutate izbutiră cei de-acolo să-l împiedice să dea iama prin tocătură. Un singur lucru nu reușiră însă să facă în timp ce-l împingeau afară din bucătărie: să-l împiedice să scociorească, în disperarea lui, prin oala cu mațe muiate, pregătite pentru cîrnați.

Bucătarul Jurajda se înfuriase așa de rău, încît aruncă în urma lui Baloun, care dădea bir cu fugiții, o legătură de surcele și strigă:

— Na, halește, javră afurisită!

Între timp, în odaia de sus se și adunaseră ofițerii și, în așteptarea înfrigurată a celor ce se pregăteau jos, în bucătărie, beau, în lipsă de altă băutură alcoolică, un rachiu ordinar de secară curată, colorat în galben cu fier-tură de ceapă, despre care negustorul evreu de la care îl cumpăraseră afirmase că este cel mai bun și mai original coniac franțuzesc, moștenit de la taică-său, care la rîndul lui îl avusese încă de pe vremea bunicului.

— Ascultă, omule, îi spusese cu acest prilej căpitanul Sagner, dacă mai spui că străbunicul tău l-a cumpărat de la franțuji pe vremea cînd fugeau de la Moscova, să știi că te bag la răcoare și te țin acolo pînă cînd cel mai tînăr din familia ta are să fie cel mai bătrîn.

Și în timp ce, după fiecare dușcă, ofițerii îl blestemau pe negustorul evreu, Švejk sosi la cancelaria batalionului, unde-l găsi numai pe teteristul Marek care, în calitatea lui de istoriograf al batalionului, folosea prilejul staționării batalionului lîngă Zoltanka spre a-și completa rezervele cu încă cîteva bătălii victorioase care, de bună seamă, aveau să se desfășoare în viitor.

Își și făcuse cîteva însemnări și, în clipa cînd apăru Švejk terminase tocmai de scris următoarele: „Dacă în fața orizontului nostru spiritual îi aducem pe eroii care au participat la luptele de lîngă satul N., unde cot la cot cu batalionul nostru a luptat un batalion din regimentul N. și batalionul al doilea din regimentul N., ne dăm seama că batalionul nostru N. și-a și dovedit cele mai minunate calități strategice și a contribuit, fără putință de tăgădă, la victoria diviziei N., a cărei misiune este consolidarea definitivă a pozițiilor noastre în sectorul N.”

— După cum vezi, îi strigă Švejk teteristului, iar sînt aici.

— Îmi dai voie să te miros? îl întîmpină plăcut surprins teteristul Marek. Da, ce-i drept e drept, puți a pușcărie.

— Ca de obicei, îi replică Švejk, a fost vorba numai de o mică încurcătură; dar tu ce mai faci?

— Cum vezi, îi răspunse Marek. Îi aștern pe hîrtie pe eroicii salvatori ai Austriei, dar nu știu de ce nu prea merge socoteala și-mi iese o porcărie. Așa că scot în evidență fiecare „N”, literă care are o importanță extraordinară atît pentru prezent, cît și pentru viitorime. În afară de calitățile mele arhicu-

noscute, căpitanul Sagner a descoperit apoi că am și un mare talent de matematician. Am primit ordin să verific scriptele batalionului și am ajuns la concluzia că bilanțul e falimentar și că batalionul așteaptă numai momentul să se socotească cu creditorii ruși, dat fiind că, indiferent dacă e vorba de o înfrângere sau de o victorie, se poate fura din gros. La urma urmei, e tot un drac. Chiar dacă o să fim făcuți una cu pământul, posedăm acum documente despre victoria noastră, pentru că în calitatea mea de *batalionsgeschitsschreiber* am avut cinstea să pot scrie: „Din nou împotriva dușmanului, care credea că victoria va fi a lui. O incursiune a ostașilor noștri și un atac cu baioneta au fost o poveste de o clipă doar. Disperat, dușmanul o ia la fugă, se aruncă în tranșeele sale, noi îi urmărim fără milă și într-o debandată totală își părăsește pozițiile, lăsând în mâinile noastre răniți și prizonieri. E una din clipele cele mai glorioase. Cine supraviețuiește, scrie acasă o scrisoare prin poșta militară:

«Nevestică dragă, au luat-o peste cur! Eu sînt sănătos. Ai întărcat poldul? Ai grijă nu-l învâța să spună tată străinilor, fiindcă eu n-aș îngădui una ca asta.»

Pe urmă vine cenzura și șterge din scrisoare: „*Au luat-o peste cur*”, pentru că nu se știe cine a luat-o și s-ar putea face tot felul de supoziții, exprimarea fiind cam echivoca.

— Lucrul cel mai important e să vorbești clar, observă Švejk. În 1912, cînd au venit misionarii la biserica sfîntul Ignat din Praga, era acolo un popă care s-a apucat să spună din amvon că nu se va întîlni probabil cu nimeni în cer. La predica aceea de seară a fost de față și tinichigiul Kulisek care, după toate rugăciunile din biserică, a strigat la cîrciumă că misionarul acela trebuie că avea multe pe cuget, dacă se apucase să mărturisească așa, deodată, ca la spovedanie, că nu se va întîlni cu nimeni în cer; stau și mă întreb, zicea, de ce trimit oameni din ăștia să predice. Întotdeauna trebuie să vorbești limpede și răspicat și nu cu ascunzișuri din astea. Cu ani în urmă, la cîrciumă „U Brejsku”, era un pivnicer care avea obiceiul, cînd era afumat, să se abată în drum spre casă pe la o cafenea de noapte, unde mai ciocnea cite un păhărel cu clienți necunoscuți și de fiecare dată cînd ciocnea, în loc de noroc spunea: „Noi pe voi, voi pe noi...” Pînă cînd, o dată, un domn mai bine din Jihlava, i-a împușcat una strașnică peste bot, iar a doua zi, cînd i-au măturat dinții de pe jos, proprietarul cafenelei și-a chemat fetița, care umbla la școală în clasa a cincea și a întrebato cîți dinți are în gură un om mare; și fiindcă n-a știut, tăticul i-a ars una, de i-au zburat doi dinți, iar a treia zi a primit un bilețel de la pivnicerul cu pricina, în care dumnealui își cerea iertare pentru necazurile pe care i le pricinuiseră, deși el nu voise să spună nici o vorbă urită, dar lumea nu-l înțelege pentru că, de fapt, socoteala vine așa: „Noi pe voi, voi pe noi, vă supărați?” După mine, cine are obiceiul de vorbește în doi peri trebuie mai întîi să se gîndească bine. Un om corect, care vorbește așa cum i-a crescut pliscul, rareori se întîmplă s-o ia peste bot... Și dacă totuși i se întîmplă, o dată, de două ori, apoi la urmă are el grijă să fie cu băgare de seamă și își ține gura, între oameni. E drept că despre un astfel de om oricine are dreptul să creadă că e tăcănît sau Dumnezeu mai știe cum;

pentru că ori de câte ori e tăbăcit, dumnealui e înarmat cu înțelepciune, cu putere de stăpînire, că de, își face socoteala că e singur și împotriva lui sînt mulți care se simt jigniți, și dacă s-ar lua cu toții la bătaie ar încasa de două ori pe atîta. Un astfel de om trebuie să fie modest și răbdător. În cartierul Nusle din Praga era un oareșicare domn Hauben; într-o duminică, cînd dumnealui se întorcea dintr-o excursie, a fost înjunghiat, din greșeală, pe șoseaua spre Kundratice. Și așa, cu cuțitul în spate, a ajuns pînă acasă, unde nevasta, după ce l-a dezbrăcat de haină, i-a scos frumușel cuțitul din spinare și a doua zi dimineța tăia cu el carnea pentru gulaș, că era din oțel de Solingen și bine ascuțit, iar cuțitele pe care le aveau dumnealor acasă erau toate pilitе și tocite. După isprava asta, dumneaei ar fi vrut să aibă în gospodărie un serviciu complet de cuțite din acelea, și-și îndemna soțul să se ducă în fiecare duminică în plimbare la Kundratice, dar el devenise așa de modest, că nu se mai ducea decît la cîrciumă lui Banzet din Nusle, unde știa că dacă stă în bucătărie are grijă Banzet să-l azvîrle afară, dacă cineva ar vrea să pună mîna pe el.

— Cum văd, nu prea te-ai schimbat, îi spuse teteristul.

— De loc, răspunse Švejk, de altfel nici n-am avut gînd. Au vrut să mă împuște, dar nu ăsta ar fi lucrul cel mai rău; din doisprezece n-am mai primit nicăieri solda.

— De la noi să-ți muți gîndul s-o capeți acum: plecăm spre Sokal și solda se va plăti după bătălie; trebuie să facem economii. Dacă, așa cum socotesc, nasulia se va termina în paisprezece zile, de fiecare ostaș căzut se va obține o economie de 24 de coroane și 72 de fileri.

— Altfel, ce mai e nou pe la voi?

— În primul rînd ne-a dispărut *nachhut*-ul, în al doilea rînd, corpul ofițeresc are, la parohie, un praznic porcesc și trupa e răspîndită prin sat și se destrăbălează în fel și chip cu partea femeiască. Azi-dimineța l-au legat pe unul din compania voastră, pentru că s-a cățărat în pod după o babă de șaptezeci de ani. De fapt, omul e nevinovat, pentru că în ordinul de zi nu se spune pînă la ce vîrstă e permis...

— Păi te cred că-i nevinovat, interveni Švejk, că dacă o babă ca asta se cațără pe scară, omul n-are cum s-o vadă la față. Un caz la fel am avut la manevrele de lîngă Tabor. O grupă de-a noastră era cartiruită la o cîrciumă; în tindă, o femeie oareșicare freca de zor podeaua; un ostaș, unu Chramosta, s-a tot foit pe acolo și pînă la urmă i-a ars una — cum să-ți zic — peste fustă. Femeia avea fusta suflecată sus de tot și cînd a atins-o n-a scos o vorbă; și mai dă-i una și încă una, și dînsa tot așa, tăcea chitic, de parcă ar fi fost vorba de altcineva; văzînd cum sta lucrurile, băiatul a trecut la fapte, în timp ce dumneaei îi dădea zor mai departe cu frecatul podelei; abia la urmă s-a întors către el cu toată fața și i-a spus: „Ei, ostășelule, ce zici, te-am dus...” Avea baba peste șaptezeci de ani și s-a apucat să povestească isprava în tot satul. Și acum mi-aș îngădui să vă întreb, dacă în lipsa mea ați fost cumva închis.

— N-am avut prilejul, se scuză Marek, în schimb, în ce te privește, trebuie să te anunț că batalionul a emis mandat de arestare împotriva ta.

— Foarte bine, fu de părere Švejk, dacă stai să te gîndești, nici n-aveau altă scăpare, era de datoria batalionului s-o facă, trebuia să emită

mandat de arestare, fiindcă n-a știut atîta vreme nimic de soarta mea. Eu unul socotesc că n-a fost nici o pripeală din partea batalionului. Care va să zică, spuneai că ofițerii sînt la casa parohială la un praznic porcesc? Trebuie să mă duc și eu să mă prezint, că am sosit; domnul *oberlaintnant* Lukáš trebuie să fi avut destule griji din pricina mea.

Și Švejk porni spre parohie în pas milităresc, cîntînd voios:

*Uită-te la mine și te minunează,
Dragostea și bucuria mea.
Uite-te la mine și te minunează
Ce-a făcut din mine
Un domn bine...*

Astfel își făcu Švejk intrarea în casa parohială, urcînd pe scară, spre odaia de unde se auzeau glasurile ofițerilor.

Ofițerii epuizaseră toate subiectele și acum birfeau brigada, pe chestia dezordinilor de la comandament; ajutorul de comandant al brigăzii nu lăsa să-i scape prilejul și băgă și el un fitil:

— A trebuit să telegrafiem pentru cazul Švejk; Švejk...

— Hier, *strigă Švejk din ușa întredeschisă și, intrînd în odaie, repetă:* Hier! Melde geborsamst, Infanterist, Švejk, Kompanieordonanz der 11 Marschkompanie!

Văzînd fețele înmărmurite ale căpitanului Sagner și locotenentului-major Lukáš, care exprima un fel de deznădejde mută, Švejk nu mai așteptă să fie întrebat și strigă:

— Cu respect vă raportează că a vrut să mă împuște pentru că l-am trădat pe maiestatea-sa împăratul.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce tot vorbești, Švejkule? strigă palid de disperare locotenentul-major Lukáš.

— Să trăiți, domnule *oberlaintnant*, lucrurile s-au întîmplat așa...

Și Švejk începu să zugrăvească cu lux de amănunte toată tărășenia lui.

Ofițerii se uitau la el cu priviri speriate, în timp ce Švejk povestea fără să scape cel mai mic amănunt, fără să uite să amintească chiar de faptul că pe malul iazului unde i se întîmplase nenorocirea creșteau flori de „nu mă uita”. Apoi, cînd începu să enumere toate numele tătărești pe care le cunoscuse în pribegia lui, ca Hallimulabalibei și altele, la care mai adăugă o serie întreagă de nume născocite de el, ca: Valivolavolivei, Malimulamalimei, locotenentul-major Lukáš nu se mai putut stăpîni și-i strigă:

— Te strivesc în picioare, dobitocule, dacă nu vorbești scurt și cuprinzător!

Dar Švejk continuă să povestească cu aceeași conștiinciozitate: cînd ajunse la curtea marțială-fulger, nu uită să amintească de faptul că generalul era șpanchiu de ochiul stîng și că maiorul ochi albaștri avea.

— Și tot spre mine el privea, mai adăugă apoi, ca să-și facă rima.

Comandantul companiei a 12-a, Zimmerman, aruncă după el cu ceșcuța din care băuse rachiul cumpărat de la negustorul evreu.

Švejk continuă însă netulburat să povestească despre mîngîierea duhovnicească și cum maiorul dormise pînă dimineața în brațele lui. Apoi luă în mod strălucit apărarea comandamentului brigăzii, unde fusese trimis la cererea batalionului. În cele din urmă, după ce-i prezentă căpitanului Sagner actele care atestau că instanța cea mai înaltă a brigăzii îi absolvise de orice bănuială, încheie:

— Îmi îngădui cu respect să vă raportez că domnul *laintnant* Dub se află la brigadă cu creierii zdruncinați și transmite tuturor salutări. Și acum vă rog să ordonați să mi se plătească solda și *tabaksgelt*³⁰¹.

Căpitanul Sagner și locotenentul-major Lukáš schimbară privi întrebătoare; în clipa aceea însă ușa se deschise și în odaie fu adus un fel de ciubăr din care aburea o supă de perișoare.

Era mult așteptatul început al festinului.

— Ascultă, blestematule, i se adresă căpitanul Sagner lui Švejk, bine dispus la gîndul bunătăților ce aveau să urmeze, să știi să numai porcul te-a scăpat.

— Švejk, mai adăugă locotenentul-major Lukáš, dacă se mai întîmplă ceva, să știi că are să fie vai și amar de tine.

— Cu respect, vă raportez, domnule *oberlaintnant*, că are să fie vai și amar de mine, spuse Švejk salutînd. În militărie omul trebuie să știe...

— Șterge-o! tună la el căpitanul Sagner.

Și Švejk o șterse luînd-o în jos pe scară, spre bucătărie.

Între timp se întorsese aci neconsolatul Baloun, rugînd să-i fie îngăduit să-l servească el pe locotenentul-major Lukáš, în timpul festinului.

Švejk avu norocul să pice tocmai în toiul unei dispute între bucătarul Jurajda și Baloun.

Jurajda folosea cu acest prilej cuvinte destul de neobișnuite.

— Ești o progenitură lacomă, îi spunea lui Baloun. Ai fi în stare să crăpi pînă te-ar trece nădușelile și, dacă ți-aș mai da să duci sus caltaboșii, ai păcătui cu ei pe scară.

Bucătăria căpătase acum altă înfățișare. Plutonierii de administrație ai batalionului și companiilor se înfruptaseră de zor, după grad, potrivit unui plan întocmit de bucătarul Jurajda. Conțopiștii de la cancelaria batalionului, telefoniștii de la companii și încă cîțiva gradați înfulecau cu lăcomie, dintr-o chiuvetă ruginită, ciorba cu perișoare subțiată cu apă clocotită, ca să ajungă la toți.

— *Nazdar!* îi strigă lui Švejk plutonierul de ață Vanek, sugînd dintr-o labă de porc. Acu a fost aici teteristul nostru, Marek, care mi-a spus că te-ai întors și că ai pe dumneata țoale noi. Acu ce mă fac: m-ai băgat în belea. Marek m-a speriat că nu decontăm mundirul ăsta la brigadă. Uniforma dumatăle veche a fost găsită pe malul iazului și am anunțat treaba asta la brigadă, prin *batalionskanzlei*. La mine, dumneata ești trecut ca înecat, în timp ce te scaldai; n-ar mai fi trebuit să te întorci de loc, ca să ne faci acum necazuri cu două uniforme. Nici nu-ți dai seama ce bucluc pricinuiești batalionului. Fiecare pîrticică din uniforma dumatăle e înregistrată. Atît în situația mea, cît și la companie e trecută ca supranumerar. Compania are, care va să zică, o uniformă întreagă peste efectiv. Am făcut raport scris despre asta la

³⁰¹ Bani de tutun (germ.).

batalion. Acum o să primim de la brigadă o înștiințare, precum că ai primit acolo altă uniformă; între timp, batalionul a trimis la brigadă situația magaziei de efecte, din care reiese că avem o uniformă întreagă supranumerar. Știu eu ce înseamnă asta: inspecție! Când e vorba de un fleac ca ăsta, imediat vin domnii de la intendență. Dar când dispar două mii de perechi de bocanci, nici dracu nu se interesează... Dar partea mai proastă e că am pierdut mundirul dumatăle, continuă jelanian Vanek, cu voce tragică, sugînd măduva dintr-un os care-i căzuse în mînă și scobind restul cu un chibrit ce-i servise drept scobitoare de dinți, ei, și pe chestia asta o să avem cu siguranță inspecție. Când am fost în Carpați ne-a venit, tot așa, o inspecție pe motiv că n-am respectat ordinul să scoatem soldaților degerați bocancii, nevătămați. De scos s-au scos, dar s-a întîmplat ca două perechi să plesnească, iar unul să aibă bocancii ruși înainte de moarte. Și cu asta, gata nenorocirea: imediat s-a înființat un colonel de la intendență și dacă nu s-ar fi ales de la ruși, de cum a venit, cu un glonte în cap, nu știu, zău, ce-ar mai fi ieșit.

— I s-au tras și lui cizmele? întrebă Švejk cu interes.

— Da, răspunse Vanek trist, numai că nimeni n-a știut cine i le-a tras, așa că în situație nici măcar cizmele colonelului nu le-am putut trece.

Bucătarul Jurajda se întoarse pentru a doua oară de sus și privirea-i căzu asupra nefericitului Baloun, care ședea posomorît și abătut pe o laviță de lîngă sobă și, plin de o mută disperare, se uita la burta-i scăzută.

— Tu ar fi trebuit să faci parte din secta hesihaștilor, îi spuse cu compătimire savantul bucătar Jurajda. Aia tot așa își priveau zile în șir buricul, pînă cînd li se părea că în jurul buricului s-a aprins lumina sacră. Atunci își închipuiau că au ajuns la al treilea grad al perfecțiunii.

Și, cotrobăind prin cuptor, Jurajda scoase un caltaboș.

— Ține, Baloun, înfulecă, îi spuse binevoitor bucătarul, îndoapă-te pînă plesnești, nehalitule.

Pe Baloun îl podidiră lacrimile.

— Acasă, explică el cu o voce plîngăreață, printre înghițiturile de cîrnat, cînd tăiam porcul, apăi mai întîi mîncam o bucată zdravănă de momițe, tot rîtul, inima, urechile, o bucată de ficat, rinichiul, splina, o bucată de garf, limba și pe urmă...

Și aproape în șoaptă, ca și cum ar fi povestit un basm, adăugă:

— Și abia pe urmă veneau caltaboșii — șase, zece bucăți — și cîrnații cu sînge, groși, cu crupe și pesmet, de nu știai din care să muști mai întîi, din cel cu pesmet sau din cel cu crupe. Se topeau în gură, și mirosea... și eu înghițeam, înghițeam și nu mă mai opream. Și acu stau și mă gîndesc, continuă să se tînguiască Baloun, că gloanțele or să mă ocolească, dar că o să mă răpună foamea și eu n-am să mai apuc să stau față în față cu o cratiță de cîrnați, ca acasă. După piftie nu prea mă omoram eu, că piftia e un fel de tremurătoare fără saț. Da în schimb se dădea în vînt după piftie nevastă-mea și eu nu-i lăsam nici măcar o bucată de ureche, ca să aibă din ce-o face, că voiam să înghit totul singur și numai așa cum aveam poftă. Aveam de toate bunătățile, din belșug, da tare eram hapsîn. O dată i-am fîgăduit lui socru-meu un porc, l-am tăiat, l-am mîncat și nici nu mi-a dat prin gînd să-i trimit bătrînului măcar o gustărică și el mi-a prorocit atunci că de foame am să mor.

— Și moartea-i în pridvor, interveni Švejk, căruia în ziua aceea îi ieșeau din gură, fără voia lui, numai rime.

Între timp, bucătarului Jurajda îi trecuse criza de compătimire față de Baloun. Fosta ordonanță a locotenentului Dub se aciuase pe nesimțite lângă plită și, scoțind din buzunar un codru de pîine, încercase să-l moaie tot în sosul care sfîrșia de zor în cratița mare, dînd năvală din toate părțile peste friptura de porc.

Jurajda îl lovi peste mîini și codrul de pîine din mîna lui Baloun căzu în sos, ca un înotător care sare de pe trambulină. Fără să-i mai lase răgazul să scoată bunătatea de pîine din cratiță, bucătarul îl apucă pe Baloun de guler și-l dădu pe ușă afară.

Nefericitul Baloun avu astfel prilejul să-l vadă prin fereastră pe Jurajda cum scotea cu furculița codrul de pîine rumenit de sosul cu care se îmbibase și cum, după ce mai adăugă o bucată de carne tăiată din partea de deasupra a fripturii, îi întindea pîinea lui Švejk, spunîndu-i:

— Ia și mănîncă, modestul meu prieten!

— Sfîntă Fecioară Maria, se tîngui Baloun în spatele ferestrei, pîinea mea s-a dus la dracu. Și, bălăbănindu-și mîinile, o porni prin sat să caute ceva de mîncare.

În timp ce mîncea nobilul dar al lui Jurajda, Švejk spuse, cu gura plină:

— Nici nu știți cît mă bucur că mă găsesc iar printre ai mei. Grozav m-a durut că atîta timp n-am putut fi de folos companiei noastre.

Și, ștergîndu-și bărbia de picăturile de sos și de untură scurse din pîine, încheie:

— Nu știu, zău, ce v-ați fi făcut fără mine, dacă m-ar mai fi ținut pe undeva și războiul s-ar mai fi prelungit cu cîțiva ani.

Plutonierul de administrație Vanek îl întrebă cu interes:

— Dumneata ce crezi, Švejk, are să mai dureze mult războiul ăsta?

— Cincisprezece ani, răspunse fără șovăială Švejk. Asta i la mintea cocoșului, dacă odată am avut un război de treizeci de ani, acum, că sîntem pe jumătate mai deștepți decît înainte, e limpede că $30 : 2 = 15$.

— Țucălarul căpitanului nostru, interveni Jurajda, spunea mai deunăzi că a auzit că, îndată ce-om ocupa granițele Galiției, s-a zis cu războiul. Rușii au să ceară pace...

— Pentru atîta lucru n-ar avea rost să ne mai războim, răspunse Švejk insidios. Dacă-i război, apoi război să fie. Eu unul, să știți, nu vreau să aud de pace, pînă nu ne vedem la Moscova și la Petrograd. Ce fel de război mondial ar mai fi și ăsta, dacă am sta și am trage bășini în jurul granițelor. Să-i luăm, de pildă, pe suedezi, în timpul războiului de treizeci de ani. De unde n-au venit — și au ajuns tocmai pînă la Nemecky Brod și Lipnice, unde au făcut o asemenea colonizare, că și în ziua de azi, după miezul nopții, se mai vorbește în cîrciumile de acolo suedeza, de nu se înțelege om cu om. Sau prusacii: nici ăștia nu s-au mulțumit doar să fie vecini, așa că, slavă, Domnului, la Lipnice e plin astăzi de urmași de-ai lor. Au venit pînă la Jeduchov și apoi s-au dus pînă în America, de unde au făcut cale întoarsă.

— În defintiv, interveni Jurajda, pe care festinul din ziua aceea îl scolese din sărite și-l zăpăcise de-a binelea, toți oamenii se trag din crapi. Să luăm, dragi prieteni, teoria evoluției speciilor, a lui Darwin...

Expunerea lui fu întreruptă de intrarea vijelioasă a teteristului Marek.

— Salvează-te care cum poți, strigă el. Acum cîteva clipe a sosit cu automobilul la comandamentul batalionului locotenentul Dub și l-a adus cu el și pe cadetul căcăcios, Biegler... E de rău cu el, continuă Marek să-i informeze. După ce a coborît cu cadetul din mașină, a dat buzna ca o furtună în cancelarie. Știți, am plecat de aici cu gîndul să trag un pui de somn. Mă întinsesem, așadar, pe o bancă în cancelarie și tocmai cînd somnul începea să mă mîngîie frumușel pe gene, dumnealui s-a năpustit asupra-mi. Cadetul Biegler a început și el să zbiere: „*Habt Acht!*” Locotenentul Dub m-a pus pe picioare și dă-i cu gura: „Aha, ai rămas uluit că te-am prins în cancelarie, încălcîndu-ți îndatoririle de ostaș? De dormit se doarme numai după ce sună goarna!”, la care cadetul Biegler a adăugat: „Aliniatul 16 din paragraful 9 al regulamentului militar”. În clipa aceea, locotenentul Dub a lovit cu pumnul în masă și a urlat ca ieșit din minți: „Veți fi crezut poate dumneavoastră, aștia de la batalion, că ați scăpat de mine; să nu vă închipuiți că am avut comotie cerebrală, craniul meu e tare, ține la tăvăleală”. În timpul asta, cadetul Biegler răsfoia pe masă un registru și citea cu glas tare: „Ordin pe divizie nr. 280”. Crezînd că-și bătea joc de el pe chestia ultimei lui fraze, în care spusese că craniul lui ține la tăvăleală, locotenentul Dub a început atunci să-i reproșeze comportarea nedemnă și obraznică față de ofițerii mai vîrstnici și chiar acum îl aduce înapoi, la căpitanul Sagner, ca să se plîngă de el.

După cîteva clipe cei doi intrară în bucătărie, pe care trebuiau s-o traverseze spre a putea ajunge în odaia de sus, unde corpul ofițeresc îl asculta acum, după carnea de porc, pe rotofeiul sublocotenent Maly, care cînta o arie din *Traviata*, cu dese rîgîieli, după varza și mîncarea grasă.

Cînd locotenentul Dub intră pe ușă, Švejk strigă:

— *Habt Acht!* Toată lumea în picioare!

Locotenentul Dub se lipi aproape de Švejk, ca să-i strige drept în obraz:

— Acum să te ții, s-a zis cu tine, aleluia! Am să pun să te împăieze, ca să rămii amintire pentru regimentul 91.

— *Zum Befehl*, domnule *laitnant*, salută Švejk. Am citit odată, să trăiți, că a fost o bătălie mare în care a căzut un rege suedez, împreună cu armăsarul lui credincios. Amîndouă hoiturile au fost transportate în Suedia și acum se găsesc împăiate în muzeul din Stockholm.

— De unde ai cunoștințele astea, nătărăule? tună locotenentul Dub.

— Cu respect, vă raportează, domnule *laitnant* că de la fratele meu, profesorul.

Locotenentul Dub se întoarse, scuipă și-l împinse pe cadetul Biegler către scara ce ducea spre odaia de sus. Nu se putu totuși stăpîni pînă la capăt; se mai uită din pragul ușii către Švejk și, cu asprimea necruțătoare a împăratului roman care hotăra soarta gladiatorului rănit în arenă, făcu un semn cu degetul gros de la mîna dreaptă și zbieră:

— Jos degetele!

— Cu respect vă raportează, strigă Švejk în urma iui, că le dau jos, domnule *laitnant*.

*

Cadetul Biegler se jigărise ca un ogar. Trecuse prin câteva lazarete de holerici și pe bună dreptate se obișnuise, după tratamentele pe care le avusesese de suportat ca suspect de holeră, să-și dea drumul mereu, fără voia lui, în pantaloni, în cele din urmă, ajunsese într-un lazaret de observație, pe miinile unui specialist care nu găsi în fecalele lui nici urmă de bacili holerici, îi strînse mațele cu tanin, așa cum prinde cizmarul șcroambele stricate cu sîrmă și-l expedie la primul comandament de etapă, declarîndu-l pe cadet, care era ca aburul deasupra oalei, „*frontdiensttauglich*”³⁰².

Doctorul era un om foarte inimos.

Cînd cadetul Biegler îi atrăsese atenția că se simte foarte slăbit, el îi răspunse zîmbind:

— Nu-i nimic, medalia de aur pentru bărbăție tot o mai suportați. Pe cîte știu, v-ați prezentat în armată voluntar.

Și astfel porni cadetul Biegler să cucerească medalia de aur.

Mațele lui strînse nu mai azvîrleau în pantaloni lichidul subțire; cu toate acestea, pîtecăraia îl apuca destul de des, încît de la ultima etapă și pînă la comandamentul brigăzii, unde se întîlnise cu locotenentul Dub, călătoria fusese un fel de experimentare a tuturor latrinelor posibile. De câteva ori pierduse trenul din pricină că zăbovise prea multă vreme în closetul vreunei gări. Alteori n-apuca să schimbe trenurile prin gări, fiindcă nu-și termina la timp treaba în closetul vagonului.

Și totuși, în ciuda tuturor closetelor care-i stătuseră în cale, cadetul Biegler se apropiase încet, dar sigur, de comandamentul brigăzii.

Locotenentul Dub ar fi trebuit de fapt să mai rămînă cîteva zile sub observație la infirmeria brigăzii, dar în aceeași zi cînd Švejk plecase spre batalion medicul-șef se răzgîndise, deoarece aflase că un automobil sanitar pleca în după-amiaza aceea în direcția satului unde era cantonat batalionul regimentului 91.

Era foarte fericit că se descotorosea de locotenentul Dub, care ca întotdeauna povestea tot felul de baliverne, pe care și le susținea cu cuvintele:

— Despre asta am discutat de altfel încă înainte de război cu prefectul.

— „*Mit deinem Bezirkshauptmann kannst du mir Arsch lecken*”, își spusese în sinea lui medicul-șef, mulțumind din suflet întîmplării că o coloană de automobile sanitare pleca în sus spre Kamionka-Strumilova, prin Zoltanka.

La brigadă, Švejk n-apucase să-l vadă pe cadetul Biegler, deoarece în răstimpul celor două ceasuri cît zăbovise el acolo, Biegler fusese în closetul cu instalație de apă al brigăzii, anume instalat pentru domnii ofițeri. Fără nici o exagerare se poate afirma că în astfel de locuri cadetul Biegler nu-și pierdea niciodată timpul de pomană, deoarece repeta în minte toate bătăliile celebre purtate de glorioasele armate austro-ungare, începînd cu bătălia de la Nordlingen la 6 septembrie 1634 și sfîrșind cu cea de la Sarajevo, 19 august 1878.

Și așa tot trăgînd de nenumărate ori lanțul de la closet și ascultînd cum năvălea apa cu zgomot, cadetul Biegler își imagina, închizînd ochii, varmacul bătăliei, atacurile cavaleriei și bubuitul tunurilor.

³⁰² Apt pentru front (germ.).

Întîlnirea dintre locotenentul Dub și cadetul Biegler nu prea fusese prietenoasă și era, fără îndoială, cauza înăsprii ulterioare a relațiilor lor de serviciu și dinafara serviciului.

Așadar, ajungînd pentru a patra oară în fața closetului și găsindu-l tot ocupat, locotenentul Dub își ieșise din fire și tunase:

— Cine-i acolo?

— Cadet Biegler, compania a 11-a de marș, batalionul N., regimentul 91, se auzi răspunsul mîndru al cadetului.

— Aici, se prezentă concurentul din spatele ușii, e locotenentul Dub de la aceeași companie.

— Sînt numaidecît gata, domnule locotenent.

— Aștept!

Locotenentul Dub se uitase nerăbdător la ceas. Nimeni n-ar putea să-și închipuie de cîtă energie și dîrzenie e nevoie pentru a rezista într-o asemenea situație încă cincisprezece minute, în fața ușii, apoi încă cinci și iar cinci, și la fiecare bătaie în ușă cu pumnul, cu piciorul, să auzi mereu același răspuns stereotip:

— Sînt gata numaidecît, domnule locotenent.

Pe locotenentul Dub îl cuprinseseră căldurile, mai cu seamă cînd, după foșnetul hîrtiei aducător de speranțe, mai trecură alte șapte minute fără ca ușa să se deschidă.

După toate, cadetul Biegler mai avea și atîta tact, încît nu trăgea apa.

Scuturat de un ușor delir, locotenentul Dub începuse să se gîndească dacă n-ar fi cazul să se plîngă comandantului brigăzii care poate ar fi dat ordin să se spargă ușa și l-ar fi scos pe cadetul Biegler cu forța de acolo. Îi mai trăsni prin minte că atitudinea cadetului ar putea fi și o încălcare a disciplinei militare.

După alte cinci minute, locotenentul Dub își dăduse însă seama că nici nu mai avea ce face dincolo de ușă, că de fapt îi trecuse de mult. Se încăpățînase totuși să rămînă în fața closetului, din principiu, continuînd să lovească cu picioarele în ușa din spatele căreia se auzea mereu același răspuns :

— In einer Minute fertig, Herr Leutnant!³⁰³

În sfîrșit, Biegler trase apa și, după cîteva clipe, cei doi se întîlniră față în față.

— Cadet Biegler, tună furios locotenentul Dub. Să nu-ți închipui că mă aflu aici pentru același scop ca dumneata. Am venit pentru că în clipa sosirii duminică la comandamentul brigăzii n-ai găsit de cuviință să te prezinți la mine. Dumneata nu cunoști regulamentul? Știi cui i-ai dat dumneata întîietate?

Cadetul Biegler rămase o clipă pe gînduri, scrutîndu-și memoria pentru a-și da seama dacă nu cumva săvîrșise o încălcare a disciplinei și a normelor privitoare la relațiile dintre gradele ofițerești mai mici și cele superioare.

Cu acest prilej constată că în cunoștințele sale exista o mare lacună. Nimeni nu le vorbise la școală despre atitudinea pe care trebuie să o aibă gradele ofițerești mai mici față de cele superioare, în asemenea situații; nu li

³⁰³ Într-o clipă sînt gata, domnule locotenent! (germ.).

se spusese dacă trebuie sau nu să se ușureze pînă la capăt, sau dacă trebuie cumva să țîșnească afară pe ușa closetului și, ținîndu-și cu o mînă pantalonii, cu cealaltă să dea onorul.

— Hai, răspunde, cadet Biegler! îi strigase insinuant locotenentul Dub.

Și iată că Biegler își amintise deodată de un răspuns foarte simplu care-l scoase din încurcătură:

— Domnule locotenent, n-am știut de prezența dumneavoastră la comandamentul brigăzii. Cum am sosit aci, după ce mi-am rezolvat problemele personale la cancelaria brigăzii, m-am dus de-a dreptul la closet, unde am rămas pînă la venirea dumneavoastră.

La care mai adăugase apoi, cu un glas solemn și oficial:

— Cadetul Biegler are onoarea să se prezinte domnului locotenent Dub.

— Păi vezi, îi spusese cu amărăciune locotenentul Dub, nu-i o chestiune așa de simplă; după părerea mea, domnule cadet Biegler, ar fi trebuit imediat ce ai sosit la comandamentul brigăzii, să te informezi la cancelarie dacă nu se află cumva prezent aici vreun ofițer din batalionul sau din compania dumată. Comportarea dumată o s-o judecăm la batalion. Plec într-acolo cu automobilul și ai să vii cu mine. Nici un „dar”! S-a înțeles?

Cadetul Biegler încercase totuși să se împotrivească, arătînd că la cancelaria comandamentului brigăzii i se și întocmiseră formele de călătorie pe calea ferată, mod de deplasare care, ținînd seama de situația specială a stomacului său, i se părea cel mai potrivit; orice copil știe doar că automobilele nu sînt amenajate pentru asemenea eventualități. Pînă să străbați o sută optzeci de kilometri, de mult i-ai dat drumul în pantaloni.

Dracu știe cum se face însă, dar la început, după ce părăsiseră comandamentul, zdruncinăturile automobilului nu avuseseră nici un fel de influență asupra cadetului Biegler.

Locotenentul Dub era de aceea în culmea deznădejdi, dat fiind că nu putea să-și pună în aplicare planul de răzbunare.

La plecare, locotenentul Dub își făcuse în gînd următoarea socoteală: „Acu să te ții, cadet Biegler, cînd te-o apuca; îți închipui cumva c-am să opresc mașina pentru tine?”

Avînd în vedere acest lucru, în măsura în care o permitea viteza cu care mașina înghițea kilometrii, locotenentul Dub legase chiar o convorbire interesantă și instructivă cu Biegler, demonstrîndu-i că automobilele militare care au o anumită rută, dinainte stabilită, n-au voie să facă risipă de benzină, oprindu-se din loc în loc.

La care, cadetul Biegler îi replicase, pe bună dreptate, că atunci cînd automobilul stă și așteaptă undeva, nu consumă de loc benzină, deoarece șoferul oprește motorul.

— Dar dacă trebuie să sosească la destinație la o anumită oră, continuase necruțător locotenentul Dub, n-are voie să oprească nicăieri.

Cadetul Biegler nu mai găsise nici un răspuns.

Au mers așa mai bine de un sfert de ceas, pînă cînd locotenentul Dub își simți deodată burta balonată și socoti că ar fi cazul să oprească automobilul, să coboare repede în șanț și, lăsîndu-și pantalonii, să-și caute ușurarea.

Se țină însă ca un erou pînă la kilometrul 126 unde, deodată, îl apucă pe șofer de manta și zgîlțindu-l îi zbieră la ureche: „Halt!”

— Cadet Biegler, mai avusese timp să strige locotenentul Dub, într-un acces de mărinimie, sărind repede din mașină și îndreptîndu-se grăbit spre șanț, acum ai și dumneata prilejul...

— Mulțumesc, îi răspunse Biegler, nu vreau să rețin automobilul fără rost.

Și cadetul, care simțea și el că puterile îl părăsesc, își spuse în gînd că preferă să facă pe el decît să-i scape un prilej atît de minunat de a-l blama pe locotenentul Dub.

Pînă să ajungă la Zoltanka, locotenentul mai oprise mașina de două ori și, după ultima escală, îi spusese lui Biegler indignat:

— Am avut la prînz „bikos polonez”. Cum ajungem la batalion, trimit o reclamație la brigadă. Varză acră stricată și carne de porc alterată. Cutezanța bucătarilor depășește orice limită. Cine nu mă cunoaște încă, are să mă cunoască!

— Feldmareșalul Nostitz-Rhieneck, elita cavaleriei de rezervă, îi răspunsese Biegler, a scris o lucrare intitulată: *Was schadet dem Magen im Kriege*³⁰⁴ în care nu recomandă de loc consumul cărnii de porc în vreme de război, cînd grijile și necazurile se țin lanț. Orice lăcomie în timpul marșului dăunează.

Locotenentul Dub nu reacționase la această aluzie directă, dar își spusese: „Te învăț eu minte, atotștiutorule”. Apoi se răzgîndise, dar îi adresase totuși lui Biegler o întrebare cum nu se poate mai prostească:

— Care va să zică dumneata, cadet Biegler, crezi că ofițerul față de care, ținînd seama de gradul pe care-l ai, ești dator să te consideri subaltern, se lăcomește? N-ai vrut cumva, cadet Biegler, să spui că m-am îndopat ca un porc? Îți mulțumesc, pentru neobrăzarea asta. Fii sigur că nu ți-o iert, mă răfuiesc eu cu dumneata; dumneata încă nu mă cunoști, dar cînd ai să mă cunoști, ai să-ți amintești toată viața de locotenentul Dub.

Cînd rostise ultimul cuvînt, locotenentul fusese gata-gata să-și muște limba, pentru că tocmai săriseră peste un hop.

Cadetul Biegler nu răspunsese nici de data aceasta, ceea ce îl făcuse pe locotenentul Dub să se înverșuneze și mai tare și să-l întrebe grosolan:

— Ascultă, cadet Biegler, vreau să cred că ai învățat că ești dator să răspunzi la întrebările superiorului.

— Se înțelege, replicase prompt Biegler, există un astfel de paragraf. Socotesc însă că ar fi necesar ca mai întîi să cercetăm natura raportului dintre noi. După cîte știu, deocamdată eu nu sînt repartizat nicăieri; prin acest *simpliciter* fapt, orice discuție cu privire la subordonarea mea necondiționată față de dumneavoastră, domnule locotenent, este lipsită de obiect. În afară de asta, probleme de subordonare se pot pune în cercurile ofițerești numai în chestiuni de serviciu. Așa cum stăm aici în automobil, nu reprezentăm o formațiune de luptă într-o acțiune de război. Între noi nu există deci relații de serviciu. Mergem amîndoi în aceeași direcție spre unitățile noastre și consider, domnule locotenent, că răspunsul meu la întrebarea dumneavoastră,

³⁰⁴ Ce strică stomacul în timp de război (germ.)

dacă am vrut sau nu să spun că v-ați îndopat, n-ar fi o chestiune de serviciu.

— Ai terminat, zbierase la el locotenentul Dub, dumneata ești un...

— Da, declarase cu voce fermă cadetul Biegler. Și nu uitați, domnule locotenent, că în legătură cu cele întimplăte între noi va hotărî, de bună seamă, juriul de onoare al ofițerilor.

Locotenentul Dub își ieșise aproape de tot din fire de atîta supărare. Și cînd se înfuria, avea obiceiul să debiteze prostii și mai mari decît atunci cînd era calm.

— Ai să fii judecat de curtea marțială, îi strigase cadetului, într-un acces de furie oarbă.

Cadetul Biegler profitase de acest prilej spre a-l răpune definitiv și de aceea i se adresase pe un ton cît se poate de prietenesc:

— Glumești, camarade.

Locotenentul Dub strigase atunci șoferului să oprească.

— Unul din noi trebuie să meargă pe jos, bolborosise apoi încurcat.

— Eu, unul, prefer să merg cu mașina, îi răspunse calm cadetul Biegler, tu n-ai decît să faci ce poțesteți, amice.

— Dă-i drumul mai departe, urlase locotenentul Dub la șofer cu o voce delirantă; apoi se învăluisese într-o tăcere demnă, ca Julius Caesar cînd se apropiaseră de el conspiratorii cu pumnalele în mînă, spre a-l înjunghia.

În această atmosferă ajunseră la Zoltanka, unde dăduseră de urma batalionului.

*

În timp ce locotenentul Dub și cadetul Biegler mai discutau încă pe scară dacă un cadet care nu ținea de nici o unitate avea sau nu dreptul la rația de caltaboși destinată ofițerilor de la companii, jos în bucătărie se săturaseră cu toții și acum stăteau întinși, în diferite poziții, pe lavițe și sporovăiau vrute și nevrute pufăind din lulele, de ți-era mai mare dragul.

Bucătarul făcu o destăinuire:

— Fraților, am făcut astăzi o descoperire grozavă. Cred că o să producă o adevărată revoluție în arta culinară. Tu știi, Vanek, că n-am putut să găsesc nicăieri, în satul ăsta blestemat, măghiran pentru cîrnați?

— *Herba majoranae*, preciza plutonierul de ață Vanek care-și amintise că era droghist.

Jurajda continuă:

— E de necrezut cum se pricepe spiritul omenesc să descopere, la ananghie, cele mai diferite mijloace, cum i se deschid deodată noi orizonturi și cum începe să nascocască tot felul de lucruri despre care omenirea nici n-a visat atunci... Și cum ziceam, căutam măghiran prin toate cocioabele; alerg, mă zbucium, explic de ce-mi trebuie, cum arată...

— Ar fi trebuit să descrii și mirosul, se auzi de pe bancă glasul lui Švejk. Trebuia să le spui că măghiranul miroase ca atunci cînd adulmecă dintr-o sticlută cu cerneală pe o alee de salcîmi înfloriți. Pe dealul Bohdalka, lîngă Praga.

— Hai, Švejkule, îl întrerupsese cu un glas rugător teteristul Marek, lasă-l pe Jurajda să isprăvească.

Și Jurajda continuă:

— Într-o gospodărie, am dat peste un bătrîn care a făcut serviciul militar pe vremea ocupării Bosniei și Herțegovinei, la regimentul de ulani din Pardubice, și n-a uitat nici pînă acum limba cehă. Boșorogul a început să se certe cu mine, zicînd că în Cehia nu se bagă în cîrnați măghiran, ci romaniță. Zău, dacă știam ce să mai fac; pentru că orice om cu scaun la cap și fără idei preconcepute trebuie să recunoască măghiranul drept rege printre toate mirodeniile care se bagă în cîrnați. Trebuia să aflu deci, de urgență, ceva care să dea gustul picant. Și uite că într-o altă gospodărie am găsit, atîrnată sub o icoană de sfînt, o coroniță de nuntă, din mirt. Tinerii erau de curînd căsătoriți și crenguțele de mirt erau încă proaspete. Și așa am băgat în cîrnați foaie de mirt, de bună seamă după ce mai întîi am opărit de trei ori coronița de nuntă, ca să se moaie frunzele și să se piardă mirosul și gustul prea înțepător. Nu vă mai spun ce bocete au fost cînd le-am luat coronița! Mi-au urat ca pentru asemenea păcat — știți, cununîta era sfințită — să fiu răpus de primul glonte. Ei, ați mîncat ciorba, dar nici unul n-ați băgat de seamă că în loc de măghiran, mirosea a mirt.

— La Jindrichuv Hradec, se auzi din nou glasul lui Švejk, era, cu ani în urmă, un mezelar, îi zicea Josef Linek și avea pe o policioară două cutii: într-una ținea un amestec de mirodenii pentru cîrnați; în cealaltă, avea praf contra insectelor, că afluase el că de mai multe ori calfele au mușcat din cîrnați cîte o ploșniță sau un gîndac. Cît privește ploșnițele, Linek zicea că au un gust foarte plăcut și picant, ca migdalele amare care se bagă în cozonaci, dar că gîndacii din mezeluri put ca o Biblie veche, îmbîcsită de mucegai. De aceea ținea mult la curățenie și peste tot în atelierul lui presăra din praful acela contra insectelor. Și așa, într-o bună zi, cînd prepara cîrnați cu sînge și avea guturai, a apucat cutia cu praf contra insectelor și-a turnat în tocătură de cîrnați; de atunci, toată omenirea din Jindrichuv Hradec cumpăra cîrnați cu sînge numai de la Linek. În dugheana lui era moarte de om. Mezelarul a fost destul de înțelept ca să-și dea pînă la urmă seama că asta se trăgea de la praful acela contra insectelor și a comandat contra ramburs lăzi întregi de praf, de bună seamă după ce, mai întîi, a avut grijă să atragă atenția firmei de la care îl cumpăra să scrie pe lădițe: „Mirodenii de India”. Asta a fost secretul lui și cu el s-a dus în mormînt, dar cel mai interesant a fost că din casele celor care au cumpărat cîrnați cu sînge de la el, s-au mutat toți gîndacii și toate ploșnițele. De atunci, Jindrichuv Hradec se numără printre orașele cele mai curate din toată Cehia.

— Ai isprăvit? îl întrebă teteristul Marek care, se pare că dorea să se amestece și el în vorbă.

— Cu asta aș fi gata, răspunse Švejk, dar mai cunosc un caz la fel în Beskydy; am să vi-l povestesc însă cînd om porni la atac.

Teteristul Marek începu:

— Meșteșugul în arta culinară se cunoaște mai ales în timp de război și mai cu seamă pe front. Îmi îngădui să fac o mică comparație. În timp de pace am citit și am auzit despre așa numitele supe drese cu gheață, foarte îndrăgite în Germania de nord, în Danemarca și Suedia. Dar uite că a venit

războiul și iarna asta soldații au avut în Carpați atîta supă înghețată, că nici n-au mîncat-o; și cu toate astea e o specialitate culinară...

— Ba, gulașul înghețat se poate mîncă, se împotrivi plutonierul de ață Vanek, dar nu prea multă vreme; cam o săptămînă. Din pricina asta compania noastră, a noua, a părăsit pozițiile.

— Pe timp de pace, spuse cu o neobișnuită seriozitate Švejk, toată milităria se învîrtea în jurul bucătăriei și a celor mai felurite mîncări. La Budejovice am avut un *oberlajnaut* Zakreis; cît era ziuica de mare, numai în jurul popotei ofițerești îl vedeai și, cînd vreun ostaș săvîrșea vreo ispravă, dumnealui îl ținea *habtak* și dă-i cu gura pe el: „Mă, nătărăule, dacă se mai întîmplă o dată, apoi să știi că din botul tău, bine bătut, fac friptură la grătar, apoi te zdrobesc în picioare, pînă scot din tine piure de cartofi și abia pe urmă te mănînc. Or să curgă din tine măruntaie de gîscă cu orez și o să arăți ca un iepure fript, la tigaie. Așa că vezi, fii om cumsecade dacă nu vrei ca lumea să creadă că am făcut din tine friptură cu varză.”

Continuarea expunerii și interesanta discuție în legătură cu folosirea listei de bucate în educarea ostașilor înainte de război fu întreruptă de un răcnet puternic, care se auzi din odaia de sus, unde masa sărbătorească se terminase.

Dintr-un amestec haotic de glasuri se desprindea strigătul cadetului Biegler:

— Ostașul trebuie să știe încă din timp de pace ce anume cere războiul, iar în timp de război să nu uite ce a învățat pe cîmpul de exerciții.

Apoi se auzi glasul gîfîit al locotenentului Dub:

— Rog să se consemneze că am fost jignit aci pentru a treia oară!

În odaia de sus se petreceau evenimente grave.

Locotenentul Dub, care nutrea, după cum se știe, intenția să-l facă de rîs pe cadetul Biegler în fața comandantului batalionului, fusese întîmpinat de ofițeri cu o gălăgie asurzitoare. Rachiul cumpărat de la negustorul evreu își făcuse efectul.

Și așa strigînd de-a valma, unul după altul, făcuseră aluzii la priceperea locotenentului Dub în ale echitației:

— Fără maestru de călărie nu merge!

— Mustang fricos!

— Cîtă vreme te-ai învîrtit, frate, printre *cowboys* în vestul sălbatic?

— Călăreț artistic!

Căpitanul Sagner îi turnase repede pe gît un rest din băutura blestemată și jignitul locotenent Dub se așeză la masă. Își trase un scaun vechi și stricat și se așeză lîngă locotenentul-major Lukáš, care îl primi cu vorbe prietenești:

— Am mîncat tot, amice, n-a mai rămas nimic.

Figura tristă a cadetului fusese oarecum trecută cu vederea, deși Biegler, respectînd cu sfințenie regulamentul, trecuse pe rînd pe la toți cei din jurul mesei și se prezentase, grav și oficial, căpitanului Sanger și celorlalți ofițeri, repetînd de cîteva ori la rînd, deși toți îl vedeau și-I cunoșteau:

— Cadetul Biegler, întors la comandamentul batalionului.

După care își luase un păhărel plin și se așezase foarte sfios lângă fereastră, așteptînd o clipă prielnică spre a se putea produce cu cîte ceva din cunoștințele sale, desprinse din manuale.

Locotenentul Dub, pe care glumele îngrozitoare făcute pe socoteala lui îl zăpăciseră de-a binelea, bătuse deodată cu degetul în masă și, ca din senin, fără nici un chichirez, se adresase căpitanului Sagner:

— Prefectul nostru și cu mine am spus întotdeauna: „Patriotismul, împlinirea datoriei și uitarea de sine sînt adevăratele arme în război”. Nu fără motiv îmi amintesc de asta tocmai acum, cînd oștile noastre urmează, foarte curînd, să treacă granița.

Pînă aici a apucat să dicteze Jaroslav Hasek „Peripețiile bravului soldat Švejk în timpul primului război mondial”. Moartea, care l-a răpus la 3 ianuarie 1923, l-a împiedicat să desăvîrșească unul din cele mai celebre și mai citite romane care au apărut după primul război mondial.

POSTFAȚA LA CARTEA ÎNTÎI „ÎN SPATELE FRONTULUI”

Terminînd volumul I al romanului *Peripețiile bravului soldat Švejk (în spatele frontului)*, anunț că urmează să apară în curînd, unul după altul, două volume: *Pe front* și *În captivitate*. Și în aceste volume, soldații și poporul vor acționa întocmai ca în viața de toate zilele.

Viața nu este o școală de maniere elegante. În viață, fiecare se exprimă așa cum știe. Maestrul de ceremonii, doctor Guth, vorbește altfel decît cîrciumarul Palivec de la „Potirul”, iar acest roman nu este un manual de maniere alese, pentru salonarzi, sau o carte educativă întru cunoașterea expresiilor care pot fi folosite în societate. E o frescă istorică a unei anumite epoci.

Dacă o expresie mai tare, dar care e în circulație, se cere întrebuintată, nu preget să o redau întocmai, așa cum e. Perifrazarea sau înlocuirea prin puncte le consider drept cea mai stupidă falsificare. Astfel de cuvinte sînt folosite și în Parlament.

Bine s-a spus cîndva că un om bine educat poate citi orice. Împotriva a ceea ce este firesc se ridică numai porcii și bătăranii ipocriți, care în purismul lor abject nu se uită la conținut și se năpustesc mîni-oși asupra cuvintelor izolate.

Cu ani în urmă, am citit critica unei nuvele, în care criticul era furios din pricină că autorul scrisese: „Și-a suflat și și-a șters nasul”. Expresia pare a fi împotriva a ceea ce este estetic și înălțător, în literatura care trebuie pusă la dispoziția poporului.

Și asta nu-i decît o mică mostră de ce fel de dobitoace se nasc sub soare.

Oamenii care se indignează de o expresie mai tare sînt niște lași, căci realitatea vieții îi va surprinde nepregătiți și tocmai acești oameni slabi sînt cei mai mari dușmani ai formării caracterelor.

Dumnealor ar educa poporul ca o ceată de omuleți hipersensibili, de masturbanți ai falsei culturi, de tipul Sfîntului Alois, despre care se povestește, în cartea călugărului Eustațiu, că auzind pe unul slobozindu-și vînturile s-a pornit pe plîns și numai în rugăciuni și-a putut regăsi liniștea.

Acest soi de oameni care își arată indignarea în văzul lumii caută în schimb, cu nespusă plăcere, closetele publice, pentru a citi acolo inscripțiile nerușinate de pe pereți.

Folosind în cartea mea cîteva expresii tari, am putut constata în treacăt cum se vorbește în realitate.

Nu-i putem cere cîrciumarului Palivec să vorbească ales, ca doamna Laudova, doctorul Guth, doamna Olga Fastrova și mulți alții care ar dori să facă din Republica Cehoslovacă un mare salon cu parchete, în care să se

umblu în frac, cu mânuși, să se vorbească numai cu cuvinte alese și să se cultive manierele elegante de salon, sub al căror vâl tocmai filfizonii salonarzi se aruncă în brațele celor mai feroce destrăbălări și excese.

Cu acest prilej, țin să amintesc că Palivec, cârciumarul, trăiește. A su-praviețuit războiului, pe care l-a petrecut în temniță, și a rămas mereu același, așa cum l-am cunoscut atunci când a dat peste el pacostea cu tabloul împăratului Franz Josef.

A venit să mă viziteze, după ce s-a văzut pomenit în carte, și a cumpărat mai bine de douăzeci de fascicule din primul număr, pe care le-a împărțit cunoscuților, contribuind astfel la difuzarea cărții.

S-a bucurat sincer că am scris despre dînsul și că l-am descris ca pe un vestit „gură-spurcată”. — Pe mine nu mă mai poate schimba nimeni, mi-a spus el. Toată viața mea am fost „spurcat la gură”; am vorbit pe șleau, așa cum am gîndit, și tot așa voi vorbi și de aici înainte. N-o să-mi pun eu lacăt la gură din pricina vreunei vaci încălțate. Astăzi sînt celebru.

Și într-adevăr, era tot mai conștient de propria-i valoare. Faima lui este întemeiată pe cîteva expresii tari. Și asta îi ajunge pentru mulțumirea lui sufletească; dacă i-aș fi atras atenția, în timp ce reproduceam fidel graiul său, așa cum l-am descris, că nu-i frumos să vorbească așa — ceea ce bineînțeles nu era de loc în intenția mea — fără îndoială că l-aș fi jignit pe acest om cumsecade.

Prin expresii necăutate, simplu și cinstit, omul ăsta a exprimat, fără să fi urmărit aceasta, antipatia poporului ceh împotriva bizantinismului. Disprețul față de împărat și față de expresiile alese îl avea în sînge.

Otto Katz trăiește și el. Este o figură reală de preot militar. După instaurarea republicii, și-a atîrnat sabia în cui, a părăsit biserica, și astăzi este procurist al unei fabrici de bronz și vopsea din Cehia de nord. Mi-a scris o scrisoare lungă, în care mă amenință că se va răfui cu mine. O gazetă nemțească a reproduș în traducere un capitol în care este înfățișat așa cum arăta în realitate. L-am vizitat deci și toate s-au sfîrșit cu bine. Pe la orele două noaptea, nu se mai putea ține pe picioare. În schimb predica și zicea:

— Eu sînt Otto Katz, preot militar, căpățînoșilor!

Oamenii de teapa răposatului Bretschneider, detectiv din vechea Austrie, mișună și astăzi, destui de mulți, prin republică și trag cu urechea la ce vorbește lumea.

Nu știu dacă în această carte voi izbuti să redau ceea ce am vrut. Faptul că am auzit pe unii oameni, tratîndu-se reciproc cu: „Ești prost ca Švejk”, mărturisește oarecum contrariul. Dar chiar dacă cuvîntul Švejk va deveni o nouă înjurătură în cununa înfloritoare a ocarei, trebuie să mă mulțumesc și cu această contribuție la îmbogățirea limbii cehe.

JAROSLAV HASEK

Notă: La corectare au fost înlocuite expresiile din perioada interbelică (*întăiu, desparte, etc.*), iar pentru cele două pagini lipsă și fragmentele inteligibile s-a folosit ediția din 1972, după care s-a adaptat și ortografia.
Lectură plăcută!

CUPRINS

CARTEA ÎNTÎI.....	1
ÎN SPATELE FRONTULUII	1
I - Intervenția bravului soldat Švejk în războiul mondial	1
II - Bravul soldat Švejk la Direcția poliției	7
III - Švejk în fața medicilor legiști.....	13
IV - Švejk e dat afară din balamuc.....	17
V - Švejk la comisariatul din strada Salmova.....	19
VI - Švejk se întoarce acasă.....	24
VII - Švejk pleacă la oaste.....	31
VIII - Švejk simulant.....	35
IX - Švejk la garnizoana.....	46
X - Švejk ordonanță la preotul de campanie.....	59
XI - Švejk se duce cu feldkuratul Otto Katz să officieze slujba religioasă de campanie	75
XII - Controversă religioasă	81
XIV - Švejk se duce să miruiască.....	86
XIV - Švejk ordonanță la locotenentul-major Lukáš	96
XV - Catastrofa	124
CARTEA A DOUA	133
PE FRONT.....	133
I - Peripețiile lui Švejk în tren	133
II - Anabasa lui Švejk spre Budejovice	146
III - Pășaniile lui Švejk la Kiralyhid	192
IV - Noi suferințe.....	233
V - De la Most pe Litava spre Sokal	249
CARTEA A TREIA	280
GLORIOSUL DEZASTRU	280
I - Traversînd Ungaria	280
II - La Budapesta.....	320
III - De la Hatvan la granița Galiției	357
IV - Marschieren! Marsch!	392
CARTEA A PATRA.....	426
I - Švejk în coloana de prizonieri ruși.....	426
II - Mîngîierea duhovnicească	444
III - Švejk se reîntoarce la compania lui	450
POSTFAȚA LA CARTEA ÎNTÎI	480
CUPRINS.....	482